263

DISQVISITIONVM

MAGICARVM TOMVS TERTIVS.

SEV

METHODVS IVDICVM ET CONFESSARIORVM DIRECTIONI COMMODA.

Hac vltimâ curâ emendatior, auctiorq́;

AVCTORE

MARTINO DELRIO, SOCIETATIS IESV PRESBYTERO,
S. THEOLOGIÆ DOCTORE,
& in Academia GRÆTIENSI
S.S.Profeſſore.

Aaa

Digitized by Google

Digitized by Google

SERENISSIMO PRINCIPI

ERNESTO ARCIEPISCOPO COLONIENSI, ET S.R.I. ELECTORI, EPISCOPO LEODIENSI, &c.

MARTINVS DELRIO SOCIETATIS IESV Presbyter S.

HIPPOCRATIDARVM *more; quibus prima cura
morbi originem, ſecunda noxæ vim & modum, tertia reme-
dium, ſcrutandi; primo quoq; tomo faſcinariæ luis ſcaturigi-
nem; ſecundo cladis magnitudinem acerbitatemq́;, tertio me-
dicamenta mali propoſui: quem laborem non diffido bonis o-
mnibus placiturum, imprimis C.T. quæ tantâ curâ hactenus di-
tione ſuâ funeſtam peſtilitatem adnititur profligare. Quàm optandum foret cete-
ros Principes, quibus ſimilis dignitas eſt, in pari munere non diſparem ſollicitu-
dinem præſtare! Macte animi* PRINCEPS ERNESTE, *inſiſte vi-* 2.Theſ.2.v.7.
ctoriæ. Lernæam excetram ne ſiueris rediuiuis capitibus repullulare. Nemini Narrant. B.
magis decet filij perditionis anteambulonibus, in quibus myſterium iniquitatis Lucas. D. Clemens.
iam operatur, bellum indicere, quàm legitimis ſucceſſoribus Apoſtolorum. Petrus Abdias. &
Simone, Paulus Elimâ, Iacobus Hermogene, Ioannes Cynope victo de Magiâ Prochorus.
triumpharunt. Monet Apoſtolus non temerè illis à Deo gladium datum, ſed vt Rom.13.v.4.
*Dei miniſtri ſint, vindices in irã eis qui malè agunt. T. quidẽ Celſ. ambo gladij
crediti, & vtriuſq́; fori tribunal commiſſum. Magis nefarios, aut noxios Eccleſiæ
aut Reip. faſcinarijs, nullos arbitror exiſtere, cædes & parricidia illis conuiuia
ſunt, elementa turbant, ſoli pernicies, cœli iniuria, Dei odium; quorum, indulgen-
tia & remiſſio numerum auget, perfidiam acuit, malitiam indurat. Quem non hæc
irritent? me quidem percuſſere, & Zelus honoris diuini impulit hoc quicquid eſt
operis aggredi, &, Deo benè iuuante, non ſegniter, ſtudij in Catholicam Remp. &
erga C.T. obſeruantiæ meæ monumentum exigere, &* ALEXICACO AL-
CIDÆ *me Iolaum adiungere, animo quàm viribus maiore; ab illius propen-
ſione, non ab horum merito, munuſculum velim æſtimari. Louanij. 5. Kal. Mart.
Anno Sæculari Sextodecimo.*

CATHOLICO LECTORI, S.

QVÆ tibi videbuntur deeſſe, ſi monueris, curis ſecundis ſupplebuntur; quæ credes errata, ſi ſugeſſeris, corrigentur; quæ ſuperflua meritò cenſebis, tollentur, cùm cauſſam docueris. Nihil enim mihi optatiùs, quam moneri, doceri, iuuari: nihil æquè diſplicet atque pertinacia, & ingratitudo. illud à te, quiſquis ad hæc legenda animo puro, mente candidâ, accedes, cupio impetrare: beneficium non occulam, neque obliuiſcar, condet memoria, ſed ſtilus profundet.

Vale.

ΜΑΡΤΙΝΩ

Digitized by Google

ΜΑΡΤΙΝΩ ΔΕΛΡΙΩ
τῆς Μαγείας
ΑΠΟΤΡΟΠΑΙΩ.

ΕΙΔΟΣ ΠΙΝΔΑΡΙΚΟΝ.

Στροφὴ α΄. κώλων ιγ΄.

ΤΑΣ μὲν εὐφραίνει μερόπων πραπίδας Αμερᾶν αὐγᾶς τε πατὴρ λιποφεγγεῖς ἀχλύας κατουλάδιος ὀρσας·
Διοφερὰν δὲ Σοφίας κλυτὸς ἀμπλακιαᾶν
Οτ' ἐρυκακέει αἴγλα ὁμίχλαν.
Δὴν γε μὰν πλουτεὺς ἄθεμιν
Χθόνα τυφλώσας ἔπεφε βροτολοίγῳ ψευδέων νυκτὶ, δολορραφία σὺν γοητείαις Μαγείαν πνεοντέων· Αλλὰ νέος παλίνοστεν Φοῖβος αὐγὰν

Αντιστροφὴ κώ ιγ΄.

ΔΕλριος δέλτῳ προσαίγει τριτάτα πάντα μαστεύσας ἀπατάνορα δόλον,
καὶ νόῳ στυγὸς πέλωρ, ἀταν τε πολύφθορον ἐλαυνέμεν, ἀτρεκία.
Πρέπει ὦν χάριτας φιλησίμολποι
τρίζυγας Μοῖσαι πλεκέμεν,
χ' ὕμνον ἀπύειν μελίγαρυν
τ' ἄποιν' ἔργων καλὰ φωτί.
Δότ' ἂρ στεφάνας χρυσοπαστους μᾶλλον ἢ
Ηρακλέει. Πλείονα γὰρ τεράτων νίκησε
Μαρτῖνος.

Επῳδὸς κώ. ιβ.

ΘΕΟΥ μὲν σὺν παλάμα ὅγε μὴ μοῦνον ἐς φέγγος ἐκ Κωκυτοῦ τρικάρηνον
ἐξεῖλε Σκύλακα.
Τοι γὰρ ὀρρωδοῦσα τρεῖς Αλίως σέθεν μάλα,
Δέλριε, ὄρφναις ἀμμένουσ' ἐν Ερέβους κλέπτει τρίμορφον Περσεφόνα λόχον.
Ευμενὶς ἃ δ' ἧπάρ τε τρίτα, καὶ λαφύσσει νιν ὀδάξ, σέ τε θριαμβεύεμεν ἄψ νεμεσᾶ.
Αλλὰ μαιμάτῃ τίς ὅσον
Θόρυβος; μῶν τις κεραυνός;
φύγεν, οἶδά γε μὰν,
Τὰν σὰν ἰδρείας ἀστραπὰν

Στροφὴ β΄. κώ ιγ΄.

ΠΑΝ Στυγὸς σμερνας ὀλεσίμβροτον ἔθνος, βλάβαν, σύν τ' ἀοτιβίος

MARTINO DELRIO
MAGIAE
AVERRVNCO

ODE PINDARICA.

Stropha I.

OBlectat quidem mortalium mentes Dierum luciſque Pater (Sol) *vbi luce caſſas noctis opaca tenebras diſpulit: At verò Sapientia inclyta lampas* (tum lætat animos) *quùm caliginoſam errorum nubem detergit. Diu porrò exlegem terram, cæcitatem offundens, mortalibus-noxiali mendaciorum nocte oblimauit. dolis conſutam cũ preſtigijs Magiam adhalans. Enimuerò reducem Sol alter lucem*

Antiſtropha.

DElrius libro tertio pandit, omnem mẽte perſcrutatus deceptorem dolum, ac Stygis monſtrum, noxamque perniciabilem (vt ea omnia potis eſſet) *exterminare per veritatem. Quapropter adderet, Muſa cantibus gaudentes, viro huic gratias plectere triiuges, & hymnũ melliſluum pangere, quæ ſint elucubrationum præmia decentia. Date igitur corollas auro-vibrantes & diſcriminatas* (quæ hunc) *magis* (decebunt) *quam Herculem: Plura ſiquidem portenta edomuit Martinus.*

Epodus.

DEi namq; hic adultrice manu haud ex Cocyto tricipitem duntaxat in lucem attraxit canem (Cerberum.) *Etenim multùm etiam reformidans tres Soles tuos, Delri,* (tres inquam Diſquiſitionum Tomos) *infernalibus deſidens in vmbris triformes Hecate occulit inſidias. Quin & Erinnyum tertia iecur, ac ſemet mordicibus exeſt, tibiq;* (impoſturas eius) *triumphanti poſt inuidet. Sed enim quis derepentè tumultus citur? num aliquod* (Dieſpiter) *fulmen* (vibrat?) *Nimirum, haud me fugit, tua deuitat Sapientia fulgetrum*

Stropha II.

VNiuerſa Stygis horridæ mortalibus-exitium-molita turba, ſecum detrimentum

Digitized by Google

μανίαν, πέρθρευμα, καὶ γοητικῶν ἴλαν κακόχαρτον ἄγον.
Εἴκει ἅπας τι δόλος,
Ἰδὲ λαίβῃ ἀλαθεία.
Δαμασθεὶς ἔφθηρε ἰσχὺν τ' Ἀΐδας δυνάμει
παντᾷ σελίδων ἐριφεγγεῖ.
Εἰ τ' ἐπεὶ ματτέμεν ἄρξεται
ἴυγγα Κίρκη, καὶ τρεπτὰν ἄνδρας,
σε δειδίξετ' ἀλεξίκακον δείξαντα
μῶλυ.

mentum omne, cumq; impietate inſaniam, præſtigias, ac impoſtorum cateruam maliſ exultatam agens. Cedit vna omnisq; fraus, pernicies omnis veritati (quam luces.) *Edomitus vires deperdidit Tartarus fortitudine harum paginarum latè coruſcante. Ac etiam ſi poſt amorum illicia parare Circe aggredietur, vel hominibus varias inducere formas; reformidabit te, qui demonſtraris moly malorum depulſorium.*

Ἀντιστροφὴ καὶ ιγ'.

Εἴ τι μὰν Μήδεια μιγεῖν φθόνιον,
Εἰ τι φαρμάσσειν χαλίμα ποιήσει
Ἢ φίλτρον, ἤ τι τοξικὸν,
Εὐώπιδα ἤ τε Σελάναν
ἀφελεῖν ἐπὶ γᾶς,
Τρίποδος τ' ἐρέειν
Μαντεύματα σπεύσει τις φλογὸς
Ἑρμῆς δολερῶς, ἐπομένους
Κάλχας τε χρόνους προϊδεῖν·
Οἷός τι μηδεὶς ἔσεται τελετᾶν,
Ὁπότ' αὖ ὀρθᾷ ἐρύκειν μαγγανειῶν
Ἀρχὲ' ἀτασθαλίαν γνώμᾳ διδάσκειν,

Antiſtropha.

QVod ſi autem Medea miſcere venenū: vel ſi impudens venefica nonnulla incantare laborabit philtrum, aut toxicum quodpiam, Phœbenq; pulcro aſpectu præſignem deducere in terram: vel ſi è Tripode vaticinium ſcitari deproperabit Mercurius aliquis flamma falſidicæ: aut etiam ſi Calchas quiſpiam de inſequentis aui futuris hariolari volet; horum omnium voti compos reddetur nullus, quando ſollerte animo impoſturarum declinare malitiam auſpicaris edocere,

Ἐπῳδὸς καί. ιε.

Ἐξελέγξας ψεῦδος ἐτητυμίᾳ,
Ἀμφί τε θνατῶν κρεμάσας καρδίαις
Μωρίας τέμνεις θεόφρων.
Οἷον εἰ Θησεὺς μίτῳ Ἀτραπιτᾶς πομπῇ,
ἔδνῳ Ἀριάδνας, Ἑσπόμενος, Λαβυρίνθου
πέφνε δυσπενθὲς τέρας, κεκροπίαν τε λύων, καὶ ἑπτὰ ἥβας ἄνθεα.
Πλείονας ἀλλὰ σώεις ψυχὰς βερέθρου ἀφελών. ταὶ ἄτρωτ' ἀγακλεέσι, χάριν σωζωᾶς,
ἀεί σε περανεῦντι σοφῶν Μοισᾶν ἀκρῶσι πτεροῖς.

Epodus.

ARguens vanitatem veritate, circumq; mentes hominum dependentes ſtultitias dia ſapiens reſecas. Qualis Theſeus ſecutus filum via-ducem, dotem iugalem Ariadnæ, obtruncauit Labyrinthi luctificum portentum. Athenaſque vrbem ſeruans, & Pubis ſeptem flores. At verò, tu plures animas ſeruas Barathro eximens, quæ illeſa præquàm illuſtribus, cauſà ſoſpitatis (à te receptæ) *æternum pergent doctarum te Muſarum extollere pinnis.*

PETRVS BOVLLIVS.

Digitized by Google

SVMMARIA LIBRI QVINTI,
SIVE DE OFFICIO IVDICVM.

RAtio ſcriptionis.
Sect. I. An in hoc crimine ſeruandus
ordo & proceſſus ordinarius?
De natura criminis & eius grauitate. Iu- A
dex arbitrium ſuũ quomodo debeat mo-
derari circa iudicandam grauitatem hu-
ius criminis. Septẽ circumſtantiæ hoc cri-
men aggrauantes. Quando iudici lice- B
at pœnã legis excedere vel minuere. Poſt
ſententiã in crimine maleficij licet pœnã
minuere, exemplo hæreſis. Quid ſem- C
per iudex ante oculos debeat habere. Non
arctatur iudex ad antiquum ordinem iu-
ris; ſed ad receptum ſuæ regionis.
Sect. II. Quomodo in hoc crimine in-
quiſitio inſtituenda?
Quid iſta & quotuplex. cõditiones requi- D
ſitæ vt ſit valida. Quomodo debeat con-
ſtare de corpore delicti. quo pacto neceſſe
vt præcedat accuſatio. Quod debeat eſſe
certa, ſpecifica, & clara. quando neceſſe tẽ-
pus aſcribi? Quæ indicia debeant eã præ-
cedere. Quando ſit neceſſariũ famam E
præcedere. Quando abſolutus ſemel de eo
dem crimine quis fuit, vel gratiã obtinu-
it, vel pœna non condigna punitus; quid
iudici faciendũ. Quãdo tranſactio im- F
pediat inquiſitionem. Qui Principes poſ-
ſint gratiã delicti concedere. Quibus ca-
ſibus hoc Principi liceat facere. An male-
ficis Princeps poſſit gratiã concedere. Ex-
empla Caroli V. Imp. & Caroli. IX. Franc.
Regis. An inualida gratia conceſſa inhi-
beat omne iudiciũ an primũ dumtaxat?
praxis quædã DD. explicata. Qui com- G
petentes in hoc crimine iudices. Inquiſito-
rum fidei, quanta in hoc crimine ſit H
poteſtas, Quanto temporis ſpacio in hoc
crimine inquiſitio excludatur: ſiue quæ
hic præſcriptio poſſit opponi. An contra
abſentem poſſit inſtitui inquiſitio.
Sect. III. De optimis indicijs, ex quibus tu-
tò iudex poteſt procedere.
Ad quos actus iudiciarios requirantur, cla- I
riora indicia. Quid ſingula indiciorum
ſpecies operentur. Iudex quomodo poſſit
arbitrari, quæ leuia, quæ grauia, quæ gra-
uiſſima ſint. An generalis aliquando ſine
indicijs formari poſſit inquiſitio. Quãdo
ſufficiant leuia indicia. quæ requiſita ad
torturam. De indicio per teſtes. de no- K
minatione facta per ſocium criminis. hæc
exigenda à iudice nec poteſt eam omitte-
re. Iniungenda iudici per confeſſarium L
reſtitutio damnorum. An denominatio-
ni ſocij credendum iudici. quantam &
quando fidem adhibere teneatur. Zimani
cæ ſententia reiecta, communis defenſa.
Quando ſubijciendus iterum torturæ no
minans, vt ratificet dictum ſuum. De
minorennium & fœminarum teſtimoni-
is. Non licere de ſociis in indiuiduo roga-
re. Quomodo interrogandus nominans
de circumſtantiis. & de diffamatione.
Denominans debet eſſe conſtans & per-
ſeuerans. De iureiurando quod nomi-
nans tenetur præſtare. Quæ indicia M
requiſita ad torturam. plenè traditum
quæ ſufficiant. præſertim de fama. conci-
liata pugna DD. De fuga. de amicitia.
de collocutione. de ſuperſtitione. & reper-
tis inſtrumentis. & ſimilibus vrgentiſ-
ſimis. & horum exempla quædam de
confeſſione extraiudiciali. Conditiones
requiſitæ vt vnum ex talibus indiciis
cum nominatione complicis ſufficiat ad
torturam. Explicatæ quædam com- N
munes opiniones & praxes diſcuſſæ.
Qualis debeat eſſe fama vt valeat pro
indicio. Quæ ſit vis bonæ famæ. O
quæ ſit vis malæ famæ. Quam diffici-
lè ſit famam exactè probare. quæ ad
hoc ſint requiſita. primũ de fama in ſpe-
cie, deinde de fama in genere. Quale de-
beat eſſe indicium fugæ vt valeat ad P
torturam, vel ad pœnæ condemnatio-
nem, traduntur aliquæ regulæ. Quale
debeat eſſe indicium minarum, vt ſit Q
ſufficiens. Diſcrimen inter minas & ia-
ctantiã, Quid conſiderandum in æqui-
uocis & ambiguis minis. Ex indiciis re-
motis nunquam licet procedere ad con-
demnationem.
Sect. IV. De aliis indiciis minus vrgenti-
bus & minùs certis.
De non impediente maleficiũ. Concilian R
tur diſſidia DD. & quæ hinc obligatio re
ſtituendi naſcatur. De patrocinante male

ficis.exẽplum VVieri, Edelini, & N. cui-
iuſdã Belgæ. de defenſoribus, occultatori-
bus. Quando deferendi ſint, an ſeruãdus
ordo fraternæ charitatis. quando incurra
tur obligatio reſtituendi. Indiciũ ex men-
dacio rei. ex variatione. ex vacillatio- S
ne. titubatione & vultus mutatione. Si
viſus cũ inſtrumẽto maleficij in loco &c.
Explicatur ſentẽtia cõmunis, & reijcitur
ſentẽtia volentiũ hoc indiciũ ſufficere ad
condẽnationem. Indiciũ conuerſationis.
Indiciũ poſtulatæ inquiſitionis, & nimiæ
ſollicitudinis. itẽ ſpontè denuncians cũ nõ
teneatur. de indicio inuẽti in domo cada-
ueris. Itẽ inuẽti in via prope domũ. Itẽ T
de indicio viciniæ, vel inuẽtionis in loco.
item de tranſeũte per viam illã. Item de
eo cui bono; ſiue qui cauſã habebat cur
illud factũ vellet. Itẽ de eo qui ad clamorẽ
inhabitantiũ vel vicinorũ viſus ex do-
mo fugere. Indicium cadaueris ſangui- V
nantis. Indiciũ malæ phyſiognomiæ, de-
ſpectus in terrã, mali nominis. Locus di-
rectorii inquiſitorũ. Indiciũ ex mala pa-
tria, vel parentib. prauis. Indiciũ tacitur
nitatis. Indiciũ iurandi, blaſphemãdi, ex
ſecrandi, ſcurrilia loquẽdi, vel aliter pec-
candi. conſuetudo, Indiciũ, non poſſe lacry
mari. Indiciũ ex mutatione crebra do- X
micilij. Indiciũ, ex ſingularitate in pieta
tis vel religioſitatis oſtentatione. De indi-
cio eradicati chriſmatis, & de ſtigmate.
multa de hoc ſtigmate imprimi ſolito.

Sect. V. *De denunciatione & teſtibus.*

Eadẽ teſtificationes & probationes reci- Y
piuntur quæ in hæreſi. Receptio teſtium à
quibus facienda? itẽ quando facienda. ra-
tificatio itẽ, & publicatio. teſtes non ſunt
nominãdi. Cogi poſſunt quilibet ad teſti-
moniũ de teſtibus auritis, locus Chryſoſto-
mi, Quæ exceptio hic valeat contra teſtes
Quibus modis teſtes cogi poſſint? Ex mul
tiplicatione teſtiũ & depoſitionũ quas fe-
cere complices vel perſonæ aliter infames
nunquã licet venire ad condemnationẽ.
Ex debiliũ & dubiorũ indiciorũ mul- Z
tiplicatione non poteſt naſci vnũ indiciũ
indubitatũ. Quid quando poſt ſententiã
latam cõplices teſtimoniũ ſuum retractat
iudici faciendũ? Nunquã poſt latam ſen-
tentiam iudex patiatur partes ſiue deno-
minatos ad denominantem accedere.
Quid faciendum iudici quando teſtes
variant. Huius criminis & hæreſeos pra
xis & ratio eadem. In hæreſi, cui ſtandũ
primæ an ſecundæ depoſitioni. Simancæ
quædam ſententia diſcuſſa.

Sect. VI. *De accuſatione.*

Accuſatio quid. hodie in eius locũ ſucceſ- AA
ſit querela. quæ perſonæ hic admittãtur
ad accuſandũ. Soli repelluntur inimici ca-
pitales. an & ex cõmunicatione maiore?
Quomodo proponenda accuſatio. de pœ-
na calumniatorum.

Sect. VII. *De apprehenſione & carcere.*

Quando cuilibet licitũ capere maleficos. BB
explic. l. vlt C. de malef. & mathe. Quo-
uis loco, & tempore capi poſſunt. In quẽ-
uis compingi poſſunt carcerẽ, etiã in quo
breui moritura quãdo hoc ſit verũ. Qua
les probationes ſeu informationes debeãt
præcedere, priuſquã capi poſſint. Simancæ
ſententia quædã nimis laxa reiecta. Sen-
tentiarũ varietas, & explicatio Gomezi-
anæ. De nominatione teſtis infirmi. An li
ceat capere ad ſolã extraiudicialẽ in- CC
formationẽ. An relaxãdi ſub cautione fi-
deiuſſoria vel iuratoria. An malefici capi
in eccleſia & ab ea poſſint extrahi. & an
irrequiſito Epiſcopo. Bulla Gregor. 14. hac
de re. Quis iudicare debeat de immuni-
tate. Quid cõſequatur ad iniuſtã carcera-
tionem. An peccet fugiẽs ex carcere iuſto?
Poſtquã reus captus quæ ſint iudici obſer-
uãda. Notãtur ſuperſtitioſa quædã. DD
1. vt ſublimes tollãtur, ne terrã contingãt
2. detractis veſtib. induere certi generis
interulã. 3. ne iudex patiatur ſe tãgi ſuper
nudã manus & brachij iũcturam, 4. pro-
ducendas coram iudice, obuerſo tergo. Re
fellũtur rationes quædam Danæi & Go-
delm. cur nequeãt iudici nocere poſt cap-
tiuitatẽ. diſcutitur an ſit verũ maleficas
iudicibus poſt captiuitatẽ nocere non va-
lere. Hiſtoria Stabulenſis de ore accepta
Petri Orani. Cautela quædã legitima ſer-
uanda cũ incarceratis. Cur ex carcere nõ
eripiat captas diabolus. Grillandi opinio.
Exẽpl. magi Pompeiopolitani permiſſio-
ne iudicis ſe iniũgentis, & abuecti. Curioſi
tas iudicum in talibus experimentis vi-
tanda.

Sect. VIII. *De Accuſatione.*

Sect.

Digitized by Google

Sect.IX. *De Quæſtione, ſeu Tortura.*

Quæ interrogationes licitæ fiant. quo ordine? Non niſi neceſſariò veniendum ad tormēta. Modus torturæ quis adhibēdus quando deferendū appellationi. de grauitate tormentorum adhibendorum. Bulla Paulli.3. abſtinendū inuſitatis tormētis. Quoties reus torqueri poſſit, an plus quā ter. & quando liceat iterare. conciliata ſententia de ſemper poſt torturam negante ꝙ in ea confeſſus. Exemplū facinoroſi Mediolanenſ. Reijcitur ſæua quædam praxis Sprengeri, de ſententia ferenda ad continuandam torturam. An conuictus reus ſubijciendus quæſtioni. an quæſtione ſit ſe purget, vt nequeat condēnari. an liceat torquere plenè à teſtibus conuictum? Nauarri dictū explicatū. Perſonarū torquendarum in hoc crimine an ſit aliquod diſcrimen faciendū. de maleficio Taciturnitatis. modus, cauſa. variæ dæmonis ad hoc technæ. Exemplū de Lycāthropo VVeſtphalico. Exemplū maleficæ Oenipōtanæ. Quæ remedia cōtra hoc maleficium iudices adhibere ſoleant. quæ ex his licita, quæ verò non. de infuſione aquæ profanæ frigidæ. de infuſione benedictæ. Examinantur multæ praxes Sprēgeri. an deceptoriis verbis inducēda de expoliatione de expilatione ſeu abraſione. & quiddam circa eam obſeruandum. de experimento lacrymarum & modo eas coniurandi. de præbita ter aqua benedicta & infuſa ei guttula ceræ benedictæ. An liceat per alias maleficas tollere maleficium. EE FF GG

De facto quodam Epiſcopi ratisbonenſ. Deuotæ preces cū ieiuniis & operib. miſericordiæ. de periaptis appendendis collo ſagarū. de menſura longitudinis Chriſti Domini. de obſeruatione ſextæ feriæ ad torquendum. an in Paſchalibus liceat torquere? de ſubmiſſe dicendis nominib. teſtiū. An liceat interrogare nū velit ſubire probationē ferri candentis? an relaxādi ad meliorem cuſtodiam ſub cautione? Godelmanni ſuperſtitioſus modus. HH

Sect.X. *De aliis mediis veritatē ꝑſcrutādi.*

Contra Bodinum, non licet iudici dolo, falſis promiſſis, mendacioq́ veritatē à reo expiſcari. Licere mentiri, eſt hæreſis. Maruli error. Iudici licet vti æquiuocatione & ambigua ꝑmiſſione liberationis. Multa Sprengeri dicta diſcuſſa. Quæ vis confeſſionis ſic extortæ. Quando iudex ex ea condemnās mortaliter peccet. Quædā alia cautela excuſſa. Hiſtoria rei quæ accidit prope Argentinam. De experimētis ſumendis reprehenditur factum quorundam. De confrontatione. II KK

Sect. XI. *De confeſſionibus.*

Ex quali confeſſione reus poſſit damnari. Ex quali non poſſit. Confeſſo & conuicto ſemper adhuc dandus terminus ad ſe defendendum. De confeſſione per ſigna ſurdi & muti. De eo qui maleficium confeſſus, negat ſe mala intentione feciſſe. LL

Sect. XII. *De abiuratione criminis.*

De ſuſpicionū diuiſione & generibus. quomodo differant ſuſpicio, opinio, & præſumptio. Iudicis arbitrium in his, quale. Exempla ſuſpicionum huiuſmodi. quando quis propter abiurationem factam dicatur eſſe relapſus. Quomodo facienda abiuratio. Quando cogatur iudex admittere ad pœnitentiā præmiſſa abiuratione. Quando & quomodo reus poſſit adigi ad abiurandū. Quando ab Eccleſia ad pœnitentiam receptum, laicus iudex adhuc poſſit capere & punire. c. ad abolendam, §. in præſenti verò. de hæret. An iudex eccleſiaſticus teneatur tunc eum eripere. Variæ formulæ abiurationum. MM

Sect.XIII. *De purgatione Canonica.*

Quid ſit. Quando deferenda. Simancæ ſententia perpenſa & cribrata. Iudiciū ſiue arbitrium iudicis hoc totum habet ſibi commiſſum. Qui cogendi, qui nō admittendi ad eam. Quid operetur negatio eius, quid defectus. Solemnia & ritus. NN

Sect.XIIII. *De Abſolutione.*

Quando reus poſſit abſolui. Abſolutio diffinitiua, quid. Abſolutio ab obſeruatione ſeu inſtantia iudicij quid. Quādo hæc habeat vim illius. quomodo cognoſcatur an ſit ab obſeruatione iudicij an verò ſit definitiua ſententia. de praxi quotidiana non abſoluendi niſi ab obſeruatione iudicij, oſtenditur vnde orta, & quæritur quando ea vtens iudex excuſetur, quando non. Non ſatis punitus in vna curia poteſt in altera iterum puniri, & quo pacto? Diſtinctio Marantæ ſuperflua. Formula abſolutionis. OO

Sect.XV. *De ſortilegiorum qualificatione, ſiue quæ ſint hæreticalia, quæ non.*

Quæ ſint ſortilegia hæretica. diſtinctio inter hæretica & hæreticalia. Clari, Farinacij & Iuriſtarũ quorumdã hac in re lapſus. aliud eſt hæreſis, aliud factũ hæreticũ, aliud factũ ſapiens hæreſim. declarata ſingula ſuis exẽplis. Qualitas criminis eius qui inuocat dæmonẽ ad ſciendũ vel faciendũ id quod eſt in dæmonis poteſtate. Diſcutitur controuerſia inter Barbatiam & alios Iuriſconſultos. Quando ad inquiſitores fidei pertineat de huiuſcemodi iudicare. Quæ ſint ſortilegia hæreſim ſapientia. De Sacramenta, ſacramentalia, reliquias vel alias res benedictas miſcentib. De baptizantibus. De miſcẽtibus res nõ ſacras ſuper quibus dicta eſt miſſa. & hic de Sacerdote hoc faciente. De inuocantibus dæmonem per modum ſacrificij vel adorationis. de aliquid à dæmone petentibus. PP

Sect.XVI. *De pœna & ſuplicio maleficorum.*

Lamiæ, venefici, malefici, ſagæ nomina in hoc tractatu pro iiſdẽ ſumenda. VVierus, Godelm. & alij Nominales reprehẽſi. De pœna ſortilegiorũ quæ hæreſim ſapiunt. Quid in foro conſcientiæ. Quid in foro fori ſecundũ canones. quid de laicis. quid de clericis. Peccata Sacerdotum hac in re. 1. ſi aras ſpolient, lumina exſtinguãt &c. vt noceant. 2. miſſas defunctorum pro viuentibus celebrant. Grillandi error. 3. Imagines Sanctorũ conculcantes aut deijcientes. 4. celebrantes ſuper rebus profanis. 5. abutentes vaſis & veſtib. ſacris. 6. Miſſæ admiſcentes orationes non præſcriptas in Miſſali officio. Pœnæ cõmunes omnibus, clericis laicisque. De docentibus, diſcentibus, conſulentibus. De amatoria præbentibus. De Serpentũ incantatoribus. de aſtrologis, chiromanticis, & reliquis diuinatoribus. De præbentibus poculũ abortionis. Epiſcopi an poſſint conuictos, morte dignos, etiam pœnitentes, tradere brachio ſæculari Qui ſortilegi tradendi brachio ſæc. Formula condẽnationis. Pœna ſortilegorum morte minor. & quorũ. Qui aliquẽ occiderint morte multandi. An ẽt Lamiæ ſiue ſtriges quæ nullum occiderint comburendæ ſint? Fundamenta negantium diſiecta ordine. In atrocioribus etiam conatus puniendus. Senectus quando idonea cauſa pœnæ minuendæ. Delicta ſagarum non ſunt inſomnia. Credendum earum confeſſionibus. Auctores Theologi, iuriſtæ, medici & philoſophi agnoſcentes pactum dæmonis & Lamiarum. Auctores qui affirmant Lamias dæmonibus commiſceri. Auctores qui affirmãt ab iis excitari tempeſtates. Auctores affirmantes tranſlationem corporalem de loco ad locum. Nauarrus explicatus. fuſiſſimè docetur iudices teneri ſtare Lamiarũ confeſſioni. Quo pacto poſſit iudex colligere an Lamia deluſa, necne. Quid interſit inter abnegationem B. Petri, & omnium peccatorum, & abnegationẽ Lamiarum. Lamias eo quod Lamiæ ſunt occidẽdas probatur. Ex iure diuino. explicatur locus Exo. 22. v. 19. Ex lege Eccleſiaſtica. Lege ſæculi ſcripta & non ſcripta. Per rationes. breuiter oſtenditur immanitas & atrocitas ipſius ſceleris, comparatione grauiſſimorum aliorũ. Locus Exo. 22. v. 18. probatur etiã à cauſis propter quas ſolet quis morte damnari. Explicata Carolina conſtitutio. Defenſa ignis pœna. Vtrũ iudici liceat pœnã pro lubito ſuo minuere. quando peccetur remiſſione. commentar. in c. Epiſcopi. 26. q. 5. vnde deſumptus canon & cuius auctoritatis. Explicatus oſtenſus nihil pertinere ad ſtriges noſtras. QQ RR SS TT VV XX YY

Sect. XVII. *de libris Magicis.*

Quomodo & quibus prohibiti, & ad quos deferendi. Non abſoluendi, qui retinent. Quæ pœna retinentiũ. Epiſcopis an quia tales, liceat legere. Cui competat dare veniam legendi. Quid de auctoribus ſeu ſcriptoribus eorum.

Sect. XVIII. *De Euchariſtia morituris præbenda.*

Conſuetudo multorum locorum, non dari; quãdo tolerabilis. Nauarri ſententia explicata. Iure communi receptum vt præbeatur. Cautela quadã circa hoc. Confeſſio nunquam deneganda. Vnctio extrema non danda damnatis.

Sect. vlt. *An corpus ſepeliendum?*

Quid de iis qui in carcere ſe occiderunt? quo modo

Digitized by Google

modo intelligendum quod crimina & criminum pœna morte exſtinguantur.cõtra communem. Quomodo peccent qui arma vel inſtrumenta necis reo ſuppeditant, quibus ſe interimat. De iis qui moriuntur ſine culpa ſua ante ſententiam Ius contra mortuum agendi quot annorum ſpacio præſcribatur.

MARTINI DELRIO SOCIETATIS IESV PRESBYTERI,

DISQVISITIONVM MAGICARVM

LIBER V.

DE OFFICIO IVDICVM CONTRA MALEFICOS, ſiue DE PROCESSV IVDICIARIO IN CRIMINE MAGIAE.

VEre Comicus,

Nunquam ita quiſquam benè ſubductà ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vſus ſemper aliquid apportet noui; Aliquid ſemper moneat, vt quod

nunquam te facturum putabas, id poſt facias tamen. quis crediſſet me, poſt annorum viginti felix à Tribunalibus ad Religioſæ vitæ transfugium, ad hanc Maſuri rubricam rediturum? redeo tamen, non vt coram me reus palleat, non vt Quæſitor ſedeam, vel vt Quadruplatori aures præbeam; ſed, vt iudicibus conſulam, quibus ex librorum confuſa congerie, aut vſu vario nimis arbitrariorum hodie iudiciorum, iſta minùs libuit, vel licuit, ad crimen de quo nunc agimus accommodare. Nam quibus nec ocium deeſt, nec voluntas, fateor de fontibus iſta hauſuros non difficulter; haut ſcio tamen an ea methodo, & ad conſcientiæ ſecuritatem directione. Certè confeſſariis, quorum plerique nudi Theologi ſunt, in re, ne iuris quidem peritis planè peruia, non inutilis opera mea fuerit; quorum potiſſimùm gratia, me diebus aliquot antiquo iterum ludo paſſus ſum includi. Sequar ipſum iudicii ordinem, qui ordinarius; & rem in ſectiones partiar; & legam veſtigia eorum, quos æquiùs meliùs, & prudentiùs de latrunculatoriis hiſce locutos arbitrabor, Clarum, Boſſium, Simancam, & alios, præcipuè Proſperum Farinacium inſignem, non lectione tantum, ſed & vſu, Iuriſconſultum.

SEC-

SECTIO I.

An in hoc crimine ſeruandus ordo & proceſſus ordinarius?

A CONſtat inter delictum, crimen, maleficium à iuris interpp. differētiam aliquam ſtatui a: quæ tamen noſtro inſtituto parùm idonea eſt, ideo, vt ſolent etiam alii DD. b, iſta pro iiſdem nunc ſumo, & præſuppono ſortilegii ſiue maleficii crimen eſſe publicū, mixti fori & cōmune; de quo, ſi à laico committatur, vterq; iudex poteſt cognoſcere, Eccleſiaſticus & laicus; item eſſe crimen nominatū, ſiue ordinarium; eo ſenſu vt habeat nomen certū, & etiam pœnam certā iure præfinitam: eſſe tamē crimen extraordinariū, & exceptum; eo ſenſu, quòd in eo quædā obtinent peculiaria, & quòd ſub generali legis diſpoſitione non continetur, vt nec crimē læſæ Maieſtatis, aut hæreſis; ad quod conſtat maleficiū pertinere, quæ eſt ſententia DD. cōmunis c & veriſſima: eſſe quoq; crimē enormiſſimū, grauiſſ. atrociſſimū, quia in eo concurrunt circūſtantiæ criminū enormiſſimorū, apoſtaſiæ, hæreſis, ſacrilegii, blaſphemię, homicidii, imò & parricidii ſæpè, & concubitus contra naturam cū creatura ſpirituali, & odii in Deum; quibus nihil poteſt eſſe atrocius. Pendet quidē à iudicis arbitrio penſare grauitatē delicti, vtrum ſit atrox, vel atrociſſimūd; ſed tamen debet iudex hoc arbitriū ſuum moderari ex circumſtantiis delicti, quas optimè explicat Proſper Farinacius e; hic verò concurrunt non paucæ, primò quod delictum eſt mali exempli & cuius noxa vt cancer ſerpit, atteſtante experientia. Secundò ſolet nocturno cōmitti tempore, quādo minùs ſibi homines cauere poſſunt. Tertiò cōmittitur clàm & proditoriè, ſiue per induſtriam inſidioſam; cuiuſmodi homicidia ſunt grauiora. Quartò ſolēt lædere eos, quibus ſunt cōiunctiſſimi; dominos, fratres, patres, liberos, coniuges, ſodales, collegas, familiariſſimos quoſq;: Quintò peccant ex conſuetudine quadam delinquendi, immò quaſi aſſiduè: nam ſemper malū aliquod machinantur, Diabolo inceſſanter eas ſtimulante, & quotidianū penſū exigente, adeò vt vel poculū vnū vel vas aliud, ſi plus nequeūt, frangere cogantur, vt teſtantur Remigius & alii. Sextò quia delicto huic infligitur pœna atrociſſima, nēpe incendii. Septimo quia delictū hoc cōmittunt animo planè deliberato, dolo manifeſto, & (vt loquuntur practici) *appenſate*: quod indicat perſeuerantiam & complacentiam in crimine.

a vide Bart. Tageum practic. crimin. p. 1. nu. 2. & Tib. Decianum tract. crimin. p. 1. l. 1. c. 1. & l. 2. c. 3.
b vide DD. in l. 1. C. ſi aduerſ. de l. ll. & Blanchum, in pract. crimin. §. viſis indic.
c vide DD. in l. vlt. C. de accuſat. Proſperum Farina. praxi crimin. q. 18 num. 60.
d excommuni ſententia iux. Clarum practic. crimin. §. 1. Villal. & Soar. in Theſ. com. opin.
e pract. crim. d. q. 18. n. 63.

B Secundò ſciendum eſt, quod licet in pœnis irrogandis ampla ſit arbitrandi poteſtas iudicibus conceſſa; tamen, ſine grauiſſima cauſa non licet iudici pœnam à lege ſtatutam excedere. (ratio quia iudicē magis commendat miſericordia, quam ſeueritas, vt varii canones & leges docent f) nec etiam illi licet eam minuere, ſed debet iuris rigorem hac in re ſequi h. hanc eſſe D. Tho. ſententiam, & communem Iuriſconſultorum indubitatam benè probat Farinacius *pract. crim. q. 17. n. 5.* qui *n. 7.* etiam docet, ex ſufficienti cauſa poſſe iudices pœnas à legibus indictas non ſolum minuere, ſed etiam pro ſuo arbitrio augere; & hoc ſenſu omnes pœnas delictorum hodie, iuxta facti & perſonarum qualitatem, ab arbitrio iudicis dependere; idq; etiam obtinere, quoad pœnas conſuetudine vel ſtatuto introductas; & quando iudices iurarunt ſtatuta obſeruare; & quoad pœnas omnes tam principales, quàm acceſſorias; & in quouis crimine, etiam hæreſis. Quod intelligendū ante ſententiam: poſt ſententiam. n. non poteſt iudex pœnā augere vel minuere, niſi cōſulto Principe: (excipitur crimen hæreſis in quo ſolo, reo ad fidem reuerſo, poteſt ſententia mitigari g: & puto hoc obtinere etiā in maleficio, & praxis docet. ſæpè enim Iudices quas damnarunt viuas exuri, iubent ſtrangulari vel decollari (vt factum annis ſuperioribus Stabuleti, in cauſa Ioan. de Vaulx.) Intelligendum ſecundò, de iudicibus ordinariis & maioribus, & non prohibitis hoc facere, & quando id

f c. diſciplina. c. namque. ca. vera iuſticia. c. licet 45. d. c. rex. c. regum, 22. q. 5. l. reſpiciendum. l. hodie. D. de pœn.
g §. oportet. Auth. de iudic. c. de cauſis. de offic. deleg. c. licet. de pœn.
h c. vt commiſſi §. necnon. de hæret. in 6.

do id non vergit in partis præiudicium. dico *ordinariis*, quia delegatis hoc nō licet; niſi, ex cauſa, delegatis principum, vel maioris magiſtratus, qui delegato ſuum tribuit arbitrium. dico *maioribus*; quia minoribus magiſtratibus id non permittitur, niſi conſulto principe, vel niſi cauſa quæ mouet ſit intrinſeca & cohærens delicto. Dico *non prohibitis*; quia ſi ſtatutum expreſsè id prohiberet, vel verba ſtatuti pœnalis imperatiuè ad iudicem dirigerentur, vel ſtatuto alio caueretur; verba ſtatutorū, vt iacent ſeu ad litteram accipienda; non liceret pœnam mutare. Dico, *quando id non vergit in præiudicium partis*; quia quādo pœna eſt applicanda parti læſæ, vel denuncianti &c. non poteſt de hac pœna iudex detrahere. Deniq; iure communi hæc poteſtas pœnæ arbitrariæ, ſic limitatur: vt, licet ex cauſa iudex poſſit pœnam mortis ordinariam commutare in aliam mitiorem, tamen non poſſit mutare, in aliam mortis vel corporis pœnā (vt puta pœnam ignis, in pœnam laquei, vel flagellationis vel mutilationis membri, vel triremium, aut ſimiles corporis afflictiuas pœnas) ſed debet commutare in pœnā carceris, exſilii, pecuniariā aut ſimiles: de facto tamen & cōſuetudine pleriſq; in locis contrarium conſtat obtinere, vt ēt in alias corporis afflictiuas; & quaſcumq; mitiores pœnas, ex cauſa, commutare ſoleant. Secuti in his ſumus communiores DD. ſententias, vt patet ex Farinacio *d. q. 17*.

C In his autem ſemper iudici velim ante oculos eſſe illud extremum iudicium ſupremi tribunalis, de quo ſunt ſequentes rythmi veteres.

Iudicabit iudices iudex generalis,
Neque quidquam poterit dignitas Papalis;
Siue ſit Epiſcopus, ſiue Cardinalis,
Reus condemnabitur, nec dicetur, Qualis?
Ibi nihil poterit quicquam allegare,
Neque quid excipere, neque replicare,
Neque ad Apoſtolicam ſedem appellare,
Neque codicillos Cæſaris citare.
Reus condemnabitur, nec dicetur, Quare?
Cogitate miſeri, quid vel quales eſtis,
Quid in hoc iudicio dicere poteſtis.
Hic non erit Codici locus, nec Digeſtis,
Idem erit Dominus, iudex, actor, teſtis.

His ſuppoſitis ad quæſtionem reſpondetur, non arctari in hoc crimine iudicem ad priſcas ſollemnitates, neque ad ordinem illum publicorum iudiciorum antiquum, quem exoleuiſſe ſcribit Paullus I.C. a ſed tamen teneri ſequi eum ordinem iuris, qui æquitati naturæ conſentaneus eſt; eum præterea, quem in criminibus priuilegiatis ſiue exceptis, iura communia & particularia locorum præſcribunt; quem qui turbet aut negligat, eius iudicialia acta nulla forent b: licebit tamen iudici recedere à communi aliorum criminum praxi, in hoc delicto vindicando; quatenùs peculiaria quædam hoc crimen exigit, de quibus poſtea. atq; ita cenſeo conciliandas contrarias quorundam Iuriſtarum c ſententias, non ſatis diſtinctè loquentium.

a *libr. 8. D. de publ. iudic.*
b *libr. 16. C. de pœn.*
c *Bodini in Dæmonom. libr. 4. & Godelmann. de lamiis libr. 3.*

SECTIO II.

Quomodo inquiſitio in hoc crimine inſtituenda?

D INquiſitionem voco (vt ſolent I. C.) delicti informationem iudicis officio & auctoritate factam d; ea vel eſt generalis, quando iudex in genere quærit quis ſit delicti commiſſi auctor; vel ſpecialis, quando inquirit in perſonam certam, de cuius delicto certior factus fuit per accuſationē, vel per denunciationem, vel alium modum. Vt autem valida ſit inquiſitio docet Farinacius e (qui optimè hanc materiam proſequitur) requiri ſequentia: primò, vt in ge-

d *Iul. Clar. pract. crim. q. 3. Damhaud. tit. de inquiſit. cap. 8.*
e *pract. crim. q. 1. cum ſeqq.*

nere ſaltem conſtet delictum eſſe commiſſum: quod intellige quoad ea peccata, quæ in actum & perniciem externam eruperunt. debet enim conſtare ſegetes corruptas, infantem occiſum &c. quoad peccata verò intellectus; vt hæreſim; vel voluntatis, vt pactum cum Diabolo, comeſſationes, concubitus cum diabolo & huiuſmodi difficillimæ indagationis, non ſolùm poteſt inquiri contra eas, licet non conſtet de corpore delicti; ſed etiam ſunt cōdemnandæ, ſi dumtaxat dicant ſe ad conuentum delatas, *vt benè Arnal. Albert. de agnoſc. aſſert. Cathol. & hæret. q. 25. & Farinac. q. 2. num. 26.*

Secvndò vt præcedat aliqua ſaltem accuſatio, quod etiam iure Canonico obtinere veriùs eſt a; ſed huic hodie conditioni, generali conſuetudine derogatum eſt. reputatur enim inquiſitio remedium ordinarium, & in omnibus delictis poteſt ex mero iudicis officio citra accuſationem vllam inſtitui b: ſemper tamen neceſſe eſt, vt adſint alia aliqua loco accuſationis, vtputa denunciatio, fama, vel indicia, de quibus ſtatim.

Tertiò requiritur quo ad formam, vt inquiſitio ſit certa, ſpecifica & clara, ita continens delicti qualitates & circumſtantias, vt per eius incertitudinem, generalitatem, vel obſcuritatem non tollatur reo defenſio c. ideo debet in ea explicari locus & tempus; ſcilicet non dies, (niſi citra calumniam, ex iuſta cauſa, id reus petat, & iudex diem ſciat) ſed annus ac menſis; commiſſi delicti, ex ſententia veriore & communiore d quoad inquiſitionem ſpecialem: nam quo ad generalem verius eſt, hanc expreſſionem loci & temporis non requiri: in ſpeciali quoque hoc locum tantum habet de criminibus quæ temporis momento cōmittuntur; non verò iis, quæ ſucceſſiuo tractu, in quibus locus & tempus non poteſt ita deſignari, vt ſunt crimen læſæ Maieſt. hæreſis & ſimilia e: & ideò idē de crimine magiæ dicendū, hanc additionem in eius inquiſitione non eſſe neceſſariam. Quod ſi aliquæ qualitates expreſſæ in inquiſitione non probarentur; tunc ſi additæ fuerint clauſulæ, *de omnibus & ſingulis*, vel; *ſe non adſtringens*, vel; *meliori omni modo*, vel crimen ſit non iterabile, (vt homicidium in eandem perſonam) vel conſtet ex confeſſione rei de crimine, vel quando qualitas illa verè delictum non aggrauabat, nec alterabat; his caſibus reus adhuc eſſet condemnandus; alias foret abſoluendus f.

Qvartò requiritur præcedere indicia ipſam inquiſitionem; quæ ſententia communior & æqua eſt; contraria verò quorumdam, f eſt periculoſa & iniqua prorsùs g; etiamſi iudex habeat liberum arbitrium, & licet inquiſitio ex mandato Principis fieret; niſi tamen Princeps, non ad partis poſtulationē ſed motu proprio, mandaſſet contra aliquē inquiri, & aſſereret eum deliquiſſe, idque ad ſuam notitiam perueniſſe. Qua tamen in re cauendū valdè Principibus, ne facilè talia mandata dent: facillimè enim circumuenitur à delatoribus Principum bonitas atque credulitas, eoſque ſæpè ex nimis credulis facit crudeles. quæ verò ſint legitima indicia mox videbo.

Qvinctò requiritur diffamatio ſeu fama; non ab accuſatoribus rei, ſed ab aliis quoq; hominib. fide dignis, nata. Sed magna hic difficultas oritur circa iſtud quinctum requiſitum, an ſemper neceſſarium ſit famam præcedere, etiam quando alia ſuppetūt indicia. Nam DD. videntur nimis generaliter loqui, & conſuetudo eorum dictis parum conſentanea videtur. Putarim poſſe illos conciliari, vt dicamus; ſi ſint alia indicia ſufficientia & legitima, non opus eſſe diffamatione, ne in ſpeciali quidem inquiſitione: ſi deſint illa, omnino requiri diffamationem, quando incipitur ab inquiſitione ſpeciali h. Sed ſi incipiatur ab inquiſitione generali formata ex mero iudicis officio, tunc non videtur neceſſarium vt præcedat diffamatio; ſicut ſolet practicari, (teſte Claro i.) quia commiſſo aliquo delicto, hodie iudices non procedunt E

à ſpeciali

a cap. ferus. §. indicium. de verbor. ſignif. Clarus d. q. 3. Menoch. conſ. 160.

b Gomeſ. variar. reſol. to. 3. de delict. ca. 1. num. 49. Clarus d. q. 3. §. ſed certè Decianus conſ. 18. & alii.

c l. libellorum. D. de accuſa. Vulpellus reſp. crimina. 4. Boſſius de inquiſitio. num. 75.

d Menoch. conſ. 100. Oſaſcus conſ. 64. & 65. Decian. conſil. 18.

e Menoch. conſil. 100. Decianus d. conſ. 18.

f Tiber. Deciani conſ. 18. n. 55. in 1. volu.

g vt poſt Ang. Plot. Aymo. Ruin. Clar. Cephal. Rolan. à Valle, Maſcard. & alios docet Proſp. Farin. q. 1. n. 89.

h ſic intelligendi DD. communiter loquētes, quos refert Proſper Farina. q. 1. n. v. 50. maximè Rolandus à Valle conſil. 57. volu. 4. Clarus reprehendens.

i pract. crimin q. 6. ver. præterea ſcias.

à ſpeciali contra aliquem inquiſitione incipientes, ſed à generali informatione & inquiſitione, quis illud delictum commiſerit? & tunc ſic in genere primùm interrogantur teſtes, an ſciant quis commiſerit? ſi negent, an ſciant aliquem diffamatum de delicto illo commiſſo? & ſi aliquem huiuſmodi teſtes nominent, tunc contra hunc ſpecialem inſtituunt inquiſitionem, ſi aliqua adſint nominationi legitima indicia ad inquirendum, (quæ indicia ſunt loco diffamationis.) ſi ſufficiant indicia ad capturam, capitur nominatus; ſi capi non poteſt, monetur & citatur ad comparendum, & ſe expurgandum; ſi non comparet, in contumaciam bannitur: quæ omnia eſſe praxi recepta & iuri rationique conſentanea docet optimè Proſper Farinac.[a] Et ſic poſſet iudex etiam in crimine magiæ procedere per inquiſitionem, non attenta diffamatione, in caſu quidem propoſito. Requiritur autem prætorea diffamatio quando iudex procedit ad partis querelam atq; accuſationem: quæ eſt cõmunis ſententia. Non tamen improbabiliter, quis defenderet tum accuſationem ſupplere defectum diffamationis, vt videtur velle Clarus [b]. Debet autem hæc fama primò eſſe orta à fide dignis, & non maleuolis perſonis, vel futilibus; debet eſſe vehemens, & quaſi procedens ex ore partis populi maioris; debet de ea cõſtare per teſtes, ſaltem duos omni exceptione maiores particulariter ſuper fama receptos & examinatos. Hęc certa ſunt ordinariè in criminibus ceteris. Nam in hæreſi & læſæ maieſtatis crimine, quidam limitant; & famam dicunt non requiri [c]: ſed reuerà exiſtimo, etiam in his criminibus idem obtinere, vt fama requiratur, niſi eius loco adſint indicia & præſumptiones; quod ſatis apertè indicat Simancas [d], à Proſpero in aliam citatus ſententiam. idem ergo cenſuerim de crimine Magiæ. Super infamia autem inquiri poteſt ad ſolam denunciationem viri probi; & cùm reperta fuerit infamia, tunc poteſt procedi ad inquiſitionem de crimine [e].

a d. opere. q. 9. circa fin.

b d. q. 6. verſ. ſed certè ex quo talis poſtu latio.

c vid. Proſp. Farinac. ſupra num. 14.

d in prax. hereſ. tit. 22. de inquiſ. ordin. num. 6. & 7.

e Duennas reg. 298. & Clar. ſupra.

SEXTÒ requiritur, vt is, contra quem inſtituitur inquiſitio, non fuerit aliàs de crimine hoc eodem, per iudicem fori externi abſolutus, vel à Principe gratiam delicti obtinuerit; vel etiam de illo non fuerit condemnat⁹ pœna condigna delicto, & non leuiore. idemque dicendum etiam ſi abſolutus eſſet à iudice propter defectum accuſatoris crimen non probantis; ſi ſit tamẽ diffinitiuè abſolutus, & non dumtaxat (vt faciendum hoc caſu prudenti iudici) ab obſeruatione iudicii. Limita hæc primò; niſi qualitas, quæ in ſecunda accuſatione vel inquiſitione de nouo additur diuerſificet delictum [f] (v. g. ex homicidio in parricidium.) item niſi ſit crimen mixti fori (vt eſt crimen Magiæ) nam in hoc, ſi fuit punitus à iudice ſæculari, non poterit iterum puniri à iudice Eccleſiaſtico; niſi iudex ſæcularis minorem impoſuiſſet pœnam, quàm par erat, & quàm iudex Eccleſiaſticus potuiſſet imponere. Si verò ante fuit damnatus à iudice Eccleſiaſtico, tunc quia in tam grauibus criminibus Iudex Eccleſiaſticus non potuit punire pœna condigna delicto, vt poteſt ſæcularis iudex; ideò ſemper in his poterit iterum conueniri, & damnari abs ſæculari iudice [h]; quæ veriſſima, etiam quando loquimur de pœna ordinaria & principaliter ad puniendum delictum irrogata. 3. niſi colluſio & præuaricatio accuſatoris, vel primi iudicis interuenerit: tunc enim iteratò poterit inquiri. 4. ſi fuerit abſolutus vel condemnatus probabiliter & veriſimiliter ignorante eo, qui ſuam vel ſuorum proſequitur iniuriam; quod procedit dumtaxat ſi ſit graue crimen & magna cauſa. 5. niſi ſit abſolutus, non diffinitiuè, ſed ab obſeruatione tantum iudicii; vel relaxatus ſub fideiuſſione de repreſentando; vel ſi purgauit indicia per torturam. his enim caſibus poterit, ſuperuenientibus nouis probationibus aut indiciis, iterum in ius duci [g], id tamen intra tempus à iure ad hoc vel conſuetudine præſtitutum, & iure

f Gomeſ. to. 3. de delict. ca. 2. num. 27. Foller. praxi crimina. Canon. cap. 35. nu. 8.

g cap. felicis §. per hoc. de pœn in 6. optime hoc docet Gomeſ. d. c. 1. nu. 40. & poſt plurimos Farinac. q. 4. à n. 7.

h vid. Proſp. d. q. 4. n. 26.

iure quidem ciuili non diſtinguitur inter eundem & alium accuſatorem; Ius verò Canonicum id alteri permittit, veteri verò ſiue eidem accuſatori hoc non permittit[a].

a vide Proſperum ſupra n. 30.

b ſupra d nu. 31. & q. 5. per totam.

Quæri ſolet etiam de tranſactione, quando illa impediat nouam inquiſitionem vel proceſſum? breuiter ex eodem Proſpero reſpondetur b. Si remiſſio delicti publici ſit habita per tranſactionem (ſuppono licitam) cum parte; poterit non ab illa, ſed ab alio actore iterum impeti iudicio (quia ſententia facit ius quoad omnes, non autem tranſactio) multoque magis à fiſco, & eo requirente poterit iudex adhuc eundem proceſſum proſequi vel iterum de nouo procedere (aliud enim eſt ius partis læſæ, aliud ius reip. læſæ) & in criminibus atrocibus hæc tranſactio nihil debet diminuere de pœnæ ordinariæ grauitate. Ceterum ſi tranſactio vel compoſitio facta fuiſſet cum ipſo fiſco vel iudice, tunc; quia pecunia ſoluta ſucceſſit in locum pœnæ; non poſſet iterum retrahi in iudicium, vel conueniri reus iſte, etiamſi noua ſuperuenirent indicia. hæc regula procedit, 1. niſi alias conſtaret omnimodè de delicto commiſſo per reum, vel ex facti notorio, vel confeſſione rei, vel ex probatione iudiciaria; tunc enim non valeret iſta per iudicem laicum facta compoſitio, & eſſet omnino illicita iudici, ſi ſit facta poſt ſententiam. dico, *conſtaret*, quia nullæ præſumptiones ad hoc ſufficerent. dixi *per iudicem laicum*, quia Eccleſiaſtico iudici permittitur pœnam ſanguinis in pecuniariam commutare. licebit etiam hoc iudici ſæculari, quando reus exciperet de nullitate proceſſus, vel quando iudex aliquam iuſtam haberet cauſam recedendi à pœna ordinaria. & illam commutandi. Dixi *ſi ſit facta poſt ſententiam*. quia ſi ante ſententiam, tunc iudex id faciens ex cauſa non iuſta, peccat, ſed valida eſt compoſitio: ſi ex cauſa iuſta faciat, tranſactio valida eſt, & iudex non peccat. 2. limitatio eſt, ſi reus primum hoc delictum commiſerit, poterit iudex ſic componere; non verò ſi ſit homo facinoroſus, ſolitus hoc delictum vel alia patrare. tamen ſi de facto ante ſententiam iudex cum tali facinoroſo componeret; veriſimiliùs eſt valituram compoſitionem; licet ipſe tum peccaret. 3. limitatio, dummodò priùs cum parte inierit reus concordiam, alioqui hāc pręcedens concordia cum fiſco iniqua eſt, & non valet. immo conſenſus ille partis debet eſſe expreſſus & euidens, non tacitus tantùm vel diſſimulatus. Non valet inquam reſpectu partis, ſed benè reſpectu fiſci tranſigentis. 4. limitatio, ſi hæc tranſactio foret inita in criminibus, ſuper quibus tranſigi non poteſt, vt ſunt læſæ Maieſtatis diuinæ & humanæ, raptus virginum & ſimilia, ſuper quibus vt valeat tranſactio conſulendus primò eſt ipſe Princeps: & his criminibus annumero ſortilegium hæreticale. 5. limita fore inualidam compoſitionem reo, ſi iudicis fraus, dolus, colluſio aut corruptela interueniſſet: vel ſi metu eam à reo extorſiſſet.

c q. 6. per to. & Oddo Peruſinus optimè l. 2. de reſtitut. in integr. q. 91. & ſeqq.

Quoad gratiam delicti factam à Principe, Proſper fusè admodum, ſed in hanc ſententiam c; differre abolitionem ab indulgentia Principis. abolitionem non exſtinguere crimen, ſed tantum iudicii inſtantiam, ideo tranſacta lætitia publica, propter quam Princeps eam concedit, infra 30. dies poteſt accuſator de nouo accuſare: & ideò hanc non trahi ad crimina enormiſſima, nec ad omnes perſonas. Indulgentiam verò Principis fieri cum cauſa, & crimen exſtinguere, quare ſi princeps alicui gratiam faciat de omnibus delictis, vel generaliter omnibus delinquentibus, de omnibus delictis, indulgentiam concedat; talis indulgentia comprehenderet etiam grauiſſima crimina, & notoria & liquida, & extenderetur ad carceratos quoque & condemnatos.

Sit regula. *ſemel à principe gratiam criminis conſecutus, non poteſt ampliùs ab vllo iudice*

dice moleſtari. hæc facultas gratiam criminis faciendi competit Principibus ſuperiorem non recognoſcentibus, aut ſaltem habentibus regalia iura; item Baronibus & feudatariis, ſi fuerit illis in inueſtiturâ expreſsè conceſſa; quoad Duces, & Marchiones, & Comites, quicquid dicant alii a; non puto hanc poteſtatem accipere, niſi cetera regalia iura iis concedantur; & ſic practicatur in Franciâ & Hiſpania, vbi hoc ius ſoli Regi eſt reſeruatum. Non tamen licet ſupremo Principi pro lubito has gratias concedere. Non poteſt enim niſi priùs parti læſæ ſit ſatisfactum b. Non poteſt in homicidio deliberato, hoc enim diuino repugnat iuri c; ideò licet in foro externo non ſit qui abſolutam hanc Principis poteſtatem impedire poſſit, in conſcientiæ tamen foro hoc faciens peccat: niſi id faceret pro bono pacis publicæ, vel ob aliã vtilitatem reip. maximam; quod cùm de aſſaſſinis etiam DD. c concedant, exiſtimem ad veneficos quoq; pertinere, vt in iis idem ius ſit Principi. Rariùs tamen poteſt contingere, vt iuſta cauſa huic gratiæ ſuppetat: rariſſimè quoque legimus bonos Principes hac vſos poteſtate. Carolus V. Imp. Agrippæ pœnam mortis non indulſit, ſed, cùm is effugiſſet, exilium irrogauit, & in Francia ille obiit. In eadem Chriſtianiſſimus Rex Carolus IX. eius nominis qui vltimus fuit, Triſcalino, vt ſocios proderet, vitam & libertatem permiſit; non ſine bonorum offenſione. Fateor ſi Princeps aliquam huiuſmodi inualidam gratiam conceſſiſſet, licet illa foret nulla; tamen deberet reus illa vſus à iudice abſolui & relaxari: ne ſub fidei publicæ prætextu decipiatur, & ſic practicari in Italia & Hiſpania docent grauiſſ. ſcriptores, apud Proſperum Farinac. qui illos ſequitur d. quod puto intelligendum, quoad primam apprehenſionem. nam ſic ſemel apprehenſus & tunc relaxatus, deberet commonefieri de nullitate gratiæ, itaque vt ſibi caueret in poſterum vel impetraret gratiam aliam, manere enim punibilem & pœnæ obnoxium: quod ſi negligeret, poſſet à iudice capi & puniri. Tunc enim vnica illa ratio praxis huius planè ceſſaret, neque iam dici poſſet ſub fide publica deceptus. Equidem cum lex nulla (quod ſciã) huic dicto repugnet, & DD. illi non ſatis clarè proponant, an quo ad primam tantùm apprehenſionem, an quoad ſeqq. quoque loquantur, & publicè interſit delicta puniri; omnino arbitror conſcientiis iudicum, quod dico tutiſſimum fore. Hæc de ſexto requiſito.

G SEPTIMÒ requiritur in hac inquiſitione; quod in omnibus actibus iudiciariis, vt fiat à iudice competente: quem conſtat in hac materia eſſe tam Eccleſiaſticum, quàm ſęcularem iudicem, item fidei inquiſitores; quibuſdam tamen caſibus: quos benè Simancas ponit e. Inprimis quia ſolent venefici, & Striges fidem Catholicam abnegare, vel ſaltẽ ea dicere & perpetrare quæ ſapiunt hæreſim f, ideò ab Innoc. 8. Iul. 2. Leone. 10. Hadr. 6. Pontificib. hoc negotium inquiſitoribus fuit demandatum g. De ſortilegiis propriè dictis (hoc eſt diuinationibus illicitis) non debent inquiſitores fidei cognoſcere, niſi ſortilegia hæreſim ſaperent manifeſtè: videlicet ſi quid impium & hæreſim pręſe ferens admiſceretur, vel ſi crederet ſortilegus aliquid diuini ineſſe ſorti h. Idem dicendum de coniectoribus ſuſpectis reliquis, qui facilè in infidelitatem incidunt, & vel dæmonem adorant, vel cum eo fædus habent, vel credunt eum futura contingentia certò ſcire, vel abutuntur ſacramentalibus i. In ceteros ſuperſtitioſos inquiſitores fidei, ſiue facta ſint atrocia, ſiue ſint leuia, non inquirunt; niſi quando ſapiunt apertè hæreſim; vt baptizare ſcienter iam baptizatum, vel baptizare imaginem: quoad ſuperſtitioſos verò magos k quia, (vt ait Ciprianus *libr. de duplici martyrio*) *qui magicis artibus vtuntur, tacitè Chriſtum abnegant, dum cum dæmonibus habent fædus;*] vixque fiat vt non vel hęreticũ quid credant, vel hæreſim ſapiens faciant; ideò vix vnquã incidet

a apud Proſperum, & ipſemet ſupra n. 8.
b Proſper latè à n. 18. maximè n. 25. poſt D. Thom. 2.2. q. 67. a. 4. & Plot. mox citand. nu. 55.
c opt. hoc docent Baptiſt. Plotus vol. 2. conſil. criminal. varior. conſ. 73. à nu. 46. Plaza in Epit. delict. c. 10.
d Plot. ſupra Ioſeph. Lud. Deciſ. Lucen. 15. Lud. Peg. er. deciſ. crimin. num. 11.
e Boſſ. Clarus vulpell. Lud. Poguer. Farinac. n. 27. q. 6.
f in praxi Inquiſit. c. 11. & cap. 8.
g Silu. libr. 3. de Strigimag. & dæm. admira. c. 1. Ioannes Picus li. 3. Dialogi, Strix.
h Bullas horũ edidit ſimul Binsfel. in tertia editione libri de confeſſ. malef. Bulla Iulii II. meminit Picus ſupra.
i c. accuſatus. §. ſanè de hæret. in 6. ca. 1. 26. q. 5. c. illud. 26. q. 2.
k d. §. ſanè Halenſ. p. 2. q. 184.
l gloſſ. & DD. in c. accuſatus §. ſanè de hæret. in 6. Oldrad. conſ. 210.

vllus talis, quin contra eos Inquiſitores poſſint procedere; & poterunt quoſcumque iudices compellere, vt ad ſe mittãt acta contra hæreticos huiuſmodi magos facta [a]. In omni verò iudice illud commune hic quoque eſt; vt reus debeat eſſe ſubditus iuriſdictioni inquirentis ratione delicti, domicilii, vel originis [b], vel etiam ratione conuerſationis per decem annos in aliquo loco [c], & non minoris ſpacii, idque de delictis tantum commiſſis alibi durante hoc decem annorum ſpacio; quia tam longa conuerſatio domicilii electi rationem habet: operari tamen hoc non poteſt quo ad delicta priùs commiſſa. Sunt & aliæ multæ cauſæ tribuentes iuriſdictionem, quæ in noſtra materiâ minùs conſiderandæ ſunt, quia vix vnquam, vt dixi Sortiariæ noſtræ carent hæreſi; hæretici verò coram pluribus iudicibus ac diuerſis iudiciis poſſunt conueniri [d], & vbicumque locorum reperiantur poſſunt à loci iudice puniri ex communi ſententia praxi recepta [e]: habet enim hæreſis crimen cauſam in ſe continuam & ſucceſſiuam, & ideò vbicumque hæreticus verſatur ibi delinquere cenſetur [f]; quæ ratio in ſortiariis efficaciſſima eſt, quæ vix pedem, ſine loci damno & nouo crimine, vſpiam figunt.

OCTAVÒ requiritur in ſortilegiis & maleficiis non hæreticalibus nec enormibus vt intra 20. annum à crimine deſito, inquiſitio inſtituatur. nam ſpacio. 20. annorum reus præſcribit ex communiore & veriore ſententia [g]: ſed quando maleficium vel ſortilegium coniunctum eſt cum hæreſi, nulla temporis præſcriptio reum poteſt iuuare, immò & poſt mortem, ratione hæreſis, poterit inquiſitio inſtitui [h]. immò etiam quandocumque tam graue eſt maleficium vel ſortilega ſuperſtitio, vt exceptum vel enorme crimen cenſeri debeat, poterit quamdiu viuit reus inquiſitione pulſari [i]: & quando fuerunt apoſtatæ vel hæretici tunc etiam pœna pecuniaria, quam defunctus debebat, ab hæredibus eſt luenda [k]; vt puto, vſque ad annum quadrageſimum, nec minori tempore præſcriberent hæredes [l], quantumuis in crimine læſæ Maieſtatis humanæ quinquennio præſcriberent [m]. Ex his ſequitur, diuturnitatem temporis octo, vel decem, vel amplius annorum, ſiue à delicti commiſſi, ſiue à reatus die ſumas, in his criminibus nihil prodeſſe ad pœnæ diminutionem, de ipſo delinquente ſumendam. ratio eſt, quia in his criminibus, nulla præſcriptio poteſt reo ſuffragari, vt benè Farinac. *d.q.10.num.90.* H

NONÒ requiritur, ſecundùm ius commune, vt contra abſentem non fiat inquiſitio: ſed regula iſta fallit in criminibus exceptis; immò de conſuetudine, etiam in aliis criminibus poteſt formari inquiſitio contra præſentes, & contra abſentes, ſiue ſint contumaces ſiue non. [n]

SECTIO III.

De indiciis optimis ex quibus iudex in hoc crimine tutò poteſt procedere.

CONſtat eò clariora & veriſimiliora & propinquiora requiri indicia, quò actus iudicialis maioris præiudicii fuerit reo; vt ad condemnationem, quàm ad torturam; ad torturam, quàm ad capturam; ad capturam, quàm ad inquiſitionem. hoc ſuadet naturalis æquitas, & receptum eſt communi conſuetudine, & probatum Bruno *tract. de indic. 2. p. q. 6. num. 4.* & Boſſio *tit. de inquiſit. num. 61.* quod etſi improbetur aliis [o], tamen reuera eſt conſentaneum planè rationi; nec video cur corruptela vocari debeat. docet hoc benè Farinac. *d.q.1.num.47.* I

Conſtat

a c. præſidentes. c. vt officium §. denique c. vt commiſſi de hæret. in 6. c. cum Bertoldus. de re iud.
b l. 1. C. vbi de crim. agi opor. ca. ſi diligent. de foro comp. vid. Couar. prac. qq. c. 11. num. 3.
c Boſſius de foro comp. n. 72. Farinac. q. 7. nu. 5. & ſeqq.
d c. per hoc 1. §. de hæret. in 6. Gabrielius li. 2. tit. de iudi. concl. 1 nu. 19.
e Duen. reg. 378. Nouell. reg. 220.
f Arna. in tractat. de agn. aſſert. Catho. & hæret. q. 25. Penna. in directl. inquiſit. Schol. 45. poſt multos, Farinac. q. 7. lim. 9.
g vide Farin. q. 10. in prin. & q. 1. lim. 8
h vid. Farin. d. q. 10. nu. 29. & 37.
i Marſil. in l. qui falſam §. 1. n. 1. D. ad l. Corn. de falſ. Carrer. tract. de homic. §. 28. num. 7.
k poſt Peregrinum de iu. fiſci lib. 4. Farinacius d. q. 10. n. 76.
l ca. 2. de præſcript. in 6.
m l. 2. C. de apoſtat. Vid. Gomez. 3. p. de delic. c. 1. n. 81. Farinacium q. 25. num. 159.
n poſt Clarum Farinacium q. 1. num. 69. & quæſt. 11.
o Claro q. 20. num. 3. Rolando à Valle & aliis.

Conſtat ſecundo quod indicia quædam ſunt leuia, quædam grauia, quędam grauiſſima; & leuia, ſuſpicionem gignunt tantum, vel ad ſummum ſimplicem præſumptionem; grauia verò, gignunt aliquid vltra ſimplicem præſumptionem, minùs tamen ſemiplenâ probatione; grauiſſima verò gignunt ſemiplenam probationem, vt minimum.[a]

Conſtat tertiò quæ ſint leuia, quæ grauia, quæ grauiſſima, hoc ordinariè pendere à iudicis arbitrio, eumque iudicare debere, perſonarum & rerum circumſtantiis trutinatis, quæ indicia ad quid ſufficiant[b]; quod arbitrium debet ille dirigere ad normam iuris ſcripti, vel conſuetudinarii, & receptas interpp. opiniones, & praxim patriæ[c].

Inquiſitio generalis poteſt aliquando formari non præcedentibus vllis indiciis, ſed puta duntaxat ex notificationibus ſeu informationibus extraiudicialibus; in qua ſi vocati & examinati teſtes aliquem particularem nominant, tunc contra nominatum poſſet formari ſpecialis inquiſitio[d]: ſine indiciis verò vllis, non liceret incipere à ſpeciali contra aliquem inquiſitione: ſi tamen iudex procederet, poſſet reus opponere de nullitate inquiſitionis, ob defectum indiciorum; ſi reus non opponeret, tunc adhuc valeret proceſſus. nam hîc defectus non inualidat, niſi reus opponat.[e]

Ad aſſumendas ex officio informationes ſuper delicto ſufficiunt indicia leuia; ſed ad tranſmittendam reo inquiſitionem, ſiue ad eum citandum pro delicto, neceſſaria ſunt indicia grauia[f]. Quoad capturam, ſi fiat tantùm ne reus fugiat, interea dum fit inquiſitio, ſufficiũt leuia indicia: ſi verò fiat, vt ſpecialiter contra eum procedatur, neceſſaria ſunt grauia. Ad torturam meâ ſen-
K tentiâ ſufficiunt indicia plus quàm grauia: & arbitror à Claro grauia vocari, quæ communiter grauiſſima; ſanè vt docet Farinacius[g] ea deberent eſſe indicia tam vrgentia, & certa, & luce meridiana clariora; vt iudex ſit quaſi certus de delinquente; & vt nihil aliud ipſi deſit, quàm rei confeſſio: quod intelligendum, non in genere probationis, ſed in genere indicii: hoc eſt quæ ſint apta ad plenè perſuadendum animum iudicis, non tamen ad plenè probandum. ſtat enim iudicem eſſe perſuaſum de culpâ rei, & reum eſſe noxium, etiamſi hoc non ſit plenè probatum, quia deeſt confeſſio rei, vel aliqua alia probatio. quãdo ergo iudex ſic putat ſe habere plena indicia, poteſt procedere ad torturã: ſed ſi haberet plenas probationes, tunc deberet procedere ad condemnationem.[h]

Hæc indicia volunt Dd. debere ad torturam eſſe proxima delicto, & non remota (v.g. quod teſtes deponant de ipſo delicto vel de viſu) ſed intelligendi ſunt, quando vnicus teſtis deponit, & indicium non eſt confirmatum aliis indiciis. ordinariè enim debent indicia remota grauia probata eſſe per duos teſtes, etiam in crimine hæreſis[i], nec ſufficeret vnus teſtis omni exceptione maior, ſed debent eſſe duo omni exceptione maiores: ad inquirendum verò ſufficerent non omni exceptione maiores. præterea ad probandum indicia hæc remota (de quibus tantùm agimus) teſtes debent iſti eſſe non ſingulares, ſed conteſtes, ſiquidem indicia ſint planè remota; ſi verò ſint non multùm remota ſed quaſi adminicula quædam delicti, plurium ſingularia teſtimonia virorum bonorum ſufficient[k]. maximè quando hęc teſtimonia omnia ſub eodem crimine quaſi ſubordinantur, vt ſi dicat vnus ſe vidiſſe aliquid ponentem ſub ianuæ limine; & equos poſtea mortuos; alius quod vidit tangentem puerum, & hunc mortuum; tertius quòd vidit proiicientem puluerem, & ſubſecutam tempeſtatem. hæc enim omnia in vnum tendunt finem, & ideò hæc ſingularitas adminiculatur potiùs, quàm obſit, *Alex. conſ. 13. lib. 7. Gomeſ. to. 3. c. 12. num. 12. Minſing. obſ. 100. cent. 2. And. Gail. lib. 1. obſ. 66. optimè loquitur hac de re Simancas in praxi tit. 35. 4. n. 34.*

[a] *Clarus ſup. n. 1.*

[b] *Conrad. Lancellot. in pract. tit. de inquiſit. n. 33. Farinac. 8. nu. 46.*

[c] *Farinac. ſup. Binsfeld. in l. vlt. C. de maleſ.*

[d] *Clar. q. 5. verſ. ſcias etiã.*

[e] *Fran. Beccius conſ. 70. n. 26. lib. 2. Ioan. Mar. Monticel. pract. crimin. reg. 1. Farina. ſup. n. 49.*

[f] *Clarus n. 2. & 3. Farinac. n. 48. Oſaſcus conſ. 64. n. 5.*

[g] *q. 36. n. 3.*

[h] *l. fin. l. aditor. C. de probat. l. qui ſent. Cod. de pœn. l. fin. C de cuſtod. reor*

[i] *Clarus q. 22. in prin. Farin. q. 37. n. 13. & ſeqq. Gomeſ. lib. 3. de delict. c. 13. n. 18. & 19.*

[k] *vide Farin. n. 38.*

Proxima indicia etiam requirunt duos teſtes quando non ſunt immediatè de ipſo delicto, ſed de adminiculis proximis: ſed ſi ſint de ipſo delicto, ad torturam ſufficit vnus exceptione maior *Farinac. optimè n. 41. qui etiam ſeqq. numeris multa ponit digniſſima obſeruatu.*

Sed nunc veniamus ad ſingula indicia. *Primum* ergo eſt INDICIVM PER TESTES. Sufficit autem in hoc crimine vnus teſtis ad inquiſitionem particularem inſtituendam, etiamſi ſit alias inhabilis; ſed ſi ſit teſtis legitimus & exceptione maior eſt ſufficiens ad torturam, iuxta Clarum *q. 21. n. 2.* cuius dictum nimis indiſtinctè vſurpat Godelm. *lib. 3. c. 3, n. 13.* tu explica, iuxta iam à nobis dicta ex Farinacio.

2. *Indicium* eſt NOMINATIO SOCII CRIMINIS: hoc etiam indiſtinctè ponit I. C. ille Francofurt. more ſuo; ſed accuratè punctum iſtud tractauit Diuus Binsfeldius, quem qui plura volet poterit legere; vt & Proſperum Farinacium inſignem I. C.[a] Sciendum communem eſſe Dd. ſententiam, maleficos & mathematicos de conſociis interrogari & torqueri poſſe; quod & iure ciuili cautum[b], & omnium praxi receptum eſt[c]; immo & iudicem teneri interrogare, & reum in conſcientià teneri denunciare ſocios; quos neſcit immo præſumit non ſe correxiſſe, nec deſtitiſſe à crimine; eſt ſententia Theologorum.[d] Iudex hoc facere omittens peccat grauiter: contra iuſtitiam, quia non occurrit & impedit mala reip. & priuatis inde imminentia, quæ tenetur impedire: & idcirco tam priuatis, quàm reip. eum teneri ad reſtitutionem omnium damnorum inde redundantium, vult communem eſſe ſententiam Theologorum (vt eſt) Binsfeldius[e]; qui addit, ex Soto & Nauarro, teneri etiam confeſſarium huiuſmodi reos admonere, vt ſocios non correctos denuncient, quod ſi nolint facere, non debere eos abſoluere, ſi abſoluat peccare. Quod ſi reus ſciret aliquem ex ſociis eſſe conuerſum, neq; periculum eſſe, ne ad vomitum redierit vel ſit rediturus; tunc nō poſſet illum nominare, nec confeſſarius, volentem talem nominare, poſſet abſoluere.

Sed quædam circa hanc rem ſunt explicatiùs tradenda. fusè docet Binſfeldius iudicem debere credere reo ſocios caſus excepti denuncianti: fruſtrà L enim adſtringeretur ad interrogandum, ſi non deberet ei fidem habere. Certum eſt aliquam habere debere, ſed quantam & ad quid? nunc videamus. Gignit denunciatio idoneam præſumptionem contra ſocios[f], ſi ſequentia concurrant. nempe ſi non ſit defectus in perſonà, qui eleuet fidem. huiuſmodi autem defectus rarò contingit. Admittuntur enim infames: tales ſunt omnes complices; ideò minùs fidei meretur eorum teſtimonium, quàm virorum bonorum; admittuntur tamē ad denunciationem & teſtimonium, quia vix poſſunt alii haberi, & malefici non ſolent hoc crimen niſi coram complicibus cōmittere & ſolis illis detegunt: & infamiæ hoc impedimentum, eſt iuris poſitiui: ideò lex poteſt in eo diſpenſare ex iuſtà cauſà, vt fecit. debet tamen iuxta nonnullos[g] hæc complicis denunciatio eſſe facta in torturà, eò quòd cùm ſint infames, parùm illis extra torturam credendum: reprehendit hanc ſententiā, quæ tamen communior videtur, Simancas[h], & ait eius auctores ſine lege & ratione loqui. rationem iam dixi, & fauet *c. illi qui 5. q. 5.* & hoc expreſsè requirit Carolina conſtitutio, quæ in imperio ſeruanda eſt. Nec Simancæ opinio alibi locum habere poteſt, niſi fortè, vt ex dicto ſocii extra torturam procedatur ad inquiſitionem: nunquam, vt ad torturam: immò non ſufficeret, ſi reus ſtatim ac à torturà depoſitus erit, hoc diceret: ſed debet tortura ſpecialiter adhiberi pro confirmatione ſuæ depoſitionis: nec ſufficeret prima tortura, in qua reus ſuum delictum confeſſus eſt, *ſic Clarus §. vlt. q. 45.* Antequam verò ſpecialiter torqueatur pro confirmatione depoſitionis illius in torturà, in

qua

[a] *Binsfeld. de confeſſ. malef. memb. 2. Farin. de indic. & tortu q. 43*

[b] *l. fin. Cod. de malef.*

[c] *vide Farin. d. q. 43. n. 67.*

[d] *D. Tho. 2. 2. q. 70. ar. 1. ad 2. Caiet. tom. 1. tractat. 31. reſp. 5. ad Cherubin. & ad d. a. 1. Caſtro, Sot. Angl. Nau. citati à Binsfeld.*

[e] *ſup fol. 284. cum ſeqq.*

[f] *eſt communis Dd. in l fin. C. de accuſ. & c. 1. de confeſſ.*

[g] *Camillus Campegius ad Zanchin. de hæret. c. 9. Menoch. de arb. caſ. 474. num. 50. Maſcard. de probat. vol 3 cōc. 1311. n. 38.*

[h] *Annot. in Zanchi. c. 2.*

Digitized by Google

qua ſuum crimen faſſus, factæ, debet eandem depoſitionem ſpontè ratificare, non ſecus ac ipſam principalem delicti confeſſionem, *Marſil. §. diligenter. n. 153. Carrer. de indic. & tort. §. octauum indicium. n. 17. & 22.* poſtea poterit coram nominato, ad confirmationem ſuæ confeſſionis; & vt ſocios magis afficiat, & vt defectum infamiæ expurget, & ad omnem alium bonum effectum, iterùm ſubdi torturæ, ſed admodum leui. *Sic poſt Boër. Boſſ. Vulpel. Clarum, Farinacius q. 43. n. 139. qui teſtatur ſic Romæ practicari.* Item requiritur vt nominator nihil iræ vel rancoris habeat vel odii cum nominato; quod iudex debet diligenter attendere, & quærere: nam inimici nominatio, nullam fidem faceret [a]: ita ſanè ſi ſit grauis inimicitia, tum enim hoc impedimentum eſt iuris naturalis, nec lege vel ſtatuto poſſet tolli [b]. Minorennium teſtimonium ad inquirendum poteſt vſurpari, non ad torquendum, niſi meliora & plura accedant indicia [c]: feminarum, propter ſexus infirmitatem & leuitatem, plures denunciationes ſunt neceſſariæ, quàm virorum, puta trium vel quator pro vno viro. Et hæc omnia locum habent in hoc crimine, etiam quoad coniuges, parentes & liberos [d]. *Secundo* requiritur ex parte iudicis, vt non interrogarit veneficum *de ſocio* aliquo in indiuiduo, ſed in genere, *de ſocijs*, non de hoc vel illo: quia hoc foret ſuggerere, non inquirere [e], & hoc cauet Carolina conſtitutio; ſed alii Dd. volunt hoc procedere, quando non concurrunt alia indicia vel præſumptiones contra ſingularem perſonam: nam ſi aliqua indicia, vel indicium aut præſumptio contra perſonam in ſpecie ſiue in ſingulari concurrerent; tunc volunt licere iudici interrogando deſcendere ad ſpeciem; vt, fuitné tecum P. in conuentu malef. quando hæc vel illa feciſtis [f]? quod tamen explicandum ex Farinacio. ſcilicet duobus caſibus tantum, etiam in exceptis criminibus, poſſe in ſpecie interrogari deponentem de conſociis. Nempe quando reus dicit ſe cum ſociis deliquiſſe, ſed eos non nominat: tunc enim monendus eſt, & cogi poteſt, vt eos in ſpecie nominet. Item quando contra certam perſonam adeſt præſumptio legitima & valdè clara, ſiue indicia tam manifeſta, vt verè per illa dicatur conſtare ipſum eſſe delinquentem. *Sic* (ait Farinac.) *vidi ſeruari à iuſtis & bonæ conſcientiæ iudicibus. d. q. 43. num. 133.* *Tertiò* requiritur vt nominans diligenter ſit interrogatus de omnibus circumſtantiis; *quis, quid, quando, vbi, cum quibus, quomodo?* nec enim aliter poſſet procedere ad inquiſitionem & torturam ex tali nominatione. *eſt omnium & d. Carolina.* *Quartò* requiritur vt inquirat à vicinis an nominata perſona fuerit de tali crimine à fide dignis vnquam diffamata vel ſuſpecta habita, *ſic Conſtitutio Carolina*; & ſanè eſt ex adminiculis neceſſariis, vt poſt docebo. *Quintò*, vt reus in ſua nominatione non vacillet aut variet, ſed conſtanter perſeueret, etiam in ſpeciali torturâ, vt docui, & ſtatuit conſtitutio Carolina. nam deponens varius non modò ad torturam, ſed nec ad inquiſitionem ſufficiens indiciũ præbet, vt ex communiore ſententiâ receptum [g], & meritò. quia deponens varius periuro non abſimilis eſt. *Sextò* requiritur vt nominans iuſiurandum præſtiterit ſe vera fateri, & verè nominare [h]; qua in re tuta & receptior praxis eſt, ſufficere principio factum iuramentum generale de veritate dicendâ, & poſtea iterum oblato in ratificatione, aut in confrontatione cum nominato: nec opus eſt alio ſpeciali, vt ſentiunt nonnulli [i], quos meritò refellunt Menochius, Clarus, & Farinac.[k]

Ad torturam ſufficient hæ conditiones, ſi aliæ confeſſiones plurium reorum concurrant, vel etiam adminiculentur alia indicia: quod ita intellige. Quia verſamur in caſu excepto, & Dd. hoc negantes [l] loquuntur de criminibus non exceptis, ideò ſi plures teſtentur de eodem ſuo conſocio, faciunt indicium ſufficiens ad torturam, vt in praxi obſeruatur [m] idemque obtinet

quoad

[a] *Gigas de crimin. laſ. maieſt. c. 7. n. 6. Grammat. conſi. 38. n. 3.*
[b] *Anchara. in c. paſtoralis de re iudi. Barbat. de teſtib. n. 42. Phil. Francus & alii.*
[c] *vide Clar. §. fin. q. 24.*
[d] *eſt communis. vid. Binſf. d. 2. memb. in princ.*
[e] *ſic poſt. Gomeſ. & VVeſenbec. Gudelmann.*
[f] *plurimos citat & ſequitur Binſf. ſup. in concl. 1.*
[g] *Farinac. ſup. n. 187. & ſeq.*
[h] *Marſil in pract. d. §. diligenter. a n. 62.*
[i] *Marſil. ſup. Anton. Gomez. to. 3. c. 12 n. 18 Blanch. & alii.*
[k] *vide Farina. ſup. n. 144. & Lud. Peguer. deciſ crimin. 5. n. 28. & 34.*
[l] *Bal. l. quoniã liberi. n. 2. C. de teſt. Grammat conſil. 21. & conſil. 35. Natta. conſi. 298. vol. 2.*
[m] *Poſt Boer. Papon. Boſſ. & alios Clar. § final. q. 21. & Farina. ſup. n. 41. Menoch. de arbit. iud. caſ. 474. benè Binſf. Id. ſup. concl. 6.*

quoad alia indicia & præſumptiones adminiculantes. Putant quidam Dd. etiam ſine vllis adminiculis aliis ad torturam ſufficere nominationem vnius ſocii, ita Gomez, & Blanchus, ex malè intellecto Salyceto, ſed eos optimè refellunt Menoch. *d. caſ. 474. n. 46.* Bertazz. in *conſ. 341. n. 8. & 25. vol. 2.* Farinacius ſup. *n. 39. iunctis n. 147. & 155.* & ideo timoratus iudex ſemper requirat indicia, non leuia, ſed magna & vrgentia, vt benè monuit Maſcardus *lib. 3. de probat. concl. 1311. num. 14. iuncto num. 53.* quæ non auderem facilè alia vſurpare; quàm à iure ſuggeſta, & benè commemorata per Farinacium [a]. 1. ſi accedat vnus teſtis oculatus maior exceptione, poterit iudex procedere ad torturam valdè grauem, quia tunc habet pluſquā ſemiplenam probationem; non tamen facit iſte teſtis plenam tunc probationem, vt malè putarunt multi recentiores ſecuti Calcaneum, hoc temerè affirmantem [b]. nam non poteſt dici plenè probatum, vel reus conuictus, niſi per duos ſaltem exceptione maiores, talis autē nunquā eſt ſocius criminis. 2. ſi accedat non vnus teſtis auritus, ſed vt minimùm duo [c]: hi enim faciunt præſumptionem aliquam [d]. 3. ſi accedat inimicitia grauis nominati cum occiſo, vel damnificato [e]. 4. ſi accedat fama contra nominatum [f]. Sed hoc indiget explicatione. Nam fama vehemens; ſi fuerit orta à perſonis honeſtis & fide dignis; ſola ſine aliis adminiculis facit indiciū ad torturam; vehemens autem cenſetur, non ex numero teſtium (qui impertinens eſt ad hoc) ſed ex cauſis ſuis. nam ſi cauſæ ſeu coniecturæ vnde orta; ſunt veriſimiles, graues, & vrgentes; cenſebitur eſſe vehemens; ſecus ſi non orta ſit niſi ex leuibus friuolis & non probabilibus, neq; tum ſufficerent ad torturam [g]. ſi non ſit vehemens fama; tum ſi non eſt orta à perſonis honeſtis & fide dignis, (verbi gratia, ortum habuit à complicibus) ſcio variatum ſententiis: exiſtimo tamen ſi fama orta ſit poſt incarcerationem, vel accuſationem, famā non adminiculari, vt benè Farinacius docuit; ſed ſi orta fuiſſet ante accuſationem & incarcerationem, probabiliùs puto (ſaltem vbi non viget Carolina conſtitutio, quæ repugnat) famam huiuſmodi adminiculaturam: vix enim poteſt in hoc crimine famæ initium ab aliis, quàm complicibus, oriri: & ſic intelligo atque recipio ſententiam Binsfeldii. *in l. fin. C. de maleſ. indicio. 6.* & hoc obtinere in omni re turpi, de qua non ſolet niſi inter infames perſonas tractari, vt de meretricio, aleà, lenocinio & ſimil. fatetur Farinacius *d. q. 47. num. 160.* Quæ autem requirantur vt dicatur verè eſſe fama, poſt videbimus. 5. ſi accedat, cum dicto ſocii criminis, fuga nominati ob metum non iuſtum, vel ſuſpicionem non vehementem [h], inquiſitionis contra eum formādæ, ante accuſationem formatam, vel antequam ad actum iudicii aliquem ſit proceſſum, coram iudice non inclementi, aut ſolito procedere non temerè neq; præcipitanter: his enim caſibus, ſi iudicium deſerat, neq; citatus compareat, vel abſentiæ iuſtas cauſas adferat: vehemens oritur ſuſpicio: ſicut etiam quando ſeruato debito iudicii ordine carceri fuit mancipatus, & ſine effractione aufugit: nam ſi indebitè carceratus fuiſſet, & etiam carcere effracto fugiſſet, nō tamen fuga hæc eum faceret pro confeſſo haberi [i]. Sed de fugà mox plura. 6. ſi accedat ſtricta amicitia & aſſidua conuerſatio nominati cum nominante tanta, vt faciat valde veriſimilem præſumptionem participationis in crimine [k]. 7. ſi accedat ſecreta collocutio nominati & nominantis, ante crimen commiſſum habita; verbi gratia, antequam ſegetes deſtruerentur, puer necaretur, &c. [l] 8. ſi accedat ſuperſtitio nominati: vt ſi vſurpauerit res, facta, vel verba, quæ ſapiant incantationem [m]; exempla ſunt, ſi artem magicam alios docere ſit conatus [n]; ſi olla cum vnguentis magicis vel cum buffonibus, vel alia inſtrumenta huius perfidiæ in ædibus eius ſint reperta; maximè ſi liber magicus in domo eius repertus ſit; cui ſuperior poteſtatem habens & in bonum finem id non

M

[a] *à n. 163.*
[b] *conſ. 110. n. 4.*
[c] *Aym. Crauet. conſ. 178. & Tiberius Decian. conſ. 18.*
[d] *Menoch. d. caſ. 475. Cephal. conſ. 140.*
[e] *Ioan. Maria Montice. reg. crimina. 4. & 5. Clarus. § fin. q. 22.*
[f] *Cal. Crauet. Monticel. ſup. Tiber. Decian d. conſ. 18. li. 1.*
[g] *egregie Farinac. hoc docet q. 47. à n. 28.*
[h] *And. Gail. lib. 2. obſeru. 109. n. 8. Minſing. cen. 5. obſeru. 98.*
[i] *Couarr. 1. var. reſol. c. 2. Rolan. à Valle conſ. 7. n. 47 tom. 1.*
[k] *Sic ſent. commu. explicat. Farinac. q. 43 n. 174. & nu. 177. & hanc etiam probat benè Binsfel. ſup. indicio 5.*
[l] *Farinac. à n. 176.*
[m] *Carolina conſt. a. 44.*
[n] *ibid.*

non conceſſerit [a]; item ſi quis alteri fuit interminatus maleficium, cuius effectus fuit ſubſecutus [b], maximè ſi qui minatus conſueuit minas exequi [c], ſed neceſſe eſt quædam hîc concurrere, vt dicam poſtea. item ſi nominatus inueniatur in ſtabulo aut domo alterius, tempore, & loco quando non debet, & maleficium poſtea ſubſecutum fuit. Item ſi quis feram vulneraſſet, & in eodem membro mox vulnerata inueniatur perſona de hoc crimine infamata; vt in Lycāthropis ſæpè accidit & nuper hîc in Belgio mihi retulit eueniſſe quiddam permirum Nob. & ſpectatæ fidei vir, Vanderburchtius Decanus Eccleſiæ Mechlinienſis. Municeps bombardam gerens deambulabat extra municipium, cui ecce obſtrepunt multæ aues ex obſcænis, corui & picæ, in arbore propè viam. Sclopum collimat, & diſplodit; viſus ſibi vnam certo ictu percuſiſſe, & deciđiſſe de ramo, reperit ſolam ferream clauem de cingulo muliebri delapſam. capit, & domum rediens narrat amico, &; num norit clauem? quærit: reſpondet alter ſe noſſe, clauem vicinæ domus N. Itur ad domum, reperiunt ianuam clauſam: inſerunt in ſeram clauem, recludunt, ingrediuntur pro familiaritate, quæ illis cum Patrefamiliâs: ingreſſi Matremfamil. inueniunt glande latus ictam. Cape (*Lector*) & aliud certiſſimum. verſabar anno 1587. Caleti, (quando, fælicibus auſpiciis Sereniſſ. Archiducis ALBERTI vi expugnatum, a *Catholici Regis* militibus tenebatur) ad Pontem Nueleti duo ſigna Walonum præſidio poſita limitem, contra Bolonienſes, tum hoſtes, tuebantur. ſub veſperam ſudo cœlo Procubitores duo vident nubem ſubnigram aduolare, & in eâ videntur ſibi audire confuſas voces multorum, quos nulli videbant. tum alter audacior; quid hoc rei eſt? ſatin' ſecuri? Si videtur; librabo arcubuziam in ipſam nubem. aſſentitur ſocius. cum tonitru ſclopi decidit ex nube ante pedes mulier ebria, nuda, benè obeſo corpore & mediâ ætate, femur traiecta duplici vulnere. capta, ſe mentis impotem ſimulabat: nec ferè aliud adloquentibus referebat, quam; *Hoſteſnè, an fæderati?* quid ad hæc, qui negant transferri? negabunt credere ſeſe. maneant increduli, quia nec oculatis, quos poſſem plurimos adducere, credent; non credent. cur? quia nec viderunt, nec audiuerunt; & quoſdam interrogauerunt, qui ſe nihil ſcire reſponderunt. Si quæ quis neſcit, quia neſcit, ideò non vera; verè illi, & rectè. An audeant profiteri ſe quæ in domeſtico conclaui geſta ſcire omnia, neſcio. Non ideo tamen minùs geſta. Capiant & alia quæ alii oculati teſtes, non auriti tantum, in Actis iudiciariis Sacramento Veritatis adacti profeſſi fuêre. verbis ipſis Nicol. Remigi Quæſitoris proponam. *Eſt Girumcuria* (inquit) *in Vogeſorum prouincia caſtellum ſatis firmum, è cuius ſumma arce cùm tegularum aliquot ordines fulmine eſſent deiecti: Sebaſtiana Picarda non multò poſt* (*nempe X. Kal. Nouemb. 1580.*) *in eo pago ſortilegij rea forte, & id apud iudicem profeſſa eſt dæmonis ſuaque ſimul opera eſſe patratum. Cùm enim* (*inquit*) *è nube vnà in illam proruiſſemus, eo conſilio, vt funditùs eam euerteremus, non fuit tamē in noſtra poteſtate id exſequi: ſed tantum pauxillulum id ruina attulimus, vt eſſet quod eius conatus nos non omnino pæniteret. Simile huic eſt quod ſequitur, Cuninus quidam nomine magiſtratum in D. Clementis fano Roncaij vbi commorabatur obtinens, Kal. Decembribus 1586. cum ruri fænum inter domeſticos curaret, cœlumque iam magnis tempeſtatibus commotum cerneret, domum fugam parabat: ſed dum ad eā ſe inſtruit, ſubito fulminis ictu proxime ſe quercus ſex radicitùs vidit euerſas ac eam quæ ſeptima loco adhuc ſtabat, totā. ſeu vnguibus laceratam ac diſcerptā. Cùm iam multò magis properaret, amiſſis etiam præ feſtinatione pileo ac inſtrumentis ijs quæ tum manibus geſtabat: ecce, de integro audito fulminis fragore, illi viſa eſt in ſumma quercu quæ in propinquo erat hærere mulier, quæ* (*vt credibile eſt*) *nubes ſe eo impetu exonerarat. Eam igitur conſideratiùs intuens, cognouit è viciniâ eſſe vetulam, quàm ilicò ſic cæpit verbis increpare: Tunè peſſima ea es Margareta Warina: ad quam quantum*

nunc

[a] *Lud. Romſing 323. Menoch. & alii quos ſequitur Binsfeld ind. 8. benè addens hoc indicium eſſe vehementiſſimum.*

[b] *exemplum rei iudicatæ adfert Bapt. Zilletus conſ. crimine. 79.*

[c] *Binsfeld. indic. 4.*

nunc comperio non immeritò ante hac ſortilegij ſuſpicio apud omnes pertinuit? vnde tu nunc nobis ades iſto habitu? Cui illa; Ignoſce mihi hoc quæſo, ac celatum habe quod nunc vides? faxo, ſi hoc ita de me promerueris, vt nunquam à me tibi tuiſque, vel minima oriatur iniuria. Ac ne quis de iſtis addubitet, ſciat, non modò eſſe probata Cunini illius teſtimonio, quod iureiurando apud Quæſtorem ſanctiſſime firmauit; ſed etiam ipſius Warinæ agnitione, & extra tormenta ſæpiùs repetitâ, & in ipſo vitæ vltimo momento multis audientibus confirmatâ. Huc etiam pertinet, quod ex alijs quæſtionibus capitalibus, eorumq́ qui eas exercuerunt fida renunciatione compertum habeo. Coorta enim magno fragore, tonitribusq́ tempeſtate, qui armenta, reliquoſq́ pecorum greges in collis Alemanni iugo cuſtodiebant (is ad vicinos Huccariæ campos, quæ eſt in Vogeſorum præfectura pertinet) ſe, vt in operto eſſent in proximas ſiluas abdiderant: ecce verò illis ex improuiſo viſi ſunt duo ruſtici, ſummis arborum quæ proximè ſtabant ramis hærentes ac velut implicati, adeoque animis conſternati, vt facilè indicarent illuc non conſilio, ſed caſu atque inauſpicato aliquo impetu eo deueniſſe. Tùm autem veſtitus fœditas atque deprauatio, quaſi per lutum, ſenteſq́ omnes fuiſſent raptati ſuſpicionem adaugebat, eo loci à magiſtello ſuo eiectos detruſoſq́ fuiſſe, poſtquã is eos hac atq́ illac more ſuo traxiſſet. Confirmabatur & id eo magis, quòd cùm illic tanto temporis ſpacio conſediſſent: quantum ſatis eſſet ad probandam aſſerendamq́ oculorum fidem: momento tamen, aduertenteq́ nemine dilapſi apparere deſiiſſent. Tandem & dubitationem omnem amouit, quæ non longo poſt tempore ſubſecuta eſt illorum ea de re ſpontanea, atq́ armentariorum verbis confirmata confeſſio, cùm ad interrogata ex vinculis reſponderent. Eſt etiam villa, quæ ſe Bellimonte Vitellium contendentibus ſiniſtrorſum oſtendit: ibi in ſummum tectum cùm fortè & iidem è procelloſa nube præcipites decidiſſent: magnaq́ difficultate Rotarius (id erat alteri nomen) afficeretur, quemadmodum ex tam arduo loco ſe incolumes poſſent in terram demittere (nam & earum rerum adhuc erat rudis & inſolens, hacq́ illi ad inſanas huiuſmodi nimborum molitiones periclitata primùm fuerat abitio) Amantius, qui à prima pubertate in dæmonis ſeruitutem à parentibus abductus maturè ſe ijs aſſuefecerat, ridens ibi inſit: Bono animo es ſtulte, nam qui nos habet ſua poteſtate ad difficiliora habiles atque idoneos Magiſter, hoc etiam negotium facilè ac ſine vllo negotio expediet. Nec dictum res diutiùs morata eſt. Nam ſubito turbine vna correpti, ſine vlla noxa in terram ſunt depoſiti. Ipſa tota ſic contremiſcente domo, vt à fundamentis reuelli videretur. Hocq́ ipſi diuerſi, totidem tamen verbis recenſuerunt. Imò & cum villaticis commiſſi, de die, deq́ tumultu ac trepidatione omni, inter eos liberè ac conſtanter conuenit. Ac tandem, quos viuos criminis ſocietas coniunxerat, eoſdem mortuos flamma iudicis condemnatione abſumpſit.] Hucuſq́; Remigius. Idem *lib. 3. c. 12.* cum hanc deuectionem multis exemplis egregiè adſtruxiſſet, ſic concludit; *Quid noſtris temporibus vulgatius, quàm ſunt tum frequentes & aſſiduæ ſagarum de ea re aſſertiones; tum ijs conſentanea hominum teſtimonia; qui, non per ſomnium, aut magicis artibus auerſos ſenſus, ſed oculis ſuis vidiſſe ſe illas nubibus excuſſas, vel ſummis arboribus ac tectis perplexas hærere, vel humi attonitas iacere, conſtanti ſermone affirmauerunt? Nec id quidem in triuio confabulantes, ſed in iure ſacramento ſanctiſſimo rogati atq́ adacti. vti in ſuperiore diſputatione non ſemel eſt demonſtratum.*] nonne ſimilia accidere in Italiâ, quo ad Grillandi Lucretiam? nonne in Heluetiæ Schiltachio, quoad Sagam illam Eraſmi *in Epiſtolis*? nonne in Batauiâ, quoad incautè curioſum illum adoleſcentem Ronſſei? Cur (dic Sodes) quod in Italiâ, Heluetiâ, Auſtraſiâ, Hollandiâ accidit, non potuit in Morinis contingere? Hoc ergo indicium ſatis firmatum.

vide lib. 2. q. 16.

Pergo ad alia. His annumero oſſa vel teſtas locis planè alienis corpori eorum quos oderunt inſertas; vel quid ſimile patratum præter naturam; vt mirificum illud quam Valfracuriæ anno 1589. contigiſſe refert Remigius, de Ianâ Blaſiâ; eam cùm, quem vlciſci volebat, Claudium Girardum inuitaſſet, *vt vnà ſecum ad focum pauxillulum ſedere non dedignaretur, atq́ ex pomis, quæ recens ibi*

cocta

collo videbat, ſibi quæ vellet haberet: & Girardus id facere non ſemel recuſaſſet, cauſatus ſibi non eſſe diutiùs ibi morandi otium, & omnino nullum eius cibi quem offerebat tum eſſe deſiderium: ex pomis illis vnum eius volæ manus cum tanto ardore adhæſit, vt alteram ei excutiendo ſtatim admouere cogeretur. verùm dum id facit, vtraq; ſic conglutinantur, vt in vnum coaluiſſe viderentur, medij pomi ardore interim ſic increbreſcente, vt res illi parùm abeſſet ab inſania. Inclamat igitur obuios quoſq; obteſtans, vt ſui miſereſcerent. Adferre quiſq; pro ſe ei malo quod poterat remedium: hic aquam reſtinguendo ardori: ille inſtrumenta dirimendis ſeparandiſq; manibus: ſed cùm nihil horum quidquam prodeſſet, & iam palàm eſſet id illi mala aliqua arte confectum eſſe negotium, ex vicinis accurrens conſideratior vnus monuit, vti eo reduceretur vbi illam id malum primum inuaſiſſet. Quod cùm factum eſſet, cœpit bona illa Blaſia, ceu ridiculum quid contigiſſet, hominem ludibrio habere; nihilominuſq; à ſuperiore brachio ad manum vſq; quod intererat tantiſper demulcere, dum id pomum illa excideret: quo facto confeſtim ſedatus eſt dolor, cœperuntq; ei manus libere vt ante facere officium.

Quibus indiciis annumerarim, aliud ſatis frequens, & quod accidit anno iſto 1599. in Brabantiæ oppido primario, cùm maleficiatæ clarè & ſæpiùs obuerſatur figura (ſuppono eſſe aliàs mente ſanam, nec imaginoſo morbo laborantem) ſeu ſpecies ipſius maleficæ, ei minantis, vel eam vexantis. Quanquam hoc indicium ſolum non ſit tam efficax, quàm præcedens. Item quàm foret, ſi vnus teſtis exceptione maior deponat ſe vidiſſe ſagam propinantem equo, qui mox mortuus, potionem: aut ſi duo teſtes legitimi deponant nominatum exercuiſſe actum aliquem, qui ex communi maleficorum praxi ſolet ad maleficium dirigi, v. g. quod ſtans in aquà, retrò tergum aquā proiecerit in aërem, vel quod, ante exortam mox grandinem, viſus ſit lapidem ferire bacillo; vel flores de variis arboribus lectos in ollam coniicere; vel virga aut manu percutere, vel inungere animal, quod paulopoſt mortuum: hæc ait Binsfeld.[a] eſſe indicia vrgentiſſima, quorum vnumquodq; per ſe ſufficiat ad torturam: quantò (ſi hoc verum, de quo dubito) certiùs eſt ſufficere quando accedit ad nominationem complicis? 9. Si, cùm capiuntur, aliqua dicunt vel faciunt, quibus ſignificent ſe ſibi timere à morte, actum eſſe de ſe, neq; ſe viuas manus iudicū euaſuras[b]. 10. Confeſſio extraiudicialis rei ſiue accuſati, duobus probata teſtibus, niſi error probetur, ita Binsfeld.[c] Sed hoc verùm eſt tantum in confeſſione huiuſmodi ſpeciali de certo facto, non de generali vt de incantatione tantum vel magia; item de facta ſeriò non ioco; necnon de veriſimili atq; poſſibili, vt poſtea docebo de confeſſ. iudiciali.

[a] *Indic. 8.*

[b] *Carolina d. c. 44.*

[c] *indic. 9. ex communi vt ait ſententia.*

Hæc ſunt indicia maximè veriſimilia & legitima, quando, quæ ad naturam atq; plenitudinem eorum requiſita ſunt, concurrunt: & hæc haud dubiè non tantùm faciunt cum nominatione complicis concurrentia ſemiplenam probationem: adeò vt ſic ſemper vnum iſtorum indiciorum cum nominatione tali, qualem requiſiuimus, ſufficiat ad torturam: ſed etiam ex multorū ſententia, quædam ex his ſola ſufficiunt: quod tamen non libenter practicarem: ſed ſemper vellem vnum ex vrgentiſſimis, cum alio leuiore; vel plura ſemper leuiora concurrere.

N Conditiones autem requiſitæ, vt vnum ex his cum denunciatione complicis ad torturam ſufficiat etiam in exceptis, ſunt ſequentes, additæ iis, quas ſuperius iam poſuimus ſuis locis: *primò* vt talis nominatio complicis, adeò veriſimilis ſit, vt vltra adminicula illa, iudex ex ipſo quoque teſtium numero, & qualitate deponentium, & perſona eorum contra quos deponitur, & aliis facti circumſtantiis quaſi certò credat nominantem non mentiri[d]. 2. quod ſocius criminis ſocios nominans non patiatur niſi hunc vnum defectum: nam ſi plures habeat, etiamſi tantum duos (v. g. quod non tantùm ſit infamis & criminoſus

[d] *c. in fidei fauorem. de hæret. in 6. plurimos citat. Farin. q. 43. num. 177.*

minoſus, ſed etiam ſit vilis, abiectus, aleo, vel aliàs inhabilis) tunc nè in exceptis quidem faceret indicium ad inquiſitionem ſpecialem, nedum ad torturam [a], etiamſi in torturâ ſuam nominationem confirmaſſet [b], quia hæc vnicũ ſupplet defectum tantũ; quod procedit multò fortiùs in nominãte ſocio criminis inimico, periuro, vel vario, & ſibi contrario [c]. 3. ſecundum quoſdam nominatio contra eum, qui eſt bonæ famæ & exiſtimationis, non valebit cum adminiculis, ad torturam: ſed valebit, cùm bona fama duntaxat debilitaret indicia contraria [d], ideò conſiderandum potius quot & quanta ſint iſta indicia adminiculantia: vt ſi non ſuperent bonam illam famã, tum vera ſit hæc communis Dd. limitatio; ſi illam ſuperent, non debeat propterea nominatus torturam euadere [e]. 4. ſi deeſſent alia adminicula, non valeret ad torturam nominatio ſponte ad nullam iudicis interrogationem à reo factâ; quia hæc, ne indicii quidem vim tum haberet: ſed ſi adſint alia adminicula, vult omnino Farin. [f] eam æquè valere ad torturam, ac valeret ſi ad interrogationem iudicis emanaſſet; & ſic intelligendam communẽ Dd. dicentium; ſi reus nullà præcedente interrogatione complices nominet, non facere indicium. Et ſanè hæc diſtinctio; quæ etiam Claro placuit, & Peguero [g], quoad inquiſitionem; non minùs æqua videtur in foro conſcientiæ, quoad torturam. In foro externo, quia durat præſumptio, quod teſtis, vltrò ſe offerens examini ſuſpectus eſt, ideò tutiùs illic iudex faceret ſequendo communem. Porrò quo ad duplicem caſum, quem addit Farin. n. 192. ſcilicet procedere illam communem, primò quando quis nec carceratus, nec à iudice requiſitus ſponte iudicẽ adit, & reuelat crimen complicis; ſecundò, quando quis ſpontè reuelat delictũ, de quo ſibi impunitas promiſſa à iudice: ratione hac, quia primo caſu tunc præſumitur denunciator ſiue accuſator: ſecũdo caſu præſumitur corruptus promiſſione impunitatis. Equidem, quia vtrumque fundatur in præſumptione iuris potiùs quàm in facti veritate; putarem in conſcientiæ foro, vbi veritas tantùm attenditur, poſſe iudicem hac nominatione re benè perpensà, vti ad inquirendum ſaltem: nam ad torquendum, non cenſeo. Sciendum 5. non prodeſſe adminicula quando tortura, in qua nominatus fuit ſocius, non fuit legitimè peracta ſeu decreta, puta ſine præcedentibus indiciis, *Farinac. poſt alios n. 193. & ſeq.* Deniq; non valere dictum ſocii criminis ad torturam, etiam cum adminiculis, ſi potuit veritas actu vel habitu aliter haberi, quidam putant; ſed eos meritò refellit Menochius *caſ. 474. n. 62.* quem ſequitur Farinac. *n. 195. d. q. 43.* Ex quo reſtant quædam breuiter addenda, de indicio famæ, fugæ & minarum.

[a] *poſt Marſ. Carrer. Boer. & alios. Farinac. ſup. n. 178.*
[b] *Burſat. conſ. 69. & conſ. 275. Bonacoſ. Kirchou. Maſcard. qui omnes teſtantur eſſe communem.*
[c] *vide Farin. à n. 179.*
[d] *bene docet Farin. q. 47.*
[e] *Farina. q. 43 n. 188.*
[f] *ſup. n. 190.*
[g] *Clarus q. 21. Peguerus deciſ. crimin. 5. n. 30.*

QVARTVM indicium eſt FAMÆ INDICIVM, de quo ſciendum, vt fama ſit idonea pro indicio, debere ortam eſſe à viris, niſi ſit de re meliùs vel æquè perſpectà fæminis, hoc eſt quando factum ampliùs vel æquè fæminas tangit [h]; verbi gratia, de maleficio aborſus, vel ſterilitatis, vel infanticidio & ſimil. ideo in ſtrigarum delictis poteſt fama originẽ ducere à fæminis æquè ac viris. Item debet eſſe fama ſolida, non leuis, non vaga aut varia, aut decreſcens, aut contraria; ſed conſtans, creſcens, & vniformis ac eadem in toto populo [i]: alias, quando famæ ſunt contrariæ, ſi ſimul ſunt ortæ, & teſtes vtrimque ſint pares, vt & veriſimilitudines æquales, negatiua tollit affirmatiuam, bona malam, & cenſetur negatiua, etiam quando teſtes aliqui dicunt ſe nihil ſcire, quia per hoc ſatis indicant non fuiſſe famam in toto populo. Si famæ ſimul non ſint ortæ, poſterior tollit priorem, niſi prior nitatur meliori teſtimonio, vel veriſimiliori causà; tunc enim prior non tolleretur [k]. 3. debet fama orta fuiſſe tempore delicti commiſſi, vel ſtatim poſt, non ex longo interuallo, nedum poſt accuſationem, inquiſitionem, vel incarcerationem [l]: niſi tamen cauſa, ex qua fama ſumpſit originem, ſuperuenerit poſt longum interuallum, accuſa-

[h] *Farina. q. 47 n. 161.*
[i] *poſt. Rol. conſ. 3. vol 1. Maſcard. de probat. & al. Farin. n. 163.*
[k] *vide Farin. à n. 165.*
[l] *Carrer. tract. de indic. & tort. n. 12. & 17 Foller. i tract. crim. ver. dõtur capitula quod ſuffocauit vxor. nu. 28.*

accuſationem,inquiſitionem,vel incarcerationem; quia tunc quandocunq; ſuperuenerit famæ cauſa, validum indicium fama præbebit [a]. ratio eſt, quia non potuit antè initium ſumere,cùm effectus causâ ſit poſterior. 4. vt fama aliquid operetur,debet eſſe fama in loco delicti commiſſi, nec ſufficit ſi ſit alibi: locus autem delicti iuxta qualitatẽ & facti exigentiã, latiùs protenditur, vel in viciniâ tantũ,vel in parte oppidi, vel in toto oppido, vel in totâ prouinciâ [b]. 5. Debet fama nec eſſe procurata,nec affectata [c]: ratio, quia hæc non eſt fama,ſed hypocriſis & fictio. 6. Debet fama hæc mala per bonam famam non fuiſſe deleta. magna enim ſunt bonæ famæ priuilegia. nam paribus momentis iudex debet inclinare in bonam famam [d]; teſtes non multo pauciores deponentes de bonâ famâ prę feruntur deponentibus pluribus de malâ [e]. Fama bona in genere tollit malam in genere & in ſpecie [f], eſt communis; & vera, quando mala in ſpecie non eſt adiuta alio indicio: tunc enim puto tantùm illam debilitaret, vt colligo ex dictis Vulpelli, Clari & Boſſii coniunctis prout illa poſuit Farinac. *n. 197. & ſeqq.* tollit etiam omnem aliam delicti præſumptionẽ & indicium,adeò vt reum torquendum ex indiciis legitimis ſpecificis præcedentibus,eripiat torturæ; ſecundùm nonnullos, quorum ſententia à quibuſdam communis vocatur[g]; attamen contraria eſt multorum meliùs rem diſcutientium,& praxi,& rationi magis conſentanea, vt duntaxat bona hæc fama, quando ad malam famam accedit aliquod aliud indicium; minuat & debilitet indicia,non verò planè tollat [h], idq; adhuc ſolummodò ſi indicia leuia [i] & qualia qualia, non verò ſi ſint particularia [k], aut grauia; & ideò adhuc poſſe tunc reum torqueri [l]; ſed tamen(vt aliquid etiam bona fama operetur) debebit leniùs torqueri, quæ videtur ſententia Caſoni [m]; & Farinacius addit hanc eſſe veritatem,& ſecundum eam indiſtinctè ſemper ſe vidiſſe iudicari. Plura etiam idem de malâ famâ(*à n. 180. vſq. ad fin. q. 47.*) quæ ſic breuiter cape, commodiori ordine & clariùs tradita.

[l] *Clarus q. 60. v frequens etiam.* [m] *de indic. & tort. tract. 1. c. 2. n. 5. Farinac. 192.*

Mala fama in genere alicuius facti facit delicti præſumptionem [n], dummodò mala fama ſit in eodem delicti genere de quo quis inquiritur [o]; & ſi accedant alia adminicula ſufficiet ad torturam [p], ſiue ſit perſona vilis, ſiue non; & ſiue ſit delictum difficilis probationis ſiue non: nam Dd. [q] qui quoad perſonam vilem,& in delictis quæ ſunt difficilis probationis,putant non requiri ad torturam alia indicia,præter famam malam in eodem delicti genere; ſæui nimis ſunt & adferunt non admodùm conſentanea iuri, quare Farinacius [r] eos meritò reprehendit: ideò nec in maleficiis quidem putarim iudicem abſoluendum,qui hanc crudelitatem amplecteretur.

[q] *Perſonal. & ab eo allegat. ſup. n. 55. & 56.* [r] *d. q 47. n. 206.*

Famam exactè probare,quàm neceſſarium,tam rarum eſt in iudiciis; adeò vt Grammat. Senator Neapolitanus ſcripſerit, ſe nunquã vidiſſe proceſſum,in quo repererit famam publicam legitimè fuiſſe probatam, quod & Iulius Clarus,& Vulpel. & alii egregii partim iudices, partim aduocati aſſeruerunt [s]. quare cùm in noſtra materia, plerumq; contra ſagas & ſtriges ex famæ indicio procedatur, pergam eos iuuare, quibus deeſt larga ſupellex libraria, vel ocium ingentia illa volumina Farinacii,Boſſii, Maſcardi & al. percurrendi. Ad famam probandam requiritur 1. vt teſtes ad minus ſint duo, nec ſufficit vnus omni exceptione maior [t]; ſed vt minimum duo eſſe debent ſpectatæ, integræ,& optimæ opinionis ac fidei [u]; atq; idipſum,quod ſint tales,articulandum & probandum in proceſſu,iuri communi magis conſentaneum eſt; quando agitur ad inquiſitionem particularem vel torturam, immò non benè faciunt iudices,qui communiter hoc ſolent prætermittere,licet aliquos pro ſe habeãt

[a] *poſt Bar. Alex. Salyc. Boſ. & Marſ. Farinac. n. 178.*
[b] *Bald. & Salyc. in l. ea quidẽ C. de accuſ. rectè cõt. Bar.*
[c] *Feller. ſup. n. 35. poſt Bal. & Maſcar. lib. 2 de probat. cõcl 748. n. 8,*
[d] *Pegner. deciſ crim. 17. n. 13. Hector. Æmil. tract. de teſtib. verbo teſtis bonã vel malã. n. 8. & 9*
[e] *Æmil. ſup. n. 14. & ſeq.*
[f] *Burſat. conſ. 315. vol. 3.*
[g] *ab Arnono ſoliloqu. 37. & Burſat. conſ. 166. vol. 2.*
[h] *Vulpell. conſ. 105. Ludou. Pegner. deciſ. crim. 17. n. 13.*
[i] *Vulp. conſ. 10 n. 4. Merenda conſ. crim. 88. n. 77. lib. 2.*
[k] *poſt alios Hector Æmil. ſup. n. 17.*
[n] *Maſc. de probat. l. 2. concl. 831. n. 10.*
[o] *Maſc. ſup. Franc. Perſonalis de indic. & tort. n. 56.*
[p] *Caſon. d. c. 2. n. 2. Clarus q. 21. verſ. fama ſola. Farinac. q. 23. n. 22.*
[s] *vide Farin. n. 207.*
[t] *Maſc. ſup. cõcl. 749. Hippol. Rimin. cõſ 59. vol. 1.*
[u] *c qualiter & quando de accuſat.*

Dd. reuerâ enim fundamentum iſtorum; quòd vnuſquiſque præſumatur idoneus & omni exceptione maior teſtis; in re tanti momenti, leuiuſculum eſt [a]. 2. *requiritur*, vt etiam non interrogati teſtes de famâ exprimant cauſas, indicia, & coniecturas, quibus orta eſt fama, nec ſufficeret quod dicant ſe audiuiſſe à multis, vel publicè, vel ita eſſe publicam famam [b]; niſi & cauſas & illa alia adderent; quibus additis, ſufficeret dicere ſe ita audiuiſſe publicè dici; de quo ſtatim amplius. 3. *requiritur*, vt teſtis ſciat ſaltem rudi Mineruâ deſcribere (non enim opus eſt exacta definitione, quam vix iuriſtæ & aduocati poſſunt dare) quid ſit fama, de quâ deponit; ſaltem ſic, vt appareat iudici eum ſatis intelligere; quare reiici deberet, qui diceret ſe neſcire [c], vel diceret eſſe id quod per plures perſonas dicitur, vel quod publicè dicitur, vel quod per iſtũ aut illum dicitur [d]: ſufficeret autem, nec de hoc interrogandus eſſet, ſi ex præcedentibus iudici conſtaret teſtem ſatis intelligere, quid ſit fama [e]. 4. *requiritur* vt ſpecificè deponat de fama in illis ipſis articulis, in quibus fama eſt articulata; nec ſufficeret quod in fine poneretur generalis clauſula de fama præced. omnium, &c. [f]. 5. *requiritur*, vt debeant exprimi auctores, à quibus fama eſt orta: & quidem probabiliùs eſt id obtinere, etiamſi interrogati de hoc non forent; & quod nominati iſti debeant eſſe alii, quam conteſtes; nec ſufficeret dicere ſe audiuiſſe à maiori parte populi, ſi poſtea diceret ſe non recordari, à quibus nec vllos poſſet nominare. nam ſi aliquos nominaret, & diceret ſe reliquorum non tenere nomina hoc ſufficeret: immò ſi fama foret orta ex probabilibus coniecturis & cauſis, hoc quintum requiſitum ceſſaret [g]. 6. *requiritur*, vt dicant teſtes, ſe audiuiſſe à maiori parte populi, vel ita dici à maiori populi parte [h], (ſi addant illius ciuitatis [i] vel etiam ſi id non addant, quia ſatis hoc intelligitur [k]) à maiori (inquam) parte populi id publicè dicentis, vel priuatim [l]: nec neceſſe eſt addi, & ita maiorem populi partem ſentire [m] ſufficit etiam ſi dicant, ſe audiſſe ſic dici per totam ciuitatem [n]. non ſufficeret ſi dicant, ſe audiſſe à mille perſonis, vel à diuerſis perſonis, vel à multis perſonis, vel à pluribus & pluribus perſonis, quia nihil iſtorum ſignificat maiorem partem populi [o]. Sed quid ſi dicant ſe ita audiuiſſe publicè dici vel ita eſſe publicam vocem ſeu famam? tunc diſtinguendum. nam in criminalibus quãdo agitur duntaxat ad habendam ſemiplenam probationem (v. g. ad torturam) hoc ſufficeret, quando teſtes ſimul adducerent cauſas & coniecturas veriſimiles, vnde orta eſſet fama; in ciuilibus verò hoc non ſufficeret: & ſic cõciliat Bald. & Bart. contrarias opiniones Proſper Farinacius. *ſup. num. 259. cum ſeqq* [p] *Septimo requirunt* nonnulli plures hos teſtes non eſſe ſingulares; ſed veriùs eſt, hoc non requiri & famam ſiue bonam ſiue malam poſſe probari per teſtes ſingulares, dummodo non ſint conteſtes in ſpecie famæ irrogatæ [q]. 8. *fama* probatur per decem teſtes, etiamſi non ſint vniformes, dummodò cauſas & auctores famæ benè exprimant, & alias ſint teſtes habiles; tamen non ſufficiẽt ad torturam, niſi concurrant alia adminicula [r]. 9. *probari* poteſt fama etiam per ſcripturam, vt litteras bonorum virorum, per priuilegia, & inſtrumenta antiqua & alias ſcripturas authenticas; ſcripturæ autem non poſſunt eſſe pauciores duabus, imò ſaltem tres, & debent habere originem à diuerſis perſonis [s]. Hæc de probatione famę in ſpecie.

Bonæ famæ in ſpecie probandæ [t] hæc eſt regula, quod vnuſquiſque præſumitur in ſuo artificio vel ſtatu (etiamſi carnifex foret bonus, donec probetur malus: maximè ſi ſit natus ex bonâ patriâ, vel ex bonis parentibus, vel ſi ſit nobilis & diues, vel benè educatus: & ideò etiam quis præſumitur bonæ famæ: niſi tamen adeſſet ſceleris aliqua præſumptio ſpecialis. quia hæc excludit prçſumptionem generalem, Fallit etiam regula illa quando agitur de præiudicio

tertii,

[a] *vide Farin. à n. 211.*
[b] *opt. Simancas, de hæreti. c. 65. poſt. nu. 37. Vulpell. conſ. 30. n. 12.*
[c] *Clarus §. fin. q. 6. n. 18.*
[d] *Rol. conſ. 54. vol. 1. Natta conſ. 473. Viuius in lib. cõmun. opin.*
[e] *Maſcar. ſup. d. concl. 749. n. 36.*
[f] *Maſcar. ſup. concl. 752.*
[g] *multis Farinac. à n. 228. vſq. 236.*
[h] *Bart. in l. de minore. §. plurium. D. de quæſt.*
[i] *Fran Herculan. de negati. 312. in fin*
[k] *Bart. ſup. nu. 20.*
[l] *Bald. in cap. preterea. n. 19 de teſtib.*
[m] *Clarus ſup. q. 6. n. 15.*
[n] *Capel. Toloſ. deciſ. 380. n. 9.*
[o] *Salycet. in l. ea quidem n. 119 C. de accuſat.*
[p] *fuſè Farin. à n. 238.*
[q] *de quibus Clarus §. fin. d. q. 6. n. 14.*
[r] *Farinac. ſup. n. 265. & 304.*
[s] *vid. Proſp. Farinac. ſup à n. 267.*
[t] *Maſcar. ſup. concl. 751. & concl. 911.*
[u] *vide Farin. à n. 277.*

tertii, tunc enim huiuſmodi bona fama eſt probanda, item quando hæc præſumptio bonæ famæ redundaret in præiudicium eius pro quo præſumitur (de quo vide Menoch. *lib. 5. de præſumpt. præſumpt. 1. à n. 20.*) item fallit in eo, qui alias fuit malus malæq; famæ: item in eo, qui dat operam rei malæ ſiue illicitæ. ***Ad probationem famæ bona vel mala in genere,*** requiruntur eadem quæ ad probationem eius in ſpecie, vnde valet argumentum à famâ in ſpecie, ad famam in genere.

P Quintum eſt INDICIVM FVGÆ. de hoc regula prima eſt, quod fuga ante inquiſitionem formatam vel accuſationem porrectam, contra fugientem gignit ordinariè ſuſpicionem & præſumptionem non leuem doli & delicti cõmiſſi [a]: non tamen ſola, ſine adminiculo alio, facit ſemiplenam probationem: quare neque ſufficit ſola ad torturam, quicquid multi dixerint; & loquor de fuga, quoad ipſum fugientem: nam de fuga complicis, non arbitror vnquam illam facere indicium contra complicem inculpatum, hoc eſt contra quem non ſunt alia indicia. fugientem autem intelligo, etiam illum qui occultè latitat in ciuitate aut loco vbi habitat: eum quoque, quem ex ſignis euidentibus conſtat fugam adornare, idquè magis ſi acceſſerit contumacia aduerſus citationem: vel etiam fugerit per loca inuia & inſolita, puta per ſaltus aut nemora, quæ non ſunt in tranſitu; vel ſi inuentus in delicto aut præparatione, clamore populi fugatus fuit; quo caſu etiam denegatis defenſionibus poſſet torqueri, ſi clamor populi ſit ortus ex probabili & veriſimili causâ, ad opinandum quod volebat delictum committere, ſed clamore fuit impeditus. [b] Quod ſi metuit ſubitò, & ex improuiſo ſe coniiciendum in carcerem; antequam capiatur; fugiens vel ſe occultans non præbet fuga indicium idoneum ad torturam: multo minùs, ſi iam captus ex manibus ſatellitum & miniſtrorum iuſtitiæ ſe eripiat, quantumuis iuridica & legitima ſit captura, quod diligenter notandum contra multos [c]; & veriſſimum eſt, quando quis etiam ex interuallo poſtquam elapſus fuit, vel ſpontè iterum comparet, vel inuitus iterum captus fuit: quod maximè obtinet in iis, qui vel propter debilitatem carceris incommoda ægrè poſſunt ferre, vt de ſe teſtatur Demoſthenes [d]; vel quibus admodum verecundum ſit incarcerari, propter genus, vel dignitatem, vel profeſſionem. Spontè dicitur rediiſſe; qui, cùm poſſit iterum fugere, permittit ſe capi vel citatus comparet. Eſt autem hæc ſpontanea comparitio (ſi ante bannum fiat) adeò potens, vt fugam planè expurget, cetera verò indicia omnia debilitet; ideò ſi propter illa antea poterat torqueri, iudex eum iam non poterit torquere, ex plurimorum Dd. ſententià, vel non poterit niſi leuiùs multò torquere, iuxt. Farina. *n. 55.* REG. 2. eſt Poſt accuſationem vel inquiſitionem fuga in criminalibus cauſis, quando agitur de pœna luenda in corpore, adhuc non præbet indicium ſufficiens ad torturam; etiamſi accederent alia adminicula. nam adminicula hæc tantum ante inquiſitionem operantur & non poſtquam fuit inquiſitio cæpta, quia poſt inquiſitionem cæptam fuga non præbet vllum indicium [e]; & id eò alia indicia huic non poſſunt adminiculari, quod nullum eſt. Quod ſi alia indicia ſint multa, & vrgentia, ac grauia, illa vim ſuam habebunt; non verò huic, quod nullum eſt, adminiculari ſunt dicenda. REG. 3. Hæc obtinere puto etiamſi iudex non habeat famam crudelis, neque comminatus ſit ſe malè tractaturum. ratio, quia moleſtiæ iudiciales, & grauiſſima cauſſarum criminalium incommoda, reuerà ſunt iuſta metus & fugæ cauſſa: quando verò illorum duorum alterum accederet, fatentur omnes fugam nullum indicium præbere [f]. REG. 4. Fuga cum quantumuis multis adminiculis aliis, non ſufficit ad condemnandum pœnâ corporali vel ordinaria: ſi verò eſſet iuncta cum vno teſte exceptione omni

vide Proſper. Farinac. q. 48 per tot. & Clarum q. 21.

[a] *Maſcard. multis lib. 1. de probat. concl. 819. & concl. 531.*

[b] *vide Farin. n. 12.*

[c] *hoc contra Carrer. & Foller. benè Farinac. à n. 14. docuit.*

[d] *epiſt. 2.*

[e] *Bart. & communiter omnes Peguer. deciſ. crim. 17. n. 31. Clarus q. 21. n. 23. Farinac. n. 27.*

[f] *Farinac. n. 47.*

maiore & oculato, tunc poſſet ſufficere ad condemnationem pœnæ pecuniariæ & extraordinariæ [a]. REG. 5. Cauſa probabilis fugæ probatur, per iuſiurandum fugientis, quando conſtat de cauſsâ probabili; etiamſi præſumi aliunde poſſit eum non propter hanc cauſam, ſed propter delictum diſceſſiſſe; verbi gratiâ, dicit quis ſe diſceſſiſſe, quia timebat accuſari vel incarcerari; ſi conſtet hæc comminata vel præparata fuiſſe, ſtatur iuramento quod ob eam cauſam diſceſſerit [b]. SEXTVM eſt INDICIVM MINARVM. circa quod nota differre iactantiam à minis. Iactitare ſe dicitur, qui dicit ſe poſſe vltionem ſumere, offendere, delinquere, &c. ſi vellet: minari verò, qui dicit ſe velle facere, ſiue ſe facturum. hæc duo perperam nonnulli confundunt; etiam in aliis rebus. Sit concluſio, *quoad minarum indicium.* quando damnum vel delictum eſt ſubſecutum, communis ſententia eſt, ſiue iactauerit quis ſe, ſiue minatus fuerit, efficax hoc indicium eſſe ad torturam; quando minans vel iactans eſt perſona potens, malæ vitæ, & ſolita minas exſequi [c]; intellige ſi ſit dubium, quis delictum commiſerit, & minator in hoc ipſo delicto ſit malæ famæ [d]. ratio eſt, quia in hoc caſu idem eſt animus iactantis & minantis. hoc verum in foro externo, quia talis illic præſumitur: in interno tamen foro, puto inter minas & iactantiam diſtinguendum confeſſario, & diligenter quærendum an iactitarit animo adimplendi, necne. Nam grauius longe eſt peccatum eius qui iactitauit vel minatus cum deſiderio exſequendi & exſecutus; immo duplex eſt peccatum. Similiter in foro [e] externo idem eſt ſi quis expreſſè vel tacitè ſiue ænigmaticè minetur occidere, aut vulnerare (verbi gratia, faciam ne doleat tibi caput, extraham tibi pennam de alà, &c.) ſed in foro interno in æquiuocâ ſeu obſcurâ locutione ſcrutanda eſt mens loquentis. Et hoc quod diximus de homine malæ famæ & ſolito exequi; locum habet, quando non accedunt alia adminiculantia indicia: nam ſi accederent alia, tunc ex ſolis minis, & mox ſubſecuto delicto poſſet ſubiici torturæ etiam non ſolitus exſequi [f]. Hæc limitanda, primò ſi offenſus haberet alios etiam inimicos præter minantem; tum enim debet iudex eſſe valdè circumſpectus, & conſiderare an ſufficientes ſint minæ, & an fortè alius inimicus hoc tegmine fretus offenderit, vt narrat accidiſſe Paris de Puteo, & ex eo alii [g] 2. limit. quando delictum non eſſet ſubſecutum incontinenti, ſed ex interuallo; hoc autem decernere permittitur iudicis arbitrio; qui conſiderare debet qualitatem perſonarum, & an ante habuerit opportunitatem delicti cõmittendi. nam ſi ſtatim non habuit, & fecit ſtatim ac eam nactus eſt, interuallum nihil eleuat indicium [h]. Tertiò fallit quod diximus eſſe indicium ſufficiens huiuſmodi minas; ſi ſint ambiguæ, & quæ poſſunt ſignificare vindictam legitimam ſiue iuris, & licito modo (verbi gratia, vlciſcar, ſolues, pœnitebit te, non ſic abibit & talia) [i] quod certè verum eſt, ſi minator ſolitus ſit viâ iuris ſe vlciſci; verùm ſi conſueuit ſe vindicare viâ facti (vt ſolent ſortiarii) in his iudex potiùs debet ſequi ſententiam Parid. dè Puteo volentis, etiam tum fore indicium ad torturam [k]. 4. minæ debent fuiſſe ſpecificæ ſeu de eodem quod ſubſecutum fuit delicto. ſic nonnulli poſt Spec. & Dec. quorum doctrina (vt rectè Farinac.) tantum eſt admittenda, quando minæ prolatæ fuere in aliquà certà ſpecie, & ſubſequitur delictum planè alterius ſpeciei, quod non continetur ſub ſpecie comminata, neque eſt præparatio ſeu gradus quidam ad illud. (verbi gratia, quando quis minatur occidere, & ſecutum eſt domus incendium [l].) Sed ſi minæ fuerũt in genere prolatæ (verbi gratia, dolebit tibi caput, faciam ne hîc intres, ne loquaris, &c.) & delictum illà generali ſignificatione continetur; vel ſi delictum plus nocuit, vel minus

quàm

[a] *Farinac. n. 69.*

[b] *Farinac. n. 44. & ſeqq.*

[c] *arg. l. metum C. quod met. cauſ. Farinac. q. 50. n. 7. & 9.*

[d] *rectè Clar. q. 21. n. 37. Peguer. d. deciſ. crim. 17. n. 11.*

[e] *Farinac. n. 8.*

[f] *Menoch. de præſumpt. l. 1. q. 89. n. 62. Farin. n. 11.*

[g] *vide Farin. n. 13.*

[h] *vide Farin. à n. 14.*

[i] *Oſaſc. conſ. 64. n. 55.*

[k] *Farina. n. 22*

[l] *vt bene Natta conſ. 42. n. 2.*

quàm minatum fuit, ſed effectus tamen eſt quid ordinatum ad minas; tūc adhuc locum habebit regula (verbi gratia, ſi in quem minæ occidendi prolatæ, inueniatur tantùm vulneratus, vel è contra. quia vulnera nequeunt ad certā menſuram dari. [a])5. limit. procedere regulam, quando minæ non fuerunt reuocatæ, & quando erant prolatæ animo ſedato, & poſt interuallum à prætenſa iniuria; ſic, vt queant dici proceſſiſſe ex animo deliberato; non ex calore iracundiæ [b]. 6. limit. vt minæ ſint abſolutæ. Nam ſi fuerint conditionatæ (verbi gratia, faciam ſi tu adhuc tranſieris hac &c.) tunc nihil operantur niſi ſufficienter probata conditione in minis appoſita [c]. 7. debent minæ apparere, hoc eſt probari per duos teſtes efficaciter, quos oportet ſaltem eſſe concordes in qualitate minarum, licet diſcordent in loco & tempore [d]: aliàs ſi eſſent omnino ſingulares, vel eſſet vnicus tantum teſtis, minæ non facerent indicium ad torturam, ſed tantum ad faciendam inquiſitionem generalem ſufficerent. 8. ad torturam ſufficirent minæ hominis ſoliti exſequi, cum cauſa præexiſtente minarum, vtpote honor læſus, odium, vtilitas aut quid ſimile: quod ſi ad conſuetudinem exſequendi, & cauſam, accederent alia adminicula præſumptionum (vtpote inimicitia) tunc etiam ad condemnandum ſufficere tales minas cenſet Farinac. poſt multos quos allegat [e]; non quidem ad pænam ordinariam, ſed extraordinariam, & pecuniariam non corporalem. quod fateor, quando concurrunt minæ, inimicitiæ, delictum, & conſuetudo exſequendi: idque facilius in excepto & occulto difficiliſque probationis crimine noſtro ſortilegii admiſerim, quàm in aliis: tamen ſemper propenderem in ſententiam negantium [f] vnquam in vllo crimine licere ex huiuſmodi indiciis tantum remotis ad condemnationem procedere.

SECTIO IV.

De aliis indiciis minus vrgentibus & minus certis.

R PRimum eſt, quando quis potuit maleficium impedire & non fecit; ſi tenebatur non lege tantùm caritatis (qua omnes homines tenentur) ſed etiam lege iuſtitiæ, vt puta ratione officii; tunc puto vrgentem præſumptionem occultæ ſocietatis induci [g]; & talem non prohibentem eſſe plectendum pœna ſaltem extraordinaria [h], quando aliqua adhuc adminiculā accedunt; intellige primò poſſe torqueri; &, ſi poſt torturam neceſſaria reliqua adſint, ad condemnationem iuxta dicta paulloantè in fine præcedentis ſectionis etiam poſſe procedi. Quod notandum eſt procuratoribus, & aduocatis fiſci, & ſimilibus officiatis iuſtitiæ. Sed, ſi quis tantum tenebatur obuiare ex præcepto caritatis; tunc non puto iſtud indicium ſufficere ad torturam, ſi alia nulla coniectura concurrit, maximè ſi poſtea non aſſociauit ſe ſic delinquenti [i]. Et hæc limitant D D. quidam in crimine læſæ Maieſtatis, quos ſequitur Iul. Clar. & non eſt dubitandum de foro externo: ibi enim non reuelans hoc crimen punitur: ſicut & ſerui qui non defenderunt Dominum occiſum [k]. In foro conſcientiæ neque hos ſeruos, neque alios illos, ne in crimine quidem læſæ Maieſtatis, putarim ad reſtitutionem damnorum teneri [l]. Hinc patet indicium & præſumptionem induci contra iudices; qui omittunt vel negligunt maleficos punire ad quod tenentur ratione officii, vt dixi. vt & belli dux ratione militum; & prælatus, ſubditorum. quæ eſt communis ſententia, *arg. c. qui poteſt, 23. q. 3. cap. negligere 2. q. 7. Simanc. in praxi tit. 15. Capic. deciſ. 130. num. 67. Plaza epit. delict. cap. 28. num. 30. & 31. Nicol. Moren. de fide treug. & pac. q. 138. nu. 41.* & hi omnes quia iure ad hoc tenebantur, ad reſtitutionem damnorum ex omiſſione hac ortorum, parti læſæ tenentur: neq; obſtat Cou. & Med. citati: loquuntur enim de iis qui tantū tenebantur obuiare ex caritate:

[a] *Farinac. à num. 24.*

[b] *Farinac. n. 27.*

[c] *Farin. num. 32.*

[d] *Farinac. à num. 40.*

[e] *v de nu. 30. 36. & 39.*

[f] *Franc. Caſonus de indi. tract. 7. c. 1. n. 17. Diaz reg. 370. Ant. Gomez. to. 3. c. 12. n. 15. Sarmēt. Epiſc. Geennenſ. lib. 1. Select. c. 1.*

[g] *ca. ſicut dignum §. illi etiam de hom. c. qui poteſt & c. quanta de sēt. excommun. c. non in inferēda 23. q. 3. cum ſim.*

[h] *Gandin. tit. de præſumpt. & ind. in dub. n. 24. Menoc. de arb. caſ. 355 nu. 7. quos ſic interpretor.*

[i] *ſic intelligo ſententiam cō munē, quam ſeqq. Anto. Gomeſ. d. l. 3. tit. de homic. n. 4. & in tit. de leſ. maieſ. num. 8 Clar. §. fin. q. 87. n. 3. & Farina. q. 51. n. 6.*

[k] *l. 1. §. ſed & in eo D. ad Syllan.*

[l] *ſic bene Clarus ſupra poſt Io. Medinam & Conar. ibi citatos.*

quoad ſeruos domini occiſi,aliud eſt. quia, licet puniantur in foro externo,id fit propter præſumptionem, & ideo in foro conſcientiæ non tenentur ad reſtitutionem.

2.eſt quando quis patrocinatur ſpontè maleficis,& conatur criminis enormitatem eleuare,& contendit; non eſſe credendum iis, quæ de illis certò narrantur,& ea omnia vana eſſe & delira,aliaque huiuſmodi,ſicut fecere Wierus hæreticus,& noſtris temporibus quidam Calidius Loſeus Theologus,cuius animæ Deus parcat; qui dum viueret fuit eo nomine ſuſpectus inſinceræ fidei,& Bruxellæ incarceratus,& Treuiris expulſus; quia libellũ parauerat, & conabatur clanculum Coloniæ (quod hîc inſerendum duxi, vt, ſi forte infælix iſte partus poſtumus, cum noxa publica, lucẽ aſpexerit; vel ſcripta exemplaria,vt ſolent opera tenebrarum, clàm diſtribuãtur,ſibi quiſque caueat; ne ſpecie pietatis impietatem hauriat) parauerat inquam,& conabatur libellum edere in hanc ſententiam,coactuſque fuit abiurare huiuſmodi dicta, ſcriptaque, & meritò. ſic enim natura comparatum eſt, vt quæ quiſque lubenter & proteruè defendit, ea non fugiat, neque ſe illis facilè abſtineat; à quibus verò ſe abſtinet,ea non multùm laboret, cum inuidia & moleſtia, tueri. Deinde vt plurimum tales poſtea deprehenduntur occultæ ſocietatis rei. Eſtque hæc perſuaſio diligenter vitanda, cùm omnibus, tum maximè procuratoribus, aduocatis,iudicibus. Wierus,ſi credimus Creſpeto *diſcur. 3. de odio Satanæ* hanc defenſionem ſuſcepit, quia ob Magiæ crimen pœnã mortis verebatur. Ex Iaquerii *flagello Faſcinariorum* conſtat, per Edelinum Doctorem Sorbonicũ hoc Diabolum conatum perſuadere mortalibus. Iaquerij verba ſunt: *non immerito creditur quod dæmones, qui hæreſim & ſectam abominalem faſcinariorum erexerunt, induxerunt aſſertores ad credendum & pertinaciter aſſeuerandum; quod ea quæ per maleficos faſcinarios fiunt in cultu dæmonum, non ſunt niſi illuſiones dormientium. hoc autem luce clariùs patet ex proceſſu facto cuidam magiſtro in Theologia* [*addit Monſtreletus p.3. Chronic. eum fuiſſe Priorem S. Germani in loco quem vocant Galli* en l'haye;*& ante fuiſſe monachum ordinis D. Auguſtini & priùs etiam aliorum ordinũ. vnde hominis inconſtantiam facilè notes.*] *Super huiuſmodi hæreſi & ſecta deprehenſo: qui ſpontè confeſſus fuit & detexit,quo modo in cultu dæmonis ipſe cum pluribus alijs complicibus realiter & pluries conuenit, quem dæmonem inter eos vidit & coluit apparentem, quandoque in forma hominis, quandoque in forma hirci,vbi abnegauit Deum, & fidem catholicam, Beatamq; virginem & crucem. Prædictus antẽ Magiſter vocatus Mag. Guilhelmus Adeline anno Domini* M.CCCC.LIII. *die duodecima menſis Septemb.* [*Monſtreletus vocat Guil. Edelin,& dicit hanc ſententiam latã menſe Decembri, in Vigilia Natiuitatis Dominicæ: in ceteris conueniunt,de loco,de anno,de confeſſione, de pœna.*] *in capella Epiſcopali Ebroicenſi iudicialiter coram iudicibus fidei, cum lacrymis in terram proſtratus, exhibuit quandam ſcedulam continentem ſua commiſſa contra fidẽ in dicta hæreſi & ſecta, offerendo prædictis iudicibus abiurationem. Ipſa autem ſcedula continebat inter cetera, quod quando ipſe fuit introductus ad dictam ſectam Diabolus aſſerebat, quod ipſe Mag. Guilhelmus benè poſſet,ſi vellet,augmentare eiuſdẽ dæmonis dominatũ, præcipiendo eidem Mag. Guilhelmo prædicare,quod eiuſmodi ſecta non erat niſi illuſio,& quòd hoc prædicaret ad contentandum populum patriæ, vbi tunc morabatur ipſe Magiſter Guilhelmus. Hunc Mag. Guilhelmum ego qui hæc ſcribo noui, & frequentiſſimè vidi antequam eſſet de hoc crimine ſuſpectus.*] hæc Iaquer. *flagelli hæreticor. faſcinar. c.4.* Noſtris temporib. ſumma ope & vi Doctor Vlaet, vnus ex Principis Electoris Treuirici Conſiliariis,hoc idem contendebat;ſed ei ſe fortiter,eruditè conſcripta confutatione erroris,Pet. Binsfeldius oppoſuit, *edita Diſputatione ad Confeſſion. Maleficar.* Captus ille Vlaetius,crimen tandem,fraudemq; confeſſus,vt & Edelinus;flãmis feralibus conſumptus fuit. Indicium hoc nititur aperta iuris præſumptione

l. vni.

l. vni. C. de priua. carcerib. & c. error. 84. d. & docent Pet. Loyherius *libr. 2. de ſpectris fol. 526.* Ludouicus Richeaumeus noſter, *in libr. trium Diſcurſuum*, Iaquerius, Michael. Remig. Bodinus, Creſpet. & alii. Oratos velim Iudices (quos ego talia perperam effutire intelligo) vt dignentur has Diſquiſitiones noſtras legere, & in ſingula inquirere: quæ diſplicebunt, refellant: quæ refellere nequibunt, iis, faſtu & obſtinatione ſecluſis, aſſentiantur. Irridere, contemnere, nec legere, intelligereuè velle; vanitatis, non grauitatis eſt, inſcitiæ non ſapientiæ, ſcurrarum non Iuſtitiæ Sacerdotum. Solo autem Canone illo, *Epiſcopi 26. q. 5.* niti; & verba vrgere, non ſententiam; nec ad ipſa quidem verba ſatis attendere, totamque canonis ſeriem; ſed fruſtulatim eum diſcerpere; nec explicationem Theologorum, & Canoniſtarum doctiſſimorum admittere; nec iudicium ſuum communi omnium Europæ Catholicorum ſæcularis & Eccleſiaſtici fori Tribunalium praxi, rerumque iudicatarum auctoritati ſubmittere: ſed vnum malle Wierum, aut alterum, reprobæ religionis hominem, ſequi & cum ſcandalo audientium publicè iſta iactare; quid aliud eſt, quàm Tribunalia omnia Catholica inſcitiæ, iniuſtitiæ, crudelitatis damnare? quàm maleficis & eorum ſceleri habenas permittere ad nocendum? quàm reip. & humano generi toti, & Deo optimo maximo tali conniuẽtia patrocinioq; teterrimæ apoſtaſiæ, atrociſſimam iniuriam inferre? *vide dicta ſup. lib. 2. q. 16. & dicenda infra hoc eod. lib. 5. ſect. 16. litt. VV. Vbi c. epiſcopi fuſiſſimè explicabo.*

3. eſt, cùm ſortiarii, vt plurimùm etiam ſint hæretici; eos qui ſcienter defendunt ipſos & errores eorum eſſe ipſis deteriores, proque ſociis habendos a; qui neſciunt eſſe ſortiarios, hi puniendi non ſunt, vt tales; niſi ſua defenſione iudicis officium impediant b. Qui ſcientes eſſe ſortiarios, non defendunt errorem, ſed perſonam tantum; illi ſe valdè ſuſpectos reddunt, & contra illos ſpecialiter inquiri poteſt, & ob defenſionem hanc ſunt puniendi c: vt & aduocati & notarii; illi, ſi ſcienter & ſpontè in iudicio patrocinantur, venia non petita, vel ad hoc à iudice non deputati; hi, ſi inſtrumenta ſcienter illis confecerint. Quod ſi iudices, vel Domini eos in ſuis iuriſdictionibus, aut terris defenderint; primò ſunt excommunicandi, & poſt pertinaciam officiis, dignitatibus, & bonis priuandi, & in exilium mittendi d, vt regiis Hiſpaniæ & Siciliæ conſtitutionibus iuſtiſſimè cauetur. fallit hæc 3. regula, quando ſortiarii non ſunt hæretici.

4. Quod de defenſoribus dictum, idem de fautoribus obtinet; qui verbis, factis, conſilio, vel pecunia eos iuuant e.

5. Maiorem etiam præſumptionem de ſe præbent occultatores ſiue receptatores eorum f; ſi ſcienter hoc fecerint g, vel non vi coacti. Quod, ſi contra occultatorem occurrat alia præterea præſumptio, cogitur ipſe vim vel ignorantiam probare; vt ſi ſit amicus h, vel conſanguineus: neque hic cognatio excuſat à pœna in totum i, ſed tamen cauſa eſt lenioris multò punitionis; maximè ſi ſit valdè arcta neceſſitudo, vt coniugum, filiorum, fratrum k. Hæc quoque locum tantùm habent, quando maleficium eſt iunctum cum hæreſi.

6. Tenentur omnes, ſi maleficium ſit coniunctum cum hæreſi, maleficium denunciare (quod extra confeſſionem cognouerint) & iudicibus indicare l: &, qui hoc non faceret meritò præſumitur ſocius, argumento fautorum ac receptatorũ. Sed quęritur V. *debeat hoc caſu præmitti correctio fraterna?* ſi conſtaret maleficium non eſſe coniunctum cum hæreſi, nemo dubitat eſſe correctionis fraternæ ſeruandum ordinem: ſed quia hoc eſt de planè rarò contingentibus, quoad ſtriges & ſortiarias & veros magos dæmoniacos; ideò quoad hos, omnino cenſeo hac in re idem dicendum quod de hæreticis, de qui-

[a] *c. qui alior. 24. q. 3. c. qui conſentit. 11. q. 3.*
[b] *c. accuſatus. §. vlt. de hære. in 6.*
[c] *c. excommunicamus. §. credentes. de hære. Brunus li. 5. de hæret. ca. 15. Simanc. in pract. tit. 14.*
[d] *ca. ſi aduerſus. de hæret.*
[e] *2. paral. 19. v. 1. Turrecremta. Sum. de Eccleſ. 2. p. li. 4. c. 21.*
[f] *l. 1. & 2. de receptat.*
[g] *Bart. in d. l. 1. text. in l. 1. C. de receptat.*
[h] *c. cum oporteat de accuſat. l. ſi vicinis C. de nup.*
[i] *ca. legi. 23. q. 8. c. infidelis 28. q. 1.*
[k] *l. vlt. de recept. cum ſim.*
[l] *Deut. 13. & 17. Plato. libr. 10. de legibus D. Leo homi. 4. de collect. & homil. 4. de iei. D. Thom. & Caiet. 2. 2. q. 33. a. 7.*

de quibus DD. ſollicitè diſputarunt a. *Inprimis*, ſi hæreticus eſt dogmatiſta; protinùs debet iudicibus deferri, vt cautum lege diuina *Deuteron. cap. 13. & 17.* ratio. quia nulla moraliter ſpes ſuppetit tales admonitione corrigendos: & iuxta D. Paullum; *mali homines & ſeductores proficient in peius errantes & in errorem mittentes.* (2. Tim. 3.) vnde conſequitur quotieſcumque probabiliter conſtat non redituros admonitione ad ſanam mentem, ſtatim denunciandos b. quia periculum eſt, ne ſermo eorum vt cancer ſerpat. quare commune bonum præferendum eſt vnius priuatæ famæ: & cùm talis iudicio ſuo pluſquàm iudicio Eccleſiæ tribuat, ſtultum ſit ſperare quod priuati hominis admonitionem auſcultaturus & crediturus. Et hoc verum de omnibus, quos conſtat malitia errare; nam hi ſolent eſſe pertinaces. huiuſmodi ergo tenetur quiſq; ſub mortali deferre. *Secundò* ſi conſtat aliquem ex ignorantia errare, & certum ſit moraliter, ſiue firmiter creditur poſt admonitionem emendandus, & correctio profutura; tunc præmittenda eſt admonitio fraterna c. *Tertiò*, ſi dubium ſit verũ correctio profutura necne, & vtrum ex malitia an ex ignorantia peccet; hoc eſt ſi dubitetur probabiliter de eius pertinacia; tunc res eſt dubia. quidam cenſent tũc priùs legitimè admonendum d, quàm denunciandum: & legitimè admonere vocant, quando quis admonetur ab habente auctoritatem prælationis, iudicii, & eruditionis; ita vt teneatur illi credere. nam non eſt dicendus admonitionẽ contemſiſſe, qui non credidit ei, cui credere non tenebatur. hæc ſententia eſt valdè æqua. Reip. tamen videtur vtilior ſententia cõtraria, nempe hoc caſu deferendum Eccleſiæ e, argumenta pro ſententia hac ſunt. tum quia in re dubia non eſt reſp. Chriſtiana in diſcrimen adducenda, ſemper enim ſubeſt periculum moræ & ſubuerſionis aliorum: & lege naturæ bonum commune particulari præponendum, tum quia ſi reus ille non erat bonæ famæ, parùm refert eam iuſtè lædi: ſi vero erat, hoc ipſo magis nocere reip. potuiſſet, cuius bonum pręferendum eius exiſtimationi. tum quia vel errabat ex mera malitia, & tunc iuſtiſſimè delatus fuit; aut errabat ignorantia, & tunc iudices vel eum non comprehendent, vel comprehenſum abſoluent, & vtroq; caſu ſalua erit ei⁹ fama. Ex his infero *in Magiæ crimine* (*quia lamiæ ſemper ſunt valdè pertinaces, & vix fieri poteſt vt ex ignorantia peccẽt; & ſemper mora eſt damnoſa aliis) *ideo ſemper ſub Mortali vnumquemq; teneri confeſtim eas denunciare, etiamſi cum hæreſi non ſit coniunctum earum crimen: & ideo qui non reuelant hoc crimen, extra confeſſ. ſacramentalem acceptum, indicium contra ſe, ſaltem ad inquiſitionẽ ẽt ſpecialem, præbere*, q̃ miror DD. non obſeruaſſe. Opinor omiſiſſe quia cõprehendebãt ſub crimine hæreſis, vt Sancta Inquiſitio facit in Hiſpania. Deinde ſagæ reuelandæ ſunt, quia delictũ earum non cenſetur cõmiſſum, ſed cõmittendũ; & damna impendent proximo, & reip. ideò in cõſcientia quis non poteſt tacere: hoc enim in genere Doctores communiter de conſcientiæ foro recipiunt in quouis crimine committendo f; Peccabit ergo hoc non faciens, ſed contra charitatem, non contra iuſtitiam, idque omittendo non committendo: ideò non tenebitur ad reſtitutionem, ad damna & intereſſe partis g, niſi ſit talis qui ex iuris præſcripto reuelare tenebatur h.

7. indicium ſumitur ex mendacio rei, quod ſemper ſufficit ad inquirendum; non verò ſufficit ad torturam, niſi ſit adiutum aliis præſumptionibus i. Intellige mendacium facere indicium, ſi concurrant ſequentia, nempe ſi ſit circa qualitates & circumſtantias ſubſtantiales ſiue proximas delicti (vt circa tempus vel locum delicti) non circa remotas, (vt locum originis rei;) & circa ea, quæ, ſi verè dixiſſet, reo præiudicaſſent in hac cauſa; & reus non habet pro ſe vllum indicium innocentiæ, vtputa vnum teſtem, bonam famam, vel quid ſimile; & mendacium euidenter eſt probatum. S

a *Bernardinus Arenalus lib. de fratern. correct. concl. 6. propoſ. 6. Alf. à Caſtro libr. 2. de iuſt. hæret. punit. cap. 25. Sotus lib. de rat. teg. ſecre. memb. 2. q. 4. & lib. 5. de iuſt. & iu. q. 5. a. 1. Can. libr. 12. de loc. Theolog. c. 9. Dom. Banez. 1. 2. q. 33. a. vlt. dub. 2. Simanc. ſupra cap. 23.*

b *eſt communis ſententia citatorum & præterea DD. in 4. d. 19.*

c *eſt Durandi d. d. 19. & citatorum communis.*

d *Bann. ſupra*

e *ſic poſt Arenal. & Sot. (quos citat) Simanc. nu. 12.*

*NOTA.

f *fusè Petr. Plaza Epit. delict. c. 22. nu. 17. Ant. Gomez d. tom. 3. tit. de homic. nu. 4. & tit. de læſ. maieſtat. n. 9. Menoch. ſupra caſ. 355. num. 2.*

g *poſt Med. & Couarru. bene Clarus d. q. 87. & Farina. ſupra num. 25.*

h *Sot. quem refert & ſequitur Meno. ſupra n. 3. & melius laquẽs Petr. Nauarra de reſtit. l. 2. c. 2. n. 11. & 17.*

i *poſt innu. fere Farinac. q. 52. nu. 6. & 8.*

8. eſt rei variatio adiuta aliquo alio præiudicio, idque circa qualitates & circumſt. proximas delicto (vt dictum de mendacio) & ea quæ immediatè rei defenſionem reſpiciunt. Reus variat, qui modò dicit vnum, modò aliud: hæc variatio facit indicium ad torturam, cùm emanat ante torturam in examine; & ad vlteriorem torturã, cùm contingit in tortura; & ad nouam, quando poſt præcedentem contingit [a]; dummodo præcedens tortura facta ſit ex indiciis legitimis; & dummodo præcedentia indicia non ſint ſatis per torturam expurgata; nam ſi forent expurgata ſufficienter, non poſſet ampliùs interrogari ſuper delicto [b]. non noceret etiam variatio ſi nata eſſet ex obliuione, vel alia cauſa probabili, verbi gratia, ſi ſe corrigendo reus variaſſet: his enim cauſſis deeſt doli omnis ſuſpicio [c].

9. eſt vacillatio & titubatio, quando quis loquitur tremens, trepidans, timens, vel pallens, vel ſudans præ anguſtia timoris; & notarius illud indicium ſcripſit: tunc volunt hoc eſſe idoneum indicium ad torturam cum variatione præcedentis numeri, Bart. & alii. fundamentum huius ſententiæ eſt, quia oculus & vultus ſolent eſſe animi indices, vt ex ſacris litteris & prophanis ſcriptoribus probat Simancas [d]: ſed adhuc exiſtimo iſtud indicium non eſſe ſufficiens cum variatione, quia nimis eſt fallax & dubium, & debile. quia multis hoc contingit, dumtaxat ſollicitis de proprio honore, & metuentibus potentiam aduerſariorum, aut iudicum aſperitatem, quamuis innocentiſſimi ſint; adeò, vt plerumque neſciant præ perturbatione, quid dicant, vt benè Nouel. Paris, & alii apud Farinac. [e].

10. Si cum inſtrumento magicæ noxæ viſus eſſet de loco exire fugiens, pallenſq́; , in quo loco inuentus eſt aliquis læſus vel res maleficiata: hoc indicium omnino puto eſſe propinquũ & ſufficiens ad torturam per ſe ſolum, vt in ſimili fatentur omnes de exeunte timido & pallido cũ gladio cruẽto ex domo vbi occiſus inuentus [f]; immò cõmuniorem & veriorẽ ſententiam eſſe volunt [g] hoc ſufficere ad condemnationẽ, maximè ſi alia accedant indicia [h]. Sed quicquid hi dicant, ego ſequor Gandin. Boer. & Ioan. And. contrariũ volentes [i]: nempe nec ſic quidem eſſe ſufficiens indiciũ ad condemnationem. Miror autẽ Farinac. fateri hoc non eſſe verum de domo habente duo oſtia, & tamen putare verum de via publica vel agro; cuius hautdubiè plures ſunt loci egrediendi & ingrediendi [k]. Faciliùs .a. admiſerim ſententiam illam communem in pœna dumtaxat pecuniaria, non verò in ordinaria, vel extraordinariâ corporali: nihilominùs etiam quoad pecuniariam, quia Farinacius [l], cum Claro, fatetur iudicem non teneri eam infligere ſed tantum poſſe ſi velit; ſemper ſim auctor, ex hoc indicio ne procedat ad vllam condemnationem.

11. eſt conuerſatio cum malis hominibus infamatis de eodem delicti genere, eaque ſtricta & continua: ſed hoc indicium eſt valdè generale & remotum, tendens potiùs ad diffamationem, quàm vt per ſe ſit indicium. egimus de illo præced. ſectione.

12. ſi commiſſo maleficio quis confeſtim veniat ad curiam. vt ſollicitet inquiri & procedi de auctore criminis, cum hoc ad eum non pertineat ſollicitare. hæc enim ingeſtio & ſedulitas ſuſpectum facit: & ſæpè exemplis hoc deprehenſium [m], ſed hoc etiam eſt leue, & debet bonis præſumptionibus aliis roborari vt ſufficiat ad torturam. Quod multò magis tenendum de illo, qui ſpontè cùm non tenetur malefactorem denunciat: nam qui tenetur denunciare, & non denunciat, vel tardè denunciat, hic præbet ſuſpicionem contra ſe taciturnitate ſua [n].

13. ſi inuentus fuerit veneficio occiſus vel læſus aliquis in hoſpitio ſeu domo, poſſet eſſe indicium contra hoſpitem ſeu dominum domus: argumento eorum

[a] Angel. de malef. in ver. fama publica 105. & eſt Marſil. Bart. & aliorum cõmu. vide Farin. nu. 25. 31. & 36.
[b] Cephal. conſ. 164. lib. 2. Perſonal. de indi. & tortur. nu. 86.
[c] Farin. n. 33
[d] de hæret. q. 65. num. 31. & ſeq. & Binsfeld. indic. 20.
[e] Nouel. reg. 143. Paris de Put. de tortura. c. 5. n. 7. Farinac. ſupra n. 48. Clarus q. 21. n. 38.
[f] vide Fari. n. 50. & 55. cum ſeqq.
[g] Farin. & alii n. 52. & 54.
[h] idem nu. 61.
[i] vide Farin. n. 53. & 60.
[k] confer. n. 55. cum num. 64.
[l] num. 68.
[m] narrant Marſil. in pract. crimin. n. 150. §. diligẽter. Nouel. in pract. crim. poſt prin. nu. 110. Carrer. tract. de indic. §. 15. indic. Ant. Gomez p. 3. c. 13. n. 14.
[n] vide Farin. à num. 94.

to eorum quæ cenſent doctores de inuento mortuo in domo alicuius. nam delictum in domo factum, præſumitur factum per exiſtentes in domo a: qui poterunt torqueri tanquam teſtes, ſi non probatur eos in domo tum non fuiſſe; idque nullo alio indicio concurrente, tanquam rei principales autem, aliis præſumptionibus concurrentibus: intellige niſi ſint bonæ vitæ ac famæ: tunc enim non poterunt torturæ ſubiici vt rei principales, niſi ſi tacuerint & cælauerint mortuum, vel niſi conſtet homicidium non potuiſſe committi ab aliis, quàm in domo exiſtentibus: hoc autem difficulter poteſt conſtare, & in eo facilè iudex poteſt labi (vt patet exemplo pulcro quod narrat Farinac. *nu. 111.*) quare non facilè hoc credendum iudici, niſi ſint perſonæ viles & de crimine ſimili ſuſpectæ. *vide Farinac. à num. 98. vſque ad num. 119.* qui *num. 120.* benè addit hoc indicium nunquam ſufficere ad condemnationem.

a *Paris ſupra c. 9. n. 14. Nouel. ſupra nu. 102. & 108. Foller. in practic. crim. & alii.*

14. adhuc leuius indicium eſt, ſi mortuus reperitur in via prope domum alicuius; eadem enim tunc ſuſpicio eſt de domino & inquilinis domus illius: hoc ſufficit ad torturam, ſi ſit repertus valdè contiguus domui, & dominus vel domeſtici habuerunt inimicitiam cum defuncto, vel aliàs ſint malæ famæ in ſimilibus, vel ſi concurrant aliæ præſumptiones fortes. *Farinac. à num. 121.* Sic memini proceſſum Madriti anno 1573. contra quandam famoſam meretricem propè cuius domum repertus aſininus pullus excerebratus; quæ confeſſa in tormentis ſe vſam cerebro ad philtrum, & flagellata in exilium miſſa.

15. eſt indicium viciniæ, quia in prędictis caſibus etiam eſt præſumptio contra vicinos; quæ idem operatur quod præcedens, & etiam eliditur; ſi vicini ſint bonæ famæ, vel mortuus extra viciniam habebat inimicos, à quibus potuit occidi. *Farinac. à num. 127.*

16. ſi quis tempore maleficii, vel incontinenti poſt, inueniatur in loco delicti, vel loco propinquo valdè; & quaſi contiguo cum armis ſeu inſtrumentis maleficii; tunc etiam ſi alias fuiſſet bonæ famæ, quia duo concurrunt, (locus & inſtrumentum) poſſet ſubiici torturæ, ſine aliis adminiculis: quia tūc eſt indicium valdè propinquum; ſi verò ſit inuentus ſine inſtrumentis tunc ad torturam neceſſe eſt concurrant aliæ præſumptiones. *vide Farinac. à nu. 131.*

17. eſt quando quis frequentat locum vel viam vbi maleficium commiſſum, vel viſus eſt immediatè ante in illo loco vel via ambulare: tunc ſi iſte malæ famæ in ſimilibus, poterit ſtatim ſubdi torturæ; ſi ſit bonæ famæ, non niſi accedentibus aliis præiudiciis. Intellige de eo qui alias non erat ſolitus locum vel viam illam frequentare, nec tunc habebat aliam iuſtam cauſam illac tranſeundi, vt quia volebat accedere domum ſuam, Eccleſiam, vel quid aliud *Farinac. à num. 138.*

18. deſumitur ex illo Caſſii, CVI BONO. non prǽſumitur deliquiſſe, qui cauſam habuit delinquendi grauem, & deliberatam, non ſubitam tantùm vel leuem: & ſufficit hanc cauſam fuiſſe exiſtimatam talem à reo, maximè ſi ſit pronus in illam cauſam (vt in amorem vel odium) & dummodò appareat alium neminem hanc cauſam habuiſſe, & hęc cauſa ſit in ſpecie iudicialiter probata: neque hæc omnia ſufficient ad torturam, niſi mala fama aut aliud indicium acceſſerit. *Farinac. num. 144. cum ſeqq. ex Caſono optimè de hoc loquente, lib. de Indic. tract. 2. c. 1. & cap. 3.*

19. Acclamatio aut vociferatio in domo iniuriam patientium, & tum fugiens ſeu exiens ex domo viſus; nam tunc quaſi duo concurrunt indicia, quorum prius indicat delictum, poſterius delinquentem, & vnum iuuatur ab alio, vt ſufficiat ad torturam; eſt indicium remotum, & per duos teſtes legitimè probandum. *Farinac. à num. 157.*

20. Ex communi opinione Doctorum & Iudicum, ſi cadauer poſitum V

coram

coram reo ſanguinem emittere inciperet vel ex vulnere, vel ex ore, vel ex naribus; hoc indicium quidam magni faciunt, & de eius cauſa alias à me diſputatum hoc eodem opere [a]. Ego iſtud indicium nunquam exiſtimarem ſufficere ad torturam, quicquid graues, D D. quidam in contrarium dixerint [b]. Moueor quia verè eſt indicium remotum, & quaſi prodigioſum; de cuius cauſa non conſtat, & incertiſſimum, quod nullo iure vel cauſâ iuridicè probata nobis conſtat, & tortura maximi eſt præiudicii. quare niſi accedant fama, minæ, inimicitiæ vel ſimile adminiculum, nunquam ad torturam ex hoc indicio Deum timenti iudici procedendum, affirmauit *Farinac. num. 156. poſt Ant. Gomez fusè & prudenter hoc diſcutientem d. tom. 3. c. 13. à num. 15. & Marſil. in pract. §. diligenter num. 181. Maſcard. & alios.*

21. ſumunt quidam ex mala phyſiognomiâ & malo nomine, item ſi occulos in terram defigant: de malo nomine, eſt ſententia Marſilii, Bruni & multorum [c]; ſed hæc meo iudicio prorsùs eſt inanis præſumptio, quando nomen impoſitum puero à parentibus; ſi impoſitum viro aut adoleſcenti à moribus, vt ſolent malefici nomina inuicem mutare, tũc haberem pro idoneo indicio ad probandum eſſe malum hominem in genere; non verò ad probandũ ſpeciale delictum aliquod, niſi ipſum nomẽ delictum illud ſignificaret, ſed tamẽ ad torturam ſolum hoc non ſufficeret. Quoad oculorum in terrã defixionem; hoc leuius adhuc eſt. poteſt enim ex pudore oriri: nec eſt proprium vnius in ſpecie delicti, ac ne in genere quidem delicti ſufficiens argumentum. Vt nec phyſiognomia mala: quare de his omnib. indiciis prudenti iudici parum curandum eſt, quod non aduerterunt duo I.C. hęretici, his nimium tribuentes [d], vt fortaſſis etiam Martin. de Arles. nec obſtat quod directorium inquiſitorum, *in 3. p. in c. de ſignis exterior. per quæ Nicromantici hæretici dignoſcuntur & magi hæreticantes*; ſcribit, eos communiùs habere toruum viſum & obliquum, ex viſione, & apparitione, & collocutione malorum ſpirituum: non enim illic ponit indicia ſola ad torturam, ſed etiam generalia quædam ad dignoſcendum perſonas, in quas formanda inquiſitio; & hæc ponit tantùm, vt præambula quædam indicia ipſorum indiciorum ad torturam.

22. æquè leue indicium eſt, ſi quis natus ſit ex mala patria & in qua multi tales criminoſi: hinc enim nimis generalẽ ſuſpicionem gigni patet, vt opt. docet Simancas [e]. idem cenſeo de parentibus, quanquam ſit indicium nonnihil propinquius, & magis immineat periculum ab his, quàm à patria; & faueat ſuſpicioni experientia, maximè quando mater eſt malefica, & magis adhuc ſi etiam auia fuit. hoc, vt certum admiſere Godel. & Bodin. [f] ſed hoc etiam indicium, vt incertum reiiciunt, niſi iuuetur vehementibus præſumptionibus aliis, Catholici & prudentiores ſcriptores [g]: magis vrgeret hac in re cõuerſatio & educatio cum tam malis parentibus, ad quam reduco præcedentem ſuſpicionem: puto enim, ſi à talibus parentibus ortus, & ab his educatus fuerit, gigni ſuſpicionem ad inquirendum, quando non eſt bonæ famæ reus: ſi aliud indicium præterea accedat, poſſe torqueri.

23. Si quis inimicorum obiectione, vel amicorum admonitione inſimulatus taceat, & quaſi contemnat ſilentioque eludat, quidam putant idoneum indicium; quos citat Binsfeld. [h]. ſed meritò eos non ſequitur, eſt enim leue & incertum indicium, indigens adminiculo aliorum, etiam ad ſpecialem inquiſitionem.

X 24. ſi quis conſueuerit ſcelerata iuramenta, vel blaſphemias, vel obſcæniſſima verba proferre, aut dæmonem ſæpe nominare, ſeq; alioſq; illi frequẽter deuouere; verbi gratia, do te dæmoni, auferat te diabolus &c. immò ſi quis alia grauiſſima ſcelera ſpecie differentia à Sortilegio committat; eum ſortile-

[a] *lib. 1. q. 4. c. 3. verſ. ſexto cadauer.*

[b] *poſt Ang. & Parid. Bocrii deciſ. 160. Blãchus de maic. ad l. fi. D. de quæſt. nu. 408. Carrer. tract. de indic. Indicio 27. n. 2. Nouell. reg. 184. Menoch. de arbit. caſ. 270. num. 16. & de præſum. l. 1. q. 89. num. 128. & alii.*

[c] *vide Menoc. de præſumpt. lib. 1. q. 89. nu. 130. & Farinac. an. 165.*

[d] *Bodin. in dæmonom. & Godelm. l. 3. c. 3. Martin. de Arles de ſuperſtit. ànu. 100.*

[e] *Inſtit. Cathol. c. 50. nu 8. & 9.*

[f] *d. c. 3. Bodin. lib. vlt. c. 4.*

[g] *Cyrillus in ſum. crimin. rub. 29. de q. ſ. 4. nu. 1. & 2. Simanc. ſupra d. c. 50. nu. 10 & 11. Farinac. q. 47. nu. 279. Binsfeld. indic. 16.*

[h] *indic. 10.*

gii ſuſpectum cenſet Binsfeld. *indic. 11.* eo quod graues ſcriptores tradant huiuſmodi ſuſpectos eſſe de hæreſi a. Sed obſerua hoc indicium ad malam famam reduci, & dumtaxat ſolùm ſufficere ad inquirendum, ad torquendum non; niſi præſumptiones aliæ adminiculentur,

> a *vt poſt Carrer. & Siman. Menoch. libr. 5. de præſump. præſ. 6. & li. 1. q. 10. Caſtro li. 1. de iuſta hæret. punis. c. 10.*

25. ſi dum torquentur, nullas emittant lacrymas. nam cenſent DD. quidam eas flere non poſſe, ſi velint, & ideò hoc indiciũ ponunt Sprenger. Grill. Bodin. Sed hoc meritò alii b inane & friuolum ſignũ reputant; nam ſi loquuntur de lacrymis ex pœnitentia vel deuotione, illæ non ſunt ſpontaneæ, ſed à Deo cui lubet dantur: ſi de lacrymis propter ſenſum doloris, fieri poteſt vt ſit talis quarumdam conſtitutio corporis. noui pueros, quos citiùs flagris diſcidiſſes, quam vel vnam lacrymulam excuſſiſſes: è contra Picardorum hæreticorum genus in Bohemiâ, quod *Flentes* vocant, aiunt vbertim flere quandocumq; lubet. An ergo hi nequeunt eſſe ſtriges?

> b *Godelman. & Binsfeld.*

26. ſi vagæ ſint, ſæpe habitationem & domicilium mutantes: maximè poſt diffamationem, vel complices captos c: hoc indicium eſt bonum indicium, ſed commune omnibus criminoſis. vim habet ad torturam, quando alia accedunt indicia: fallit ſi ſit bonæ famæ, quia hæc illud purgat: item ſi migrandi iuſtam cauſam probet.

> c *Binsfeld. indic. 18.*

27. Si ſingularitatem quandam præſeferant in pietatis vel religioſitatis oſtentatione, quoad diuturnas in templo moras, habitum &c. ſic Binsfeld. d vt verum tamen fatear, hoc indicium valdè lubricum & leue eſt. hypocriſim potiùs probans; ſortilegium verò, non niſi remotiſſimè.

> d *indic. 17.*

28. quidam ſagas volunt dignoſcere ex eradicatione chriſmatis in fronte; alii ex ſtigmate impreſſo: ſed vtrumque meritò improbat Binsfeldius e; nam quoad eradicationem illam, ridiculum hoc eſt. chriſma enim nihil viſibile vel ſenſibile relinquit in vertice vncti. quoad ſtigma non omnibus illud inurit, ſed iis tantum quibus diffidit eos conſtantes fore, vt iam alii obſeruarunt f; præcipuis non inurit: aliquando etiam delet cum capti ſunt; & quando non delet, id relinquit, vt hanc ſuperſtitionem iudicum foueat, & ſic nonnunquam innocentes plectantur. nec enim facilè verum ſignum dignoſcas à macula, vel næuo, vel clauo, vel impetigine naturali. tum quia non eadem eſt forma ſigni: aliquando eſt ſimile leporis veſtigio, aliquando bufonis pedi, aliquando araneæ, vel catello, vel gliri, tum quia non idem locus, in virorum enim corpore ſæpe viſitur ſub palpebris, ſub labiis, ſub axillis in humeris, in ſede ima: feminis, etiam, in mammis, vel muliebribus locis. tum etiam quia non omnium ſtigma eſt inſenſibile, vt docet experientia. Et ſi aduertant ſe pungi, fingere dolorem poſſent, etiam quem non ſentiant. Quamobrem Michaelius *Pneumalog. ſchol. 5.* monet Iudices cùm acu vel pugiunculo iubent ſtigma pungi, id tam cautè fieri debere, vt ſtriges non aduertant. ſolere enim illas cùm aduertêre fingere, ſe vehementer ſtimulatione hac cruciari. Plerumq; etiam aliis ex cauſis ſunt cicatricoſæ. quia ſic in ſuos non raró dæmon ſæuit, vt os totum lacerum ac dilaniatum relinquat, & perpetua inhæreant veſtigia, vt de Roſa Gerardina teſtatur Remigius *cap. 13.* Quamquam ex his ipſis cicatricibus aliud rurſùs, ſed incertum naſcitur indicium.

> e *indicio 14.*
>
> f *Danæus, Bodin. Godelm.*

29. Longè certius indicium eſt, ſequens; in Hallo villa Diœceſis Traiectenſis, fæmina quædam miſera, die quadam pedes ſuos pelui imponens, & extra illam retrorſum ſaltans, ſic ait: hic ſalto de poteſtate Dei, in poteſtatem Diaboli: quam Diabolus mox rapiens, & in aëra ſuſtollens, multis qui aderant in villa, ſiue extra villam videntibus, vltra altitudines nemorum tranſtulit, ita vt vſq; in hodiernum diem nuſquam compareat. *ſic Cæſar. lib. 11. cap. 60. & præceden-*

præcedenti capite apertè indicauit hanc magicis artibus inſtitiſſe. Sanè huiuſmodi dictum factumúe, indicium vrgentiſſimum & proximum putarim. Hęc de indiciis. quædam addamus de denunciatione.

SECTIO V.

De denuncitatione & teſtibus.

QVid operetur denunciatio ſiue teſtimonium complicis oſtenſum luculenter *Sect. 3.* Nunc tantũ addenda breuiter quædã de denunciatione & teſtimonio aliorum. qui teneantur denunciare, & teſtari, iam vidimus. *Sect. ſuperiore.* Nunc addo praxi receptum; per regulam, quâ leges dicuntur ſpectare ea quæ frequentiùs contingunt; vt quæ in hæreſis crimine teſtimonia probationeſque recipiuntur, eadem locum habeant in crimine Lamiarum. ratio, quia Lamiæ ſemper ſuſpectæ ſunt de hæreſi, & raró hæc ſuſpicio fallit a. ſemper enim earum facta ferè ſapiunt hæreſim manifeſtam.

2. receptio teſtium debet ab ipſiſmet iudicibus ſeu inquiſitoribus fieri; nec eſt deleganda, niſi magna ex cauſa, & prudenti ac probo viro b. recipi poſſunt etiam ante litis conteſtationem c, & etiam ratificatio teſtimoniorum fieri poterit extra tempus præſtitutum ad probandum d, ſi iuſta & probabilis aliqua cauſa id exegerit; ſemper autem erit ratihabitio teſtium adhibenda, etiam ſi reus ſe habere illos pro ratificatis profiteretur. Publicatio quoque teſtimoniorum reo præbenda eſt, vt contra queat excipere; nomina teſtium verò non ſunt in hoc crimine ſimul publicanda, quia periculum ferè euidens hinc imminet variis ex cauſis teſti, & negotia fidei ſic retardarentur, metu perculſis teſtibus [e]: conſultum tamen, vt (quod fit in Hiſpania) iudices diligenter exquirant à reo, num quos habeat inimicos, & teſtes ſuſpectos in genere, quibus credi nollet, & quare? confrontatione ergo teſtium & rei in hac materia non vtendum, niſi magna ex cauſa, & omni periculo ceſſante [f]; vt ceſſat quando complices depoſuerunt. Et poſſunt teſtes ſuper iiſdem articulis etiam prorsùs contrariis, facta iam publicatione, audiri. *poſt multos Siman. ſupra num. 3.*

3. poſſunt in hac cauſa à iudicibus, maximè Eccleſiaſticis (vt ſunt inquiſitores) quælibet perſonæ egregiæ, etiam quilibet conſanguinei, compelli vt ſe coram ipſis ſiſtant, & teſtimonium perhibeant, quod fidei fauore receptum g. Vt autem in hoc crimine illuſtres coguntur, ſic etiam infames aliàs perſonæ, vt complices (de quibus actum) excommunicati, & ſimiles; non vt plena eis fides, ſicut aliis non famoſis, ſed quanta prudenti iudici videbitur, circumſtantiis conſideratis, præbeatur [h]. valet etiam teſtimonium auriti teſtis, qui ſe ex ipſomet reo dicit audiuiſſe [i], non qui ex aliis. ſic intelligendus D. Chryſoſtom. *homil. 30. in Geneſ.* cùm negat ex auditu iudicandum. nec exceptio in hac cauſa contra teſtes admittitur, niſi quæ teſtem penitùs refellat, vt capitalis inimicitia, conſpiratio, ſubornatio: ceteræ tantùm eleuant fidem, non tollunt. Sed iſti teſtes inhabiles, infames, & non integri, tum demum admittendi, quando alii haberi nequeunt, vt in crimine iſto ex natura rei & actus vt plurimùm contingit k. Coactio autem illa fieri poteſt, non per incarcerationem (etſi quidam iudices hoc perperam faciant,) ſed exacto iureiurando ſe teſtimonium dicturos; item per excommunicationem; denique indicta mulcta, & captis pignoribus *l. ſi quando C. de teſtibus cap. 1. 2. & vlt. de teſtibus cog. Fran. Viuius in comm. opin. verbo teſtis citatus.* Et cogi poteſt etiam qui iurauit ſe non reuelaturum. *c. intimauit. de teſtib. & d. c. vlt. Viuius lib. 2. verb. confeſſionem.*

4. Quantumuis multiplicentur depoſitiones perſonarum infamium &

a plura Caſtro lib. 1. de iuſ. hæret. punit. cap. 12. & Siman. in prax. ti. XI. Spreng. Silu. Spinæus. Iaquiers & alii.

b hodie contrarium in praxi obtinere ſcio, vide Gail. lib. 1. obſeru. 96. n. 10. bene poſt alios Simanc. tit. 35. nu. 7. ex quo deinceps addemus & alia.

c ca. quoniam frequenter §. ſunt & alii, vt lit. nõ conteſt.

d c. vlt. de hæret. in 6. DD. in d. c. quoniam frequ. & c. 2. de teſt.

e ſic ſtatuit Innoc. 6. vide Directl. inquiſ. fol. 52.

f Simanc. ſupra num. 17.

g gloſ. ca. 1. de teſt. cog. Rom. notab. 401. Iaſ. in l. ad egregias. D. de iureiu. Aimo. conſil. 220.

h c. in fidei. & ibi DD. de hæret. in 6. Gondiſalu. de hæret. q. 13. Corraſ. lib. 5. miſcel. cap. 20.

i Siman. bene ſupra n. 20. & 21. & ſeq.

k poſt plurim. Ant. Gabr. li. 1. comm. concl. rub. de teſt. cõcluſ. 7. vid. optime loquentẽ Binſf. p. de cõfeſſ. malef. tertia edit. à fol. 320.

complicum, non eſt procedendum iudici ex his ſolis ad condemnationem; ſcio contrarium communiùs teneri & in praxi obtinere a; ſaltem, vt pœna puniatur extraordinaria. argumentum eorum eſt, non lex aliqua aut ratio vrgens, ſed generale brocardicum; ex multiplicatis indiciis debilibus reſultare indicia indubitata. Sed hoc argumentum valdè debile eſt, nec in rigore verum. nunquam enim quæ natura ſua ſunt dubia, poſſunt rem facere indubitatam; ſicut nec multa venialia peccata vnum mortale; nec multa ægra vnum ſanum, nec multa non alba vnum album, nec multa tepida vnum calidũ &c. quando res non ſunt ſubordinatæ ad vnum finem natura ſua, ſicut vna depoſitio natura ſua non ſubordinatur alteri. Deinde totum illud, nihil fundamenti habet, niſi præſumptionem. Pręterea quis neget; quamuis ratum id ſit, fieri tamen nonnunquam poſſe, vt vno caſu plura concurrant indicia ad crimen non verum, quàm ad verum? Eſto ſit probatio criminis admodum laborioſa. progrediatur hoc ergo ad torturam: ſi ad necem inſontis extendis; nonne durus & ſæuus meritò dicare? ſit crimen atrox natura: quid tũ, ſi reuera non cõmiſit? ſic aliqui noxii elabentur. præſtat decem elabi, quam vnum innoxium condemnari. ſi tortus fuit innoxius, poteſt ei ſolatii aliquid impendi: ſi damnatus & necatus, quod tu mortuo præbeas cataplaſma? Deniq; ratum illud & receptum, etſi ad torquendum minora probationũ adminicula ſufficiant; ad damnandũ neceſſaria eſſe luce meridiana clariora. nonne hoc illi ipſi fatẽtur DD. quibus Bodinus & alii contra ſentientes ſententiam ſuam confirmant? *Marſil. pract. crim. §. diligenter. n. 3. Chaſſaneus ſup. Conſu. Burg. rub. 1. §. 5. n. 123. Ant. Gabriel. d. conc. 7. nu. 7. Iul. Clar. q. 21. num. 9. vbi hoc confirmat arreſtis Burdegalenſ. & Pariſienſib. Blanch. de indic. num. 384. Monticella reg. crim. 4. n. 6. Oſaſcus conſ. 65. lib. 1. Farinacius q. 43. n. 39. 62. & 73.* Quos omnino hac in re puto iudici ſequendos.

a *vid. Binsfel. ad hoc ſuſè allegantẽ mẽb. 2. conc. 7. fol. 356. & adde Anto. Gomeſ. tom. 3. c. 12. n. 18. Aymon. conſil. 178. Decian. conſ. 18. lib. 1. Ludo. Peguer. deciſ. criminn. 17. n. 44. vide ſupra ſect. 3. litt. L. vbi dictum quib. concurrentibus valeant ad torturam.*

5. Si teſtes iſti complices, poſtquam aliquem, in tortura & concurrentibus ceteris neceſſariis, denunciarunt, & confeſſionem denominationemque hanc ratam habuerunt, & confirmarunt ad bancum, vt oportet, & ante ſententiam: poſtea poſt ſententiam, in loco ſupplicii, morte inſtante, innocentiam denominatorum à ſe proteſtati iudici populoque fuerint; vel ipſis denunciatis coram omnibus dixerint, ſe illos habere pro probis & inculpatis: ſententia receptior eſt, iudici parùm curandam eſſe huiuſmodi palinodiam. tum quia raro ſub mortem æquè ſibi mente conſtant, vt ante illud tempus, quando confeſſio ratificatur. tum quia ſolent importunitate eorum qui denunciati fuere, vel admonentium de animæ ſalute, vehementer rei ſollicitari, & perturbari in extremo illo vitæ puncto. tum quia hæc recantatio non eſt facta adhibitis ſolemnitatibus, quæ adfuere primæ confeſſioni, ideò præualet prior. tum quia iſta eſt extraiudicialis, prior iudicialis. Confeſſio quidem non perſeuerans habetur pro nulla; ſed demum, quando reuocatur ante ſententiam latam, non poſtea. Moriens præſumitur memor ſalutis; quando eſt animo imperturbato, & ſibi benè præſens: nec tamen omnes morituri, maximè ſortiarii, ſunt Sancti. quare hæc pręſumptio leuior eſt, quàm qua nititur prior confeſſio. his argumentis hoc tenuere nonnulli b. qui verò in terminis contrarium ſcripſerit ſcio nullum. Confirmant, qui docent rectiſſimè, dictum morientis non eſſe idoneum teſtimonium, vt alius torturæ ſubiiciatur, nec in homicidio b; nec in iudice dicente ſe tuliſſe falſam ſententiam d, nec in furti crimine e; nec in aliis vllis f, ex communi & in praxi recepta ſententia. Cauendum ergo iudici, ne poſt denominationem factam, & lata iam ſententia vnquam permittat partes ad reum accedere: hoc enim ad nihil vtile fuerit, niſi vt reum moleſtent, fruſtra quidem, ſi is non reuocet: ſi reuocet, dãnoſum id futurum, quia gignitur præiudicium non exigu-

b *Godelm. l. 3. c. 9. n. 25. Binsfeld. ſupra fol. 309.*
c *l. ſi quis in graui §. ſi quis moriens ad Syllan.*
d *Bart. & al. add. §. ſi quis morient.*
e *Hippol. Marſ. in pra. §. reſtat in prin.*
f *Ant. Gomeſ. ſupra c. 13. nu. 17. Iul. Clar. d. q. 21. num. 17.*

zed by Google

um iudicio, quod Sacroſanctum & indubitatum eſſe deceret; & ipſi quoque reo, qui falſum dixiſſe, vel falſitati conſenſiſſe ſeſe in iudicio, vbi veritas dicenda, fatetur.

6. Quando malefici iſti complices ſuos produnt, & poſtea ex interuallo variant, idem ſeruandum, quod in cauſa hæreſis ſolet ſeruari. eſt enim eadem ratio huius criminis, & eadem praxis a. In hæreſi res non eſt certa. nam ſunt qui cenſeant ſtandum illi teſtimonio quo hæreſis reuelatur; & ideò ſi primo teſtimonio hæreſis reuelatur, ſtandum primo; ſi poſteriore reuelatur, ſtandum poſteriori; etiamſi alterum iuramento foret confirmatum. ratio eſt, fauor fidei & religionis; qui vt facit, ne hoc crimen in perniciem Chriſtianæ religionis maneat occultum; etiam facit, vt in dubio quís præſumatur hæreticus quantum ad condemnationem pœnitentiæ in foro Eccleſiæ imponendæ, pro vtilitate animæ c. In primis obſeruo forum Eccleſiæ duplex eſſe, vnum publicum, vt eſt inquiſitorum: aliud priuatum & ſecretum, vt eſt pœnitentiariorum ſeu confeſſorum. quoad ſecundum facilè admiſerim hanc ſententiam tot DD. nullum enim hæc præſumptio damnum, immò & commodum adfert pœnitenti. Quoad prius forum; quia res eſt maximi præiudicii, & ſolent inquiſitores vel brachio ſæculari tradere, vel alia etiam corporis afflictiua pæna, cum publica ignominia, reum afficere; valdè hæſitare me fateor. Sanè nec Iac. Simancas Epiſc. Pacenſis, & poſtea Zamorenſis, hoc ſimpliciter admittit, cuius hæc ſunt verba, de hac teſtimonii correctione loquentis d; *nec audiendi ſunt, qui putant eo dumtaxat caſu id accipiendum eſſe, cùm poſterius teſtimonium* (ſcilicet, reuelans, quando primum non reuelabat) *eſt contra reum in fauorem fidei. Nam licet eam ſpeciem lex expreſſerit, mens tamen legiſlatoris aliud proculdubiò vult, æqualitas enim iuſtitiæ ſeruanda eſt inter accuſatorem & reum. quinetiam reis fauorabiliores eſſe debemus; & ad abſoluendum, quàm ad condemnandum proniores* e.] Quid ergo dicemus? Vtique cenſeo ſi vtrumq; teſtimonium confirmetur iudiciali iureiurando, & æquè probabilibus nitatur coniecturis ac rationibus, priori potiùs ſtandum, ſiue reuelet, ſiue non. Nam fauor fidei ad tam magnum præiudicium rei porrigi non debet. Si vtrumque confirmatum ſit iureiurando, ſed vnum iudiciali, alterum ſpontaneo & extraiudiciali, ſtandum illi quod iudiciali nititur. Et quia prius ſemper coram iudice ſolemniter perhibetur, poſterius vel rarò vel nunquam; ſemper tum ſtandum erit priori. accedit quod quando iurat in poſteriore, eo ipſo iam declarat ſe periurum, qui priùs falſum iurarit. priore quoque teſtimonio iam ius quæſitum, quod idem teſtis non poteſt auferre: poſteriùs denique ſemper laborat ſuſpicione ſubornationis, vt teſte Simanca Demoſthenes Lampidi obiecit f. Vno tantùm caſu puto ſtandum poſteriori, ſiue iuratum ſit, ſiue non; quando apparet manifeſtis indiciis teſtem non leuitate aut odio, non prece aut precio, ſed iuſta omnino ex cauſa teſtimonium correxiſſe g. Quod verò idem Simancas putat maiorem præſumptionem adhuc fore pro teſtimonio poſteriore; ſi reus moriens illud pro exoneratione ſuæ conſcientiæ perhibuerit; quia tunc nemo præſumitur peierare vel ſalutis ſuæ immemor eſſe, *ex D. Chryſ. hom. 5. in 2. ad Timoth. Roman. Igneo & Marſ.* id iam ſupra docui non procedere, quando iis quę iurauit, contradicit poſt ſententiam latam; in tali enim hæc præſumptio ceſſat.

a *docui ſupra init. ſectionis huius & vult Binsfeld. d. memb. 2. fol. 315.*

b *ex tex. & gl. in c. accuſatus §. licet. de hær. in 6. Felin. in c. cum in tua. col. 2. de teſt. Couar. libr. 2. var. reſ. ca. 13. Repertor. inquiſitor. verbo, teſtis. Menoch. de arb. caſu. 108. quos refert & ſeq. Binsfel. fol. 314*

c *poſt gloſ. & Ioan. de Imola*

d *Squillacenſis de fide Catholica. ca. 34. Ioſeph. Maſcar. de probat. li. 1. concl. 495. n. 8. qui citat plurimos.*

d *d. c. 36. nu. 4.*

e *d. c. accuſatus §. Iſlet l. abſentem de pœnis l. Arian. de act. & oblig. l. fauorabiliores de reg. iur.*

f *orat. contra Phormionem.*

g *ſic ex d. §. licet, & Couar. ſupra & Curtio Sen. conſil. 69. Simanc. num. 4. & 5.*

SECTIO VI.

De ijs quæ loco accuſationis eſſe ſolent in hoc crimine, & de accuſatione ipſa.

44 ACcuſatio quæ aliquando ſequitur incarcerationem, aliquando præcedit ſolemnior eſt, quam *denunciatio*; eſt enim maleficii alicuius apud iudi-

 cem

cem, & vindictam publicam ſolemniter facta delatio: ſed in praxi *querela* ſucceſſit in locum accuſationis. quare vbi iudex non poteſt procedere ex officio contra delinquentem nemine querelam proponente (quod in non multis locis eſt. in pleriſque enim poteſt iudex ex officio in quocunque delicto procedere, & ideo in pleriſque locis *inquiſitio* ſucceſſit in locum accuſationis a) ibi contra querelam omnia poſſunt obiici b, quæ contra accuſationem.

Quoad perſonam, in hoc crimine admittuntur omnes aliàs inhabiles, quia eſt crimen exceptum, vt communiter omnes fatentur c, & ideo in hoc crimine laicus poterit accuſare clericum: admittitur etiam minor viginti annis, etiam ſi ſuam vel ſuorum non proſequatur iniuriam; admittitur mulier, admittuntur infames & criminoſi, & etiam ſocius criminis, etiam excommunicati, excommunicatione maiori: ſoli repelluntur ab accuſando inimici capitales. Quod receptum de capitali inimico, quia eſt impedimentum iuris naturalis d. Quoad excommunicatos excommunicatione maiori; licet illi actores eſſe non poſſint, nec illis poſſit ius dici; & videãtur illos excludere Clarus *q.14.nu.16.* & Farinac. *ſupra nu. 32.* veriùs tamen eſt eos non excludi in hoc crimine, ſicut nec in hæreſi, vt fatetur ipſe Farinac. *nu.56.* vbi præter inimicum dicit nullum inhabilem in exceptis criminibus excludi. nec puto hoc Clarum voluiſſe negare. Quopacto enim complices admittantur, qui ferè omnes ſunt excommunicati? Ad rationem contrariam reſpondeo, non ipſis ius dici tunc, ſed Deo; cuius directè cauſa agitur, quando fides defenditur.

2. Debet accuſator crimen iudici proponere cum indiciis & argumentis ſuſpicionum, & idoneè cauere de damno reſarciendo, ſi ſuccumbat, & incarcerari donec caueat e. Calumniator tenetur ad damna, expenſas, & intereſſe calumniati f, & iure communi ac conſtitutione Pij V. ad pœnam talionis; pleriſq; in locis ex iure conſuetudinario, pœna arbitraria, pecuniaria, vel corporali. *vide Farinac. d.q. 16.*

SECTIO VII.

De apprehenſione, & carcere.

QVamuis nemini liceat auctoritate ſua maleficos occidere, licet tamen cuique in manifeſto crimine deprehenſos comprehendere, & iudici offerre; *vt explicanda l. vlt. C. de malef. iux. Binsfeld.* nam ſi lex illa, generaliter acciperetur, eſſet rixarum ſeminarium. quia maleficus meritò ſe defenderet. & aperiretur occaſio petulantibus innoxios comprehendendi. addo præterea requiri, vt vel ſortilegus ſit fugitiuus, vel deſit copia iudicis, vel bellum fuerit indictum talibus, vt de hæreticis contra Goffredum & Alberic. docet Simancas g. vel etiam niſi maleficus ille ſit bannitus: alias qui non habens merum imperium h & non exiſtens in maiori magiſtratu i caperet & incarceraret, iniuſtè faceret. Poteſt autem capi quouis loco, & tempore, & cuiuis carceri includi: quia exutus eſt omni priuilegio, neque illa procedunt in criminibus atrociſſimis. quare etiam poſſunt detineri in compedibus, manicis, cippis k, poſſunt pro pœna teneri in carcere obſcuro & tetro, in quo intra paucos dies moriantur; ſed hoc intellige poſtquam crimen confeſſi, vel conuicti, & damnati, de crimine mortem merente l. Capi tamen non poterunt niſi præceſſerit informatio aliqua, poſt indicia legitima; ex æquiore ſententia m: immo Simancas vult in crimine hæreſis neminem capi, niſi iudices compererint pluſquàm ſemiplenis probationibus reos vrgeri n. ratio, quia ſola etiam captura in crimine hæreſis vehementer infamat. verùm hæc ſententia, nec ſatis fundata eſt, nec ſatis tuta reip. quã priuatim miſericors in reos, tam publicè noxia & in commune vergens periculum.

Nam

a *Farina. q.12. in prin.*
b *Farinac. ſupra num.6.*
c *Farinac. à n. 12. & ſeqq. Clarus quæſt. 14.*
d *vide Farin. n. 40. & Clar. nu.17. d.q.14.*
e *conſtitut. Carolin. c. 12. & 14. & l.2. C. de exhib. reis. l.3. C. de his qui ac cuſat. Angl. de malefic. v. ad querelam.*
f *Farin. oſtendit eſſe cõmunem q.16. n. 8.*
g *arg. l. non eſt ſingulis de reg. iur. l. ait prætor §. ſi debitorem. quæ in fraud. cred. Siman. prax. ti. 25. num. 5.*
h *Farinac. q. 27. num. 34.*
i *vide Farina. q.27. num. 6.*
k *Farinac. ſupra num. 100. & hoc factum in cauſa Doctoris Edelini.*
l *Farinac. nu. 104.*
m *Lancel. Corrad. de offic. præto. in cauſ. crim. tit. de captu. Minſing. cent. 5. obſ. 69. Anto. Gomeſ. d. tom. 3. cap. 8. & opt. Farin. à nu. 112. vſque 117.*
n *Simanc. d. t. 25. num. 2.*

Nam ſemiplenæ probationes omnium iudicio ad quæſtionem etiam in criminibus minùs reip. noxiis ſufficiunt. Deinde quo crimen eſt atrocius, & in commune pernicioſius, hoc leuioribus iudex indiciis fretus poteſt ad capiendum procedere. Sed & perſonarum habenda eſt ratio, vt faciliùs procedatur contra vilem, & pauperem, & plebeium, quàm contra nobilem, bonæ famæ, & locupletem. Fortè opinionum diuerſitas quam Pacenſis Epiſcop. hac in re inueniebat, in præceps eum egit. nam ſi octo enumeratis à Farinacio [a], addas aliam Gomeſii [b] & commemoratam Simancæ, iam decem numerabis. Illis prætermiſſis, *primùm ſtatuo* iudici de delicto commiſſo conſtare debere, vt vult Gomeſius; ſed id intelligo, quando de actu extrinſeco & damno dato agitur. *deinde ſtatuo* iudicis arbitrio permitti, quando ſine, vel cum quibus indiciis, capere reum debeat [c]: veruntamen eum oportere legibus, ratione, & æquitate hoc ſuum arbitrium moderari, conſideratâ criminis, & perſonarum qualitate. quare ad ſimplicem querelam ſiue delationem nunquam ſim auctor, vt ad capturam, ne vilium quidem perſonarum, ſe iudex accingat; niſi delator ſummariè probet reum eſſe ſuſpectum de fugâ, & idoneè caueat per fideiuſſores; aut, ſi perſona ſit locuples, ſe ſuaque obliget, pro refuſione impenſarum, damnorum, & intereſſe, caſu quo querelam ſuam non probaret. his enim concurrentibus Caſtren. Bald. & aliorum veterum [d] ſententia recipi poterit, aliàs certè nimis rigida. Poterit eodem modo iudex procedere, quando ad delationem accedit nominatio ſeu indicium ab ipſo infirmo periculoſè laborante, (verbi gratiâ, defertur ad iudicem à medicis, Petrum eſſe maleficio læſum; iudex ex officio mittit Notarium ad Petrum, qui interroget, quem putat auctorem maleficii, Petrus nominat Ioannem, qui iam delatus fuerat ab alio.) ratio praxis eſt, quia talis infirmus adhuc ſenſibus & iudicio integer animo imperturbato, præſumitur meritò ſalutis ſuæ memor, & huiuſmodi infirmitas habetur pro quadam ſpecie torturæ [e], ideo iſte torto comparatur: nec dici poteſt ſpontaneus delator, neq; hîc locum habent alia illa impedimenta, quæ recenſuimus contra nominationem ſortiarii in vltimo ſupplicio deponentis. Optarem tamen hoc caſu hanc nominationem infirmi nudam non eſſe, ſed ornatam cauſis opinionis ſiue ſuſpicionis, cur illũ credat auctorem.

a *d.q.27.à n.114.*
b *d.10.3.c.8.v.1.*
c *arg.l.1.D. de cuſt.reo. Clarus q.28. n.2. Kirchou. Centur.4. cõcl.30. Bonacoſ.in comm. opin. & alii.*
d *vide Farinac. ſup.n.115.120. 128.*
e *Grauet. Rolandin. Maſcard. & alii apud Farina. n.129.*

CC Porrò ad ſolam informationem extraiudicialem in ſcripta non redactam, ſiue quæ non ſit in actis & apud acta, quicquid nonnulli cenſuerint, non arbitror capere licere: niſi duæ ſaltem à Claro [f] requiſitę conditiones concurrant, ſcilicet vt delictum ſit enorme (quale eſt crimen maleficorum) & periculum ſit, ne reus aufugiat, interea dum informationes in actis recipiuntur: quod periculum cum ſemper ferè ſit in maleficis, quæ vt plurimum ſunt viles perſonæ, procliues in fugam; vix accidit, vt iudici non liceat poſt nudam huiuſmodi extraiudicialem informationem, vel poſt querelam, qualem diximus, incarcerare. Proſper Farinacius [g] addit tertiam conditionem, vt iudex ſecurus ſit, quod poſt captum reũ venient teſtes depoſituri: ſed cùm Salyce. Claro, & Cauenſe, quos ille citat, puto priores duas ſufficere. Illud optime idem Proſper admonuit, *maleſacere iudices illos, qui lucri causâ multos penes ſe habent exploratores, & ad ſimplicem vnius illorum relationem reos in carcerem compingunt. hac enim practica damnabilis eſt* (inquit) *nec in iudicijs per principes toleranda.*

f *q.28.n.2.in fin.*
g *ſup.n.131.*

Quoad perſonas nobiles, & honeſtiores genere vel dignitate; etiam cõiuges reſpectu maritorum, eas ſub fideiuſſoriâ, imò & iuratoriâ cautione relaxandas cenſuit Godelman. [h] & multos citauit: ſed inprimis illi Dd. non loquuntur in terminis & expreſſe de noſtro crimine. Deinde nec in genere, quando venit infligenda pœna mortis, id verum eſt in aliis criminibus, ſi rei

h *ſup.num.14.*

aliàs ex carcere fugerint, vel ſi delictum ſit notorium, vel in flagranti crimine ſint reperti, vel ad torturam iam adiudicati. Præterea requiritur, vt iudex reū reperiat innocentem, vel ſaltem valdè dubitet, & vtroq; caſu cautio illa non admittitur, niſi finito proceſſu & completo. Deniq; certum eſt non cogi iudicem dimittere, ſed hoc totum, ab eius arbitrio, prudenter perpenſis circumſtantiis omnibus, dependere a. nec facilis eſſe debet in noſtro crimine; quod, ſicut hæreſis, omni priuilegio & dignitate reum penitùs ſpoliat. Nunquam ſanè dimitterem ſub iuratoria cautione tantùm (quomodo qui Deo periuri, mihi iuſiurandum ſeruent?) ſub fideiuſſoria verò non niſi vrgentibus grauiſſimis cauſſis, & quando fideiuſſores ſe vt cuſtodes obligarent, quo caſu multò meliùs proſpicitur reip. quàm ſi vt fideiuſſores tantū; quæ cautela à Soare acce pta placuit Menochio eam explicanti [b].

[a] *vide Farina. hac bene probantem q. 33. à n. 34.*

[b] *De arbit. caſ. 303. n. 37.*

Capi ſortiarios ſeu maleficos etiam in Eccleſiâ poſſe, puto ex multiplici capite, tum quia crimen eſt atrociſſimum; tum quia ſunt ſacrilegi, tum quia blaſphemi, tum quia venefici & homicidæ deliberati & proditorii, tum quia ſunt vt plurimùm hæretici & apoſtatæ; nam nullis iſtorum ſuffragatur immunitas loci ſacri, ne ibi quidem vbi viget [c]: & in caſu quo non valet immunitas, volunt multi etiam non requiſito Epiſcopo reum extrahi per iudicem ſæcularem poſſe: alii tamen volunt ab Epiſcopo veniam peti. prior opinio de iure verior & receptior erat ante bullam Gregorii XIV. optimi & laudatiſſimi Pontificis; qua expreſſe cautum, *ne liceat ſæcularibus iudicibus, ſine Epiſcopi licentiâ aliquem ex Eccleſiâ extrahere, etiam in caſu aliàs permiſſo; niſi ſi fortè Epiſcopus talem licentiam dare recuſauerit: & tunc reos ſic extractos debere ad carceres Eccleſiaſticos conduci, vt illic detineantur, donec per Epiſcopum, vel ab eo deputatum, cognitum fuerit, an crimen ſit tale, vt gaudere non debeant immunitate Eccleſiaſtica.*] Vbi tamen hæc bulla non obligaret, ibi poſſet extrahi caſu dicto; ſed modeſtè & cauendo tumultum & offenſionem perſonarum Eccleſiaſticarum, & dummodo poſtea comperto quod non debuerint extrahi, ſtatim Eccleſiæ reſtituantur [d]: & in iiſdem locis, valebit ius præuentionis in eo, vt ſi reus nondum ſit extractus, ad Eccleſiaſticum iudicem; ſi iam ſit extractus, ad ſæcularem pertineat iudicare, num immunitate gaudere debuerit, necné [e].

[c] *vide Farin. latè ſcribentem q. 28.*

[d] *Couar. lib. 2. var. reſol. cap. 20. n. 18. Clar. q. 30. num. 20. poſt Guidonē Pap. Boer. Remig. & alios.*

[e] *Vulpell. reſp. 130. n. 6. Fari. ſup. n. 76.*

Indebitè carcerati malefici, etiamſi carcerem effregerint, propter talem fugam nec puniendi erunt, neq; pro confeſſis habendi, neq; ad carcerem redire tenētur, etiam ſi redire iurauerint [f]: neq; tenebuntur ad pœnam conuentionalem ipſi vel fideiuſſores, ſi quos dederunt [g]: neque ad torturam propter huiuſmodi fugam rapi poſſunt (vt poſſent ſi carcer fuiſſet iuſtus) etiam ſi animo non reuertendi fugiſſent [h]. Sed an in foro conſcientiæ peccet fugiens ex iuſto carcere, quæſtio eſt difficilis, neq; hic tractanda. Peccare cenſet Farinac. n. 90. cum Couar. [i]: ſed non peccare cenſuit Maior, & Felin. cum antiquis aliquot Canoniſtis, & ex receſtioribus Lopezius *Inſtruct. c. 66.* immò & teneri fugere, ſi tutò poſſit voluit *Victor. relect. de homic.* Breuiter nihil hic peculiare eſt, quoad ſortiarias, ideò de hac quæſtione in genere tam pro ſortiariis quam reliquis; ſi vis, lege *Couarr. ſup. Sot. ad 2. 2. q. 69. a. 4. Nauarr. Manual. c. 25. Victor. d. relect. Lopez d. c. 66. Binſf. in Enchirid. & Brunor. ſup.*

[f] *ſic poſt Rolandin. Manſing. & Couar. 1. var. reſol. c. 2. n. 7. & 11. quidam notant & benè.*

[g] *Farinac. q. 30. n. 70.*

[h] *Farinac. à n. 85.*

[i] *lib. 1. var. reſ. c. 2. n. 8. & 14. & Brunor. à Sole in qq. legal. q. 30. nu. 34.*

In ipsâ captiuitate quædam ſunt iudici obſeruanda. primò, vt ſtatim perquirantur omnes areæ & anguli domus accuratè; num inueniantur pixides, vnguenta, pulueres, & alia inſtrumenta maleficiorum; neque rei permitti debent iterum ingredi domum, ne capiant taciturnitatis medicamenta, *Sic Petr. Gregor. lib. 13. de repub. cap. 30.* ſuperſtitioſum autem eſt, quod quidam addunt, curandum lictoribus, vt ſublimes de domo tollantur, ne, antequam in carcerem detrudantur, terram contingant. credo verentur iſti, ne ſint de

genere Antæi Libyci, cui contacta terra vires de nouo ſufficiebat, iuxta fabulas. Tale etiam illud, detrahere omnem illis veſtem, & induere eas ſolâ quadam interulâ; quæ vno die neta, texta & conſuta: ſuperſtitioſum non foret, ſed vtile eas omnibus ſuis veſtibus ſpoliare, & aliis veſtire, eâ gratiâ, ne quid lateret in veſtibus maleficii. Sanè hæ diligenter excutiendæ & ſcrutandæ. Valdè etiam mihi ſuſpectum, quod quidam graues auctores [a] ſcribunt; ad monendos iudices ne patiantur ſe à maleficis tangi ſuper nudam iunctarum manuum & brachiorum. cur quæſo? ſi ne veneno inficiant, certè poſſunt etiam infici aliis corporis partibus tactis. ne faſcinent? de me venenum, & partium iſtarum nulla erit faſcinatio. ſimile eſt quod addunt iidem, producendas ante iudicem maleficas tergo aduerſas. quia putant, ſi iudices ante alios, maleficæ aduenientes adſpexerint, eos faſcinari viſu, & fieri mitiores ac faciliores ad abſoluendum. nonne hæ ſunt næniæ pueriles? quid virium habet aſpectus maleficæ, eò quòd primo vel ſecundo loco iudicem viderit? Deinde quomodo hæc cohærent? maleficæ cognitioni iudicum addictæ, ſtatim vim maleficiorum amittunt, quod iidem aſſerunt auctores; & faſcinant nihilominus modis prædictis. an, quod faſcinant ante cęptam cognitionẽ poſt captiuitatem, poſt cæptam verò cognitionem non amplius? oſtendant diuerſitatis huius cauſam, ſi nos credere ſibi poſtulant. Deinde communior eſt rumor, ſtatim atque incarceratæ ſunt nocere eas ampliùs non poſſe. Nec defuere qui ſollicitè cauſam quærẹntes, tandem duas reddidere homines non Catholici [b]. Primam quòd commodè illic venena ſua habere non poſſint. quaſi verò Diabolus ea nequeat adferre: & nequeant illa ab eo accipere niſi per manum commentarienſis, vt illi falsò ſupponunt. Secundam, quòd liberè cum ſuo magiſtello communicare non audent; & maximè metuunt, ne à iudice colloquentes deprehendantur. quaſi neſciant nocturni temporis multum ſibi ad hoc ſupereſſe, & nequeant occultè dæmonem, etiam aliis pręſentibus alloqui. ſurdaſter credo Satan eſt, & eget clamoribus. Refelluntur hi ipsâ experientià. nam conſtat à Satanà illas vehementer ſæpe in carceribus affligi; (vt de nonnullis teſtatus Remigius lib. 1. c. 13.) conſtat etiam in ipſo carcere aliquando illi commiſceri, & poſſe grandine agros lædere: cumque hæc damna inferant per ipſum dæmonem, ſolo nutu poſſent illi ſignificare, & ipſe, illis vinctis, id exſequi per ſeſe. Anno CIↃ. IↃ. XCVII. cùm Stabuletum proficiſcerentur, Leodio Quæſitores, Oranus, & alii, in vià planà ſubitò currus deiectus fuit, & mirificè per medium confractus, omnibus tamen illæſis. pedibus ergò, quibus equi non aderant, reliquum iter confecerunt. cùm Stabuleti in carcere inuiſiſſent Ioan. illũ del Vaulx, cuius causà eo profecti fuerant; is ſtatim illis, benè (ait) in via expalluiſtis; nec ſatis vobis omnia proſperè ſucceſſerunt. Et diſſimulantibus illis, caſum narrauit, addiditq; ſe id à ſuo dæmone accepiſſe. damnum tamen ab alio quodam dæmone illatum, iniuſſu ſuo: voluiſſe dæmonem ampliùs nocere; ſed non licuiſſe. Hinc cauſam habetis. poſſe per dæmonem nocere, ſi Deus permittat: rarò Deum permittere, ne iuſtitiæ executio in maleficos impediatur. *Plura videte ſup. lib. 3. p. 1. q. 3.*

Vtilior ergo eſt monitio, ne iudices illos diu detineant in carceribus, ſed vel ſontes velox pœna conſumat, vel innoxii reperti liberentur maturiùs: [c] & vt obſeruentur, ne qua ſecum ferant, vel ne qua inferant alii, quibus ſibi necem queant inferre: & eadem de causà, ne diu ſolæ permittantur eſſe. nihil enim Diabolus diligentiùs conatur, quàm ad mortis conſilium illas inducere [d]. Sed cur eas carceribus non eripit? Grilland. *quæſt. 9.* ſcribit quoſdam iudices ſępè expertos an ſolità inunctione Magi capti per dæmonẽ efferentur, & nullũ vnquam ſortilegia tum effectũ ſortita. Vnde multos tenuiſſe, quod

[a] *Spreng. in malleo p. 3. q. 15. & Grego. ſup. n. 4.*

[b] *Danæus de Sortiar. ca. 4. Godelm. d. c. 4. lib. 3. n. 17.*

Exemplum vide inf. lib. 5. ſect. 10. in fine.

[c] *Anth. bo. die de cuſtod. reorum.*

[d] *Nicol. Remig. lib. 3. dæmonolat. c. 6. 7. & 8.*

quod captæ à dæmone eripi non poſſint: & rationes reddit duas. primam, quia Diabolus mauult illas in profeſſione ſuâ ſtatim mori. 2. quia Deus non permittit dæmones exercere potentiam ſuam, ne id fiat in ſcandalum ipſorũ iudicum, & Dei ignominiam, Nam videretur plus poſſe Diabolus in ſuis miniſtris ſtrigibus; quàm Deus in ſuis, qui ſunt Iudices. quæ ratio poſterior eſt D. Thom. Confirmatur, quia Pompeiopoli exiſtens Inquiſitor permiſit cuidam Malefico capto vt ſe inungeret, & licentiam dedit euolandi ſi poſſet, & ille ſtatim ſublatus fuit in aërem. Cùm Legione in Hiſpaniâ degerem legi litteras ad Doctorem quendam Canonicum datas; quibus hoc inter cetera narrabatur. Ergonè hoc tunc accidit quia ceſſabat ratio prædicta, nec dęmon poterat videri contra iudiciariam poteſtatem præualuiſſe? Suaderem tamen Iudicibus abſtinere ab huiuſmodi experientiis; in quibus plus eſt curioſitatis, quàm pietatis. Punitæ morte Iudicum curioſitatis ego alias ex Cumano exemplum dedi; quod idem ex Silueſtro Prierate Creſpetus narrauit *lib.1. de odio Satanæ diſcur.15.* Poſterior autem illa D. Thomæ ratio quanti ſit momenti dictum iam *lib.3.p.1.q.5.*

SECTIO VIII.

De accuſatione in iudicio poſt incarcerationem.

DE hac ſufficiunt iam à nobis dicta, ſup. ſect. *6.* ſi quis plura volet, legat Proſ. Farin. *q.12. & 16.* Clar. *§. fin. q.12. cum ſeq.*

SECTIO IX.

De Torturâ.

AD hanc iam diximus, quæ ſufficiant indicia? *ſup. ſect. 3. & ſect. 4.* Nunc videndum nobis qualis eſſe debeat? quando iteranda? decernendaue? & quæ hac in re ſuperſtitioſa ſint vitanda? EE

Quoad primum, ſecundumq; ſunt enim valdè commiſta, quæ de iis dici poſſunt; ſcienda ſunt ſequentia. Inprimis poterit iudex inſtituere interrogationes ad formulam illam à Grillando a traditam; *Quid ſit illa profeſſio quam faciunt cum dæmone, & quibus modo ac ordine ad illam accedant, & quibus cerimoniis & ſolemnitatibus in ea vtantur? Ad quid ſe obligent dæmoni? ſub quâ formâ verborum fiat ipſa obligatio? quæ ſint ab eis ſeruanda & ad quæ teneantur? quæ præmia habeant & quæ habere ſperent ab eorum Principe Dæmone? ex quibus rebus ſimplicibus vel mixtis componant vnguenta, quibus liniant corpora ſua dum vadunt ad ludos? cum quibus etiam rebus faciant alia venefica maleficia? quem ordinem teneant, quando acceſſuræ ſunt ad ludos prædictos? ſitnè verum quod vadant corporaliter, vel illa ſit illuſio ſiue viſio quædam in apparentia, in mente, & intellectu? caſu quo accedant corporaliter, an ambulent pedib. propriis; vel aliter deferantur; & quomodo, & per quem? Item quomodo & qualiter celebrent ſacrificia, offerant preces & munera dæmoni? Item quæ ſint illis in præcipua obſeruantia in dicta profeſſione?*] & alia huiuſmodi quæ iudici ex præcedenti inquiſitione, vel denunciatione videbuntur exquirenda: poſtea poterit interrogare de ſingulis; *num hæc, & quando, & cum quibus, &c. fecerint?* in his vtile erit à leuioribus, quæ facilius confitentur, ad grauiora progredi, ideoq; vltimo demum loco de copulâ cum dæmone interrogare (*Sprenger. p.3. mallei q.14. & 15.*)

Abſtinendum iudici tormentis, ſi poſſit abſtinendo veritas haberi. *quæſtio enim res fragilis eſt, & periculoſa, & quæ ſæpè veritatem fallit* [b], ſæpè fit vt *innocens pro incerto ſcelere certiſſimas luat pœnas* c. frequenter tamen cogitur iudex quæſtionem adhibere, cùm *qui ſe negant crimine quo accuſantur teneri, torquentur, vt facinoris veritas, quæ indice voce non promitur, dolore corporis exprimatur*, teſte B. Cipriano [d], & eſt Theolog. ſententia communis.

a *q.7.n.7.*

b *l.1. §. quæſtioni. D. de quæſt.* e *Ariſtot. in Rhet. ad Alex. de quæſtione.*

c *D. Auguſt. lib.19. de ciuit Dei.*

d *Ciprian. ad Demetrian. Ioan. Maior. in 4.d.15.q.22. Silu. Tab. & alii verb. Inquiſitio.*

Torturæ

Torturæ modus iudicis arbitrio committitur, ſed debet illud moderari prudentiâ & ęquitate. primò, vt præcedant indicia ſufficientia, de quibus egimus *Sectione 1.* 2. vt conſtet priùs de corpore delicti, quod ibidem probauimus. 3. vt reo ſit data indiciorum copia, & proceſſus contra ipſum iam formati, & tempus ad ſe defendendum ſufficiens [a]. 4. vt reus nec ſit confeſſus, nec conuictus. 5. vt per interlocutoriam reum iam damnarit ad quæſtionem, expreſſis in ſententiâ cauſis, cur; & reus non appellarit, aut friuolè & calumnioſè appellarit. appellationi enim non friuolæ aut calumnioſæ deferendum eſt: adeò vt contra eam tortus & confeſſus nequeat condemnari. Si conſtet iudici friuolam vel calumnioſam eſſe, poteſt eam contemnere: poterit autem credere talem eſſe, quando in proceſſu erunt indicia legitima ad torquendum, quæ reus in termino ſibi conceſſo non ſufficienter expurgauit. Si de hac re iudex dubitaret, omnino deberet appellationi deferre, & à torturâ ſuperſedere. 6. debet iudex poſtquam reus cibum vel potum ſumpſit, propter periculum vomitus, vt minimum quinque vel ſex horis, à quæſtione abſtinere. 7. debet pro grauitate delicti, certitudine indiciorum, & qualitate perſonarum, etiam qualitatem & grauitatem tormentorum remittere vel acuere. Modus autem & gradus torturæ rectè proponit Farinacius [b]. debet etiam iudex, licet iſtud delictum ſit atrociſſimum, eum modum & diuturnitatem quæſtionis in eo ſeruare, vt corpus rei maneat vel illæſum, vel modicè læſum, ſaluum innocentiæ vel ſupplicio: illæſum dico, quod ad carnis lacerationem, aut oſſium vel neruorum facturam. nam quoad diſcompaginationem, ſiue diſiunctionem iuncturarum & oſſium non immoderatam, vix in tormentis ea poteſt euitari. Hîc meritò cunctis ſequenda foret (extra tormentum inſomniæ) Paulli. III. bulla L VIII.[c] quæ vetat reum in torturâ vltra horæ ſpacium detineri. Debet etiam iudex abſtinere nouis, & in ſua prouincia inuſitatis torquendis modis; Sed vtatur ſolitis in hoc crimine; vt tormento funis tenuioris; & affuſione aquæ frigidæ in tergum appenſi, vel etiam additis ad pedes ponderibus, vel vt baculo inter pedès inſerto nequeat iungere; vel tormento vigiliæ omnium optimo & tutiſſimo, quando non additur ſimul membrorum extenſio. hoc optimè nobis deſcripſerunt Flamin. Cartar. & Farinac. [d] & eo potiſſimum vtẽdum quoad mulieres, maximè honeſtiores, vt ſunt moniales, &c. hæc in inferendâ quauis torturâ.

FF Quoad iteratioñe quæſtionis, ſeruandum primò, ne vnquam etiam vrgentiſſimis indiciis ſuperuenientibus, reus torqueatur vltrà tertiam vicem, etiamſi varius ſit in confeſſione: quod ſi ſemper conſtanter negauerit, non poſſet vltra duas vices torqueri [e], licet contrarium ſeruetur in praxi, ſecundò, non eſt repetenda eodem die quæſtio, ſed vnus ſaltem dies inter ſingulas eſt interiiciendus, vt terror ille & dolor reſideat [f]. tertiò, nunquam eſt iterandа; niſi ſuperueniant indicia noua, & diuerſi generis, & prioribus euidentiora: & niſi reus ſit adeò fortis ac robuſtus, vt animo & corpore in priore torturâ perdurauerit: item niſi priores torturæ nimis lenes & inſufficientes fuerint; quod diiudicare pendet à iudicis arbitrio. quartò, ſi reus in tormentis confeſſus, ſequenti die non vult ad bancum (quod aiunt) confeſſionem ſuam ratificare extra torturam, dicatque ſe dolore tormentorum falſa fuiſſe confeſſum, poterit abſque nouis indiciis de nouo ſubdi quæſtioni, vt perſeueret. Si tunc reus in ſecundâ quæſtione pergit negare, primam confeſſionem expurgat, & eſt dimittendus, nec poterit tertio torqueri [g]: niſi tamen prima tortura fuiſſet inſufficiens & indicia valdè vrgerent, tunc ad tertiam poſſet deueniri [h]. Quod ſi in tertiâ adhuc negat, omnino dimittatur: ſi in tertiâ ſicut in prima iterum confitetur, & poſt torturam ratificet quæſtionem

omnino

[a] *de his & ſeq. vide Proſp. Farinac. q. 38.*

[b] *ſup. a. n. 34.*

[c] *habes in Bullario Magno p. 1.*

[d] *Cartar. lib. 4. prax. crim. c 2. n 7. & 8. Farinac. ſup. n. 71. & Marſ. in l. 1. D. de queſtion.*

[e] *ſic intellige Simanc. & quos allegat prax. c. 52. nu. 42.*

[f] *Maior in 4. d. 15. q. 22. & Simanc. ſup. n 39.*

[g] *Sic Simanc. ſup. n. 43. & in ſuis pract. Milleus, Clarus, Damhau. & Cartar.*

[h] *hæc eſt mens etiam Siman. ſup. n 46. & Fr. Pegne in direct. inquiſit. 3. p. com. 39*

omnino eſt puniendus: ſi tertiâ in torturâ iterum confitetur, ſed poſt torturã negat; non poterit quartò torqueri, ſed eſt abſoluendus. quia cuncta indicia priora purgauit. & vltimum iſtud ſolum ad quæſtionem non ſufficit, eſtq; tandẽ finis aliquis quæſtionib. imponendus. *Sic Simanc. ſup. n. 43. & alij illi ſup. citati. & præterea Boſſ. Blanc. Carrer. & Farinac. eos ſequens ſup. n. 99. & 105. vide Marſil. in repetitione l. repeti. D. de quæſtion. Et quod tunc ſimpliciter & abſolutè ſit dimittendus liber volunt Eymeri. in 3 p. director. & Pegna d. comm. 31. Ant. Gomez d. c. 13. n. 28 ſoluens argumenta contraria. Dambaud. in prax. crim. c. 40. & alij apud Binsfeld. l. 7. de maleſ. C. q. 1. concluſ. 16.* Eſtque non illepidum quod narrat Marſil. habuiſſe ſe Mediolani quendam inſignem nebulonem; qui in torturà fatebatur, & in auditorio poſt torturam cuncta iterum negabat. tandem rogatus quare ſic faceret, renidens reſpondit; quia meliùs iudico millies torqueri in brachiis, quàm ſemel in gulà. quare? quia multos reperias chirurgos, qui norint ſua in loca reponere & coaptare oſſa brachiorum, nec vnum inuenias, qui norit reaptare gulam. his & ſimilib. ſibi illudentem Hippol. Marſ. coactus fuit liberum dimittere. Porrò qui dimittendus, eum cenſeo dimittendum abſolutè & ſimpliciter, ſine fideiuſſoribus, idq; ex receptiore ſententià; neq; cauſam indeciſam relinquendam. Si tamen indicia non forent per reum ſufficienter purgata; vel etiamſi veriſimiliter exſpectarentur indicia noua & clariora præcedentibus; tunc, ex multarum Curiarum praxi, poſſet reus dimitti datâ fideiuſſione de ſe repræſentando, cùm iterum à iudice accerſetur; & tunc, cùm iſta indicia noua ſuperuenerint, reus iterum examinatur. hæc dimiſſio tunc non eſt abſoluta, ſed ſtantib. tantũ rebus, prout tunc ſe habebant. *vt benè poſt Boër. & Carauitã Clarus q. 62. & Dambaud. ſup.* Praxis vero illa quam Sprengerus ponit *p. 3. Mallei q. 14.* vt damnetur non ad torturam iterandam, ſed ad eandem alio die continuandã, & hoc poſſe fieri non ortis nouis indiciis; mihi callidior, quàm verior; & crudelior, quàm æquior videtur. Nec enim decet huiuſmodi verborum captiunculis ſæuitiam intendere. quid prodeſt vocare continuationem, quæ reuerâ eſt iteratio? quam durum etiam eſt, per continuatos dies quæſtionem exercere: abſint à piis iudicibus huiuſcemodi commenta. Quod dixi, ſecundâ vel tertiâ vice iterari tormenta poſſe; id procedit, quando reus duntaxat cauſatur dolore quæſtionis, ſe victum fuiſſe: ſed ſi contenderet erroneam fuiſſe confeſſionem, & ſe paratum probare ſuum errorem, & adſint aliqua indicia pro reuocatione facientia, tunc non poſſet iterum ſubiici quæſtioni, ſed deberet ei ſpacium tribui probandi erroris, & interea laxiùs haberi, & admitti ad eum advocati ac procuratores, vt poſſit cum iis conferre [a]. Hæc de reo non conuicto.

Ceterùm ſi reus ſit conuictus, conſultius eſt iudici non ſubiicere eum quæſtioni. quia tortura ſolet indicia præcedentia purgare, immò & plenas probationes; & ideò reus etiam conuictus in torturà, & poſt eam conſtanter perſiſtens, foret liberandus, vt ex communi Dd. ſententià docet Farinac. [b] Et licet multi grauiſſimi iuris interpp. exiſtiment, adhuc huiuſmodi poſſe cõdemnari [c], & ſic Pariſienſis Curia, teſte Paponio, aliquoties iudicarit; contrarium tamen, quod dixi, communius & verius eſſe, cum Cartario cenſuit Farin. ſaltẽ quoad pœnam ordinariam, vt ea infligi non poſſit: extraordinariam non corporalem fatetur infligi poſſe, quando conuictus tantùm fuit præſumptionibus vrgentiſſimis; quod ſi conuictus fuerit plenis probationibus, tunc poſſe infligi pœnam corporalem extraord. etiam triremium. Sunt tamen aliqui caſus, quibus tortura reum conuictum non eriperet punitioni ordinariæ. 1. ſi nõ detur ſuper delicto, de quo quis fuit confeſſus, vel conuictus; ſed ad notitiam aliorum delictorum. 2. quando datur tantùm pro habendà vlteriore veritate

qualitatum

[a] Boſſius tit. de tort. n. 19. Foller. & Franc. Perſonalis apud Farina. n. 102.

[b] q. 4. n. 26. & q. 40. à n. 2.

[c] Marſil. ſing. 108. Grammat. conſ. 12. n. 24. & deciſ. 8. n. 3. 4. & 7. Couarru. practic. qq. c. 23. poſt n. 5. Anton. Gomeſ. d. c. 13. poſt n. 20. Remin. Foller. & alii.

qualitatum aggrauantium. 3. quando irrogatur ad habendos complices, fautores, receptatores, & alios participes. 4. ſi iudex decernit eam cum proteſtatione, id ſe facere ſine præiudicio probatorum; & reuerâ hęc proteſtatio non appareat contraria facto; vt appareret, ſi reus interrogaretur ſuper principali delicto, etiam oretenùs & non ſcribente notario. Sed vtrum iudex poſſit reũ teſtibus plenè conuictum torquere? Nau. *in Man. c. 18. n. 59.* reſpondet iudicem qui hoc facit ad impediendam rei appellationem, peccare Mortal. niſi conſtet calumnioſam ac friuolam fore appellationem. In illis locis vbi neceſſaria eſt rei confeſſio, non habet locum Nauar. ſententia: vbi nõ eſt neceſſaria, procedit quoad tormenta ad hoc inſtituta vt delictum illud, de quo conuictus eſt, fateatur: non quoad complices nominandos, aut circumſtantias delictum aggrauantes, de quibus non eſt plenè conuictus.

Quoad perſonas torquendas crimen iſtud eſt exceptum, ideò priuilegio ſuo omnes ſpoliantur: diuerſimodè tamen. Nam qui ſunt priuilegiati ratione dignitatis vel ordinis; illi planè ſpoliantur, etiam clerici & monachi etiam non infamati; mitiùs tamen ſunt torquendi iſti, quàm alii vt docet Simancas. [a] Quoad eos qui ſunt excepti ratione ætatis; puto ſi ſint minores annis XIV. tantum eſſe terrendos, etiam terrore reali; vt nudando, ligando, & ad eculeum adducendo, non tamen imponendo. Si minores tantum viginti quinque annis ingreſſi ſaltem decimum quartum, torquendi, ſed mitiùs, quàm maiores: ſenes verò, pro cuiuſq; viribus minùs tamen acriter, quam viri [b]. Idem de ceteris priuilegiatis ratione debilitatis, qui torqueri poterunt moderatiùs, dummodo abſit mortis omne periculum: excipiendæ ſemper prægnantes, fauore partus, donec pepererint, & periculum illud euaſerint: quoad alias mulieres, nihil peculiare eſt, niſi quòd honeſtatis, quàm in viris, adhuc maior habenda ratio, maximè ſi virgines, aut ſanctimoniales ſint.

a d. tit. 52. à n. 23.

b eſt communior, vt patet ex Iaco. Portio conſ. 99. Simanc ſup. n. 21. & 22. Farinac. q. 41 n. 103.

GG Quoad tertium dubium. ſciendum multos maleficos contumaciſſimè tormenta perferre, munitos (vt ipſi vocant) remedio ſiue *maleficio Taciturnitatis:* quod maleficium [c] tradunt componi ex corde, vel aliis membris infantuli non baptizati, violenter necati, & in puluerem redacti, quibus cineribus corpori inſperſis, vel occultatis, ſilentii hanc vim conſequantur. Certum eſt in tormentis multos hoc ſilentium retinere, vt [d] ſcriptores plerique teſtantur, & quotidiana narrat experientia. Fit autem hoc artificio Diaboli multis modis, quorum quoſdam obſeruat [e] Binsfeld. Etenim multiplex eſt cauſa huius ſilentii. vel enim tacent quia dolorem non ſentiunt, vel quia loqui non poſſunt, etiamſi ſentiant; vel quia nec ſentiunt, nec loqui poſſunt; vt quando profundo ſomno opprimuntur, (ſomnum hunc conciliat dæmon cauſſis merè naturalibus, vt medicamentis ſoporiferis & ſimilibus) vel ſanè, quia licet ſentiant & loqui poſſint, robuſti tamen atque fortes omnia tolerant, & obſtinato animo cruciatum interrogationeſque omnes contemnunt. Vt non ſentiant, ſolet dæmon efficere per quædam naturalem vim obſtupefaciendi ſenſus habentia; quibus fit, vt vel dolorem non ſentiant, vel lenior & tolerabilior dolor videatur. de qua re actum ſuperiùs *lib. 2. quæſt. 21.* Aliquando pondera appenſa ipſe leuat, & corpus ipſum ſubleuat, funes quoque quibus ligati & extenſi laxat. aliquando verò ea quæ corpori infligi, vel infundi videntur; ipſe aliò auertit, aut vim eorum priuſquam corpus contingant tollit, aut aliquid medium denſum & ſolidum; quod ſimul facit ne adſtantibus ſit conſpicuum; interponit. Aliquando denique corpus ipſum malefici ex eculeo tollit, & aliud ſubſtituit; quæ cuncta cùm Deus permittit, illi facillima ſunt. rariùs tamen hanc ſuperſtitionem corporis alterius contingere puto: frequentiùs auerſionem illam ſiue depulſionem, item interpoſitionem

c Spreng. mal. malef. p. 3. q. 14. & 15. & ex eo alii.

d Eymeri. p. 3. Direct. inquiſit. & ibi Pena comment. 39. Grill. de tortur. q. 4 à nu. 12. Damhoud & alii.

e in d. l. 7. q. 1. concl. 15.

(quam dixi.) Et vel vehementer fallor, vel planè id factum in Lycanthropo illo Weſtphalico annis ſuperioribus, de quo, vt, ex ore *Sereniſſ. Electoris Erneſti, Bauariæ Ducis*, Carolus Billheus Vir Clar. mihi narrauit, iſta ferebantur: homines vicies (*en, iudicum clement arbitrium, quò ſe porrigat in illis partibus Aquilonaribus*) ſæuæ quęſtioni ſubditum, nihil faſſum, ſed renidenti ridentique ſimilem cuncta ſupplicia pertuliſſe. tandem carnificem reo poculum quoddam medicatum præparaſſe; & ipſum quidem purum putum vinum propinaſſe bibiſſeque, reo verò exhibuiſſe potionem illam alteram. ſic impoſuiſſe. ecce tibi confeſtim reum omnia ſua facinora narrantem; & inter cetera, luſtrorum aliquot Lycanthropiam, & quæ tum plurima perpetrarat. quærentibus, vnde hæc tam ſubita mutatio? reſpondit, pactum ſe cum dæmone, eumq́; ſibi pollicitum, hanc indolentiam cum taciturnitate in tormentis, & omnia ſupplicia quæ carnifex ipſi infligeret in ſe illum ſuſcepturum. (*hoc ſcilicet, vt dixi, auerſionis, & interpoſitionis modo. ſtultus enim ſit, qui exiſtimet ipſum autoproſopès dæmonem torqueri potuiſſe*) mox verò vt illud (neſcio quid) bibiſſet, dæmonem abſceſſiſſe vel inuitum, vel pacti contemptorem. ideò ſe nolle ampliùs torqueri, malle ſponte profiteri. Silentium etiam ſolet Diabolus inducere occupatione corporeà malefici, præcluſis illi interiùs faucibus & ore, eà moderatione, vt non præfocetur, loqui tamen non queat; interdum etiam organo auditus ſic obſtructo, vt iudicis voces interrogationeſq; non exaudiant rei; quorum omnium exempla ſuggerit Nicol. Remigius [a]. Aliquando duntaxat propè adſiſtit & dehortatur à confeſſione, adhortaturq́;, vt breuia hæc tormenta, ſpe vitæ præſentis longioris, & æternæ cum illo beatitatis, fortiter ferant; demum addit minas & intentat ſæuiora, ſi quid promant. Denique ſolet illis membranulas & alia inſtrumenta magica, variis notata characteribus, ſuppeditare, quibus in locis corporis ſecretiſſimis abditis, ex pacto ſenſum adimit doloris. Nonnunquam etiam per alias maleficas (*vt ait Sprenger. ſup. q. 15.*) maleficiantur quantumcunq; remotas. Prout *malefica quædam in Iſpruch ſe iactare ſolebat, quod vbi ad minùs filum ex veſtimentis alicuius detenti haberet, tantum efficere poſſet, quòd quantumcunq; tormentaretur, etiam vſq; ad mortẽ, nihil fateri poſſet.*] Sed hoc totum ex pacto Diabolus faciebat.

[a] *lib. 3. Demonolat. c. 8. & 9.*

Vt his iudices obuient, quid non moliuntur? multa ritè, multa perperam. Sunt qui prophanam frigidam ori infundant, id ſi in ipsà quæſtione fiat, quia cruciatum adfert, & periculoſam conuulſionem, pars tormenti cenſendum; ſi poſt quæſtionem, adhuc æſtuante corpore, idem arbitror; ſi diu poſt, quid operari queat, niſi ex pacto & maleficè, non intelligo; minùs ſi antè quæſtionẽ, vt pleriq; ſolent: cauendum ergo. Qui benedictam aquam infundunt, ſiue ante quæſtionem, ſiue in quæſtione, ſi ſic directè ad veritatem promendam putant eas adigi, vereor ne ſuperſtitioſi, ſin indirectè, quòd obſeſſas credant, vel dæmonem propè adſiſtere, & ideò piacularem hanc vndam propinant, vel inſpergunt; non auſim damnare: probem magis. Catholicis enim conſtat, fugãdo dæmoni efficacem hanc lympham. quare fortaſſis etiam ſuadendum, vt citrà ſuperſtitionem circumcirca equuleum aſpergatur locus, & ſit in loco quęſtionis vſui futura aqua benedicta. Examinemus nunc quædam hac in re à Sprengero & ſociis tradita [b]. *Primùm* ſuadent reum diligenter induci verbis & rationibus, ſpe dubià additá, quod fortè non damnabitur ad mortem ſi confiteatur, vt veritatem non celet, & Deo det gloriam. hæc diligentia laudabilis eſt. Nam meditatio frequens (*vt aiunt*) & carceris calamitas, & multiplicata informatio proborum virorum, ſolent diſponere ad veritatem eruendam. Et à nobis (*addunt*) expertum eſt, quod per huiuſmodi informationes, maleficæ taliter confortatæ fuerunt, vt in ſignum reſiſtentiæ in terram ſpuentes, quaſi in faciem

[b] *p. 3. Mallei q. 14.*

Digitized by Google

in faciem Diaboli,dicerent;faciam quod iuſtum erit, & conſequenter crimina ſua fatebantur.] *Secundò*,vt dum miniſtri ſe parant ad torquendum,alii interea exſpolient reum;(*ſi ſit mulier,exſpolianda fuerat à mulieribus alijs,antequam ad carcerem ducatur*)ne quid in veſtimentis(vt iam dixi)lateat maleficii. *Tertiò* debent capilli capitis & barbæ abradi , immò & per totum corpus etiam in partibus ſecretioribus;ſi feminæ ſint à fæminis,ſi viri à viris;& ſic cauebitur inhoneſtas & inuerecundia,propter quam Inquiſitores Germanici Sprengerus & ſocii non auſi fuerunt hoc vti remedio,vt ipſimet profitentur, addentes alibi hoc in vſu eſſe [a]. Tamen(inquiunt)in aliis regnis inquiſitores talem per to- [a] *d.p.3.q.15.*
tum corpus abraſuram fieri mandant. *Vnde & Cumanus inquiſitor nobis inſinuauit;quod anno elapſo,(qui fuit 1485.)41. maleficas incinerari mandaſſet , omnibus per totũ corpus abraſis. Et hoc in diſtrictu & comitatu Burbiæ,in confinibus Archiducis Auſtriæ versùs Mediolanum.*] Et hoc remedium multum prodeſſe,inter alios duobus exemplis lectu digniſſimis,ſed,propter prolixitatem , nunc à me omittendis, quorum ipſe teſtis occulatus & iudex fuit,confirmat Iud. Damhauderius [b].In [b] *prax. crim.*
hac tonſione illud moneo obſeruandum,ſi fiat duntaxat , ne maleficium late- *c.37.n.21.*
at foraminibus corporis inſertum,vel crinibus inſperſum,ritè id fieri:eademque de causâ putarem,ne qua vnctio ſubeſſet, etiam totum corpus aquâ calidâ priùs diligenter abluendum:ſed ſi tonſio fieret ex opinione, quòd per eam robur corporis & animi fortitudo pereat,exemplo Samſonis, (in quo totum id diuinâ virtute contingebat)& etiam documento Apollonii Tyanæi ; pu- [c] *Philoſt. lib.7.*
tarim ſeriò hoc eſſe Magicum & ſuperſtitioſum. *& 8. Nic. Re-*

Addunt & quartam cautelam,ſi inueſtigare(*inquiunt* [d], *addo verba ne quid* *mig. lib.3. c.9.*
viris magnis videar affingere)affectat,an maleficio taciturnitatis ſit inuoluta,an [d] *Mall. malef.*
lachrymare coram eo queat ſtando,aut tormentis exponendo. Hoc enim *d.p.3.q.15.*
ipſum pro certiſſimo ſigno, ex fide dignorum antiquâ relatione, ac propriâ experientiâ docente , adeò compertum eſt , quod etiamſi ad lachrymandum coniuratoribus hortetur & compellatur , ſi malefica exſiſtit, hoc ipſum ſcilicet lachrymas emittere,non poteſt : dabit quidem flebiles voces , & ex ſputo genas & oculos linire,ac ſi fleret,attentabit: ſuper quo à circumſtantibus cautè aduertendum erit.Modus autem coniurandi ad lachrymas veras , ſi innoxia fuerit, & cohibere lachrymas falſas,talis vel conſimilis in ſententiâ practicari à iudice poteſt ſeu presbytero,manum ſuper caput delati ſeu delatæ ponendo;*Coniuro te per amariſſimas lachrymas à noſtro Saluatore Domino,&c.*] Quis miretur ſub ea tempora hæreſes inualuiſſe, quando huiuſmodi;quæ nec Scripturæ ſacræ,nec Conciliorum,nec Decretorum Pontificiorum,nec Patrum, nec Eccleſiæ conſuetudine introductæ ſunt formulæ, ad ſuperſtitioſas obſeruationes accedebant ? Iam antè docui indicium iſtud lachrymarum prorsùs eſſe fallax , & annumeranda haud dubiè hæc experientia , ſuperſtitioſis aliis explorationibus,quas mox refellam. Formula ipſa nihil continet impii ; ſed formulas huiuſmodi iudicibus præſcribere,merè arbitrarias , & fallaci duntaxat innixas experientiæ;non ſatis pium, neq; religioſum eſt , & ſapit tentationem Dei. Nec ratio etiam quam addunt eſt bona; ſcilicet hoc contingere, quia gratia lachrymarum in pœnitentibus donum eſt Spiritus ſancti ; & Diabolo diſplicet,ideò illam conatur impedire. Age enim,ſi oratio illa efficax ad hoc donum à Spiritu ſancto impœnitenti & nolenti maleficæ impetrandum, ad lubitum interrogantis latrunculatoris;(quod quis credat?) ſanè Diabolus non magis poterit has lachrymas impedire,quàm cordis pœnitentiam:ſi non eſt ad hoc efficax,cur id Diabolo diſpliceat ; cui fictæ lachrymæ non poſſunt non placere ? cur ergo per huiuſmodi commenta ; ab Eccleſiâ non approbata , via ſtruitur ſimilibus ſuperſtitionibus ? Præterea cur nequeat Diabolus

 lachrymas

lachrymas ſi velit elicere, quas muliebre ingenium cum lubet elicit, & ſuperſtitio Flentium Picarditarum?

Quintam Inſuper addunt iidem ſcriptores; *Tonſis capillis capitis, cum calice aut ſcipho aqua benedicta, guttulam ceræ benedictæ immittendo, & inuocatione Sanctiſſimæ Trinitatis, ieiuno ſtomacho trinies in potu miniſtrando per Dei gratiam à pleriſq; taciturnitatis maleficium abſtulimus.*] Cetera tranſire poſſunt, cauendum ne vis ponatur in numero illo ternario, aut in ieiuno ſtomacho, vtrumq; enim impertinens eſt ad effectum.

Sextam ponunt de tollendo hoc maleficio per alias maleficas; ſed hoc meritò improbant, & de hoc poſtea agetur copiosè libro ſequenti *c.2.q.2.* Obiicitur factum Præſulis Ratiſponenſis; Quòd dum quidam hæretici propriâ confeſſione conuicti, vt impœnitentes & defenſores perfidiæ morti fuiſſent adiudicati, accidit vt in rogo illæſi perſiſterent; proiiciuntur ergo in profluentem: ſed nec aquis demerguntur: Nutare multi, & fidem illorum ſuſpicere. Sollicitus de gregis ſalute bonus paſtor, triduanum indicit ieiunium, & preces Deo fundendas, nondum expleto triduo, venit quidam, & denunciat hoſce ſub vno brachiorum habere maleficium inſertum inter carnem & cutem: inuento & amoto, confeſtim illos vindex flamma concremauit. Hunc ergo inquiunt denunciatorem fuiſſe Necromanticum, & eius præſulem vſum denunciatione. Sed qui narrat Sprengerus, dubius fuit an Necromanticus fuerit, necne. potuit enim Deus bono illi præſuli id aliter reuelare, in causâ tam graui & populo neceſſaria. Deinde nos non omnium hîc facta defendenda, ſed cauſarum ac geſtorum pondera libranda ſuſcepimus.

Septimam ergo hinc eliciunt, deuotas ad Deum orationes iunctas ieiuniis & bonis operibus; imò & populo indici poterunt preces publicę ad inuocandum diuinum auxilium in generali, & vt contra dæmonum quaſcunq; infeſtationes cælitum auxilia implorentur. Iuxta illud boni Regis Ioſaphat [a]; *Deus noſter ergo non iudicabis eos? In nobis quidem non eſt tanta fortitudo, vt poſſimus huic multitudini reſiſtere, quæ irruit ſuper nos. Sed cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te.*]

[a] *2. Paral. 20. v. 12.*

Octauò loco addunt quædam [b], mihi quidem non parum ſuſpecta, nempe; quoad diem, *vt infra miſſarum ſollemnia & ſacratioribus diebus, maximè ſextis ferijs quouſq; ſit compulſiue pro exſpectatione Saluatoris noſtri, malefica interrogentur. item ſi ſal aut alia res benedicta cùm ſeptem verbis quæ Chriſtus protulit in cruce, in ſcedula conſcriptis, ſimul colligatis, collo malefici alligentur: longitudo Chriſti benedicta ſuper nudum corpus & extra circumcingantur.*] Ego (quicquid illi dicant de experientiâ) illi experientiæ non fido. Reliquias Sanctorum appendi collo, aut quaſuis res Eccleſiaſtico ritu benedictas, cereas effigies AGNI DEI (vt vocant) ſalem benedictum, &c. probo, dum deſit irreuerentiæ periculum. & ſcio quoad agnum Dei hoc multis feliciter cecidiſſe. de verbis certis ſcripturæ, quid ſentiam iam dixi *libro 1. quæſt. de periaptis.* De longitudinis Chriſti Domini menſurâ, quid illa operari idonea, nouit Deus; ſanè cùm benedici illam priùs volunt, indicant hoc benedictioni Eccleſiæ tribuendum. in ipsâ etiam circumdatione, aliquid vereor ne ſit mendoſi. Dierum illa obſeruatio ſuſpecta quoque non immeritò. Sed & iura feſtis diebus abſtinere iudicialibus iubent, niſi quando periculum eſſet in morâ, vt patet ex *l. Prouinciarum C. de ferijs*, ideò quod iure receptum, vt in atrocioribus criminibus quouis feſto, etiam in Paſchalibus, liceat torquere, ſed ad Dei honorem (vt addunt Dd.) id ego certè ad caſum periculi lubenter reſtrinxerim. In genere tamen loquuntur (*ex l. nemo C. de Epiſc. audien. Bald. Spec. & alij quos ſequuntur Clarus §. fin. q. 64. n. 34. & Binsfeld. in l. 7. C. de malef. q. 1. concluſ. 18.*) Sed cùm idem Clarus fateatur timentes Deum iudices his

[b] *Sprẽg. d. p. 3. q. 16. Pet. Gregor. lib. 13. de rep. c. 30. n. 5.*

ces his diebus nunquam aliquem pœnâ ſanguinis afficere (*vide illum q.97.v.6.*) idq; in Dei honorem; non video cur, ceſſante illo periculo, non ſit idem dicendum de torturâ.

Nono adiiciunt in ipsâ quæſtione, legenda dicta teſtium, ſubmiſſis nominibus, dicendo; *Ecce conuicta es per teſtes, &c.* Hoc non ſatis intelligo. Nam ſi velit duntaxat nomina teſtium taceri, parùm ad rem. hoc enim etiam extra quæſtionem ſeruandum, de quo ſuperiùs. ſi ſummiſſa voce nominari, ita ne reus exaudiat nomina, exaudiens tamen reliqua: ſanè hoc ſuperſtitioſum eſt.

Decimò monent interrogandum reum, an velit ſubire indicium ferri cādentis; & ſi annuat, cognoſci verum eſſe maleficum: profectò id fallax eſt inprimis: deinde iniquum proponere reo, quod ei facere, vel iudici non liceat permittere.

Vndecimò monent *eos qui nihil in tormentis confeſſi, de carcere panoſo, ad benè munitam ſed minùs incommodam manſionem transferendos: nullo tamen modo relaxandos ſub iuratoriâ vel fideiuſſoriâ cautione: quia ſic nunquam veritas ab ita relaxatis habetur, ſed ſemper deteriores efficiuntur.*] Inprimis poteſt caſus occurrere in quo ſic ſint relaxandi ad meliorem cuſtodiam: iudici tamen tum vehementer cauendum, ne aliis ſint noxæ ſuo exemplo, vel verbis. Deinde poteſt etiam contingere, vt locus ſit cautioni fideiuſſoriæ, vt ſuperius dictum. Nec ſatis certa illa affirmatio, nunquam meliores effici. Non eſt abbreuiata manus Domini, & præcedens vexatio dare potuit intellectum.

Alia, quæ Sprengerus addit, mox commemorabimus loco ſuo. Nunc ponamus *XII. quiddam* ex a Francofurtenſis I. C. quod addo, vt vitetur, quia merè ſuperſtitioſum. Quidam (ait) ne dolores ſentiant ſolent hos verſus pronunciare:

Imparibus meritis tria pendent corpora ramis;
Diſmas & Geſtas, &c.

Quis non hæc rideat! ſcilicet iam vis etiam in Hexametri pedibus: ſubiungit & quędam ex Pſalmis. Et homo religioſus non audet hæc pronunciare ſuperſtitioſa, vt facit (meritò) ſequentia Grillandi b, nempe ad eruendam veritatem iudici pronuncianda eſſe verba Prophetæ; *Dominus labia mea aperiat, & os meum annunciabit veritatem.* Nonne hîc ipſa Pſalmi verba detorquentur? cur ergo vim arceſſit à verbis Prophetæ? item, quis illa pronunciabit? Iudex? quid hoc ad reum? reus? primùm quid ſi nolit? deinde certè inuitus pronunciabit, nec impetrabit. Sed nugas mitto.

a *lib.3.de lamiis c.10.nu.39.*

b *de quæſtio. q.4.n.14.*

SECTIO X.

De alijs mediis veritatem perſcrutandi.

11 MAioris momenti quæſtio eſt, liceatne iudici dolo, falſis promiſſis, vel mēdaciis à reo veritatem elicere? v. g. ſi fingat eum ab aliis etiam complicibus denunciatum, ſi promittat liberationem, quam ei non cogitat, nec vult impendere, nec de iure poteſt. Homo præcipitis ingenii & noua ac periculoſa amantis Io. Bodin.[c] hæc omnia iudici permittit. Inprimis dum aſſerit licere mentiri, hoc hodie hæreticum eſt. fide enim tenendum, mendacium (quod nomen huiuſmodi mereatur) eſſe rem ſimpliciter & per ſe malam, ideoque adeò illicitam, vt nec Pontifex diſpenſatione bonam facere poſſit: quæ eſt ſententia non D. Auguſtini modò, & Thomæ, vt nugatur Bodinus; ſed hodie communis Catholicorum [d], qui illam ſacris Scripturæ locis optimè confirmant [e]. fuit in ſententiâ Bodini M. Marulus *lib.4. de Inſtit. benè viuendi cap.4.* Sed errore animaduerſo, eius interpres Gallicus planè contrariam Marulo ſententiam

[c] *lib. 4. dæmonom. c. 1.*

[d] *D. Aug. lib. cont. mendac. epiſt. ad Hiero. & in Pſal. 5. Ambroſ. in cap. cauete 12. q. 5. Greg. Iſidor. Innocent. & alii apud Gratian. d. q. 22. D. Tho. 2.2. q. 110 art. 1. Alf. à Caſtr. lib. 10. in verb. mendacium & alii.*

[e] *Pſal. 5. v. 7. Sap. 4. v. 11. Eccleſ. 7. v. 14. Epheſ. 4. 25. Apoc. 21. v. 8.*

tentiam tribuit; & multas paginas, quæ non ſunt Maruli, Marulo inſeruit, dictorum ipſorum Maruli confutationem pro Maruli dictis continentes; quam bono exemplo & prudenter ipſe viderit. Argumenta Bodini ex ſacris litteris facilè ſoluuntur, & nos in tractatu de Mendacio ſoluimus omnia.

Sed nota aliud eſſe dicere aliquid falſum, aliud occultare aliquid verum (vt notat D. Auguſtinus [a]) veluti cùm vtimur, non mendacio, ſed æquiuocatione: priùs illud non licet cuiquam, maximè iudici; qui in hac re grauiſſimâ, & in iudicio ſcienter mentiens, haud dubiè peccaret mortaliter [b]. poſteriùs verò iſtud ſæpe licet [c]. prius pertinet ad dolum malum, quia eſt contra legem diuinam & humanam: poſterius pertinet ad dolum bonum [d], quia nec iuri diuino, nec humano repugnat, & dirigitur in bonum reipub. & iuſtitiæ exſecutionem. his poſitis ſit prima concluſ. *Poterit iudex vti æquiuocatione & verbis ſubdolis* (citra mendacium) *& ambiguâ promiſſione liberationis, vt reum inducat ad fatendum veritatem, & auctorem criminis commiſſi deprehendat.* Eſt communis opinio Dd. apud Couarru. & Plazam. [e] Diſſentit quidem ab hac Iul. Clar. [f] ſed non diſtinxit mendacium à ſermone æquiuoco: immò apertè loquitur de eo, qui expreſsè impunitatem promiſit; quæ ſanè promiſſio ad Bodini caſum pertinet; nec mirum eſt ſi Paris de Puteo & Dyn. diſſuaſerint tali promiſſione vti. Sanè fateor iudicem non poſſe impunitatem reo promittere, niſi ſit ſupremus iudex, qui habet abſoluendi & liberandi poteſtatem, & hoc facere intendat. Quoad inferiorem iudicem maximè hæc quæſtio procedit, & quoad dolum bonum, non quoad dolum malum ſiue cum mendacio coniunctum; qui nec ſupremo iudici permiſſus. Obiicitur à quibuſdam, promiſſio eſt iuris naturalis & eo iure obligat; quare & hoſti & reo ſeruanda. Reſpondeo, quando de re poſſibili eſt; iſta autem eſt, de re quæ iure iudici impoſſibilis: ideò nihil refert, quod iudex habuerit animum liberandi reum: ſi verò non habuit animum, peccauit etiam per mendacium, verba menti contraria proferens. 2. Reſp. iſta locum non habere in noſtrâ concluſione, in qua nec iudex intendit liberare, nec verba id neceſſariò ſignificabant, imputet ſibi reus. quod non ſubtiliùs ſenſum verborum ambiguorum diſcuſſerit. Exempla alia huius æquiuocationis occurrunt paſſim in praxi. Acutũ fuit dictum iudicis Leodien. & licitum, qui ſagę pertinaciter cuncta neganti, dixit: ſi veritatem luculenter profiteretur, ſe illi de publico vel ſuo, quoad viueret ipſa, quotidie cibum & potum neceſſarium præbiturum, & curaturum ei domum nouam exſtrui. *domum* intelligens ligneam faſcium ſtraminumq; in qua erat comburenda. Alia ſuggerit Sprengerus [g], veluti ſi honeſtius habeatur reus ſolito, & ſinantur ad eum intrare viri honeſti, & non ſuſpecti, qui frequenter colloquantur de variis rebus etiam impertinentibus; & tandem fidenter ſuadeant, vt fateatur veritatem, promittendo iudicem facturum ſibi gratiam, & ſe eſſe velle mediatores: *& poſtea ſubintret iudex & promittat facere gratiam, ſubintelligendo ſibi vel reipub. in cuius conſeruationem totum quod fit, eſt gratioſum.*] Poſſet etiam iudex dicere ſe illi optimè conſulturum, & confeſſionem ei vtiliſſimam futuram, etiam ad vitam ſibi comparandam. hoc enim veriſſ. de vitâ æternâ, quæ vera vita eſt. idem Sprengerus [h] paulò antè tradiderat ſententias tres alias huc pertinentes. Scilicet poſſe illi ſecuritatem vitæ promitti, quando iudex intenderet eam vel exilio punire, vel carcere perpetuo. hæc ſententia ſatis æqua eſt. Alios (ait) velle, ſic ad tempus tum in carceribus aſſeruandam, ſed poſtea incinerandam poſt aliquod temporis ſpacium: hanc refellere debuit, quia reuerâ mendacium continet promiſſio huiuſmodi. Tertiam ponit dicentium, poſſe iudicem ſecurè vitam promittere, & poſtea ſe à ſententiâ ferendâ exonerare, & in ſuum locum alium ſubſtituere: neque

hanc

[a] *ſuper d. Pſal. 5. & lib. 22. contra Fauſt. c. 34.*
[b] *bene hoc docent ex D. Tho. Caieta. Nau. Couar. Binſfeld. p. 3. dub. 3.*
[c] *Hadrian. Quodlibet de mendac.*
[d] *de quo multa dixi Com. in l. contractus, de reg. iur.*
[e] *lib. 1. var. reſolut. c. 2. in fi. & Plazan. lib. 1. Delict. c. 37. n. 1. in fin*
[f] *d. § fin. q. 55. v. 7.*
[g] *d. q. 15.*
[h] *d. q. 14.*

hanc reiicit, ſed eſt omnino ſimilis ſecundæ & adhuc peior, coniuncta cum mendacio: ideò penitùs cauenda. fortaſſis tutius eſt, quod alibi poſuit a, nēpe vt petenti gratiam reo, reſpondeat iudex; fateatur veritatem confidenter, clementiæ ſe rationem maximam habiturum, ampliùs ſe facturum quam ipſe petat, & ſimilia verba generalia.

a *d. c. 15.*

2. concluſio, *ſi iudex dolo malo huiuſmodi per mendacium confeſſionem extorſerit; non poteſt ex ſola hac confeſſione reum damnare; niſi reus poſtea comperta fraude, de nouo id fateatur ſpontè; vel alia ſatis prægnantia inducia & argumenta accedant: vel ſaltem fraude cognita non retractet, quod inductus dolo malo dixerat.*] hæc eſt verior ſententia Imolæ, Decii, & aliorum, quos ſequitur Couar. b benè addens, quando nec retractat, nec expreſsè ratificat confeſſionem, nec alia ſatis prægnantia accedunt indicia; mitiùs & extraordinaria pœna affici debere: ſi accedant illa indicia, poſſe plecti ordinaria. Si obiicias, promiſſionem hanc contra remp. eſſe factam, & ideò non prodeſſe debere reo ad pœnæ diminutionem. Reſpondet Couarr. tunc iudicem non debere ſeruare promiſſionem, quando via ordinaria & recto planè tramite cognouit delictum; non, quando doloſè illud & via illicita expiſcatus fuit.

b *d. c. 2.*

Dixi in concluſione *dolo malo*, quia ſi *dolo bono*, & proinde via licita cognouiſſet; putarem non eſſe opus noua ratificatione, ſaltem in foro exteriore: immò nec in interiore. licuit enim iudici bono dolo, malum obſtinati ſilentii animum rei decipere; & ſibi iſte imputet ſimplicitatem ſuam. Nec arbitror Clarum, ſi in terminis de dolo bono interrogatus fuiſſet, diſſenſurum, vt ſatis indicat *ſupra n. 8.* nec etiam Menoch. *de arbit. caſ. 364.*

3. conclu. *Si tamen iudex putans id ſibi licere, ſic dolo malo criminis confeſſionem à reo elicuerit, & fraude cognita reus nec ratificat, nec retractat: ideoque iudex eum ordinariam ad pœnam condemnet; non auderem iudicem de mortali peccato accuſare.*] hęc concl. intelligenda de peccato, non quod incurrit mentiendo; de quo vix potuit habere probabilem ignorantiam: ſed de peccato, quod incurrit, reum ex tali confeſſione condemnando. de hoc enim peccato valdè probabilis ei ſuppetit excuſatio. cùm id ei licere, immò & eum debere multorum locorum praxis, & plurimorum DD. confirmet ſententia c, adeò vt communiorem cēſuerit Alciat. & communem ſaltem fateantur Plaza & Clar d.

Addidi, *nec retractat*; quia ſi reus expreſsè retractaret, nec alia contra ipſum argumenta concurrerent, tunc certè non auderem iudicem à mortali culpa liberum aſſerere. Nam illa communis Felini & aliorum (vt rectè Couar. quem ſequitur Menoc. e) intelligenda, quando reus cognita fraude expreſsè confirmat ſuam confeſſionem, vel ſaltem tacitè, non retractando; nam tunc illam ratificaſſe cenſendus: & hæc diſtinctio fuit de mente Paridis de Put. *c. de tort. v. ſequitur quæſtio quotid.*

Inquiſitores Germaniæ f docent adhuc quaſdam alias cautelas non improbandas: vt iudex diligenter conſideret complicum dicta ad reum pertinentia, & hæc reo proponat, & diligenter ſingula inueſtiget. ſi qua etiam inſtrumenta, vt vnguenta, pixides, buffones, præſegmina cadauerum, & ſimilia in domo eius reperta fuiſſent, ei offerat, & quęrat quid his egerit, cur ea ſeruarit &c. 2. vt complices, ſi quos habet, qui contra reum depoſuerunt, ad reū intromittat, & permittat eos ſimul mutuò de facinoribus ſuis conferre, edere ac bibere, & habeat in loco vicino auſcultantes & verba accipientes, etiam, ſi opus, Notarium publicum: ſi deſint complices, vtatur ad hoc perſonis, quas nouit non ingratas reo, ſed amicas, & quaſi fauentes atq; miſerantes; qui quodam ſerò intrent carcerem, & ſermones dedita opera producant in multam noctē; tum quaſi fortuitò id accidiſſet, querātur ſerò nimis eſſe ad recedendū,

c *Archid. in c. vellem. 22. q. 2 Cini. in l. præſenti C. de his qui ad Eccleſ. confug. Felin. in c. adferte. de præſumpt. & Cotta in Memorab.*

d *Alciat. in l. natura. D. de verb. ſign. Plaza lib. 1. delict. c. 37. Clar. ſupra num. 9.*

e *Couarr. d. c. 2. Menoch. de arbitr. caſ. 367*

f *d. q. 15.*

ideò in carcere pariter reliquum noctis exigant, & ſemper colloquantur; & ſint ſimiliter (vt dictum eſt) in vicino dicta excipientes. *Tertiò* quod quandocumque veritatem fateri incipiant, nullo modo iudex actum hunc interrumpat, nec dimidiet confeſſionem, ſed inſtet quoadusque de omnibus veritatem dixerint, ſaltem quoad principalia, etiamſi in mediam noctem deberet proferre, & prandium cœnamúe differre. Nam experientiam docuiſſe per dimidiationes & interruptiones, illos frequentiùs ad vomitum redire, & non aperire veritatem quam inceperant detegere. *Quartò* ſi prædicta deficerent omnia, tunc ſi fieri poſſet, deducendos ad aliquod caſtrum, & ibi certis diebus cuſtodiæ mancipandos: tum caſtellanum fingere ſe cogitare longum iter, & diu abfuturum: interea vt aliqui familiares, vel mulieres honeſtæ mulierem; viri, ſi vir ſit, virum viſitent; promittant ei (non, vt ait Sprenge.) quod velint eam omninò permittere liberè abire; ſed citra mendacium verbis æquiuocis (vt dictum ſupra de iudice in genere) multa & illecebroſa, dũmodo ſe informent de certis, quæ ſcire cupiunt, experimentis. *Et aduertat* (inquiunt) *index quod ſæpiſſimè per talem modum faſſa fuerunt & conuicta. Et nouiſſimè in diœceſi Argentinenſi propè oppidum Schletſtat & caſtrum Konigsheym malefica detenta nullis tormentis & quæſtionibus deduci poterat ad fatendum ſua crimina: tandem modo ſupradicto per Caſtellanum ſeruato, licet præſens erat in caſtro, ipſum tamen malefica æſtimabat abeſſe: tres ad eam familiares intrabant, & ei liberam relaxationem promiſerunt, dummodo ſuper certa experimenta eos informaret. Et licet prima fronte renueret, & quod doloſè cum ea agerent proponeret; tandem interroganti de quibus informari vellet, vnus dixit ſuper grandinem excitandam, alter ſuper carnalia facta. Tandem vbi ſuper grandinem illum informare volebat, & ſcutella plena aqua apparata, malefica ſibi iniunxiſſet, vt digito paullulum aquam moueret, & ipſa certa verba protuliſſet; ſubitò locum, quem explorator nominauerat, ſcilicet ſiluam adiacentem caſtro, tanta tempeſtas & grando repleuit, ſicut à multis annis viſa non fuerat.*] hactenùs illi. Sed in hoc exemplo bis peccatũ, primò in mendaci promiſſione. Vt enim iudici non licet per ſe mentiri, ſic nec licet alios ad mẽtiendum inducere. Secundò peccatum fuit, in eo quod nimis longè exploratores progreſſi. Non enim licuit maleficam etiam paratam ad peccandũ inducere; etſi licebat examinare, quomodo ſoleant operari: & ſic intellige quod de informatione dictum, nempe de verbali per modum docentis, non de reali per modum facto oſtendentis & exemplum præbentis. vides hic iam captas poſſe ex condicto cum dæmone quædam operari?

Solent etiam iudices vti *confrontatione.* ea duplex eſt, vna ſpontanea, altera violenta. *ſpontaneam* voco, quando parati ſunt rei, alios nondum captos ſocietatis arguere & conuincere: hanc nunquam iudex permittat, niſi præceſſerint indicia talia, vt propterea citari poſſint; & iam citati, ſi non benè diſſoluant obiectiones rei conſtanter eos accuſantis, queant in carcerem compingi. Nam alioqui fieret iniuria his denunciatis. *Violentam* voco, quando cõplices in mutuis delationibus inter ſe diſſentiunt: tunc debent primò ſeorſim, poſtea ſimul de hoc diſſidio interrogari. quod ſi ſubdolè comperiat perſiſtere, nec alia eſt via inueniendę veritatis; ſolent altera in alterius mutuo conſpectu torqueri. de hac praxi vide Iudoc. Damhoud. *prax. crim. c. 47.*

SECTIO XI.

De confeſſionibus.

IN ritè confeſſos non aliud iudicis officium eſt quàm condemnandi. iuxta illud Chriſti Domini; *Ex ore tuo te iudico.* & illud Iuriſconſulti confeſſus pro iudicato eſt. quia quodammodo ſua ſententia damnatur a. intellige ſi confeſſio ſit clara, certa, veriſimilis, conſtans, & legitima. nam obſcura & dubia

a *Luc. 19. l. 1. & 3. D. de confeſſ.*

& dubia in fauorem interpretanda confitentis [a], parùm idonea eſt ad iudicandum. Veriſimilis etiam ſit oportet, quia inueriſimilis nunquam ſufficit ad condemnandum [b]. Inueriſimilis autem eſt, quæ de re eſt impoſſibili, aut omninò falſa [c]; quod concedimus Ponzinibio, & Godelmanno; ſed contendimus eos errare, dum in Lamiarum confeſſionibus ea dicunt notoriè falſa & impoſſibilia, quæ vera & poſſibilia nos eſſe docuimus ſupra *libr. 2.* Legitima etiam ſit oportet, hoc eſt non præſumpta tantum, nec ficta tantum fictione iuris (niſi ex contumacia, quæ liquidiſſimam inducit probationem [d]) nec contra quam coloratè aliqua obiiciantur [e]; nec quando eſt incidenter tantum facta, vel metu tormentorum, vel extra iudicium, vel in figura tantum iudicii, vel abſente parte, vel in iudicio ſummario, aut nullo [f]: erit autem bona in caſu Lamiarum & hæreticorum, etiamſi non conſtet de corpore delicti [g]. Dicetur facta metu tormentorum, non tantum ſi grauiter tortus fuit; ſed etiam ſi fuerit leuiter tortus, leuatus ad torturam, ductus ante eculeum, ſpoliatus, vel ſi ſeriæ minæ de torquendo præceſſerint, quoad eos qui timidi ſunt & torturæ inaſſueti! Item vt ſit legitima, neceſſe eſt, non ſit extorta, nullis vel non ſufficientibus indiciis præcedentibus; nam talis eſſet nulla & inualida, etiamſi millies foret ratificata [h]. idem, ſi in repetitione quæſtionis ſit extorta, quãdo non licebat iudici repetere [i]. idem ſi extorta per iudicẽ pendente appellatione à ſententia torturæ [k]. idem ſi confeſſio extorta à reo, contra quem ſola fama vrgebat, etiamſi ſæpiùs ratificetur [l]. idem ſi emanarit ab eo, cui denegata defenſio, vel copia indiciorum [m]. idem ſi ſit illius, qui qualibet ex cauſa de iure torqueri non debebat [n]. confeſſo autem & conuicto per legitimam quoque torturam adhuc ante condemnationem dandus eſt terminus ad ſe defendendum, etiam non petenti ex æquiori & receptiore ſententia [o]. Fallunt iſta in eo qui à natura mutus ſimul & ſurdus foret: qui non poteſt, ex ſua confeſſione ſignis declarata, condemnari: quare fruſtrà torqueretur: ſed damnari dumtaxat poteſt ex teſtium depoſitione ac probatione [p]. Denique quæri poteſt, an qui confeſſus factum maleficum, negat ſe praua intentione feciſſe, ſit audiendus? vtplurimùm, quia præſumptio ei contraria eſt [q], puniendum nihilominùs conſtat [r], etiamſi iuramentum offerat de recta intentione: interdum tamen poterit iudex iuratum reum admittere ad probandum aliqua veriſimilia, quibus confeſſio eius elidatur [s]. Quod ſi res dubia ſit, poterit reus torqueri, vt intentionem ſuam proferat, vt benè poſt Lanfranc. & Boſſium, aſſeruit Simanc. *prax. hæret. tit. 29. num. 10.*

[r] *cap. 1. de præſumpt. c. contra Chriſtianos de hæret. in 6.* [s] *Bart. in l. inter omnes. §. recte de furt.*

SECTIO XII.

De Abiuratione.

VT in aliis ſpeciebus hæreſis, etiam in Lamiarum crimine, abiurationi aliquando locus eſt; quando iudicium tantũ nititur ſuſpicionibus. Sumimus hic abiurationem pro execratione ſeu anathematizatione iureiurando firmata. Et quia ſuſpicio hæc; quæ eſt leuis quædam præſumptio mali ex leuibus indiciis procedens; oritur ex diuerſis cauſis non æquè vrgentibus, fit vt quædam ſuſpicio ſit leuis ſeu modica [t], quæ etiam poteſt vocari temeraria iuxta Menochium [u]; alia vehemens ſeu veriſimilis, alia violenta. Et ſic diuidendo, leuis oritur ex indiciis admodum leuibus, quæ abſolutè dubium relinquunt iudicis animum, & hæc propriè dicitur *ſuſpicio*. Vehemens oritur ex indiciis habentibus multum veriſimilitudinis, adeò vt inclinẽt aliquantũ iudicis animum in alteram partem, & ſic dubitationem non excludunt totã: hęc ſuſpicio magis propriè vocatur *opinio*. Violẽta denique oritur ex indiciis valdè fortibus & adeò efficacibus, vt omnem dubitationem ex animo iudicis eliminent

[a] *Farinac. q. 50. num. 20.*
[b] *Farinac. q. 43. num. 21.*
[c] *gloſſ. in c. fin. de confeſſ. in 6. gloſſ. l. 1. C. de confeſſ.*
[d] *Farin. q. 11. num. 97. & q. 30. num. 16.*
[e] *Farin. q. 21. num. 32.*
[f] *Farina. d. q. 21. nu. 34. & q. 33. num. 16.*
[g] *Farina. q. 2. num. 25.*
[h] *Farin. q. 37. nu. 46. 97. & 103. cum ſeq.*
[i] *Farinac. d. q. 37. num. 110.*
[k] *Farinac. q. 38. num. 78.*
[l] *Farinac. ſupra num. 17.*
[m] *Farinac. q. 47. num. 8.*
[n] *Farinac. q. 39. num. 84.*
[o] *Farinac. q. 41. num. 95.*
[p] *vid. Farin. q. 39. à n. 32. vſq. ad 40. vbi benè Boſſium refellit. & n. 90. cum ſeqq. maximè n. 99. vbi indiſtinctè quoad oẽs perſonas hoc tenẽdũ oſtendit.*
[q] *Ant. Gomez p. 3. c. 1. n. 69. Grill. Caſ. & alii quos ſequitur Farn. q. 41. à num. 90.*
[t] *l. ſi non conuicis C. de iniur. cum ſimil.*
[u] *c. accuſat. in pr. de hær. in 6.*
[x] *l. 1. de præſ. q. 7. à n. 46. maximè n. 59. & habes in d. c. accuſatus §. ſi lo verò. & ibi Archid.*

liminent & faciant eum planè vni parti aſſentiri a. hæc propriè vocatur *præſumptio, iudicium, ſententia*, de hac eſt, *c. cum contumacia. c. cum accuſatus. de hæret. in 6. ca. quorumdam d. 34.* Iudicis autem arbitrio permittitur qualitatem ſiue quantitatem ſuſpicionis moderari: dummodo caueat ne leuis ſit corde, nimis facilè credendo. Exempla huiuſmodi ſuſpicionum ponit Sprengerus b, vt ſi quis deuiet à communi conſuetudine viuendi, ſi conuenticulis ſecretis maximè nocturnis interſit, aut cum ſuſpectis familiaritates ſecretas habeat, dicit leuem oriri; Si quis quos nouit maleficos, viſitat, munera offert, occultat, recipit, defendit, vel aliter actu fauet, tum oriri vehementem; ſi quis perpetrauerit ea quæ pertinent ad ritus maleficorum, paciſcendo, adorando, ſacrificando, comminando, tangendo, aut dormientibus per viſum apparendo, aut cubicula inſenſiliter ingrediendo &c. vel ſi penes eos inſtrumenta maleficii ſint reperta, huiuſmodi violentam præbere ſuſpicionem. Leui ergo ſuſpicione laborantibus poteſt indici c abiuratio etiam ſpecialis hęreſis de qua leuiter ſuſpecti; & ſi talis qui ſic abiurauit, reincidat, non punitur vt relapſus d. Si verò ex grauibus ſuſpicionibus abiuraſſet (nam & huic abiuratio indicitur) tunc cenſeretur relapſus: in hac debet fieri abiuratio in genere de omni hæreſi & in ſpecie de illa de qua vehementer ſuſpectus fuit e. & tales fuere abiurationes Theodoreti & Ibæ in Concilio Chalcedonenſi *act. 8.* ſi verò detur abiuratio ex ſuſpicione violenta, tunc facienda abiuratio, vt à verè malefico, & tanquam à deprehenſo exigeretur. Debent autem violenter ſuſpecti; quando crimen fatentur & parati ſunt abiurare hæreſim, & redire ad ſanam mentem; ad pœnitentiam ab Eccleſiaſticis iudicibus recipi; quod ſi nolint debent tradi brachio ſæculari vt impœnitentes f; debent præterea cum abiuratione generali omnium hæreſium, & diſerta atque clara, errorum de quibus ſunt ſuſpecti canere palinodiam, & contraria aſſerere, & iurare ſe nunquam ad abiuratos errores redituros, & hæc omnia ſcripto libello abiurationis, propria ſcriptione munito, confirmare: quæ cuncta ab Apoſtolorum temporibus recepta fuêre, vt oſtendit Simancas *ſupra nu. 8. & 10.* & hæc abiuratio hodie coram clero & populo fit, nec poteſt priuatim admitti, niſi ex magna cauſa g. Quid ſi qui tantum vrgetur ſuſpicione vehementi ſeu veriſimili, detrectet abiurare? videtur Simancas *ſupr. n. 13.* velle eũ poſſe tanquã contumacem & impœnitentem tradi brachio ſæculari, *ex c. ad abolendam de hæret.* Sed (vt ait Sprenger. ſupra.) dictum c. §. *in præſenti verò*, videtur tantùm loqui, non de ſuſpectis vehementer, ſed de manifeſtè deprehenſis, contra quos conſtat rigidiùs eſſe procedendum. contra hunc igitur Epiſcopus procedet per excommunicationem, & ſi in ea per annum ſteterit, condemnabit vt hæreticum. Porrò quando maleficum Eccleſia recepit ad pœnitentiam; laicus iudex poſſet illum apprehendere, propter damna temporalia variis illata, & propterea condigno ſupplicio afficere; nec teneretur Eccleſiaſticus iudex impedire, quia licèt eum non poſſit tradere, poteſt relinquere puniendum. Sic Sprenger. Sed de hoc plura mox *ſect. de abſolutione*. De abiuratione facienda ab iis qui confeſſi & faſſi, qualis fuit abiuratio Doctoris Edelini, nihil peculiare occurrit. adſcribam tantùm hiſtoriam rei geſtæ, verſam ex gallica narratione Enguerrani Monſtreleti *Chron. p. 4.* ait Enguerran. Anno 1453. Dominica die, quæ incidit in vigil. Natiuitatis Dominicæ, Ebroicẽ publicè in theatrũ adductus, citatus voce præconis, & cõdemnatus fuit ſententia iudicis ad perpetuum carcerem Epiſcopi dictæ ciuitatis, Magiſter Guilhelmus Edelin, Doctor Theologiæ, Prior S. Germani en l'Haye, priùs Ordinis D. Auguſtini, & aliarum Sacrarum familiarum religioſus: qui tentatione & ſuggeſtione hoſtis Tartarei, ei ſe manciparat, ea lege, vt concupiſcentiis eius profanis & mũdanis

a ſic poſt Menoch. d. loco bene differẽtem Farinacius q. 36. à num. 178.
b p. 3. q. 19.
c c. accuſatus. in prin. ſupra.
d d. c. accuſatus vbi videtur errare Ancharan. vt bene notat Siman. c. 53. n. 5. & recte idem Spreng. d. q. 19
e c. litteris. §. quocirca. de præſumpt. Simanc. & Sprẽger. ſupra.
f vt ex Canonibus adductis per eum Spreng. ſupra & ex variis conciliis Siman. ſupra n. 6. & num. 13.
g Leo ep. 75. c. ſi quis epiſcopus 1. q. 7. c. ad abolendam de hæret.

danis ſatisfaceret, & præcipuè vt frueretur Nobilis cuiuſdam Equeſtris familiæ matronæ amplexibus, quam ardebat; qua gratia, ſe obſtrinxit ea ſeruitute inimico, vt cogeretur conuenire ad certum locum, quotieſcunque dicto inimico collibuiſſet: quo loco ſoliti erant conuentus ſuos agere; & dumtaxat inſcenſo baculo cum ſcopis confeſtim eò transferebatur. Confeſſus fuit idem Magiſt. Guilhelmus ſponte ſua, ſe homagium exhibuiſſe inimico ſe offerenti præſentem in ſpecie arietis, eique oſculum ſub cauda ore impreſſiſſe; & multis variiſque annis poſtea in damnato hoc inſtituto vitæ perſtitiſſe. Interea omnibus in rebus quæ à dæmone poſtulaſſet, illum fauentem auxiliantemque habuiſſe: donec accuſatus maleficii fuerit comprehenſus, & in carcerem compactus; à quo iuridicæ incarcerationis tempore vis omnis hoſtilis euanuerit. Et per prædictam condemnationis ſententiam iuſſus eſt Magiſt. Guilhelm⁹ in lacum ſeu foſſam recludi, pane & aqua deinceps alendus. In theatro verò Inquiſitor fidei, voce alta & diſerta oratione luculenter in memoriam reo redegit, quàm olim laudabiliter & vtiliter populum concionibus iuuiſſet, & inſtituiſſet, cùm Apoſtolico ritu per totam prouinciam fidem & legem Chriſti IESV promulgaret; quo miſer poſtea decidiſſet, aliaq; multa idonea eum ad pœnitentiam ſeriam inducere. Interea catamidiatus ſeu mitella ad infamiam depicta ornatus, populo ſpectandus erat propoſitus, accurrente multitudine magna. Sed finita concione inquiſitoris, idem Guilhelmus, ſciens ſe grauiſſimè peccaſſe, & ſceleribus atrociſſimis Deum offendiſſe; gemere, & flere, & alta voce veniam à Deo, Epiſcopo, & Iuſtitia petere (*addit Iaquerius, quod in terram proſtratus exhibuit quandam ſcedulam continentem ſua facinora cõmiſſa contra fidem in dicta hæreſi & ſecta, offerendo prædictis iudicibus abiurationem*) & commendauit ſe ſuppliciter precibus aſſiſtentium. Deniq; fuerunt illi impacti compedes ferrei, & deductus in foſſam; vt ibi per pœnitentiam elueret nefaria & horrenda peccata quæ commiſerat.] hactenùs Monſtreletus. Quoad formulas abiurandi varias inuenias, vnam *in ca. Ego Berengarius de conſecr. diſt. 2.* aliam *ſeſſ. 19. concil. Conſtantienſis*, aliam *apud Turrecrema. lib. 4. de Eccleſ. p. 2. cap. 22.* aliam *apud Alf. à Caſtro lib. 1. de iuſt. hæret. punit. c. vlt.* alias *apud Sprenger. d. p. 3.* diſtinctas pro quolibet ſuſpicionis gradu *q. 23. 24. 25.*

Iaq. ſl agel. faſcinar. c. 4.

SECTIO XIII.

De purgatione Canonica.

NN

PVrgatio Canonica vocatur, de obiecto crimine innocentiæ oſtenſio ſecundum ſacros canones facta [a]. hanc etiam reo deferendam leui tantùm ſuſpicione laboranti voluit Sprenger. [b] cenſens *ſuſpicione notabiles* vocari à Pontifice illos, qui quauis ſuſpicione laborant; quæ etiam eſt opinio Archidiaconi. Quare nutat apud me dictum, ſaltem modus loquendi, Simancæ, volentis [c] non eſſe deueniendum ad hanc purgationem, niſi cum reus publica laborat infamia, & ſimul crimen plenè probari nequit; ea tantùm ratione, quia ſi crimen plenè probetur, damnari; ſi infamia non laboret publica, abſolui debeat. cõtra enim quis inferat; ſi infamia publica laboret, torquendum (iuxta alibi dicta) ſi crimen plenè nequit probari, tunc propter infamiam, vel ſuſpicionem debere vel abiurare, vel ſe expurgare. Sed de infamia aſſentior Simancæ, hanc ſufficere ad expurgationem, quando crimen ampliùs probari nequit; & accuſator deficit in probatione, vt benè Clar. *q. 63. num. 4.* Non aſſentior, ſi omnem ſuſpicionem excludat. Sed benè eſt, quod poſtea [d] etiam vehementem ſuſpicionem admittit, & totum id, quando facienda purgatio, quando nõ, iudicis recto arbitrio permittit, habituro perſonæ, & circũſtantiarũ aliarum rationem. Expurgatorũ quoq; numerus ab eodem arbitrio depẽdet;

[a] *Rainer. Godofred. Silu. verb. Purgat.*
[b] *d. q. 19. ex c. excommunicamus 1. in pr. de hæret.*
[c] *in praxi tit. 54. num. 3.*
[d] *num. 5. ex Decio.*

det;vt & qualitas perſonarũ, an eiuſdem, an æqualis cum reo conditionis, an inferioris? Viles perſonæ non ſunt onerandæ purgatione Canonica, niſi illæ ſponte ſe offerant, & dicant ſe poſſe inuenire idoneos qui expurgent, & tum poſſent mediocres etiamſi non planè boni admitti [a]. Qui, cum vilis perſona non ſit (nam vilis potiùs eſſet torquendus) ad arbitrium iudicis non vult ſe purgare, ſi præſens ſit, ſtatim poteſt, vt contumax & conuictus, puniri. Qui in purgatione deficit, pro conuicto habetur, vt benè Siman. quem vide rectè proſequentem hanc materiam *toto illo c. 54.* cui adde Clarum ſupra & Menoc. *lib. 2. de arbit. iud. caſ. 274.* De vulgaribus purgationibus, egimus *tit. de ſortilegijs iudiciariis, li. 3.* formulam ſententiæ purgationis habes apud Sprenger. *q. 21.* vbi etiam ritus omnes & materiam benè diſcutit, & adde *tit. de Purgatione Canonica in Decretal.* & quæ dixi *ſupra lib. 3.*

[a] *Simanc. ſupra num. 8.*

SECTIO XIIII.

De Abſolutione.

ABſolutio impendenda, quando vel reus obiecta crimina diluit, vel accuſator ea non probauit; nonnũquam id ab accuſatione tota, nonnunquã ab inſtantia iudicii, nonnumquam ſub fideiuſſione prout iudici videbitur iuſtiùs & cõmodiùs [b]. *Abſolutio* igitur alia eſt *diffinitiua*, alia *ab obſeruatione iudicij*. *Diffinitiua* (quæ vocatur etiam à crimine, ſiue ab accuſatione, ſiue *abſoluta*) dicitur, quando reus abſoluitur tanquam innocens, quia crimen non commiſit. *Ab obſeruatione ſeu inſtantia iudicij* dicitur abſolui, qui abſoluitur non tanquam innocens, ſed dumtaxat tanquam tunc non repertus culpabilis, vtputa propter iudicii nullitatem, probationumuè defectum, & rebus ita ſtantibus vt tunc ſtabant [c]. & hæc habetur etiam pro definitiua; eatenùs vt ſi noua indicia non oriantur, reus iterum moleſtari non debeat: immò etſi orirentur, non poterit repeti; niſi intra certum tempus ad accuſandum inſtitutum. nempe decem annorum inter præſentes, viginti inter abſentes. Quod ſi dubitetur ſitnè definitiua, an tantùm à iudicii obſeruatione; recurrendum ad acta. ſi habetur *abſoluimus ab obſeruatione iudicij*, vel *ab hactenùs deductis*, vel *ſtantibus rebus pro vt ſtant*, aut ſimilia ſeu æquiualentia verba; tantùm cenſetur abſolutus ab inſtantia iudicii. Si habetur, *reum abſoluendum vti innocentem, non culpabilem*, & huiuſmodi verba alia adſint; cenſendus abſolutus definitiuè. Si vero res ex actorum verbis non colligitur, (verbi gratia, ſi tantum diceretur *abſoluimus reum*) tunc legenda diligenter acta, & videndum; an conſtet ex actis dumtaxat crimen non fuiſſe probatum, non verò crimen à reo non commiſſum, tum cenſenda tantum fuiſſe à iudicii obſeruantia: ſi conſtet vel omnino non commiſſum crimen, vel nõ cõmiſſum à reo (verbi gratia, qui ſuũ *alibi* benè docuit) tum habenda vt definitiua. Si ex actis adhuc res manet ambigua, tunc cõmunior ſententia & praxis eſt, vt habeatur tantũ pro abſolutione ab inſtantia. ꝙ cõmuni praxi receptum in fauorẽ reip. vt crimina puniantur; qui fauor præponderare debet, fauori priuato reorum. Hęc ratio ẽt eſt fundamentũ opinionis receptæ & generalis conſuetudinis (exceptis locis pauciſſimis) quæ; licet iuri cõmuni ſcripto magis conſentaneũ ſit, actore non probante reum diffinitiuè abſolui; tamen conſuetudine & praxi iudiciorum inualuit; vt caſu non probati criminis, ſententia feratur tantum abſolutoria ab obſeruatione iudicii, vt poſt Couarr. & alios optimè deducit Proſper, Farinacius [d]. Et ſic intellige, quæ ſcribit indiſtinctè Sprenger. [e] Nam quando deprehenſus eſt verè innocens reus, iudex illi faceret grauem iniuriam, & Mortaliter peccaret, inſerens in ſententia eum dumtaxat abſolui ab inſtantia iudicii; immò tenetur

[b] *Simanc. in pract. cap. 51.*

[c] *Clarus §. fin. q. 57. & 62. Farin. q. 4. n. 24.*

[d] *ſupra num. 23. & 28.*

[e] *d. p. 3. q. 2.*

tur

tur diffinitiuè abſoluere, alioqui reus tunc poteſt à tali ſententia appellare; nec contraria conſuetudo foret æqua vel toleranda. Si tamen reus non appellaret; in foro quidem externo cēſeretur ſententiam approbaſſe; in foro tamen interno non auderem iudicem excuſare. Non enim, quia alter vel ignarus eſt, vel incurius iuris ſui, licuit iudici iniuriam facere: nec etiam ſuperueniens ratificatio tollit præcedens iudicis peccatum, niſi quoad obligationem reſtituendi. Quæ velim diligenter à iudicibus notari, pro intellectu eorum quæ de hac re traduntur à Doctoribus noſtris [a], & praxi vulgata. Hæc intelligenda de abſolutione in eodem foro. Nam ſi in alio foro agatur, tum nec abſolutio definitiua planè reum liberat. Nam abſolutus in foro poli ſeu conſcientiæ, poteſt adhuc puniri in foro fori. Et, quia crimen noſtrum eſt mixti fori, ſi abſolutus in curia ſæculari non fuit punitus ab ea ſufficienter, & iudex Eccleſiaſticus habet pœnam quam infligat maiorem, eamque, reus merebatur, poterit eam infligere. Contra quoque nimis leniter caſtigatum à curia Eccleſiaſtica, poterit ſeueriùs, etiam ad mortem, damnare iudex ſæcularis [b]. Neque tunc cenſetur bis pro eodem crimine puniri, ſed vtraque punitio pro eadem vna continuata habetur: & quia in atroci crimine verſamur, & cui expiando vix vlla ſupplicia ſufficiant; parùm hîc neceſſaria eſt diſtinctio Marantæ. [c] Sed hæc ſufficiant: formulam abſolutionis pete à Sprengero *d q.20.*

[a] Grilla tract. de relaxa. carcerat. tit. de abſol. inno. q. 2. Couarr. lib. 1. var. reſolu. c.1.n.8. & lib. 2. ca. 10. Clar. & Farin. ſupra & ii quos plur. illi citāt.
[b] optime poſt alios Farinac. ſupra num.10.
[c] tit. de inquiſit. nu. 100. poſt Bart. & Pari.

SECTIO XV.

De ſortilegiorum qualificatione; ſiue quæ hæreticalia, quæ non?

20 Poſt abſolutionem, tractandum de condemnatione, ſed quia congrua delicti pœna dependet à delicti qualitate, hæc neceſſariò ſectio præmittenda fuit: non ratione Lamiarum ſeu Strigum, quarum crimen ſemper cum hæreſi coniunctum eſt, vt docet experientia: ſed ratione quorumdam Sortilegiorum minùs atrocium, & in quibus pactum ſolummodò tacitum reperitur. procedamus per breuia axiomata.

Axioma primum, *Sortilegia hæretica dicuntur omnia in quibus dæmon inuocatur ad faciendum, vel indicandum ea, quæ vel facere vel ſcire non poteſt.*] hoc eſt certū [d]. quia hæreticum eſt illum credere poſſe facere vel ſcire, quæ neq; ſcire neq; facere poteſt; ſed Deo ſunt reſeruata. Dixi hęretica non hęreticalia. nā hæreticale ſignificat tam q̃ ſapit hæreſim, quàm quod hæreticū eſt: & quia has duas ſignificationes multi [e] non benè diſtinxerunt, ideò etiam errarunt in hac materia. prima ergo hæc non tantùm ſapiunt hæreſim, vt illi volunt: ſed verè ſunt hæretica facta, non dico ſunt hæreſes, (nam hæ ab intellectu pendēt, & hæreſis eſt intellectus error) ſed dico facta hæretica. ſicut enim propoſitio hæretica eſt, ipſa enunciatio falſa Catholicæ veritati contraria: ſic etiam factum eſt hæreticum, quod Catholicæ veritati repugnat non formaliter, ſed quaſi materialiter, quia eſt materia circa quam intellectus aberrans verſatur in hęretico errore: & ad factum hæreticum ſufficit id quod facit eſſe huiuſmodi, vt ſi quis rem ita ſe habere pertinaciter contenderet, is verè hæreticus eſſet. verbi gratia, rebaptizat quis aliquem, factum eſt hæreticū. quia q̃ tenet poſſe rebaptizari, eſt hæretic᷒. ad factū ſapiens hęreſim ſufficit; vt qui hoc aſſereret fieri poſſe, quod facit, eius propoſitio verè diceretur propoſitio hæreſim ſapere, non tamen verè diceretur eſſe propoſitio hæretica. v.g. ſi quis ſacramentalia miſceret vſib᷒ profanis, citra pactum expreſſum vel inuocationem expreſſam dæmonis; faceret factum ſapiens hæreſim, quia ſi diceret hoc fieri oportere ſeu licere, hæc aſſertio ſaperet hæreſim.. Ex his puto pendere deciſionem controuerſiæ inter Barbat. & alios Iuriſconſultos,

[d] Grilland. de ſortileg. q. 10. nu.1.2.6.10.19. Glarus §. hæreſis. verſ. ſucceſſiuè quæro. & alii cōmuniter.
[e] Clar. Farin. & alii I. C.

de iis qui dæmonem inuocant ad cognoſcendum ſeu faciendum ea quæ ipſe facere vel cognoſcere poteſt, à Deo nō impeditus: v.g. vt reuelet furta cōmiſſa, vt in amorem carnalem inducat. Quoad hæc .n. Barbat.[a] cenſuit, horum cognitionem pertinere ad inquiſitores fidei, & ea ſapere hæreſim manifeſtā. Sed alii Barbatiam reprehendunt, & cum Oldrado volunt hæc non pertinere ad inquiſitorum cognitionem, neq; eſſe hæreticalia[b], & in hac re inueniuntur Pariſienſia apud Paponū arreſta contraria. Sed pro Barbatia faciūt Theologi Spineus & Pegna[c]. Inprimis, pertinere etiam ad Inquiſitores cognitionem, dubitari nequit, cum crimen ſit mixtum. Deinde non eſſe crimen hæreticum (niſi quid aliud accedat) nec ſapiens manifeſtam hæreſim, id quoq; puto, ſi deſit dæmonis inuocatio expreſſa: ſapere tamen hæreſim non manifeſtā crediderim, quando conſulitur dæmon ſiue maleficus diuinator de rebus amiſſis: licet enim dæmon norit, ipſum tamen conſulere ſapit hæreſim, occultam ſaltem. idem dicendum in philtris, quibus Magici characteres, & ſuperſtitioſa alia, pactum occultum habentia, admiſcentur: ſed quoad amatoria ex philtris merè naturalibus, citra ſuperſtitionem exhibita, putarim ea non ſapere hæreſim; quare & iudicem diligenter inſpicere & conſiderare hæc debere. Illud non dubito hæreſim ſaltem ſapere, niſi potiùs verè hæretici ſint, Magos illos; qui credunt quod ſolent iactare ſe vnitos ſpiritui, ſiue præditos ſpiritu quodam excellenti ſeu potenti, cuius efficacitate poſſint cogitationes aliorum ſcire (quod ſoli Deo reſeruatum) & occulta diuinare, & alium ad aliquid imaginandum, vt loquuntur, neceſſitare, aliaque miranda, ſupra hominum communem potentiam facere. Quos etſi negent, neceſſe eſt vel illa non poſſe præſtare, & tantum fingere; vel ſi credunt iſta & faciunt, verè Magos eſſe, & tales quales dixi, pactum cum dæmone habentes. De his ſapienter ſcriptum à Cardinali Cuſano *lib. 3. de docta ignorantia cap. 11.* Non illa phantaſtica (*nempe vnio*) Magorum qui hominem ad quandam naturam ſpirituū influentialium ſibi coniecturalium, quibuſdam operationibus mediante fide (*hanc intelligo fiduciam quam Magi ſemper exigunt*) adſcendere dicunt; vt in virtute ſpirituum talium, quibus per fidem vniuntur (*hoc eſt per promiſſam eis fidelitatem & patientiam*) plura & ſingularia mirabilia, aut in igne, aut in aqua, aut ſcientiis harmonicis, apparentiis tranſmutationum, manifeſtatione occultorum & ſimilibus efficiant. Manifeſtum eſt enim in his omnibus ſeductionem eſſe, & receſſum à via & veritate. Propter quod tales ad fœdera & pacta vnitatis, cum malignis ſpiritibus taliter aſtringuntur, vt id quod ſub fide credunt, opere oſtendāt in thurificationibus & adorationibus, DEO tantum debitis; quæ ſpiritibus, quaſi potentibus implere petita, & de vocalibus, iſtis mediantibus, magna cum obſeruantia & veneratione impēdunt. Conſequuntur aliquando per fidem (*intellige* (per) *non vt cauſam poni, ſed poni pro* (iuxta) *nā error eſſet credere quod fiducia illa magorum ſit efficax*) ipſa caduca petita, vniti ſic ſpiritui; cui etiam, à Chriſto æternaliter diuiſi, in ſuppliciis adhærebunt.] hactenùs ille. Quando autem dubium eſt, ſintne hæreſim ſapientia necne ſortilegia, non pertinet ad inquiſitorem iudicare aut cognoſcere ſintnè talia vel non; (verùm hoc pertinet ad Theologos qualificatores;) ſed poſtquam conſtat ea ſapere hęreſim, dubitatur verò tantùm an ſapiant manifeſtam; poſſunt de illa qualitate cognoſcere, & pronunciare ſe iudices eſſe[d]. Qualitatem verò horum factorum puto deſumendam à circumſtantiis & actibus, ſeu rebus quæ admiſcentur.

2. Axio. *Quæcunque fiunt ſortilegia à ſortilegis habentibus pactum expreſſum; ſunt reſpectu operantis ſapientia hæreſim, etiam circa res quas dæmon cognoſcere vel facere poteſt; reſpectu verò operis dumtaxat, ſi ſint circa res quas dæmon non poteſt cognoſcere, nec*

facere

[a] *conſ. 55. lib. 1.*

[b] *Oldrad. cōſ. 210. Tiraq. de pæn. cauſ. 4. n. 3. Gemin. conſ. 34. Albe. rub. de hæret. Afflict. ſup. conſt. Neapol. Clarus §. hæreſis. n. 25. & Farinac. q. 20. Papon. lib. 22. tit. 3. arr. 1. & 2.*

[c] *Pegna in direct. q. 42. commun. 67. Spin. Apolog. 4. contra Ponzinni. cap. vlt. benè id probans.*

[d] *Pegna d. comm. 67. in fine, vbi dicit hanc veram & comm. eſſe ſententiam.*

facere a.]ratio, quia primo caſu, propter fœdus illud, operans eſt hæreticus: ſecundo caſu tunc tantum factum ipſum ſapit hæreſim. Sed quoad non habentes pactum expreſſum.

Dico tertiò *Si qui ſortilegio Deum abnegent, vel adhibeant ſortilegio hoſtias ſacras, vel aliud ſacramentum aut etiam ſacramentalia, immò vel reliquias, vel agnos Dei, vel alias res Eccleſiaſtico ritu benedictas & ſacras* [b]*: vehementer ſunt ſuſpecti de hæreſi.*] ratio quia tales ſignificant ſe credere huiuſmodi adhibita vim habere ad maleficiorũ operationem. Et de hac credulitate debent examinari, &, ſi nolint reſpondere, poſſunt deſuper torqueri; & ſi non fateantur, vt vehementer ſuſpecti debent abiurare.

Dico quartò *ſi qui baptizent imagines ex qualibet materia, vel rebaptizent pueros; hoc ipſo vel hæretici ſunt, ſi putant formam vel materiam baptiſmi aliam eſſe poſſe, ab ea quam Chriſtus inſtituit; vel ſunt vehementer ſuſpecti, etiam ſi negent ſe hoc credere* c. quia tales actus natura ſua præ ſe ferunt aliquid, quod eſt hæreſis manifeſta. Nec inuenio Grillan. *q.3.n.6.* contrarium ſenſiſſe, vt illi Farinac. impingit. Idẽ dicendum de conſecratione & baptiſmo librorum. Nam Magi libros ſuos, vt vim energiticam accipiant (*ſic falluntur*) curant benedici per Sacerdotem aliquem, habentem ſtolam in collo, & aqua benedicta cum aſpergillo ex herba hypericõtis eos aſpergentem, ſimulq; profantẽ, *ego te baptizo in nomine Pat.* &c *& interea* alia manu ſacerdos tenet cereũ benedictũ, poſtea ponit libros ſub mappa altaris certo loco, idq; trib. certis diebus, quorũ vltimo in modũ crucis faſcia ligat librũ & recludit in loco puro & abdito. hoc faſſi magi Mantenſes Pariſ. 1586. menſe Nouembri. *teſte Creſpeto diſc. 12.*

Dico 5. *ſi ad res quas poteſt dæmon facere, vel cognoſcere, ſciendas vel efficiẽdas, miſceantur res non ſacræ, v.g. hoſtia non conſecrata, etiãſi ſuper eã Sacerdos miſſã dicat, probabile eſt non eſſe ſortilegiũ hæreticale, quãdo fit à non habẽte expreſſũ pactũ* d. Putarem tamẽ diſtinguendũ. nam ſi iſte benè ſentiat de præſentia corporis Dominici, & tranſſubſtãtiatione, & non prębuit hanc hoſtiã populo adorandã, ſed verè aliam, quã eleuauit, conſecrauit; hãc verò acceſſoriè tantũ ſuper altare ad magicos effectus poſuit; erit tantũ ſuſpectus de hæreſi; ſi verò illa alia credidit, tunc apertè foret hæreticus: ſi verò reuera nec credidit iſta vim aliquam ad effectũ magicum habere, non erit ſuſpectus de hæreſi, ſed extra ordinem puniendus. Hæc ita ſi de hac eius intentione conſtet, nam quãdiu non conſtat, mihi quidem videatur de hæreſi meritò maxime ſuſpectus.

Dico 6. *Quandocunq; dæmon inuocatur per modum ſacrificij vel adorationis, ſapit res manifeſtã hæreſim; quando per modũ imperij, non rarò idẽ dicendũ.* v.g. primò ſi admiſceantur res ſacræ [e]. 2. ſi inuocetur, vt amicus Dei, & ei car⁹. 3. ſi putet hoc non eſſe peccatũ, vel ſaltẽ non graue. 4. ſi petat quæ dæmon præſtare neq̃t, vt ſuſcitare mortuũ, animã defuncti repręſentare, arbitrii libertatẽ cogere ad amãdũ &c. vel quæ neſcit, vt futura contingẽtia; vel quæ ſcit contingẽter, ea petit doceri certò & infallibiliter. 5. ſi petat quæ poteſt dæmõ, ſed credat eũ ea poſſe ẽt Deo non permittẽte: vel petat reuelari præſẽtia aut præterita, omninò infallibiliter [f]. Imò ſi rem recta reputemus via, quia nobis omne cũ dæmonibus commercium interdictum, quotquot non modò per viam obſecrationis, ſed etiam per viam imperii aliquid à dæmonibus ſtudent obtinere, valdè ſapiunt hæreſim [g]. Illud tamen fateor, ipſius ſuſpicionis pondus, qualitate perſonarum & aliis circumſtantiis eſſe trutinandum h.

SECTIO XVI.

De pœna & ſupplicio maleficorum.

PRogrediamur à leuioribus. Sed notandum principio; quoſdam I.C. i. nimis credulos Wiero medico & hęretico, magnã vim facere in diſtinctione

a *poſt alios Grill. q. 10. n. 4. Farinac. d. q. 20. num. 81.*

b *Eymeric. d. q. 2. & ibi Pena comm. 67. Alf. à Caſt. l. 1. de iuſt. hære. punit. Berna. Cuman. in Lucer. inquiſit. ver. ſacramẽtis abuſi. Ioan. à Roias tracta. de hæret. p. 2. aſſert. 12. n. 267. Farin. d. q. 20. n. 85. in 2. editione ſupra Grilland. q. 10. num. 16.*

c *Penna ſupra Spina d. apol. 4. Farin. n. 85.*

d *Oldradus conſ. 10. col. 3. Grilland. q. 10. n. 13. & q. 11. n. 19. & 20. Farin. num. 84.*

e *DD. ſupra citati. verſ. dico tertiò*

f *Bernardus Baſinus tract. de artib. magicis. concl. 1. & ſeqq.*

g *Spineus d. apolog. 4. & Siman. Cath. inſtit. tit. 21, nu. 13. & Penna vbi ſupra comm. 68. litt. O.*

h *v. Pennam ſupra.*

i *Fichard. con. 112. Io. Alshuzius admonit. ad Iud. Godel. tract. de lam.*

nominum, *venefici, malefici, incantatoris, ſtrigis, Lamiæ*; quaſi verò hoc iudicium ex nominibus, non geſtis ac facinoribus, ſit decidendum. cõſtet iudici de re, nomina contemnat; quæ rebus ſubduntur, non res nominibus: & ſic, qui de hac materia veteres nouitiiq; ſcripſere rebus ipſis nomina poſthabuere: quod & ego hoc tractatu feci, pro iiſdẽ ſumens *veneficos, maleficos, incantatores, ſagas, ſtriges, Lamias*. itaq; hac putida diligentia prætermiſſa, facta nunc perpendamus.

Quoad peccata ſortilegii, quæ hæreſim non ſapiunt, in pœna vtrumq; ius, ciuile & Canonicum eo conueniũt, quòd iudicis arbitrio permittant; debere tamen iudicem arbitrio ſic vti, vt canonibus legibuſq; ſe accommodet, nec eorum præſcriptum tranſiliat temerè, videlicet, niſi qualitas facti, conditio perſonarũ, animus delinquentis, ſchandalum inde exortum ſimiliaue ſuadeant pœnam intendere vel minuere; quod idem in mandantibus & conſulentib. obſeruandũ, communiter receptum videtur[a]. Solent .a. iure canonico ſortilegi non hæreticales (vt vocant) ſiue ſint laici, ſiue clerici, & ad quemcumq; finem ea fecerint, in foro pœnitentiali puniri pœnitentia XL. dierũ[b]; ſed cùm hodiè omnes pœnitentiæ confeſſario ſint liberæ, poterit moderari[c]. In foro fori, ſi publicum crimen; olim imponebatur publica pœnitentia, quã ſi detrectarent, vel non complerent, à cõmunione fidelium arcebantur[d]: hodie ſublata illa publica pœnitentia, Laicus non hæretica, nec hæreſim ſapientia conficiens, pro prima vice erit excommunicandus[e]: ſi monitus perſeuerat, & eſt vilis perſona, publicè eſt fuſtigandus, vel mitra chartacea dehoneſtandus; ſi honeſtior relegandus, vel perpetuo carceri mancipandus[f]: conſequitur autem infamia hoc crimen, etiamſi nihil horum illi iudex infligeret[g]. Hæc certum eſt procedere, quando ad malum finem: ſed quid ſi ad bonum? idem in laicis & clericis tum obtinet; adhuc eſſe puniendos, etiamſi verba ſacra admiſceantur, vel cruces &c. ſi ſint admixta alia, vt characteres, nomina ignota, & huiuſmodi obſeruationes, quas conſtat nihil per ſe habere efficaciæ ad finem illum bonum[h]. & tunc pœna eſt arbitraria.

Quoad clericos; conficiens non hæreticalia, in ſimplicitate cordis & zelo bono (v.g. pro inueniendis bonis Eccleſiæ ſubtractis) ſuſpenditur à diuinis & miniſterio altaris per annum & vltra iudicis arbitrio, ſecundùm facti turpitudinem & criminis[i] qualitatem; ſi dolo malo feciſſet, deponeretur ab ordine ſacro, omnibus beneficiis priuaretur, & in monaſterium perpetuò, detruderetur; immò & infamis effectus, tonſurari ſolet & in modum ſtulti decaluari, veſtibus antè & retrò reſciſſis & decurtatis, & mox degradari, hoc eſt perpetuò ab altaris adminiſtratione remoueri[k]. Et quia hac in re multa & varia (proh dolor) ſunt Eccleſiaſticorum delicta, etiam parochorum (ad quod Epiſcopos & Archidiaconos decet attendere) breuiter quædam ex Grilland. & Farinacio, iudicibus Romanæ curiæ, ſubiungam pro clariore dictorum intelligẽtia. [i] *c. 2. de forti. Gril. d. q. 14. n. 3.* [k] *c. ſi quis epiſ. 26. q. 5 poſt Gril. Meno. Barb. Far. ſupr. n. 92.*

Sacerdotes qui cauſa vindictæ ſeu doloris aras ſpoliant, aut luminaria conſueta exſtinguunt, vel quid ſimile faciunt, nocendi gratia iis, quorum quaſi in funus hoc impendunt officii; honore & dignitate priuantur, & infames efficiuntur[l]: ſi verò ex inimicitia miſſas defunctorum pro viuentibus celebrarint (Belgæ dicunt, *een moortmiſſe*) vt is pro quo ſacrificium offerunt celeriùs moriatur, vel incurrat mortis periculum; proprii ordinis gradu deiiciuntur, & in exilium perpetuum vna cum eo qui Sacerdotem conſuluit, vel hoc fieri mandauit, eiiciuntur[m]: niſi tamen ſponte de præmiſſis coram Epiſcopo vel Metropolitano ſe culpabiles detulerint, & de ipſis condignam peregerint pœnitentiam, vt benè Grilland. *ex d. c. quicumq;* fallitur tamen Grilland. cùm putat[n] hæc ſortilegia non ſapere hæreſim: omnino enim ſapiunt,

[a] *Abb. c. 8. de ſortileg. Grill. ſupr. q. 11. Menoch. de arbit. caſ 358. nu. 11. Farin. q. 20. n. 94.*
[b] *tex. & DD. c. 1. de ſortileg. Grill. d. q. 11. n. 2. 6. & 9.*
[c] *Menoch. ſupra n. 6. & 7.*
[d] *c. pro dilectione & ſeq. de conſecrat. d. 2. Silu. v. ſuperſtitio q. vlt.*
[e] *c. ſi quis Epiſcopus c. aliquanti. 26. q. 5*
[f] *ca. contra idolorum. d. q. 5. Roma. ſing. 660. Grill. d. q. 11. nu. 4. & 10. Menoch. ſupr. num. 18.*
[g] *c. 3. 2 q. 8. c. infamis. 6. q. 1.*
[h] *Gril. q. 1. n. 2. q. 2. n. 4. & 5. q. 11. n. 8. 14. 15. 23. 24. & 27. q. 14. n. 3. q. 17. n. 4. & 5. & Far. ſupr. 96.*
[l] *c. quiſq. 2. q. 8. c. de benedicto. 32. q. 1. c. admoneãt. 26. q. 7. Fuller. in pract. crim. canon. c. 33. n. 49 Farina. q. 19. num. 49.*
[m] *c. quicumq; 26. q. 5.*
[n] *Diaz prac. crim. Canon. c. 35. Menoch. ſupr. a. nu. 15. Grill. q. 10. nu. 12 & q. 11. nu. 17.*
[o] *d. nu. 12. & ſeqq.*

Digitized by Google

piunt, quia eſt hæreſis putare hæc habere effectũ huiuſmodi. ideò hæc pertinere cenſeo ad hæreticalia: ſicut & imaginum crucis, B. MARIÆ, vel Sanctorum conculcationem, & deiectionem factam dolo vel iracundia: nam quod Grilland. ait non ſapere hæc hæreſim, falſum id eſſe ſciunt, quotquot iconoclaſtarum furores norunt & execrantur.

Sacerdos celebrans ſuper reb. profanis, quæ vulgò putantur aptæ ad ſortilegia; vt ſunt hoſtia non conſecrata circumſcripta certis notis & litteris ſanguineis, ducto ſanguine ex annulari digito; item cuticula, qua infantis caput naſcentis eſt inuolutum; panis incoctus, ſiue maſſa cruda, vel coactus in placentam; vel lapis, vulgò dictus *calamita*; beneficiis eſt priuandus & in carcerem detrudendus [a]: idem dicendum ſi ſit abuſus vaſis aut veſtibus ſacris [b]; verbi gratia, altaris palla, calice, patina, purificatorio, tabernaculo Euchariſtiæ, aut reliquiarum; lapide ſacrato vel eius fruſto, corporali, manipulo, ſtola, alba, velis ſanctuarii &c. proponant huiuſmodi ſibi exemplum Regis Baltaſſaris [c]; qui tamen non abutebatur ad ſortilegium, ſed ad vſum domeſticum profanum, quod minùs erat.

Sacerdos, qui in ſolemni miſſæ ſacrificio, preces, quæ non tendunt ad Dei cultum & ſalutem animæ, ſed potiùs tendunt in peccatum, obtulerit, (vt ille cuius veſanum amorem fusè deſcribit Grilland.[d]) eodem modo puniri debet, quo præcedentes[e].

88 Omnibus autem communes pœnæ ſunt ſequentes: qui conſulunt diuinatores, vel remedia (illicita videlicet) petunt à maleficis, in eaſdem incidunt Eccleſiaſticas pœnas, in quas & ipſi malefici aut diuinatores: præterea ſunt ipſo facto excommunicati, excommunicatione tamen nulli reſeruata[f]; &, ſi ſint clerici, poſſunt deponi, tam verò clerici quàm laici, debebant olim quinquennalem ſubire pœnitentiam [g]. Iure autem ciuili, eandem diſcentes ac docentes incurrunt pœnam [h]: qui Magos in domum ſuam vocant, cauſa artis exercendæ, priuati bonis debent in inſulam deportari[i]: qui Magos conſulunt, gladii pœnæ ſubduntur[k]: ex Carolina ſanctione, & conſuetudine imperii, etiamſi ob bonum finem interrogarint, vel magicis artibus aut remediis vſi fuerint; exilio, vel aliter infra mortem damnantur, arbitrio iudicis[l] De amatoria præbentibus, dictum *lib. 3. p. 1. q. 3.*

Incantatores Serpentum, ſi præcantatione ſua dumtaxat implorant ſimpliciter & deuotè auxilium Dei, abſque alia ſuperſtitione; vt culpæ, ita etiam pœnæ expertes ſunt: ſi verò Diabolum inuocant expreſsè vel tacitè; erũt puniendi pœnis commemoratis Sortilegorum. Vt autem queant iſta diſcerni, aduertendum ad verba ipſa, ad modum, ritum, & ordinem incantationis: quia ſi in eis inſunt aliqua verba extranea, vel ignota nomina aut characteres, ſiue alia quæ non conducunt per ſe ad effectum intentum, tota res Diabolica & ſuperſtitioſa debet cenſeri [m]. Dicendum idem in ceteris remediis contra maleficia.

Quoad aſtrologos iudiciarios, chiromanticos, & huiuſmodi diuinatores; ſi tantùm prædicant euentum vt poſſibilem præſumptiuè & inclinatiuè; non ſunt puniendi, vt ſortilegi; ſi verò prædicant, vt infallibilem vel neceſſarium, ſunt hæretici ſortilegi [n], & contra eos videnda Bulla Sixti V. contra aſtrologos edita 1585.

Qui præbent poculum naturale aborſus, vt venefici puniendi; non vt ſortilegi, niſi ſortilegia admiſceant[o]. Quando Epiſcopus captiuum habet a-
77 liquem ſortilegum hæreticum, ſi paratus ſit homo ille abiurare, & condignam ſubire pœnitentiam; non poteſt eum tradere brachio ſeculari, nec etiam poteſt acta iudicialia ſeu copiam proceſſus eius vllo pacto cũ iudice ſæculari

commu-

[a] *Diaz ſupra c. 39. Grillan. q. 14. Menoch. ſupra nu. 12. Farinac. ſupra num. 107.*
[b] *Grill. q. 16. & poſt eum Menoch. & Farin.*
[c] *Dan. 5.*
[d] *q. 16. num. 2.*
[e] *Grill. Meno. Farin. ſupra.*
[f] *c. 1. 26. q. 5.*
[g] *c. 2. & 3. 26. q. 5.*
[h] *l. 8. C. de mathem. & maleſ.*
[i] *l. 3. d. tit.*
[k] *l. 5. eod. tit.*
[l] *Carol. conſti. ca. 109. Godel. li. 3. de lam. c. 11. n. 31. kirch. conſ. 12. n. 9.*
[m] *Summa conſeſſ. quam citat & ſeq. Grill. q. 11. n. 28. & Farina. ſupra n. 110.*
[n] *Berber. in Viator. iur. rubr. 8. n. 5. & 6. Grill. q. 11. n. 16. & 12. q. 3. q. n. 13. & 14. Fari. ſupr. num. 112.*
[o] *vid. bullam de aborſu Sixti V.*

communicare; alioqui iure Canonico incurreret irregularitatem [a]. Dumtaxat enim quibuſdam caſibus ſortilegi hęreticales poſſunt tradi brachio ſæculari. 1. ſi fuerint Doctores & ſeductores, niſi ſponté ſua ad Eccleſiam redierint, & hæreſes abiurarint, ſeque contra illas ſtrenuos præbuerint [b]: 2. ſi ſint relapſi. 3. ſi ſint impœnitentes, ad quos reducuntur conuicti omnia negantes pertinaciter [c]. Quod Farinacius *d. num. 105.* extendit etiam ad ſortilegos qui hominem occiderunt, vel quid ſimile fecerunt quod iure ciuili morte luendum eſt; vt nonniſi aliquo trium dictorum concurrentium poſſint degradari, & curiæ ſæculari tradi. Sed in aliis criminibus enormibus id verum non eſſe poſtea oſtendam, *hac eadem ſec. lit. TT.* Et quando acceſſit ad hæreſim homicidium qualificatum, aliud dicendum, mox oſtendam. Formulas condemnationis quoad iſtos ſingulos, pete ex Sprengero *p. 3. mallei.*

Quando ſunt Sortilegi hæretici aut hæreſim ſapientes, contra eos agi ſicut contra hæreticos; receptum eſt vtroque iure [d]. quando non ſunt tales, ſed ab omni errore hæretico alieni, à ſæculari etiam magiſtratu ſolent virgis cædi, ad triremes, vel in exiliũ mitti, vel alia extraordinaria, infra mortẽ pœna, affici, interdum etiam pecuniaria, iuxta perſonæ & criminis qualitatem [e].

Si mors ſit alicuius maleficiati ſubſecuta, locum eſſe pœnæ legis Corneliæ, & comburendum ſortilegum, communis eſt ſententia [f]. Quoad Necromanticos, & ceteros magos, atque maleficos; ſolas Lamias excipientes, idem fatentur patroni Lamiarum [g]. Sed Lamias noſtras, non eſſe eximendas numero ceterorum Magorum, communis eſt ſententia Theologorum & Iuriſtarũ vt mox docebo. Fundamenta Godel. & aliorum ſunt. 1. Lamiæ fatentur impoſſibilia; nempe ſe volaſſe ad conuentus, libidinem cum dæmone expleſſe, tempeſtates excitaſſe, & huiuſmodi. *Reſp.* lib. 2. oſtendimus hæc dæmoni non eſſe impoſſibilia, & ideò fidem habendam earum confeſſionibus cenſent Catholici communiter. 2. Lamiarum peccata ſunt potiùs cogitationis, vel nudi conatus; quàm facti, vel executionis: ideò ab Eccleſia puniri non deberẽt, nec à iudicibus aliis. *Reſp.* falſum præſupponi, progrediuntur enim in opus exteriùs: & in atrocioribus criminibus receptum, conatus aliquando puniendos, vt conſtat [h]. 3. Pœnam minuere deberent, ætas ſenectutis, & ſexus fragilitas. *Reſp.* ſenectutem non eſſe idoneam cauſam minuendæ pœnæ in atrocioribus delictis, vt ex praxi iudiciorum, affirmat rectè Iul. Clarus [i]. deinde falſum ſupponunt, ſolos ſenes in hoc peccatum incidere. Vt etiam falſum ſuppònunt, ſolas mulierculas ſic delinquere: quanquam nec in hæreſi nec in ſimilibus atrocioribus ſexus excuſat. 4. Lamiæ debent cenſeri ſimiles dormientibus, confitentur .n. crimina commiſſa in mentis exceſſu, vel ſopore. *Reſp.* multa ſagas imò ferè omnia vigilantes committere, & propter hæc puniẽdas; vt propter pacta cum dæmone, coitum cum eodem, infanticidia, ſegetum & iumentorum damna &c. Immò, & quæ in ſomnis gererent, culpa non carent, quia & antè ſomnum ea præmeditantur, & poſt ſomnum ea rata habent, & ſibi in illis complacent [k].

1
2
3
4

5

5. *argumentum*, pacta huiuſmodi ſunt imaginationes deluſarum mentiũ. Venerius quoq; coitus cum dæmone, eſt rei impoſſibilis fictio. Quæ de tempeſtatibus & damnis datis narrantur eorum excedunt poteſtatem: quæ de tranſlatione corporali dicunt, ſunt nugæ meræ. *Reſpond.* inprimis credendum contra ſeipſos ipſorum confeſſioni, ſicut & aliis reis. deinde tam conformes omniũ eſſe teſtificationes, & tam confirmatas experientia omniũ populorũ & ſæculorũ; *vt id negare, nihil ſit, niſi inſanire*, vt benè dictũ à Silueſtro [l]; *quibus* (vt ait Spineus [m] (*nemo niſi ſenſu careat, queat contradicere*, & (vt alius quidam de grege hæretico dixit) *qui hoc auſit negare, is audeat negare meridie lucere ſolem, & bis ſex*

eſſe

[a] *c. ſententiam ſanguinis. Ne cleri. vel monach. Ancharan. in c. ea quæ de reg. iuris. in 6. q. 4. Farı. ſupr. n. 105.*
[b] *Simancas prax. c. 59. nu. vlt.*
[c] *de his tribus fusè Simanc. prax. c. 59. cũ ſeqq. Alf. à Caſtro libr. 2. de iuſt. here. punit. c. 2.*
[d] *Grill. d. q. 11. n. 1. 6. 9. Menoch. ſupra n. 4. Farin. q. 20. num. 87.*
[e] *poſt alios Clarus §. hereſis. n. vlt. Menoc. ſupra & Farinac. ſupra.*
[f] *lib. 1. Cod. de mal. & math. Berbe. d. rub. de ſortil. nu. 2. & 8. Dambond. in prax. crim. tit. de homici. per ſortileg. c. 73.*
[g] *Ponzinibus Fichard. Godelm. & alii.*
[h] *Iul. Clarus §. fin. q. 92. nu. 2. Kirchou. & alii quos ſequitur vel imitatus Godelm. l. 3. c. vlt. nu. 36.*
[i] *§. final. q. 60. num. 6.*
[k] *Simanc. in prax. c. 11. n. 4.*
[l] *libr. 1. de ſtrigimag. & dæmon. admirã. c. 14.*
[m] *d. commun. 68. litt. r.*

eſſe duodecim. Et ſingula nos *lib. 2.* comprobauimus [a]. Nunc duntaxat auctores
VV ea confirmantes citabo. PACTVM iſtud agnoſcunt & habent pro certo, tum THEOLOGI, vt poſt Ciprian. *lib. de duplici martyrio*, & D. Auguſtin. *in capite illud 26. quæſt. 2.* tenent D. Thom. *2. 2. q. 95. & 96.* Alex. Halenſ. *p. 2. q. 184.* Alber. Magn. *in 2. d. 7. art. vlt.* Petrus de Tarantaſia, (qui poſtea fuit Innocen. V.) *ibidem*, Petrus de Bonauentura *ibid.* Guido Carmelita *in ſpeciali quæſt. quam de hac re compoſuit iuſſu Papæ Ioann. 22.* Scot. *in 4. d. 34.* Gabr. *in 2. d. 8. q. 2. a. 4.* S. Antonin. *2. par. tit. 12.* Guilhelm. Pariſienſis. *in tractat. de fide & legib.* Silu. Tabie. Ang. Armill. Grafiis, *in ver. ſuperſtitio & ver. maleficium.* Gerſon. *in 1. par. Trilogio Theologiſatæ Aſtrologiæ*, Ioannes Tritthemius harum rerum nimis peritus *in qq. à Maximiliano Cæſare propoſitis*; Fran. Victoria *relect. de Magia*, Alfonſ. à Caſtro *libro primo, de iuſta hæret. punit. cap. 15.* Eymericus *direct. inquiſit. cap. 43.* & ibi Penna *comm. 68.* Bernard. Comenſ. *in diſputatione poſt Lucernam Inquiſitorum*, Sprengerus *in Malleo*, Niderius *in formicario*, Hollenus *in Preceptorio*, Baſinus *libro de Magicis*, Bartolom. Spinæus *contra Ponzinibium*, Silueſt. Prieras *lib. de ſtrigimag. & dæmon. admirand.* Franc. Picus *Dialog. ſtrix*, Iaquerius *in flagello hæret.* Ioſeph. Angl. *in 2. quæſt. de Magia*, & nouiſſimè Sebaſt. Michaëlis *in Pneumalogia*, Creſpetus *de odio Satanæ in homines*, & Petrus Binsfeld. *par. 1. de confeſſ. maleficar. prælud. 7.* Cardinal. Toletus *libro 4. ſumm. inſtruction. Sacerdot. cap. de magia 15.* Idem ex IVRISTIS aſſeruere, Grillan. *lib. 2. de ſortileg. q. 3.* Martin. de Arles *tract. de ſuperſtit. à n. 85.* poſt veteres, Ioan. Andreæ *in c. accuſatus §. ſanè de hæret. in 6.* Archidiac. Ioan. Monach. Guilhelmum. *de monte Lauduno* & Bartolomæũ Raymundi, *ibid.* & ſatis fatetur Oldrad. *conſ. 210.* item Turrecremata *in c. illud 26. q. 2.* Berber. *in viatorio iuris tit. de ſortileg.* Simancas *in pract. c. 11. & in Inſtit. Cathol.* Damhaud. *in pract. crim.* Nauar. *in Man. c. 11. n. 25. & in c. nunquid Cain. de pœn. d. 1.* Menoch. *de arbit. iud. caſ. 388.* *Fari. prax. crim. q. 20.* Florimund. de Remundis *de Antechriſto c. 7. n. 5.* Nic. Remig. *opere de dæmonolat.* Quodq; caput eſt expreſsè hoc docet Ioan. 22. *in ſua extrauag. ſuper ſpeculà.*

[a] *de pacto. q. 4. de tempeſtatibus & damnis q. 11. de concubitu q. 15. de translatione locali q. 16. lib. 2.*

Et quia contra hæreticos agimus etiam ex ipſis hoc accuratè docent, Lamb. Danæus *Dialog. de ſortiariys*, Ioan. Bodin. *lib. de dæmonom.* Thomas Eraſtus *in Furnio*, Georg. Pictorius *in Reſolut. an ſaga ignis mulcta damnanda.* Hotoman. *con. 98.*

2 *De* VENERIO COITV *ſuccuborum & incuborum* hoc tenent cum Innoc. 8. Pont. in bullâ de hac re editâ, & plurimis Sanctis Patrib. Alex. de Hal. *1. p. q. 78.* D. Tho. D. Bonau. Scot. Dur. Gab. Dionyſ. Cartuſian. *in 2. d. 8.* Guil. Pariſ. *de vniuerſo p. vlt. c. 23.* Abulenſ. *in 6. Gen. q. 6. & in 7. Exod. q. 12.* Alfonſ. à Caſtro *ſup. c. 16.* Caietan. *in 2. 2. q. 96. a. 3.* Sixtus Senenſ. *lib. 5. ſanct. biblioth. ann. 73.* Bartolom. Med. *1. 2. q. 72. a. 2.* Spreng. Nider. Silu. Pic. Holen. Spin. Victor. Mich. Creſpe. Tolet. Angl. Binsf. Comenſ. Iaquerius *ſup. citati*, & Vlricus Molitor *in Dialo. cum Sigiſmundo c. 5. & 6.*

Ex Iuriſtis Martin. de Arles ſup. Gril. *lib. 2. q. 7.* Simanc. & Remig. ſup. & locorum omnium acta de hac re iudiciaria. Nec non prædicti tres hæretici; & ipſemet Lutherus *in Conuiuialib.* vt appareat mendacium Fichardi, hoc attribuentis ſolis inquiſitoribus & Papatui addictis, vt ille loquitur.

3 De GRANDINE TEMPEST. &c. huiuſmodi; quæ probantur omninò à Theologis, *arg. c. 1. Iob, vbi* D. Thom. & Cartuſian. idem docuere Patres, *in cap. nec mirum 26. q. 5.* D. Auguſt. *lib. 8. de ciuitat. Dei cap. 19.* Iſidor. *lib. 8. Etymol. cap. 9.* Innoc. 8. *in bulla ſua ad Inquiſitor.* D. Tho. & ceteri Scholiaſt. *in 2. d. 7. & 8.* Caſtrenſ. Silu. Spineus, Hollenus, Spreng. Michaël, Tolet. Iaquer. Nider. Victor. Angl. Binsfeld. & alii citati. *Ex Iuriſtis* conſentiunt, Simancas, Menoch. & Damhauder. & Remig. & Comenſ. citati; Azo, Godofred. Bart. Ang. Bald. Salyce.

in l.4.C.de malef. vbi tex.apertè hoc confirmat. Bonifacius de Vitalinis *tract. de*
malef.c.de ſortileg. Ioan.ab Anan.*in c.1.de ſortileg.* Grilland.*lib. 2. q. 6.* Franciſ.Bal-
duin. Iacob.Ræuardus & alii ad ll.XII.tab.Pet.Gregor.*lib.34. Syntagm. Iuris v-*
niuerſi c.11.& c.13. Petr.Matth.*in 7.Decretal.tit.de malef.& incantat.* Necnon tres
illi hæretici quos nominaui,& Lutherus Archihæreticus.

De Translatione Corporali eam per dæmones fieri poſſe & ſo- 4
lere ex patrib.docent Clemens *lib.6.Conſt.Apoſt.c.9.* Arnob.*lib.2.cont. gent.* Ege-
ſip.*lib.3.de excid.Hier.* Cyril.Hieroſ.*Catecheſ.6.* Maximus Taurin.*ſerm. de Natali*
Apoſt. Epiph.*lib.1.contra hæreſ.30.* Greg.*lib.1.Dial.c.4.* Et alia exempla ſuggerit Io.
Cæſarius Monachus Ciſtercienſis *lib.5.c.27.34.56.* & quæ his addunt Bart. Spi-
næus *contra Ponzinib.* Grillandus,Caſtrius,Remig.& Binsf.à me citati.

Eſt iſta communis ſententia Theol.& Iuriſt.S.Tho.Sco.Dur.Caie. Silu. 5
Angl.Victor.Caſtrii,Sprengeri,Niderii,Iaquerii,Michaëlis,Creſpeti, Toleti,
Spinæi,Pici,Guil.Pariſ.Pegnæ,Binsfeldii,& aliorum citatorum; Turrecr. *in c.*
Epiſcopi 26.q.5. Grill.*de ſortileg.q.7.* Pennæ ſup.*d.com.68.* vbi citat Comenſ. & Al-
bert.*de agnoſcend.cathol.aſſertion.q. 24. n. 24.* & vocat hanc ſententiam commu-
nem Theolog.& veram,vt eſt reuera.Nec ei repugnat Nauar.*c.11.Manual.n.38.*
nam voluit ſolummodò negare;eas vehi, cum illis circumſtantiis, quæ expri-
muntur in *d.c.Epiſcopi.* Ratũ ergo maneat, quintũ hoc argumentũ planè falſis
præſuppoſitis niti. Mirè tamen circa hanc deluſionem Lamiarum pertinaces
ſunt earum occulti quidam Patroni. Arripiunt occaſionẽ ex d.c.Epiſcopi(de
quo nos mox copioſè & luculenter diſſeremus. Quia deluſas Herodiadianas
illas canon aſſerit;ſic ratiocinantur: *ſi illæ deluſæ,ergo & noſtræ ſtriges.* At quia ho-
mines,aliàs nec inepti nec inſulsè ſtolidi, animaduertunt non ſatis validè in-
ferri. *Ergo ſaltem* (inquiunt) *poſſunt etiam deludi.* Vnde igitur cùm aliqua in iure ſi-
ſtitur,iudici conſtabit eam non deluſam,quæ potuit? Ne quid diſſimulent, en
vobis ipſorummet argumentationẽ ad me à V.Cl.Phil.Numanno Secretario
oppidi Bruxellenſis in Brabantiâ,poëticâ arte,ſed pietate clariore, cui cũ illis
quotidianæ velitatiunculæ pro veritate,perſcriptam: *Manifeſtum eſt* (inquiunt)
Doctores de materiâ ſagarum ſcribentes ad vnum omnes hoc admittere,quod mulierculæ à
dæmone ſæpè illudantur ac decipiantur:ita vt per imaginationem cogitent,& credant cer-
tè ſe perpetraſſe ac feciſſe veraciter,ea quæ tantùm in ſolâ phantaſiâ operâ Diaboli mentem
obfuſcantis obuerſata ſunt. Non ſatis tutò ergo agere iudices, quando confeſſionibus ſagarũ
ſiue voluntariis,ſiue per vim extortis,fidem adhibentes,eaſque pro ſufficientibus habentes,
probationibus,miſeras illas,ac fortè inſontes ſuppliciis tradunt;quæ,cum deceptæ ſint nega-
re non poſſunt,ea,quorum ſe re verâ reas putant. Quamobrem cuiuis iudici meritò ſcrupu-
lus naſcatur. Quia confeſſio in hac re pro ſufficienti probatione haberi non debeat:cùm fieri
poſſit,vt ex errore deceptæ mentis procedat confeſſio. Quo igitur pacto iudex poterit dino-
ſcere;Vtrum in indiuiduo reus reaue,quæ ei offertur,ſit per imaginationem deluſa, vel verè
commiſerit quæ fatetur.

En Rhodus,en ſaltus.quis non agnoſcat argumentum Wieri, cuius ve-
nenum Calidius Looſeus,in Alemanniâ hauſtum & eiuratum,in Belgiũ, præ-
ſertim Bruxellam diffudit.vt antidotum propinem tam periculosè potis, pri-
mùm nebula raticinationis,ſeu vaporis noxii exhalatio, remouenda. Nempe
prætexitur prætenſio ſcrupuli ex confeſſione falſa & erronea, quam conten-
dunt eſſe quando ex nuda confeſſione proceditur. Quis vnquam aſſeruit (nõ
ego quidem vſquam) ſoli ſtandum confeſſioni? cenſui ſemper & profiteor in
hoc crimine ex nuda & ſola confeſſione rei procedi non poſſe, *cum Bald.& Ang.*
in l.1.C.de confeſſ. quia ex tali nõ videtur ſatis iudici conſtare certò poſſe de cri-
mine,quod tamen neceſſarium eſt ad condemnandum,ex ſententia commu-
niore. *arg.l.1.§.item illud & ibi Bart.D.ad Syllania.* Sed contendo paralogiſmum
latere

latere in hac ſolius nudæ cõfeſſionis nuncupatione: Et ideo, vt in omnibus æquiuocis, eſſe neceſſe priùs diſquirere, quid vocent nudam confeſſionem. Si de confeſſione légitimâ & ritè facta loquuntur, in qua & adfuere indicia (alioquin nulla foret) & reliqua de quibus diſſerui, *ſup. lib. 5. ſect. 11.* certum eſt ac manifeſtum eos alucinari. Nam leges humanæ talem confeſſum habent pro iudicato: & in Euangelio Paterfamiliâs ſeruulum nequam *ex ore eius* (hoc eſt ex confeſſione) iudicat. & ex tali confeſſione indiciis fultâ, quæ ad torturam per ſe ſufficerent, reum damnari poſſe, non eſt dubitandum, vt meritò cenſuit poſt alios Daniel Mollerus *par. 4. Conſtitution. Saxonicar. ſect. 2. num. 13.* & hoc in terminis de crimine & confeſsione ſtrigum accuratè probat Arnald. Albertinus *de agnoſc. aſſertion. hæret. q. 25.* quem lege ſi lubet. Si de non ritè facta (v. g. deſtituta indiciis, improbabili, vel impoſſibili) loquuntur; illis aſſentior: ſed nego hoc in caſu popoſito locum habere. Nam quæ Lamiæ confitentur, non ſunt impoſſibilia, nec improbabilia peritis humanæ & diuinæ philoſophiæ, ſed admirabilia tantùm. *Probatum id à me toto lib. 2. Diſquiſit. Magicar.* Nec vnquam iudices probi ex tali nuda confeſſione procedunt, vel ad damnationem, vel ad torturã, vel ad capturam aut inquiſitionẽ (*vide dicta ſup. ſect. 2. verſ. Quartò requiritur*) ſemper enim indicia requirunt, quibus aliquando validiùs aliquando imbecilliùs, ſufficienter tamẽ confeſſio aſtruitur: quę indicia qualia eſſe debeant docui *ſup. ſect. 3. & 4. per tot.* & non poſſunt particulatim, niſi ſpecie facti in particulari propoſita, explicari. Cur ergo metuunt ſtare confeſſioni ſic legitimè factæ? In foro poli ſtandum eſt confeſſioni proponentis in exomologeſi peccata ſua, etiam abſq; vllis indiciis; cur non in foro fori cũ indiciis? ſi Dei vicari⁹ illic peccatũ nõ metuit, cur hîc vicarius terreni Regis formidet? an tẽporariæ pęnę maior eſt dolor, q̃ ęternę, aut primę mortis grauius periculũ vel damnũ, q̃ ſecundæ? Quid? quod in ſacramentali cõfeſſione tenetur Iudex ſtare rei confeſſioni; adeò vt ſi dicat ſe talia patraſſe, nõ poſſit cõfeſſarius illũ reiicere, ſine peccati Mortis reatu, quaſi illuſũ; ex hoc quidẽ ſolo (quod prætexitur) capite, quod deludi à dæmone aliquãdo tales cõtingat; ſed tenetur ei & abſolutionẽ & pœnitentiã impendere? Igitur nec iudex fori externi, ſola fretus cõiectura q; deludi ſolent, poteſt ſtrigũ iuridicæ confeſſioni fidẽ derogare. Quod inde etiã ſtabilitur. ſi malefici ſe conſpiraſſe in reip. vel Principis perniciẽ faterẽtur: ex iſto illuſionis capite nullus iudex auderet eos abſoluere vel dimittere; ſed cenſeret ſe obligatũ ad reorũ condemnationẽ ꝓcedere, vt reorũ læſæ Maieſt. Et ſi hanc publicã iniuriã negligeret, ipſe à ſuperiorib. iudicib. in ius vocaretur, ac ille ipſe fiſci procurator (tã ſomnolẽtus vel contemptor diuinæ iniuriæ) nactũ ſe ſpongiã crederet ſucci plenã, quã aueret exprimere. Cur ergo ſegniori eſſe liceat in Dei iniuriã, quæ ꝑſpicuè in maius Eccleſiæ & naturæ damnũ vergit? Deniq; ſi in furtis, latrociniis, ſacrilegiis, adulteriis, homicidiis, falſæ monetæ, Sodomiæ, &c. criminib. ſtari poteſt legitimæ confeſſioni, cur non in hoc quoq; delicto? Iniquum planè eſt aliam exigi certitudinem, quàm quæ iuxta criminis naturam poteſt haberi. ſi cuiuſquam autẽ, certè huius criminis ea eſt natura, vt de eo ferme iudici aliunde nequeat conſtare, quàm ex indiciis, præſumptionibus, & reorum confeſſione, eò quod clàm committatur, & ſæpe nulla poſt ſe ſceleris veſtigia relinquat. quare hîc potiſsimum locus eſt ſententiæ, volentium ſolam legitimam, quæ veriſimilis ſit reorum confeſsionem in talibus delictis ad condemnationem ſufficere, quam admittit Godelmannus, *lib. 3. de Lamijs c. 10. n. 47.* & tenet Mollerus *d. ſect. 2. à. nu. 11.* atq; ita priùs deciderat Iul. Clar. *§. fin. lib. 5. recep. ſent. q. 55. verſ. quomodo autẽ dicatur conſtare de delicto.* Nonne ſunt hæreticis annumerandi iſti fœderati partiarii dęmoniorũ? ſanè id cõmuniùs receptum docent Gril. *q. 10. n. 10. de ſor-*

tileg.

tilog.& Clarus *d.q.55.verſ.poteſt etiam,& q.4.v.1.*quos ſequitur Moller. ſup. Quis aũt neget ad hęreſeos condemnationem ſufficere legitimam confeſſionẽ,niſi qui à grauiſſimis iuris interpretibus temerè velit diſſentire? *Bald. in l.ſi quis non dicam rap.C.de Epiſc.& cleri.Felino in c.auditis ext.de præſcript. Arelatenſi in tract. de hæret.Notab.2.* Quamobrem cenſeo non tantum iudices ſecurè poſſe ſtare tali confeſſioni, ſed etiã teneri ſub culpâ lethalis peccati.Quia cum iudex ex officio & ſecundum leges reũ damnare tenetur; ſi non damnet eum, ex cuius abſolutione periculum imminet reip.& ſcandalum mali exempli plerĩſque gignitur,ad damna inde prouenientia tenetur reſarcienda, *vt docebo in fine huius ſect.16.* Nec diffiteri quis poteſt ſtriges eſſe noxias reip. & conari quam plurimos poſſunt in ſocietatem criminis pellicere, & earum abſolutione bonos iure optimo ſcandalizari; ſecundum leges verò tales à iudicibus legitimè captas, tortas, confeſſas puniri morte debere. Conſtat ergo iudices hoc facere nolentes lethaliter peccare in Deum& rempub. & quod hinc conſequitur tales Iudices in hoc propoſito manentes abſolui in foro conſcientiæ nullatenus poſſe: quod accuratè perpendendum eſt eorum confeſſariis.Quis neſcit iudicem teneri ex actis procedere? aut quis vnquam Syndicatũ intendit, aut in foro fori reprehendendum iudicauit, ſi ſecundum allegata & probata ſententiam tuliſſet? Duntaxat quidam excipiunt, ſi priuatim certò ſciret reũ eſſe innocentem, quod ipſum tamen multorum grauium Theologorum, & communior Iuriſtarum ſententia non admittit,niſi in eo qui legibus ſuperior eſt,negat in ſubſellii inferioris iudicib.ſed hoc loco nullus huic exceptioni locus eſt. Nemo.n. aduerſariorum affirmare audet certò ſe ſcire illas deluſas & eſſe innocentes,præter Wierum, Ponzinibium,Looſeum & ſimiles; quorum iã exploſus eſt error obſtinatione & impudentia & inſcitia plenus; ſed dicunt duntaxat ſæpè illas deludi,& idcirco in indiuiduo iudicẽ dubitare. Verũ hinc ego cõtra infero,quando in indiuiduo iudici nõ conſtat deluſã eſſe, teneri iudicẽ legitimę rearum confeſſioni ſtare. Quæro,ſi noſſet non eſſe deluſam,nõne damnaret? ſi damnaret,quã ſciret non deluſam; cur nõ teneatur etiam faſſam damnare quã neſcit deluſam? ſemper ſanè præſumenda eſt nõ deluſa,donec deluſa fuiſſe probetur.quia legitima cõfeſſio,vera eſſe præſumitur.contẽdenti deluſam,probatio incumbit:non probanti,meritò obiicitur;neminem, qui aliàs mente conſtęt,ſtultum vel deluſum præſumi niſi probetur. Videte in quem ſcopulum iſti impingunt,dum ſcrupulũ timent. Scrupulorum propriũ eſt facere vt timeas,vbi non eſt timendum,& contemnas vbi meritò ſit trepidandum.ſic iſti dum vitant,vel fingunt ſe vitare, inanẽ culpam, in verũ crimẽ incurrunt.*Vbi impius interficitur*(ait D. Ambr.lib.2.de Paradiſo)CHRISTVS *infunditur: vbi abominatio aboletur,ſanctificatio conſecratur. Impiũ eſt*(ſcribit Caſſiod.li. 9.varior.in edicto Alarici) *iudices illis eſſe indulgẽtes, quos cæleſtis pietas nõ patitur impunites.* Hęc de ſcrupulo prætenſo: Nunc de ipſa deluſione manũ conſeramus.

Primum dicunt; *Manifeſtum eſſe Doctores de ſagarum materià ſcribentes ad vnũ omnes hoc admittere,quod mulierculæ à dæmone ſæpè decipiantur ac illudantur: ita vt per imaginationem credant ac cogitent certò ſe perpetraſſe ac feciſſe veraciter, ea quæ in ſolà phantaſia opera Diaboli mentem obfuſcantis obuerſata ſunt.*] Siſte gradum. Bonam horum Doctorum partem non oſcitanter perlegi, & nego ad vnũ omnes hac de re idem ſentire,quoad id ꝙ de facto contingit;ſed tantũ conueniunt quoad id quod poteſt contingere. Fatentur omnes vnanimiter fieri poſſe, vt mulierculæ decipiantur: immò & viri.nam ne ſexus quidem melior purus ab hac cõtagione: ſed vtrum reipſa ſæpè decipiantur;item, vtrum hæc deceptio in cunctis quæ fatentur,an in quibuſdam tantũ locum habeat;non idẽ ſentiunt nec ſcribunt Ponzinibius, Wierus,& ſimil. videntur velle ſemper illas deludi; Al-

ciatus,

ciat. Duar, Godel. & alii, videntur velle tantũ deludi quoad pleraq;, & quidem quoad hæc ſemper; quorum omniũ iam exploſę ſententię indignę ſunt quib. refellendis iterum calamus deſudet. Communis Theologorũ, Philoſophorũ, Iuriſtarum, & omnium Eccleſiaſticorum Tribunaliũ, & ferè omniũ ſæculariũ ſubſelliorum ſententia eſt, illuſionem hanc in paucis admodum reb. ſeu facti ſpecieb. (nempe delatione ad conuentus, transfiguratione, & carnali copulâ cum dæmonibus) & id rariſſimè in his ipſis contingere. ſic præter ceteros diſertè ſcribunt Iaquerius, Comenſis, Sprenger, Michaelius, Binsfeldius, Remigius. Peccant itaq; diſputatores iſti, primò cùm aſſerũt omnes in hac deluſione conuenire: ſecundò cùm quod de quorundam caſuum ſeu viſionum confeſſione conceditur, id ad ceteros extendunt de quibus idem negatur: tertiò dum, quod rariſſimè contingere, immò quod tantùm contingere poſſe multi dicunt, id ipſi ſic interpretantur; quaſi crebrum eſſe vel frequentiùs ab omnibus concedatur. Sin fatentur id frequentiùs quidem non eſſe; cur non potiùs quod frequentius eſſe ſolitum amplectuntur: & animo propendent, vt ex frequentiùs contingentibus confeſſionem veram, quàm falſam eſſe præſumant? Sicut legislatori (ſecundum Theophraſtum) ſic & iudici oculus mentis ab eo quod ſemel aut bis accidit, ad id quod ſæpiùs conſueuit transferendus. Deinde peccant, & largiùs, cùm ex tali præmiſſa propoſitione inferunt: *Non ſatis ergo tutò iudices agunt, quando confeſſionibus ſagarum, ſiue voluntarijs, ſiue extortis per vim, fidem adhibent, & eas pro ſufficientibus ad damnationem probationibus habent.*] Errant inquam ſic argumentantes. 1. quia videntur velle ſubindicare iudices hoc nunquam tutò facturos: quod ex præmiſſa tamen particulari propoſitione eos inferre recta ratiocinandi ratio non permittit. Ais, ſæpè decipiuntur: ergo iudex nunquam earũ confeſſioni tutò credat. Nego conſequentiã: quæ vt valeret, ſemper decipi eas foret neceſſe. nunc nec ſæpè ſed rariſſimè decipi deprehenduntur. Sæpiùs ergo erraret iudex non credens, quã credens. Quod ſi tantum hoc volunt. Aliquando deluſæ ſunt: ergo à ſic deluſis aliquando iudex rapi poteſt in errorem. Verum id quidem, ſed & illud verum; ſæpiſſimè & ferè (ſi ferè) ſemper compotes mentis ſunt & erroris vacuæ, & verum eſt quod confitentur: ergo iudex confeſſionem illam ſequens ſæpiſſimè & ferè ſemper rectè iudicabit, & nunquã, vel vix vnquam ab illis in errorem deducetur. Ampliùs dico, quamuis deduceretur, ſi confeſſio legitima fuerit, addicens confeſſam ſupplicio legitimo, nihil peccabit, ſed error expers eſt culpæ. functus.n. eſt officio ſuo, qui ſecundum allegata & probata, & publicam conſcientiam, immò & priuatam (cui dubitatio ſola non repugnat) ex iuris normâ iudicauit. Præterea ſi quid iſta ratio valeret, in ſimilib. valeret; in quibus tamen nemo iudiciorũ vel legum peritus vllatenùs eam admiſerit. Quã ſæpè tormentorum acerbitas falſam in propriũ caput reorũ confeſſionẽ extorquet! ergonẽ iudex qui ex confeſſione per quæſtionis cruciatũ expreſſa, ſed aliàs legitima, reum dãnauit, nõ ſecurè procedet? ſępe fit vt multi teſtes pecuniâ corrupti in vnũ teſtimoniũ conſpirent, nec occurrat contra illos exceptio vel depulſio ſufficiens, & tñ reus verè ſit innocens: ergo teſtimonio legitimo teſtiũ iudex non tutò nitatur? Quis hæc ferat? ſimilia ſunt tamẽ, quæ aduerſarii adferunt. Quia ꝙ ad iudicẽ attinet, ꝗ decipitur; parũ vel nihil attinet, qua ex cauſa decipiatur, ſi peccaturus idcirco, quòd ſine ſuâ culpâ deceptus condemnarit. Nec ad rem pertinet, quod deceptio ex quæſtione vel teſtimonio, vel ex rei ſpontanea cõfeſſione ſit orta: qa ſuppono in his omnib. æquè iudiciorũ ſolemnia cũcta ritè obſeruata fuiſſe. Si ergo talia ad ſubuertendũ omniũ publicorũ iudiciorũ ordinẽ & rationem ſufficere debent; valebit illa argumentatio: ſi non ſufficiunt, inualid⁹ eſt & obtuſus iſte mucro à deluſione petitus. Qui etiã inde retũditur:

quod

quod hac in re eadem quoque eſt ratio faſcinationis & ceterorum criminum. Nam etiam quoad alia crimina reos à dæmonibus deludi poſſe conſtat; vt ad homicidium vim publicam, adulterium, monetariam, &c. ſi faciat dæmon vt quis putet à ſe factum, vel alii videantur videre ſe Petrum facientem, quod alius fecit: Nemo tamen in aliis criminibus ad reorum liberationem à pœna iuris vnquam hoc colore vti voluit: quia nullus fuit, qui tam friuolæ defenſionis vanitatem non perſpexerit. Quot ſomniantibus illuſiones contingunt, quas homines putant ſibi vigilantibus oblatas? quot in ſomnis aliquando cædes, incendia, proditiones nonnulli ſibi videntur deſignare? Quid ſi ergo ſomniet v.g. Petrus ſe Paullum capitalem inimicum gladio traiicere, & Paullus gladio traiectus reperiatur: capiatur Petrus, & putans ſe, quod tantũ ſomniauit, reuerâ patraſſe, & ideo ſponte aut in tormentis homicidium à ſe commiſſum fateatur, quod alius commiſerat: quæro, quid iudex faciat? abſoluet? non licet legitimè confeſſum. damnabit? innocens eſt reipſa. Innocens peribit: & tamen iuſtè ac tutò fuerit à iudice damnatus. Idem ſibi reſponſum exiſtiment iſti, qui cauſam tam friuolam quærunt, in tam immanis iniuriæ Deo & reip. illatæ diſſimulatione. Verùm hæc de argumenti formâ & validitate iam nimis multa:

Venio ad rem ipſam, & inquirere ſtat, an aliqua regula tradi poſſit, qua iudici conſtet; an vera ſit confeſſio Strigum, an vana & illuſoria: Prius quędã ſunt fundamenta præiacienda, vt firmior ſit ardua ſtructura.

Notandum inprimis ea quæ magis accidunt, aliquando ſomno depreſſis accidere, vt quæ Toſtatus, Olaus, & Baptiſta à Porta de quibuſdam narrãt: aliquando certò & perſpicuè vigilantibus. Nam certum eſt auguria, & reliqua maleficia de quibus S.S. non vno loco egit, à vigilantibus acta, vt à Magis Ægypti *Exo.8.* Pythoniſſa Saulis, *1. Reg. 28.* maleficis Manaſſis, *2. Paralip. c.33.* Balaã ariolus vigilans imprecari ſolitus, *Num. 22.* Sæpè etiam quod vnus ſomniauit, hoc alter verè patrauit, vt *Iud.7.* Madianita miles ſomniarat, quod Gedeon in caſtra irruens verè fecit. Vnde fit, vt poſſit quod vni ſagæ ſomnianti, hoc alteri vigilanti verè contigiſſe: quare non poſſumus ex huiuſmodi narrationibus, quæ particulares ſunt, vniuerſim colligere ſemper verè, aut ſemper falsò hæc contingere.

Notandum ſecundò ſolere hominem deludi vel imaginariè tantum, ſeu internâ imaginatione, quando in rei inanem ſimilitudinem cogitatio tendit, quaſi in rem veram ſenſibus obiectam, vt fit ſomniantibus. Quod non videtur ferè vnquam habere locum in ſtrigibus noſtris, quia ferè ſemper concurrunt circumſtantiæ aliquæ ex quibus pateat, delictum earum imaginarium non fuiſſe, vt cùm effectus reſultat in alio quam in ipsâ ſtrige, puta in agris, in maleficiato, &c. Vel deluditur homo per præſtigium, quando immutatio oritur ex parte rei viſæ, & non ex parte videntis, quia res aliter oculis videnda obiicitur, mutato fortè medio, & aliis ſpeciebus ad oculum deductis, quàm reuerà obiectũ præfert, vt cum videtur eſſe lupus vel cattus qui homo eſt. Vt iſta deceptio locum habet in præſtigioſis metamorphoſibus, quando ſtriges ſibi vel aliis videntur transformatæ; ſed generat tantum deceptionem opinionis, & conſiſtit cum verò crimine homicidii, &c. Vel deniq; fit illuſio per apparitionem rei qualis eſt & qualis apparet; ſed per diabolum de nouo fabricatæ ad alicuius veræ rei ſimilitudinem; vt quando diabolus corpus aëreum aſſumit ad ſimilitudinem viri vel feminæ, vel hirci, & talis apparet ſtrigi. Tunc tantũ deluditur ſtrix, ſi putet eſſe verum hominem vel hircum, qualis apparet. Sed tũc deceptio potiſſima eſt ex parte obiecti; ex parte verò videntis nõ eſt deceptio in ſenſu exteriore, ſed in opinione; quia vnum putat pro alio: ſi tamen huic viro ſuc-

ro ſuccuba ſit mulier, vel hunc hircum adoret, vel hoc hirco transferatur ad conuentum, non eſt deceptio quo ad criminis reatum vel malitiam.

Vnde fit manifeſtum in hac materia duplicem conſiderandam & diſtinguendam illuſionem, vnam opinionis, & alteram rei: opinionis quoq; illuſionem eſſe duplicem, vnam quando fallitur opinio, & cum ea ſimul ſenſus exterior; alteram quando ſola opinio, vel ſolus exterior ſenſus. Opinio cum ſenſu deluditur, quando per præſtigium videntur ſibi ſagę equitare in hirco vero, & ab eo deferri ad conuentum: quando rem habent cum dæmone, & putant eũ in proprio corpore, & proprio ſemine concurrere: quando putant ſe transformatas in cattos, & ſibi vel aliis tales videntur. Et certum eſt eiuſmodi deluſionem ſolam eas à pœnâ Sodomiæ vel homicidii patrati non liberare; non magis quàm ſimilis deluſio excuſabat illas de quibus in *d. c. Epiſcopi.* Fieri poteſt, vt ſic hodie multæ illarum ſint deluſæ aliquando: ſed tunc iudex debet attendere ad factum, an ſic equitarint, an ſe dæmoni commiſcuerint, an puerũ ſtrigauerint, an ea fecerint quæ ad transformationem vel ſtrigiportium diabolus docuit.

Sola opinio decipitur, quando putant dæmonem eſſe Numen, aut ei deberi adorationem, aut eſſe omnipotentem, vel omniſcium, vel largiturum illis beatitudinem, &c. hæc deceptio non excuſat à pœnâ, vt nec hæreticos reliquos. quare παρεργόν eſt, quod ſtrigum rudiores, & idiotæ ſic decipiantur.

Senſus ſolus decipitur, cùm aliquid videndum, tangendumq; à diabolo obiicitur, quod tamen qui ſenſu deluditur, ſcit non eſſe quale videtur, aut quale tactu, guſtu, olfactu, audituué percipitur, veluti quando ſtriges non neſciunt ſe rem habere cum ipſo dæmone, equitare ſuper dæmonem, non mutari in cattum, ſed hæc ſibi videri tantum, &c. Et talis deluſio opinionis, quæ eſt in lamiis doctioribus, & minùs rerum imperitis, multò adhuc minùs à pœnâ ordinariâ præbet excuſationem: quia hîc ex earum parte eſt malitia formalis & perfecta.

Reſtat ergo difficultatem totã verſari in deluſione quæ eſt ex parte rei, ſiue facti. Quæ nec ipſa eſt ſimplex aut vniuſmodi. Nam aliquãdo exiſtimant ſibi vigilantibus accidere, quod verè in ſomnis tantum accidit: hæc deluſio non magis excuſat à pœnâ, quàm à peccato, verbi gratia, putat vna ſe delatam ad conuentum, quæ manſit in loco ſopita, priùs tamen verè fecit omnia quæ ſolent adhiberi ad ſtrigiportium, vel putauit ſe cum dæmone vigilantem commiſceri cum tantum ſit ſomnians deluſa, ſed tamen dæmonis amplexus expetebat, & in nefarium ſcelus animo conſentiebat. Sufficit malitia, conatus, & pactum initum, & obſtinatio perfida ſibi in vigilia complacens, & ad hoc planè deliberata: ſicut obtinet in hæretico, qui quam in ſomniis accepiſſet propoſitionem hæreticam, eam vigilans poſtea approbaret, ac tueretur: quem certò rogus maneret.

Aliquando putant ſe feciſſe quod dæmon ipſe fecit, verbi gratia, putant ſe tempeſtatem concitaſſe, pauperiem agris feciſſe, necem pecoribus & infantulis intuliſſe; quæ tamen cuncta ex condicto ad ſignum præſtitutum, diabolus patrauit, ipſis id fieri volentibus, & ex conuentione ſignum præfixum ſuſtulerunt. Quid tum (quæſo) intereſt, per ſe, an per alium fecerint?

Quod ſi (quod rariſſimum) nihil tale conatas ſtriges, nihil cooperatas apparuerit; & æquè dubitetur, an per dæmonem hęc ſint operatæ; ad ſingulares circumſtantias tum iudici recurrendum: & quia caſus ſunt indiuidui, ipſæ quoq; conditiones circumſtantiarũ indiuiduæ ſunt & peculiares, nequit res vlla generali regula definiri. Poſſunt tamen quaſi in genere circa ſingulas circumſtantias quædam obſeruari, non parùm lucis Iudicibus zelo Dei prædi-

tis allatura. nam quorum zelus eſt in loculis, vel emortuus, iis quoniam in media luce amant cæcutire, fruſtrà ſol veritatis illuxerit.

Præclarè (meâ ſententiâ) notatum fuit à Sebaſtiano Michaëlio *Pneumalogia opere extremo*, nobis ad hanc veri inueſtigationem, ſtrenuum veritatis athletam, & fidei claram lucernam, Beatum Auguſtinum præiuiſſe, & ſi penitiùs inſpiciatur, tres nobis Canones indagatorios eum tradidiſſe *libro 18. de ciuitate Dei capite 18.* liber ille Michaëlii Gallico ſcriptus eſt idiomate, in gratiam nationum ceterarum redigam fide optima in compendium, quæ dicit. Prima regula quam tradit, *eſt indicium deſumendum ab effectu ſubſecuto.* Sic enim volens decidere, an, quod de Iphigeniæ ſacrificio narratur, verè acciderit, an præſtigioſe? concludit Iphigeniam reipſa nec immolatam, nec in feram fuiſſe mutatam, ſed aliud animal ei ablatæ dæmonis dolo ac ſutelis ſuppoſitum. probat ab experimento ſubſecuto, quia diu poſtea viuens alibi reperta fuit Iphigenia. Eodem argumento probat Diomedis ſocios non fuiſſe conuerſos in aues, eò quòd iſtæ aues Diomedeæ poſtea inter ſe mixtæ (vt & Meleagrides) ſpeciem ſuam ceterarum auium more propagauerint. Vnde colligit à dæmone ſocios Diomedis ſubitò translatos aliò, & has illis aues, aliunde compulſas, fuiſſe ſubſtitutas. Econtra patet vera fuiſſe Moyſis in Ægypto miracula, quia Nili piſces verè mortui reperti, & locuſta vineas ac meſſes verè perdidit. Verè quoq; patientiæ exemplari Iobo dæmonē damna dediſſe, quia vera mors iumentorum, filiorum, & ſeruorum ipſis cadaueribus, & ſubruta domus ruinis apparuit; nec quicquam horum poſtea viuens vel integrum repertum. Confirmat hanc regulam D. Thomas cùm cenſet præſtigias & illuſiones diaboli diu durare non poſſe: cùm ſint, non naturæ ſeu ſubſtantiæ ſubſiſtentis, ſed quędam duntaxat accidentia, quæ Dialectici communia vocant, quorum eſt proprium alteratione naturali velociter commutari. Secundum hanc ergo regulam patet in criminum, quę ſtriges fatentur pleriſq; veritatem à parte rei ſubeſſe, non nudam illuſionem. Infanticidia probantur, quia pueri quos illæ fatentur à ſe necatos, à parentibus pręfocati vel exſucti reperiuntur. Exhumatio corporum, ſepulchri religione violata, probatur, quia cadauera ſepulchris eruta non inuenta in locis ſuis. fruſtum veſtimentorum quod dicebant ſe dæmoni pro arrabone dediſſe, re ipſa repertum abeſſe à veſtis parte, quam illæ narrabant. Homines & iumenta maleficiis læſi, & interdum ab illis liberati ſunt vbiq; ad manum.

Secunda regula eſt, *Attendendum an quæ aſſerunt, ſint dæmoni poſſibilia.* ſic enim Diuus Auguſtinus ibidem oſtendit non fuiſſe ſocios Diomedis in aues verè & eſſentiali transformatione mutatos; quia ſpecifica mutatio eſſentiæ vnius in aliam ſuperat creaturæ poteſtatem. Sed dicit factum ſubtractione & ſuppoſitione illâ quam memorauimus; quia hoc, Diuina permiſſione, difficile non eſt dæmoni. Hanc regulam ſecutus eſt Diuus Thomas. *1. p. quæſt. 114. art. 4. ad 2.* cùm ſcribit, ſi agatur de reſurrectione mortuorum aut ſimilium rerum ſupernaturalium, & eæ dæmonibus tribuantur, credendum fuiſſe duntaxat illuſiones. Nam licet Deus vniuerſali ſuâ prouidentia vtatur, ad plurimos effectus malis ſpiritibus, nunquam tamen vtitur iis ad opera verè miraculoſa, quæ ſibi & bonis Angelis beatiſque reſeruauit: & quia diaboli donorum ſupernaturalium nō ſunt capaces. Hac regula vſi fuere veteres Chriſtiani in diſcernendis miraculis veris B. Petri, à fictitiis Simonis Magi, teſtib. Clemente *lib. 3. recognition.* & Irenæo *lib. 2. c. 57.* Secundum hanc quoq; regulam credendum eſt confeſſioni ſtrigum, quia quæ fatentur non ſuperant vim dæmonis, vt oſtendi *toto lib. 2.* nec quicquam eorum repugnat, immò conſentanea ſunt omnia S. S. & Patrum doctrinæ. Quare vt ex hoc indicio res decidatur,

opus

opus eſt viro in S.S. & Patrum in lectione & philoſophiâ ſolidè verſato; qui ſit pius, doctus, & Catholicus, quia (vt ait Tertul. *lib. de anima*, dæmones ſoli nouere Chriſtiani.

Tertiam D. Auguſt. regulam petit *ex multitudine teſtium, & conformi ſimilitudine narrationum*: quia vniuerſorum vnanimis vbiq; conſenſus excludit omnem deceptionis aut ſomnii ſuſpicionem. *hoc argumento vtitur d. l. 18. c. 18.* Sic in cauſa ſtrigum ex diſtantiſſimis regionibus hodie idem teſtantur Scriptores Italiæ, *Grillandus, Albertinus, Silueſter, Spina & alij*; Hiſpaniæ *Cirnelus, Caſtrius, Simãcas, Toſtatus*; Galliæ, *Iaquerius, Michaëlius, Creſpetus*; Germaniæ, *Sprenger, Nider, Mollerus*; Lotharingiæ, *Remigius, Gregoriusq*; Treueris, *Binsfeldius*. deniq; alii innumeri. Ipſæ quoq; ſtriges cùm idem quod dicunt in Hiſpaniâ, dicant in Italiâ; &, quod in Germaniâ, totidem factis & verbis referunt in Galliâ; &, quod vno anno, id alio ſemper iam ab annis pluſquam octoginta continuis in eculeo & extra quæſtiones liberè profiteantur; idque tàm appoſitè, vt mulierculæ & pueri litterarum alioquin rudes videantur legiſſe, intellexiſſe, & memoriæ mandaſſe, quæcunq; viri docti de his rebus ſcripto per Europam totam variis linguis tradiderunt: nonne hic conſenſus vniuerſalis plus ſatis conuincit, hæc iis nõ accidiſſe in ſomnis? nam ſi hęc ſomniarũt, quo pacto ſic ſemper omnes idem ſomniarunt eodem ſibi eueniſſe modo, eodem loco, eodẽ tempore, die, hora? Vt medici docent ciborum quantitas, & qualitas, diuerſa ætas, & varia corporis humorum temperatio generant diuerſa ſomnia: hîc idem ſomniant omninò, diuites ſplendidi, & Iro pauperiores egentioresq;, famelici & dapſiliter habiti; viri fæminæq;, anus, & pueri, biliοſi & flegmatici, ſanguinei & melãcholici. ergonè omnes iſtos tam diuerſæ ætatis, nationis, conditionis, tempore alio atque alio, ſimili ſemper ciborum vſos quantitate & qualitate, æquali temperamento corporum fuiſſe dicent, quia eadem ſemper ſomnia fuerunt? Dicent fortaſſis hæc illis ſomnia, non à naturali cauſa, ſed à dæmone immiſſa, & ideo tam ſimilia exiſtere. Humanam igitur iſta naturam ſuperant, & à dæmonibus iſta procurantur. Et quæro, cur non igitur concedant hæc à dæmone fieri verè, & non per ſomnium illuſione, ſed vigilantibus ad talia hos mali artifices abuti, cùm id illis ſit æquè expeditum, neq; S. Scripturæ, nec Patrum ſententiæ, nec rectæ rationi refragetur. Quid? quod non ſit veriſimile dæmonem hæc ſomniantibus tantum hominibus vbique omnibus adeò conformiter effingere. Id probatur. quia hæc ab vno & eodem dæmone ſimul eodem tempore non fiunt. nam vnus ſimul plurib. locis ſibi adæquatis eſſe nequit vel operari, vt docent Iuſtin. Martyr. *q. 40. ad orthodox.* & Didymus *lib. 1. de Spiritu ſancto.* Deberent ergo tot eſſe fermè ſomniorum immiſſores dæmones, quot ſunt ſortiarii & ſortiariæ ſic ſomniantes; & illis conſtitutis diebus non vacare alteri rei, quàm ſomniis effingendis. Magnus hîc conſenſus, magna diſcordiũ mentium concordia. Solent (ais) ad malum mali conſpirare. Fateor, ſed ad maius malum libentiùs, & ideò non credendi per ſomnium velle deludi, quos in atrociora peccata vigilantes poſſunt pertrahere. ideò palam magiſtelli, & concubini eſſe malunt, & verè hanc Dei imaginem, non imaginariè tantum deturpare inceſtareq;. Longè quoq; facilius eſt dęmoni corpora loco mouere & transferre, cibum potumq; miniſtrare, corpus aſſumere vel effingere, quàm imagines, ſimulachra, & phantaſmata tam variarum rerum dormientiũ ſenſui interiori immittere & imprimere; quia ſtrigum phantaſię eodem tempore non ſunt eodem modo diſpoſitæ, nec ſemper omnes omnium quæ repręſentanda conditiones animo ante conceperunt, maximè prima qua hæc experiuntur vice; nec poteſt diabolus quas vult ſpecies in phantaſia imprimere, vt docet B. Thom. *1. p. q. 111. ar. 3. ad 2.* His trib. D. Aug. canonib. examinatoriis vltimus accedat in praxi vtiliſſimus.

Quarta regula & certiſſima videtur *caſu occurrente circumſtantias omnes diligentiſſimè debere perpendi: nam hinc clarè dignoſcetur, an circa factum confitens fuerit deluſus.*

Nam in re adeò occulta & arduæ probationis non eſt moderati aut ſenſati hominis demonſtrationes exigere, vel probationes luce meridianâ clariores. tum quia dicenti eſſe deluſum confitentem, incumbit probatio, nõ verò neganti; quia hic pro ſe habet præſumptionem. tum quia in ſimilibus, nempe exceptis criminibus, hoc receptum eſt à ſaniore iuriſprudentium parte, vt admittantur probationes aliàs minùs ſufficientes. v. g. infamium & complicum depoſitiones & teſtimonia. *ſic poſt gloſſ. Salicet. Alexand. Gandin. & alios docent Clarus lib. 5. §. fin. q. 21. & Binsfeld. memb. 2. de confeſſ. malef. concl. 5.* Item quo plures circumſtantiæ concurrent, fiet res euidentior: quando autem aliquæ deſunt, ſi adſunt aliæ, hæ quæ adſunt non eneruantur idcirco. nam in his circumſtantiis eadem ratio eſt, quæ teſtium. Sicut enim maioris momenti ſunt duo teſtes affirmantes, quam decem negantes ſe vidiſſe: ita in noſtro caſu plus momenti obtinent duæ circumſtantiæ præſentes ad veritatem confeſſionis adſtruendam, quàm abſentia vel defectus decem aliarum ad eneruandam confeſſionem. Nam ex eo quod non eſt nihil poſitiuum poteſt inferri. Hoc poſito videamus de ſingulis circumſtantiis.

Quoad circumſtantiam QVIS, ſeu perſonæ confitentis, conſiderandum an aliàs ſibi mente conſtet, & ad rem appoſitè loquatur; an det ſcientiæ ſuæ vel facti non improbabiles rationes; an dicat ſe diſcernere noſſe inter illuſiones in ſomnis, & res ipſas quæ vigilanti acciderunt, quod aſſerebat Ioan. de Vaulx, & Inquiſitores Germani teſtantur eſſe modos dignoſcendi. Minimum verò refert an ſint idiotæ. nam idiotæ quoad ſenſuum externorum functiones tam pollent, quàm qui docti ſunt. Ætas etiam non multùm ad rem pertinet, niſi ſi nondum eſſent doli capaces, quoad peccatum; vel etiam præ ſenio delirarent. Nec maioris momenti eſt conditio paupertatis vel diuitiarum. nã etſi pauperes faciliùs in hæc ſcelera pertrahantur; pertracti tamen non magis obnoxii ſunt deluſioni, quàm diuites & nobiles. Idem de ſexu iudicium. De energumenis (nam fortaſſis aliquę ſagę ſimul ſunt energumenę) cenſuerim, quando talis aliqua ex bonis fundamentis iudici ſuſpicio eſt: tunc eas curarem primò exorcizari, & factâ exorcizatione, eodem loco eius confeſſionem haberẽ quo ceterorum. Nam quæ in dilucidis interuallis energumeni faciunt, eorum æquè memores ſunt poſtea atq; alii; quæ verò faciunt tempore vexationis, vel (vt rectiùs dicam) quæ tum in illis diabolus facit, eorum poſtea nõ meminerunt. Igitur quandocunq; in iudicio rerum actarũ probè memores ſunt, & circumſtantias ceteras idoneè recenſent; putandæ ſunt non illuſæ, nec excuſandæ à criminum pœnis, quæ confitentur ſe patraſſe interea dum ratione rectâ vtebantur? Rarò tamẽ crediderim energumenas eſſe, quæ ſagæ ſunt; ſaltem poſt poſſeſſionem à dæmone non eſſe factas ſagas; ſed vel iam ante ſagas fuiſſe, vel quæ verè ſunt ſagæ, propter aſſiduam dæmonis aſſiſtentiam, & maximam in eas poteſtatem, multa cum energumenis communia, quoad ferociam & crudelitatem potiſſimum, habere, vel habere videri.

Secunda circumſtantia (QVID) comprobat confeſſionem, quando delictum quod confitentur, dæmoni, ſeu per dæmonem homini, non eſt impoſſibile, nec viro ſapienti & erudito incredibile, quantumuis ſtupendum ſit, & admirabile, horrendum aut execrandum. Nam talia ſolent ab eis patrari, & quo regnum Antichriſti vicinius, hoc Satanæ poteſtas maior concedetur: & charitate magis ac magis refrigeſcente, clariùs atq; clariùs myſterium iniquitatis incipiet reuelari & operari. Vtrum verò aliquid ſit incredibile vel impoſſibile,

iudicium pertinet ad Theologos, qui cum humanâ diuinam philoſophiam probè coniunxerint: nudi verò litteratores, Iuriſtæ, vel Medici, non ſunt idonei iudices, multoq; minùs homines quidam Lucianii, & Athei, ſeu polytici noſtri trochi; pietatis, publicæ ſalutis, & Catholicæ religionis negligentiſſimi, ambitionis verò & diuitiarum vndiquaq; aggregandarum ſtudioſiſſimi. Quid verò adeò abominabile fateri poſſunt, quod non factum aliàs comperiamus? Incæſtus, Sodomiæ, parricidiæ, fidei apoſtaſiæ, ſacrilegia; noſtris temporibus, nonne ludus? Antropophagiam horrent animi, ſed poſſem ſingularum ferè nationum proferre non pauca exempla. Carybas mala conſuetudo; Iudæos, Italos, Hiſpanos aliquando adegit duriſſimum famis telum. nõ minùs efficax odii magnitudo planè belluina ſuperioribus annis Angrę quendam Luſitanũ N. Pilatos tria Caſtellanorũ corda trepidantia vorare adegit, vt narrat Hiſt. *de las Terceras*. Quid Mattiacum aliud (quo te ô Belgica mea hæreſis auertit!) nautam? ſed nolo meis verbis, carmine volo cognoſcas Lector Nobilis Nortwici:

Lege Rober: Dinothum lib. 2. de bello religionis in Francia.

Lugdunum *cingit* Batauorum *miles Iberus,*
A Batauo contra cingitur ille mari.
Non opus eſt gladys ferroq; rigentibus armis,
Sola pro Batauo belligerentur aqua.
Iacturam pecoris Batauus quam fecit, & agri,
Hiſpano decies ſanguine Ibere lues.
Mercator ſapiens tamen haud mercabitur vnà
Hiſpani generis corpora mille boui.
Macra caro eſt. nuper cum cor guſtaſſet Iberi
Reſpuit, & canibus nauta vorare dedit, &c.

Nam plura addit. Comeſſe potuit, qui in tam immani facinore ludere. ſed Dinothus tamen diſſentit, nam ait hunc Lęſtrigonem abieciſſe, ſed tamen alium arroſum id Delftum tranſtuliſſe, pietatę ludibrio, & petulantiæ. Idem Dinothus fatetur *lib. 5. Hiſtoriæ Gallicæ*, perſuaſam plebem Catholicam fuiſſe, pueros ab vberibus matrum per Huenoſſios ſeu Caluiniſtas auelli, verub. infigi, & inſtar hædinæ aut aprugnæ mandi perauidè conſueuiſſe. Verus necnè rumor ille fuerit, non habeo affirmare: malo falſum credere, quamuis genius ſectæ nõ abhorret. tamq; crudelia tertii illius belli ciuilis facinora fuere à Caluinianis perpetrata, vt ea poſteritas nunquam ſit creditura. Nihil ergo tam crudele, vel nefarium ſagæ profiteantur, quod non ſit exemplis conteſtatum. Puto me hoc opere toto ſingulorum criminum multiplicia memoraſſe: & reperiri, quę vnã in perſonã omnia concurrãt. ſcripſit ad me ex noſtris, vir fide dignus, Gaſpar Rhey An. 1600. in hæc verba; *Hic Monachii 27. Nouemb. mater filiaq;, duo viri, puerq; duodennis (erat hic ex reliquiis eorum, qui non multò antè hoc tempus itidem hîc flammis cremati, aut ſtipitib. induti) atroci prorſus ſupplicio affecti fuerunt. Medea fabula eſt, Thyeſtes fabula eſt: ſuperos & inferos polluerunt. vis verbo dicam, quicquid ſcelerum in libris, quos* de magia *inſcribis, admiſerunt iſti. hoc ex ore Iudicis iurati; qui in veneficos hoſce & quæſtionib. egit, & illos (libros inquam tuos, ac diligentiſſimè perlegit) præſens audiui. Itaq; ſexies vrbem intra vſti ſunt ferro ac laminis; extrà perfractis ante brachiis à rota in rogo vſtulati ſunt viui.* Non ergo attendendũ iudici vt credat, immane magis vel minùs ſit facinus: ſed in ipſo conſiderandũ facinore, quantumcunq; ſit; an quod à ſe patratũ fatentur, id verè patratũ fuerit. v. g. dicit ſe cõmouiſſe tempeſtatẽ & grandinẽ præcipitaſſe in agrum Titii vicini ſui; videat an verè tum ager ille oborta procella fuerit grandinatus. Dicit ſe ſe ſtregaſſe (vt loquũtur) filiolũ N. & verè puellus nullo apparente morbo cõtabuit, fortaſſis &t cicatrix paruula, in pectuſculo vel gutture puereli inuenta. Dicit ſe necaſſe vaccas aut iumenta N. defoſſa ſub limine ſtabuli ollâ, quæ ibidẽ reperta; aut ſolo cõtactu

necaſſe dicit,& viſa fuit tangere,nec certa mortis cauſa apparet alia. Dicit ſe adoleſcentula 10.vel 11.annor.cum ſolo dæmone conſueſſe,quę p inſpectionē feminarũ peritarũ deuirginata inuenitur. Nec verè peccatũ ſtrigũ vllũ eſt difficilioris ꝓbationis aut ſuſpectius de deluſione,q̃ nefanda cũ dęmonib. Ven⁹. Remigius tamē indicia duo ſuggerit,ſi poſt tam nefario concubitu defunctæ præ laſſitudine per aliquod tempus ei decumbendũ fuerit:aut ſi ſubſtrata lintea largo cruore ſint perfuſa,quę duo ſagę duę in actis confeſſæ fuerunt.*lege illum lib.1.c.6.* Sanè hæc ſunt indicia clara quib.ſaga queat cognoſcere ſe non ſomniaſſe. Imò quoad viros etiã,cenſent laque.&alii,nunq̃ ſic deludi quoad cōcubitum,quin diſcernere queant,an vigilantes id fecerint. licet.n. initium in ſomnis potuerit contingere, in ipſa tñ patratione neceſſariò volunt hominē expergiſcere:atq; id aiunt docere illorũ experientiã, q fœdis huiuſmodi imaginationib.inter dormiendũ commaculantur. Et hæc fuit Hebræorũ iã olim opinio,*quod rerũ natura non capiat quenquã coire neſcientem*,ait D. Hiero.*Tradition. in Gen.*qui non refellit,vt nec Rupertus;& idem tenent Liran. Toſtat.& Oleaſtrius *in c.19.Gen.*agentes de ebrii Loth incæſtu;ſcio D.Ire.*lib.4.c.51.*& D.Chryſ. *hom.44.in Gen.* Theodoret. Ambr. & alios voluiſſe hæc omnia prorſus ignaro nec ſentiente Loth facta;ꝗ naturaliter fieri poſſe, etiã Caiet. & Perer. noſter cenſuerunt. Nec quicquã dubito à dęmone adeo fortiter aliquē ſoporari poſſe,vt ne in deciſione quidē ſeminis dormire deſinat. Poſſet itaq; dæmon ſic ſagis illudere, fateor. Verũ cauſam nō video cur id in diabolicis hiſce mancipiis fieri ſuſpicemur;quæ(vt narrat Spreng.)nō rarò repertæ ſunt in agris clarâ luce ſupinę,& criſſantes,& poſtea viſus teter vapor ab earũ corpore ſe ſurſum eleuare; quē illæ in actis ſuũ incubũ fuiſſe confitebantur. Itē quãdo affirmant ſe ad cōuentũ delatas,vel iter pedib.cōfeciſſe, & viſę ſunt ab aliis ire,aut in choreâ ab aliis agnitæ;& cōplices aſſerunt ſe ſimul adfuiſſe, & in reliquis circumſtantiis cōueniunt. Quando poſt reditũ à cōuentu aliquot dieb.ægri,vt multi apud Remig.&Binsf.quando reperta vaſa conuiuantiũ,vt à lanione Camerarii: quando inuentæ nudæ in agris à curſu reuertentes, vt Grillandi Lucretia: quando poſt multũ deniq; tēpus ac laborē domũ rediere, vt Presbyter Pici,& Nob.ille Lochienſis Bodini:quando quaſſatis membris ſemineces ex nube in terrã deiecti,vt iuuenis Batauus Ronſſei;aut in arborē,vt Margareta &armentarii Remigiani. Deniq; quando ſe aiunt cattũ vel quod aliud animal induiſſe, & veſtigia patrati ſub tali larua criminis apparent, vt ſanguis pueri exſucti in cunis,apud Spin.vel vulnus in ſtrigũ corpore,qua parte ſchema ferinũ cōuulneratũ fuerat,vt cattus eiuſdē Spinei,& bufo apud Ipras flandriæ. Deniq; hæc circumſtantia(*quid*)innumera indicia iudici queat præbere,ſed notanda duntaxat,quæ rē ipsã,de qua queritur cōcernunt.v.g. vel delationē,vel cōcubitũ, Nã ſi hæc veriſimilia,parũ attinet,etiamſi parerga quædã admiſceantur min⁹ veriſimilia.ideò.n.ſolet diabolus falſa veris aſſuere,vt ne veris quidē fides cōſtet:quod in confeſſione Mantenſiũ Necromanticorũ ex Creſpeto aliàs oſtēdi;item in exemplis quibuſdam à Remig.adductis. Deniq; in hac circumſtantia,quæ omniũ præcipua eſt, audiat Iudex prudens prudenter monentē Plutarchum;*Quodammodo philoſophiam tollunt, qui reb. mirabilib. fidem non habent. Oportet antē quam ob cauſam aliquid fiat ratione tractare: quod verò id fiat,ex Hiſtoria eſt ſumendum lib.5.Sympoſiac.c.7.* Itaq; narrationi reorum ſtare oportet,quæ tot Hiſtoriis eſt comprobata. Hanc incredulitatis aduerſariorũ ex inſcitia natã pertinaciã iampridē veteres damnauerunt. Apul. *lib. 1. de aſino* aſſerit hominibus multa euenire vſu mira,& planè vera,quæ tamē ignaris relata fidem perdant. Dionyſ.Halicarnaſſ.*lib.5.antiquit.*docet hoc vnicuique inſitum à natura, vt ex

propriis

propriis ea quæ de aliis dicuntur iudicemus, & an aliquid credibile vel incredibile ſit, id ex propriis viribus metiamur. Plinius autẽ ſenior (locus excidit) *quemadmodum* (ait) *multa fieri non poſſe, priuſquam facta ſunt, iudicantur: ita multa quoque quæ antiquitus facta ſunt, quia nos ea non vidimus, neque rationem aſſequimur, ex iis eſſe quæ fieri non potuerint iudicamus. Quæ certè ſumma inſipientia eſt.*]

Tertia circumſtantia eſt CVR? vtpote ſi habuit cauſam tum temporis ad pactum cum dæmone ineundum: puta inſatiabilem libidinem, puſillanimitatem, deſperationem, deſiderium vindictę, curioſitatem, egeſtatem ſubitã aut valdè grauem, & huiuſmodi, quibus impelli conſueuiſſe; Theophili, Edelini & aliorum exempla declarant.

Quarta, QVOMODO; non eſt magno vſui. quia parùm refert an modum ignorent: ſufficit, quid ex parte ſua fecerint, & quibus vſæ ſint inſtrumentis. occulta ſunt plerumq; Satanæ ſtratagemata, & media naturalia. Sat erit ſi indicent, quibus vſæ, pulueres, vnguina, decermina mortuorum, buffones, ollæ &c. maximè ſi iſta compareant apud illas, vel viſa, vel reperta quibus afferunt locis. Modus ẽt operandi ſedulò diſtinguendus eſt ab ipſa rerum adhibitarũ efficacitate. quamuis .n. quod ſaga ſe dicit adhibuiſſe, hoc ſit ſecundũ ſe inutile ad effectum producendum; ſufficiet, ſi pro ſigno eſſe queat. nam efficacitatis vis omnis pendet, à peritia & operatione ipſius diaboli ad ſignum operantis: vt patet in tranſuectionibus, & procellis ciendis, ſimilibuſque.

Quincta QVIBVS AVXILIIS; hoc eſt an ope dæmonis & cum quibus complicibus. hoc indicium frequentiſſimum & optimum eſt. quia fatentur complices ſe ſimul feciſſe. Videtur autem incredibile omnes eodem modo circa ſingulas circumſtantias deluſas fuiſſe. quamuis .n. tam facilè foret dæmonibus decem decipere quàm vnum: tamen non eſt cenſendus Deus hoc æquè permittere. Ne omnis ratio probandi talia delicta occulta iudicibus adimatur: hoc enim diſſentaneum eſt prouidentiæ diuinæ.

Sexta, eſt, VBI: quæ minimi momenti eſt. nam poſſunt æquè deludi vno loco atque alio, Deo permittente.

Septima circumſtantia (QVANDO) non multum attendẽda, quia tantũ vno, quantùm alio poſſunt die, quantùm interdiu tantùm noctu; & quouis tẽpore decipi à dæmone poſſunt. Adminiculantur tamen hæ duæ vltimæ reliquis circumſtantiis ad earum confirmationem, cum teſtes conueniunt in loco & tempore: nec nihil probabilitatis habent locus famoſus, aut tempus ſolemne (hoc eſt dies ordinarii) quibus earũ ſceleroſa conciliabula celebrantur.

Sed (inquiet) poteſt in conuentu innocẽs repręſentari, adeò vt multi teſtes poſtea deponant cum ſe illic vidiſſe. Reſpondi aliàs, vel Deũ id nunquam paſſum: vel ſi paſſus fuit aliquando eos infamari; nunquam tamen paſſus eſt, eos damnari: ſed mox eorum innocentiam in lucem protulit, vt in illo ipſo facto B. Germani, quod aduerſarii vrgẽt; & certiùs probatur ex D. Athanaſii iudicio, qui falſo accuſabatur brachium Arſenii ad vſus magicos abſcidiſſe. Demum ſi quid huiuſmodi argumentum valeret, in adulteris, homicidiis, & aliis etiam valeret. Nam poſſet etiam diabolus in latronum cauernis, & luſtris libidinoſorum innocentem exhibere tanquam adulterum, vel homicidam: quod quidam B. Siluano narrant accidiſſe, æquali hiſtoriæ fide, qua illi de B. Germano memorant & de Santarenſi monacho habes inferius *l. 6. c. 2. ſect. 3. q. 3. AA.* Si concedunt æquè in aliis criminibus hoc locum obtinere; næ illi quam fidum ſceleratis patrocinium, tam infidam reipub. & Deo nauant operam, nihil enim accommodatiùs ſit ad criminoſos omnes ſuppliciis eripiendos. Si negant in aliis peccatis idem locum habere; doceant cur in ſolo crimine faſcini dæmon hoc poſſit, & non in aliis. Sat ſcio nunquam idoneè docebunt.

Sextum arg. eſt malefici non ſunt occidendi, propter abnegationem fidei: 6
quia omnes homines, dum mortaliter peccant, fidem abnegant, & dæmoni, relicto Deo, adhærent; & tamen nõ propterea occiduntur. Conf. B. Petrus ter Chriſtum negauit, & tamen non fuit propterea necatus. *Reſp.* peccatores recedere à Deo per inobediētiam tantũ; & ideò impropriè dicuntur propterea infideles, & fidem negare: ſed malefici ſeu lamiæ recedunt à Deo per expreſſam abnegationem Dei & fidei, quod eſt APOSTASIA, propriè dictæ infidelitatis ſpecies, conſtituens peccatũ vnum ſpecificè à ceteris mortalibus peccatis diſtinctum. vt optimè deducit Binsfeld. *in l. 7. C. de malef. in reſp. ad 1. argum.* Quoad B. Petrum, ille tantùm peccauit contra præceptum confeſſionis fidei, fidem verò nequaquam amiſit. malefici fidem corde & ore abiiciunt, idque ſpontè, nullo vrgente metu. Petrum ſtatim pœnituit, ſagæ manent in ſua defectione. plura de Petri negatione egregia inuenies apud Fr. Soarem. *tom. 2. in 3. p. D. Thom.*

Septimum argum. Deus permittit maleficia fieri, & ſinit maleficos viuere. 7
ergo non debet eos homo occidere. *Reſp.* ridiculum eſſe quod inferunt. ſic enim ſequeretur nullorum criminum reos occidendos: quod eſſe hęreſim certam, docent Caſtr. & alii Catholici ſcriptores. Nonne magiſtratui *gladius* à Deo datus *ad vindictam malorum* [a]? Ex his apparet quàm ridicula ſint argumenta aduerſariorum. Sit ergo,

[a] Rom. 13. 1. Pet. 2. vide Orig. homil. 20. in Num.

Concluſio, *Lamia occidendæ etiamſi hominem nullum veneno necaſſent, etiamſi ſegetibus, & animantibus non nocuiſſent; etiamſi necromantica non forent: eo ipſo tantũ, quod dæmoni fæderatæ, quod conuentui intereſſe ſolitæ, & quæ ibi exercentur præſtare.*] XX

Probatur id primùm iure diuino, Exodi 22. v. 19. *Maleficos non patieris viuere.* quo loco vox Latina eſt admodùm latè patens, nec reſtringenda ad ſolos venenarios, vt nec Grȩca nec Hebræa. quod quia fusè probaui [b], hic non repetam. idem ſtatuitur Leuit. XX. verſ. vlt.

[b] lib. 1. ca. 2. de voce Mechaſſephim.

2. probatur iure humano, lege Eccleſiaſtica. *c. peruenit. c. contra idolorum 26. q. 5. Extrauagant. varijs, vna Ioann. XXII.* ſuper ſpecula, *alia Innoc. 8. quæ penitur ante malleum malef. alia Alexand. 6. incip.* cum accepimus; *alia Leonis X. incip.* honeſtis petentium votis; *alia Had. VI. incip.* Dudum vti nobis.] & lege ſæculi, ſcripta quidem *l. multi. l. nemo. l. nullus. l. etſi. C. de malef. & mathem.* non ſcripta verò conſuetudine fere Vniuerſali Europæ, iudicum Eccleſiaſticorum, qui ſolent brachio ſæculari eos tradere [c]; & iudicum ſecularium vt patet ex ſcriptoribus qui res criminales proſecuti ſunt nationum omnium; *Italorum*, Blanci, Carterii, Grillandi, Gandini, Clari, Follerii, Boſſii, & alior. *ex Hiſpania* Bern. Diaz, Placæ; Auiles. Auendanni, Couarr. Gregorri. Lop. *ex Gallijs* Fabri, Millei, Michaëlii, Iaquerii, Berberii, Remigii, *ex inferiore Germania* Damhauderii; *ex ſuperiore* Althuſii, Godelmann. Fichardi, Molleri & ipſorum patronorum Lamiarũ, qui dum queruntur & improbant, conteſtantur conſuetudinem hanc inualuiſſe. Hæc PP. reſcripta, hanc Impp. ſanctionem, hanc Europæ generalem conſuetudinem, hæc decreta cunctorum tribunalium accuſare mendacii, hoc eſt contendere falſum ſuppoſuiſſe & aſſeruiſſe: quod nomen, quod ſupplicium meretur?

[c] vt docent omnes qui de Inquiſitorũ tribunali egere. Lucerna Inquiſitor. Directoriũ Inquiſit. illud Comẽſis, hoc vero Eymerici: Viatorium Inquiſ. Berber. Sprẽgerus in malleo, Iaquerius in flagello, Siman. in praxi Alf. à Caſtr. de inſt. hæret. punit. libr. 1. c. 16.

3. probatur ratione, criminis grauitati commenſuranda pœnæ grauitas: grauitas autẽ criminis petenda à perſonæ offenſæ dignitate, & ab ipſo offenſionis modo. Offenditur à Lamiis Deus Opt. Max. & DEIPARA & omnes cælites, & vniuerſa Eccleſia, genuſque humanum, & animata inanimataque omnia: nam Deo & ſuperis maledicunt, & blaſphemant; ceteris creaturis abutuntur, & exitium parant; idque modis contumeliæ & crudelitatis pleniſſimis. primò interuenit *idololatria*, grauior quàm Iſraëlitarum. illi vitulum

aureum

aureum adorabant, coram eo bibebant, ſaltabant, canebant [a]; hi coram dæmone ipſo, cui ſe deuouent, cui ſacrificant, cui fidelitatis & obedientiæ ſacramentis ſe addicunt; corā hoc (inquam) edunt, bibunt, choreas ducunt, cantillant, fœdiſſimaque multa operantur. Secundò *conſulunt ipſum dæmonem* frequenter, quod ipſum morte digniſſimum, ex lege Dei [b]. Tertiò *offerunt filios & filias ſuas dæmonijs*: lege Dei iubentur occidi, qui ſemen ſuum offerunt Moloch [c]. Quartò eadem lege necari iubetur, *qui cum iumento coierit* [d]: item qui adulterium commiſerit [e]: item qui cum ſexus eiuſdem homine *Sodomiam commiſerit* [f]: longè deteſtabilior eſt ſpurcities Magorum; quia, cùm ſint coniugati, adhuc verſantur in continuo quaſi concubinatu cum dæmonibus, & ſic non tantùm contra ſexum, neque tantùm extra ſpeciem peccant, ſed etiam extra genus; q. deteſtabilius eſt, & peſſ. omnium carnalium peccatorum. Nec ocioſum eſt quod cùm diuina lex [g] dixiſſet, *maleficos non patieris viuere*: ſubiungat immediatè; *Qui cum iumento coierit moriatur. Qui immolat Dijs occidetur.* nimirum vt hæc connexa, & comitari ſolita ſeſe indicentur. Sextò interuenit in eorū crimine atrociſſima *blaſphemia & maledictum in Deum*; quæ diuina quoq; lex morte ſanciuit vindicanda [h]. Septimò accedunt in vno *crimine & alia multa*; quibus à legibus humanis iuſtiſſimè mors decreta ſupplicium; apoſtaſia à vero Deo [i]; exercere ritus & ſacrificia Diaboli fœdiùs, quàm vlli olim pagani [k]; transfugium à Deo ad hoſtem dæmonem, cùm Deo Sacramentum militiæ in baptiſmo dixerint [l]; rebaptizatio quoque, & chriſmatis ſeu confirmationis conata abraſio; crimen læſæ Maieſtatis diuinæ apertiſſimum ex ipſa Profeſſione & pacto ſeu fœdere ſolo, vt ex formula & ritu ipſo conſtat [m]; nocturni conuentus ad magicos apparatus, quod ipſum capitale [n]. Cùm itaque tam multa concurrant in vno crimine, quorum ſingula morte digniſſima; videtur communi iudicio carere; qui communem hanc peſtem non cenſet igne gladioque abolendam; & ſuſpicionem occulti conſenſus atque conſpirationis meritò præbet; qui ſe, Dei & hominum coniuratos hoſtes defendere atque tueri velle, profitetur.

Accedat & alia ratio. Criminum morte puniendorum tres ſunt cauſæ præcipuæ. 1. ne criminoſi viuendo damna inferant proximis & reip. conſtat autem maleficos etiamſi non occiderent veneno, tamen plurima damna inferre; vt enim cetera mittam, cùm eorum peccatum ſit in vno multiplex quædam colluuies, ſentina, & ſemper repullulaſcens hydra peccatorum; Deus grauiſſimè ſemper offenditur, & ad clades toti reip. inferendas prouocatur maximè; vt his infeliciſſimis temporibus experimur, quibus huius ſectæ (quæ iam ceteris longiùs proſerpſit) flagitia, bonorum hominum precibus, & pietati præponderant, pluſque illa poſſunt ad irritandum, quàm hæc ad Deum placandum. 2. cauſa eſt, vt etiamſi aliis non nocerent facto, ne noceant exemplo; vt videmus quotidie lamias multiplicari, & earum ſermones atque opera canceris inſtar ſerpere. quare tollendæ de medio, vt *ſtulto pereunte, ſapiens aſtutior fiat.* 3. ne ſi diutiùs mali tolerentur, maiora aggrauatis ſceleribus ſupplicia ſibi accerſant, & de die in diem fiant deteriores. cumque ſalutis pars ſit, minùs affligi: optimè illis ad ſalutem conſulit æternam, qui maturè flagitiis eripit. Docet experientia vix vllas extra rogum, vel carceres conuerti: quomodo conuertantur, quæ domi moriuntur, nec habent qui ad Deum reuocet conſcium peccati eorum quenquam? Poteſt illas Deus ad pœnitentiam etiam domi reuocare: ſed non videmus hoc fieri. quod ſingulari Dei contingit clementia, quæ pœnas tantis ſceleribus debitas vult breuiore & leniore hic ſupplicio expiari. Cùm itaque omnes hæ rationes locum habeant in Lamiis, etiamſi nullum occiderint animal; conſequens eas adhuc

[a] *Exod. 32. à num. 5.*
[b] *Leui. 20. v. 6.*
[c] *d. c. 20. v. 2.*
[d] *d. c. 20. v. 15.*
[e] *d. c. 20. v. 10.*
[f] *d. c. 20. v. 13.*
[g] *Exod. 22. v. 18.*
[h] *Leuit. 24. v. 15. & 16. idem in auth. vt nō luxur. contr. nat. Boer. deciſ. 31.*
[i] *c. 1. de apoſta. & ibi DD. l. 2. & 3. C. de Apoſt.*
[k] *l. 1. & 2. l. nemo venerantis. C. de pag.*
[l] *l. deſertorem §. is qui ad hoſtes D. de re milit. l. ſi quis aliquid ex metallo §. transfuga D. de pæ.*
[m] *l. etſi excepta C. de heret. iunct. l. quiſquis C. ad leg. Iuli. maieſt.*
[n] *l. vlt. C. Theodoſ. de malef.*

huc meritò morte plecti; & hos iudices clementes potiùs quàm crudeles in eas exiſtere, conſequens etiam impios & crudeles in remp. & quaſi parricidas patriæ eſſe, qui ad tam euidentem patriæ perniciem hæc viperarũ examina diſſimulatione, conniuentia, aut aliter, fouent, celant, tuentur, aut debitæ pœnæ ſubtrahunt.

a ar. 109. Obiicitur ex Conſtit. Carolina locus cuius hæc ſententia eſt a; ſi alicui damnum maleficio ſiue veneficio intulerint, morte ignis plectantur: ſi verò nulli damnum intulerint, pœnas patiantur pro delicti quantitate & qualitate.] *Reſpond.* ſemper (vt oſtenſum) huius delicti eam eſſe qualitatem & quantitatem, vt ſi fœderatæ fuerint cum dæmone; ſi in conuentibus, ea quæ fieri ſolent, fecerint, morte plectendæ ſint. Dumtaxat ergo caput hoc definit, venenarios illos ſemper igne puniendos: ceteros, ſi venenarii non ſint, aliquando ignis, aliquando alio ſupplicio puniendos. Patronis ergo Lamiarum, qui hoc capite nituntur, docendum fuit, harum Lamiarum crimen huiuſmodi non eſſe, quod mortem mereatur: quod hactenùs illi oſtendere nequiuerunt, & Binsfeld. Grillan. Sprenger. Alf. à Caſt-Siman. & alii citati, noſq; etiam non obſcurè contrarium demonſtrauimus. Quid quæſo abſurdius, qui vaccam vel equum occiderit interfici; qui à fide Chriſtiana defecerit, & Deo maledixerit, & Diabolo ſe addixerit expreſſa profeſſione, & cum eo fœdiſſimè coiërit, & ei ſacrificauerit &c. eum morte non affici? eſtne hoc pœnas criminibus commenſurare? Viſum mihi, vnde hæc omnia luculenter probari queant, inſerere huic loco exemplar ſententiæ latæ Auinioni anno 1582, vt refertur à Sebaſtiano Michaëlis, *in Pneumalogia*;

Viſis proceſſib. coram N.N.N. &c. *contra nobis conſtitutos reos, accuſatos, & delatos; quibus tam per veſtram, & quorumlibet veſtrum relationem, ac propriam confeſſionẽ iudicialiter coram nobis factam, atque ſæpiùs repetitam, iuramento veſtro medio; quam per teſtium depoſitiones, eorumq; accuſationes, & alias legitimas probationes, ex dictis, actis & proceſſu reſultantes, nobis legitimè conſtitit, & conſtat, quod vos, & veſtrum quilibet, Deum noſtrum omnium Creatorem, & Opificem, Vnum & Trinum abnegaſtis; & immitem Diabolum, hoſtem antiquum humani generis, coluiſtis; vosq; illi perpetuò deuouiſtis; & ſacratiſſimo Baptiſmati, & his qui in eo fuerant ſuſceptores leuantes, & proparentes, veſtraq; parti Paradiſi & æternæ hæreditatis, quam pro vobis & toto genere humano Dominus noſter* Iesvs Christvs *ſua morte acquiſiuit, corã præfato cacodæmone, in humana ſpecie exiſtente, abrenunciaſtis; infundente ipſo rugiente diabolo denuò aquam, quam accepiſtis veſtro vero mutato nomine in ſacro baptiſmatis fonte vobis impoſito, ſicq; aliud cõmentitium nomen vobis imponi fictitio baptiſmate paſſi fuiſtis, & accepiſtis: atq;, in pignus fidei dæmoni data veſtimentorum veſtrorum fragmentum & particulam illi dediſtis, &, vt à libro vitæ vos deleri; & obliterari pater mendacij curaret, ſigna veſtra propria manu, ipſo mandante & iubente, in reproborum damnatorum, mortiſque perpetuæ libro nigerrimo ad hoc parato appoſuiſtis: &, vt ad tantam perfidiam & impietatem vos maiori vinculo deuinciret, notam vel ſtigma cuilibet veſtrum, veluti rei ſuæ propriæ, iuſſit: & illius mandatis & iuſſis iureiurando, ſuper circulo (quod diuinitatis ſymbolum eſt) in terram ſculpto (quæ ſcabellum pedum* D E I *eſt) per vos, & quemlibet veſtrum præſtito, vos obſtrinxiſtis ſigno Dominico & cruce conculcato; & illi parendo, adminiculo baculi, quodam nefandiſſimo vnguento ab ipſo Diabolo vobis præſcripto illiti, cruribus & poſiti per aëra ad locum conſtitutum, intempeſta nocte, hora commoda malefactoribus, ſtatiſque diebus, ab ipſo tentatore portati & tranſlati fuiſtis: ibique in communi ſynagoga plurimorum maleficorum ſortilegorum, & hæreticorum faſcinariorum, cultorumque dæmonum, accenſo igne tetro, poſt multas iubilationes, ſaltationes, comeſſationes, compotationes, & ludos, in honorem ipſius præſidentis Beelzebub Principis dæmoniorum, in formam & ſpeciem fœdiſſimi & nigerrimi hirci immutati, vt Deum, re & verbis adoraſtis; & ad illum complicatis*

Apoſtaſia conſummata.

Transfugium.

Sacrilegium.

f. leg. ſub cruribus poſiti. Ecce conuentus & tranſportatio.

Ecce idololatriam perfectam.

Digitized by Google

catis genibus ſupplices acceſſiſtis, & candelas piceas accenſas obtuliſtis, & illius fœtidiſſimum ac turpiſſimũ anũ (proh pudor!) ſumma cum reuerentia ore ſacrilego deoſculati eſtis; illumque ſub veri Dei nomine inuocaſtis; illiuſq; auxilium, & pro vindicta in omnes, vobis vel infenſos, vel petita denegantes, exercenda efflagitaſtis: atque ab ipſo edocti vindictas, maleficia, faſcinationes tum in humanas creaturas, tum etiam in animalia exercuiſtis, atq; homicidia infantium quamplurima commiſiſtis, imprecationes, ablactationes, tabes, & alios grauiſſimos morbos, ope iam dicti Sathanæ, immiſiſtis; infanteſque per vos, nonnullis etiam ſcientibus tantũ & annuentibus, arte iam dicta malefica oppreſſos, confoſſos, & interfectos fuiſſe, ac demum in cœmiterio ſepultos noctu & clàm exhumaſtis, atque in ſynagogam prædictam, faſcinariorum collegium, portaſtis; deniq; dæmoniorum Principi in ſolio ſedenti obtuliſtis, detracta & vobis conſeruata pinguedine, capite, manibus, & pedibus abſciſſis, truncumq; decoqui, & elixari, & interdum aſſari curaſtis, iubenteq; ac mandante præfato Patre veſtro comediſtis, & damnabiliter deuoraſtis: mala denique malis addendo, vos viri cum ſuccubis, vos mulieres cum incubis fornicati eſtis, Sodomiam veram & nefandiſſimũ crimen miſerè cum illis tactu frigidiſſimo exercuiſtis: &, quod etiam deteſtabiliſſimum eſt, auguſtiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum per vos in Eccleſia Sancta Dei aliquando ſumptum, iam dicti Serpentis à Paradiſo eiecti præcepto, in ore retinuiſtis, illudq; in terram nefariè expuiſtis, vt cum maiori omnis contumelia, impietatis, & contemtus ſpecie Deum noſtrum verum & Sanctum dehoneſtaretis, ipſum verò diabolum, eiuſq; gloriam, honorem, triumphum, & regnum promoueretis; atq; omni honore, laudibus, dignitate, auctoritate, & adoratione honoraretis, decoraretis, & honeſtaretis. Quæ omnia grauiſſima, horrendiſſima ac nefandiſſima ſunt, directè in Omnipotentis Dei omnium Creatoris contumeliam & iniuriam. Quam ob cauſam nos F. Florus Prouincialis Ordinis fratrum Prædicatorum, ſacra Theologia Doctor, ac Sanctæ fidei in tota iſta Legatione Auinionenſi Inquiſitor generalis; Dei timorem præ oculis habentes, pro tribunali ſedentes, per hanc noſtram ſententiam diffinitiuam, quam, de Theologorum & Iuriſperitorum conſilio, more maiorum, in his ferimus ſcriptis, IESV CRISTI *Domini noſtri, ac* B. MARIÆ *virginis nominibus piè inuocatis dicimus, declaramus, pronuntiamus & diffinitiuè ſententiamus; vos omnes ſupra nominatos, & veſtrum quemlibet fuiſſe & eſſe veros Apoſtatas, idololatras Sanctiſſimæ fidei deſertores, Dei omnipotētis abnegatores & contemptores, Sodomiticos & nefandiſſimi criminis reos, adulteros, fornicatores, ſortilegos, maleficos, ſacrilegos, hæreticos, faſcinarios, homicidas, infanticidas, dæmonumque cultores, Sathanicæ, diabolicæ atque infernalis diſciplinæ, & damnabilis ac reprobatæ fidei aſſertores, blaſphemos, periuros, infames, & omnium malorum, facinorum & delictorum conuictos fuiſſe. Ideo vos omnes, veſtrũque quemlibet, tanquam Satanæ membra, hac noſtra ſententia, Curiæ ſæculari remittimus; realiter & in effectu condignis & legitimis pœnis eorum peculiari iudicio plectendos.*]

Finis, nocere maleficiis humano generi. *Maleficia & crudelitates.* *Sepulchrorũ violatio.* *Antropophagia.* *Sodomia.* *Sacrilegium.* *Sententiæ cōdemnationis tenor.*

Habes hic epitomen ſcelerum quæ faſcinarii iſti ſoliti committere, quã alibi, accuratiùs comprehenſam: habes & exemplum damnationis Eccleſiaſticæ, quo illa pacto Curiæ ſæculari, reos puniendos tradat: nec opus alia ſolemnitate, ſi laici ſint rei.

Maius opus quando tradendi ſunt Clerici; quos conſtat ante traditionem omni clericali priuilegio; præmiſſa regradatione ſeu vt vocant degradatione ſpoliandos. Quæritur autē, quid ſi moniales ſint, vel monachi laici; nullo in clericorum gradu conſtituti; an & hi exauctorandi, & quomodo?

De his vltimis non memini me quidquam legere. Sed arbitror ſufficere nudationem ſeu ſpoliationem habitus monaſtici, vt viris caputiũ, feminis velum, cũ ſcapulari, & habitu ſupremo auferatur, veſtiſq; laica illis iniiciatur, & ordine, cui ſe addixerant, eiecti, ſpoliatiq; omni religioſorum priuilegio, fortiſque Laicæ effecti, declarentur; ſicq; Curiæ ſæculari tradantur. Praxim huius caſus nondum vidi, ſed ſuſpicor hanc eſſe, vel eſſe debere.

Sed

Sed quia in faſcinariorum cauſis multorum criminum quædam quaſi colluuies & ſentina reperitur; quorum non eadem qualitas eſt, quæri ſolet propter quæ liceat vel expediat hanc Clericorum vel Monachorum traditionem facere?

Si ſola hæreſis propriè dicta, hoc eſt error in fide pertinax reperitur; ſequenda decreta canonum de hæreticis, quæ propoſui ſupra. *hac eadem ſectione littera T. T.* TT

Quid iudici in ceteris criminibus quæ hæreſim comitantur vt plurimùm, & quæ ſubiungam, facere expediat; id quia dependet à circumſtantiis perſonarum, loci, temporis &c. prudentiæ & facti eſt, nec regulis vllis poteſt definiri. Hoc tantùm in genere; honoris diuini, & timoris, & publicæ vtilitatis ſummam ſemper habendam eſſe curam; & ita demùm, ſi hæc permittāt, iuris rigorem remitti poſſe.

Si quæras quid iudici liceat? Reſp. etſi olim degradatio non niſi propter tria crimina iure Canonico expreſſa permitteretur; hodie tamē praxim contrariam inualuiſſe paſſim, vt propter alia quoque crimina his maiora id facere liceat; quod ſanè & à pleriſque interpretibus receptum, & æquitati valdè conſonum, poſt Bald. Ancaran. & Abbat. fruſtrà reclamantibus Antonin. Anan. & Butrio, in praxim deductum videmus. Quare licet hodie propter vnum crimen valdè enorme, vel plura grauia (ſic voco quæ non tam enormia) etiam non exſpectata incorrigibilitate clericum tradere ſæculari brachio puniendum; vt docent, poſt alios, Guilh. Benedictus *in c. Raynutius*, Bernard. Dias de Lugo Epiſcopus Calagurritanus *Prac. Criminal. canon. c. 90.* & Felicianus Epiſcop. Schalenſis *lib. de depoſitione & degradat. c. 14.* à quibus adferuntur exempla multa rerum ſic iudicatarum, in Italia, Hiſpania, Francia, Belgio. diſſentiunt tamen in eo dumtaxat, quòd incidente caſu Felicianus cenſet, priùs conſulendum Pontificem Maximum: fateor id tutiùs. Sed alii hoc neceſſarium non putant, nec puto in praxi obſeruari. Quod verò videamus iure Canonico requiri incorrigibilitatem, *c. cùm non ab homine. de iudic.* hoc rectiſſimè cenſent, cū Ancar. Abba. Felino & aliis, citati DD. recipiendū in criminib. leuioribus, & reip. parum noxiis: non verò in enormibus & reip. periculoſiſſimis. [*vide Diazium. ſupra c. 33. & 90. Felician. c. 12. & 14.*] quorum ſententiam veriſſimam puto in criminibus huiuſmodi diu continuatis *arg. c. quam ſit. de exceſſ. Prælator.*

Crimina autem huiuſmodi valdè enormia, & hac ſeueritate digna in faſcinariorum facinoribus, præter ipſam hæreſim, mihi videntur ſaltem tria occurrere.

Primò eſt *Apoſtaſia* à Deo & profeſſione Chriſtiana, mera & perfecta, & transfugium ad dæmonem illique præſtitum homagium, ſiue accedat idolatria, (quæ per ſe ſufficit) ſiue non accedat. quia hoc crimen, ſecundum ſe, grauius eſt hęreſi propriè dicta, & punitur non tantùm pœnis omnibus hæreticorum [a]; ſed eò acriùs, quod qui hæretico locus pœnitentiæ permittitur, is Apoſtatæ iure ciuili diſertè denegatur [b].

[a] *c. 1. & ibi Innoc. Hoſt. & alii. de Apoſt.*
[b] *text. & gloſſ. in l. 3. C. de Apoſtat.*

Secundo loco eſt talis *Sodomia* nefandiſſima, per concubitum cum ſuccubis & incubis dæmonibus. propter Sodomiam verò tradendum brachio ſæculari clericum, criminis huius aliquoties commiſſorem, ſtatuit Pius V. Pontifex Maximus in Bulla, incip. *Horrendum illud ſcelus:* de qua conſule Nauarr. c. 27. Man. num. 249. & ſuperioribus annis hoc in praxim Duaci deduxit Reuerendiſſ. Epiſcopus Atrebatenſis.

Tertio loco *homicidium*, quod in noſtro caſu multis ex capitibus eſt enorme & qualificatum. primò quando occidunt proprias proles, vel parentes,

tes,aut coniuges(vt apud Remig. lib. 2. c. 1.) & horum ſimilitudine, quando monachi vel monachæ necant ſuos collegas vel conſorores. 2. quando nondum baptizatos, & animam perdunt cum corpore. 3. quando ad necem accedunt decoctiones illæ,aut antropophagiæ. 4. ſi veneno necant. 5. quando necant proditoriè ex pacto mediante ipſo dæmone. hæc duo vltima indigent probatione,cetera clariſſima ſunt. Quartum & quinctum itaque probo, quia deterius eſt hominem veneno, quàm gladio occidere [a]: ideo Romani venena etiam aduersùs hoſtem deteſtabantur, vt Corn. Tacitus & L. Florus docuere. Deinde conatus proditorius grauitatem homicidii ſemper aggrauat: eſtque maior ac doloſior proditio, quoties cauendi aut prohibendi minor occaſio vel poteſtas eſt. Dæmones autem ſunt inſidiatores inuiſibiles, in omnem nocendi occaſionem intenti; quorum nec inſidias cauere,nec vim(ſi Deus illis permittat)atque ferociam, prudentia aut vires humanæ ferre valent. Denique per tales & maximè diuturnos, atque acerbiſſimos cruciatus excarnificatos necant, & vtplurimum (quo, quid grauius?) de mentis ſimul recto deiectos ſtatu, in deliria, miſerandumque furorem præcipitant, cumque ſanitate corporis, animi quoque tollunt incolumitatem. Quæ cuncta Philo Iudæus [b], qua ſolet grauitate & copia verborum rationumque perpendit,& idcircò iuſtum Moyſis Zelum validiùs commendauit, quod maleficis nec diei quidem vnius inducias à nece concedendas ſtatuerit:adeò vt,ſi carnifex deſit, per ipſummet Principem Iudicem populi,eos de medio tolli voluerit, qui tali ſupplicio manus ſuas non contaminaturus, ſed Deo Sanctificaturus, vt alter Phinees, videatur. Addit vocem à Legiſlatore Exodi. cap. XXII. vbi lex illa perſcripta, poſitam capi, de omnibus, qui vetitis artibus alicui necem moliuntur; & eos ad duo reducit capita, qui dicuntur *οἱ μάγοι καὶ φαρμακευταί*; & poſtea explicat quos duplici nomine complecti voluerit, nempe qui vel potionibus, vel verborum conceptis formulis abutuntur, *φίλτροις καὶ ἐπῳδαῖς παῖν*. quæ pro iiſdem ſumi ſæpè ſolere ſatis indicat Heſychii lexicum,vbi habes; *ἐπαοιδοὶ, φαρμακοί, γόητες*, ſed de hoc aliàs plura dicta nobis fuere [c].

DD.communiter admittunt veneni mali nomine,etiam magicos ſuſurros,& incantationes,ſiue formulas quaſlibet conceptis verbis ex pacto cũ dęmone inito operantes,comprehendi [d]. quia par damnum ex verbis talibus & venenis. iuxta illud Tragici de Medæa;qui poſtquam genus omne lethalium graminum,& Serpentum commemoraſſet ab ea vſurpatum,ſubdit;

Addit venenis verba non iſtis minùs
Metuenda.

Sanè ratione pacti & dæmonis ſic vocati, damna inferentis. Nonne Iuſtinian. Imp. lege Cornelia de ſicariis perinde illos teneri ſanxit [e] qui ſuſurris,vt qui venenis,occidêre? Quid quæſo hic ſuſurri,aliud quàm verba illa tam metuenda? Plato quoque occidi voluit lege ſua, non ſolum qui venenis datis nocuiſſent, ſed & quicumque deligationibus,aut illecebris, aut quibuſdam incantationibus ad lædendum paratus eſſe videretur;& hæc omnia ſe veneficiorum nomine comprehendere affirmauit lib. de legib. XI. ferè extremo; *καὶ καταδέσεσιν, ἢ ἐπαγωγαῖς, ἢ τισιν ἐπῳδαῖς, ἢ τῶν τοιούτων φαρμακειῶν ὡντινωνοῦν, δόξῃ ὅμοιος εἶναι βλάπτειν*. Incantationum itaque & ſuſurrorum nomine, omne malorum verborum ex pacto efficacium, quod malefici vſurparint, genus comprehendi; qui negaret, neminem legi,nec audiui.

Vnde nihil dubitem huc referre, formulas illas deuouendi, ſeu diras imprecationes, quibus maximè variis hæc hominum venena Deum offendunt: vt erat illud quo, quæ alicui nocere cupiebat, & ſe dæmoni per pa-

[a] tex.in l.1. C. de malef. & mathem. vid. Fr. Balduin. ad 4. lib. inſti. tit.de publ.iudi.§.Lege Cornelia de ſicar. verſ. eadem lege & venefic.

[b] li. de ſpecial. legib.circa me di.

[c] l.1.c.3.lit.D.

[d] vide Grill.li. de ſortil.q.12. & Pet. Binsfeld.in.l.1.C. de malef.

[e] d. verſ. eadẽ lex.de publ. iudic.

ctum olim manciparat N. Louanii ſemper vtebatur: *Per illud ius & imperium, quod in me tibi permiſi*(dæmonem alloquebatur)*poſtulo vt quantum polles poteſq; tali vel tali*(nomen exprimebat) *noceas.* Vbi notandum inprimis hac forma contineri & exprimi primò complacentiam ſiue ratihabitionem primi pacti, cuius hæc quædã eſt renouatio,& noua quodamodo apoſtaſia. Deinde peti ſimpliciter, & indefinitè, vt dęmon quantùm poterit noceat: quare & illud peti, vt ſi queat occidere per diros cruciatus, id faciat. Ideò ſi conſtaret, ad Tartareas has preces, dæmonem alicui mortem intuliſſe; debere puto hanc mortẽ deuouenti huic,vt quæ iuſſit, imputari. Si de nullius nece conſtet, ſed tantùm de morbis & afflictionibus illatis; officium iudicis erit, quacumque meliore via poterit, iuridicè inueſtigare, num mortis etiam cauſam alicui præbuerit, hoc eſt an aliquis ex iis,quibus Diras imprecata eſt, morte violenta dæmonis eius opera ſit ſublatus. Si verò præterea in eadem familia, vbi degit (verbi gratia,in eodem monaſterio ſuperior,vel confrater)aliquis non ſine ſuſpicione maleficæ noxæ, & maximè illius eiuſdem, quæ graſſetur eodem tempore adhuc in alios domeſticos,interierit;cæcum putem,qui locum quęſtioni idoneæ hic ſupereſſe non videat: cùm indicium hoc illa confeſſione, & infamia perſonæ clara confirmatum,planè propinquum ſit cenſendum. Ad pœnam tali infligendam;ſi de morte illata, ne per tormenta quidem, quicquam fateatur; etſi lenior ſententia ſit quorumdam, leuiori quàm mortis ſupplicio afficiendam [a]; tamen quando in multos tam improbo & propinquo conatu reus graſſatus fuit, etiamſi mors nulla foret ſubſecuta, ordinariam mortis pœnam tali conatui infligendam, iuſtiùs videntur complures Doctores ſummæ auctoritatis cenſuiſſe [b]. Quam ſententiam equidem opinor, in iis qui non ſunt vſi ad nocendum veneno aliquo aut inſtrumento naturali,ſed immediata ope opera diaboli, longè apertiorem & æquiorem habendam. Nam qui hoc pacto, vi talis conuentionis initæ homines perdunt; planè ſimiles ſunt malitia,homicidis,quos vulgò vocant *aſſaſſinos,* quorum homicidium pro valdè enormi & qualificato in praxi haberi, norunt qui criminalia ſubſellia vel obiter adierunt. Hos commune Doctorum ſuffragium iubet omnino actu degradari, etiamſi conatum improbum mors ſubſecuta non fuerit, ſi modò per ipſos non ſteterit, quominus interficeretur [c]. Longiùs etiam hac in re plurimi I. C. progrediuntur, adeò vt cenſeant, clericum qui aſſaſſino mandauit occidere quempiam, à iudice ſæculari in hoc conatu deprehenſo aſſaſſino,poſſe & ipſum mandatorem ab eodem iudice capi,& ſine vlla degradatione ſupplicio affici; quod vltimum licet non diffitear videri communiùs receptum [d], ſecuriùs tamen arbitror iudici ſæculari, priùs degradationem hoc caſu opperiri,& vrgere Eccleſiaſticum forum, quatenùs iuſtè & honeſtè poterit,ad hoc faciendum. Ceterùm ſimilitudinem aſſaſſinatus maximam in hoc maleficorum conatu ineſſe, quia docui *libr. 2. quæſt. 4. litt.* B. non arbitror mihi nunc probandum. quid intereſt precio conducam ſicarium, qui meum inimicum ex inſidiis interficiat; an ad hoc vi pacti conuenti à dæmone, id vt faciat, obtineam? hic pro pecunia eſt, anima ei pacta, & promiſſa.

Verùm dicat aliquis,quid igitur reſpondes canoni, *c. cum non ab homine, de iud.* breuiter *Reſp.* ſequi me cum multis grauiſſ. I. C. quos Felician. & Diazius ſequuntur, Ancaran. & Abbatem; qui cenſuere canonem illum intelligendum de vnico tantum & non qualificato homicidio; non autem de vnico homicidio qualificato(vt ſunt ea quæ nos initiò propoſuimus homicidia maleficorum)neq; de pluribus non qualificatis.

[a] *vt poſt Bertachin. Carr. & alios Clar. lib. 5. §. homicidium. n. 14.*

[b] *Ang. & Salyce. in l. 1. C. de maleſic. Couarru. in Clemen. ſi furioſus. p. 2. circa princ. Menoc. de arbitr. iudic. caſ. 360.*

[c] *docent hoc nō inaccuratè, reiecta Dini & Angeli contraria ſententia. Diazius ſupra c. 91. & Felician. d. c. 14.*

[d] *patet ex citatis à Bert. q. 69. Lupo de Liberta. Eccleſiaſt. q. 9. & Arnol. Albertino in rep. c. quoniam de hær. in 6. quos ſequuntur Diaz & Felician. epiſcopi.*

Con-

Concludo igitur *quolibet iſtorum trium caſuum, multoque magis duobus vel tribus concurrentibus, vel vno perfectè patrato, & alterius propinquo conatu accedente, Magos, ſortiarios, maleficos, incantatores, ſiue quocumque alio appelles nomine, poſſe à iudice Eccleſiaſtico, quamuis monachi, quamuis Sacerdotes ſint, actu præmiſſa degradatione, brachio ſæculari puniendos tradi.*]

Si obiicias, quoſdam docere, ex quibuſdam canonum locis, ad hanc traditionem Sortilegii crimen non ſufficere [a], ſed dumtaxat ad verbalem depoſitionem: Occurritur, id intelligendum caſu quo Sortilegii crimen intra proprios ſuos terminos conſiſtit; hoc eſt non progreditur vltra illicitam diuinationem non coniunctam cum expreſſo pacto Apoſtatico. Nam de tali ſimplici diuinatione, vt ſunt pleræque aſtrologorum & ſimilium, expreſsè canones illi loquuntur, *nempe c. vnicum 26. q. 1. c. ſi quis Epiſcopus 26. q. 5.* Et ideò noſtræ ſententiæ nihil obſtant. Ceterùm quando incantationes etiam medicamentis ad malorum remedium adhibitæ; tunc ex Diuo Auguſtino expreſsè iubet alius canon clericos degradari *c. admoneant in fin. 26. q. 7.* Cuius loci duæ ſunt explicationes, vna eſt [b], *degradari* poni pro curiæ ſeculari tradi, vt per præcedens etiam quod ſubſequitur ſignificetur. idcirco enim ferè ſemper fit actualis degradatio, quæ hoc nomẽ propriè meretur: alia eſt, degradationem tantùm poni pro depoſitione verbali [c], quę propriè vocatur depoſitio, impropriè vero degradatio diceretur. Prior ſententia verborum proprietati inhęret, poſterior æquitati, Sed ſuſpicor in re non diſſentire Abbatem & Butrium. Nec enim Butrius opinor affirmaret incantatores, qui nec apoſtatæ, nec Sodomitæ, nec aliis noxii ſuis artibus eſſe ſunt conati, actu degradandos, vt curiæ ſæculari traderentur; ſed contenderet canonem illum de his non loqui, verùm de iis ad quorum crimen incantationis, graue damnum aliis illatum, Sodomia, aut apoſtaſia, accederet. Contra Abbas non opinor negaret incantatores illos de quibus Butrius ſic acciperet Canonem, & de quibus concl. noſtra fuit, curiæ ſæculari tradi poſſe; ſed contenderet canonẽ illũ de his non egiſſe, ſed de aliis de quibus nos non loquimur: quæ Abbatis explicatio etſi minùs propria, magis tamen conſentanea videtur illi contextui. Sanè nobiſcum ſenſiſſe Abbatem & cum Butrio, quoad enormes illos quos dixi ſortilegos, patet, quia Abb. [d] ſolitus eſt diſtinguere inter crimina grauia, grauiora, & grauiſſima. de grauibus tantum vult agi *in c. cum non ab homine. de iudic.* de grauioribus *in c. tuæ, de pæn.* de grauiſſimis *in c. nouimus. de verb. ſignif. & c. penult. de hæret.* Et inter grauiſſima collocat quæcumque ſunt qualificata, & valdè pernicioſa reip. & quia pro huiuſmodi criminibus puniendis condignam pœnam non habent canonum ſanctiones; vt illa condignè vindicentur, & reip. conſulatur, ac ſatisfiat, vult meritò introductum, vt iudex Eccleſiaſticus talium reos degradet, & ilicò poſt curiæ ſæculari (vt fieri ſolet) tradat, *iuxt. d. c. nouimus & d. c. penult.* ſi verò delicta minùs atrocia & minùs pernicioſa reip. ſint tamen ex grauiſſimis; tunc vult iudicem debere degradare, & degradatum perpetuis carceribus mancipare, quæ ſuprema iuris Canonici pœna eſt, & in mortis locum ſucceſſit [e]. Quæ ſanè Abbatis ſententia meritò Diazio & Feliciano ſupra citatis placuit. Et hæc puto poſſe & debere iudicem ſequi.

Porrò ſi ſpes affulgeret emendationis, & magna atque clara pœnitentiæ indicia exſtarent (*caue tale putes, quod reus ſecum petat clementer agi: meliùs indicium pœnitentia foret, ſi diceret nulla ſibi condigna ſupplicia poſſe irrogari, & malle hic Deo tam atrociter offenſo, graui ſupplicio conari ſatisfacere*) nec rei ſunt relapſi, nec ſchandalum timetur, nec magnum imminet reip. periculum ex hac clementia: his concurrentibus ſemper, etiam in tribus illis quæ dixi criminibus, æquiùs, leniùs & honeſtiùs Epiſcopo putarim (niſi particulari cauſa in contrarium

[a] *fusè apud Abba. in c. ad abolendam de hæret. quem ſeqq. Felicia. & Diaz. in c. 12. huc t. 10.*

[b] *Antonii de Butrio in ca. at ſi clerici. de iudic.*

[c] *Abb. in d. c. admoneant.*

[d] *in cap. tuæ, de pœnit.*

[e] *c. 3. de pœn. Innoc. in cap. qualiter. 2. de accuſat.*

 mouen-

mouente) ſi reum huiuſmodi poſt actualem degradationem, ſiue monachus ſiue aliàs clericus ſit (maximè ſi in ordine ſacro conſtitutus) ipſemet ad perpetuos Eccleſiaſticæ curiæ carceres damnet. Sic factũ Ebroici, Mag. Guilh. Edelino [a]; ſic factum Cameraci Ioannæ Potiere [b]; ſic factum Cordubæ Magdalenæ Cruciæ, in quorum tamen cauſa Sodomi[illegible] & maleficium, cum Apoſtaſia concurrebant: ſed in omnibus pœnitentiæ ſigna erant clariſſima, & ſcandali atque noxæ publicæ periculum abeſſe iudicabatur.

Quoad ignis pœnam ea quoque meritò recepta, & à maleficis aruſpicibus (*l.3.C.de malef.*) generali Europæ conſuetudine, ad omnes magos, maleficos, ſortiarios, lamias extenſa. quia ſunt apoſtatæ, ſunt hæretici, ſunt peccantes contra naturam; quorum omnium hæc legitima pœna eſt [c]. Et hæc pœna cæpit iam in Hiſpania à regno Ramiri Regis, circa annum. 844. Nam ille Magica ſacra cantioneſque ignis ſupplicio coërcuit [*Ioann. Mariana de reb. Hiſpan. lib.7.c.13.*] in Italia priùs adhuc à temporibus D. Gregorii, quando Romæ Baſilius quidam ſenator magus, qui vt pœnam effugeret, ſe Monachum eſſe velle finxerat flammis abſumpt⁹ fuit (*vide D.Greg. l.1. Dial. c. 4.*) hic Baſilius vna cum Prætextato, qui ambo ſenatores & viri illuſtres, fuêre Magiæ conuicti [d]: vt videas hoc crimen ſemper non mulierculárum tantùm & vilium, ſed virorum ẽt nobilium fu ſſe; quicquid Wierus & ſimiles oggranniant. Impœnitentes itaq; viui comburendi, pœnitentes priùs ſtrangulandi. *vide Couarr. li.2. var. reſ. c.10. n.9. & Clarum d. §. fin. q 99. n.7.* In Apoſtaſia queq; ſpeciale, quod in foro externo illi pœnitentiæ locus nõ eſt. *l.3. C. de Apoſt.* Ad hanc autem pœnam ignis ex communi conſuetudine ſufficere fidei abnegationem, & fœdus cũ dæmone, docent Bart. conſil. quod incipit mulier ſtriga de qua quæritur. in fin. & habetur tomo conſ. crim. Zileti. 1. & Moller⁹ ad cõſtit. Saxo. p.4. ſect. 2. n.4.

Vnum reſtat dignum quæſtione, *V. Iudici liceat hanc legis pœnam conſuetudine receptam minuere pro lubito ſuo?* decidenda hæc quæſtio eſt ex traditis à D. Thom. *& eius interpp. 2.2. q. 67. a.4.* ſi adſit accuſator, eo iuſtè inuito, non poſſe vllum iudicem ne ſupremum quidem pœnam debitam laxare: ſi verò iniuſtè inuitus eſſet, vt ſi valdè vita rei foret reip. neceſſaria, tunc inferior iudex id nõ poſſet, ſed benè ſupremus poſſet [e], quod tamen rariſſime & non niſi maxima ex cauſa faciendum. Inferior vero iudex nec permittente accuſatore poſſet [f]. ſuperior poterit eo remittente, ſi tamen id fiat cum bono reipub. quod quia raro accidit, ideò etiam raro pœna relaxanda. Si iudex ex officio proceſſit, minor non poterit eam relaxare: ſupremus non poteſt, niſi vtilitas reip. id exigat, vna & præcipua cauſa eſt leniendæ pœnæ, pœnitentia voluntaria. Sanè prudentes iudices ſemper cenſuerunt, ſpontaneam & promptam confeſſionẽ & indicia pœnitentię, leuioris pœnæ infligendæ, etiã in hoc crimine, cauſam idoneam eſſe. Stabuleti Ioannes de Vaux igne cremandus, capite plexus fuit; aliis locis, qui viui erant exurendi, ſtrangulantur ad palum. Hoc mouit iudices illos Allobroges in caſu quem his verbis narrat Cancellarius Pariſienſis contigiſſe anno Domini M. CCCC. XXIIII. *Recitatus eſt Lugduni Galliæ coram clero proceſſus cuiuſdã mulieris delata & detẽta Burgi in Breyſſia, quæ eſt notabilis villa ducis Sabaudiæ, circa quã eſt domus Sellionis ordinis Carthuſienſis. hæc mulier ſub pallio deuotionis & reuelationum fingebat mirabilia. Aſſerebat enim ſe eſſe vnam de quinque feminabus miſſis à Deo compaſſiuè, pro redimendis innumeris animabus de inferno. Et iam ſua colluſione ſubdola deceperat in regione illa quamplurimas ſimplices mulierculas. Sciebat videndo frontem, peccata, quæ fecerat vnuſquiſque: hoc enim ſecundum Auguſtinum etiam Diaboli malitia ſcire poteſt, & ſuis reuelare; non autem ea quæ futura ſunt abſolutè, ſiue ea quæ in ſecreto cordis latent, & nullo exteriore motu aut ſigno ſeſe produnt. Habebat etiam ſupradicta mulier duos carbones in pede, qui eam affixe-*

rant

[a] *docui alias ex Monſtreleto et Iaquer.*
[b] *docui ex Maceo, & Molineto.*
[c] *Ioann. And. Hoſtienſ. Abba. in c. ad abolendam de hære. & c. 1. de apoſtat. D D. in l. nullus aruſpex. Co. de malef. Bertr. conſ. 212. vol. 2. Conr. Brun. li. 5. de hære. c. 3. Coraſ. lib. 3. Miſcell. cap. 8. Americ. in Director. Comenſ. in Lucerna inquiſi. Simã. Pegna & alii. tex. in d. §. transfuga cum ſim. Clarus §. Sodomia. num. 4. Damhaud. in praxi criminal. & eſt omnium.*
[d] *Caſſiodo. lib. 4. variar. epi. 22. & 23.*
[e] *D. Tho. 2. 2. q. 67. ar. 4. ad 3. & ibi Caiet. Sot. libr. 5. de iuſt. & iu. q. 4. a. 4.*
[f] *poſt. D. Tho. Arago. & Valenc. & Bart. Salon.*

Sic corrig. vulgò male legitur, religione

rant quotieſcumque aliqua anima ad infernum deſcendiſſet. quotidie tres animas ab inferno liberauit; vnam vel duas ſine difficultate, aliam ſeu alias cum pœna maiore, vt dicebat. Mentis quoq; exceſſus ſeu exſtaticos ſæpè habebat, in quibus mirabilia per reuelationem didicerat; eratq; mira abſtinentia, ſingulariſſima etiam vita: plura verò alia de ea ſcribenda forent. Nuper autem cum Spiritus almus Eccleſiæ ſuæ rector verus (vt creditur) hunc Spiritum falſum detegere vellet; hæc mulier capta, & pœnis vt torqueretur ẽ addicta: quæ o͂em veritatem confeſſa eſt, qualiter omnia prædicta cupiditatis occaſione finxiſſet, vt ſe nutriret hoc modo & paupertati ſuæ ſubueniret; aut fortaſſis pro huiuſmodi diabolo ſe miſeram in famulam dedicauit. Inuenta eſt inſuper morbum caducum habere, ac eundem ſub extaticis exceſſibus, quos finxerat, palliare. de qua cum varia opinio eſſet, an tanquam hæretica puniretur; iudicatum eſt à doctis ad pœnitentiã eam admittendam, nec eſſe hæreticam; quia illa quæ fecerat dimiſit, nec obſtinata permanſit.] ita Gerſon libr. de examinat. doctrinar. litt. O. in fine. Hæretica non erat, quia in mente errorem nullum fouerat: ſaga tamen & malefica, quia peccata ex pacto cum dæmone inito diuinabat. carbones etiã illi videntur illuſione dæmonis apparuiſſe, quanquam & humana vafrities quid ſimile carbonibus potuerit exhibere. Ordinariè expedit reip. ſontes puniri: ideò ordinariè peccaret etiam Princeps hanc pœnam mortis relaxans: & ſi quod malum reip. inde proueniret ad iuſtitiam pertinens, iudices, etiam Princeps, tum tenerentur ad damnorum reſtitutionem. *Valen. & Aragon. ſupra & eſt commun. ſententia, Silu. & Caietan. in verb. Iudicum peccata, Nauar. in Manual. c. 23. & alior.* Quam ægrè autem Deus ferat maleficos magos verè idololatras, IESV & MARIÆ hoſtes, defendi aut debitæ mortis pœnæ eripi; in Anatolii cuiuſdam & ſociorum Magorum cauſa, multiplici miraculo Bizantii fuit oſtenſum, narrante rem multis Euagrio *lib. 5. Hiſtor. Eccleſ. c. 18.*

Qua de re in monitis. 3. & 4. plura ſum dicturus. Hic reſtat vt repræſentem quod ſæpè pollicitus ſum, Analyticum commentarium in *c. Epiſc. cauſ. 26. q. 5.* quem extorſit non neceſſitas, ſed aduerſariorum impudens peruicacia. Tribus §§. rem complectar.

Commentarius in c. Episcopi 26. q. 5.

§. 1. de c. Epiſcopi auctore & auctoritate.

Quidam volunt eſſe concilii Aquileienſ. c. 1. ita Bodinus & Danæus hæretici. Miror vnde hanc inſcriptionem *c. Epiſcopi* acceperint. Nam nulli libri, quos multos vidi, vel Iuonis vel Burchardi, vel Gratiani, eã exhibent. fors an lectionem illam cõmenti ne viderentur nimis impudentes in ſolutione quã adducunt? volunt. n. nullam concilii illius auctoritatẽ fuiſſe, vtpote quod cõciliabulum non iuſta (inquiunt) Synodus habeatur. Quæro ex Bodino de qua Aquileienſi Syn. loquatur? An de priore? hæc fuit anno. 381. tempore Damaſi Papæ & Gratiani Imperatoris; in qua Palladius & Secundinus Ariani condẽnati: cuius nulli alii canones exſtant, niſi actio vnica contra Arianos, qui Synodũ hanc Gratiano extorſerant. Prouinciale conciliũ fuit, ſed ſemper pro iuſto & legitimo habitũ: nec aliud ferè in quo plures pro numero ſanctitate cõſpicui, vt Valerianus, Euſeb. Bononienſ. Ambroſ. Philaſtr. alii; quos eat Bodinus & contendat ferreo ore in conciliabulũ conueniſſe. Probet ẽt ex hoc concilio canonẽ deſumptũ. Poſterius aliud celebratum Aquileiæ anno 698. ſub Sergio Papa in quo Eccleſia Aquileienſ. quæ relapſa in ſchiſma occaſione Quinctæ Synodi fuerat, iterũ reconciliata fuit Romanæ Eccleſiæ: hui⁹ cõcilii meminere Paul. Diacon⁹ *lib. 5. hiſt. c. 18.* & Baron. *Annali Octauo*, ſed canones nullos ei⁹ proferunt; nec q̃ ſciam exſtant. vnde ergo probat Bodinus eſſe huius concilii Canonẽ? cui etiam iniurius eſt, id vocans Conciliabulũ, cum Romani Pontificis auctoritate fuerit congregatũ. Dent Bodinus & Danæus aliud concilium Aquileienſe, q̃ conciliabulũ fuit, ex quo canon ille ſit deſumptus.

Iaquerius & alii citant *ex concilio Acquirenſi*: Sed mendoſi codices eos in fraudem traxêre. Pleriq; ſcribunt, *ex conc. Anquirenſi.* Non diffiteor fieri poſſe

vt ruditas illius ſæculi cauſã præbuerit Gratiano ſic ſcribendi, vt cenſet Ant. Auguſtinus *li.1. de emendat. Gratiani Dialo.5. in fine.* vbi docet ſic ſolitum aberrare in nominandis Conciliis: ſed ille potius ſæculi, quam Gratiani error dicendus, quia hanc corruptionem deprehendas ẽt in Pariſienſe Burchardo, ſed in Louaniẽſ. Iuone, eſt, *Ancyrenſi* inde nata differentia quod veteres ſoliti *C.* & *Qu.* confundere, vt in nomine Quirinii & Cirinii. diſſentiunt autẽ tam Iuonis, & Burchardi, quã Gratiani veteres codices, *in Anquirenſi, Anchyrẽſi, Anchyrani.* cõſtat concilii verũ nomen eſſe *Ancyranũ*, ab vrbe quæ Græcis ἄγκυρα. & ſic alibi vocat Gratian⁹. *c. Diaconi 8. & c. de Syracuſana. 13. diſt. 28. c. 32. presbyteros. diſt. 50. c. 6. ſi qui epiſcopi. d. 92. c. 40. ſi qua de rebus. 12. q. 2. c. qui diuinationes. 26. q. 5. c. deſponſatas 27. q. 2.* Ancyra vrbs Galatiæ antiqua & nobilis, vbi celebris ille lapis theſaurus antiquariorum, & apud Claudianum *Ancyraniq́ triumphi*; Straboni & Ptolomæo Ἄγκυρα; Laonico corruptè ἔγκυρα; hodie Bellonio & Nigro *Angouri.* ſtatim occiſo Maximino celebratum in ea concilium fuit, perſecutione ceſſante, anno ferme 314. in quo multa de lapſis ſalubriter conſtituta fuerunt, nec pauca cõtra magicas fraudes ſancita, & contra contagioſam ſuperſtitionem ex cõmercio cum gentilibus in populum fidelium proſerpentẽ: vt patet ex can. 23. ſeu (vt Balſamon) 24. qui relatus à Gratiano *in d. c. qui diuinationes.* Sed ex his canonibus Balſamon. 25. alii 24. tantum ponunt; nec inter eos noſter habetur. Vnde igitur Gratianus cum deſcripſit? Inciderat in collectionem quandam ſexdecim partialium librorũ, in qua *li. 6. c. 6. & 7.* adiiciebantur duo canones concil. Ancyrano, quos hodie additos videmus primo concilor. tomo editionis Surianæ, item optimæ Romanæ; priorem de homicidis ſerui alieni, poſteriorẽ de ſortilegis & maleficis per Epiſcopos parochia expellendis; quẽ totũ Gratianus deſcripſit errorũ quæ in codice collectionis erant nulla ratione habita. An Burchardus ex illo eodẽ codice partialium librorũ deſcripſerit, an verò collector ex Burchardo, non poſsũ definire, quia collectionẽ illã non vidi.

Alii volunt. 401.

Quid ergo, dicemusne hunc canonem eſſe concilii Ancyrani? cõmunis hæc opinio eſt, non recentiorũ modò, Turrecrematæ *in d. c. Epiſc.* Toſtati *in Exo. & in Matth.* Iaquerii *in Flagello,* Alphonſi à Caſtro *li. 1. de iuſta hær. punit. c. 16.* Victoriæ *relect. de Magia,* Carranzæ *in ſumma concilior.* Simancę *in Cathol. inſtit.* Spinæi *q. de ſtrigib.* Silueſtri *de ſtrigimag. admir.* Binsfeldii *de Confeſſ. malef.* & Ant. Auguſtini *in d. Dial.* verumetiã antiquorũ, vt Collectoris illius partialiũ ſexdecim librorũ, Collectoris omnium conciliorum, Burchardi, Iuonis, Gratiani.

Obiiciunt qui contra ſentiunt, quod iſte canon nec in Græca concil. editione ſola, nec in ea quam Balſamon interpretat⁹ fuit; nec in Latinis verſionib. Creſconiana, vel Dionyſiana (quam ſecutus Ioan. Wendelſtinus) nec in Tigurina, nec in alia vlla cõcil. Ancyrano inſeratur. Sed de multis quæ ex cõciliorũ canonibus exciderunt, hoc vnum eſſe potuit: potuere etiam Burchardus & alii veteres Latini plenius volumen nacti fuiſſe, quàm Balſamon aut alii Græci, aut qui vertêre ex Gręcis, quorum libri conciliorum Latinis ſemper fuere corruptiores & magis mutilati.

Nihilominùs alii adhuc cenſent ex nullo concilio deſumptum, ſed ex aliquo Patrum. Nam Beetzius *in Præceptorio,* aſcripſit B. Gregorio, euidenti memoriæ lapſu. Alii volunt deſumptum ex D. Auguſtini *li. de ſpiritu & anima.* Sed liber hic non eſt Auguſtini, vt mox docebo: & auctor ille mutilè admodũ hoc canone fuit vſus. Doctiſſimus deniq; Annal. Eccleſ. ſcriptor cenſuit à Damaſo id ſtatutum, *to. 4. Annal. anno 382.* ſic ſcribens; *In actis autem Damaſi Papæ, in Eccleſia recitari ſolitis, de quibus inferiùs erit mentio, habentur aliqua ab eodem Pontifice decreta in Romano concilio; hocne an priore incertum eſt* &c. deinde *poſt quadam concilij decreta ait; nec non etiam excommunicandos eſſe omnes, maleficijs, augurijs, ſortilegijs, omnibuſq́*

nibuſque aliỹs ſuperſtitionibus vacantes; qua ſententia præſertim fœminas illas plectendas eſſe, quæ illuſæ à dæmone ſe putant noctu ſuper animalia ferri, atq; vna cum Herodiade circumuagari &c. Atq; hoc cenſet confirmari, quia cēſet eadē fermè à S. Auguſtino deſcripta haberi *de ſpiritu & anima c. 28.* nec nō in appendice Ancyrani cōcil. & apud Gratianū ſub eodem titulo collocata. *26.q.1.c.12.* Et conſtet ex Seuero Sulpitio *vita S. Martin. c. 25.* in occidente & oriente maleficorū artes plurimùm inualuiſſe, q ex Ammïani li. vlt. hiſt. vberiùs probetur: adeò vt in ipſos ſacros Dei miniſtros præſtigiæ quoq; magicarum excantationum irrepſerint, vt de Gerontio Diacono D. Ambroſii narrat Sozomenus *lib. 8. hiſt. c. 6.*

His tamen argumentis nondum inducor vt Burchardo, Iuoni, Gratiano, ne dicam tot aliis doctiſſimis viris contradicam, vel à communi me ſententia patiar auelli. Maleficorū multitudo non minor fuit Conſtantii, & Iuliani temporib. vt non paucioribus exēplis poſſē probare: Sed quid opus in re clara? q.a. à Gratiano ſub eodē titulo collocetur, vt ab appendice quoq; illa; hoc perſpicuè non pro Romano, ſed p Ancyrano concil. facit. Quod eadē apud Auguſtinū totidē ferè verbis legantur, auget ſuſpicionē Damaſi non eſſe hoc decretū de mulierculis, ſed recentius: nā liber ille non eſt Auguſtini, ſed alterius nec tā docti, nec tam antiqui. Nec Auguſtin⁹ ſubticuiſſet Damaſi eſſe piæ recordationis ſanctionem. Nec quidquā obſtat, ne credamus illa Damaſi acta, in iis ſaltem partibus, quæ in Eccleſia non recitantur (qualis eſt iſta) eſſe mendoſa: nec didici vnquam illa Damaſi acta in Eccleſia olim integra recitari ſolita; ſed ſicut hodie videmus in Breuiariis inſeri, ſeu recitari non acta integra ſed Actorū partē. Pro Damaſo roboris aliquid habet hoc vnū argumentum q horum actorū exſtant Romæ cōplura exēplaria m.ſ. quorū quatuor Illuſtriſſ. Baronius vidiſſe ſe teſtatur, *d. to. anno 427.* Accedit illud Antonii Auguſtini *Dialo. 14.* de hoc c. epiſc. his verbis, *Damaſo in concil. Rom. aſcribi vidi in li. quodā Michaëlis Tomaſii ex veteri libro, in quo vita eiuſdem Pontificis conſcripta.* Verū hæc opinio ēt patitur difficultates quas noſtra. Inprimis .n. in canonib. conciliorum Romanorū, quæ duo ſub Damaſo habita, nō reperitur. nō in priore anni. *373.* quo dānati ſectatores Apollinaris. Nā illius canones interciderunt, & eorum ſummā volunt Anathematiſmis Theodoreti cōprehensā, qui nihil pertinent ad d. c. Epiſc. *Lege Theodoret. li. 5. hiſt. c. 11.* Nec reperitur iſte canon in poſteriore concil. ſub Damaſo Romæ habito. ſuperſūnt iſti canones, & in iis nullus eſt noſtro conſimilis. Pręterea veterum ſcriptorū, qui noſtrū canonem exhibēt, nullus Damaſo aſcribit; non Burchard. li. 10. c. 1. non Iuo p. 11. c. 30. nō auctor ſexdecim partialium librorum; non collectores conciliorum: ſed omnes conſentiunt in Concil. Ancyrenſe. Multa etiam reperias ad verbum in lib. illo de ſpiritu & anima; cuius auctor ſi ex Damaſi actis ſumſiſſet, cur non meminiſſet; ſolitus, non concilia, ſed auctores etiam recentiores, & minoris nominis quam Damaſus, citare; vt Boëtium *cap. 37. in fine*; vt notes Auguſtinum eſſe non poſſe: *& cap. 47.* quædam diſſentanea Auguſtino, conſentanea Gennadio ponit. nec Poſſidius in Indiculo operum Auguſtini hunc memorat librum: & Vincentius Belloacenſ. ac Trithemius Hugoni Victorino, nonnulli Etheriano aſcribunt.

Quare magis vergit animus, *vt donec certiora habeamus cum Ancyrano cōcilio* relinquendum: cui tamen arbitror vel à Burchardo, vel aliis quædam inſerta: Sunt enim in illo quædam tradita ad modum Doctoris diſputantis, nec certa, nec admodum ſolida; vt ſuo mox loco docebo; immò ſi ad mētem aduerſariorum interpretemur, falſa, & abſurda, prorſusq; indigna tum Damaſo, tū Ancyranis Patribus: Quæ neſcio, vnde Burchardus deſcripſerit; ab Iuone Gratianus, à Burchardo mutuatus Carnotenſis Iuo. Burchardus ex duobus

vnum canonem conflauit, cui Gratian. etiam de ſuo tertium limbũ in extremo aſſuit. Nam rectiſſimè gloſſa Canonica tres in eo partes deprehendit; & ſecundam incipere ab illis verbis. *Illud etiam non omittendum*; Gratianus Burchardo & Iuoni tertiam addidit, cuius initium, *Nonnulli inueniuntur, &c.* poſt illa, *infidelis & pagano deterior*. In Gratiani ergo verbis tria ſunt mēbra diuerſorum ſcriptorum, in Burchardi & Iuonis duo.

Primùm eſt, *Vt Epiſcopi eorumq; miniſtri, &c.* Vſq; *& ideò à tali peſte mundari, debet ſancta Eccleſia.* hoc totum reor Ancyrani concilii fuiſſe; additum fortè ad ea quæ habemus in eiuſdem concilii *can.pen.* ſancita, *vide c.qui diuinationes, 26. q. 10.* Mediæ partis & ſecundæ reliqua, non arbitror eſſe concilii illius, quæ pleraq; continentur in Pſeudo-Auguſtini lib. de ſpiritu & anima, ſed valdè mutilata & truncata: quæ cuius ſint, neſcio. Ex hoc libro verbis quibuſdam mutatis, & fine atq; principio nonnullis additis, primus ille compilator tam illuſtri additamento, ex ſuo ingenio tam magno auctuario concilii canonē adauxit. Nec nouũ eſt Gratiano & aliis compilatoribus canonum, cogere in vnum diuerſos canones: nec nouum librariis præcedentis canonis verba cum præcedentis vel ſubſequentis canonis verbis confundere. *leg. Anto. Aug. Dial. 6. cũ ſeqq.*

Quæ & quanta canonis iſtius auctoritas? nunc indagandum. Id ex præcedenti quæſtione pendet. communis enim ſententia eſt; & indubitata, etſi Gratiani decretum à ſede Apoſtolica ſit receptum, ita tamen receptum eſſe; vt fides dictorum penes auctorem ſit, & tanta ſit eorum canonum quos in medium producit auctoritas, quanta eſt fontium vnde canones illi manarunt. Nec.n. quiſquam eorum, qui ius Eccleſiaſticũ vel à limine ſalutauit, poteſt ignorare, multa in Decreto haberi; quæ poſtea Decretalibus, Sexto, Clementinis, & Extrauagantibus abrogata fuerunt: nonnulla quoq; ſunt à Gratiano per errorem inſerta, quæ cum veritate pugnare deprehenduntur, quæ nihil nunc neceſſe eſt recenſere. Notarunt ea viri docti & Catholici. D. Anton. Auguſtinus d. opere Dialogorum, & non vno loco Cæſ. Baronius Annalium Eccleſiaſticorũ tomis nouem. Quod vt Gratiani æuo concedendum, ita hoc noſtro, nimis tenero & acuto, diligenter animaduertendum, ne quis vel contemptu, vel inconſideratione in prçcipitium aliquod ruat. Quod ad ipſum vero hunc canonem, *Epiſcopi*, ſpectat, cùm non ſit niſi concilii particularis, ſeu Prouincialis; de cuius à Romano Pontifice approbatione non conſtat, & ideo errare potuit; non eſt auctoritatis tantæ, vt quæ per eum deciduntur certâ fide ſint credenda, niſi quatenùs S. Scripturæ, & Eccleſiaſticæ traditioni, ac definitioni S. A. C. Rom. Eccleſiæ ſunt, quæ tradit, conſentanea. Deinde longè minor eſt argumentorum ſeu rationum, quàm ſanctionis ſeu deciſionis auctoritas. Nec argumenta habenda pro definitis vel ſtatutis ab ipſo illo concilio. Equidem ſi bono ſenſu capiantur, & congruâ interpretatione fulciantur, ne argumenta quidem illa reiicio. Nicol. Remigius vult hunc cānonem ex eo capite inualidum cenſeri, quòd Marcellus Ancyranus Epiſcopus Sabellianiſmi (vt ait) meritò ſuſpectus fuerit [*Sic ille lib. 1. Dæmonolatr. c. 29.*] Veruntamen hoc planè impertinens eſt. Nam tunc temporis quando hæc Synodus congregata, non videtur adhuc in hæreſim prolapſus, nec ipſe Concilio huic præſedit, ſed Vitalis Agricolaus, & Baſilius Amaſenus, teſte Balſamone. De ipſa quoque Marcelli hæreſi rem planè obſcuram eſſe patet ex iis quæ, poſt Seuerum, Epiphanium, & D. Hieroñ. more ſuo, diligenter Cardinalis Baronius adnotauit *lib. 3. Annal.* Addit Remigius huius concilii quoad iſtum canonem auctoritatem, Patrum, quos poſterior ætas tulit, vt Ambroſii, Auguſtini, Thomæ, Bonauenturæ, & aliorum ſententiis eſſe impugnatam. Sed (ſi accuratè perpendas) facilè videbis Patres illos, de ſecta, cuius in d.c. Epiſcopi ſit mentio, nec verbulum

lum vnum locutos fuiſſe: ſolummodò aſſeruerunt, tranſuectionem eſſe poſſibilem (hoc eſt poſſe à dæmonibus corpora de loco in locum transferri) quod non deciſioni Canonis, ſed rationi eius tantùm vni repugnare mox oſtendemus. Ratio ergo hæc à Patribus iſtis reiecta meritò, non ipſe Canon.

§. *Explicatio verborum & ſententia, d.c. Epiſcopi.*

In Gratiani editione Romana iuſſu Gregorii XIII. correcta ſic ſcribitur iſte Canon, in principio:

Epiſcopi eorumque miniſtri omnibus modis elaborare ſtudeant, vt pernicioſam & TEXTVS.
à Diabolo inuentam ſortilegam & magicam artem ex parochiis ſuis penitùs eradicent, &
ſi aliquem virum aut mulierem huiuſcemodi ſceleris ſectatorem inuenerint, turpiter de-
honeſtatum de parochÿs ſuis eÿciant. Ait enim Apoſtolus, Hæreticum hominem *Ad Tit. 3.*
poſt primam & ſecundam correptionem deuita, ſciens, quia ſubuerſus eſt qui
huiuſmodi eſt. *Subuerſi ſunt, & à diabolo captiui tenentur, qui relicto creatore ſuo*
Diaboli ſuffragia quærunt, & ideò à tali peſte debet mundari ſancta Eccleſia.] Hactenus
prima pars canonis, quę nec luce, nec confirmatione alia indiget, vtpote ſatis
clara & certa.

Statuerant Ancyrani concil. Patres, alio canone, ſortilegos quinquennali pœnitentiæ ſubiici: nunc iſto canone ſanciunt de ipſo crimine magiæ & ſortilegii quid in genere exiſtiment, nempe peſtem eſſe, & omnimodis eradicandam etiam pœnis infamibus, vt detonſione, flagris, &c. quæ hodie adhuc in vſu vigent. Apoſtoli illa verba peſſimè Eraſmus de factioſis expoſuit ſeu cõtentioſis, vt & Caluinus & Hofmannus hæretici; ſed de verè ac propriè dictis hæreticis optimè D. Hieronymus, Ambroſ. Sedulius, Theophilactus, Caietanus, & ceteri Catholici, immò & ex ſuſpectis magnus Eraſmi amicus Faber Stapulenſis. Vnde rectè elicio ex hoc quoq; Canone ſortilegia & magicas artes ad hæreticam prauitatem & eius inquiſitores pertinere, ſeruatà tamen diſtinctione, quoad pœnam, ſortilegi hæretici & non hæretici, de qua diſſerui hoc eodem libro, *ſect. 2. & 15.*

Ait *Diaboli ſuffragia*, hoc eſt auxilium, *quærere*, qua eum pro creatore & opitulatore colunt, tanquam Deum. quæ eſt baſis & fundamentum totius *c. Epiſc.* Et iacto fundamento contrario, nempe vnũ eſſe Deũ, nec aliud præter eũ numen, contra quã Gentiles credunt; oſtendit cũ Gentilib. eadem perfidiæ macula deformes eſſe quoſdã Chriſtianorũ; de quibus ſubdit, parte ſecunda;

Illud etiam non eſt omittendum, quod quædam ſceleratæ mulieres retrò poſt Satanam TEXTVS.
conuerſæ, dæmonum illuſionibus & phantaſmatibus ſeductæ, credunt & profitentur ſe no-
cturnis horis, cum Diana Dea Paganorum, vel cum Herodiade & innumera multitudine
mulierũ, equitare ſuper quaſdã beſtias, & multarũ terrarũ ſpacia intempeſtæ noctis ſilentio
pertranſire, eiuſq; iuſſionib. velut Dominæ obedire, & certis noctib. ad ei⁹ ſeruitiũ euocari.]

His verbis tota narratio criminis, & ſectæ huius graphica deſcriptio proponitur. Vnicum autem crimen impingitur illis, Apoſtaſię & infidelitatis ex deluſione per dæmonem natæ. fuiſſe enim has mulierculas adeo ſceleratas, vt Dianam Numen Gentilium, & fæminarum nequiſſimam Herodiadem, pro Deabus colere ſe faterentur, & alias in eumdem errorem pertrahere conarentur. Meritò itaq; *ſceleratas* vocat, quæ à Deo recedentes, & à fidei puritate deſciſcentes, Satanam ſequuntur. Sequuntur autem Satanam & poſt eum conuertuntur, quia (vt aiunt) Dei dominium deſerebant, & Diaboli ſeruitio ſe mancipabant, eiuſque iuſſionibus parebant, certis noctibus euocatæ, mentitas illas beſtias conſcendentes, & Dianam venatricem Pſeudonumen Paganum, vel Herodiadem incæſtam & innoxio Præcurſoris Dominici ſanguine cruentam, comitari ſe & colere credebant. Et his omnibus certam fidem præſtabant, & eadem animo comprobantes, & fieri quæ credebant

credebant optantes, vt credulitate, ſic volũtate peccabant. Hæc ſumma narrationis. Cui facilè credent, qui ſciunt quid Mantenſes Magi noſtris temporibus, de Sibyllâ Nurſinâ, & alia propè Pariſios degente, in Actis Iudiciariis ſunt profeſſi, quæ ex Creſpeto præcedentibus libris commemoraui.

In noſtrâ canonis narratione, notet Lector primò, in illo curſu ſeu pompà dæmonicà adfuiſſe curſus Dominam ſeu Reginam, vt hodiernæ quoq; ſagæ fatentur: & eam nominatim dici, vel *Dianam*, vel *Herodiadem*; additur in lib. illo de animà & ſpiritu; *Minerua*. talis pompæ quoddam ſimulachrum legitur in narratione B. Antonini, quam exhibui *lib. 3. p. 1. q. 4. ſect. 8.* vbi etiam *Venus* mulo vecta: an quia meretrici ſterilitas conuenit? Dianam eandem cum Hecate ſeu Proſerpina, docui Magicum Numen fuiſſe, hoc eſt cacodæmonem, comment. *in Seneca Medaam verſ. 7. 11. & 787.* & *Domina* nomen illi peculiare fuiſſe: inde petat, qui volet. De Herodiade idem dicendum; quia ſub hoc nomine dæmon aliquis (fortè Venus) colebatur. Herodias fuit Ariſtobuli filia Salomes ſaltatriculæ mater, & vtraq; dignum vità exitum vitæ inuenit, narrante rem Nicephoro *lib. 1. Hiſt. c. 20.* certùm neutram ex inferno rediiſſe, neutram choreis illis adfuiſſe. falſa ergo perſuaſio fuit mulierculatum, quod cum Diana vel Herodiade equitarent; falſa etiam, quod ſuper beſtias equitarent, quia veterinaria hæc erant dæmones, qui beſtiarum formam aſſumpſerant; falſa etiã, quod crederent veras beſtias poſſe tam exiguo tẽporis ſpacio adeò diſſitas prouincias pertranſire. Quid mirũ ſi triplici mendacio tinctã perſuaſionẽ canõ reprehenderit, & hanc idololatriã, vt hæreſim verbis ſeqq. damnauerit?

TEXTVS. *Sed vtinam hæ ſola in perfidia ſua periſſent, & non multos ſecũ ad infidelitatis interitum pertraxiſſent. Nam innumera multitudo hac falſa opinione decepta, hac vera eſſe credunt, & credendo à recta fide deuiant, & errore Paganorum inuoluuntur: cùm aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitrantur.*] Totus hic verſic. deeſt Pſeudo-Auguſtino illi. ſed habent Iuo & Burchard. niſi quod pleraq; legunt in ſingulari numero, item; *& in errore paganorum reuoluitur.*

Nunc, commemorata mulierculatum huiuſmodi credulitate, quid in eâ & quale quam vitioſæ perfidiæ inſit malum oſtendit. nempe latens dæmonis pro Deo cultus: hũc vocat, *perfidiam, infidelitatem, falſam opinionem, à recta fide deuiationem, & errorem paganorum*: quæ omnia ſic connectit, vt vnum alterius ſit ratio & explicatio. nam (*&*) ſimul pro copulâ & cauſali particula hîc (vt aliàs ſæpe) ſumendum.

Cùm dicit (*vtinam hæ ſole, &c.*) non lætatur de iſtarum interitu, ſed optat nullas alias præterea in idem perfidiæ barathrum pertractas, & id factũ dolet. Vnde colligas, quã ſint in Eccleſiam & remp. crudeles, qui in tales mulierculas ſeductas & ſeductrices volunt clementes videri. Ait; *Perfidia.* quo nomine non compellat ipſam dęmonum illuſionem, pręſtigias ſeu phantaſmata. nã longũ eſt diſcrimen inter illudi, & perfidum eſſe. Sæpè ſanctiſſimis viris dæmon per phaſmata illudit, vt de B. Secundello, Iordano & aliis docui *lib. 3. Diſquiſit.* quorum tamen in mente animi nulla infuit perfidia. Perfidia fidei, illuſio ſeu deceptio prudentiæ contraria eſt. Ipſum itaq; *perfidia* nomen, docet hoc loco nõ agi de illuſione quà illuſio eſt, ſed de illuſione quà eſt coniuncta cum perfidia, ſeu de mulierculatum deceptarum perfidia, quà talis, h. e. quà infidelitas eſt. Etenim illuſio hîc tantum erat fons perfidiæ, & quà talis erat, eius quoq; mentio prætermitti non potuit, vt de infidelitate commodiùs, quod intendebat, canon probaret: vt, peccati fonte & cauſa cognita peccatum iuſtiùs damnatũ intelligeretur. Ait, *Infidelitatis*) vt ſciamus quid perfidiam vocarit: eandem mox vocat *falſam opinionẽ*; cuius falſitas in eo quod & veras beſtias, & illas Dian. & Herod. adeſſe, & numen eſſe opinabantur. Et propter hoc vltimum dicit à

rectà fide defeciſſe: cuius dicti ſubdit rationem, quia ſic *errore Paganorum inuoluuntur*: quia quod Pagani ſentiunt, videlicet plures vno Deos eſſe, idem ipſæ ſentiunt. hoc enim ſubdit in verſ. fine; ad manifeſtandum de quò errore Paganorum ſit locutus. Nihil his omnibus verius, nihil clarius; & valde obtuſum pectus geſtet, qui non quò ſequentia tendant ilicò perſpiciat. Sequitur:

Quapropter Sacerdotes per Eccleſias ſibi commiſſas populo Dei omni inſtantià prædicare debent, vt nouerint hæc omninò falſa eſſe; & non à diuino, ſed à maligno ſpiritu, talia phantaſmata mentib. fidelium irrogari.] Nihil horum etiam apud Pſeudo-Aug. continetur: ſed agnoſcunt ea Burchar. & Iuo. apud quos tamen in q. l. pro *fidelium*, eſt *infidelium*; quæ variatio reperitur etiam in Gratiani codicibus. res autẽ eodem recidit. *fideles* fuere ante perfidiam, infideles factæ hac perſuaſione. TEXTVS.

Nunc periti more medici morbo oſtenſo medicinam Canon apparat. ideò enim monet diuini verbi præcones, Doctores & ductores animarum, vt pedo veritatis peſtem ab ouibus, quas nondũ ſcabies inuaſit, ſedulò arceant, docendo quæ ſeqq. verſic. præſcribentur.

Ait; *Hæc omninò* (ſiue vt Burch. & Iuo, omnimodis) *falſa eſſe*] quæ hæc? nempe quod de transuectione ſuper veras beſtias, & de comitatu Dianæ & Herodiadis, & de earum dominio ac numine dicta ſunt, omni ex parte & vndequaque mendacia eſſe. *Phantaſmata*) ſic vocat, non imagines ſeu ſimulachra quæ obiecta fuerunt intellectui ſola, ſed ſimul ipſos circa hæc errores. Nam non tam quæritur an à bono iſta ſpiritu, vel à malo immiſſa; quàm an iſta verè, an illuſoriè & præſtigioſè tantum contingant.

Atq; ita iam habemus erroris narrationem, damnationem, & remedium. ſtatim ſubdit deciſioni rationes; quibus Sacerdotes per Eccleſias ſibi commiſſas huius perfidiæ grauitatẽ & vanitatẽ populo queant perſuadere. Huc enim perſpicuè omnia ſequentia verba tendunt, vſq; ad verſ. *quiſquis ergo aliquid.* vbi rurſus definitio ſeu ſanctio condemnatoria contra hoſce hæreticos iteratur. Rationes autem has deſumit à cauſſis ac modis illuſionis ipſius, dicens;

Siquidem ipſe Satanas, qui transfigurat ſe in Angelum lucis, cùm mentem cuiuſcunq; mulierculæ ceperit, & hanc ſibi per infidelitatẽ ſubiugauerit, ilicò transformat ſe in diuerſarum ſpecies perſonarum, atq; ſimilitudines: & mentẽ, quam captiuam tenet, in [a] *ſomnijs deludens; modò læta, modò triſtia, modò cognitas, modò incognitas perſonas oſtendens; per deuia quæq; deducit, & cùm ſolus ſpiritus hoc patitur, infidelis mens hoc non in animo, ſed in corpore euenire opinatur.* TEXTVS.

[a] *melius* ſomnis, *ex Burch. Iuo. & Pſeudo-Auguſtin.*

Cauſam duplicem illuſionis proponit deludentem & deluſam. Ex parte deludentis, quia hoc diabolo, qui vult deludere, nõ eſt difficile. Nã poteſt iſtis maiora. Modũ verò quo deludere ſit ſolitus oſtendit, hæc eũ in ſpiritu facere. Sed q̃a hoc poteſt duob. modis cõtingere, 1. iis qui dormiunt & nullatenùs vigilant, 2. non planè dormientib. ſed ſemiuigilantib. quando eis obiiciuntur ſimulachra aut planè præſtigioſa, aut apparentia in corporib. per dæmonẽ formatis vel aſſumptis: ideò quæri ſolet de quo iſtorũ duorũ modorũ canõ nunc loquatur? Spin. contendit loqui de poſteriore tantum. Probat quia ſi de priore loqueretur, fruſtratoria eſſet ratio. nã poſtmodũ expergefacti animaduerterent ſibi dormientib. illa ꝑ viſionẽ duntaxat imaginariã accidiſſe, quemadmodũ id animaduertunt poſt exſtaſim, qui rapti fuere. Atq; ita fieret vt iſtæ in ꝑfidiam non laberentur per falſam credulitatẽ. Verũ hęc argumentatio parũ ſtringit. Cur non & exſtaſis, & in ſomnis illuſio adeò vehemens eſſe queat, vt poſtmodũ homo credat ſe vigilantem ea corporeo ſenſu paſſum fuiſſe? Quare malo dicere, c. de vtroq; modo intelligendũ, ac ſolummodo excludi plenã & oĩs ſomni expertẽ vigiliã: quæ interpretatio verbis cõtextus multò meliùs cõuenit. Et quocunq; modo, illud (*ſolus ſpiritus*) ſumas; non docet ſemper id in

ſolo

ſolo ſpiritu fieri, nec vllum hîc verbum reperias, quo id conuinci queat: tantummodò docet ſic fieri ſolere; & cùm ita fiat, adeò cautè hunc impoſtorem irrepere, vt tamen, quibus illuſi, hi credant & pertinaciter contendant, verè hæc ſibi vigilantibus eueniſſe.

Qui transfigurat ſe) qui ſolet nonnunquam ſe transfigurare in Angelum lucis. ſumptum à D. Paulo. *2. Cor. 11. v. 14.* qui vſus voce μετασχηματίζεται h. e. aſſumit ſimilitudinem & quaſi ſchema Angeli lucidi & glorioſi: ne putes de ipsâ ſpecie ſeu formâ eſſentiali mentionem fieri, ſed de externo tantum ſplendore, quo *Angeli lucis* hoc eſt ſplendentis & glorioſi, tenebrio iſte lucifugus fulgorem & claritatem imitatur: qua de re conſuli poteſt D. Athanaſius *in vitâ Beati Antonij.* Eſt autem argumentum à maiore ad minus. Si aliquando poteſt imitari & exhibere ipſe miſer & caliginoſus ſpeciem Angeli beati, cur non & aliàs ſpecies viliores & damnatorum, vt Dianæ, Herodiadis, &c. Hoc ergò facit primò: deinde poſtquam qualis apparet talis creditur eſſe à mulierculâ quapiam (nam *cuiuſcunque* poſitum pro cuiuſuis vel alicuius; quo pacto non crediderim locutum B. Damaſum, ſed potiùs Burchard. vel Gratianum) tum illam perducit ex errore infidelitatem, & ex illuſa facit infidelem, ſcilicet perſuadēdo ſe vt Numen credi & coli. Poſtquam verò ſemel hac infidelitate mentem imbuerit: procliuè eſt frequentiùs atq; frequentiùs eam in ſomnis deludere. Hinc porro patet quæ ſit cauſa ex parte deluſorum, nempe infidelitas propter quam Deus permittit ſic eas deludi. Niſi enim crederent diuinitatis aliquid Dianæ ac Herodiadi competere, nunquā illas adorarent, vel ſic comitarentur. Nunc cùm, vt Pagani, id credant; Deus permittit, ſic illas à dæmone per inſomnia & imaginarias ſpecies deludi, vt credant factum, quod nec fieri quidem potuit.

Cùm mentem cuiuſcunque) non ſic intelligas, quaſi vocula *cùm*, inferat hoc neceſſario à dæmone fieri, ita vt nequeat eas verè tranſportare: ſed tantum inferri id quod contingit: hoc eſt (vt loquuntur) *cùm*, non habere vim inferendæ neceſſitatis antecedentis huius dicti ad conſequens, ſed contingentiæ ſeu poſſibilitatis tantummodò. Solum enim vult probare, dæmoni poſſibile eſſe ſic has deludere.

Species atq; ſimilitudines) coniunctio (atq;) vim habet explicandi. nam ne de verâ ſpecie, ſeu eſſentiæ mutatione quis capiat, additur poſterius, quaſi dicat, ſpecies hoc eſt ſimilitudines. (*Captiuam*) infidelitate (*Per deuia quaq; deducit*) hoc eſt fingit ſe corporaliter eas per inuios calles & varias ſemitas deſertaque loca deducere. Nam ſi verè per deuia deduceret, iam ſibi ipſi canon repugnaret, concedens vigilantium animas ſaltem deduci: quod eſſet abſurdius, nec enim mens à diabolo extra corpus ſuum poteſt deduci.

Cùm ſolus ſpiritus hoc patitur) Burchard. etiam, Iuo, & Pſeudo-Auguſtinus habent, *patitur*, quod poſitum pro; *patiatur*; ſed reſtringitur ad ſectam iſtarum mulierculárum, de quibus eſt ſermo. Nam iſtæ non poterant, niſi in ſomnis, talia perpeti; nec poſſibile erat Diabolo illa re ipsà exhibere (nempe Dianam aut Herodiadem Numen, aut veras beſtias tam celeriter ſe mouentes) quæ ſimulabat. Neceſſarium itaq; fuit, hoc illis perpetuò contingere apparenter. Vnde etiam patet, quàm inepte hinc ſtrigum patroni colligant, ne nunc quidem vnquam mulierculas maleficas corporaliter hæc pati, hoc eſt verè de loco in locum transferri, aut concumbere. Quin etiam de his ipſis Dianianis non affirmatur, quid fieri poſſit, vel non poſſit; ſed tantùm quid de facto fieri ſoleat, vel non ſoleat. Subſequitur in Canone.

TEXTVS. *Quis enim non in ſomnis & nocturnis viſionibus extra ſe educitur, & multa videt dormiendo,*

Digitized by Google

dormiendo, quæ nunquam viderat nocturnis vigilando? Quis verò tam ſtultus & hebes ſit, qui hæc omnia quæ in ſolo ſpiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitretur.

En primum argumentum quo probat hæc muliercularum dicta ex mera illuſione manaſſe,& videri illis facta, quæ nunquam facta fuerunt. Probatio huiuſmodi eſt: Nemo eſt cui non, concurrente ſola vi naturali, frequenter accidat multa videre ſomniantem, quæ putat ſe peruigilem videre: & ideò experrectus putat ſe non in ſomnis, ſed in vigilia, hæc conſpicatum. Quod ſi tantũ naturalis cauſa; paſſio puta præcedẽs, lãguor, vel quid ſimile; poteſt, polletq́;: quantò id facilius erit virtuti cauſę ſuperioris, qualis eſt potẽtia diabolica, quæ naturalibus illis, non liberis, cauſis abuti, cũ vult, poteſt? Igitur dementis ac ſtupidi foret hominis contendere, huiuſmodi non potuiſſe non corporaliter ſimul contingere. (Hinc ſubinfert tacitè mulierculas iſtas fuiſſe deluſas; quia quæ in ſpiritu tantùm illis contingebant, ea ſibi vigilantibus accidere corporeo ſenſu percepta contendebant.) ſicut hebes foret, qui naturales ſomniorum deluſiones verarum rerum ac factorum nomine cohoneſtaret; quia viſus ſibi vigilando iſta perpetrare. Senſus ergo iſtorum verborum; *Qui hæc omnia, quæ in ſolo ſpiritu* &c. pendet à ſuperiore membro. Scilicet, *hæc omnia* quæ nunquam vigilantes viderant, ſed viderant tantum cùm dormiebant. Qui hunc ſenſum eſſe non videt, næ ille vigilãs ſomniat, & oculis apertis nihil videt. Aduerſarii autem noſtri, ſic interpretantur: In ſomnis homo ſæpè videt, quæ nunquam viderat vigilans: ergo mulieres etiam iſtæ decipiuntur in omnibus, quæ fatentur à ſe facta vel viſa. Nonne vitium conſecutionis vel pueri viderent. nempe falſum aſſumi, aut ſaltẽ id quod priùs fuit probandũ; mulieres iſtas tantum ſomniaſſe quæ fatebantur. Æquè perperam exponunt quod ſequitur; ſtultus & hebes eſt, qui quæ in ſolo ſpiritu fiunt, etiam in corpore accidere arbitrantur: ergo ſtulti ſunt & hebetes, qui credunt iſta mulieribus his ſimul in corpore accidiſſe. Quis enim non continuò excipiat: quin tu prior probas hæc in ſolo ſpiritu facta, & tum demum tibi corpus licebit excludere. Vt enim canonis honori conſulatur, neceſſarium eſt hæc ſic coniunctim accipere; quæ in ſolo ſpiritu fiunt, ea ſimul in corpore contingere non poſſe: non verò quæ in ſpiritu fiunt, etiam ſimul in ſpiritu & corpore contingere non poſſe; hoc eſt ea quæ quis ſomniat ſimul ſomniãti reuera contingere non poſſe; quo nihil foret abſurdius.

TEXTVS. Ezech. 3. & 11. Apoc. 1. & 4. 2. Cor. 12.

Cùm Ezechiel propheta viſiones Domini in ſpiritu, non in corpore, vidit? & Ioannes Apoſtolus Apocalypſis ſacramentum in ſpiritu, non in corpore vidit, & audiuit? * *Sicut ipſe dicit: ſtatim, inquit, fui in ſpiritu. & Paulus non audet dicere ſe raptum in corpore.*

* Iuo *ſicut ipſe ſtatim, inquit, fui in ſpiritu.*

Ecce S.S. exempla, quibus probat nonnunquam aliqua contingere homini in ſolo ſpiritu, & non in corpore. hoc eſt imaginariè ſeu ſpiritualiter, & non re vera ſeu corporaliter. Hoc benè probat canon, nec eo ampliùs probare potuit: quare nec ampliùs probare voluiſſe credendus eſt: niſi quis auctorem canonis ſupini ſtuporis velit accuſare. Omnes enim norunt exempla particularia, non niſi de aliquibus, & non de cunctis probare. ex particularibus enim vniuerſalis concluſio non deducitur. Eſto contigerint iſta Ezechieli, Ioanni, Paulo in ſpiritu: ergóne nihil aliis contigit in corpore? ergo quæ de CHRISTO & Habacuquo legimus, illis in ſolo ſpiritu contigerunt? quis hoc adfirmans, non ad Anticyras relegetur? Audẽt tamen Ponzinibius, Alciatus, Duarenus ac ſimiles, qui ea affirmant, vnde hoc quod diximus neceſſariò cõſequitur. In Pſeudoauguſtino aliter iſta leguntur, nẽpe: *cùm Ezechiel & alij Prophetæ, Ioannes Euangeliſta etiam & Apoſtoli in ſpiritu non in corpore viſiones viderint.*] quibus verbis de Prophetis & Apoſtolis videtur voluiſſe vniuerſim id affirma-

re, vt conſecutio efficacior redderetur. ſi hoc voluit, & non quod canon tantum; vide mendacium audax. Quis credat talia vel B. Damaſo, vel D. Auguſtino in mentem venire potuiſſe? Nulli Prophetæ, nulline Apoſtoli verè & corporaliter vllas viſiones viderunt? Dormiebat Princeps Apoſtolorum, quando excitatus Angelum vidit, & ab eo deductus ex carcere, ſolutis cathenis, liberatus fuit? *Act. 12. v. 7. & 8.* Somniabat CHRISTVS Dominus quando à Satana ſuper templi pinnaculum, & ſupra montem excelſum trāſlatus? *Matth. 4.* Somniabat Abacuc quando ab Angelo à Iudæa tranſlatus in Babylonem, & Daniel in ſomnis cibum comedit in leonum lacu? *Daniel. 14. v. 35.* Condemnent etiam iſti Canonis Ancyrani ſuppletores, omnes illos Patres Doctiſſimos & ſanctiſſimos, qui corporali viſione in ſpecie aliqua viſibili contendunt ab Eſaia *cap. 6.* Domini gloriam viſam; *D. Greg. Nyſſenum orat. 6. de beatitudin. D. Chryſoſtom. in d. cap. 6. & hom. 4. de incomprehenſib. Dei natura, & in Ioan. hom. 14. D. Cyrillum Alexandri. lib. 1. in Ioan. cap. 22. & horum ſequaces Euthym. ac Theophilac. in 1. cap. Ioan.* Damnent D. Irenæum *lib. 4. c. 37.* Chryſ. *d. hom. 14.* & Theodoret. *in Dialo. Immutabilis,* ſic accipientes illud Oſeæ 2. v. 10. *Viſiones multiplicaui, & in manu prophetarum aſſimilatus ſum.* Falſus ergo potiùs ille auctor negans vniuerſim. Breſſius noſter de tribus tantum; de quibus tamē ipſis hoc non admodum certum vel neceſſarium. Ezechiel tantùm aſſerit, *aſſumpſit me ſpiritus* c. 3. v. 12. & 14. Item, *ſpiritus quoq; leuauit me, & aſſumpſit me.* c. 11. v. 1. Sed non additur imaginariè, an cum corpore, vt Abacukum. Quid quod probabilior, immò fortè ſola vera interpretatio eſt, ſpiritum illic vocari Angelum, & dici prophetā in corpore, & quidē cunctantem ab Angelo tranſlatū de loco ad locum, nempe à fluuio Chobar in ſuburbia Babylonis vbi Iudæi de tranſmigratione degebant *d. v. 12. & v. 14.* & poſtea inde Hieroſolymam *d. c. 11. v. 1.* quæ interpretatio melior eſt, tum quia magis amica contextui; tum quia probata D. Hieronymo his verbis, *Transferturq; propheta nō, vt quidam exiſtimant in ſpiritu, ſed in corpore: quod & de Abacuc, iuxta Theodotionē legim⁹.*] aſſentitur Theodoretus, ſed & Polychronius, & alius Scholiaſtes Græcus *in cathena*: quib. tutiùs aſſentiare, quam Rabbinizantibus; qui exponunt viſum ſibi vehementi vento rapi.

Apocalypſis ſcriptor B. Ioannes fatetur ſe, *in ſpiritu fuiſſe.* c. 1. v. 10. non tñ credendus eſt in ſomnis vidiſſe quæ narrat, ſed vigil in exſtaſim rapt⁹: atq; ita illa, quæ præſentia non erāt, ſed futura, corporaliter nō vidit, ſed in ſpiritu, vt rectè Ambr. Haymon, & alii eo loco interpretantur. Quare non ſatis aptè aduerſarii ex hac D. Ioan. reuelatione colligūt, maleficis omnia quæ fatentur in ſomnis contingere: neq; hoc canon ex iſto B. Ioan. exēplo voluit, vel potuit probare. Tertium illud de B. Paulo, non contra nos, ſed in ſeipſo, plus habet difficultatis. Verba ſunt. 2. Cor. 12, v. 14. *Noui hominē in CHRISTO ante annos quatuordecim (ſiue in corpore, neſcio; ſiue extra corpus, neſcio. Deus ſcit) raptū huiuſmodi vſque ad tertiū calū. Et ſcio huiuſmodi hominē, ſiue in corpore, ſiue extra corpus, neſcio, Deus ſcit. quoniā raptus eſt in paradiſū: & audiuit arcana verba, quæ nō licet homini loqui.* In hoc toto teſtimonio non aliud poteſt canonis inſtituto accommodari: quàm audaces nimiùm fuiſſe has mulierculas, quæ non formidarent de ſuis viſionibus certi aliquid definire: nempe ſe tunc certò corporalibus ſenſibus ea percepiſſe; cùm tamen Apoſtolus, neutram de ſua viſione partem audeat affirmare; ſed dubius maneat, an in corpore, an extra corpus fuerit raptus. Verùm hic (quæſo Lector) attende primò, quàm id pro aduerſariis nihil habeat momenti. Quid enim? Diuus Paulus non audet profiteri, an tum fuerit in corpore, an extra corpus? ita ſanè loquitur. Non igitur potuit mulierculis illis conſtare, an & ipſæ tum, quando putabant ſe cum Diana equitare, fuerint in corpore. Hæc enim tota vis argumenti eſt.

Reſpon-

Reſpondeo primum id non ſequi. Non quia conferendæ vllo modo ſapientia vel ſollertia hæc vaſa ad ignominiam cum vaſe electionis (abſit talis blaſphemia) ſed quia res valdè diſſimilis eſt. habuerunt enim iſtæ mulierculæ, non ſolum vnde poſſent, ſed vnde deberent intelligere, ſpiritu tantùm & imaginariè hæc ſe paſſas. rei videlicet impoſſibilitatem, vt dixi; quam quia deluſæ non intelligebant, nec veritatem docentibus auſcultabant, meritò canon eas damnauit. Apoſtolus autem nihil habuit, cur ſe deberet in alterutram partẽ reſoluere. Contra ſolet noſtri æui ſtrigibus accidere, quibus plurima ſuppetũt indicia, vnde queanꝗ & debeant intelligere ſe in facto non deluſas, & corporaliter ſe, quæ aſſerunt, egiſſe; quæ hoc eodem libro, & hac ſectione copioſè ſum proſecutus. Vnde iam conſtat nec ab illis Dianæ comitibus ad noſtras ſtriges validum ſatis argumentũ peti, quod fuſiùs oſtendam §. ſequenti: nec D. Paulli exẽplum iſtud plùs probare, quàm non ſemper viſiones iſtas in corpore ſimul & ſpiritu accidere. Attende ſecundò eos, qui ex hoc verſ. 14. colligunt id ꝙ aduerſarii noſtri contendunt, cogi dicere illud; *in corpore vel extra corpus*, ſic accipiendum; quaſi neget ſe ſcire, an viſio illa reipſa & vera apparitione, an imaginaria tantùm contigerit. Qui ſenſus eſt à canonis mente (niſi manifeſtum errorem canoni adſcribas) planè alienus: ſequeretur enim neſciuiſſe B. Paullum an verè in tertium cælum & in Paradiſum raptus fuerit, corpore & anima ſimul, ſicut Abacuc in Babylonem; an verò ſecundũ ſpiritum tantùm, ſicut B. Ioannes in Pathmos exiſtens: quod dici nequit, quia B. Paulus ſcire poterat, corpus ſuum Damaſci in terra manſiſſe, & hoc tenebatur credere ſociis, qui eum deduxerant, & Iudæ qui hoſpitio eum exceperat. Et hunc ſenſum accuratè, & meritò poſt D. Auguſtinum refellit D. Thomas, & oſtendit eſſe ſenſum Iudaicum, à D. Hieronymo quoque exploſum; veram autem ſententiam verborum B. Pauli eſſe, quòd ignoret; non an in exſtaſi hoc ſibi acciderit (quod ſatis ſciebat, & non fuiſſe corpus loco motum) ſed an durante illa exſtaſi & viſione, anima modo extraordinario miraculoſo fuerit, diuina quapiam operatione, ab ipſo corpore ſeparata; vel vtrum anima manſerit in corpore illud informans, alienata tamen à corporeorum ſenſuum functione. *Sic ille 2. 2. q. 175. a. 6. & de verita. q. 16. a. 6. & in d. c. 12. quo loco etiam D. Chryſ. hom. 28. Theophil. Haymon, Sedul. Caietã. Catarinus.* Aduerte tertiò eos qui volunt hoc exẽplo doceri animã D. Paulli extra corpus raptam, facere canonis auctorẽ temerarium, qui præſumat affirmare id de quo negat Apoſtolus ſibi liquere: affingunt et canoni, quod nullomodo dixit. Deniꝗ; qui hinc eliciunt non poſſe aliquẽ corporaliter per angelos deferri, diſſentiunt à D. Paulo: nam putabat id fieri potuiſſe (ſecundum eorũ interpretationẽ) alioqui non dubitaſſet, ſed apertè pronuntiaſſet ſe extra corpus raptũ, ſi in corpore crediđiſſet ſe rapi non potuiſſe. Quomodocumq; tamen has tres Ezechielis, B. Ioannis & B. Pauli exſtaſes interpreteris: inde nec conſequetur mulierculas illas nequiuiſſe à dæmone corporaliter transferri; quia à non eſſe factũ, ad non poſſe fieri, inualidũ eſt argumentum: nec etiam conſequetur, quia ſic tribus illis contigerit; ſimiliter, non aliter, mulierculis iſtis contigiſſe: multò minùs conſequetur, ſic ſemper & vbique omnibus contingere: ſed dumtaxat conſequetur, decipi illas mulierculas potuiſſe, quia hæc illis non corporaliter, ſed imaginariè dumtaxat contingere potuerunt. Sequitur in Canone.

Omnibus itaq; publicè annunciandũ eſt, quod qui talia, & his ſimilia credit, fidẽ perdit.] TEXTVS 9.

Concludit iſtas mulierculas debere iudicari hæreticas: de his enim, & qui qualia mulierculæ iſtæ credebant, credunt, hæc accipienda. Nam aduerſarii qui hæc verba ad omnes noſtrarum ſtrigum confeſſiones porrigunt, iniqui ſunt inquiſitoribus fidei, & nimis in maleficia liberales, & errant multi-

modis. Primò quia iſtud, *qui talia credit* referunt abſurdiſſimè ad proximè præcedentia: præceſſit autem proxime de Paulo, Ioanne, & Ezechiele. Quæro igitur, An fidem perdit, qui hæc ita credit contigiſſe illis, vt canon refert? manifeſta quidem hæc foret ipſius canonis contradictio, & (vt ſcholæ loquuntur) implicantia in adiecto. An ergo volunt fidem perdere, qui non credit his tribus iſta contigiſſe, ſicut canon áſſerit, hoc eſt contendit hæc illis non tantùm imaginatione, ſed etiam in corpore contigiſſe. Sed tunc iſte ſenſus non aptè cohæreret cum præcedentibus; & dicendum fuiſſet; *Quod qui talia non credit.* Deinde hoc non foret verum. Nam etſi aliquis diceret B. Paulum in corpore raptum; non perderet idcirco fidem; ſed temerarius tantùm eſſet, qui aſſereret, quod Paullus ſe profeſſus neſcire. Qui diceret Ezechielem corporaliter tranſlatum, contra communiorem recentiorum ſententiam loqueretur, ſed fidem non perderet: quia probabiliorem veterum Patrum ſententiam ſequeretur; & aliàs canon Diuum Hieronymum, Theodoretum, Polychronium, & Græcos alios ex eo capite ſolo hæreticos pronuntiaret; quod non eſt ferendum. Non igitur hic verſiculus & decretum de hæreſi pertinet ad ea, quæ velut argumentando canonis authores inſeruerunt; ſed dumtaxat ad præcedentem canonis ſanctionem, qua Sacerdotes iubebantur populum docere, hæc iſtarum mulierculárum deliria (quæ ſunt commemorata) eſſe omnino falſa, & nata ex Diaboli deluſione; &, eos, qui mulierculárum affirmationi fidem adhiberent, à recta fide aberrare, & errore paganorum inuolui.

Senſus ergo, *qui talia credit*, qualia hæ mulierculæ Dianianæ, de quibus canon agit. Hoc autem quod ſequitur; *Et his ſimilia*; non eſt referendum ad omnia quæ mulierculæ iſtæ credebant, ſed ad quædam quæ credebant, & erant verè hæretica. Primò, aliquid eſſe Numinis præter verum Deum. Secundò, quod alteri quàm vni Deo diuinum honorem liceat exhibere. Tertiò, quod talia ſuadens, aut ad talia hominem deuehens ſit bonus ſpiritus. Quartò, quod nequeant eis talia contingere imaginariè ſeu in ſolo ſpiritu. Quintò, quod poſſit vllus immediatè, præter ſolum Deum, ſubitò vel ſine rerum naturalium applicatione, ſpeciem ſeu eſſentiam vllius creaturæ, in aliam, commutare; vel vera creatione aliquid producere. Nam hæc omnia eas crediſſe partim expreſſe in canone habetur; partim non improbabiliter ex eo colligitur. Ad hæc ergo talia & ſimilia, hoc eſt hæretica, iſtud eſt referendum. Non poteſt autem referri ad cetera, in quibus decipiebantur quidem, non verò idcircò fidem perdebant. verbi gratia, primò, quod putabant de facto hæc ſibi vigilantibus accidere. Nam hac in re deluſæ tantùm erant, non hæreticæ. ſecundò, quod putabant veris ſe beſtiis vehi. tertiò veras beſtias poſſe tam citò tam longa terrarum ſpacia traiicere, & per aërem volare, ſine ſpiritualis intelligentiæ opera. qui ſunt errores contra philoſophiam & rectam rationem, non contra fidem Catholicam. quartò quod opinabantur ſe conuenire & diſcurrere cum multitudine mulierum & hominum aliorum, partim viuorum, partim mortuorum, quæ tantùm erat deluſio, & non hæreſis. Si verò crediſſent ſe dæmonum opera poſſe corporaliter deferri, etiam per aërem valdè celeriter, ſucceſſiuè tamen, & congruo actiuitati dæmonis, & earum conditioni, tempore; id nec erat hæreticū, nec deceptio; ſed dubia dumtaxat quibuſdam opinio, re autem vera probabilior, & tantùm non de fide ſententia. Igitur quod ad hanc tranſlationem attinet, non deciditur quid Diabolus facere poſſit, ſed quid de facto cum iſtis mulierculis egerit.

Ex his iam perſpicitis, quæ hoc canone definiantur eſſe hæretica? nempe quinque illa à me commemorata; Quorum 1. 2. 3. & 5. etiam Toſtatus Epiſcopus Abulenſ. *poſtea citandus*, Cardinalis Turrecremata *ad d. c. Epiſcopi* Silueſter Sacri Palatii Mag. & alii obſeruarunt: & quidem 1. 2. & 3. apertè ſatis colligitur, ex iis quæ iam in textu ſunt explicata. Quintum verò fuit ſignificatum obſcuriùs, quando dixit, *ſuper quaſdam beſtias*: ſed apertiſſimè decidetur ſequentibus canonis verbis. Equidem. Quartum addidi, videns apertè elici ex contextu, cùm agit de exemplo reuelationis B. Ioannis. nam S.S. ſatis apertè docet eam merè ſpiritualem fuiſſe: & ideò ex S.S. ſatis apertè conuincitur, aliquam viſionem merè ſpiritualem eſſe poſſe. Nunc pergit quintam illam probare.

Et qui fidem rectam in Domino non habet, hic non eſt eius, ſed illius in quem credit, id eſt diaboli. Nam de Domino noſtro ſcriptum eſt, Omnia per ipſum facta ſunt.] TEXTVS.

Pergit oſtendere has mulierculas fidem perdidiſſe. Quaſi dicat, Dixi has miſeras fidem perdidiſſe: quia nulla eſt fides, niſi quæ rectà fertur in Deum, vt in primum principium, & naturæ auctorem ac Dominum totius creaturæ. Qui ergo non habet huiuſmodi rectam fidem (hoc eſt non erroneam, nec detortam aut diuiſam ad alia Numina) *ille non eſt* DEI (vt legit Iuo & Burchard.) hoc eſt non pertinet ad DEVM; *ſed eſt Diaboli*, cui ſe mancipauit, & ad quem pertinet, quia in eum credit. Nam ad eum confugit, poſt eum conuerſus; eo ipſo quod credit illum eſſe creatorem huiuſmodi beſtiarum, quibus per aëra transferantur. Hæc enim opinatio eius contraria eſt S. S. atteſtanti; quæcumque creata ſunt, per Dominum noſtrum, & non *Ioann. 1.* per bonos vel malos angelos eſſe facta: & ſine DEO factum eſſe nihil, quod factum eſt. Cùm itaque tam diſertè hoc veritas Euangelica profiteatur, meritò concludit.

Quiſquis ergo aliquid credit poſſe fieri, aut aliquam creaturam in melius aut in deterius immutari, aut transformari in aliam ſpeciem aut ſimilitudinem; niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia facta ſunt: proculdubiò infidelis eſt, & pagano deterior.*] TEXTVS. ** Sic Iuo & Burchard.*

En capitis totius anacephalæoſin, in qua recolligens author multos Paganorum errores, eos omnes apertè damnat: & ſubindicat mulieres illas ſceleratas, his omnibus aſſenſum præbuiſſe. Nam alioquin hæc nihil omnino ad præcedentia pertinerent. Putabant ergo Gentiles 1. à ſuis numinibus, quæ plurima & vaniſſima colebant: poſſe res aliquas de nouo fieri ſeu creari. ſic enim exiſtimarunt à Neptuno equum, à Minerua productam oleam: quod eſſe hæreticum patet. quia creare eſt infinitæ potentiæ & ideò ſoli Deo competit, vt probatum ex initio Euangelii ſecundum Ioannem. Sed credere, quod per applicationem actiuorum & paſſiuorum, aut per alterationem qualitatum, modo naturali generationis ſiue mutationis, quædam ex ſubiecta materia, dæmonum induſtria, gigni queant, non eſt hæreticum; ſed veriſſimum, *vt docui lib. 2. diſquiſition.*

2. credebant poſſe à Pſeudotheis ſuis homines & animantia in cælum transferri ſeu Deificari (quoad homines vocabant, *Indigitari*) quod Canon noſter dicit, *mutari in melius*. Sic illi cælum Diis, & Semideis, Semonibus, Medioxumis, & Patellariis implerunt; quinetiam & aquilas & canes, & coruos, & aſinos hoc honore dignati. quo nihil magis impium aut ſtolidius. 3. credebant poſſe ab illis beſtias in viliora bruta, vel homines in beſtias verè transformari; hoc noſter canon vocat, *in deterius immutari*; quibus narrationibus tota Naſonis Metamorphoſis, & Diui Auguſtini lib. 18. de ciuitate DEI, redundant: quod etiam eſt planè erroneum. Sed erroneum non

foret opinari, imperfecta quædam, ad eiuſdem ſpeciei perfectionem, naturæ conſentaneam, à dęmonibus perduci; aut quæ perfecta ſunt, ab iiſdem debilitari, aut viliora accidentariè (vt dici ſolet) reddi, ac effici poſſe: quod docet quotidiana experientia. 4. putabant illis Deificatis (vt ſic loquar) animantibus, maiorem, quàm cùm in terris verſabantur virtutem atque efficientiam ineſſe: qua de re multa Spineus. *q. de ſtrigibus cap. 27.* poſt D. Thomam *in libr. 12. Metaphyſic.*

Quincto cenſebant hæc fieri à bonis ſpiritibus, hoc eſt à Diis ſuis; quos non credebant eſſe cacodæmones. Quæ quinque meritò cuncta tam graui cenſura notantur. Hæc ergo ſubindicat omnia credidiſſe mulierculas illas. primò poſſe à Diana vel Herodiade, de nouo fieri ſeu creari tales beſtias. ſecundò, Herodiadem & Dianam factas Deas. tertiò, poſſe ab illis homines, in quas vellent, beſtias commutari, vt de Circe gentiles crediderunt. quartò, beſtias haſce, quaſi Deificatas, poſſe per aërem volare, & minimo tempore ingentia terrarum ſpacia permeare; quod eiuſdem ſpeciei beſtiæ adhuc terrenæ non valerent. quintò, hæc ſe obtinere beneficio bonorum ſpirituũ (quales putabant Dianam & Herodiadem) exiſtimabant. Hinc patet, ad quam & qualem credulitatem hæc canonis vltima verba ſint referenda.

Duo hîc quæri poſſunt. primò cur hoc verſiculo ſolum mentio facta primi & ſecundi membri, hoc eſt creationis & transformationis? ſecùndò, cur dicatur *Pagano deterior*, qui credit idem quod Paganus?

Ad 1. reſp. quia capitis huius intentio præcipua fuit, oſtendere quòd hæ mulierculæ incidant in idololatriam, & apoſtaſiam: quia omnia illa capita errorum fidei, pluralitatem Deorum introducunt, & quoddam inferunt à Deo ad Dæmones transfugium. nihil verò apertius præſupponit Deorum pluralitatem, quàm primus ille & ſecundus error.

Ad 2. reſp. quia loquitur de iis, qui ſemel baptiſmo illuminati fuerunt, & ab eo apoſtatarunt, vt patet ex c. initio. Nam finis capitis ipſi principio reſpondet. quia tales derelicto creatore ſuo, Diaboli ſuffragia quærunt. Quod ſubſequitur in contextu;

TEXTVS. *Nonnulli inueniuntur, qui interno liuore permoti, in perniciem ſuorum inimicorum altaria* &c.

Hæc iam ſunt parerga, & conſtat verba eſſe Gratiani, nec enim habentur in Burchardo, nec in Iuone, nec in Pſeudo Auguſtino: & eorum ſumma deſumpta fuit ex c. 13. eiuſdem q. 5. quæ de alia ſpecie facti agit.

Secutus ſum in hac interpretatione præcipuè Toſta. *in c. 4. Matthæi* Torquemadam, ſupra & alios, quos recentiorum plerięꝫ ſequuntur.

III. §. *An hic canon aliquid ad hodiernas ſtriges pertineat, aut ad eas ſit extendendus?*

Contendunt id Alciat. Ponzinibius, Duarenus, & Wierus, & alii pauci nituntur argumentis hiſce. Primò *in cap. Epiſcopi* dicitur, eas nocturnis horis cum Diana aut Herodiade ſuper beſtias equitaſſe: conueniſſe ſtatis temporibus, & in conuentu præſidi conuentus obtemperaſſe: quæ cuncta noſtris Lamiis conueniant: vt videtur ſenſiſſe Martinus Nauarrus. ſecundò, in verſ. *omnibus* dicitur, quod, qui talia & his ſimilia credunt &c. Lamiæ verò credunt his ſimilia. tertiò, Lamiæ credunt ſe transformari in cattos, canes, anſeres, & alia bruta; quod hic in vlt. verſ. damnatur. quartò, ſic videtur canonem accepiſſe Burchardus. *nam libr. 19. cap. de arte Magica verſ. vlt.* hæc ſcribit: *credidiſti vt aliqua femina ſit, quæ hoc facere poſſit, quod quædam à Diabolo decepta*

Digitized by Google

decepta ſe affirmant neceſſariò & ex præcepto facere: id eſt cum dæmonum turba in ſimilitudine mulierum transformata (quam vulgaris ſtultitia HOLDAM vocat) certis noctibus equitare debere ſuper beſtias, & in eodem ſe conſortio annumeratam eſſe? ſi particeps fuiſti iſtius incredulitatis, annum vnum per legitimas ferias pœnitere debes.*] quibus verbis videtur expreſsè reſpicere ad noſtrum c. Epiſcopi, & illud ſui temporis ſtrigibus accommodare. quintò, illæ mulierculæ dicuntur illuſæ; ſed & Lamiæ ſimilia narrant. Similiter ergo ex illo capite credendæ ſunt à dæmone deluſæ talia confiteri.

Verumtamen communis opinio Theologorum & Iuriſconſultorum eſt, *capitulum Epiſcopi, ad Lamias noſtras non pertinere*, tenent hoc Abulenſ. Turrecremata & alii mox citandi, & ſic paſſim Romæ, in Italia, Hiſpania, Gallia, Germania, fidei inquiſitores à ſede Apoſtolica deputati & confirmati, & Iudices ſæculares, qui iuſtiores & doctiores, vnanimiter practicant: vt non obſtante iſto capitulo Lamiarum confeſſionibus credant, & contra eaſdem ad mortis vſque ſupplicium procedant. quod à me multis probatum *libr. 2. q. 16. & fuſius lib. 5. hac sect. 16.*

Dico igitur *ſententiam extendentium hunc canonem ad Lamias noſtras primò Lamiis ipſis infructuoſam eſſe: deinde pernicioſam Eccleſiæ & reipub. tertiò, periculoſam aſſertoribus. quartò, rationi & veritati parùm conſentaneam.* Probo ſingula. Primò eſt *infructuoſa Lamiis.* quia per eam non eripiuntur ſupplicio. nam adhuc ex *d. c. Epiſcopi*, hæreſeos conuincerentur. quoniam *c. Epiſcopi* tales mulierculas definiret eſſe infideles, & à Deo ad ſuffragia dæmonum deſciſcere. Et rectè definit. quia licet deluſæ fuiſſent in ſomnis; tamen (vt optimè ratiocinatur Nicol. Iaquerius *Flagelli faſcinarior. cap. vlt.*) poſtquam euigilarunt recordantes eorum, quæ in ſomnis egerant, putantes ea verè & corporaliter à ſe geſta; ratificant pactum & cultum dæmoni exhibitum, & ſollicitè ſibi cauent ab iis quæ in ſomnis dæmon prohibuit, & omnia ſedulò exſequuntur, quæ iuſſit facere. Fouent etiam pertinaciter voluntatem ad ſimiles conuentus reuertendi, & faciendi quæcumque arbitrantur ſe illic commiſiſſe, ſacrilega, Sodomiam, inceſtus, infanticidia, idololatriam &c. profitentur ſæpè coram complicibus, etiam in iudicio ſe hæc nolle deſerere. Quare ſunt hæreticæ & apoſtatæ cenſendæ, licet hæc nequam voluntas & opinio ex deluſione naſceretur. Ad cultum enim & exercitium hæreticæ prauitatis ſufficit, liberè in eam conſentire, & eam acceptare. Sicut ſi aliquis Catholicus ſomniaſſet ſe audire aliquem docentem vel concionantem, Non eſſe Purgatorium: poſtea verò vigilans putaret ſe vigilantem hæc audiuiſſe, & memor eorum quæ ſomniarat argumentorum, huic hæreticæ propoſitioni fidem ac conſenſum præberet, & animo, dictiſque eam foueret; talis dubio procul haberetur & eſſet verus hæreticus, & vt talis puniri deberet. Item ſicut qui (eſt comparatio Bernard. Cumani *Lucerna nu. 9.*) in ſomnis paſſus eſt illuſionem, quia ſomniabat ſibi rem eſſe cum aliena vxore, ſi poſtea memor ſomnii complacet ſibi de tali actu propter delectationem quàm inde ſibi viſus percipere ex ſpolio thalami alieni; licet non peccet ratione ſomnii, qua ſomnium fuit (quia iudicium rationis tum ligatum erat, & ideo tum peccare non potuit) mortale tamen adulterii peccatum ſibi conſciſcit ratione complacentiæ ſubſecutæ, & conſenſus pleni in vigilia præſtiti. Nam rectè D. Auguſtinus; delectari falſo crimine verum eſt crimen. Deinde quis ignorat, has vigiles multa conari, ad hoc crimen: & conatus, qui ad cogitationem acceſſit, pœnam in atrocioribus criminibus meritò exigi? *l. quiſquis C. ad leg. Iul. Maieſt. l. ſi quis non dicam rapere C. de Epiſc. & cleri. l. vni. C. ſi quæ præditus poteſt. l. 1. D. de extraordin. crimin. l. 1. D. ad leg. Pomp. de parricid. l. fugitiuus. D. de verb. ſignif.* Quis ignorat fautores & con-

ſcios eadem pœna cum maleficis puniendos? *l.1.§.occiſorum D. ad S. C. Syllan. l. vtrum D. ad leg. Pomp. de parricid. §. alia. de publi. iudic.* Deniq; patet in d.c. epiſcopi non obſtante deluſione hæreticas declarari. quia dicit *ſceleratas* &c, *retrò poſt Satanam conuerſas*, quod eſt eſſe apoſtatas à fide. dicit, *alios ſecum ad infidelitatis interitum traxiſſe* (quod eſt dogmatizantium) *à recta fide deuiaſſe, fidem perdidiſſe, in errorem Paganorum deuolui, Diaboli eſſe non Dei, & Paganis eſſe deteriores.* Si ergo capitulum iſtud pertineret ad ſtriges, deberent ergo adhuc hodie ſtriges tractari, vt hæreticæ & à fide apoſtatantes. Quem igitur fructum ex hoc c. percipiunt, quod illas tam clare hæreticas pronunciat, & proinde ſubdit pœnis hæreticorum?

Secundum, *quod hæc ſententia ſit pernicioſa reip. & Eccleſiæ*, clariùs probatur, quia ſtrigum defenſores conantur per hoc capitulum obtinere, ne Lamiæ interficiantur, vt patet ex Ponzinibii, Wieri, & aliorum ſcriptis: & docet quotidiana experientia impunitas iſto prætextu, vel minùs quàm oportet punitas dimitti: nec fidei Inquiſitores inter Catholicos vllum maius impedimentum experiuntur, quam Legiſtas quoſdam & rabulas hac falſa imbutos opinione ab hoc canone definiri, hæc cuncta eſſe illuſoria nec grauem mereri pœnam. Queruntur de hac re ſcriptores fere omnes ex Proteſtantibus Mollerus *comment. in conſuetudin. Saxon.* & Bodinus *in Dæmonoman.* ex Catholicis viri pii & docti Remig. *in dæmonolatr.* Ludou. Richaume noſter *libr. trium diſcurſuum.* Pet. le Loyher. *libr. 2. de ſpectris.* Creſpetus *libr. de odio Satanæ. 1. diſcurſ. 3.* vbi teſtatur iā Franciſci 1. tempore in Francia delatum numerum maiorem centum millibus, ſed plurima cum acceſſione adauctum poſtea, iudicum cōniuentia, & magnatum clandeſtino fauore: & grauiter deplorat *diſcurſ. 8.* multitudinem iam eſſe tantam, quanta nunquam viſa fuit; & cauſam gliſcentis mali eſſe, iudicum perfidiam, deceptorum Wieri ſcriptis, & deceptorum à Diabolo, vel certè complicum Sortiariorum. *vide illum à fol. 118.* Sebaſtianus Michaëlis *Pneumalog. fol. 53. & 55.* ſcribit à Geneuenſibus ſolummodò puniri magos, qui hominibus vel brutis nocuerint, cetera illorum deteſtabiliſſima ſcelera inſuper haberi, & vt illuſoria prætermitti: non curari ab illis iniurias Deo illatas per idololatriam, blaſphemias, Sodomiam &c. & ideò hodie Geneuam eſſe ſcaturiginem viuam atheiſmi & idololatriæ. Hæc ille vicinus de vicinis ſuis potuit certò comperta habere. Conqueritur eadem de re Bartol. Spineus Sacri Palatii Magiſter, cùm ſcribit; *potiſſimam labem cur ſic inualeſcat iſta peſtis eſſe, quorundam iuriſtarum perſecutionem; quibus principes Theologiæ imperiti facilè credunt, quaſi ſapientibus, licet in huiuſmodi ſatis rudes exiſtant; vtpote Dei prouidentiam, Diaboli poteſtatem atque malitiam, & pleraque alia Theologica, ad quæ præſens articulus deducitur, ignorantes; & implent allegationibus legum folia; quæ & in pluribus non faciunt ad propoſitum; eò quòd puros actus humanos poſſunt regulare leges humanæ, non autem Diabolicis colligatos poſſunt benè cognoſcere; ſed ſolum præſuppoſita cognitione ſuperioris ſcientiæ, ſacræ (inquam) Theologiæ, poſſunt pœnas determinare talibus conuenientes.* ſic ille Apolog. 1. c. 3. poſtea c. 4. ſic ſcribit. *Hoc capitulū* Epiſcopi *malè intellectum à iuriſtis, quatenùs hæc quæ ad Theologiam pertinent pertractat, eſt cauſa illorum ruinæ, putantium eò quòd in corpore iuris Canonici redactum eſt, poſſe proprium ſenſum circa illud ita prodere, vt etiam Theologorum communi ſenſui ſe opponant* &c. Idem c. 9. *Adeoque nunc inualuit iſta peſtis; vt dixerit in quadam concione diabolus, qui in forma Principis apparebat (vt retulerunt, qui adfuerunt nonnulli ab inquiſitore deprehenſi) ſitis omnes bono animo: Neq; enim elabentur anni multi, quod numero ſuperabitis CHRISTI fideles. quod optimè diabolus obtinet ſuffragio diaboli ſibiq; ſimiliū, qui ſe patribus Inquiſitoribus opponunt, dicentes hæc eſſe deliramenta, ſicq; ſceleſtis his apoſtatis fauent, & in hæreſibus ſuis indirectè confirmant. Niſi enim præpedirentur patres Inquiſitores horū moleſtiis; quorum*

rum ſæpè Principes, tanquam ſapientum perſuaſionibus inclinati, denegant auxilia Inquiſitionis officio debita: iam eorumdem feruentium inquiſitorum Zelo ſecta hæc eſſet penitùs deleta, vel certè extra fines Chriſtianorum penitùs fugata. Et his omnibus antiquior vnus Inquiſitorum Nicola. Iaquerius anno 1457. ſic ſcriptum reliquit; *Quod quidem* c. Epiſcopi, *quidam incautè attendentes obſtaculum non modicum præſtãt exſtirpationi ſectæ, & hæreſis faſcinariorum, vnde ipſa fauorem accipit, & incrementum.* Hactenùs ille flagelli faſcinar. cap. 9. Verùm quid opus è Galliis, Italia, & Germania coãceruare teſtimonia? Nonne in ipſa noſtra Teuthonica Brabantiâ, quæ ſolebat ab hoc crimine ſatis eſſe pura, hoc ſcelus videmus gliſcere, ex quo multorum in corda falſus d. c. Epiſcopi ſenſus ſe penetrauit, maximè Iudicum & cauſidicorum quorumdam, quibus temerè vſurpata Wieri lectio, & incautè auditi ſermones Looſei, & à quibus diuina iniuria, & Catholicæ religionis dehoneſtatio haut magni penditur. Minantur mihi Philippicas, & calami rigorem: exſpecto, & reexſpecto, ſed nihil video niſi minas & inanes iactantias. pergunt interea canes impedire, & caulas lupis reſerare. ſinunt malum proſerpere, immò fouent dum non prohibent, quinetiam prohibentes ipſi prohibent. quid negligere cùm poſſis perdere peruerſos, aliud quàm fouere? *error, cui non reſiſtitur, approbatur: & veritas, quæ non defenditur, opprimitur.* Hi dominium tyrannicum dæmonis in CHRISTI Eccleſiam confirmant. horum opera ſalus reip. proditur. ab his de communi interitu priuata lucra comparantur; quibus volupe eſt in vtramque aurem dormire, donec tortuoſus draco ſe toto corpore inſinuet; & venenum apoſtaſiæ, idololatriæ, ac nefandiſſimarum libidinum, incredibilis crudelitatis, execrandorum ſacrilegiorum, & quotidianarum contra tenellam ætatulam, contra fruges & alimoniam mortalium, contra patriæ totiuſque generis humani ſalutem, machina nationum, per totum paulatim CHRISTI corpus diffundat. Quis non hos de repub. & Eccleſia quam peſſimè mereri pronunciet? quis non profliget, execretur? videmus, ſi quidquam videmus, impunitate ſtriges fieri deteriores, & pedetentim plures pluresque ſibi complices impigrè adiungere, nec quidquam illis optabiliùs eſſe, quam quod aſſiduè Diabolus inculcat, ſinceram adhuc partem eodem carcinomate perſuadere. Si de vllo crimine verum, de hoc ſanè veriſſimum eſt vetus illud, *Parcendo nocentibus innocentium ſalutem conſeruari non poſſe.* Deus ipſe per Eſaiam ſatis apertè Babyloniis inſinuat, ſe regioni in qua maleficis parcatur, propitium nunquam futurum, ſed ab ea grauiſſimas pœnas exacturum *Venient* (inquit) *tibi* (Babylon) *hæc duo ſubitò in die vna ſterilitas & viduitas. Vniuerſa venerunt ſuper te propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem, Sapientia tua & ſcientia tua hæc decepit te, veniet ſuper te malum, & neſcies ortum eius: & irruet ſuper te calamitas, quam non poteris expiare. ſta cum incantatoribus tuis, & multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laboraſti ab adoleſcentia tua; ſi fortè quid proſit tibi, aut ſi poſſis fieri fortior. Defeciſti in multitudine conſiliorum tuorum: ſtent & ſaluent te augures cæli* &c. cap. 47. v. 9. 10. & 11. Confirmat B. Ioann. Chryſoſtom. deplorans quòd ab hoc nefario auſu vix orbis minima pars ſeruetur, & omnes ferè ſint æternæ mortis periculo expoſiti; hæc Dei iram ſemper quidem prouocaſſe; ſed nunc multo magis, poſt tot tam ingentis beneuolentiæ ac miſerationis tam inſignis indicia, poſtquam ille filium ſuum redemptioni noſtrę impendit. *Lege illũ hom. 10. in cap. 3. epiſt. 1. ad Thimo. ſub fin.* Quid ergo fas ſperare nobis, vbi tot quotidie pullulant maleficorũ faſcinariorũ defenſores, & in Scabinatus, Conſulũ, Fiſcaliũ, Parlamentorum, & in ipſa Principũ ſacraria irrepunt? Vtinã recogitarẽt annos antiquos & priora ſæcula reuoluerẽt: ſtatim deprehenderẽt, nulli vnquam Principi, Reip. Prouinciæ maleficia

exitio

exitio non fuiſſe; quorum exempla quædam Monito. III. in fine ponantur. Vnde etiam probatur quod ſequitur.

Dixi tertiò *hanc ſententiam eſſe ipſis aſſertoribus valdè periculoſam.* probatur. 1. quia, vt ex dictis Eſaiæ verbis patet, Babylonicam ſortem in vltione ſibi conſciſcunt, qui Babylonis ſcelus imitantur, & Diaboli contra DEVM partiariis, ad diuinam iniuriam, & patriæ perniciem, & Eccleſiæ Catholicæ peſtem, adeo ſedulam atque fidelem operam nauant, & Satanæ regnum propagat & Antichriſti ſunt metatores. 2. quia dum non credunt aſſertioni Theologorum (ad quos ſpectat de peccato, ſit vel non ſit; item quantum vel quale, iudicare) nec ſtant Pontificum declarationi, aut communiori Eccleſiæ iudicio, ſuæ nequiter, & incautè fidunt prudentiæ ſapientiæque; & præter peccati noxam excommunicationis etiam ſe periculo exponunt; in eos latæ, Qui Inquiſitores in hæreticorum inueſtigatione & punitione impediunt. Tertiò quia non immeritò ſe faciunt multorum criminum ſuſpectos: inprimis quod non ſint alieni à crimine quod defendunt, vt Iaquerius notauit de Doctore Edelino, & Treuiri norunt de Doctore Flaet, & de Wiero teſtatur Creſpetus *diſc.3.* & docuere Leloyher. Richeaumeus, & alii complures; & poſſem ipſe quorumdam nomina referre. item quod cauſa negandi ſit atheiſmus eò quod non credant eſſe dæmones; vel quia non benè ſentiunt de diuina prouidentia; quam putant ſinere, innoxios à dęmone infamari, repræſentari, & tandem ſupplicio affici; vel quia pertinaciter tenent dæmonem non poſſe corpora localiter transferre, nec tempeſtates ciēre, nec morbos hominibus immittere, quæ contra fidem ſunt, quia S. S. repugnant, vt docui *libr. 2. Diſquiſit. q. 11. 12. & 16. & libr. 3. quaeſt. 4. ſect. 2.* & quia ſentiunt aliter quam Eccleſia. Nam caput Eccleſiæ, & (vt ſic dicam) eius lingua ſeu os eſt Pontifex Romanus: Pontificum verò Romanorum multi poſt d. c. Epiſcopi adhortati ſunt Inquiſitores, vt contra ſtriges ſeu Lamias, ſedulò & ſeueriter procedant, & peſtem hanc exterminent; & harum crimina, ſe non pro illuſionibus, ſed pro veris ac nefandis exceſſibus habere manifeſtè profitetur, vt patet ex Pontificum Bullis Innocentii. VI. ad Inquiſitores Germaniæ, Iulii. III. ad Inquiſitorem Cremonenſem, Hadriani VI. ad Inquiſitores Lombardiæ, & Clementis Septimi ad Epiſcopum Bolenſem de ſtrigibus Mirandulanis; quas bullas referunt & ſcriptis ſuis inſerunt Sprengerus, *in prin. mallei malefic.* Spineus *quaeſt. de ſtrigibus cap. 15. & Apolog. 1. cap. 11.* & integras ponit Pet. Binsfeldius *libr. de confeſſ. malefic. edit. vltima.* Sic etiam ſentiunt cuncta tribunalia Eccleſiaſtica Italiæ, Hiſpaniæ, Germaniæ, Galliæ: ſic ſemper Apoſtolici Inquiſitores in praxi obſeruarunt: ergo hîc eſt ſenſus, hoc iudicium Eccleſiæ, à quo diſſentire non eſt cordis ſincerè Catholici, ſed hæreſim ſapit. Mihi quidem, qui Eccleſiam non audiunt aliquid definientem, pro Ethnicis ſunt & profanis 4. tales ſi à malitia, certè nequeunt excuſari à ſtupore ac ſtolida temeritate ac præſumptione. Non à ſtupore & ſtoliditate; quia negant poſſe fieri, quæ recta philoſophia & Theologia fieri poſſe conuincit (*vt oſtenſum libr. 2. & 3.*) vt quia negant facta, quæ vbique, & omnes ferè ſe fieri vidiſſe, & eſſe expertos, homines fide digniſſimi conteſtantur: quod ſapientum iudicio deſipere ac inſanire eſt: quia nihil velle credere, niſi quod propriis oculis adſpexeris, ſignum eſt ſtoliditatis, vel proteruæ obſtinationis, quæ, qualis ipſa eſt, ceteros putat, mendaces, fungos, & leues in credendo. Leuis eſt corde qui citò credit, ſed cordis nullius & frontis ferreæ qui communi virorum proborum & ſapientum aſſertioni non credit. Nec à præſumptione queunt excuſari; quia ipſi ius vſurpant definiendi an aliquid ſit hæreticum, necne; quod non ad Iuriſtas, ſed ad Theologos; non ad Parlamenta aut ſubſellia laico-

laicorum,ſed ad Epiſcoporum conuentus & Synodos pertinet: immò præferunt ſuam ſententiam ſententiæ Inquiſitorum Fidei,& Pontificum Romanorum. Nam cùm iſti cenſeant non eſſe illuſoria quæ ſtriges confitentur: noſtri aduerſarii Wieriani contendunt, deceptiones eſſe & pro illuſionibus habenda. Planè vltra crepidam ſutores; & perinde faciunt, ac ſi lictores & alii iudicum exſecutores, iudici dicerent eum male iudicaſſe, & ſe ſententiæ opponerent. Nam in cauſa hæreſeos Iudices laici reuerâ tantum ſunt executores ſententiæ per Eccleſiaſticos iudices latæ. Quando enim Eccleſia definiuit,verbi gratia, qui negat tranſſubſtantiationem panis in veram carnem & ſanguinem IESV CHRISTI in Euchariſtia, hæreticus eſt, & pœnis hæreticorum plectendus. Tum iudex ſæcularis tantùm cognoſcit de facto, an Petrus hoc neget. Si Petrus dicat ſe negare. partes iudicis ſæcularis non ſunt aliæ, quam exſequi in hoc homine, quod Eccleſiæ decreto ſtatutum: & tenetur credere,talem verè hæreticum eſſe. Sic quando Eccleſia definit ſtriges noſtras vt verè crimınoſas puniendas; non licet laico magiſtratui hanc ſententiam eludere, dicendo hanc quæ fatetur deluſam; ſed ritè confitentem debet condemnare. Nec etiam effugiunt notam temeritatis,tum iiſdem ex cauſis; tum quia, cùm nudi iuriſtæ, vel medici ſint, tamen audent ſibi arrogare declarationem determinationis conciliorum circa fidem; quæ auctoritas non competit niſi prælatis Eccleſiarum, idque de conſilio Theologorum; quibus Prælatis ſolis conceſſa facultas canones fidei condendi. Aduerſarii verò contendunt d. canonem Epiſcopi pertinere ad ſtriges noſtras,& ideo illo Canone decidi has deludi: Pontifices autem, quos nominaui,declarant illas non deludi, nam iubent Inquiſitoribus, vt in ſtriges, tanquam verorum criminum reas rigorem legum contra hæreticos latarum exerceant; nec tamen Canonem Epiſcopi antiquant, nec vllus eum ex Decreto tollendum iudicat: ergo ſatis declarant ſe cenſuiſſe, nihil hunc canonem ad ſtriges pertinere, alioquin eum abrogaſſent. Eodem modo eum intelligunt Inquiſitores fidei, qui ſemper ex doctiſſimorum Theologorum & Canoniſtarum numero deliguntur. Nonne temerarium eſt contra hos omnes ſuo iudicio, in re tam graui, & adeò periculoſa ſibi & reip. niti?

Vltimam denique concluſionis noſtræ partem; *videlicet ſententiam aduerſariorum nec veritati, nec rectè rationi eſſe conſentaneam*; probo,quia veritati conſentaneum eſſe nequit, quod iudicio Eccleſiæ, & Pontificum declarationi repugnat, vt facit ſententia aduerſariorum. Nam Eccleſia eſt columna veritatis, & Pontifex Romanus eſt lingua ſeu os Eccleſiæ, cui eſt promiſſum à veritate, *Non deficiet fides tua.* Quod verò veritati conſentaneum non eſt, id rectæ rationi nequit eſſe conſentaneum. Præterea ex ipſis ſectæ illarum Dianiarum circumſtantiis; non prorsùs excæcatis; ſtatim apparet, quàm diuerſa fuerit illarum ſecta, à noſtrarum ſtrigum ſectâ. 1. illæ credebant plures eſſe DEOS, Dianam, Herodiadem &c. noſtræ ſtriges non neſciunt ſe Diabolum venerari, & ei debitum vni DEO ſe honorem deferre. 2. illæ profitebantur quædam prorsùs impoſſibilia, vt equitare cum Herodiade, quæ nequit ex inferno egredi; & cum Diana Dea,quæ nulla eſt: noſtræ nihil fermè confitentur, niſi quod, citra miraculum, ſit poſſibile. Si dicas Seuer. Sulpitius *li. 1. de vita D. Martini*, ſcribit ei vmbram tetram Latronis,quæ ex inferno ꝓdierat apparuiſſe: ſic ergo poſſet Herodias inde ꝓdire. Reſp. non rectè id inferri. Nam quoad Latronis animam potuit id Deus permittere ad falſi cultus deſtructionem: ſi verò inde Herodias prodiiſſet (quam illæ miſellæ credebant eſſe veram Herodiadem) id foret ad falſi cultus confirmationem,

nem, quod Deus nunquam permitteret. 3. illæ credebant quòd cum Diana proficiſcerētur: noſtræ quod cum ſuo magiſtello ſeu martinetto dæmone: in quo illæ fallebātur, noſtræ non falluntur. 4. illæ omnes putabant aliquid veri Numinis & diuinitatis ineſſe creaturæ (nam in hac re diſertè canonis deciſio fundatur, dum ait; *quia huiuſmodi mulieres aliquid Numinis & diuinitatis, extra vnū Deū arbitrantur.*) noſtrę ſtriges vix vllæ hac ignoratione vel errore ducūtur. 5. noſtrę expreſsè renunciant Deo, & profeſſioni fidei, quam in baptiſmo ediderunt, offerunt dæmoni aſſeruatam euchariſtiam: conculcant cruces, & alia multa faciunt ſacrilegia; quorum nihil illis aliis mulierculis impingitur. 6. miſceri ſe carnaliter cum dæmonibus fatentūr; quod non aliæ. 7. noſtræ conficiunt & vtuntur maleficia; pecudes, hominesque, præſertim infantulos necant; & fruges procellis perdunt. quorum nihil de aliis illis legitur. 8. noſtræ conſpirant cum Satana in humani generis perniciem; qua de re nihil eſt in d. c. Epiſcopi. 9. noſtræ baculo, vel olla, vel quo aliô vtenſili inter tibias ſumpto, per aërem vehuntur, & interdum pedibus iter conficiunt in itu ad conuentum, & reditu domum; ſecùs ac illæ quæ tantum ſuper beſtias ſe dicebant omnes equitare. has & ſimiles alias differentias facilè quilibet colliget, ex confeſſione illarum, in d. c. epiſcopi, & noſtrarum ſtrigum in actis iudiciariis, vnde appareat ſine iuſta ratione aduerſarios ad noſtras d. c. porrigere. 10. argumentatur Bernar. Comenſ. *in Lucerna inquiſitorum c. 4.* tempore concil. Ancyrani ſecta ſtrigum videtur nondum nata fuiſſe; ac fortaſſis nec Gratiani tempore, qui anno demum. 1150. vel circiter (*Sic gloſ. c. cum poſt appellationem § forma vero. 2. q. 6.*) decretum compilauit. Nam prædicta ſecta ſtrigum videtur pullulare cæpiſſe, paullò plus quàm à centum quinquaginta annis, vt ex Iaquerio & antiquis Inquiſitorum proceſſibus apparet: idem aſſerit eo loco Fran. Pegna *in addition.* Sanè vetuſtiorem Iaquerio, de ſtrigibus in terminis ac clarè loquentem, haut ſcio an alium inuenias: ille autem nondum centum quinquaginta annis deuixit. Quo igitur pacto *c. Epiſcopi* de tam diuerſis, & tam diu poſt ſecuturis hæreticis egiſſet? nam eaſdem non eſſe illas mulierculas cum noſtris; ſed in multis multum diſcrepantes, iam oſtenſum.

Vnde etiam fit manifeſtum, veritati ac rationi conſentaneam eſſe ſententiam contrariam eorum. qui *d. c. epiſcopi*, volunt non pertinere, ad eas de quibus nunc agimus ſtriges: quæ eſt planè communis Catholicorum ſententia, inprimis eorum quos citaui Pontificum Romanorum *Innocentij, Hadriani, Iulij & Clementis*; & Epiſcoporum vel Cardinalium, *Turrecremata in d. c. Epiſcopi Alph. Toſtati, in Matth. c. 4. q. 47. Simanca Epiſcop. Zamorenſis Cathol. inſtitution. tit. 27.* & fidei Catholicæ inquiſitorum *Iaquerij flag. Faſcin. Sprengeri Mallei maleſic. p. 2. Nideri in Præceptorio præcep. 1. c. 11. q. 4. Bernard. Comenſ. in Lucern. Inquiſitor.* & magiſtrorum ſacri Palatii *Silueſtri Pnēratis, de ſtrigimag. lib. 1. c. 14. & lib. 2. c. 1. & 4. & Spinei, de ſtrigib. c. 1. cum ſeqq.* & aliorum grauiſſimorum tam Iuriſconſ. quam Theologorum, ſi non omnium, certè tot ac tantorum, vt eorum comparatione aduerſarii meritò nulli cenſeantur, nonnullos nominabo, *ſic Ioann. Graſſus conſ. de ſtrigibus Auguſtin Botta de Samiliano, de eadem re alio conſ. Bernard. Baſinus relect. de artib. Magic. propſition. 9. Paulus Girland. de ſortileg. quaſt. 7. & poſt accuratam diſputationem Arnold. Albertin. de agnoſcendis aſſertionib. hæret. q. 24. à nu. 13. maxime num. 24. qui multa argumenta in contrariū adducit, quibus egregie ipſemet reſpondet. Franſc. Pegna commentar. 68. in directorium Eimerici, & idem in Annotation. ad Ambroſium de Vignate tracta. de hæreſ. q. 12. vbi etiam accuratè oſtendit Ambroſium illum à nobis non diſſentire, & ſi diſſentiret eius opinioni non ſtandum: Marquardus de Suſanis tract. de iudæis & aliis infidelibus cap. 13. nu. 28. Ioan. Maior. in. 2. c. 14. q. 3. Barthol. Sibylianus. 3. Decad. Mirabilium, cap. 7. q. 4. Fran. Victoria relect. de Magia q. 7. Alf. à Caſtro lib.*

lib.1.de iuſta hæret. punit.cap. 16. Sixtus Senenſ.libr.1. bibliothe.Sancta annotat. 73. Pet. Binsfeldius Suffragan. Treuirenſ. de confeſſion. maleficar. in ſolutione argum. ad primum mihi fol.347. Michaelius in Pneumalog. & Franc. Picus lib.3.dialo.ſtrix, & omnes quos citaui ſuperiùs hac ſect.16.lit.VV.

Reſtat reſpondeamus obiectionibus aduerſariorum.

Ad 1. dico quædam eſſe ſimilia mulierculis illis cum noſtris ſtrigibus; ſed in præcipuis, maximè quæ ſunt fundamenta & baſes *dicti c. epiſcopi* diſcrepare. immò nec in his, quæ ponit argumentum conueniunt. nam noſtræ non tantum noctu, vt illæ; ſed etiam interdiu vadunt ad curſum, nec vnquam cum Diana vel Herodiade ſe putant, nec ſuper veras beſtias vehi, nec ſemper equitant, nec Dianæ vel Herodiadi obtemperant: nec ignorant præſidem conuẽtus eſſe Satanã *v. ſup. verſ. vltimã deniq.* Ideò hic non procedit arg. à ſimili, nec extenſio Canonis, cuius verba non conueniunt noſtris ſtrigibus, nec diſpoſitio, quia noſtræ non credunt totum quod illæ aſſerebant: quod totum complexum in canone illo damnatur; non verò credulitas, quod à dæmone in alium locum corporaliter queant transferri, quæ nihil habet cõmune cum opinione infidelium, vt dicti auctores optimè oſtendunt, maximè Albertin. *d. loco n.25.* & ex hac extenſione magnum contra philoſophiam ſacram prophanamque abſurdum ſequeretur, vt doctum abundè. Nauarri auctoritati iam reſpondi, eum aliter intelligendum, *vide lib.2.q.16.lit. A.*

In 2. obiectione ſupponitur minor falſa: nam falſum eſſe oſtendi noſtras ſtriges credere ſimilia his, quæ in d.c. Epiſcopi damnantur.

Ad 3. quoque reſp. vel nullas, vel vix vllas Lamias hoc credere. Solent enim in confeſſionibus ſuis dicere, ſe aliis videri tales; ipſæ autem ſciunt ſe trãſformatas non eſſe. Quod ſi rudiores aliquæ id, vt Lycanthropi quidam faciunt putent: fateor tales à dæmone, quo ad hoc punctum, deluſas eſſe: tamen ſi hoc pertinaciter teneant, dico ex hoc c. Epiſcopi, illas vt hęreticas debere damnari: vt recte cenſent Ambroſius de Vinante, Albertinus, Pegna & alii.

Ad 4. Reſp. primò, incertum eſſe, de qua ſectâ mulierum Burchardus loquatur. Nam Burchardianæ eodem modo, quo illæ Gratiani, deludebantur, nempe circa præſentiam Herodiadis aut Dianæ: noſtrę verò circa ſui dęmonis, tam vectoris, quam incubi, & Præſidis in conuentu, non decipiuntur: ſciunt enim ipſummet eſſe. Pleræque etiam norunt diſcernere, quando id vigilãtibus verè, & quando ſomniantibus per imaginationem contingat. Deniq; notant loca, perſonas, & reliquas omnes circumſtantias, & de his in confeſſionibus ſuis tam noxii, quam innoxii, in teſtimoniis conueniunt: quod deluſionem omnem excludere ſatis vbertim oſtenſum. Noſtræ quoque quoad transformationem, non credunt ſe cum hominibus veris rem habere, ſed cũ dæmonibus in corpore formato vel aſſumpto. Item ſciunt diſtinguere inter veros homines qui choræis interſunt, & inter dæmones illis permixtos. Ideo poſſumus negare Burchardum de ſtrigibus noſtris loqui; quarũ ſecta diu poſt adhuc ignota manſit. Secundò dubium eſt quo pacto Burchard. accipiat illud; *neceſſariò.* Nam ſi de neceſſitate abſoluta, vt velint nolint cogantur eò in beſtiis aduolare; perſpicuum eſt eum de noſtris non agere; quæ, ſi nolint, eò non deuehuntur, ſed domi manent, ſed poſtea pœnam aliquam abſentiæ luunt. Si verò intelligit neceſſitatem conditionatam, v.g. debent ire, ſi nolint affligi: malè id adſcribit infidelitati. nam res ita ſe habet de facto. Si capit de neceſſitate morali, v. g. quòd putent ſe peccare non eundo, & ideo ire debere: hoc nihil attinet ad noſtras, quæ ſciunt ſe peccare eundo, non verò remanendo. Et ſanè toto illo capite nihil proponit Burchardus has ſentire, quod rectæ fidei repugnet, iuxta iam à nobis demonſtrata. Nec mirum hac in re illum er-

raſſe; qui in eodem capite halucinatur circa tempeſtates ciendas, & maleficiũ amoris odiique; vt oſtenſum *lib.2.& 3.*

Ad 5. arg. ex reſp. ad 4. patet ſolutio.

Habent aduerſarii plenam (niſi fallor) *d.c. Epiſcopi* explicationem quam velim eos perpendere, ſine proteruia aut peruicacia; quæ faciunt, vt videntes nihil videant.

SECTIO XVII.

De libris Magicis.

NEC poſſunt ad hæredes tranſmitti, nec legi, nec retineri; ſed ſunt igni tradendi [a]; Vt iure antiquo cautum, & in primitiua Eccleſia obſeruari ſolitum [b]; & hoc renouatum edicto Pii. IV. & Clementis. VIII. Pontific. in regg. quas præfixerunt Indici *lib. prohibit. Reg.9.* INTELLIGE præterquàm ab illis; quibus prohibitorum librorum generalis lectio, in bonum publicum, Pontificis Max. auctoritate fuerit conceſſa [c]. Solis Pontificibus reſeruatum eſt, hãc licentiam largiri [d], & quibus ipſi hoc permiſerunt; vt nominatim omnibus Inquiſitoribus fidei, & eorum commiſſariis, pro tempore exiſtentibus: Epiſcopis verò, eo ſolo quod Epiſcopi ſunt, hæc licentia legendi libros prohibitos non competit, vt docet Penna [e], & hoc fuit à Pio V. quibuſdam Epiſcopis disertè reſponſum. Sunt autem tales libri, non auctoritate propria comburendi, ſed potiùs deferendi ad inquiſitores. Qui eos retinent, niſi deferre parati ſint, non ſunt abſoluendi: & hæc abſolutio reſeruata eſt habentibus poteſtatem abſoluendi à caſibus bullæ cænæ Domini; & ab aliis impenſa abſolutio, nulla eſt & inualida. ſunt etiã tales retinentes vehementer de eadẽ hæreſi ſuſpecti [f]; ſi libri ſint ab aliis compoſiti. Nam ſi ab ipſiſmet compoſiti forent, plenè conuincerentur, & damnari poſſent vt hæretici magi [g]; ſi tamen faterentur à ſe compoſitos, vel à ſe ſcriptos, vel ab alio ſe dictante ſcriptos, nec quicquam cauſari poſſent quod eos ab hæreſis crimine tueretur. *vide de hac re benè loquentem Siman. in prax. à nu.3. tit.39.*

Idem quod inquiſitoribus fidei, quo ad librorum horum vſum puto eſſe publicis Librorum Cenſoribus Eccleſiaſticis: non verò DD. quia Doctores ſunt, nec Parochis quia Parochi. quod diligenter notandum, etſi in multis locis periculosè Parochi & DD. hoc ius ſibi vſurpent.

SECTIO XVIII.

De Euchariſtia morituris præbenda.

COnſuetudo multis locis eſt maleficis ad mortem damnatis denegare viaticum corporis Dominici; quæ conſuetudo tolerari poteſt, propter Sacramenti reuerentiam, illis locis; vbi poſt ſententiam ſtatim reus morti traditur. Locis aliis, vbi pridie ſententia fertur, & poſtridie reus interficitur, etiam conſuetudinem hanc admittit Nauarrus [h]. Sed omnino putarim, tunc reis præbendam communionem, niſi quid aliud obſtet: nempe dummodò Catholici ſint, & verè pœniteant. probatur hæc ſententia iure Pontificio [i] & ciuili [k], & DD. auctoritate [l]. probatur & ratione. quia conſulendum eius animæ, cuius corpus traditur ad mortem: neq; hoc eſt dare Sanctum canibus. pœnitens enim iam Deo amicus eſt, & non canis. Nec dedignatur Chriſtus eum inuiſere, pro quo mori dignatus fuit in cruce.

Item ad hoc requiritur, vt reus ſit ieiunus. non enim idem obtinet in ægro morituro, & ſano morituro, vt optimè docet Nauarrus [m]: & vt tantum temporis inter ſupplicium & communionem intercedat, vt ſpecies ſacramentales ſint veriſimiliter conſumptæ, ad quod non dubito cum Nauarro [n]: quatuor horas ſufficere. confeſſio Sacramentalis nunquam reo, ne immediatè

[a] *Lectera. D. fam. hercisc. l. mathemat. C. de ep. audien.*
[b] *Actor. 19. v. 19. cum ſeqq. & D. Aug. teſtatur in pſal. LXI. in fi. Damaſc. de Barlaam & Ioſa c.32.*
[c] *Eymeric. ca. 43. n.1. & Pena, ibi in comment. lit. C.*
[d] *Iul. 3. in bulla, cum meditatio cordis.*
[e] *ad Direct. Inquiſitor. p. 2. c.4. Comm. 3. fol 91.*
[f] *hac omnia fusè docet poſt Simanc. Campeg. & Zanchinum Penna d. com. 3.*
[g] *Arch. Ioan. And. Domi. c. ſili de heret. in 6. Roman. ſing. 323 Carer. de heret. num. 125.*
[h] *lib.5. Conſil. 16.*
[i] *c. quaſitum. 13. q.2. c. ſuper eo. de heres. in 6. Motu proprio Pii V. ſuper hoc edito.*
[k] *Sanctione Crimina. Caroli V. a. 79.*
[l] *glo. & DD. in Clem. 1. de pœnit. Turrecrema. in d. c. quaſitum. Aufrer. de poteſta Eccleſ. ſuper laic. Iul. Clar. d. q. 99. n.3. v. Binsfel. mẽb. 2. dub. 5. multos allegantem.*

[m] *d. conſ. 16.* [n] *Manual. c. 25. num. 23.*

diatè quidem ante mortem, deneganda [o]: contra vnctio extrema reis nunquã concedenda [p]. Semper autem cauendum, ne poſt Euchariſtiam, vel confeſſionem quilibet reum inuiſat, & inebrietur, vel alia fiant piam mortem & ſeriam pœnitentiam impedientia; qua in re hîc in Belgio & Germania ſuperiore multum & frequenter peccatur.

SECTIO XIX.

An corpus ſepeliendum?

Sequenda in hoc regionis conſuetudo, quoad illos, qui à Carnifice iuxta tenorem ſententię ſunt interfecti [a]. Quoad alios, qui ſententiæ executionem morte præuenerunt, notandum primò huius (vt & hæreſis) excepti criminis naturam eſſe, vt morte non finiatur, ſed contra mortuum procedi in eo poſſit [b]; &, in locis vbi bona confiſcantur, poteſt etiam poſt mortem agi ad bonorum confiſcationem; ſed vbi talis conſuetudo non eſt, ſaltem ad memoriæ damnationem [c]; & corpus ſepultum condemnatum poſſet exhumari, & oſſa comburi. Qui durante reatu ſibi mortem conſciuerunt; ii non ſunt ſepeliendi Eccleſiaſtica ſepultura [d], ſed cadauer deberet à iudicibus in furcam agi. Si obiicias contrariam ſententiam communiorem, quoad vltimum membrum, nempe non poſſe iudices in corpus in carcere mortui ſęuire, illud ſuſpendendo vel cremando. quia crimina & eorum pœna morte exſtinguuntur [e]. *Reſpondeo* hanc rationem locum non habere, quando moriendo nouum crimen committitur, & ipſa mors crimen eſt: crimine enim nec crimen, nec criminis pœna poteſt exſtingui. Hæc me cauſa impellit, vt à communi ſententia recedam. Deinde plerique cenſuerunt & optimè, in atrocioribus criminibus, rectiùs æquiùs eſſe adhuc cadauera puniri, cùm grauiſſimo cum ſcelere, ſe debitæ pœnæ reus conatus fuit ſubtrahere; & conſuetudo ferè generalis comprobauit hanc praxim cadauera talium puniendi, ad aliorum neceſſarium exemplum [f]. Eos autem conſanguineos & amicos, qui reis in carcere venenum, vel laqueos, vel cultros ſuppeditant; vt violentas ſibi manus inferant ad ignominiã euitandam, in quos meritò DD. inuehuntur [g], non dubito teneri lege Cornelia de Sicariis.

Si verò non vi ſibi illata, ſed ægritudine, vel debilitate, aut incommoditatibus carceris morerentur ante ſententiam; in his ego prorsùs ſequerer communem illam ſententiam; adeò vt ſi in talem, non legitimè confeſſum aut conuictum, iudex ſæuiens, eum non patiatur Eccleſiaſticæ tradi ſepulturæ, peccet Mortaliter, & actione iniuriarum conueniri à propinquis defuncti poſſit [h]. Poterit tamen iudex ſinere corpus ſæpeliri cum proteſtatione, & litem cæptam contra mortuum proſequi, citatis ad defenſionem iis quorum intereſt; vt in hæreſis crimine ſeruatur [i]. Sed quot annorum ſpacio currit ius contra mortuum agendi? putarim in hoc crimine quoad bonorum confiſcationem non poſſe agi, poſt annum quadrageſimum; ad memoriam tamen damnandam, adhuc agi poſſe [k], iuxta ius Canonicum; ſed ciuile videtur quinquennii tantum ſpacium exigere [l]; cui in foro ciuili ſtandum.

[o] Nau. nu. 23.
[p] Clarus d. nu. 3.
[a] Gomeſ. to. 3. c. 14. n. 8. Clarus §. vl. q. 100. num. 1.
[b] Gomeſ. d. to. 3. c. 1. num. 80.
[c] Gomeſ. ſupra & Clarus q. 51 n. 14. Siman. in prax. tit. 62 & tit. 56.
[d] c. placuit 23. q. 5. & ibi gl. & DD.
[e] vide Clarum d. §. fin. q. 51. n. 15. & Gomez. ſupra n. 71. & Menoch. de arb. ind. caſ. 285.
[f] latè hæc oſtendunt poſt Igneum, Fra. Marcum & alios ipſi Gom. & Clarus. locis dictis, Couarr. lib. 2. reſol. c. 1. Siman. d. tit. 62.
[g] Marſ. ſing. 150. Menoch. d. caſ. 285.
[h] d. c. placuit & c. ex parte de ſepult. Alberic. Ang. & alii in l. 1. §. quoties. D. de iniur. neque hac in re praxim contrariam proferunt DD. ſupracitati: ſed omnes volunt vnanimiter quoad hos iura ſeruari.

[i] Ægid. Bellamera deciſ. 677. & 678. cum ſeqq. Alberti. rub. de her. Siman. d. tit. 62. *[k] Brunus de heret. lib. 5. c. 17. Siman. ſupra nu. 7. ex c. vlt. de præſcrip. in 6.* *[l] l. 2. C. de apoſta. & ita gloſ. in l. Manicheos. in verb. ſubire. C. de her. & eſt commun. teſte Gomeſ. ſupra n. 81. quem ſequitur Clarus d. num. 14.*

APPENDIX AD LIB. V.

HIS addam, quæ ad me V. Cl. Petrus Oranus ſcripſit quincto Kal. Decemb. 1599. & adiungam ex rebus alibi iudicatis nonnulla, quæ ſolius Pariſienſis Curiæ iudicatis non immeritò præferantur: quamquam nec Duareno (cuius in ſcholis, quàm in ſubſelliis, maior laus) ſatis credam hoc Parlamenti illius conſtans eſſe iudicium, ſed fors illum arreſta aliqua decepere; quæ aliis, ipſi non notis, fundamentis innitebantur. Orani verba ſunt:

In Magicarum Diſquiſitionum Tomo primo, aduerſus Alciatum noſtrum, ſtrennuè decertaſti, depulſioneque plena atque ſolida, errorem notaſti, & confutaſti. demiror doctiſſimum Alciatum non tantùm in Parergis, verùm etiam in Recitationibus ad Decretales Pontificum in eo errore perſtitiſſe, ſic autem ſcribit[a].

In contingentia facti vidi quamplurimum dubitari, Inquiſitor pronunciauerat contra quandam mulierem ac tradiderat Iudici ſæculari; hic ad partis inſtantiam vidit proceſſum, in quo continebatur, quod hæc mulier confecerat pocula quædam amatoria; & ſolùm contra eam erant indicia quarundam maleficarum, quæ dicebant, quod in quodam luſu nocturno cum dæmonibus viderant ipſam mulierem ludentem, ac ducentem choreas; ipſa verò negauerat omnia, & fatebatur ſe eſſe catholicam: fuit dictum quod Iudex ſæcularis non deberet exequi Inquiſitoris ſententiam ex defectu iuriſdictionis, quod in illo proceſſu Inquiſitor non poterat cognoſcere. nam quo ad pocula amatoria; clarum, illud delictum non eſſe hæreticum, nec eius cognitionem ad Inquiſitorem ſpectare[b]. *neque enim eſt credendum quod etiam ipſa verè fuiſſet in luſu. nam quamuis credatur ſocijs criminis in tali delicto; attamen illud non eſt trahendum ad ea, quæ verè non videntur, ſed per illuſionem dæmonum*[c]; *præſertim cum iſtæ participes criminis eſſent mulieres, quæ regulariter non admittuntur in cauſa ſanguinis*[d]; hæc Alciatus.

Mi DELRIE, ex vno errore, in alium labitur Alciatus, ſiquidem Pontifex Maxim.[e] in accuſatione etiam mulieres audiri reſcripſit, non quaſlibet; ſed conſcias, & participes eius criminis, ac facinoris; & audiri, non tanquam accuſatrices, ſed tanquam teſtes; certum enim eſt conſcias haberi pro teſtibus, audiri, & examinari tanquam teſtes: quin etiam generali conſuetudine comparatum, vſurpatum atque receptum, vt eiuſdem criminis, & facinoris ſociis credatur, ſi ſanguine ſuo, id eſt morte, accuſationem ſuam ſignauerint, & roborauerint.

Et quod traditur[f] Reum criminis non interrogari de conſcientia aliorum; quòd qui ſibi non pepercit, multò minùs alteri parciturus ſit[g]: id intelligendũ eſt de confeſſis, non conuictis; hos enim aduerſus conſcios, ſocios, & participes criminis interrogari manifeſto iure probatur[h]: immò & confeſſum interrogari in crimine læſæ Maieſtatis[i] in aperto eſt: tale autem crimen eſt ſortilegii, & magiæ. Iudices rerum capitalium apud Stabulenſes ſortilegas conuictas, nec confeſſas proſcribendas, non damnandas capitis vel ad rogum contendebant; ac ne quidem, ſi in flagranti crimine comprehenſæ eſſent; ſicq; apud eos more maiorum vſurpatum: verùm auctorante Principe iactatam conſuetudinem, & abuſum abrogauimus. hoc enim nec ius admittit, altero contentum; vt vel confiteatur, vel conuincatur Reus[k].

Scio aſperrimum *crimen paricidium* (quod Seneca[l], & Quintilianus[m] *nefas vltimum* vocant; eoq; ſenſu in Regem adtentatum, *vltimum facinus*, Quintus Curtius adpellat[n]) non vindicatum acerbiſſimo illo ſupplicio, more maiorũ etiam in conuictum & manifeſti paricidii Reum; niſi ſi vltrò confiteretur, nec confeſſionem fuiſſe extortam tormentis[o]; tamen nihilominùs conuictus, capitali

[a] *in c. pernicioſa. nu. 66. de off. & poteſt. ordinarii.*
[b] *Panorm. in c. 1. de ſortileg. per c. accuſatus de hære. in 6.*
[c] *c. epiſcopi 26. q. 5.*
[d] *c. 3. de teſt.*
[e] *in d. c. 3.*
[f] *in l. repeti. §. 1. de quæſtionibus & in l. vlt. C. de accuſa. & in c. vlt. 15. q. 3.*
[g] *l. vlt. §. ſin autem C. de bonis eorum qui ante ſententiam &c. Æmilianus decla. 292.*
[h] *in l. d. Hadrianus. §. 1. de cuſtodia reorum.*
[i] *c. 1 de confeſſis.*
[k] *l. qui ſententiam. de pæn.*
[l] *li. 1. de Clement. cap. 23.*
[m] *decla. 377.*
[n] *lib. 8. hiſto.*
[o] *Sueton. in vita Auguſt. c. 33.*

capitali pœna vti homicida coercebatur, ea fuit lenitas Auguſti, nolens paricidii pœna plecti niſi confeſſos, nec Auguſtus ſua interrogatione, CERTE PATREM TVVM NON OCCIDISTI? viam ſalutis, & libertatis Reo aperuit, vt voluit Caſaubonus a; ſed benigna interrogatione abnutiuum reſponſum elicere voluit; ne conuictus, non tamen confeſſus, pœnam paricidii ſuſtineret. tam horrendum facinus paricidii vix credidere patratum veteres; niſi ſi paricida ſe ſuo indicio, & iudicio conuinceret.

[a] *in not. ad Suetonium d. c.33.*

Quod verò Alciatus ſcribit, aduersùs diuinationes, & incantationes, Inquiſitores incongruos, & incompetentes eſſe iudices, quod diuinationes, ſortilegia, ac alia id genus, ſpecies ſint falſæ Religionis, nulla tamen dogmata fidei Catholicæ contraria contineant; hoc ſimpliciter verum non eſt, ſi enim Diuinator, ſortilegus, inuocauerit, & adorauerit dæmones, ſpem in eos ac fiduciam poſuerit; ſacrificia ac preces eis obtulerit (quod vtiq; faciunt ſortilegi & venenarii) rectè pro ſua iuriſdictione inquiſitor inquirit, & ita poſt Oldradum [b], & Iaſonem [c] reſoluit Conradus Brunus.

[b] *conſ. 208.*
[c] *in l. huiuſmodi de legat. 1.*

Demiror Gallos doctiſſimos errationem Alciati inſecutos. Franciſcus Duarenus [d], ſic de ſortilegis ſcribit: *de aniculis horum temporum quæ volitare per aera, & nocturno tempore ſaltare, & choreas agere dicuntur, quæritur? Et ſolent plerique Quæſtores in eas acerbiùs animaduertere, quàm ius & ratio poſtulet, cum Synodus Ancyrana definiuerit quædam eſſe quæ à cacodæmone multarum mulierum mentibus irrogantur; itaque Curia Pariſienſis (ſi nihil aliud admiſerint) eas abſoluere ac dimittere merito conſueuit*, hæc ille.

[d] *in tit. ad legem Corne. de Sicariis.*

In eandem ſententiam ita quoque Petrus Erodius [e]; *nuper extitere apud Valenſes, & Cenomanos vicinos noſtrorum Andium; qui ex hoc maleficio damnati ſunt, & quos in tormentis audio confeſſos; ſe ſacris (quæ ſabbata nuncupant) rituatim initiari, tũ Chriſtianiſmum abiurare & profiteri paganiſmum, deinde à tergo notari ſignis, poſtremò donari pulueribus & medicamentis, quibus & brutis & hominibus officiant; itaque alios tale quid conficere, nonnullos vrinam ſiſtere, quoſdam arceri à concubitu, an id effici poſſit, vt perſuadere volunt hominibus intactis, videbimus prout res incidet, durat in hodiernum diem hæc ſeu magorum, ſeu ſortilegorum pernicioſa factio, niſi quod ea non amplius philoſophorum aut honeſtorum virorum ſit, ſed ruſticorum & idiotarum; quæ res (inquit) vanitati vanitatem adiecit.*

[e] *lib. 5. rerum Iudicatarum tit. de malef. c. 11. editio 2.*

Idem alio loci [f] à ſanguine ſortilegorum, ex Ammiano Marcellino abſtinendum contendit, quod multa in hoc genere vana ſint, multa non nociua, multa inſaniæ coniuncta, multa miſeranda; & ſi hæc deliria humana aliquam pœnam merentur, mitiorem vult adhibendam, vt enim furioſus ſatis ipſo furore punitur, ita ſortilegus vana indagine.

[f] *lib. 8. rerum iudicatarum, tit. de malef. c. 14. editione poſtrema.*

In eundem errorem delatus Michael Montanus libro tertio *periculorum*, ſeu *tentamentorum*, (Lipſius noſter *guſtus*, Auctor verò operis, *Eſſais* vocat) *capite vndecimo*, tit. *des Boiteux*. Curaſſem ab Amanuenſi meo deſcribi, niſi Lipſius in libraria ſua haberet; à quo, ſi voles, legendum accipies.

Nihil neceſſe nam non probat quicquã, ſed Hippiam tantùm agit; & cuius cauſam rei ignorat, contendit eam non fuiſſe

Contra Matthæus Cognetus, Senator Regius [g], ſortilegos tanquam homicidis nequiores, naturæ humanæ inimicos omnimodò puniendos contendit. & diriùs, ſeueriuſq; in eos à Magiſtratu animaduertendũ: quod & ipſum firmat doctiſſim⁹ Theologus Claudius Eſpenceius [h]; *magiam proſcribere* (inquit) *ſceptri magis eſt, quã ſtili*, & eo loci multa de magis, præſtigiis & incantationibus.

[g] *en ſes diſcours politicques, cap. 42.*
[h] *in commentariis ad poſtrem. Epiſt. D. Pauli ad Timotheum cap. 3.*

Quin etiam Franciſcus Hotomannus in ſortilegos animaduertendum conſultus reſpõdit [i]. Et ſi fortè non ſit plene probatũ delictum ſortilegi, tamẽ ſufficere publicam vocem, & famã in loco, vt poſſit quęſtionibus ſubiici, quod omniũ impietatum atq; ſcelerum à Satana repertum ſcelus & maxime abominandum ſit, propter expreſſam abiurationem & renunciationem Chriſtianæ Re-

[i] *conſ. 98.*

næ Religionis: deinde propter fidem & hominium quod diabolo præſtatur: & propter exitium quod iſta maledicta diaboli mancipia mortalibus inferunt; cuius rei cauſa, leges ciuiles humani generis inimicos, & hoſtes communis ſalutis appellant [a].

[a] *in l. eſſi, & in l. nls. C. de maleſ.*

Idem Hotomannus [b], in morbis curandis magam qua de conſulebatur non modo circulo, verum etiam certa hac verborum formula vſam fuiſſe refert, *d'ainſi que Dieu a va, & charité a foy, & le pain n'a faim, & l'eau n'a ſoif, & le feu n'a froid ſan, ſau, en oiſiy, parte d'icy dedans*, quod magicum carmen (exorciſmi formulam impiè Hotomannus vocat [c]) Conſtitutionibus Imperatorum damnatum legimus [d]. eos enim qui ſuſurris, & carminibus iſtis vtuntur, quanquã pernegent, teſtibus tamen grauatos, eculeo dedendos, vngulisq; ſulcantibus eorum latera tondenda, pœnas proprio dignas facinore.

[b] *conſil. 99. n. 2.*
[c] *d. conſ. 99.*
[d] *in l nullus & in l eorum. C. de maleſ.*

Quod vero Alciatus, Erodius, & alii, ſortilegos ad ſabbata proficiſci, ferri per caminum, nigrum hominem vel hircum adorare, tripudia te vna, atque vnguenta puluereſue dari quibus aut transferantur aut ſolo etiam flatu alios tabe conficiant; deridicula & inſomnia eſſe putant, & ad ſui dicti confirmationem, aduocant Decretum Patrum in Concilio Ancyrano; ſolidè abs te confutatum eſt, vt & hoc ipſum præſtitit Sebaſtianus Michaelis Theologiæ Doctor [e]: neq; adhibendam magè fidem Ioanni Baptiſtæ Neapolitano [f], quàm Apuleio Africano, vtrumq; enim fieri poſſe reipſa, & opinione, ideoq; à particulari ad vniuerſale nullam eſſe conſequentiam.

[e] *in ſua Pneumalog. in libel lo concluſ.*
[f] *li. de magia. c. 26.*

Ioannes de Vaux Stabulenſis monachus, inter alia recitabat indicendæ congregationis (ita enim vocabat) ſtatos condictos dies; vbi nocte intempeſta ad deſtinata loca ſodalitas comparebat; quæ dæmoni in forma hirci adparenti adorationes genibus ſubmiſſis faciebat; iisq; in locis exſtrui menſas epulis & cibis bonis, beneq; ſapidis (neque enim inanes menſas fuiſſe) & primæ menſæ honoratiores cum vxoribus (quos *les braues hommes* adpellari referebat) accubuiſſe; primæ menſæ maiora ſubſellia, Belzebub, Aſtarot (hæc eſt Venus, & Ioannis ipſius ſuccuba) & Leuiatan occupaſſe; ſecundis & tertiis menſis interfuiſſe etiam plures dæmones ſine nomine; bibi ad ſanitatem Belzebub, epulis exempta famæ, menſiſque remotis, in promiſcuos concubitus & amplexus rui; in receſſu accipi à dæmone pulueres ſpargendos in aera, ad fruges, vineas & ſegetes inficiendas, & ſparſis pulueribus, ventorum turbines & tempeſtates ſpurciſſimas excitatas.

Non ignoro Senecam [g], hæc non probare, ſic enim ille, *Apud nos in duodecim tabulis cauetur, ne quis alienos fructus excantaſſit: rudis adhuc antiquitas credebat fructus poſſe excantari, adtrahi imbres, & repelli cantibus; quorum nihil poſſe fieri tam palam eſt, vt huius rei cauſa nullius philoſophi Schola intranda ſit*: ſed hoc Senecæ dictum, vt erroneum conuiciſti.

[g] *li. 4. naturalium q. c. 7.*

Florimundus de Remundis [h], refert apud Burdigalenſes capitulum generale per ſortilegos indici ſolere diebus Mercurii & Veneris menſis cuiuſlibet, ita enim confeſſos ſortilegii criminis Reos.

[h] *en ſon Antechriſt. c. 7. n. 5.*

Sebaſtianus Michaelis in *Pneumalogia*, ſeu, *en ſon diſcours des Eſprits, ſcholio ſeptimo*, ſcribit; *les ſorcieres eſtre, tranſportez d'vn lieu en l'aultre par Sathan pour le iour & heures le Ieudy enuiron la minuict; auquel ſeulement ils ſont tranſportez comme treſtous ont conuenu en cela & confeſſé. Peut eſtre*, (hãc rationẽ ille ſubiicit) *pour ce que le diable veut auoir les premieres, & eſtre recognu au premier rang de la ſemaine. Car les Turcs celebrent le vendredy, les Iuifs le Samedy, les Chriſtiens le dimanche; & quand a luy il s'eſt mis deuant tous pour auoir la premiere celebration.*

Quod de Paſete, natura molli, ſed magia omnes ſuperante ex Sudæ hiſtoricis refers, idipſum inter adagia ſua Eraſmus retulit, ad quẽ, cũ quid emeret &

ret & rei pretium venditori numeraſſet, nummus perpetuò redibat. idem carmine magico,conuiuium repentè partibus omnibus inſtructum ac ſumptuoſum exhibebat,quod ſtatim ſi libuiſſet euaneſcebat:potuit conuiuium fuiſſe verum non ſimulatum, faſcinatum & imaginarium; cuius rei fidem faciunt conuiuia quibus adſiduè Ioannes de Vaux interfuit; cuius confeſſio ab aliis quoque magicis & ſortilegis probata.

Tĕpore Reuerendiſſ. *Georgÿ Auſtriaci Epiſc. Leodicenſ.* (bonæ memoriæ) magiſter Hugo Bourlettus chirurgus inſignis, & à medicis laudatus, multùm ſimilia factitabat;vinaque extraria Roma,ex Hiſpania, & aliis ex locis reipſa in menſa omnibus demirantibus repręſentatis poculis exhibebat:viuunt adhuc horum actuum teſtes compertæ fidei, at ille poſtea ad meliorem mentem reuerſus, maleficiis abſtinuit, & ex impio factus pius; quique diebus ſingulis ſacris operabatur. Reuerendiſ. Cardinalis à Groeſbeeck, eum in familiam ſuam recepit. obiit autĕ valdè piè,& Catholicè,ab annis octo, & quod excurrit.

Veriſſimum eſt, quod in ſecunda parte operis tui ſcribis;Conſtantinum Imperatorem ad Baſſum Præfectum vrbi reſcribentem [a],non vſum verbo, *Coegiſſe*: quod verò ais vſum verbo *deflexiſſe*; ipſe apud te diſpice, anne *defixiſſe* legendum ſit. ita enim Theodoſianus Codex habet. *defigere* ſortilegorum verbum eſt;apud Ciceronem [b], *QVÆCVNQVE Augur,iniuſta,nefaſta, vitioſa, dira,defixerit*,(ſic in melioribus Codicibus & ita quoque Lambinus) *irrita infectaque ſunto.* Plinius [c], *defigi diris deprecationibus,nemo non* (inquit) *metuit.* Ouidius (abs te etiam laudatus) *Deuouet abſentes ſimulachraque cerea figit*, & alibi; *Sagaque Phœnicia defixit nomina cara.* Quod ipſum non ignorauit, Accurſius noſter in exemplo abs ſe poſito *infigendo cara imaginem* [d],& in gloſſis Philoxeni *defixiones Necromantia* leguntur.

[a] in l. eorum, C. de malefic.
[b] li.2.de legib.
[c] lib.28. Hiſtoriarum,ca.4.
[d] in l.6.in verbo non dubitauit C.de malef.

Vnde apud Paulum [e] I.C. minùs rectè legitur *Interficerent* aut *deficerent*, legendum enim vt ex Codice Veſontino Cuiacius noſter reſtituit *defigerent*: qui autem defixiones faciebant *curioſi* vocabantur, vnde apud Horatium, *curioſus* pro malefico ſeu mago accipitur. qua de re videri poterit Cuiacius [f].

[e] lib.5.ſententiarum ad l. Corneliam de ſicar.§.9.
[f] lib.20.obſeruat.c.22. & li.27.c.17.

Quod tu de puella Ioanna Lotaringia,idem planè cenſeo, eius geſta, & ſtratagemata, non ſub Carolo *ſexto* (vti ſcribis) ſed ſub Carolo *ſeptimo* contigerunt(cuius rei teſtes aduoco Paulum Æmilium. Monſtreletum, Micquellum, Girardum & alios) Virago illa obſcuri generis in Barrenſi Ducatu Iacobo Darco patre, ac Iſabella matre nata, Diuino afflata numine rem inclinatam fortiter reſtituit; Anglos vbique perfidos, FRANCIA eiecit; Carolum Septimum Remos vngendum ſacrandumque perduxit; illique, vt ratum firmumque Imperium more maiorum eſſet,effecit; Aurelianenſem vrbem graui obſidione liberauit. vidi eius ſtatuam æneam Aureliæ in ponte ad Ligerim ſeruatæ à viragine & virgine vrbis monimentum. cæterum dum in Compendii obſidione ex vrbe erupit ab hoſtibus cõprehenſa, & Rothomagũ producta ad palum damnata,viua exuſta eſt;non abſq; æterno Anglici nominis probro,qui ſe magicis illius artibus Francia profugere falsò querebantur.

Admirandum ſanè eſt quod de illa adfirmatur [g], pirum arborem, ſub qua illa ſedebat dum patris gregem minabat, oueſque ruri paſcebat, cùm vt Regem Carolum VII. adiret, primò cæleſti voce monita eſt, neque cariem, neque vetuſtatem ſentire, neque fulmine tangi, neque pluuia, grandineuè, aut niue intingi.

[g] per Micquellum, qui Aurelianæ vrbis, ab Anglis obſidionem & Ioanna res geſtas ſcripſit.

Inquiſitor, in Prouincia Stabulenſi apud acta probatum reperi, malum ſub qua maleficę duxerant choreas,& ſaltatorium orbem verſauerant,in quaque earum Aulœdus Tybicenue conſederat, fælicem ac frugiferam, factam infælicem ac infrugiferam, *arborem vidi.*

Redeo ad Ioannam, quam ab Anglis flammis feralibus quaſi maleficam ambuſtam refers; an eo ſenſu exaudis hæc verba Conſtantini ad populum [a] FERALIS PESTIS ABSVMAT?

[a] *in l. multi. C. de malef.*

Iacobus Reuardus [b], exiſtimat per illa verba nihil aliud voluiſſe Conſtantinum, quam maleficos igne conſumendos eſſe, ſed quia de Diis manibus, quibus feralia ſacrabantur accitis arte magica locutus ſit; ideoque *ferali peſte* potius quàm *igne* huiuſmodi homines abſumendos reſcripſerit. *quanquam* (inquit) *non ignorem peſtem feralem de ſupremo ſupplicio accipi poſſe, & veteres pro morte ac interitu peſtem poſuiſſe, vnde apud Feſtum; peſtiferum fulgur, quo mors exiliumue ſignificatur.*

[b] *lib. 5. variorum c. 3.*

Dionyſius Gothofredus [c], ignis quoque ſupplicium intelligit, quod magi Diis manibus conſecrarentur: vt quemadmodum in feralibus pecudes abſumebantur, & ipſa cadauera, ita manibus conſecrarentur quos in carminibus ſuis inuocaſſent.

[c] *in notis ad d. l. multi.*

Ego verò, per hæc verba, *peſtis feralis abſumat*, intelligo maleficos & præſtigiatores beſtiis obiiciendos: quod ipſum Græcus interpres notauit [d], probarunt quoque antiqui noſtri iuris Interpretes, & maxime Odofredus [e]; *magos* (ait) *feralis peſtis abſumat, quia ſunt obijciendi feris beſtijs lacerãdi.* ſic quoq; notauit Cuiacius [f]: *feralis* (inquit) *peſtis abſumat, id eſt: beſtijs obiiciatur; &, vt ego interpretor, feralis paſtus abſumat.*

[d] *lib. 60. baſilikon ti. 39.*
[e] *in d. l. multi.*
[f] *in notis ad d. l. multi.*

Matthæus Coignetus [g] vtitur hac interpretatione, *que la peſte cruelle les puiſ eſteindre, & conſumer, & pour telles ſorcelleries Iehu fit manger au chiens la Royne Ieſabel.*

[g] *d. c. 42.*

Neronis tempore de Chriſtianis tanquam ſortilegis ſupplicium ſumptum legimus, & hi aut feris, aut canibus obiiciebantur, aut crucibus figebantur, aut flammabantur, ſtantibus ad palum deſtinatis vnco (ne motatione capitis picem cadentem declinarent) gutturi ſuffixo, è lamina ardente pix aut vnguentum in caput liquifiebat; ita, vt riui pinguedinis humanæ per arenam amphiteatri ſulcum facerent, eoque pertinet locus ille Iuuenalis Satyra prima.

Pone Tigillinum, tæda lucebis in illa;
Qua ſtantes ardent, qui fixo gutture fumant,
Et latus mediam ſulcus deducit arenam,

(Ita legendum contendit Schaliger [h]) non verò,

Et latum media ſulcum deducit arena:

[h] *li. 5. de emendatione temporum c. de Roma ſub Nerone, incenſa.*

Haſtenus Oranus.

In his quod de Ioannæ æuo me monet amicus, veriſſimum, & memoriæ lapſum agnoſco lubens. De duobus aliis non video cauſam, cur ſententiam mutem.

Nam illud de Conſtantini reſcripto [i], *deflectendi* voce vſum, non *cogendi*, verum eſt. nec facilè hic admiſerim correctionem illam *defigendi*: tum quia libri omnes Codicis Iuſtinianæi quos vidi, continent, *pudicos ad libidinem deflexiſſe animos*: tum quia C. Theodoſianus à Ioanne Tilio [k] primùm editus hanc lectionem confirmat: tum quia Conſtantinus Harmenopulus [l], in huius legis breuiario legit, *qui magicis artibus pudicos animos ad libidinem deflectũt, publicatione & exilio puniuntur.* tum quia *defixio magica* deuotionis & exſecrationis quoddã genus fuit, & non animæ permouendæ vel peruertendæ, ſed ſanitati corporis perdendæ inſtituta. nec ſatis Latinè dicas *animum defigi*; ſed deflecti, *in libidinem.*

[i] *l. eorum 4. C. de malef.*
[k] *l. 9 ti. 16 l. 3.*
[l] *libr. 6. Epit. tit. 10.* τρέφοντες.

De *Ferali* flamma, cùm ſcriberem; nulla mihi cogitatio fuit legis illius Conſtantini, cuius initium, *multi* [m]. Sed *ferales flammas*, funeſtas atque lethales nuncu-

[m] *l. multi 6. C. de malef.*

nuncupabam, vt Minucius *feralia ligna*; Symmachus *feralia commenta*; Saluianus *peccatum feraliſſimum*; noſter ille decus orcheſtræ *ignem feralẽ, ratem feralem, locum feralem, ſaxum ferale, turbam feralem*; alii alia, quos olim laudaui [a]; quæ vox à *Fera*; ſiue mortem, ſiue Parcam ita vocarunt. De Conſtantini tamen verbis, nondum mihi liquet, quid ille per *peſtem feralem* potiſſimùm ſupplicii vltimi indixerit. illud quidem quod adiungitur, fauet explicationi Græcorum; *quoniam naturæ peregrini ſunt*, quaſi dicat; quoniam alieni ab humanitate, ideo belluis cedant. Sed ego *ferale* pro *ferino*, nondum reperi apud claſſicos ſcriptores. repugnat etiam ſyllabæ modulus, in hoc citatus, in illo productior ac ſtatarius. Ergo cenſeo potiùs, Conſtantinum eo loco dumtaxat definiuiſſe, vt vltimo ſupplicio de medio tollantur, quàm pœnæ genus exprimere voluiſſe. Nec arbitror ſemper eadem morte damnatos. Facit Vlpianus [b] vt credam, lib. 7. de officio Proconſulis, ſub titulo de Mathematicis & vaticinatoribus; dum ait: *& variè puniti ſunt ij, qui id exercuerunt, pro menſura ſcilicet & conſultationis.*] vt vides lacuna ſubeſt, expleo; *& modo conſultat.* quamquam Vlpianus de certo tantùm matheſis huius vetitæ genere id dicat, conſtat tamen non idem ſemper ſupplicium in aliis quoque generibus obtinuiſſe; vt nec in Chriſtianos, qui non infrequentiùs à tyrannis exuſti, quin & frequentiùs, quàm feris obiecti. docent Tigillini tædæ, & Tertullianici *Semaxij*. Cuperem doceri, Conſtantini tempore maleficos ferino paſtu abſumptos, nam de concrematione facilè docuero. Lege Gregoriani codicis libr. 7. tit. de malef. & Manichæis; inuenies à Diocletiano & Maximiano eos addici, vt loquuntur *flammeis ignibus exurendos*. Lege C. Theodoſiani legem primam, quæ Iuſtinianæi tertia eſt: reperies haruſpices *concremandos* ab ipſo Conſtantino ad Maximum reſcribi. Quid ergo vetat quominus *feralem peſtem*, ita ſumamus? Nam Accurſii, Odofredi, & Græcorũ in iudicio Latinitatis nõ opinor ſontica planè auctoritas: nec in Cuiacii verba iurarim libens, aut cuiuſpiam alterius. hic quidem Ræuardo & Gotofredo accedo procliuiùs, vt & Pet. Fabro, qui idem aſſerit *Semeſtri. lib. 2. c. 7.* Nam & apud Iul. Paullum *lib. 5. ſent. cap. 23.* quamuis magicæ artis conſcii iubeantur ſummo ſupplicio affici (hoc eſt beſtiis obiici, vel in crucem agi) ipſi tamen Magi viui iubentur concremari. Sed res non tanti, vt plura putem verba commutanda.

[a] *Aduerſar. in Herc. Furent. v. 1145.*

Scio l. vnic. Cod. de his qui par. *ferales anguſtias* vſurpari; ſed quia funerea erat cullei manſio mala, ſic vocantur.

[b] *in Moſaicarum & Romanorum legum collatione, quam Pithoeus ex m. ſ. edidit.* Harmenop. *feralem peſtem* gladii pœnam interpretatur.

Addam ex Gallicanarum Curiarum actis nonnulla, quæ nec in Francia quidem, Parlamenti Pariſienſis illud iudicium receptum paſſim, aut omni tempore, ſatis oſtendant. deſcribam verba Gallica, ne quis me de meo quid affinxiſſe, vel perperam tranſtuliſſe ſuſpicetur.

Ex actis iudiciarijs Epiſcopi Belluacenſis, contra Iohannam Darcam vulgò vocatam Iehenne la pucelle (*hæc acta exſtant in Monaſterio S. Victoris Canonicorum Regularium Pariſijs*) *quæ fusè referunt, Bernard. du Girard in Annalib. Franciæ ſub Carolo VII. & Fran. Belleforeſtius in eiuſdem Caroli VII. vita à fol. 345.*

CVm propè Compendium potita eſſet hoſtium, Pariſienſis Vniuerſitas litteris publicis eam apud Henricum Angliæ regem accuſauit ſortilegii & maleficii: cauſæ prætenſæ fuere ſequentes, quæ etſi falsò prætexebantur, oſtendunt tamen ſenſum Eccleſiaſticæ Curiæ, & almæ Academiæ illius temporis: Promotor itaq; fiſcalis, quidam Guilh. [c] de Eſtiuel, aut, vt in Actis [d] & in ſententia Delegati [e] Apoſtolici vocatur, Ioannes de Eſtiuet; vbi in art. 4. dicitur arbor quędam fuiſſe apud Dompreũ, vbi ſolitæ conuenire maleficæ & miſceri dæmonibus; *que pres de Dõprein y a vn grand & vieux arbre, qu'on nõme l' Arbre*

Anno 1430.

[c] *ſic vocatur in Bulla Caliſti III. apud Belleforeſt. fol. 386. pag. 2.*

[d] *ibid. fol. 346.*

[e] *fol. 398.*

charnime

charnime Fée de Bourlemont, & que apres de ceſt arbre y a vne fontaine, pres laquelle on dict que frequentent les malins eſprits auecq leſquels ſe meſlent de nuict les ſorciers danſans & gambadans autour deſdicts arbre & fontaine. Artic. 5. *que le ſuſdicts arbre & fontaine, ſont ſurnommez des Fées. Auſſi luy demandoyent, ſi elle auoit cognoiſſance de ceux ou celles, qui certeins iours de la ſepmaine vont au Sabbat auec les Fees. Reſpondit, auoir ouy dire, qu'on y alloyt le ieudi.* Artic. 6. *quelle alloyt audict arbre les heures qu'on celebroit le diuin ſeruice, affin que eſtant lors ſeulle elle peut à ſon aiſe danſer & caroler autour des lieux ſuſdicts, ou elle fayſoit pluſieurs bouquets & chapeaux des fleurs & herbes plus ſoefues, quelle trouuoit es enuirons, & en courronnoit ledict arbre en chantant certains vers & diſant quelques mots de ſortilege: & y retournant lendemain, quoy que le ſoir elle y euſt mis leſdicts chapelets & guirlandes, ſi eſt ce qu'elle ny trouuoyt choſe quelconque.* Artic. 7. *Qu'elle ſoulloyt porter en ſon ſein de la mandragore, eſperant par ce moyen en auoir bonne fortune, tant en richeſſes, qu'en autres choſes temporelles: comme ſi la mandragore auoit en ſoy telle efficace.* Artic. 19. *auoir pris conſeil des malins eſprits, & que par enchantemens, & moyens non permis, & ilicites, elle auoit deſcouuerte certeine eſpee, qui eſtoit en l'egliſe de S. Catharine du Fierbois.* Artic. 20. *Auoir eu des anneaux charmez, & qu'elle dit quelques paroles ſortilegues ſur ſon enſeigne, & ſur les guidons que portoient les ſiens, diſant que cela ſeruoit pour leur donner bonne fortune en guerre, vſant de grandes coniurations, afin que par ce ſort elle bienheuraſt leurs entrepriſes: tenant pour tout certain, que tant qu'ils porteroient ces drapeaux ainſi coniurez, ils ne pouroient recepuoir aucune deffaicte par leurs aduerſaires. Et qu'elle ſe plaignit publiquement à Compiegne lors qu'elle fuſt priſe, de ce que les ſiens auoyent oublie d'aporter ſes enſeignes, & que pource elle eſtoyt tombee en ce malheur. Pource que ceulx qui s'aidant d'artz defenduz, & ſoubs bon pretexte pretendent authoriſer leur peruerſite, ont de couſtume de conſacrer les inſtruments deſquels ils s'aydent.* Artic. 36. *Que par quelque ſort & inuocation elle auoit faict paroiſtre quelque malings eſprits au Roy & Ducq de Bourbon pour les ſeduire.*] Propter hæc Vniuerſitas Pariſienſis, & Iudices illi priores, iudicarunt Ioannem ſortiariam, fuiſſe, & maleficam, apertè docentes ſe arbitrari, huiuſmodi crimina, non illuſione aliqua, ſed verè à criminoſis huiuſcemodi committi ſolita.

Idem cenſuit Epiſcopus Ebroicenſis in cauſa Gulhelmi Edelini, vt ſuperius docui [a]. Idem Inquiſitio Auinionenſis in cauſa plurimorum, quorum damnationes formulam ſuo loco exhibui paullò ante [b].

[a] *lib. 5. ſect. 12.*
[b] *ſect. vlt.*

Idē eſt iudicium Parlamenti Burdegalenſ. & fuit Cōſilii Atrebatenſ. quo tempore adhuc Arteſii ad Pariſienſem curiam appellabant; vtriuſque rei probationi clariſſimæ ſunt quæ ſubiungam, Remundi, & Monſtreleti verbis.

Extractum ex libro Viri Clariſſ. Florimundi de Remundis Conſiliarii Regii in Renatu Burdegalenſi, cuius libri hæc eſt Epitheſis & inſcriptio, *l'Antichriſt. cap. 7. num. 5.*

T*Ous ceux qui ont laiſſe quoiques marcques du temps que l'Antichriſt doit arriuer, eſcriuent que la ſorcelerie ſera lors eſpandue par tout; euſt elle iamais de vogue qu'en ce malheureux ſiecle icy? les ſelletres de noſtre Parcament en ſont toutes noircies. Il n'en y à pas aſſez pour les ouir. Noz Conciergeries en regorgent, & ne ſe paſſe iour que noz iugemens n'en ſoient enſanglantez, & que nous ne reuenians triſtes en noz maiſons, eſpouuentez des choſes hideuſes, & effroy ables qu'elles confeſſent. Et le diable eſt ſi bon maiſtre, que nous ne pouuons enuoyer ſi grand nombre au feu que de leur cendres il n'en renaiſſe de nouueau d'autres, Ie me contenteray de ceſte Hiſtoire prodigieuſe, aduenue l'annee 1504. laquelle ſurmonte toutes celles que Bodin a remarquees dans ſa* Demonomanie; *voila pourquoy i'é ay voulu faire le recit particulier.*

Vne

Vne Ieune femme, nommée Ieanne Boſdeau, appellante du Iuge ordinaire de la Chaſtellenie de Sallignac en Lymoſin, qui l'auoit condamnee a la mort, eſtant ouye en la chambre criminelle, ſans peine ne tourment, confeſſa (comme elle auoit faict pardeuant le Iuge:) Qu'en ſon ieune ange vn Italien l'auoit desbauchee & amenee la veille de S. Iean ſur la minuict dans vn châp. ou il fit auec vne verge de bous vn grâd cerne*, *marmotant quelques paroles, qu'illsſoit dans vn liure noir. Surquoy ſuruint, vn bouc grand & cornu, tout noir, accompagné de deux femmes, & tout auſſy toſt vt homme habillé en preſtre. Le bouc s'eſtant enquis de l'Italien qui eſtoit ceſte fille, & luy ayant reſpondu, qu'il l'auoit amenee pour eſtre des ſiennes, il luy fit faire le ſigne de la croix* de la main gauche, *puis cõmanda a tous de le venir ſaluer. Ce qu'ilz firent luy baiſant le derrier.*

Ce bouc auoit entre les deux cornes vne chandelle noire allumee, a laquelle les aultres alloient allummer les leurs. Et lors qu'ilz l'adoroient on iettoit dans vn baſſin de l'argent. Ceſte femme s'eſtant depuis retrouuee au meſme lieu, le bouc luy demanda vn bouquet de ſes cheueux, leſquels l'Italien coupa, & les luy bailla. Le bouc l'ayant retiree à part, la coucha dans le bois, & la cognut char nellement, à quoy elle prennoit vn extreme deplaiſir, ſouffroit beaucoup de douleurs, ſentant la ſemence auſſi froide que glace.

Tous les mercredis & vendredis *de chaſque mois, le chapitre general ſe tenoit au Puy de Dome, ou elle s'eſtoit trouuee vne infinitè de fois, auec plus de ſoixante autres perſonnes, tous leſquels portoient, vne* chandelle noire, *qu'ils allumoient à celle que le bouc auoit entre ſes cornes, à laquelle il auoit donne le feu, le tirant au deſſoubs de ſa queue. Apres cela tous ſe mettoient en dance en rond, le dos tournel'vn a l'autre. En ceſte aſſemblee on diſoit la meſſe a leur mode, tournant le dos a l'autel. Celluy qui fayſoit l'office, (qu'elle nomma) eſtoit reueſtu d'vne chappe noire ſans croix, eſleuant vne tranche ou rond de raue tainte en noir, au lieu de l'hoſtie, criant tout lors de l'eleuation*, Maiſtre, ayde nous. *On mettoit de l'eau dans le calice au lieu de vin, & pour faire* l'eau beniſte, *le bouc piſſoit dâs vn trou a terre, & celluy qui faiſoit l'office en arrouſoit les aſſiſtant auec* vn aſperges *noir.*

En ceſte aſſemblee on diſtribuoit les meſtiers de ſorcellerie, & chaſcun rendoit comte de ce quil auoit faict, les eſtats eſtoient pour empoiſonner, enſorceler, lier, guerir maladies auec charmes, faire perdre les fruictz de la terre, & telles autres meſchancetez, ceſte miſerable confeſſa tout cela, auec vne merueilleuſe franchiſe & naifueté: car pour vne femme ruſtiq, elle auoit bõ eſprit, perſiſtans touſiours meſmes dâs le feu, auquel par arreſt elle fuſt condemnee. Beza *n'eſtoit pas bien informé, lors qu'en ſa chaire il taxa naguerres noſtre Parlement d'Incredulite, & de peu de foy, par ce, diſoit il (& cecy tien ie d'vn Gentilhomme d'honneur, qui l'ouyt) que nous n'oſions, condamner les ſorcieres a la mort, nos Regiſtres teſmoignent le contraire.*

Aliud ex lib. 2. Hiſtoriarum D. Enguerran de Monſtrelet.

E*N ceſte annee* (1459.) *en la Ville d'Arras, ou Pays d'Artois, aduint vn terrible cas & pitoyable, que lon nommoit* Vaudoiſie *ne ſcay pourquoy: mais lon diſoit que ce eſtoient aucunes gens, hõmes & femmes, qui de nuict ſe trâſportoient par vertu du diable des places, ou ilz eſtoient, & ſoubdainement ſe trouuoient en aucuns lieux arriere des gens, & bois, ou es deſers, la ou ils ſe trouoient en treſgrand nombre hommes & femmes: & trouuoient illec vn diable en forme d'homme, duquel ils ne veoient iamais le viſage, & ce diable lour liſoit, ou diſoit ſes cõmandemens, & ordonnâces, & cõment & par quelle maniere ils le deuoient adorer, & ſeruir, puis faiſoit par chacun deux, baiſer ſon derriere, & puis il bailloit à chacun vn peu d'argent, & finablement leur adminiſtroit vins, & viandes en grand largeſſe, dont ils ſe repaiſoient: & puis tout à coup chacun prenoit ſa chacune: & en ce point s'eſtaindroit la lumiere & cognoiſſoient l'vn l'autre charnellement: & ce fait, tout ſoubdainement ſe retrouuoit chacun en ſa place, dont ils eſtoient partis premierement.*

Pour

Pour ceſte folie furent prins & empriſonnez pluſieurs notables gens de ladite Ville d'Arras, & aultres moindres gens, femmes folieuſes & autres: & furent tellement gehinez & ſi terriblement tormentez, que les vns confeſſerent le cas leur eſtre tout ainſi aduenu, comme dit eſt: & oultre plus confeſſerent auoir veu & cogneu en leur aſſemblée pluſieurs gens notables, Prelats, Seigneurs, & autres Gouuerneurs de Bailliages, & de villes: voire telz ſelon commune renommée, que les examinateurs & les iuges leur nommoient, & mettoient en bouche: ſi que par force de peines, & de tormens ils les accuſoient, & diſoient que voirement ils les y auoient veuz. Et les aucuns ainſi nommez, eſtoient tantoſt apres prins, & empriſonnez & mis a torture, tant & ſi treſlonguement, & par tant de fois que confeſſer le leur conuenoit, & furent ceux cy qui eſtoient des moindres gens executez, & brulez inhumainement, aucuns autres plus riches & plus puiſſans, ſe rachepterent par force d'argent, pour euiter les peines, & les hontes que l'on leur fayſoit. Et de tels y euſt des plus grans, qui furent preſchez & ſeduits par les Examinateurs, qui leur donnoient à entendre & leur promettoient s'ilz confeſſoient le cas, qu'ils ne perderoient ne corps ne biens. Tels y euſt qui ſouffrirent en merueilleuſe patience, & conſtance les peines & les tormens, mais ne voulurent riens confeſſer à leur preiudice, trop bien donnerent argent largement aux Iuges, & a ceux, qui les pouuoient releuer de leur peines. autres y euſt qui ſe abſenterent & vuyderent du Pais, & prouuerent leur innocence, ſi qu'ils demourerent paiſibles, Et ne faict icy a taire ce que pluſieurs gens de bien cogneurent aſſez. que ceſte maniere de accuſation fut vne choſe controuuee par aucũes mauuaiſes perſonnes, pour greuer & deſtruire, ou deshonorer par ardeur de conuoitiſe aucũes notables perſonnes, que ceulx hayoient des vielle haine: et que malicieuſement ils firent prendre meſchantes gens tout premierement. auſquels ils faiſoient par force de peine et de tourmens, nommer aucunes notables gens, tels que l'on leur mettoit à bouche: leſquels ainſi accuſez eſtoient prins et tourmentez, comme dit eſt. qui fuſt pour veoir au iugement de touttes gens de bien vne choſe moult peruerſe & inhumaine au grand deshonneur de ceux qui en furent notez, & au treſgrand peril des ames de ceux, qui par telz moyens vouloient deshonnorer gens de bien: & a tant fin de ceſte matiere.

Ad hanc narrationem Monſtreleti reſpexit Franc. Balduinus Atrebas *Comment. in tit. 18. lib. 4. Inſtitut. Iuſtiniani, fol. 774.* his verbis; *ſed quo grauius & ab hominis ingenio magis alienum eſt hoc malum, eo maior adhibenda eſt cautio, ne quis eius prætextu ab aduerſarijs temerè obruatur. Facilè enim hîc quiduis confingere poteſt ingenioſa ſimultas, vt & multitudinem credulam ſtatim commoueat, & attonitos iudices irritet aduerſus eum, quem cum dæmonibus rem habere mentietur. Ante annos ſexaginta ſenſit infelix noſtra patria, magno ſuo malo huiuſce generis calumnias. Magna erat Valdenſium mentio, quos aduerſarij iactabant neſcio quid commercij habere cum immundis ſpiritibus. Huius criminis prætextu optimi quique ſtatim opprimebantur. Sed tandem Pariſienſis Senatus cauſa cognita, vidit meras eſſe ſycophantias: infælices reos liberauit, improbos ſycophantas cum iniquis iudicibus damnauit. Exſtatque adhuc eius hac de re memorabile arreſtum editum viceſimo die menſis Maij. anno 1491.*] Ita Franc. Balduinus, & fieri poteſt, vt in Atrebatenſium iudicum proceſſu iudiciario odii, calumniæ, crudelitatis, aut præcipitationis indicia nonnulla repererint; propter quæ malè iudicatum, ritè verò prouocatum, ſententiam emendantes, Patres Pariſienſes pronunciarint. Et ideò non tam declararint Arreſto ſuo, hæc quæ magis attribuuntur, & propria confeſſione illorum confirmantur, etiam ceſſante omni Quæſtionum timore, inania & deluſarum mentium eſſe (quæ declaratio temeritatis pleniſſima foret) quàm Iudices illos, à quibus appellatum, improbè & vi innocentiam oppreſſiſſe. De Waldenſium quidem ſecta (quorum Albigenſes ex ſtirpe fruticarunt) graues ſcriptores teſtantur, non immunẽ à faſcinatoriũ hæreſi & crimine peſſimo illam fuiſſe, & nomen Gallicum faſcinariis commune confirmat. Sed Balduinus ex Meiero ſumſerat, qui ex Monſtreleto fermè verbotenùs in hunc modum; *Anno 1459. Atrebati*

bati horrendum quid contigiſſe legimus. Complures fuiſſe inhumaniter igne crematos, qui de nocte occultas coitiones habuere cum diabolo: vnde magnam accepere pecuniam. Viri primarij mulieresque complures indicijs crematorum deprehenſi, partim capti & ſæuiſſimis tormentis admoti, alij vi pecunia redempti, nonnulli ſolum verterunt; quidam verò adeò in pœnis constantes fuerunt, vt nihil confiterentur. Fuiſſe referuntur quidam ex indicibus adeò deteſtabiles, vt quoſdam ſibi inimicos indicari curauerint, tanquam conſcios; reis in tormentis ad hoc coactis. Addunt in nocturnis illis conuentibus, ex omni ordine ſtatuque mortalium viros mulieresque interfuiſſe, eoſque ibi diabolum in humanam effigiem tráſformatum adoraſſe; cuius tamen nunquam videbant faciem. In illius verba mandataque iuraſſe. Conuiuio ab illo parato largiter epulatos, inde exſtincto omni lumine quemque cum ſibi proximè oblata promiſcuè concubuiſſe, ſine ope diabolica in ſua vnde exierant loca reſtitutos.*] Hæc ille: arbitror in verbis vltimis negatiuam deeſſe, *non ſine ope diabol.* Sane ex Meiero patet, non opinionem conuelli de maleficiorum ſolitis ſceleribus, ſed iudicum iſtorum crudelitatem & iniuſtitiam auaritiamque damnari: atque hoc arreſti Pariſienſis eſſe fundamentum. Quæſo nonne Pariſienſe Parlamentum iniuſtè iudicaſſet, niſi talium Iudicum vel Tyrannorum potiùs decreta reſcidiſſet? Nam de quæſtione noſtra, poſſintnè perfici à Lamiis opera dæmonum ea, quæ ſolitæ ſunt fateri? id non à Iuriſconſultis, ſed à Theologis; non à ſæcularibus ſubſelliis, ſed ab Eccleſiaſticis Tribunalibus fuit decidendum. Habetis ea de re apud Ioan. Gerſonem Pariſ. Cancellarium, almæ Theologicę Pariſiorū facultatis articulos, eruditione & veritate plenos, nobis fauentes. Accipite & aliud grauiſſimū Curiæ Spiritualis Treuerorū iudiciū.

** non ſemper ergo in hircina.*

Denique quia mentio à me facta ſup. ſect. 4. indicio 2. Loſei Callidii, qui librum in Lamiarum Patrocinium conſcriptum, mille machinis conatus fuit in publicum protrudere; & metuunt nonnulli, ne tandem cacodęmon aliquis id perficiat; duxi pro antidoto PALINODIAM eius adſcribendam, cuius authenticum & originale (vt vocant) exemplum eſt penes pium & honeſtiſſimum virum, I. V. Licent. Ioannem Baxium (cuius ſtudium atque zelus contra nefariam hanc hæreſim Deum aliquando remuneratorem experietur) ab eo acceptum tranſſumptum fidi Notarii manu eſt huiuſmodi.

Ego *Cornelius Loſeus Callidius* Goudæ oppido Hollandiæ natus, nunc ob tractatus aliquot, *de vera & falſa Magià*, ſine ſcitu & permiſſione ſuperiorum huius loci, temerè & præſumptuosè ſcriptos, à me communicatos, deinde ad imprimendum Coloniam miſſos; in *Imperiali Monaſterio S. Maximini propè Treuiros*, ex mandato Reuerēd. ac Illuſtriſſ. Domini Nuncii Apoſtolici, Domini *Octauij Tricaricenſis Epiſcopi*, arreſtatus, atque detentus: cùm certò ſim informatus in ſupradictis libris, necnon in Epiſtolis quibuſdam meis, eadem de re ad clerum & Senatum Treuirenſem, alioſque clàm miſſis (ad impediendum executionem Iuſtitiæ; contra magos & veneficas) contineri multos articulos: qui non ſolum erronei ſunt & ſcandaloſi, ſed etiam ſuſpecti de hæreſi, crimenque læſæ Maieſtatis ſapiant; vtpote ſeditioſi & temerarii, contra communem Doctorum Theologorum ſententiam, deciſiones ac bullas ſummorum Pontificum, contra praxim & ſtatuta legesq; magiſtratuum ac iudiciorum, tum huius Archidiœceſis Treuirenſis, tum aliarum Prouinciarum & Principatuum: idcirco eoſdem articulos, prout ordine hic ſubnectuntur, reuoco, damno, reiicio, & pro non dictis atque aſſertis à me haberi volo.

1. Inprimis reuoco, damno, reiicio ac improbo (quod ſæpè ſcriptis verbiſq; pertinaciter apud multos aſſerui, quodq; tanquam huius diſputationis meæ caput ac palmarium eſſe volui) nimirum phantaſticam eſſe, & tanquam ſuperſtitionem vanam pro figmentis habendam, quæ de corporali magorum & ſagarum euectione ſiue tranſlatione ſcribuntur: tum quod hæreticam prauitatem

uitatem prorsùs ſuboleat; tum quod ſeditionibus hæc opinio admixta, proindeque læſæ Maieſtatis crimen ſapiat.

2. Nam (quod ſecundo loco reuoco) miſſis ad diuerſos clam litteris, contra magiſtratum pertinaciter abſq; ſolidis rationibus diuulgaui, curſum magicum falſum eſſe & imaginarium; aſſerendo inſuper torturæ acerbitate miſeras cogi ea fateri, quæ nunquam fecerunt, dura laniena ſanguinem innoxium fundi, noua alchimia ex humano ſanguine aurum & argentum elici.

3. Ex quibus & id genus aliis, partim in vulgus per priuata colloquia, partim diuerſis ad vtrumq; magiſtratum datis epiſtolis, ſuperiores ac Iudices apud ſubditos Tyrannidis notaui.

4. Et conſequenter cùm Reuerendiſſimus & Illuſtriſſimus Archiepiſcopus & Princeps Elector Treuir. non ſolùm magos & ſagas in ſua diœceſi ſuppliciis dignis affici ſinat; ſed etiam leges de ordine ſumptibuſque iudiciariis maleficarum ediderit; inconſulta temeritate præfatum Electorem Treuirenſem Tyrannidis tacitè inſimulaui.

5. Reuoco præterea ac damno concluſiones haſce meas; non eſſe maleficos, qui Deo abrenuncient, dæmoni cultum exhibeant, tempeſtates inducant opera diaboli, & ſimilia opera perpetrant, ſed omnia eſſe ſomnia.

6. Adhæc magiam non dici maleficium, nec magos maleficos, & locum *Exod. XXII.* (MALEFICOS NON PATIERIS VIVERE) intelligi de iis, qui veneno naturali naturaliter applicato occidant.

7. Pactum nullum eſſe, nec exiſtere poſſe inter dæmonem & hominem.

8. Dæmones non aſſumere corpora.

9. Vitam *Hilarion.* à D. *Hieron.* ſcriptam non eſſe authenticam.

10. Nullum concubitum dæmonis cum homine.

11. Nec dæmones nec magos poſſe tempeſtates, pluuias, grandinem &c. ciere, & mera eſſe ſomnia, quæ de his dicuntur.

12. Spiritus & formam à materia ſeparatam poſſe videri ab homine.

13. Temerarium eſſe adfirmare, quod quidquid dæmones poſſunt etiam magi poſſint eorum opera.

14. Sententiam illam, quod dæmon ſuperior inferiorem poſſit expellere, eſſe erroneam, & inferre iniuriam CHRISTO. Luc. XI.

15. Pontifices in ſuis bullis nō dicere, quod Magi & Malefici talia opera (vt ſupradictum eſt) perpetrent.

16. Pontifices Romanos dediſſe facultatem inquirendi in maleficos; ne ſi contra feciſſent, fictè magię inſimularentur, quemadmodum anteceſſores eorum aliquot verè magiæ fuerunt inſimulati.

Has omnes & ſingulas aſſertiones cum plurimis calumniis, mendaciis & ſycophantiis, in magiſtratus tam ſæculares quam Eccleſiaſticos, petulanter & inuerecundè, falſoque profuſis; quibus ſcripta mea de magicis ſcatent; expreſſè, ſcienterque condemno, reuoco, atq; reiicio: veniam de commiſſis à Deo & ſuperioribus obnixè petens, & ſanctè promittens, quod in poſterum nihil horum docebo, promulgabo, defendam, vel aſſeram, nec verbo, nec ſcriptis, per me vel alios, quocumq; locorum me venire contigerit. Si contra fecero, ſubiicio me, exinde prout ex nunc, omnibus pœnis iuris contra relapſos hæreticos, refractarios, ſeditioſos, reos læſæ Maieſtatis, iniurioſos, ſycophantas publicè conuictos, necnon & in periuros ſtatutas. Submitto me quoque correctioni arbitrariæ, tam Archiepiſcopi Treuirenſis, quàm aliorum quorumcunq; magiſtratuum, ſub quibus me degere contigerit, quique de meo relapſu & violata fide certiores facti fuerint, vt me pro meritis puniant in honore ac fama, bonis ac corpore.

In

In quorum omnium fidem hanc meam præfatorum articulorum reuocationem propria manu ſubſcripſi, in præſentia Notarii & teſtium.

Sic ſubſcriptum,

CORNELIVS LOOSEVS CALLIDIVS.

Et denuo ſubſcriptum.

Acta ſunt hæc *in Imperiali Monaſterij S. Maximini* extra prope Treuirim *in Stuba Abbatiali*, ibidem coram Reuerendiſſimo, Reuerendis, Venerabilibus & eximiis Dominis, Domino *Petro Binsfeldio* Epiſcopo Azotenſi, Reuerendiſſimi Archiepiſcopi Treuir. Domini noſtri clementiſſ. in ſpiritualibus Vicario generali, & *Reinero* dicti Monaſterii Abbate, *Bartholomeo Bodegemio* Delpho I.V.L. Curiæ Eccleſiaſticæ Treuir. Officiali *Georgio Helffenſterio* SS. Theolog. Doct. Eccleſiæ Collegiatæ S. Simeonis, in ciuitate Treuiren. Decano, & *Ioanne Golmanno* I.V. Doctore, dictæ Eccleſiæ Canonico, & curiæ Treuir. ſigillifero &c. *ſub anno Domini 1592. more Treuir. die Lunæ 15. menſis Martij* in præſentia mei Notarii infraſcripti, & honeſtorum *Nicolai Dolert, & Danielis Maier* Reuerendi Domini Abbatis reſpectiuè ſecretarii & ſcribæ, teſtium ad hoc ſpecialiter vocatorum & rogatorum.

Subſcriptum

ADAMVS HÆC Tectonius, Notarius.

Et inferius,

Collatum cum ſuo originali repertum concordari per me infraſcriptum Secretarium oppidi Antuerpienſis.

G. KIEFFEL.

Habetis integram PALINODIAM: poſtea tamen iterum Bruxellæ vicepaſtorem agens in Eccleſia S. Mariæ de Capella, accuſatus fuit de relapſu, & poſt diuturnum carcerem dimiſſus, & (vt pertinacem dementiam intelligas) tertiam accuſationem, denuò ſuſpectus, morte præreptus, euaſit, ſed (quod dolendum) non paucos, homines tamen Phyſiologiæ & Theologiæ ſolidæ, non ſatis gnaros, ſtoliditatis huius reliquit ſectatores. Qui vtinam ſaperent, & quam temerarium atque noxium ſit, Eccleſiæ iudicio, vnius Wieri hæretici deliria præferre, tandem ſeriò intelligerent.

Digitized by Google

MAGICARVM DISQVISITIONVM;

QVI EST,

DE OFFICIO CONFESSARII.

CAP. I. De officio confeſſarii, qua iudex eſt. A

Sect. I. *Peccatorum catalogus quæ illi inueſtiganda.*

Quæ ex primo libro. Quæ ex 2. libro, B *Quæ ex 3. Quæ ex 4. & 5.*

Sect. II. *De ſigillo confeſſionis in hac materia.*

Quid quoad delictum commiſſum? de C *promiſſo ſecreti ſigillo.*

Quid quoad delicta committenda? refutati quidam Iuriſconſulti. & vtrum quis poſſit vti ad prudentem gubernationem ſcientia in confeſſione accepta.

Quomodo ſe debeat gerere cum complice cuius per confeſſionem ſocij peccatum cognouit?

Quid reſpondendum iudicibus à cõfeſſario.

Quomodo iudex aliquid cognoſcat ſub ſigillo confeſſionis, & illud teneatur ſeruare.

Caſus quib. licet reuelare ſub ſigillo accepta.

De licentia reuelandi multa.

De eo qui etiam extra confeſſionem idem cognouit. De pœna reuelantis.

Sect. III. *De modo confeſſionis.*

Quæ obſeruanda in interrogatoriis? D

Quæ in animi præparatione neceſſaria? E

A quo ſententia intimanda?

Quando confeſſarius debeat adire reum?

An confeſſarius præſens eſſe debeat ad bancum?

Vtrum poſſit confeſſarius petere, vt ſacculus puluereus collo rei appendatur, vt ſtranguletur prius &c.

Quomodo procuranda contritio?

Quæ ad eam ſolita occurrere impedimenta, quomodo remoueri queant?

An ſignum impœnitentiæ certum ſit, non poſſe lacrymari? diſputatur de hoc ſigno, & Iudicum quorumdam opinio refellitur.

De obligatione reſtitutionis in hoc crimine. F

De abſolutione, quædam particularia G *Exemplum mirabile mulierculæ Aquitanæ, ex Florimundo Raemondo. Miſſæ Sacrificium dæmon quomodo æmuletur.*

Quid reſeruatum in hoc crimine.

Vtrum mendicantibus religioſis liceat H *abſoluere ab hoc crimine, quãdo Epiſcopi illud ſibi reſeruarunt? Reſpondetur argumentis Vualdi & cuiuſdam recentioris.*

CAP. II. De officio confeſſarii, qua medicus eſt.

Anacephalæoſis remediorum. A

Sect. I. *De remediis ſuperſtitioſis.*

Q. I. De exemplis ſuperſtitioſarum curationum, ſiue magicorum remediorum.

Chaldæorum Mnuſiris. Hebræorum Thephilim & alia huiuſmodi. Paracelſi remedia impia proponuntur. De imaginibus ſuperſtitioſis. de inciſione arborũ. de collocatione in foco. de nominib. Epheſiis. de conuiciis & blaſphemiis. de exagonis Paracelſi. de quodam exemplo miro, quod refert Grillandus. de canum mactatione. Gallicantus, an & quo pacto maleficia poſſit diſſipare? De lotione matutina manuum & faciei. de lotio humano, veterum ſententia. Exemplũ Pharaonis Regis Ægyptij. aliud ex Martyrio S. Luciæ. aliud fragmentum S. Althelmi, de S. Chryſantho.

Qui νεφελοδιῶκται, γυπτικοὶ, & φυλακ- B *τήριοι, in ſinodo Trullana. quid μύγγια.*

De geſtatoribus galeæ ſeu amnii infantilis. Exemplum ſubulci ſortilegi cuius porcos diabolus cuſtodiebat. & de alio opilione Traiectenſi.

Plinij, Varronis, & Conſtantini vana remedia. de Marſilij Ficini quodam libro periculoſo. De Cicorii radice effodienda. de crinibus vel dente euulſo abiiciendis. de ouis confringẽdis. de Sereni Abacadabra. de ſale profano. de loci mutatione. de nominis mutatione contra Laur. Ananiam.

De

De precariò vel furto ſublatis rebus ex maleſici domo. de crepidis, lacinijs &c. de canibus, equis, ſtricti gladii vibratione.

Virgilij locus & exempla varia. De circuli circumductione.

Superſtitio opinari non futura remedia, ſi priùs confeſſarius vel medicus fuerit adhibitus. C

An debeat malefica prius libertati reſtitui. De ſcopis in oſtio ponendis, de acubus aut crinibus in ollam conijciendis.

De cogendis ſagis per minas, vim, & verbera. Quod ſoleant in alios ſortem transferre, probatur exemplis. Euripidis & Senecæ loca Remediũ quoddam Saliſberienſis. & alia Sacrilega, vt de plumbo, verbena, columbo.

Semper dæmon in his lucratur, & quomodo. Exemplis probatur tranſlatio mali in alios. D

Interdum futilibus planè dæmonem cooperari. probatur exemplo ſtudioſi & vetulæ. Examinata quædam dicta Cardinalis Cuſani.

Quæſt. II. An liceat remedium petere à maleficis.

Quod non liceat iure ciuili maleficijs vti in bonũ finẽ, contra multos. Leonis Imp. Conſtitutio, qua abrogata lex Conſtãtini. eadẽ explicata. Eccleſiaſtica lege idẽ prohibitum eſſe. Locus ad Rom. 3. v. 8. E

Non poſſe cogi maleficas vt benedicant. Et de hac benedictione inquiſitum. Articulus Pariſienſis. dictum impium Paracelſi. Remigij ſententia reiecta. F

An liceat tollere maleficium per res ſuperſtitioſas? An liceat per vana remedia tollere? Diſcutitur exemplum Sum. Roſellæ.

Contra Aureolum non licere à malefico parato petere vt maleficium tollat maleficio? Exemplum Nideri. Soluuntur argumenta Remigij. Explicantur l. nullus. C. de malefic. & locus Photij in Nomocanone. Poteſt maleficus induci vt per modum licitum tollat maleficium. Et induci poteſt tam precibus quam coactione, contra Remigium. & examinatur dictũ Brianzoni, quod liceat hoc petere ab ipſo Diabolo. An liceat petere vt tollat ab alio, quam ab auctoremet maleficii; Quid quando dubito an ſit ſublaturus per maleficium? G

Praxis qua in hac re vſus B. Theodorus. H

Quibus verberibus cogere liceat? Quando ſit neceſſaria cautela Caietani? Exemplum S. Godolenæ, quæ vſa hac cautela.

Alia cautela nona petere quo vſurus ſit remedio? Praxis & vſus huius cautelæ.

Quæſt. III. An liceat maleficium deſtruere, vt, eo deſtructo, ſeu ſublato ſigno, Diabolus nocere deſinat?

De his ſignis, qualia eſſe ſoleant; exemplum de ſera clauſa. Status quæſtionis. I

Argumenta ſententiæ negatiuæ (Non licere) Ioannis Heſſelij.

Sententia communis affirmatiua (licere) explicatur, & fusè probatur. Auctores huius ſententiæ, qui & quales. K

Exempla eorum, qui hac vſi. Examinantur ſinguli actus, qui poſſunt interuenire. L

Diſſoluuntur argumenta omnia primæ ſententiæ. Quem effectum à dæmone liceat exſpectare? Quomodo quis vetetur declinare ad Magos? Quod teneantur malefici ſignum poſitum tollere? Aliquando non abſoluendus niſi faciat. M

De ſagarum depilatione. Quomodo intelligendum dictum IESV CHRISTI? hoc genus non eijcitur, niſi in oratione & ieiunio. De exemplo S. Hilarionis. Explic. ca. ſi per ſortiarias. 33. q. 1. Quomodo Diabolus eſt alligatus ſignis?

Sect. II. *De remediis naturalibus contra maleficia.*

§. 1. *De remediis plerisq; N. L. vt de baaras. de hyperico. de thapſia, rhamno, ſpina, verbaſco & ſimil.* N

De remediis ex lupi corpore. item ex hyena, ex catulo nigro. ex dromada, ex muſtela. ex Leone, ex pardo. ex aſino ſilueſtri, domeſticoque. ex aliis. ex hydrargyro. ex adamante. ex Chryſolitho. ex corallio. ex gagate. ex iaſpide, ex onyche, ex ſardio. ex Cameleonte. ex aſino. Quomodo hæc poſſint prodeſſe ex ſententia Theologorum.

Quãdo maleficia naturalibus remediis tolli poſſint, quando non poſſint? Explicat. cap. vlt. 26. q. 7.

§. 2. *de ſignis ſeu indiciis maleficiis.*

§. 3. *de remediis medicorum præcepta.*

Digitized by Google

MAGICARVM DISQVISITIONVM;

QVI EST,

DE OFFICIO CONFESSARII.

CAP. I. De officio confeſſarii, qua iudex eſt. A

Sect. I. *Peccatorum catalogus quæ illi inueſtiganda.*

Quæ ex primo libro. Quæ ex 2. libro, Quæ ex 3. Quæ ex 4. & 5. B

Sect. II. *De ſigillo confeſſionis in hac materia.*

Quid quoad delictum commiſſum? de promiſſo ſecreti ſigillo. C

Quid quoad delicta committenda? refutati quidam Iuriſconſulti. & vtrum quis poſſit vti ad prudentem gubernationem ſcientia in confeſſione accepta.

Quomodo ſe debeat gerere cum complice cuius per confeſſionem ſocij peccatum cognouit?

Quid reſpondendum iudicibus à cõfeſſario.

Quomodo iudex aliquid cognoſcat ſub ſigillo confeſſionis, & illud teneatur ſeruare.

Caſus quib. licet reuelare ſub ſigillo accepta.

De licentia reuelandi multa.

De eo qui etiam extra confeſſionem idem cognouit. De pœna reuelantis.

Sect. III. *De modo confeſſionis.*

Quæ obſeruanda in interrogatoriis? D

Quæ in animi præparatione neceſſaria? E

A quo ſententia intimanda?

Quando confeſſarius debeat adire reum?

An confeſſarius præſens eſſe debeat ad bancum?

Vtrum poſſit confeſſarius petere, vt ſacculus puluereus collo rei appendatur, vt ſtranguletur prius &c.

Quomodo procuranda contritio?

Quæ ad eam ſolita occurrere impedimenta, quomodo remoueri queant?

An ſignum impœnitentiæ certum ſit, non poſſe lacrymari? diſputatur de hoc ſigno, & Iudicum quorumdam opinio refellitur.

De obligatione reſtitutionis in hoc crimine. F

De abſolutione, quædam particularia G

Exemplum mirabile mulierculæ Aquitanæ, ex Florimundo Ræmondo. Miſſæ Sacrificium dæmon quomodo æmuletur.

Quid reſeruatum in hoc crimine.

Vtrum mendicantibus religioſis liceat abſoluere ab hoc crimine, quãdo Epiſcopi illud ſibi reſeruarunt? Reſpondetur argumentis Viualdi & cuiuſdam recentioris. H

CAP. II. De officio confeſſarii, qua medicus eſt.

Anacephaleoſis remediorum. A

Sect. I. *De remediis ſuperſtitioſis.*

Q. I. De exemplis ſuperſtitioſarum curationum, ſiue magicorum remediorum.

Chaldæorum Mnuſiris. Hebræorum Thephilim & alia huiuſmodi. Paracelſi remedia impia proponuntur. De imaginibus ſuperſtitioſis. de inciſione arboris. de collocatione in foco. de nominib. Epheſiis. de conuicijs & blaſphemiis. de exagonis Paracelſi. de quodam exemplo miro, quod refert Grillandus. de canum mactatione. Gallicantus, an & quo pacto maleficia poſſit diſſipare? De lotione matutina manuum & faciei. de lotio humano, veterum ſententia. Exemplũ Pharaonis Regis Ægyptij. aliud ex Martyrio S. Luciæ. aliud fragmentum S. Altbelmi, de S. Chryſantho.

Qui νεφελοδιῶκται, γυπευταὶ, & φυλακτήριοι, in ſinodo Trullana. quid μύγγια. B

De geſtatoribus galeæ ſeu amnii infantilis. Exemplum ſubulci ſortilegi cuius porcos diabolus cuſtodiebat. & de alio opilione Traiectenſi.

Plinij, Varronis, & Conſtantini vana remedia. de Marſilij Ficini quodam libro periculoſo. De Cicorii radice effodienda. de crinibus vel dente euulſo abiiciendis. de ouis confringẽdis. de Sereni Abacadabra. de ſale profano. de loci mutatione. de nominis mutatione contra Laur. Ananiam.

De

*De precariò vel furto ſublatis rebus ex ma-
leſici domo. de crepidis, lacinijs &c. de ca-
nibus, equis, ſtricti gladii vibratione.*

*Virgilij locus & exempla varia. De circuli
circumductione.*

Superſtitio opinari non futura remedia, C
*ſi priùs confeſſarius vel medicus fuerit
adhibitus.*

An debeat malefica prius libertati reſtitui.

*De ſcopis in oſtio ponendis, de acubus aut
crinibus in ollam conijciendis.*

*De cogendis ſagis per minas, vim, & verbe-
ra. Quod ſoleant in alios ſortem transfer
re, probatur exemplis. Euripidis & Sene-
cæ loca Remediū quoddam Salisberienſis.
& alia Sacrilega, vt de plumbo, verbena,
columbo.*

Semper dæmon in his lucratur, & quo- D
*modo. Exemplis probatur tranſlatio mali
in alios.*

*Interdum futilibus planè dæmonem coope-
rari. probatur exemplo ſtudioſi & vetu-
læ. Examinata quædam dicta Cardinalis
Cuſani.*

Quæſt. II. An liceat remedium pete-
re à maleficis.

Quod non liceat iure ciuili maleficijs vti E
*in bonū finē, contra multos. Leonis Imp.
Conſtitutio, qua abrogata lex Conſtātini.
eadē explicata. Eccleſiaſtica lege idē pro-
hibitum eſſe. Locus ad Rom. 3, v. 8.*

Non poſſe cogi maleficas vt benedicant. F
*Et de hac benedictione inquiſitum. Arti-
culus Pariſienſis. dictum impium Para-
celſi. Remigij ſententia reiecta.*

*An liceat tollere maleficium per res ſuperſti-
tioſas? An liceat per vana remedia tolle-
re? Diſcutitur exemplum Sum. Roſellæ.*

Contra Aureolum non licere à malefico G
*parato petere vt maleficium tollat male-
ficio? Exemplum Nideri. Soluuntur ar-
gumenta Remigij. Explicantur l. nullus.
C. de malefic. & locus Photij in Nomoca-
none. Poteſt maleficus induci vt per mo-
dum licitum tollat maleficium. Et indu-
ci poteſt tam precibus quam coactione,
contra Remigium. & examinatur dictū
Brianzoni, quod liceat hoc petere ab ipſo
Diabolo. An liceat petere vt tollas ab a-
lio, quam ab auctoremet maleficii; Quid
quando dubito an ſit ſublaturus per ma-
leficium?*

Praxis quæ in hac re vſus B. Theodorus. H
*Quibus verberibus cogere liceat? Quan-
do ſit neceſſaria cautela Caietani? Exem-
plum S. Godolenæ, quæ vſa hac cautela.*

*Alia cautela nonne petere quo vſurus ſit re-
medio? Praxis & vſus huius cautelæ.*

Quæſt. III. An liceat maleficium de-
ſtruere, vt, eo deſtructo, ſeu ſublato
ſigno, Diabolus nocere deſinat?

De his ſignis, qualia eſſe ſoleant; exem- I
plum de ſera clauſa. Status quæſtionis.

*Argumenta ſententiæ negatiuæ (Non lice-
re) Ioannis Heſſelij.*

Sententia communis affirmatiua (licere) K
*explicatur, & fusè probatur. Auctores
huius ſententiæ, qui & quales.*

Exempla eorum, qui hac vſi. Examinan- L
tur ſinguli actus, qui poſſunt interuenire.

Diſſoluuntur argumenta omnia primæ M
*ſententiæ. Quem effectum à dæmone li-
ceat exſpectare? Quomodo quis vetetur
declinare ad Magos? Quod teneantur
malefici ſignum poſitum tollere? Ali-
quando non abſoluendus niſi faciat.*

*De ſagarum depilatione. Quomodo intelli-
gendum dictum I E S V C H R I-
S T I? hoc genus non eijcitur, ni-
ſi in oratione & ieiunio. De exem-
plo S. Hilarionis. Explic. ca. ſi per ſor-
tiarias. 33. q. 1. Quomodo Diabolus eſt
alligatus ſignis?*

Sect. II. *De remediis naturalibus contra
maleficia.*

§. 1. De remediis plerisq. N. L. vt de baa- N
*ras. de hyperico. de thapſia, rhamno, ſpi-
na, verbaſco & ſimil.*

*De remediis ex lupi corpore. item ex hyena,
ex catulo nigro. ex dromada, ex muſte-
la. ex Leone, ex pardo. ex aſino ſilueſtri,
domeſticoque. ex aliis. ex hydrargyro. ex
adamante. ex Chryſolitho. ex corallio.
ex gagate. ex iaſpide, ex onyche, ex ſar-
dio. ex Cameleonte. ex aſino. Quomodo
hæc poſſint prodeſſe ex ſententia Theolo-
gorum.*

*Quādo maleficia naturalibus remediis tol-
li poſſint, quando non poſſint? Explicat.
cap. vlt. 26. q. 7.*

§. 2. de ſignis ſeu indiciis maleficij.

§. 3. de remediis medicorum præcepta.

Digitized by Google

Sect.III. *De remedijs ſupranaturalibus, diuinis, ſeu Eccleſiaſticis.*

Primum vera & viua fides. obſeruatio O
mandatorum Dei. Exempla Petri Iudicis, D. Antonij. fœmina Chriſtiana apud Epiphan. & alterius in vita S. Cipriani, & alia quædam.

2. Legitimus in Eccleſia Catholica Sacra- P
mentorum vſus.

De Baptiſmo, *Exempla Tyridatis Armeniæ Regis. item aliud de Chami Regis Tartarorum filiolo.*

De confirmatione. *Ex Lactantio pro-* Q
batur, & exemplo Iuliani Apoſtatæ apud Prudentium.

De confeſſione *ſeu exomologeſi. varia* R
narrantur exempla, Bedæ, Ioannis Diaconi, & Petri Cluniacenſis, & Ioann. Cæſarij. Item ex Theodorico de Appoldia. Metaphraſte, & Liſiardo.

Nota autem hic duo exempla de efficacia recitatæ Salutationis Angelicæ. Explicatū conſilium B. Catharinæ Suecicæ.

De venerabilis Euchariſtiæ vi. *exem-* S
pla, vnum Eremitæ apud Caſſianū. Puellæ Arabæ apud B. Proſperum. Vxoris cuiuſdam à D. Bernardo. alterius ſimilis noſtro tempore in Picardia. alterius à S. Auxentio. item aliud in Indiis frequens. item in Galliis tempore Albigeenſium. item aliud in Teuthonia (Et nota Lector Magica hæreticorum miracula.) Aliud ſimile ferè in Alpibus Rhetiis. item aliud de viſione Prædicatorum Neapoli in conuentu S. Dominici. & aliud Salernitanum recentius. necnon aliud D. Macarij.

De miſſæ ſacrificio. T

Exemplum Heſperij apud D. Auguſtinum. aliud D. Bernardi. aliud D. Theodori. confeſſio ſagarum, & ratio cur tam longas in Catholicorum templis ante meridiem moras trahant.

De oleo infirmorum. V

Exempla Sanctorum.
- *Sacerdotis apud Bedam.*
- *Theodoſij monachi.*
- *Launomari.*
- *Parthenij.*
- *Auxentij Archimandritæ.*
- *VVinvvaloci.*
- *Eutychij Patriarchæ.*
- *Paterni Abrincenſis.*

3. De petendo Sanctorum hominum auxilio. X

Cur hoc remedium minus hodie frequens, quam olim? Erant diuerſi exorciſtæ, & iſti Sancti. Exempla SS. Macarij. vtriuſque, Cuthberti, Ruſtici, Baſilij, Paphnutij, Eugendi, Greg. Thaumaturgi. Paulli ſimplicis, Theodori, & Vrſmari.

4. De exorciſmo Eccleſiaſtico. Y

Antiquitas ordinis exorciſtarum. Ritus quidam veteres in exorciſmo adhiberi ſoliti. Nomen dæmonis peti ſolebat; cibi ſoliti exorciſari. cauendum à ludicris ſermonibus, probatum exemplo. Serium exemplum S. Vrſmari. in quo notandæ eædem ante octingentos annos, quæ nunc ceremoniæ. Exempla S. Adelelini, & S. Maurilij. Cur exorciſmus aliquando ſit irritus? Contra quæ veneficia non ſoleat prodeſſe, ex Toſtato.

5. De operibus ſatisfactoriis. Z

De eleemoſina. de ieiunio, exempla S. Auxenti & S. Procopii. de Oratione. 1. de communi Eccleſiæ. 2. de priuata in his præcipua ſymbolum Apoſtolicum & oratio Dominica. item Roſarium, & Litania.

6. Imploratum nomen IESV Saluatoris, & CHRISTI, & Sanctorum. AA

Exempla & auctoritates Patrum remiſſiuè Nomen MARIÆ virginis. tria exempla. Auxilium Angeli Cuſtodis. S. Gouladuch.

7. Signaculum Sanctæ Crucis. BB

Probatur teſtimoniis & exemplis plurimis. quæ propter multitudinem hic in ſummario omittuntur.

Mos Sanctorum, tegendi miracula, additis aliquibus rebus naturalibus.

8. Sanctorum reliquiæ. CC

Probatur plurimis auctoritatibus. & exemplis, vt S. Philippi, S. Dympnæ in Brabantia, & plurimorum aliorum. honorandi Sancti peregrinationibus & donariis. Cauendum à ſuperſtitioſo eorum cultu. quemadmodum, vt probatur exemplo quodam S. Glyceriæ.

9. De aqua benedicta. DD

Antiquitas huius ritus. Efficacitas probatur variis exemplis.

Et

Et præcipua quædam, contra ſpectrum Apameenſe. & contra aliud Tentaedium lapides iaciens. & D. Huberti, &c. VVieri impudens ſiue mendaciū, ſiue calumnia.

10. Res aliæ benedictæ ritu Catholico. EE

De agnis Dei. de cereis & ſale benedicto. de pane benedicto. antiquitas ritus. exempla quædam.

11. Pia amuleta collo ſuſpenſa.

Quæ requirantur ne ſint ſuperſtitioſa?

12. Pulſatio campanarum. FF

Experientia quotidiana. Exemplum mirabile ex Petro Cluniacenſi. confeſſiones maleficarum.

Cauendum à duobus Lamiarum mendacijs, vt illic. Refellitur vulgi opinio de campanarum baptiſmo. Hæreticorum ſtropha quotidiana.

Capitularis Caroli Magni locus explicatus. Benedictioni aliquando tributum nomen baptiſmi, vt apud Iuonem Carnutenſ.

Benedictionis Campanarum ritus defenſus contra hæreticos.

De efficacitate earum contra dæmones in quo hæc ſit ſita? Petri Mexiæ error. Cur hæc remedia non ſemper efficacia? GG

CAP. III. Quorumdam remediorum Eccleſiaſticorum, contra calumnias hæreticorum; maxime Georg. Godelmanni; defenſio.

Quidam non Iuriſconſulti ſed rabulæ in cæremonias petulantes. A

Defenſio exorciſmi *Eccleſiæ Catholicæ. Oſtenditur ineptia & imperitia aduerſarij. Colliguntur multa eius mendacia. Oſtenditur in exorciſmo nihil magicum reperiri.* B

Singillatim omnes eius ritus probantur & explicantur.

Defenſio ſalis benedicti. *mendacia aduerſarij & fraus. Defenſio* aquæ benedictæ. *Benedictiones herbarum. Noua iterum aduerſarij mendacia.* C

Defenſio Agnorū Dei alia iterum mendacia. Defenditur benedictio balſami & olei. Ineptia aduerſarij formulam dicentis eſſe Magicam detegitur. D

Verbum exorciſo, & vſus defenditur. Vſi eo Apoſtoli. Cur non Chriſtus? baptiſmo peccata remiſſi.

Defenditur Extrema *vnctio, & benedictio olei infirmorum.* E

Smidelini & Lerchemeri vaſana conuicia.

Ex antiquitate probãtur benedictiones variarum rerum. herbarum ſeu fructuum. Aquæ benedictæ. Chriſmatis. Panis & ſalis.

Quæ vis ſit rerum Sacramentalium. F

Aliud iterum mendacium. Item alia & alia. G

Reſpondetur argumentis quibuſdam Godelmanni. Oſtenditur exorciſtarū ordinem in Eccleſia olim fuiſſe. D. Clementis Rom. locus explicatus. H

Defenditur cultus Venerabilis Eucharistiæ, & in ea eſſe verum corpus Saluatoris Noſtri. Oſtenditur nihil in conſecratione nec cultu Magicum eſſe. I

Contra Ioſe. Scaligerum defenditur, opera D. Dionyſio. Areopagitæ aſcripta non eſſe Pſeudepigrapha. Superbia eius ante oculos ponitur ipſiuſmet verbis, & monetur reſipiſcere, ſeque deinceps gerere modeſtiùs, & ſapere humiliùs. K

Monita quædam pro Confeſſariis & pœnitentibus. L

MARTINI DELRIO SOCIETATIS IESV PRESBYTERI,

DISQVISITIONVM MAGICARVM.

LIBER VI.

QVI EST,

DE OFFICIO CONFESSARII.

QVVM duplicem perſonam gerat confeſſarius, iudicis & medici; facilè intelligitur vtriuſque munere fungi debere. Iudicis quidem perſonam ſuſtinet, quando confeſſiones excipit, tantùm: tum enim Dei vices gerit in ligando & abſoluendo; Medici gerit non tum ſolummodò, ſed etiam extra tribunal illud poli; quando conſulitur; idque vel à reis, vel à læſis, vel à iuſtitiæ exſecutoribus, & adminiſtris, vel denique ab aliis quibuſlibet. De duplici hoc officio nunc nobis agendum. A

CAPVT I.

De officio confeſſarij, qua Iudex eſt.

AD Iudicem pertinet noſſe delicta, & de illis in foro ſuo iudicare. vt ea cognoſcat iudex; operepretium fuerit principio hic quaſi in tabella ſeu breuiculo, ante oculos ponere, quæ in quinque pręcedentibus libris peccata, ſeu delicta, noſter iudex debeat animaduertere, & explorare; vt, cum neceſſe, reum iuuet interrogando.

SECTIO I.

EX *Primi* itaque *libri Proloquio*, diſcet; licere examinare hæreticos, an ſint etiam magi ſeu malefici.

Ex 1. *&* 2. cap. diſcet, diſcernere ſuperſtitionis & Magiæ ſpecies.

Ex c. 3. diſcet.
- qui libri ratione magiæ prohibiti ſunt.
- *q.1.* quantum aſtrorum influxui citra errorem poſſit tribui?
- *q.2.* vitare errores malè Chriſtianorum circa complexionis temperamentum.
- *q.3.* errores vitare circa vim imaginandi.
- *q.4.* Quid ſentiendum de ſanatione per aſpectum, contactum, vocem. de ſalutatoribus, de gentilibus S. Paulli & S. Catarinæ, & ſimilibus circumforaneis, & de curationibus militaribus &c. & quæ in hac re peccata interuenire ſoleant?

Prim.

Ex c. 4. diſcet in {
Princ. quæ peccata occurrant in Magia naturali & artificiali.
q.1. Peccata ſigillorum & caracterum magicorum.
q.2. magorum fraudes de Numeris,& quid tribuendum illis.
q.3. Quomodo peccetur credulitate & vſu incantationum?
q.4. Quæ amuleta ſeu periapta licita,quæ non?

Ex c. 5. diſcet. { Quæ in pirotechnia ſeu alchimia peccata reperiantur, & quo ſe pacto cum alchimicis confeſſarius gerere, & quæ illos debeat interrogare? q. 3.& 4.

Ex libro Secundo diſcitur de quibus Magi ſint examinandi.

1.De artis auctore,& efficiente cauſa quid ſentiant? *vt habes.q.2.*

2.quos habeant libros? iuxta *q.3.*

3.circa pactum,quas illi adhibuerint ſollemnitates? *iuxta q.4. præcipuè littera E.* & hic an ſint rebaptizati &c.

4.circa effectus,an eos ediderint præſtigiatorios?quia hoc eſt mendacium. *vide q.6. & 8.*

5. An putauerint diabolum vera miracula facere poſſe? quia eſt error. *vide q.7.*

6. an imagines ſacras inhonorarint, conſpuendo, verberando, trahendo,mergendoue? *vt q.11.*

7. an alteri pauperiem fecerint, vel damnum dederint. in bonis fortunæ? *d q.11.& 12.*

8.an theſauros arte magica quæſierint, aut aliter diuitias, honores, vel victoriam à dæmone expetierint? *d. q. 12.*

9.an incantarint animalia & quomodo? *q.13.*

10.an cum beſtiis rem habuerint? iuxta *q.14.*

11.an cum dæmone corpus miſcuerint,& quomodo? *q.15.*

12. an ad conuentus iuerint, & ibi fecerint, quæ fieri ſolere narrantur? *q.16.* vbi & illud notandum aliquando non cum dæmonibus, ſed exſtincto lumine, promiſcuè cum quouis vel quauis oblatis proximis ſibi concubuerint: quod de Lamiis & maleficis Attrebatenſibus anno 1459. narrat Meierus in Annal.Flandriæ,& de aliis alii.

13. Quoad lycanthropos; examinandi, an ſibi dumtaxat tales videbantur,an etiam aliis? quia ſecundo caſu adeſt ſemper pactum. *iuxta q.18.*

14. an aliquibus vſi contra vulnera ac tormenta? & quibus? *q. 21.*

15. an conati animas euocare? an conuenerint de apparendo poſt mortem? *vide q.26.*

16.an finxerint ſpectra? *q.27.*

17. an ſpectris cultum aliquem exhibuerint,& quem,& qualibus? an pacti cum illis aliquid fuerint, an familiaria colloquia ſuperflua cum his habuerint? iux.*q.28.*

18.an procurauerint ſpectrorum apparitionem? *q.29.*

19. an exorciſmis vetitis vſus? quæ adhibuerit, & quam adhibitorum vim eſſe putarit? an habuerit dæmonem incluſum, vel includere ſit conatus? an paredrum habuerit,& ſub quo pacto,quamdiu,ad quid &c. *q.30.*

Ex libro Tertio.

1. interrogent, quæ ſint inſtrumenta quibus vſæ? nam grauius ſubeſt peccatum vnguentis, eò quòd ſolet præcedere anthropotagia & infanticidium. *vide q.1.*

2.an ſomnificum maleficium intulerint naturali medicamẽto, an verò acceſſerit ſepulcri violatio,& cadaueris iniuria? & quem in finem? *q. 2.*

3.quibus

Digitized by Google

3.quibus philtris vſæ,an miſcuerint ſacramenta, aut alias res ſacratas, & quas? *q.3 ſect.2.*

4.an ſic aliquem egerint in amentiam,occiderint,læſerint? *d.ſect.2.*

5.an contra philtrũ ſint vſi remediis illicitis?an capti illicito amore, fecerint quæ ex ſua parte neceſſaria? *d.q.3.ſect.3.* item quæ conſilia dare poſſit tali amore irretitis? *ibid.*

6.ob quam cauſam philtrum præbuerit; cælebs, an vt matrimonio iungeretur: coniugata, an vt amorem mariti recuperaret; vtrique, an ad libidinem illicitam? *q.3.ſect.2.* an odii vel obliuionis maleficio vſus? item an incendii? *ſect pen.& vlt.*

7.quid exiſtimarit de faſcinatione,& an aliquam faſcinarint: quibus vſi remediis vel antidotis contra faſcinationem? *q.4.ſect.1.*

8. an cadauera laniarint, & quæ damna venenis intulerint? quo pacto illa damna viuentibus dederint? item an aliquid defoderint, cui ſola remotione queat occurri.*d.q.4.ſect.2.*

9.*In ſect.3.* notet confeſſarius ſingula, vt norit diſtinguere in aborſu, an nocuerint iam viuo,an antè animationem? item an ſic diſtenderint prægnantem, vera, an ſimulata prægnatione? quia priore caſu accedit prolis periculum. item quoties hæc facta: denique in 3. caſu, an propter hanc deſiccationem, fætus fame perierit,& quot &c.

10. Attendat qui homicidæ ſint excommunicati? *Sect.4.* Interroget an ſagittariam exercuerit magus? an huiuſmodi imagines confecerint, an baptizarint:& in quarum perſonarum interitum?

11.*Sect.5.& 6.*quos animi,corporiſue morbos intulerint?

12.*Sect.7.*an aliquos deuouerint? & qua imprecationis formula?

13.*Sect.8.*an maleficiarint aliquem ligaminibus,& ad quod tempus?item an ad euitandum vel ſanandum illud, aliquid ſuperſtitionis adhibuerint.

14.*Ex 5.q.* diſcet habere rationem perſonarum, quibus nocitũ fuit. hinc enim atrocitas peccati creſcit. nam ceteris paribus contra publicam perſonam peccatur grauiùs,quàm contra priuatam. atrociſſimum quoq; eſt omnium,necare infantulos nondum baptizatos.

Ex q.6. & 7. diſcet ob quæ peccata maximè, quis tradatur maleficis puniendus; quibus etiam abſtinendum ſit iis,qui cupiunt eſſe tuti, vel liberari à maleficiis.

*Ex q.8.*poterit confeſſarius proponere miſeriam maleficorum,& peccati enormitatem.

Ex libri verò huius parte poſteriore;diſcere poterit.

1.Naturam vanæ obſeruantiæ.*q.1.& 3.*

2.quando,& quale ſit peccatum? *q.2.*

3.modos præcipuos vanæ obſeruantiæ,& ex eorum ſimilitudine, quando in hoc peccatum quis ruerit? *q.4.ſect.1.*

4. de precibus & verbis ſacræ ſcripturæ,de ieiuniis & aliis operibus bonis ſecundum ſe.*ſect.2.*

5.de ligaturis & periammatis.*ſect.3.*

6.de obſeruatione omnium.*ſect.4.*

7.de ſtrenis initio anni.*ſect.5*

8.quando liceat obſeruare dies,quando non.*ſect.6.*

9.quæ ſint licita media ſanandorum morborum, & quæ non,& de militari vulnerum curatione.*ſect.7.*

10.fun-

Digitized by Google

10. fundamenta vanarum obſeruationum quæ adhibentur ex S. S. &c. refutata. Quod eſt neceſſarium ſcitu, vt idiotis poſſit perſuaderi, eſſe impia illa, quæ habent pro piis. *ſect. 8.*

De formula, ſi Deus incarnatus &c.
Dæmonum miniſterio an ad bonum liceat vti.
De rythmo ſeu verſu.
De ritibus & cærimoniis quæ adhibitæ.
De dubio in quo benignior ſequenda ſit interpretatio, tam de dubio perſonæ, quam rei.
} Contra Felicem Malleolum Tigurinum.

11. Ex formulis poſitis *in ſect. 9.* futurum ei non difficile, iudicium ferre de ceteris, quæ ſunt innumeræ, & in ſingulis locis diuerſæ; ſed in ipſa ratione formali ſuperſtitionis conueniunt.

Ex libro Quarto.

1. Diſcet naturam prophetiæ. & quando ſit peccatum prophetæ, non credere inſpirationi. *c. 1. q. 1. & 2.*

2. Quibus inſtructum eſſe oporteat ad dandum conſilium in reuelationibus? qui abuſus & errata hîc poſſint accidere ex parte confeſſarii; quæ ex parte habentis reuelationem? quomodo fraudes & peccata huiuſmodi deprehendantur? de ſcrutanda intentione. *q. 3.*

3. Regulas diſcet ad cognoſcendum quando peccent aſtrologi & ſimiles diuinatores. quando ſors, omen, vel ſigni petitio ſit licita *c. 2. q. 3.*

4. Qualiter peccent diuinatione vtentes, & quæ excuſent vel minuant peccatum. *q. 4.*

5. Quale peccatum ſit oracula dæmonum conſulere? *q. 6. ſect. 1.*

6. In necromantia quibus vſæ mediis ſeu inſtrumentis, quorum ratione poteſt accedere infanticidium, & ſimilia peccata. *Sect. 2*

Ex ſeqq. ſectionibus diſcet ſpecies diuinationis cum pacto expreſſo. In ſpecie quoque illarum vltima de oculi excuſſione, nota incidere in obligationem reſtituendi, ratione damni iniuſtè illati.

8. *in q. 7.* diſcet varias ſpecies pacti impliciti; ex quibus poterit decidere caſus ſimiles, vt de ſaltantibus per pyras, de aſſeruantibus *ἄμνιον*, de ferentibus amethyſtum vt ſomnient, de offerentibus candelam S. Antonio vt furem indicet; & in quibuſdam poteſt accedere obligatio famæ reſtituendæ, vt in Parthenomantia.

9. quomodo liceat niti ominibus, prodigiis & portentis? quando peccetur in huiuſmodi obſeruandis? *ſect. 2.*

10. Quando ſit ſors diuinatoria & prohibita? maximè de illa quæ ſit per inſpectionem libri ſacri. *ſect. 3.*

11. Ad naturam peccati huius intelligendam planè neceſſaria eſt. *ſect. 4.*

12. Diſcet peccata aſtrologorum, Genethliacorum, & ceterorum iudiciariorum etiam medicorum & chirurgorum. *c. 3. q. 1.*

13. Quæ liceat diuinare ex elementis & mixtis inſenſilibus, vt cometis, halonibus &c. quæ non? *q. 2.*

14. Quid liceat medicis diuinare. *q. 3.*

15. Quando peccent phyſiognomi? *q. 4.*

16. Quale peccatum ſit chiromantia? *q. 5.*

17. Quæ ſomnia licet obſeruare & interpretationem quærere? *q. 6.* In fine quæſtionis habebit exemplum faciendæ in ſimilibus diſquiſitionis.

18. Quæ occurrant hodie peccata in ſorte diuiſoria, & quibus caſibus ſit licita? *c. 4. q. 1.*

19. Quæ

Google

19. Quæ peccata contingant in contractu ſortis, quem vocant ollæ ſeu Lotheryæ? quæ quoad venditorem, quæ quoad emptores, quæ quoad miniſtros ſeu aſſiſtentes, quæ quoad remp. vel Principem? *q. 2.*

20. Quæ peccata ſint canonicæ purgationis: an quis eam cum mendacio vſurpauit? *q. 3.*

21. An víus ſit vulgaribus purgationibus interroget; tam ſubeundo, quàm exigendo. Notet quæ dicta de prouocatione ad diuinum iudicium; quomodo in ea peccetur: item de duello publico & priuato propter adiunctam excommunicationem: & notet quæ ad explicationem cenſuræ illius hic addita. *Sect. 1. & 2.*

22. De peccatis purgationum variarum per ignem *Sect. 3.*

23. Peccata probationis aquæ frigidæ vel feruentis. *ſect. 4.*

24. diſcet, cur & quomodo peccet iudex probatione illa vulgari, qua ſagæ in aquam proiectæ creduntur ſupernatare: & quid reſpondendum nitentibus conſuetudine ſeu corruptela quorumdam iudicum. *q. 5.*

25. Notet quæ hîc dicuntur, vt communia omnibus vulgaribus purgationibus.

26. Item notet, quæ de excuſatione ex capite ignorantiæ aliquando iudices prætexunt; vt ſciat quando bona intentio excuſationem illis præbeat, quando verò non præbeat.

27. Item, quale ſit peccatum error ſine dolo?

28. Peccare iudices, qui, ſemota lege & ratione, arbitrii liberam plenitudinem ſequuntur: & quo modo omnis iudex legi ſit ſubiectus? *Sect. 2. litt. I.*

29. Peccare quando canonibus non obtemperant? *ſect. 3.*

30. Quando liceat ſignum petere? & quæ fides requiſita ad editionem miraculorum?

31. Quo modo peccet torquens vel damnans eum, cui hæc purgatio fuit adhibita? *d ſect. 3.*

33. De peccato purgantis per pondera & lancem. *q. 6.*

34. De peccato purgantis per crucem.

35. Peccata in quibuſdam aliis generibus, quæ rariora. *ibid.*

Ex libro Quinto diſcet.

1. Quando iudex peccet arbitrando temerè circa criminis grauitatem?

2. Quando peccet minuendo vel augendo pœnam legis?

3. Quem iuris ordinem contemnendo iudex peccet? *ſect. 1.*

4. Quomodo peccet in inquiſitione? 1. circa corpus delicti. 2. ratione accuſationis precedentis. 3. in forma inquiſitionis. 4. quoad precedentia indicia. 5. quoad famam præcedentem. 6. quoad abſolutionem præcedentem. 7. quoad tranſactionem. 8. quoad gratiam Principis. *Sect. 2.*

5. Diſcet de indiciis, quæ vis præcipuorum? 2. quod iudex tenetur aliquando ad damnorum reſtitutionem, ſi non interrogauit de ſociis. 3. quando propterea reo deneganda ſit abſolutio? 4. alia in hac re tam rei quam iudicis peccata. 5. peccata iudicis ex defectu indiciorum ad torturam ſufficientium. 6. quomodo diſtinguenda iactantia à minis? 7. quod mens ſcrutanda in minantis æquiuoca locutione. *Sect. 3.*

6. *Sect. 4.* docet vim minùs certorum indiciorum. 2. quod ex non impedito damno iudex teneatur reſtituere. 3. Peccari in ſortiariorum, defenſione, fauore, patrocinio & occultatione. 4. qui mortaliter peccent non defendendo. 5. qui teneantur reſtituere.

7. diſcet

Digitized by Google

7. diſcet multiplices abuſus iudicum in receptione teſtium. *ſect. 5.*

8. Peccata accuſatorum, & onus reſtituendi. *ſect. 6.*

9. varia peccata in reis comprehendendis, carcerandis, & poſtea ibi aſſeruandis. *ſect. 7.*

10. multa grauia peccata circa modum torturæ, in quantitate & qualitate.

11. quoſdam ritus ſuperſtitioſos contra maleficium (vt vocant vulgo) Taciturnitatis. *ſect. 9.*

12. peccare iudices qui mendacio dolouè reum decipiunt. *ſect. 10.*

13. quando iudex peccet condemnando reum ex ſua confeſſione. *ſect. 11.*

14. Quomodo diſcernendæ, ſuſpicio, opinio, & præſumptio.

15. Cui poſſit iniungi abiuratio, & quo pacto is ad eam inuitus adigi poſſit? *ſect. 12.*

16. Varia in quibus iudices circa canonicam purgationem queant peccare. *ſect. 13.*

17. Quo modo iudex peccet, interdum etiam cum onere reſtituendi, eo quòd cùm deberet abſolutè abſoluere, tantùm abſoluit reum à iudicii inſtantia? *ſect. 14.*

18. Quo modo qualificanda ſortilegia? item quæ ſint hæreticalia, quæ non? & proinde, quibus excommunicatio accedat? *ſect. 15.*

19. Quando iudex peccet in pœnæ irrogatione? *ſect. 16.*

20. peccata quędam propria Sacerdotum & clericorum in hac materia, de quibus illi interrogandi. *ibid.*

21. Quando iudex remittens pœnam teneatur ad reſtitutionem & peccet? *ibid.*

22. Peccatum legentium vel retinentium libros Magicos. *ſect. 17.*

23. An præbenda maleficis ad mortem damnatis Euchariſtia, & vnctio, & quid in Euchariſtia præbenda ſit obſeruandum. *ſect. 18.*

24. Peccetnè iudex ſepulturam denegando. *ſect. 19.*

25. Peccatum eorum qui ſubminiſtrant inſtrumenta necis, vt reus euadat pœnam publicam. *Ibidem.*

SECTIO II.

De Sigillo confeſſionis in hac materia.

C HAnc ſectionem addo, propter quorumdam confeſſariorum ſimplicitatem, & quorumdam Iudicum temeritatem atq; malitiam; qui, quantum poſſunt, conantur ex confeſſariis, directè, indirectéue, tum ante Rei mortem, tum poſt eam, exſculpere, num reus fuerit peccati illius conſcius. Adeò vt alicubi audiuerim ſolitos quodam loco confeſſarios à iudice poſt latam ſententiam mortis in reum interrogari; ſitné iuſtè damnatus reus, necne? & religioſos quoſdam, eò quod hanc Iudicum iniquam importunitatem, vt ſacrilegam, graui oratione repreſſiſſent, inpoſterum ad reos audiendos vocari deſiiſſe. Notandum primò ſigillum confeſſionis vim æqualem habere in omni crimine etiam maximè enormi; vt in crimine læſæ Maieſtatis humanæ, & hęreſis a; vnde patet falſum & erroneum eſſe verſiculum illum vulgarem;

Eſt hæreſis crimen, quod nec confeſſio celat.

Notandum ſecundò, ex communi ſententia, ſeruandum ſigillum, vt ante rei mortem, ſic & eo mortuo. quia moriendo ius famæ ſuæ non amiſit: nec confeſſio eius propterea minùs confeſſio eſſe cæpit, quàm priùs. Notandum tertiò, Doctores quando concedunt veniam detegendi, ſeu narrandi aliqua accepta in confeſſione; nunquam loqui de expreſſione delicti in ſpecie, vel per-

a *Gig. de cri. laſ. Mai. lib. 2. rub. qui accuſa. poſ. qu. 18. Anton. Gabriel. li. 7. concl. vlt. nu. 17. Albertin. de cognoſcend. aſſertio. Cathol. q. 25. Scot. & Ric. in 4. d. 21.*

perſonæ nominatione; ſed omnes tantum agere, de quadam generali reuelatione delicti, ſic facta, vt per eam nequeat ad perſonarum cognitionem deueniri [a]. Notandum 4. aliud eſſe ſi agatur de delicto committendo, aliud ſi de iam commiſſo.

D Quoad delictum commiſſum; inprimis eſt ſententia quorumdam, quæ communis videtur Canoniſtarum [b], poſſe Sacerdotem delictum iam commiſſum reuelare, quod non in Sacramento pœnitentiæ; ſed extra illud, ſub promiſſione ſecreti & ſigilli confeſſionis accepit; immò, ſi in teſtem producatur, debere illud reuelare in iudicio; hæc ſententia reiicitur ab aliis [c], volentibus veram eſſe de crimine committendo, non de crimine commiſſo. probabilem puto vtramque, ſed poſteriorem eſſe tutiorem: in rigore quidem, qui ſe obligat ſub ſecreto tali, æquè ſe obligat quoad commiſſa & committenda; ſed cenſetur Eccleſia propter publicum bonum, velle irritare promiſſionem illam quoad crimen committendum; qui fauor boni publici ceſſat ordinariè, quoad crimen commiſſum. ideò ſi graue damnum inferretur celatione illius criminis commiſſi; teneri tum quoque illud ſic reuelari fatentur Menoch. & Farinacius, doctiſſ. duo Iuriſconſulti. Sanè promiſſio illa ſub ſecreto ſigilli facere nequit, vt quod ſigillum non eſt, id tale fiat: ſed obligat ſolummodò more promiſſionum aliarum de ſecreto ſeruando: quarum vis ſe in detrimentum reip. contra æquum & bonum nequit porrigere. Quoad delicta committenda; quando quis non vult abſtinere aut ſe emendare, ſed crimen ſtatuit perficere, fuêre nonnulli Iuriſtæ, qui cenſuerint, ea poſſe à confeſſario reuelari [d]. hæc ſententia periculoſa eſt, & retrahit homines à confeſſione. Excuſari poſſent auctores eius, ſi dumtaxat locuti forent, de eo qui ſpecie confitentis accederet, reuera tamen non haberet animum confitendi; ſed vel conſilii petendi tantùm, vel accipiendi confeſſarium, aut pertrahendi in ſocietatem criminis; tunc enim non eſt verum ſigillum, nec res ſub ſigillo credita. Quod ſi quis animo confitendi accederet, ſeque clauibus ſubiiciendi, & abſolutionem conſequendi, & ſic, confeſſionis ſigillo rem ſubiiceret: ſequenda omnino communis opinio contraria, quæ pluribus Iuriſtis & Theologis placuit, non eſſe tum licitum detegere, ne reip. quidem proditionem [e]. Hanc ſententiam limitant, primò quoad veram reuelationem: volunt enim poſſe Sacerdotem tunc ipſos confitentes diligenter monere, vt abſtineant, & obuient; tum etiam monere magiſtratus, & Epiſcopum, vt ſuper gregem ſuum vigilent, ciuitatem cuſtodiant, & ſimilia, quibus & malo ſubueniatur, & confeſſio non reueletur [f]. 2. limitant, ſi pœnitens habeat ſocios complices, & ipſe quidem pœniteat, & emendationem ſpondeat; indicat tamen adhuc eſſe periculum, ne per complices, ipſo deſiſtente, ſcelus committatur: tunc enim putant, vt occurratur damno futuro, poſſe Sacerdotem reuelare delictum futurum, etiam confitente non conſentiente [g]. 3. limitant multi Iuriſtæ ſi pœniteat pœnitentem, & velit ſe emendare ac deſiſtere; quod ſi nolit deſiſtere, nec obuiare vt poteſt, ſed perficere mauult: tunc inquiunt non teneri ſacerdotem ad ſigillum, quæ putatur communior ſententia canoniſtarum [h]. fundamentum eorum eſt, quia non putant hanc eſſe veram confeſſionem, nec ſigillo hîc locum eſſe. Sed falluntur, quia vera confeſſio eſt, ſi animum accedentis & confitentis conſideres; licet non ſit perfecta confeſſio & valida. Et ad hoc vt quis ſigilli ſecreto legitur, nihil neceſſe eſt (quod benè docuit Nauarrus) confeſſionem eſſe perfectam & validam. ſi hoc enim requireretur, quanta quæſo porta panderetur malis Sacerdotibus, ad reuelanda ſecreta: quibus ſufficeret minima aliqua cauſa denegandæ abſolutionis? ſed ſatis eſt, ſi pœnitens animo accedat

[a] *ſic poſt Angelum, Alberti. Gigan. & Gabrielium docuit Farinacius to. 1. q. 51. nu. 110.*

[b] *teſtibus Gomeſio 3. p. c. 13. n. 9. & Gabrielio ſupr. n. 16.*

[c] *ſic Menochius li. 1. de præſumpt. q. 89. n. 17. & Farinacius ſupra nu. 115.*

[d] *poſt Innoc. & Abbat. Gabrielius d. côc. vlt. nu. 7. Menoch. de arbitrar. caſ. 180. num. 21.*

[e] *D. Tho. Sot. Richard. & comm. Theologi. vide Nauarr. in c. ſacerdos n. 120. & ſeq. Farin. multos citat iuriſt. as, ſed videtur non ſatis rem aſſecutus.*

[f] *Ex D. Thoma, Auguſtinus ad Angelum. verſ. che hai tradito la tua patria. poſt, nu. 18.*

[g] *ſic poſt alios quos allegant Angel. & Gygas ſupra & Farinac. ſup. num. 101.*

[h] *vt Innocen. Abbat. Anchara. & qui eos ſeqq. Gabriel. & Menoc. ſupr. Gig. ſupr. q. 18. Auguſt. ad Ang. ſupr. Bonacoſſ. ſap. 1. comm. opin. verſ. ſacerdos non poteſt reuelare.*

dat confitendi, ſeque clauibus ſubiiciendi, vt abſolutionem conſequatur, & cum hoc animo ſincerè peccata narret, ac numeratò promat; nihil quod meminerit, ſitque dicendum, prętermittens ſpontè ſua: obligatus enim hoc ipſo manet Sacerdos ad ſigillum ſeruandum: nec æquitas aut religio ſacramenti huius patitur, vt qui fidem habuit, ſuaque arcana credidit confeſſario, vlla ex cauſa decipiatur. ſunt enim permulti, qui licet animo ſint ſatis præparato & forti ad confitendum; infirmiores tamen adhuc ſe putant, quàm vt queant abſtinere, & imaginaria quadam neceſſitate ſe trahi raptarique ad perficiendum putant; quod dolent tamen ſe non penitùs abominari, & à Deo poſtulant vires roburque ſibi ad hoc præſtari; & ignoſci infirmitati ſuæ. Quare tertia hæc limitatio meritò à Theologis pleriſque hodie exploditur: & miror Farinacium eam amplexum; cùm rectè D. Thom. paullo antè fuerit ſecutus.

Quoad 2. limitationem, ſimul & primam, dependent à quæſtione V. *Sacerdos poſſit vti aliquando ſcientia, ex confeſſione parta; ſaltem ad gubernationem, & mala imminentia auertenda?* verbi gratia, confitetur maleficus ſe vel alium poſuiſſe pulueres, vel quid aliud ſub tali limine; & niſi tollantur, domum combuſtendam, Principem interiturum, quotquot vrbem ingredientur egredienturque in magnam perniciem aut periculum venturos. Qua in quæſtione conſentiunt omnes ferè DD. paucis exceptis, licere ſeruata circumſpectione vt nec directè, nec indirectè ad ſuſpicionem peccati confitentis quiſquam deueniat [a]. Sed probabilior eſt contraria ſententia & tutior &, magis conſentanea religioni ac reuerentiæ huic Sacramento debitæ; quam tenuiſſe videtur Henricus Gandenſ. [b] Tutiorem dixi, quia vt illa contraria practicetur ſine periculo, tanta & tam multiplici eſt opus circumſpectione, vt difficile ſit plerumque eam ſeruantem non incidere in ſigilli violationem. 2. qui fauet ipſi Sacramento, cùm inuitet ad illud ipſa ſilentii & arcani neceſſitate, & ſecuritate, ac libertate confitentium. 3. quia S. D. N. Clemens VIII. anno 1592. die 26. Maii, decreto quodam, præcepit ſuperioribus regularium, vt diligentiſſimè caueant, ne notitia de peccatis in confeſſione habita ad exteriorem gubernationem vtantur. Quæ ſanctio etſi liget dumtaxat eos ad quos ſcripta; ſatis tamen indicat Pontifici Maxim. magis probari eam ſententiam; quæ vult ita prorsùs ſe confeſſarios gerere, ac ſi in confeſſione nihil penitùs audiuiſſent; ſibique perſuadere, nullatenùs humanarum rerum regimen ab hoc Sacramento dependere, vt quod ab eo quàm longiſſimè diſtat. Cùm tamen hæc prohibitio in iſto caſu ſit iuris humani; & periculum à republica, vel proximis, cùm citra damnum tuum & ſigilli violationem queas, propulſare, ſit iuris diuini; hautdubiè caſus poſſet incidere; quo quis teneretur hac ſcientia ad malum, quemamodum diximus propulſandum auertendumque vti. præſertim cùm ſententia illa communis ſit probabilis, & nullum ius humanum valeat impedire; ne quis, cùm neceſſitas poſtulat, ad malum ingens impediendum, ſententia probabili vtatur [c]. Et hoc caſu admitti poſſet prima illa limitatio; ſed & 2. ſi per omnia proſpiciatur & caueatur ſigilli integritati. Nec enim putandum, Pontificem de huiuſmodi extraordinariis planè caſibus agere voluiſſe; qui in religioſis congregationibus vix vnquam eueniunt.

Ex hac autem ſententia illud ſequitur; ſi Petrus magus mihi confitens inter circumſtantias peccati complicem indicarit; iſque mox mihi quoque confiteatur, ſed peccatum illud ſibi cum Petro commune reticeat; non poſſe me hac ſcientia vti, ad illum de hoc peccato examinandum; ſed tantùm poſſe me in genere inueſtigare; num ſit aliud quod conſcientiã eius grauet, &

[a] *citant multos Sotus de rat. ſecre. tegendi memb. 3. q. 4. Nau. in d. c. Sacerdos n. 144. & ſeqq. d. 6. & eſt omnium illorum quos citaui litt. c.*

[b] *n. §. 1. & præterea Cardinalis Toleti in ſumm. Caſuum, & Emanuelis Saa in Aphoriſmis.*

[c] *quodlib. 8. q. 29. & 31.*

[d] *vide D. Th. in addit. 3. q. 11. a. 1. ad 1. & 4.*

&perſiſtentem in ſilentio, teneri me ſimpliciter abſoluere. Sequitur ſecundò, Non poſſe Sacerdotem ne metu quidem mortis propoſito, cuiquam hoc crimen reuelare [a], & poſſe eo caſu dicere neſcire ſeſe, nec de tali peccato ſe quidquam audiuiſſe. quia reuera non ſcit, nec audiuit, vt homo, ſeu vt pars reip. Immò ſi mente ſubintelligat, (ſcilicet, vt poſſim reuelare) poſſet dicere ſe hoc in confeſſione non audiuiſſe, vel reum ſibi hoc confeſſum non fuiſſe, & hæc omnia poſſet iuramento confirmare [b]. Nec poteſt ad reuelandum Sacerdos à quoquam cogi, ne à Papa quidem; multo minùs à quouis alio, vt fusè docent Auguſtin. Berous & Hieronym. Gigas. [c] Quod ſi iudex inueniſſet peccatum malefici ſcripto commendatum, vt id confiteretur; vel ab aliquo auſcultante pœnitentem, vel à ſacrilego Sacerdote ſigilli violatore id intellexiſſet; non poſſet iudex his teſtibus, nec illi ſcedulæ, nec ipſi Sacerdoti credere, nec propterea reum capere, vel torquere [d]: immò etiamſi iam illum condemnaſſet teſtibus conuictum; & poſtea intelligeret totam delationem vel accuſationem ortam ex ſigilli violatione, deberet damnatum abſoluere & dimittere [e].

Duo denique ſunt caſus ſoli, quibus liceat reuelare in confeſſione audita. *primus eſt* quando pœnitens Sacerdoti licentiam reuelãdi conceſſit, conſentiunt in hanc Theologi [f], & Iuriſtæ [g] propter tex. clarum *in cap ſignificaſti de adulter*: & quia licet pœnitenti renuntiare iuri in fauorem ſuum introducto. Quidam tamen requirunt, vt hæc licentia detur extra confeſſionem, & rurſùs tunc reus narret ſuum peccatum [h]. Sed hoc non eſt neceſſarium, vt meliùs ceteri cenſent. nam ſi extra confeſſionem iterùm ei narret: iam poterit ex alio capite referre, nempe iuxta limitationem ſequentem. Deinde quid intereſt, dicatne in confeſſione, do tibi licentiam, hoc quod modo narraui reuelandi; an poſt confeſſionem hoc dicat, & iterum narret? Veriores ergo conditiones ſunt, 1. non ſufficere ratihabitionem, neque licentiam interpretatiuã, vel implicitam; ſed requiri explicitam & expreſſam. 2. debere eam eſſe merè liberam & nullatenùs coactam. 3. debere ſubeſſe cauſam iuſtã & magni momenti; vtputa boni publici, aut corporalis vel ſpiritualis boni pœnitentis. Nam iocò vel ex cauſa leui reuelare, etiam habita permiſſione confitentis, ſacrilegium foret. [h] *poſt Halenſem, Scot. Dur. Gabr. & Maior. in 4 d. 21.*

Sacerdoti verò, dicenti ſe licentiam à pœnitente habuiſſe, non ſemper credendũ; ſed dumtaxat, ſi & ipſe bonæ ſit famæ, & iureiurando id confirmet, & pœnitens ei non contradicat. [i] *vide Maſcard. de probation. concluſ. 1286.*

Secundus caſus eſt, ſi ſacerdos idem aliunde ſeu alia via extra confeſſionem, ante vel poſt eam, reſciuerit: quem admittunt, in delictis committendis, Abbas & alii [k]; ſed idem in commiſſis cenſent communiter Theologi [l]. & ratio efficax id perſuadet. nec enim per confeſſionem ſacerdos amittit ius quòd antè habebat; neque id quod poſtea aliunde illi comparatum. Quod ſi amitteret, confeſſio vergeret in damnum publicum. nam fraudibus patrocinaretur, & iudicia euerteret. verbi gratia, ſi quis, coram duobus Sacerdotibus tantùm, maleficium commiſiſſet, & poſtea vtrique confiteretur. iſte enim tum nec deferri nec accuſari à quoquam poſſet: quod, quàm ſit reip. perniciosum, nemo non intelligit. Cauendum tamen Sacerdoti, ne hac licentia vtatur, niſi in re grauiſſima: nam facilè ſcandalum ſequeretur, ſi frequenter & in leuibus rebus ea vteretur, item cauendum, ne quid ampliùs dicat, quàm quod extra confeſſionem cognouit. Sacerdoti verò dicenti ſe extra confeſſionem id reſciuiſſe non credi, niſi id probet, &, ſi non probat, extra ordinem puniendum arbitrio iudicis, communiter cenſent Canoniſtæ [m], ſed hoc arbitror de ſacerdote malæ famæ intelligendum. Nam in eo qui

bonæ

[a] *c. Sacerdos de pen. d. 6. & ibi Nauar à nu. 13. & eſt commu.*

[b] *Nauar. Manual. c. 8. n. 19. communem eſſe docent Gigas d. q. 18. nu. 4. Gomeſ. de crimin. c. 13. n. 9. Maſcardus li. 1. de probation. in præfat. q. 5. n. 51.*

[c] *Berous q. 12. n. 2. Gigas d. q. 18. n. 5.*

[d] *Ant. Gomeſ. d. n. 9. Maſc. d. operis lib. 2. concl 377. n. 1. & 3. Menoc. libr. 1. de præſumpt. q. 89. n. 26. & 27.*

[e] *eſt communis, vide Sotũ in 4. d. 18. q. 4. a. 5.*

[f] *Schol. in 4. d. 18. & 11.*

[g] *in ca. Matthæus de Simonia & in c. ſignificaſti de adulter. Fari. ſupra nu. 111.*

[k] *vide Auguſtinum de Ancona ad Ang. vbi ſupra & Farina. ſupra*

[l] *D. Bonau. d. 21. a. 2. q. 3. Palud. ibid. q. 3. a. 3. Sotus d. d. 18. q. 4. a. 6. Nauar. in d. cap. Sacerdos, n. 161.*

[m] *Nau. & alii quos ſequũtur Maſcardus ſupr. nu. 5. & 6. & Farinacius ſupr. n. 107.*

bonæ famæ eſt, putarim ſufficere iuſiurãdum pro probatione, ſi teſtes deſint: cur enim non hîc ſufficiat, quod in priore caſu ſufficere fatentur?

Denique, extra hos caſus licitos, ſacerdos reuelando violans ſigilli (quod ex iure diuino poſitiuo fluxit) ſecretum, hodie deponendus, & in carcerem perpetuum monaſterii cuiuſpiam detrudendus eſt. *vide Conc. Later. c.21. & c. omnis de pœn. & remiſſ. & Farinac. pract. crimin. q.51. nu. 93.* aliquando tales iuſsi fuerũt à Pontificibus degradari & pœnâ mortis affici, & meritó, exemplum ponit Felicianus, *lib. de degradat. c.14.*

SECTIO III.

De modo confeſſionis.

D PRæter ea quæ cõmunia ſunt in hoc crimine & in ceteris, peculiariter obſeruare oportet cõfeſſarium nonnulla. Quędam pertinent ad interrogatoria; quędam ad præparationem animi; quædam ad obligationem reſtituendi; quędam ad abſolutionem impartiendam.

Quoad interrogatoria, multa fuerunt á me dicta *ſect. 1.* his adde primó quod quia ſagę vix vnquam faciunt integram confeſsionem, idque dæmoni promittunt: rogandæ ſunt de hac re, & ſacrilegæ ſeu mutilatæ confeſsiones omnes repetendæ: deinde vt tunc omnia prodant, inducendæ bonis rationibus, vt velint; & interrogatoriis illis Sect. 1. iuuandæ, vt poſsint. Interrogandæ quoque, an ex animo renunciarint fidei. nam tunc eſt apoſtaſia, an aliquid animo crediderint contra fidem? tunc eſt hæreſis. an abuſæ rebus ſacris? & eſt ſacrilegium. an diabolum adorauerint, ſiue in ſpecie aliqua viſilem, ſiue quẽ non videbant (vt teſtatur Meierus de ſagis Attrebatenſibus anno *1459.*) item quandiu in hoc crimine hæſerint an aliquando animo pœnituerint &c. propter volitiones eiuſdem criminis diuerſas & earum interpolationes. 3. interrogandæ ſunt, an adhuc retineant libros aut alia magica inſtrumenta; quia retentis illis abſolui nequeunt. 4. vtrum alios talia docuerint aut ſeduxerint. quia non debent abſolui, niſi quantum in ſe eſt conuertere illos conentur; & ſi cõuerti noluerint, eos ad ſuperiores magiſtratúmue deferãt; aut accuſent. Si tamen confeſſio fiat in articulo mortis, ſufficiet tum, qui præſentes fuerint in genere monere & hortari, vt à deceptione & hæreſi tali recedant, ſibique in poſterum caueant &c. 5. videndum, vt occaſiones relabendi euitentur, & tollantur, verbi gratia ſi habitat, vel verſatur inter maleficos; quando fieri poteſt, loci mutatio, & ſeparatio, iniungenda. *6.* interrogandæ diligenter de veritate confeſſionis iudiciariæ; hortandæ, ſi cuncta vera, quæ dixerunt?ne mutent, ſed veritatem tueantur, ſi falſa, vt retractent: ſi quos innocentes (vt fit non rarò) detulerint, eos exculpent: ſi quos noxios complices ſciant non emendatos, eos deferant iudici: neq; ex hac generali admonitione irregularitatis periculum eſt.

Quoad animi præparationem, magna in hoc crimine confeſſariis ſe difficultas offert. Inprimis cauendum puto iudicibus, ne reis mortis ſententiam per quoſuis denuncient: deligendi potiùs viri pii & prudentes, qui hoc indicent verbis prudentibus, & ſimul adhortentur ad bonam & ſeriam præparationem. docet autem, in hoc maximè crimine, experientia, nõ expedire eos, qui confeſſarii ſunt futuri, ante ſententiæ pronunciationem ad reos accedere, vt eorum confeſſionem excipiant: vix enim verum fatentur, dum ſibi timent à delatione: item docet eadẽ experientia, non eſſe vtile, immò ſæpiùs noxium eſſe, ſi ipſemet confeſſarius mortis ſententiam reo intimet. ſic enim à tali nunciò vtplurimum abhorrent, vt rarò poſtmodum rectas & ſinceras admonitiones in animum admittant. Illud quoque memini à me quæſitum aliquando, *An dum in tormentis reus verſatur, liceat vel expediat, quæſtioni confeſſarium in-*

Digitized by Google

um intereſſe? ſcio id latrunculatores à ſacerdotibus aliquando petere: ſed, impudentiores illi, an imprudentiores iſti qui faciunt, neſcio. abuſus eſt certè, propter irregularitatis multa quæ ſe hîc ingerunt pericula. quæ ibi neceſſitas confeſſarii? immò, quæ vtilitas? hortetur ad ſilentium? cauſa eſt cruciatus augendi. hortetur ad confeſſionem veritatis? mortis ſententiam accelerat. abſit potiùs, & fugiat à tam acerbo & ferali ſpectaculo ſacerdos; ſeque contaminari putet, ſi propior adſiſtat, & oculis hauriat hanc carnificinam. fateor illud vtile futurum, ſi in vicino quopiam cubiculo ſit; vt, ſi in mortis periculum reus incideret, iuuare poſſit celeriter, & deficienti venire ſuppetias. Morienti adeſſe confeſſarium neceſſe eſt, propter Diaboli inſidias, qui *calcaneo inſidiatur*, hoc eſt vltimo vitæ humanæ actui. Hic quæri audio: *num liceat à iudice petere; vt, ſi reus viuus rogo tradendus ſit exurendus; ſacculus pulnereus pectori appendatur, accelcranda mortis gratia; vel, cum appenſus eſt, à carnifice, vt ignem illi admoneat: vel à iudice, vt ſtrangulari iubeat eum, qui lento igne conſumitur?* vulgus Doctorum talem putat incidere in irregularitatis notam. Si incideret, foret ea, quam vocant, *ob defectum lenitatis*. at mihi hic lenitas exuberare videtur potiùs, quam deeſſe: & opus meritorium puto, quodque non ſacerdotem modò, ſed & quemuis Prælatum deceat maximè. non tam mors acceleratur, quàm cruciatuum finis accerſitur. moriturus ille certò: agitur, ne per tot ſupplicia. Sed ad confeſſionem reuertamur.

In contritione procuranda, hoc opus hic labor eſt, non ex parte Dei, ſed ex parte ipſius malefici; quem ordinariè duo impediunt, error, & metus. Error quidem multiplex. Nam poſtquam captæ ſunt maleficæ, vt ipſæmet ſæpè faſſæ, *tunc Diabolus* (verba ſunt Grillandi [a]) *nihil aliud ſatagit, nec laborat in alio, niſi in perſuadendo, vt perſiſtant in ſententia & vſque in vitæ finem perſeuerent.*] adducantur licet in ſupplicii locum, igniſque ſuccendatur, ſe illarum corpora, & laqueo, & flammis palàm erepturum, facturumque, vt ex flammarum contactu nullum dolorem percipiant. Quod ſi mori illas contingat incendio, mortem illam cruciat⁹ expertem fore; migraturas ex huius vitæ miſeriis abſque ſupplicii ſenſu, vt in futuræ vitæ beatitudinem transferantur. illic eas dæmonibus ſimiles fore; eodem robore, ſcientia, diuitiis, potentia, voluptate, quibus ipſe dæmon potitur ac pollet, donandas. Sic mendax decipit. Alius error eſt; quia perſuadet impoſſibile eſſe ipſis ad Deum conuerti, & veniam conſequi peccatorum, propter pactum ſecum initum, & Dei abnegationem. aliaque quibus ſe contaminarunt ſcelera nefandiſſima. Sic illas, dum vel deſperatione deiicit, vel ſpe lactat & extollit, ſemper conatur obdurare; vt cuncta negent, reſpuant confiteri, non reſipiſcant, nihil pœniteat deliquiſſe. Hic in promptu Sacerdos habeat, & ſacræ ſcripturæ teſtimonia, & Patrum ſententias, & exempla omnis æui; quibus clarè demonſtret vtroque dæmonem mentiri; ſerio conuerſos nunquam à Deo reiici: nihil eorum, quæ pollicetur, iactatorem illum præſtare poſſe, neque ſi poſſet velle. Grauitatem quoque criminis poterit proponere; ex circumſtantiis hæreſis, idololatriæ, Apoſtaſiæ, homicidii, parricidii, rapinæ, Sodomiæ, & ſacrilegii. Impænitentiæ verò iſtius ſignum idem Grillandus [b]; maximè quoad mulieres; certum eſſe dicit: ſi lacrymas nullas emittant, cùm tamen flere, gemere, ſuſpirareque videantur, & omni conatu lacrymari conentur. Hanc ipſe cum aliis Iuriſconſ. veriſſimam notam putat, qua conſtet eas non verè, ſed fictè tantùm pœnitere. cuius rei, cùm videat ſe rationem nullam naturalem idoneam reddere poſſe; confugit ad ſupernaturalem, vultque id fieri à diuina prouidentia in pœnitentiæ fauorem. Cenſent itaque Grillandus & ſocii; ſi ſaga lacrymetur, verè illam pœnitere ex animo; ſi non lacrymetur, fingere pœnitentiam

a de ſortileg. q. 9. num. 2.

b ſupra nu. 3.

Nun-

Nunquam iudici auctor fuerim huic coniecturæ inniti, vt certæ vel idoneæ. Nam experientia illa, quam ex aliquibus ait Grillandus ſe collegiſſe, fallax eſt & incerta: tum quia nõnumquam ipſa doloris magnitudo lacrymas deſiccet, & planè tollat, iuxta illud orcheſtræ [a], *Sene. in Oedi. v. 57.*

Fletuque acerbo funera & queſtu carent:
Quin iſta tanti pernicax clades mali
Siccauit oculos. quodque in extremis ſolet,
Periere lacrymæ.

Solet ait, & verum eſt. Iam ex aduerſo ſæpè præ lætitia quidam lacrymantur, iuxta illud eiuſdem [b]. *b in Thye.*

Subitos fundunt.
Oculi fletus: nec cauſa ſubeſt.
Dolor an metus eſt? an habet lacrymas
Magna voluptas?

Nec iuuant illum argumenta è Canonibus petita; quibus tantum probatur lacrymas eſſe ſignum pœnitentiæ, & nubis mæſtæ animum obſidentis profluuium; lacrymis quoque peccata dilui, & fœditatem animo elui: quæ vt veriſſima ſunt, ita minimè probant; nullum pœnitere, niſi & lacrymetur. quidam ſunt tam duro vultu, tam ſicco cerebro, vt lacrymari neſciant, etiam pueri. poſſunt ergo mulieres quoque tales reperiri. Nam pueri non minùs humidi, non minùs ad lacrymas faciles, quàm illæ. Accedit quod I.C. iſti non ſatis inter ſe concordes. diſſident ab inuicem, quidam à ſeipſis. Aliquando ſcribunt defectum lacrymarum eſſe indicium ipſius maleficii, nam maleficas eſſe, quæ non lacrymentur: at Grillandus fatetur maleficas, cùm verè pœnitent lacrymari. An hæc conſentanea, & non pugnantia? ſi dicas, lacrymari, quia eo ipſo, quod pœnitent, maleficæ eſſe deſierunt: ſicut adulter eſſe deſinit affectu, quem peccaſſe pœnitet. verum hoc quidem. Sed quid ſi pœnituerit peccaſſe, & poſt pœnitentiam hanc animi comprehendatur ea, quæ veneficiis ſuis multos interemerat? hæc iuxta Grillandum poterit lacrymari, quia pœnituit: iuxta ceteros verò adhuc lacrymari non poterit, quia, quoad externum forum adhuc eſt verè malefica. nam vt Grillandus hoc ſuum dictum ſtabilit auctoritate diuinæ prouidentiæ, ad pœnitentiam animi declarandam: ſic alii illi ſuum quoq; firmant eadem diuina prouidentia, quam decet fauere iudicibus ad criminis commiſſi deprehenſionẽ, & vindictam. quare iuxta illos, vt crimen huius maleficæ (quoad forum externum talis eſſe non deſiit) puniatur, neceſſe eſt hoc indicio illam detegi, vt flere non queat, quam lacrymaturam Grillandus contendit. Planè confeſſario omnia huiuſmodi indicia aſpernanda, omnes huiuſmodi coniecturæ fugiendæ ſunt: eò quòd pœnitenti pro ſe, & contra ſe loquenti, tenetur credere. Denique quis adeò fori huius interni inexpertus eſt, qui neſciat, ſæpè vbertim flere quoſdam confitentes exiguo tactos dolore; & alios multò grauiùs affectos, & ictos profundiùs, nec vnam lacrymulam emittere?

Vrget etiã tum reos metus duplex, alter verborum & minarũ à dæmone, à quo incarceratæ non rarò affliguntur crudeliſſimè: alter humanæ infamiæ: contra vtrumque rationibus, exemplisque armari à confeſſario illas oportet.

F De tertio illo, nempe *reſtitutionis obligatione*; conſiderandum, ſitne damnum adhuc impẽdens, an verò iam fuerit illatum. ſi damnũ adhuc pendet, vt ſi res adhuc ſit planè integra, vel venenum vel aliud maleficiũ nondum cæperit lædere, ſed poſt aliquod tempus effectũ ſuum exſeret: non eſt reus abſoluendus, donec quocumq; modo licito conetur malis futuris obuiare, & veneno antidotum præbere; vel maleficium deſtruere; idq; totum de conſilio confeſſarii docti & prudentis; cui attendendum, ne occultum crimen pandatur,

& ne qua media illicita adhibeantur. Si verò aliqua iam damna fortunis perſoniſue fuerint illata; non abſoluat confeſſarius,ſine præuia ſatisfactione, aut (ſi eam nequit reus prẹſtare) ſine fideiuſſoria, vel ſaltem iuratoria cautione. ita ſanè quando quis adhuc liber iuriſq; ſui confitetur.Nã quando eſt damnatus ad mortẽ;in locis vbi bona non confiſcantur,ſufficit,confeſſarius hanc defuncti obligationẽ(ex eius conſenſu)hæredib. ſignificari curet,ſi poteſt:tuncque officium magiſtratus fuerit,cogere hæredes ad ſatisfaciendum: immò & reus deberet hoc corã iudicibus declarare; velle ſe, vt de bonis ſuis, omnibus (quoad fieri poterit) ſatisfiat, qui damnum acceperunt. At in locis, vbi bonorum confiſcatio capitale ſupplicium conſequitur; officium confeſſarii erit, monere reum, vt iudicibus indicet ſe à fiſco petere,vt qui in bonis, etiam in reſtitutione hac exſequenda ſuccedat: ſi reus hoc nequeat facere, confeſſarius obeat munus, ſaltem monendo iudices vel fiſcum. Non enim malefici per mortis pœnam, euadunt obligationem reſtituendi. Nam mortem ſubeunt propter iniuriam reip.irrogatam, non propter iniuriam priuatorum. Et hæc eadem realis obligatio reſtituendi, migrat ad quoſuis bonorum ſucceſſores: cùm non pœna ſit,ſed debitum. quare tenebuntur hæredes, quicumque fuerint, damna reſarcire, quatenùs ad eos ex bonis malefici commodum peruenerit [a]. Ceſſaret obligatio iſta,ſi pars læſa profiteretur,ſe tali ſupplicio contentam eſſe,ſibiq; ſic ſatisfactum [b].

G

Quartò *quoad abſolutionem*,quædã particularia occurrunt. Quærendum enim, an pactum habeant cum dæmone expreſſum;quid promiſerint, & qua ſollemnitate. de his ſollemnitatibus *lib. 2.* diximus per multa; quæ poſtquam ſcripſiſſem,venit ad manus meas liber Gallicus Florimundi Raëmundi,Senatoris Regii in Burdegalenſi curia, viri pii, Catholici, & eruditi [c]; in quo ritus nõnulli,ceteris nef ndiores,& magis ſacrilegi continentur: fideliter eius verba transferam in Latinum ſermonem. ſcribit in hac Curia anno 1594. auditam mulierculam, Aquitanam adoleſcentulam, non inſcita forma, quæ ſine tormentorum cruciatu ſpontè ſua fatebatur; *ſe,teneriore adhuc ætate cùm foret, à quodam Italo corruptam,& poſt ea,quæ D. Ioannis Præcurſoris diem præcedit, nocte media,in agrum quendam abductam. illic Italum fagina virgula circulum in ſolo deſignaſſe, certaq; verba in libro quodam nigro lecta ſubmurmuraſſe: ſubito deinde hircum grandem planè atrum aſtitiſſe,probè cornutum,comitatum feminis duabus, & mox acceſſiſſe virum veſtitu ornatuq; ſacerdotali. Hircum quæſiiſſe ab Italo,quæ puella iſthæc foret? reſpondiſſe hunc,eam à ſe adductam,vt hircus in ſuarum numerum illam referret. Quo audito,iuſſit hircus,vt illa ſignum crucis manu læua efformaret; & , quotquot aderant. ſalutatoriæ venerationis officio fungentes,accederent propiùs. fecère illi, & oſculum ſub ipſa cauda labris impreſſere. Inter hirci cornua nigricolor candela tetrum lumen præbebat: de hac, quas ſinguli manu tenebant,accenderunt,&,cùm hircũ adorabant, ſtipem pecuniariam in peluim, quæ aderat,iniiciebant. Hoc primo factum tempore. Poſtea Italus feminam in eundem iterum locum reduxit, tunc hircus ab ea poſtulauit corollam ſeu ſertum de capillis eius: Italus capillos deſecuit, & illi obtulit: hoc ſigno deſponſam ſeduxit hircus à turba, & in vicinum nemus deductam. ſolo appreſſam,iniuit:quæ feminæ commixtio(vt aiebat)mirè ingrata & voluptatis planè expers fuit, imò & cum ſenſu doloris acerbi, & horroris, ob ſemen hirci, quod glaciei inſtar frigidum experiebatur. Singulis quoque menſe Mercurij & Veneris diebus ſemel,generale Capitulum(ſic vocabat) celebrabatur apud Puteum de Dome, ad quem conuentum ipſa infinitis vicibus acceſſerat, cum aliis pluſquam ſexaginta, qui ſinguli candelam nigram ſecum adferebant,& de illa hircina inter cornua lucente accendebant,quam hircus admotam poſtico,poſteriore illo ſubcaudino flatu accenderat. Quo peracto omnes tripudium orbiculare, obuerſo inuicem tergo iunctis manibus, auſpicabantur. Miſſæ quoque ſimulacrum exhibebatur:quod qui peragebat(quem illa nominauit) caſula nigra, crux*

cui

[a] c. in litteris de raptor. & incend. eſt cõmunis teſtib. Couarr. l. 3. var. reſol. cap. 3. Claro §. fin. q. 51.
[b] Nauar. Manual. c. 15. nu. 25. Binsfel. de confeſſ. malef. par. 2. prælud. 13.
[c] libr. de Anti Christo c. 7.

cui nulla intexta, veſtiebatur; loco ſacrificij incruenti & ſacra hoſtia, eleuabat reſegmen ſiue orbem ex rapâ, tinctum fuligine: & eo eleuante clamabatur à præſentibus, vnanimi voce; Magiſter adiuua nos. Calici, loco vini, aqua infundebatur. Luſtralem verò aquam ſic conficiebant. ſcrobi in terram defoſſa hircus immingebat: hac vnda, pura ſcilicet, ſacrificus & aſpergillo atro cunctos aſpergebat. In hoc conuentu miniſteria ſortilegii ſingulis diſtribuebantur, & ſinguli rerum à ſe geſtarum rationem reddebant: diſceptabatur de venenis, maleficiis, ligaminibus, & remediis magicis, & perdendis frugibus, ſimilibuſque criminibus.] Hactenùs Raëmundus. Sunt ergo ſimilia ſcrutanda, vt de Sacrilegii, apoſtaſiæ & idolatriæ genere conſtet: quærendum quoque, an aliquem fidei errorem mente fouerint. verbi gratia, quod non ſit vnus Deus; quod Diabolus ſit Deus, vel quod ſit omniſcius, aut omnipotens; quod IESVS Chriſtus non ſit Saluator; quod Sacramenta Eccleſiæ non ſint vllius efficacitatis ſupernaturalis, vel quod vim habeant ad maleficiorum operationem &c. de quibus actum toto opere. Si quid huiuſmodi crediderint, ſunt hæretici, & ab hæreſi, eiuſque excommunicatione priùs abſoluendi. Si nihil huiuſmodi crediderint; in conſcientiæ foro hæretici non cenſentur; ſed abſoluendi, ſicut ii, qui contra fidei dumtaxat profeſſionem, & per ſacrilegia, mortaliter peccarunt: licet aliud ſit dicendum in foro fori. Attendere præterea oportet confeſſarium, an confitens aliquam aliam incurrerit Eccleſiaſticam cenſuram; verbi gratia, vtrum maleficium vel veneficium (qualecumque id etiam abortionis vel philtri) præbitum ſit clerico vel religioſæ perſonæ (quibus priuilegium Canonis *cap. ſi quis ſuadente*, proſpectum voluit) vnde illius ſit ſecuta mors vel mutilatio (tum enim incurritur etiam irregularitas a;) vel etiam notabilis læſio, ratione cuius incurritur excommunicatio illa violentæ manus in clericos iniectionis. Si videt cenſuram incuriſſe, ab ea debet
H primùm abſoluere: ſi dubitat, vtendum abſolutione conditionata. Sed quia non cuiuis Sacerdoti competit ius abſoluendi in quouis caſu: ideò diſtinguendum in confeſſione rei ad mortem damnati, & alterius, ſponte confitentis, non condemnati. Etenim, cùm ille cenſeatur in articulo mortis (quoad hoc) poſitus b; à confeſſario poterit abſolui à quibuſlibet cenſuris etiam reſeruatis, quia in mortis articulo omnis reſeruatio ceſſat c. Secùs eſt, quoad illos alios, qui non ſunt in mortis articulo: nam quoad hos, ſolent ab Epiſcopis ſibi reſeruari; veneficia, ſortilegia, maleficia & incantationes, dumtaxat tamen, ſecuto effectu, & quoad actus exteriores [d]: Sixtus etiam V. anno 1588. ſibi ſoli reſeruarat crimen aborſus: ſed illa bulla extra Italiam vix innotuit, nec à maiore populi parte recepta fuit, & ideo vix alibi ligauit, ex Nauarr. ſententia valdè probabili [e]: quin etiam Ioann. Chappeauuille olim Pœnitentiarius, nunc Vicarius Leodienſis, ſcribit ſe à viris fide digniſſimis accepiſſe, conſtitutionem hanc Sixti V. & in ea contenta, per ſucceſſorem eius ad ius antiquum reuocatam [f]. & P. Saa in verbo *homicidium* teſtatur Greg. XIIII. declaraſſe pœnas bullæ illius dumtaxat locum habere; quoad fætum iam animatum, vnde colligitur pleraſq; illationes quas Viualdus poſuit in Sixtinæ bullæ explicationes falſas eſſe. Quoad illas Epiſcopales reſeruationes, graue dubium eſt; *an Mendicantibus ordinibus, virtute ſuorum priuilegiorum, etiam maris magni, quibus eis permittitur quoſcumq; & vndecumq; ad eos venientes abſoluere à cunctis peccatis & cenſuris etiam Pontifici Max. reſeruatis, exceptis iis quæ in bulla Cænæ Domini continentur, an inquam, iis liceat abſoluere à reſeruatis Epiſcopo caſibus, poſt Concilium Tridentinum?* Negatiuam partem tuentur Felicianus Epiſcopus Scalenſis [g], Viualdus [h], & recentior alius ſcriptor. nituntur his argumentis, 1. Gregor. 13. (vt teſtatur quibuſdam epiſt. nepos eius Card. S. Sixti) Borromæo, & Palæotto Cardinalibus de ſententia congregationis Cardinalium ad de-

[a] *c. de cæter. c. presbyterum. c. aduerſitatem de homicid.*
[b] *Silueſ. ver. confeſſio. 1. §. 7. Hadria. de confeſſ. q. 3. Canus de pœn. p. 5. Sotus in 4. d. 18. ar. 4. & Nauar. ca. 2. num. 9.*
[c] *c. paſtoralis. §. præterea. de off. ordina. c. fures. de furt. Conc. Tridentin. ſeſſ. 14. de pœn. c. 7.*
[d] *ex receptiore ſententia Paludani apud Silu. in verb. caſus. q. 5. & Antonin. p. 3. ti. 17. c. 11.*
[e] *Manual. c. 23. n. 41.*
[f] *li. de Caſibus reſeruatis. c. 9. q. 1.*
[g] *tractat. de cenſur.*
[h] *de abſolutione nu. 52. in 5. editione Candela aurei.*

ad declarationem Concilii Tridentini reſpondit, hoc iam non poſſe Regulares virtute ſuorum priuilegiorum: idque Borromæus, & ſynodus Mediolanenſis ſtatuere, & excommunicationis pœna ſanciuere [a]. Secundò quia SS. D. N. Innocentius IX. & Clemens. VIII. in ſuis iubilæis concedunt caſus Epiſcopis reſeruatos; quo indicant, abſque Iubilæo, aliàs non poſſe: hoc ſecundum argumentum Viuald. putat conuincere; vt & plurimum, auctor ille recentior. Tertiò quidam obiiciunt Clement. Dudum de ſepult. & clem. 1. de priuileg. Verumtamen placet magis affirmatiua ſententia, quam Viualdus [b]. tribuit Nauarro Fumo; Henriq. & Bart. Medinæ. tenet etiam Ambr. Carolus in *diſputat. de Miniſtro Sacrament. confeſſion. art. 16. & art. 91.* Nec quoad forum internum vllam puto eſſe limitationem: quoad externum forum, obtinet illa, quam quidam ponunt, ſi Epiſcopus caſum ſibi reſeruaſſet addita excommunicatione latæ ſententiæ. Et hæc doctrina probatur efficaciter; quia caſus Epiſcopales ſunt minores caſibus Pontificiis. cùm ergo ſuos Pont. concedat, multo magis concedere cenſendus eſt illos minores [c]. Conf. Pontifex poteſt abſoluere à reſeruatis Epiſcopalibus; ſed per huiuſmodi priuilegia concedit Religioſis, & quaſi delegat ſuam abſoluendi poteſtatem [d]. Secundò bullæ cruciatæ, & quarumdam Sodalitatum; quibus datur licentia eligendi confeſſarium, qui eos abſoluat ab omnibus peccatis; tribuunt licentiam ei quem iſti elegerint, ſic eos abſoluendi etiam à caſibus Epiſcopalibus [e]: multo igitur magis hanc licentiam tribuent bullæ & priuilegia immediatè religioſis à ſede Apoſtolica conceſſa. Tertiò quia nec concilium Tridentinum; nec Gregor. XIII. priuilegia hæc quoad omnes vbique religioſos apertè reuocarunt, quod erat neceſſarium [f]. De Concilio Tridentino id fatetur Viualdus num. 40. *illud c. 7. ſeſſ. 14.* tantum tribuere Epiſcopis facultatem reſeruandi caſus quoad ſuos ſubditos: ſed regulares iſti non ſunt illorum ſubditi, ſed immediatè ſubiiciuntur ſedi Apoſtolicæ. Vnde etiam infert idem Viuald. Bulla Pii 4. quæ concilio Trident. additur, non eſſe reuocatum hoc priuilegium, eò quòd mare magnum dumtaxat in hac bulla reuocatur, quoad ea in quibus repugnat ſtatutis Sacroſancti illius concilii: Concilium verò non inuenitur religioſos, quoad hoc, ordinariis ſubiicere, nec etiam religioſorum reuocare priuilegia iſta: quare non repugnat hoc priuilegium concilii Decretis, nec eſt à Pio V. reuocatum. Quoad Gregor. verò XIII. optimè idem Viuald. *num. 44.* oſtenderat idem dicendum; nempè nuſquam vlla bulla vel motu proprio dicta priuilegia reuocaſſe. Imò illa qua quædam priuilegia conceſſa per Pium V. religioſis videtur reſtringere; hæc de quibus agimus, in ſuo robore relinquit, cùm ait; *eam deinceps diſpoſitionem atque deciſionem pro ſubiecta materia futuram eſſe, quæ ſiue ex iure veteri ſiue ex dictis ſacri concilij decretis, ſiue alias, ante dictarum litterarum & conſtitutionum editionem erat, & ſi ipſa non emanaſſent futura fuiſſet, ad quam diſpoſitionem & deciſionem, ſuumque priſtinum ſtatum, illa omnia reducimus.*] cùm ergo antiquo iure religioſi habeant [g] facultatem ab omnibus his caſibus abſoluendi (dummodo ipſi ſint à ſuperioribus ſuis præſentati, & ab Epiſcopo [h] approbati) neque hoc illis Tridentinum Concil. ademerit: & Gregor. XIII. verbis illis omnia, ſicut erant ante Pii V. conſtitutionem, reliquerit: conſequens eſt, per Epiſcopos huic priuilegio, ſine noua Pontificis Max. permiſſione, derogari non poſſe: cùm in ſuperiorem ſuum, Epiſcopum Epiſcoporum, ius non habeant. Confirma. hoc eis non licere per bullas Alexand. 4. Sixti. 4. & Leonis. X. quarum verba retulit idemmet Viuald. *ſupra num. 46.* vbi vide.

Ad argumenta in contrarium Reſpond. *Ad 1.* quidem reſcripta illa fuiſſe perſonalia & in fauorem particularium perſonarum, nempe Prælatorum illorum

[a] *Borromæus in Inſtruct. Paſtor. p. 153. editis Antuer. 1586. Concil. Mediolan. 3. de Pœnit. ſacram pag. 25.*

[b] *nu. 27. 32. & 35.*

[c] *c. cui conceditur de reg. iur. in 6.*

[d] *gloſſ. in c. 7. de pœnit in 6. argu. Clem. ſuper Cathedrã. de ſepul. ur.*

[e] *Viuald. ſupra n. 37. & 52 poſt Nauarr. in Manua. c. 27.*

[f] *Viuald. nu. 37. poſt Naua. & Henriq.*

[g] *clem. Dudũ de ſepultur. in qua reuocatur & annullatur, Extrauag. inter cunctas de priuileg.*

[h] *ſeſſ. 14. c. 7. Trident.*

illorum, optimè de Eccleſia meritorum; quibus hoc ſpeciali priuilegio Pontifex conceſſit, vt in eorum diœceſibus, nempe Mediolanenſi & Bononienſi, religioſi à caſibus per ipſos reſeruatis non poſſent abſoluere. Quod ſi generaliter hoc Pontifex voluiſſet vbique ſeruari; nouum iſtud ius aliquo Motu proprio vel bulla declaraſſet. nec enim alioqui rectè ſatis conſcientiis prouideretur eorum, qui meritò id ſe & inuincibiliter ignorare dicerent; quod non vt oportet euulgatum ſit. Neq; declarationes illæ Congregationis ligare poſſunt, quamdiu non publicantur, Deinde hæc peculiaris conceſſio cùm vim habeat exceptionis, quoad ceteros magis confirmat, quam eneruat regulam. Denique quoad Societatis I e s v confeſſarios ipſemet Greg. XIII. anno 1583. die 10. Maii. expreſsè declarauit, non eſſe intentionis ſuæ, quod per talem Epiſtolam (*loquitur de illa ipſa Nepotis ſue Cardinalis S. Sixti, quæ obijcitur*) ſit derogata dictæ Societatis facultas, eamque quatenùs opus ſit de nouo confirmauit. *Habetur ea declaratio inter viuæ vocis oracula pag. 131.* vnde ſequitur illam Synodi Mediolan. conſtitutionem non obligaſſe quoad prædictos Patros. Imò, & & ad hominem, quis ita poſſet argumentari. Si peculiare priuilegium conceſſum Borromæo trahendum eſt ad omnes Prælatos: ergo & peculiare priuilegium ſeu declaratio eiuſdem Gregorii facta poſtmodum vni religioni mendicantium, extendenda eſt ad omnes mendicantes. Si verò hoc non recipitur (vt recipiendum non eſt) deſinant ergo prædicti auctores velle, vt illam eorum extenſionem recipiamus.

Ad 2. Reſpond. valdè perperam argumentari, qui ſic argumentantur. Non enim id inſerunt Pontifices propter mendicantes, quibus hoc ius iam competebat; ſed propter ceteros ſacerdotes, qui virtute illius dumtaxat bullæ eligi poſſunt; quibus hoc non aliter licebat, & ideò tum demùm concedebatur.

Ad 3. Reſp. in priori ſanctione, quando Papa negat ſe maiorem religioſis poteſtatem concedere quàm parochis, tunc tantùm loquitur de aliis rebus, non de pertinentibus ad Sacramentum pœnitentiæ: in poſteriore tantùm vetat Regulares, ſine priuilegio abſoluere ab excommunicatione iuris reſeruata *lege Silu. verb. excommunicatio. 7. caſ. 14. Tabien. excommunicatio. 5. caſ. Caiet. eod. verbo c. 64 Nauarr. cap. 27. nu. 101. & Cordub. caſ. 24. fin.*

Hæc (pie Lector & erudite) quæſo vt maturè perpendas, & cum perpenderis, tecum ipſe diiudices, an Viualdus cauſam habuerit, cur à priore ſua ſententia, illis ipſis argumentis; quæ aſcripſi, optimè probata, recederet: quæ nec vno verbulo ſoluit; vt nec ille, recentior alius; quod faciendum erat volenti, tàm reſolutè concludere; [*non ſolum hinc ſequi, religioſos virtute ſuorum priuilegiorum non poſſe abſoluere à caſibus Epiſcopo reſeruatis, niſi hoc illis expreſſè concedatur: ſed etiam haberi reſponſionem ad quæſtionem, alias difficillimam & obſcuriſſimam, vtrum priuilegia mendicantium, quoad facultates abſoluendi in foro conſcientiæ ſint ſublata per concilium Tridentinum?*] Quibus verbis tacitè voluit innuere fuiſſe reuocata. cuius tamen contrarium patet ex dictis, & locum ille aſcribere debuit, quo nitebatur: ipſeque Viualdus, ad quem nos remittit, expreſsè ſatis docet ea reuocata non fuiſſe, niſi, quoad hoc vltimum de caſibus Epiſcopo reſeruatis, de quo tamen ipſe argumentis validiſſimis contrarium docuerat priùs, quæ ſoluere non videtur ipſemet potuiſſe: ſanè neuter ſoluit.

CAPVT II.

De officio confeſſarij, quà medicus eſt.

A DEbet medicus & morborum cauſas, & genera, & remedia noſſe. Animi morbi sũt peccata: quorũ genera & cauſas libri præcedẽtes quinq; docuerunt:

erunt: hîc docebit, quibus remediis vtendum. Ea ſunt, vel licita vel illicita. Illicita propter periculum & ſuperſtitionem. Licita prorsùs & citra controuerſiam ſunt omnia Eccleſiaſtica ſeu diuina. Naturalia aliquando, propter periculum, illicita ſunt: dæmoniaca ſeu ſuperſtitioſa ſemper ſunt illicita. de ſingulis diſquiſituri, ab his vltimis ordiamur.

SECTIO I.

De remedijs ſuperſtitioſis ſeu illicitis.

POſſumus iſta vocare dæmoniaca, de quibus tria dicemus. primò exempla quædam proponemus; ſecundò diſputabimus, num à maleficis remedia peti poſſint, & an maleficia deſtruere liceat, & remouere?

QVÆSTIO I.

De exemplis ſuperſtitioſarum curationum ſiue magicorum remediorum.

VT omittam quæ exhibui exempla *lib. 3. p. 1. ſect. 5. & ſect. 6. & ſect. 8. litt. C.* occurrunt primo loco tres modi Chaldæorum & Hebræorum, primum refert Pſellus, contra dæmonem terreſtrem ſacrificari debere lapidem *μνιζιζιν* priùs excantatum; quem lapidem ingenioſè Serarius noſter, *comm. ſuo varia & curioſæ lectionis in Tobiam*, vult hoc nomen accepiſſe, quòd ſit fugans aduerſarios, ſeu piloſos (ita dæmones ab Iſaia vocati) quaſi *menas tſarim*, vel *Zeirim*. Hoc ſacrificium, planè idolatricum eſſe, nemo non videt: & tamen, vt dæmon per mendacium non decipiat, ex Zoroaſtræis decretis id præcepit Pſellus. nimis ille Mago ſuo credulus fuit, & eo potiùs nomine ab Eugubino meruit reprehendi; quàm quia dixit à Chaldæis quoſdam bonos dęmonas credi: neque id ſatis expugnat Steuchus, eum lege *lib. 8. Coſmopeia cap. 28.* Quis ille lapis, ſit fateor me ignorare. Secunda ſuperſtitio eſt, qua ligabant Iudæi THEPHILIN (h. eſt frontales quaſdam faſciolas ſeu reſegmina membranacea) capiti, & manui læuæ, & valuis, quæ ad dextram erant portæ chartulam infigebant; ita vt eius pars tertia reſpiceret thalamum: atque ita credebant dæmones impediri, ne poſſent eis nocere. meminit Paraphraſt. Chaldæus, *in Cant. c. 8. v. 3.* his illi ſacrilegè verba quædam deprecatoria ex c. 13. Exo. c. 6. & 11. Deuter. inſcribebant, & ea ſic ad ſuperſtitionem detorquentes prophanabant. Iubebantur illi TOTAPHOT portare *d. c. 6. v. 9.* quæ dictio ſignificat ſpecilla ſeu ocularia, vt notat Oleaſter; & hinc homines verè inſulſi & fatui, carnaliter omnia intelligentes, ſua *Thephilim* ſunt commenti; quorum vanitatem & ſuperſtitioſos ritus diligentiſſimè exſequitur Hieronym. Oleaſtr. *in ca. 13. Exo. poſt medium* lege, & cæcitatis miſerorum miſerere, & conſidera quàm aptum illi nomen indiderint rei nugaciſſimæ; cùm THAPHEL, radix vocis, inſulſum, inſipidum, ineptum, ac fatuum ſignificat. Tertia ſuperſtitio exſtat apud Eliam Germanum dignior adhuc quæ à Regina MORIA tauro donetur; *conſuetudo* (ſcribit) *apud nos Iudæos Germanos inoleuit, vt faciamus circulum per circuitum in parietibus cubiculi, in quo cubat puerpera, cùm creta vel carbone; ſcribamuſque in ſingulis parietibus,* ADAM, HAVAH, CHVTZ, LILITH: *atque in oſtio interiori ſcribamus nomina trium angelorum,* SENOI, SANSENOI, SAMANGELOPH; *quemadmodũ tradidit ipſis ipſa Lilithea, cũ vellent eã in mari ſuffocare.*] Sed tædet meminiſſe tam vanarum vanitatum; quibus ſcatent ſcripta recentiorum Apellarum. Nec minus ſuperſtitioſæ ſunt aliæ verborum formulæ apud Serenum *c. 33.* Aurelianum *lib. chronic. c. 1.* Myrepſum *ſect. 2. antido. 298. & 405. & 419. & ſect. 12. paſſim* item Marcellum Aëtium, Columellam & alios gentiles.

Nec

Digitized by Google

Nec ii qui baptiſmate tincti, ſatis horum immunes. Nam multa occurrunt apud Pomponatium *libr. de incantat.* multa apud Henricum Cornelium Arg. *libb. de occult. philoſoph.* ſed plura apud Philip. Aureolum, alias Bombaſtum Paracelſum variis eius operibus a; quorum omnium libri prohibitæ per Eccleſiam ſunt lectionis. Vt mittam alios, colligam quædam Paracelſi dumtaxat; ex quibus quiuis intelligat, nihil in hoc homine neq; pietatis, neq; mentis ſanæ fuiſſe. primò docet curationes morborum tam ὑπὲρ quàm κατὰ φύσιν à dæmonibus per applicationem ſigillorum, imaginum, monſtroſorũ characterum, in deſignata cæli conſtitutione, & certis metallis inciſorum, & ægræ parti appenſorum, petendas eſſe. Secundò contendit, nihil referre, an Deus, vel Angelus, vel diabolus, mundus ſpiritus vel immundus, ægro opem ferant, modò curetur æger b: & abutitur illo teſtimonio ſacræ ſcripturæ. *ſalutem ex inimicis noſtris.* Et de morbis hyperphyſicis agens, ſic ſcribit; *Qua ratione & quo modo morbis Magico artificio inflictis ſuccurrendum ſit, ſcitu eſt neceſſarium omnibus medicis, qui perfecti cupiunt eſſe. De tali autem curatione nec Auicenna, nec Galenus ſcripſerunt, aut ſciuerunt quicquam. Non enim in Academiis omnis diſcitur ars. ideo oportet medicum quandoque accedere vetulas, ſagas, zigenepos, ruſticos, & circumforaneos,* die Zänbrecher/ *& ex ipſis artem ipſam addiſcere, qui plus ſciunt de iſtis rebus, quam omnes academiæ profeſſores, & quanquam hæc rideant academiæ profeſſores; tu vtere illis in forti imaginatione & experieris effectum.*] Hęc ille. ſed ſi imaginatio hoc operatur; nonne præſtat eam adhibere remediis ſumptis, quæ vel ars medicorum, vel vſus Eccleſiæ approbauit? ſed audi quid reſpondeat; *Si quiſpiam* (ait) *ſupernaturali morbo vel dolore per incantationem detineatur, illi nullum naturale remedium proderit* (hoc plerumque verum eſſe docebo ſect. ſeq.) *ſed Magicum remedium eſſe oportet, quo morbus tollatur, quali & introductus eſt.*] hoc infert, quia homo impius ſupernaturalia Eccleſiæ remedia repudiabat: quæ quia Catholici recipimus; non, quia nihil proſint phyſica remedia, ideò ad dæmoniaca confugere debemus. Subiungit; *tales curationes magicas minimè contra Deum eſſe: quia illis non ad perniciem, ſed ad ſalutem hominum vtimur, dicant ad hæc quicquid velint Theologi.*] os impurum! quaſi non ſit Theologorum iudicare; quid contra Deum, quid non contra Deum ſit. ſic agyrta nequiſſimus Fidei tribunal ſibi vendicat. Sed poſtea docebo, id non contra diuinas modò, ſed etiam contra humanas eſſe leges.

a *li. de philoſophia ad Athenien. li. de occul. philoſ. lib. de philoſ. magna, & lib. de celeſti medicina, & lib. de morbo caduco, & aliis.*

b *d. l. de morbo caduco.*

Exempla huiuſmodi ſuperſtitioſarum curationum ſunt, primò illæ per cerearum imaginum fabricationem, in quas ſe morbum magi putant deriuare, de quibus ſic idem Paracelſus c *Fabricet medicus ceream imaginem ad ſimilitudinem patientis & in nomine eius, aut conformet cereã particulam ſimilem effectæ parti, idq; indubitata fide & forti imaginatione, credat per illam ſanitatem ægro reſtitui poſſe, ac tandem, additis Magicis precatiunculis, ceream illam imaginem in ignem proiiciat. At ſi fortè ex doloris acerbitate, vel partis affectæ, vitæ periculum metuatur, integram imaginem certis verbis admurmuratis, comburat medicus, & liberatur æger.*] Sed alio loco diſſentit, & vult imaginem fieri ad formam & ſimilitudinem maleficæ, quæ morbum induxit d. Sed omnis hæc ars imaginum non minùs ad tollendos, quam ad inferendos morbos, diabolo inuenta eſt auctore. Hanc ſuperſtitionem etiam ipſe Plato damnauit *lib. 11. de legibus*, & eſt diſſimilis illi, quam ex Aſtrologis Marſilius Ficinus obtruſit, de quo poſtea. Huc pertinet vſus ille phylacteriorum Iudaicorum, ad imaginem ſerpentis aënei Moſaici, de quibus legi poteſt Philaſtrius *in hæreſi ſerpentis Moſaici*; cui tamen non aſſentior volenti talia fuiſſe phylacteria Phariſæorum, quæ *Saluator Noſter* reprehendit: ſed verior eſt D. Hieronymi explicatio.

c *lib. de hyperphyſ. morb.*

d *lib. de vita longa.*

Eodem 2. pertinet, quod, ad curandum pilorum, acicularum, ſpinarum

& ſimilium corpori ingeſtorum maleficium; vult idem, non eximi illa per vulneris inciſionem; ſed materiam illam ſpontè prodeuntem, totam excipi, & in foramine facto Sambuci, vel quercus, orientem ſpectante imponi; & ex eodem ligno cuneo obturari certis verbis additis a. clara hic quoque eſt ſuperſtitio; immò & Diaboli opera, per quem reſiduum materiæ ſtatim fertur ad idem foramen ex corpore in quo latitabat.

a *libr. de occul. philoſ.*

3. talis erat curatio illius, qui ægrotos apprehenſos in foro collocabat, & eorum corpori appendebat chartam miris variiſque characteribus conſignatam, & additis nominibus dæmonum; *Bulſar, Narthin, Oleaſar, Bileth, Mammon, Oriens &c.* deformatam.

4. talia erant nomina Epheſia, per quæ dæmoniis obſeſſi liberabantur, teſte Plutarch. *in Sympoſiac.* Talia ſunt conuitia & lædoriæ, quas commendat Apollonius apud Philoſtratum lib. 2. & Pet. Martyr de rebus Indicis. *lege Pet. Tyreum de locis infeſtis, p.3. cap.56.* Mirè ſibi Lutherus placuit in congerendis fætidiſſimorum conuitiorum olenticetis, quibus dæmonum tentationes diſpelli cenſuit, homo pari ſpurcitia & vanitate, quibus ego chartam non conſpurcabo: & miror quenquam ſine nauſea legere poſſe, *Sympoſiacor. eius c.24. & 26.* vbi huiuſmodi ferculis dignus conuiuator ſtruices congerit patinarias. ſed ſicut iuramentis & blaſphemiis non abigitur, ſed aduocatur potiùs dæmon, vt rectè Caſſian. probat exemplis nonnullis adductis *li.12. Inſt. c.20.* ſic etiam ſcurrilibus aut iracundis conuitiis & atrocibus maledictis eorum, qui paſſione ad id mouentur; & non charitate moti, ac fidei zelo inuitati, & ex officio ordinis ſacri, id faciunt. Nam legitimis ac probis exorciſtis licet dæmonem ſuperbiſſimum ſic vlciſci & diuexare, vt Mengus præſcribit *exorciſ.4.* & facit D. Antonius apud Athan. & Chriſtiani primitiui apud Prudentium, vbi,

Intonat antiſtes Domini: fuge callide ſerpens,
Exue te membris & ſpiras ſolue latentes.
Mancipium CHRISTI, fur corruptiſſime, vexas?

5. tales ſunt Hexagoni duo Paracelſi, inſcripti vnus *adonai*, alter *Iehoua*, vel *Te-tragammaton*; quibus certo modo præbitis, omnem morbum magicum pelli iactat. item de characteribus *Anigazirtor* &c. inſcriptis nouæ membranæ ante ſolis ortum & per N. dies renouatis &c. contra maleficium matrimoniale: & contra idem, quod tradit de *Gabata* ſeu ſolea equi ferrea, fortuitò in itinere inuenta, & ex ea, die Dominico, tridéte fabricato &c. & quæ huiuſmodi accumulat nefariis libris ſuis *de cæleſti medicina, & de characteribus.*

b *de ſortileg. q. 8. num.16.*

6. talis curatio fuit illa, quam Grillandus deſcripſit b, fuiſſe Iuriſconſultum quendam in Sabinenſi agro coniugatum, ſed maleficio factum impotentem, cui nullius medici ars poterat opitulari. is magum conſuluit, à quo iuſſus; vt ea nocte cum coniuge dormiret, ſumpta quadam potione priuſquàm decumberet. Sedulò tantum caueret, ne nocte illa vel vxor vel ipſe ſigno ſe crucis communirent; néue metuerent, ſi quid auribus oculiſúe inſoliti obuerſaretur. Paruit cauſſidicus, & ad vnguem cunctis obſeruatis; quinta circiter hora noctis, ecce illi pluuiæ, procella, tonitrua, fulguraque maxima; mox & adeò pauendi terræ motus. vt concuſſa domus ab imo nutaret, nõ ſecùs ac arbor à ventis penè euulſa. ſucceſſere hominum magni clamores & eiulatus. Cùmq; in eam partem maritus oculos conieciſſe, *vidit in camera pluſquã mille, vt apparebat* (vtar verbis Grillandi) *ad inuicem certantes, & vnguibus, pugnis & calcibus crudeliter pugnantes, & lacerantes alterius facies ac veſtimenta tota: inter quos vidit mulierẽ quandã, quæ erat alterius oppidi vicini, & dicebatur, quod erat malefica; de qua ipſe ſponſus multũ ſuſpicabatur, ne ab ea maleficiatus fuiſſet. quæ vltra omnes maioribus gemitibus & vlulatib. cruciabatur, & crines faciemq; ſuam totã vnguibus lacerauerat.*

uerat. Propter quæ ipſe maleficiatus dixit, quod aliquantulum timuit à principio, dubitans ne quid mali ſibi accideret: deinde recordatus de monitionibus magiſtri reaſſumſit vires, vxorem verò ſemper tenuit ſub pannis abſconditam, ne iſta videret. Poſtquam verò ita certauerant per mediam horam vel circa, ingreſſus fuit magiſter in camera prædicta, & erat tunc circa mediam noctem: ad cuius ingreſſum omnes illi pugnantes vna cum muliere ſtatim diſparuerunt, & abierunt penitùs. magiſter autem acceſſit ad maleficiatum, & illius humeros tetigit manu perfricando aliquantulũ, dicendo quod non dubitaret ampliùs, quia iã liberatus erat.] poſt cuius diſceſſum maritus conualuit, & deinceps liberis operam dare valuit. In hac narratione maleficus iſte coëgit mulierem illam, quod intulerat, maleficium tollere, immiſſis dæmonibus, qui ſic eam ſpecie pugnantium acerbiſſimè cruciarent.

7. Superſtitioſum eſt putare quod à Sophrone *in Mimis* traditum, *Rheæ & Hecatæ canes immolandos, propterea quod canis latrans Lemures fuget ac diſſipet, quemadmodum & æs pulſatum, aut aliquid tale.*] Vnde colligas non nouam eſſe Iaponum ſuperſtitioſam curationem, de qua his verbis relatio Lud. Frois, *pag. 246. Quando dæmon hominem inuaſit, Iapones aiunt inſiliiſſe in illum vulpem, nomine autem vulpis intelligunt dæmonem. Ad exterminandum autem dæmonem ritus exoticos & prorſùs peregrinos cum mille ſuperſtitionum & incantationum formulis vſurpant: inter quas vna fuit omnino ridicula. Iuſſerant enim omnes canes Ozacanæ vrbis trucidari, ad perterrefaciendam vulpem Dominæ dictæ ventri incluſam.*] Æque ſuperſtitioſum, quod nonnulli arbitrantur vi Gallicantus quædam maleficia diſſipari. non enim habet vim maiorem cantus oſcinis huius, quàm cuculi vel corui. Aſt obiiciuntur exempla quædam, quæ retulit Nicol. Remigius [a], quibus probari videtur dæmonem ad gallicantum, ſtriges quas vectabat deieciſſe, vel conuentus ſagarum hoc canore diſſipatos. Idiotæ gentilium reſponderent, dæmonum noctù maximam eſſe poteſtatem, interdiù vim infringi & debilitari. ideò noctis ſilentio nocere hos *lupos veſpertinos*, quo *princeps tenebrarum* dominatur. ideò lamias circa tertiam noctis vigiliam (hoc eſt intempeſta nocte, quæ mediam præcedit) vtplurimum mortalibus infeſtas eſſe ſolere, vt tradũt Ariſtomenes, & Telephron [b], & Hierocli obiicit Euſebius [c]; quo tempore etiam ſe ſpectra ſæpiùs oſtentare Plutarc. [d] Plinius [e] & alii [f] docuerunt. At Chriſtianis hæc indigna reſponſio foret. Philoſophi confugerent ad diſſidium naturale gallinacei, cum leone & ſerpente: fruſtrà. quia Diabolus dumtaxat Metaphoricus eſt ſerpens, ac leo. Si quid ergò veritatis huic experimento ſubeſt, crediderim potiùs tenebriones iſtos gallicantum odiſſe, propter myſterium aliquod ipſis odioſum. An quia diei prænuncius ales, ad Dei laudem homines excitat, multaq; peccatorum genera, quæ obſcuro ſuo peplo nox obtexerat, ſolari lampade diſpelluntur? an quia, Dominica reſurrectione commeminit ſe triumphatum, & colliſum; quæ poſt noctis medium contigit? an meminit pœnitentiæ Petri Apoſtoli ad gallicantum, vt lapſus prædictus fuerat, inchoatæ, & electiſſimi ſibi boli ſic erepti? conſideratione hæc digna videntur Eccleſię, quę cum B. Ambroſio concinit [g] de Gallicinio.

[a] *lib. 1. Demonolatr. ca. 14.*
[b] *apud Apuleium lib. 1. & 2.*
[c] *ex Philoſtra. lib. 4.*
[d] *in Bruto.*
[e] *lib. 7. epiſt.*
[f] *docui fusè comment. in Seneca. Herc. Oeta. v. 123.*
[g] *in laudib. diei Domin.*

Præco diei iam ſonat,
Noctis profundæ peruigil.
Hoc omnis errorum chorus
Viam nocendi deſerit,
Mucro latronis conditur.
(En vnam cauſam)
Lapſis fides reuertitur;
Hoc ipſo petra Eccleſiæ
Canente culpam diluit. (en aliam.)

Prudentius quoque Hymno ad Gallicantum.

Ferunt vaganteis dæmonas
Lætos tenebris noctium,
Gallo canente exterritos
Sparſim timere & cedere.
Inuiſa iam vicinitas
Lucis, ſalutis, Numinis,

Gallus negantes arguit.
Gallo canente ſpes redit,
IESV labentes reſpice,
Tu lux refulge ſenſibus,
Mentiſque ſomnum diſcute:
Te noſtra vox primùm ſonet,
Et ora ſoluamus tibi.
Rupto tenebrarum ſitu
Noctis fugat ſatellites.
Hoc eſſe ſignum praſcij
Norunt repromiſſa ſpei,
Qua nos ſoporis liberi
Speramus aduentum Dei.

Subdit deinde & Petri cantugalli cognito pœnitentiam. En reliquas cauſas, quas propoſui.

8. tale puto, exiſtimare quod ablutio manuum matutina quidquam proſit ad maleficium illo die arcendum; falſoque id ſagas illas Remigio perſuaſiſſe [a]. Munditiam quidem dæmon deteſtatur; ſed animæ, non corporis. Nonne hanc membris ſuis, luxuriæ & nequitiæ mancipiis, & publicæ libidinis victimis, vel nimiam & ſuperfluam commendat? cur mulierculas & viros, quorum animi muliebres, ad tam putidum & curioſum ſic lauandi, ſic comendi, ſic leuigandi, pumicandi, poliendi ſtudium tam intenſe & ſedulò impelleret; ſi corporis munditiam odiſſet?

[a] *Libr.1.dæmonolatr.c.1.*

9. His annumero lotium humanum, quod prodeſſe putat Ananias [b], & exemplum de quodam Pherone ſuppeditat Herodotus [c]; à dæmone Pheron rex excæcatus, quod ſpiculum iratus in Nilum flumen contorſiſſet; poſtquam vndecim annis ſic luce caruiſſet, oraculum, quod in Buti vrbe conſuluerat, fertur reſpondiſſe; viſum ei rediturum, ſi oculos abluiſſet lotio mulieris, quæ à ſolo ſuo marito cognita fuiſſet. Expertum ergò primo loco propriæ coniugis vrinam, cùm nihil ampliùs cerneret; ceterarum deinceps; tandem oculos recepiſſe. Ibique omnes mulieres illas; præter eam, cuius vrina ſalutaris fuerat, in vnam vrbem coëgiſſe; quæ *ἐρυθρὴ βῶλος* rubra gleba dicta; & eas illic vna cum vrbe omnes concremaſſe; & medicam illam ſuam ſibi matrimonio copulaſſe.] ſic videlicet Diabolus nullam infamandi lædendique mortales, de imbecilli quoque ſexu, occaſionem voluit prætermittere. fuit in eadem ſuperſtitione Syracuſanus iudex Paſcaſius; qui D. Luciam Martyrii corona mactauit. idcirco enim virginem lotio perfundi iuſſit, quòd ſagam putaret, & ſic maleficam vim reſiſtendi tormentis repelli arbitraretur. *lege Martyrium D. Luciæ 6. Surii tomo.* Ne de hoc dubites, ſcias idem doceri à B. Althelmo *li. verſifico, de laudib. virginitatis* (qui nondũ in lucem editus) *in martyrio SS. Chryſanthi & Dariæ*, qui eſt M.S. Leodii in Abbatia S. Laurentii; his verſibus;

[b] *lib.4. de Natura dæmon.*
[c] *libr.2. ſeu in Euterpe.*

Lotia tunc lictor crudelis ſpargere iuſſit,
Sacros humectans artus fœtore putenti.
Qui liquor (vt dicunt) atrum fantaſma fugabit.
Dum vernam Domini ſperat Necromantia fretum:
Sed putor ambroſiam fragrabat nectare ſuauem.

Et apertius idem in lib. proſaico eiuſdem tituli, qui editus typis; *Sed milites magicis putantes præſtigiis geſtum, putentiſſimis illum perfundunt lotij odoribus; quibus cuncta arbitrantur Chaldæorum & Hierophantarum phantaſmata, ſimulque ariolorum magorum machinas euaneſcere.*] Scilicet, his perterreatur & fugetur, quem non pudet pigetque in fœtore cadauerum, & libidinum ſtercoribus volutari. Tamen & Saliſberienſis id cenſuit *lib. 1. Polycratici, cap. 8. Quis* (ait) *libenter non videat & rideat, cùm præſtigiatoris lotio perfuſi ars deletur, & oculis, quos malitia ſua præſtrinxerat videndi facultas reparatur?*] Digni, qui credunt, non infundi tantùm, ſed perfundi.

10. tales ſunt *νεφελοδιῶκται, γοητευταί, & φυλακτήριοι*, quos punit Synodus Trullana *can. 61.* vbi Balſamon, primos illos exponit diuinatores ex nubibus, ego etiam crediderim fuiſſe eos, qui nubes improbo ritu, ne nocerent, incantabãt,

& ideo

& ideo perſecutores nubium vocabantur. *γοητὰς* vocabant eos, qui exorci-
B zabant morbos, & certis imprecationibus abigebant, illud optimè Balſamon,
Φυλακτήριοι hoc eſt remediorum ſeu amuletorum præbitores dicuntur; qui fraude dæmonis
eis qui à ſe decipiuntur, vincula quædam ex ſericis filis contexta, quæ & μυγγία dicuntur
præbent; quæ aliquando quidem intus habent ſcripturas, aliquando verò falſa quædam
alia quæcumque inciderint. dicunt autem hæc iuuare, ad omne malum vitandum, ſi ex col-
lis eorum qui illa accipiunt perpetuò pendeant.] Mox exemplum ſubdit; de τοῦ ἀμνίου
geſtatoribus: *Præfectus quidam Hoſij de re huiuſmodi accuſatus, manifeſtò deprehen-*
ſus eſt in ſinu ferens indumentum infantis nuper nati: & dixit hoc ſibi datum fuiſſe, à qua-
dam muliere, ad auertendum eiſque os occludendum, qui contra illum dicere conarentur.
Vnde etiam ſubiectus fuit καθοσιώσει, execrationi.]

11. tale etiam illud quod narratur à Georg. Pictorio [a] ex Abbate Span- [a] *Iſagog. de dæmon. ſuolunaribus.*
hemenſi; *ſubulcum quendam fuiſſe, qui in ſcipione ſuo vel baculo paſtorali ſcedulam no-*
mini D. Blaſii inſcriptam habebat; cuius baculi vi & potentia, porcos ſuos ab omni lupo-
rum vi & raptu tutos credebat, ac tantùm ſcedulæ numinis tribuebat, vt etiam porcos in
agris ſolos paſcendos abigeret. Tamen contingente quodam tempore, cùm gregi paſtor
abeſſet; & quidam præteriens dæmonem cuſtodire vidiſſet, illique dixiſſet, quid ipſe hic cu-
ſtodiret, qui hominum ſalutis perſecutor foret peſſimus? reſpondit, porcos cuſtodio. re-
tulit alter, cuius iuſſu: dæmon inquit, ſtulta paſtoris confidentia. Nam ſcedulam quan-
dam ſuo bacillo incluſit, cui diuinam aſcribit virtutem, vel inde quòd Sancti Blaſii nomine
eſt inſcripta: & eam porcos ſuos à luporum iniuria defendere, contra legem ſuam, credit;
mihi falſa ſuperſtitione inhærens: vbi cùm per me fuiſſet vocatus, & denuò vocatus, &
non comparuiſſet, me S. Blaſii vice huc cuſtodiendum contuli. vt enim ſemper libens Dei &
Sanctorum vices gero: ita & nunc libentiſſimè pro ſuo S. Blaſio illi porcos cuſtodio: vt ſtul-
tum hominem in ſua vana confidentia extollam ac roborem, ac eo perducam, vt talem ſce-
dulam pluris quàm Deum faciat.] Non ſimplex ſanè hic paſtoris error fuiſſe de-
prehenditur: non, quod S. Blaſii deuotus eſſet cultor; & ei ſe ſuaque com-
mendaret (quod Pictorius, ex ſectæ ſuæ myſteriis, latenter vult inſinuatum)
nam Sanctos honorare, obſecrare, & auxilio cuſtodiæque eorum nos com-
mittere pium & ſalutare eſt, quicquid hæretici garriant: verùm quia fiduciam
in ſchedula collocabat, & quia ſchedulæ diuinitatis aliquid tribuebat; & quia
Deum tentabat, relictis ſuibus in ſchedulæ tutela: non etiam Sanctorum
auxilium precibus impetrandum ſibi, ſed nudo nomine chartulæ inſcripto
opinabatur. Scio in Traiectenſi tractu vltrà Moſam, quibuſdam in locis ſi-
mili ſuperſtitione, certis verbis admurmuratis, pedum à paſtoribus terræ in-
figi, & ſic putare ſe abſentibus nullum gregi à lupis periculum ſupereſſe, quod
impiæ credulitatis.

12. Huc referenda multa Plinii, vt hyenæ ſanguinem inunctum impedi-
re omnes Magorum artes [b]; fel canis nigræ amuletum eſſe domus totius eo [b] *lib. 28. ca. 8.*
ſuffitæ purificatæue contra cuncta [c] maleficia; eandē vim eſſe amianto lapidi [c] *lib. 30. ca. 10.*
[d]; menſtruoque ſanguine tactis poſtibus [e], aut atri canis ſanguine reſperſis pa- [d] *lib. 20. c. 19.* [e] *lib. 28. ca. 7.*
rietibus, eiuſque genitali ſub limine ianuæ defoſſo [f]: quis iſta non rideat non [f] *d. c. 10.*
niſi qui probet eam quam idem tradidit *libr. 25.* Mandragoræ effoſſionem, aut
Varronis *Siſta, Piſta, Riſta, Xiſta*, vel eiuſdem ter repetitum *Anaſagenſ.* vel Penta-
gonos Antiochi aut Conſtantini fictitios, veteres tamen & antiquæ ſuperſti-
tionis, & innumera Marcelli Empyrici *in libro Medico eius*, quædam etiam Ve-
getii *in lib. de Veterinar.* & imaginum illam fabricationem planetariam, quam
ex Plotino & Arabibus periculosè tradidit Marſilius Ficinus *lib. de vita cælitus*
comparanda: quo libro non videtur venenis exhibitis ſatis idoneam antidotū
addere. facit enim perinde ac inſcitus & ineptus conuiuator, qui conuiuis
apponeret cibos multos ſalutares, multos etiam veneno imbutos, & dum-

taxat diceret, veſcimini ſalutaribus, relinquite noxios: nec indicaret, qui in tam multis, tam variè conditis vt dignoſci vix queant, ſint illi noxii à quibus abſtinendum cenſeat. Ludere hoc conuiuas eſſet, & lædere. Sapientis conuiuæ tunc foret incænatum abire potiùs, quàm tam apertum vitæ diſcrimen ſubire. Idem ego cenſeo, de libro illo, præſtare nihil eius quoad imagines illas credere; quàm cum periculo aliquid in animum admittere.

13. annumerare licet, quæ recentiora, contra viſibiles inuiſibileſque hoſtes, excogitata nugaciſſimæ ſuperſtitionis & taciti cum dæmone fœderis, quædam retulit Pictorius a, primum de Cicorii radice, quam die S. Ioannis Baptiſtæ paullò ante auroram, cum auro & argento flexis genibus contingunt; & ferro, per gladium Iudæ Machabæi, exorcizatam, multis ceremoniis ex terra eruunt, & ſecum portant contra aduerſa omnia. deinde de iis qui crines pectinando euulſos non niſi ter conſputos abiiciunt; &, ſi oua comederint, eorum teſtas, non niſi ter cultro perfoſſas in catinum proiiciunt, timentes vtrumque neglectum veneficis nocendi occaſionem præbere, ſeruatum, credentes præcludere nocendi poteſtatem. Denique qui Sammonici Sereni *Abracadabra* dietim ordine retrogrado minuentes de collo ſuſpenderint; vel alia Hebræorum, ex Rabbi Hama *lib. ſpeculationis*.

a *Epitome de Magia. c. 26. & 27.*

14. Quicquid Remigius dicat, non puto ſic dæmoni odio eſſe ſalem profanum, vt ob eius aſperſionem maleficium cogatur ſoluere: ſed id eum facere ex pacto, vel vt aliquam introducat ſuperſtitionem. naturalis quoque vis ſalis non ſatis efficaciæ habet ad huiuſmodi morbos ſanandum. quare ſuperſtitioſa hæc curatio.

15. Loci mutatio quam Ananias b ſuadet, vt & nominis mutatio, meritò ſuſpecta eſt. quid enim virtutis occultæ, ob angelorum, quos propterea vult ſimul mutari, proprias vires, habere queat, non video; nec quiſquam opinor, niſi per mendacem Cabbaliſtarum dioptram, Theologis Catholicis exſecrandam. In nominis mutatione quid eſt (quæſo) efficientiæ naturalis? aut qui (quæſo) angeli non ipſis hominibus, ſed hominum nominibus ſunt præpoſiti? quid locus in maleficium influit, ratione angeli loco præſidentis? poteſt ſitus & loci ſalubritas aliquid prodeſſe, vt & in ceteris morbis: poteſt imaginatio noxia deperdi, nec alia ratione loci mutatio poteſt prodeſſe.

b *li. 4. fol. 145.*

16. Clarioris ſuperſtitionis eſt, putare ſi quid precariò vel furto de malefici domo acceperis, maleficium ceſſaturum; idque meritò Remigius reprehendit c. Nec enim hoc aliud eſt, quàm maleficium, maleficio ſanare: par dementia illorũ, qui pro philtro vtuntur crepidis, laciniis veſtium, vel præſegminibus vnguium perſonæ quam amant; vt docuere veteres ſcriptores d.

17. ſimilis eſt vanitas exiſtimantium e, contra ſpectra prodeſſe canes, equos, vel ſtricti gladii vibrationem, ex doctrina Homeri *Odyſſ. 7.* & Virg. *Æneid. 6.*

Tùque inuade viam, vaginaque eripe ferrum.

Vbi perperam Lamb. Hortenſius aſſerit reipſa compertum ferri aciem dæmonas formidare. Iudaica illa opinio fuit, vt patet ex Thargumæo *in cap. 3. Cant. v. 8.* ſed ridicula. Nulla enim huic rei cauſa ſubeſt, niſi quòd ictu & vibratione aër diſſipatur, & continuum illud cadaueris, vel corporis aërei aſſumti, ſoluitur: quod ipſum nihilominùs procliue ſit dæmoni impedire ictu eluſo per diuerſionem, vel corporis alterius interiectionem. cur igitur hæc timeat? non certè magis quàm culicem elephas, vel triceps Cerberus catellum Melitæum. *Plura Tyraus d. p. 3. cap. 57.* Duo adſcribam exempla ex Cæſario. de milite prius eſt, qui in Meneuelt, quo viuus vti ſolebat pellito indumento veſtitus apparens, non potuit gladio fugari; quo cum cæderetur, nõ poterat ſpectrum vulnerari,

c *li. 3. dæmono l atr. c. 2.*
d *Theocri. in Pharmaceut. Lucian. in Dialo. meretricis. Meliſſa & Bacchid. & Apuleius lib. 2. de aſino.*
e *Crinitus lib. 7. de honeſt. diſcip. c. 4. Ananias d. libr. 4. fol. 155. Lamber. Hortenſ. in Virgil. 6. Æneid.*

vulnerari, talem ex ſe ſonum emittens ac ſi mollis lectus percuteretur. hic apparere deſiit aqua adſperſus quæ clauo Dominico fuerat ſuperfuſa. *Sic ille, libr. 12.c.15.* Concubina Sacerdotis cuiuſdam nocte mortem ſubſequente, diu ante lucem luna ſplendente cuidam militi apparuit, per viam equitanti. primũ miles & ſerui audiuere muliebrem vocem opem poſtulantem: mox vidêre mulierem rapidiſſimo curſu ad eos properantem. Mox miles de equo deſcendens, & gladio ſibi circulum circumducens, feminam bene notam intra circulum recepit. *Et ecce ex remoto vox, quaſi venatoris, terribiliter buccinantis, necnon & latratus canum venaticorum præcedentium audiuntur. Quibus auditis, cùm nimis illa tremeret, miles auditis ab ea cauſis, equum ſeruo committens, tricas capillorum eius brachio ſuo ſiniſtro circumligauit, dextera gladium tenens extentum.* Approximante infernali illo venatore, ait mulier militi, ſine me currere, ſine me currere, ecce appropinquat. Illo fortiùs retinente, miſera ſe eripere ſumma vi connixa tandem ruptis capillis effugit: quam diabolus inſecutus cæpit, equo ſuo illam iniiciẽs, ita vt caput cum brachiis penderet ex vno latere, & crura ex altero. ſicq; capta inuito ſed vidente milite præda præteruehitur. Miles manè ad villam rediẽs, cuncta narrauit, & capillos oſtendit; cumq; minùs ei crederent, aperto ſepulcro, cadauer ſine capillis, qui euulſi, inuenerunt. *ſic ille lib. 12. c. 20.* quid hîc gladii contra ſpectrum potuerunt? tantumdem quantum monachus ſpectrum feriens apud Gaguinum, vt alias narraui *libr. 2. q. 27. ſect. 2. lit. L.* Ex qua narratione vt & iſta Cæſarii colligitur & alia, vereor ne ſuperſtitio fuerit, ex Magorum orta circulis coniuratoriis; nempe circumducendi circuli, & in ſpacio illo cõſiſtendi. Nam licet crux in medio circuli facta legatur, tamen illi circuli figuræ fidere videbantur, & crucis efficacitatem ad ſpacium illud circuli reſtringere, quod improbum profectò. Huius circinationis aliud quoq; exemplum reperias apud eundem Cæſarium *eodem lib. 12. cap. 17.* de Sacerdote, qui ſpectris tota per iter nocte infeſtatus, circulum circumcirca ſe ducebat ibi ſubſiſtens; & illis euaneſcentibus procedebat; mox iterum ſe ingerentibus, nouum iterum circulum ducebat: ſicq; ad lucem vſque laborauit. Obſeruabis ridiculam illam opinionem de armis, apud Pſellum *lib. de dæmonibus in fine; Dæmonicum corpus per totum ſe naturaliter ſenſuale, ſecundum partes ſingulas abſque medio, videt, audit, tangit, patiturque tangendo, & diuiſum dolet ſicut corpora ſolida. ſed hoc intereſt, quòd corpora quidem ſolida diuiſa cùm ſunt, aut vix aut nunquam reſtituuntur: corpus verò dæmonum, vti ſecatur, mox in ſe item recreatur atque coaleſcit, ſicut aqua aëriſque partes quando aliquid incidit ſolidum. ſed & dicto velociùs dæmonicus ſpiritus in ſe reuertitur: dolet tamen interea dum diuiditur. quam ob rem aciem ferri metuit, idq; animaduertentes, qui fugare dæmones moliuntur, tela & enſes in rectum ibi conſtituunt, quo nolunt dæmones aduentare.*] Hæc more ſuo ſibi vindicat Rhodiginus *lib. 2. ca. 8.* & ſic Pſelli errorẽ, ſuum facit. Quod de corporis diſceſſione, & coalitione ſubita dicit, veriſſimum eſt. & experti duo in Hiſpania Nobiles, mihi non ignoti. Quorum vnus dum nocturno tempore vagatur, in ſpectrum incidit ſpecie Æthyopis tetri, mole Gigantæa romphæam ſtringentis. hic, cui plus audaciæ quàm pietatis erat, cetra ficulnea munitus, impetum ſuſtinuit, ſeque gerens animosè vulnera cæſim punctimque hoſti ingerit. Sed aërem verberans, donec laſſus concidit, & à vicinis, qui ad ſtrepitum accurrerant domum ſublatus, multis poſt diebus lecto affixus, vix conualuit. Hoc Burgis accidit: alterum Salmanticæ. Degebat ibi Theologiæ ſtudioſus quidam, è prima nobilitate; qui priſtinæ caſtimoniæ & pietatis oblitus, noctu magno periculo & labore parietibus tranſcenſis in quoddam Sanctimonialium monaſteriũ, vſq; ad Dormitorium (vt vocant) ſe penetrarat. ibi permittente Deo, priuſquàm ad cellulam, quam animo præoccuparat, pedetentim perueniret, obiicit ſe illi

ſpectrum, ſpecie viri grauis & honeſti, prolixo capillitio & barba, lorum ingens manu tenens, & nullo verbo facto; bubulam minitans inſultationem. Venerat probè armatus miſer ad inceſtum, ſcuto, gladioque: hunc ſtringit, illo ſe tegit. viſus ſibi non ſemel latus aduerſarii, lorum ſubiens, haurire & brachia illi lorumque reſcindere: ſed ſemper brachium corpori, lorum parti amputatæ ſubitò iunctum apparebat. tandem lorarius decuſſatim illi in vtrumque humerum ſic viuenti bouem mortuum (vt cum Comico iocer) impegit, vt in terram collapſus, vix trepidus ſe fuga eripuerit; & domum reuerſus deprehenderit, ad modum Sanctæ Andreanæ crucis, ſibi in pectore, & in tergo, ad quatuor digitorum latitudinem, notam contuſionis rubore liuoreque mixtæ impreſſam. tumuit mox vibex, & cum intolerabili ardore, quaſi vermiculare neſcio quid, quod grauiſſimum cruciatum adferebat, miſer ſenſit ſub cute, & (ne vanum viſum putes) altero tertioue poſt die ad plures migrauit. Nec annum, nec nomina addo, vt vnius qui adhuc ſuperat, & defuncti quoque alterius honori conſulatur. Notent laſciui iſti palumbi Dionæi, quis nocturnarum ad ſtupra diſcurſationum vtrique fructus fuerit, & quàm inanis iſta de gladii rotatione contra vim dæmonum perſuaſio. Nam quod Eraſtus [a] ex Ioan. Oporino narrat; qui Paracelſi amanuenſis fuerat; ſolitum Paracelſum noctu conſurgere, & machæram ſuam Helueticam vtraque manu in hoſtem inuiſilem huc illuc torquere: id vel ferocientis furoris fuiſſe putarim, vel ex pacto conuento, ſic moleſtiarum inducias à dæmone paredrio impetraſſe.

[a] in vita Paracelſi.

C

18. ſit, quod putant aliqui, remedia quæ contra maleficium vſurpantur nihil profutura, ſi re non integra adhibeantur: hoc eſt, irrita fore, ſi priùs tentatum fuerit à medico corporis, à confeſſario animæ, remedium. ſolemnis enim iſte ſolet eſſe magorum prætextus, vt docet Nicol. Remigius [b], & nota dæmonum fallacia; qua vtitur primò; quia, cùm ſit Zelotypus, veretur ne ſanatio, ipſi adempta, aliis adſcribatur. Secundò, vt ſic homines à diuinis & naturalibus remediis auocet. Ex hoc capite valdè mihi ſuſpecta fuit ſcedula illa, ſiue programmation mulierculæ medicæ circûforaneæ, hoc anno. 1597. hic Louanii, in cuius vno articulo hæc conditio continebatur. Idcirco etiam ſuſpecti omnes illi medici, qui nolunt ægrum confiteri, priuſquàm præſcripta ab ipſis pharmaca hauſerit.

[b] li. 3. dæmonolatr. c. 5.

19. eſt, putare maleficam non poſſe maleficium ſuum tollere, priuſquàm libertati ſit reſtituta, & ex vinculis dimiſſa. poteſt enim, maleficium maleficio nouo tollere, quamdiu pacto cum dæmone non renunciauit, vt docet idem Remigius: poteſt etiam illud per dæmonem deſtruere, vt quilibet alius remouendo ſignum, etiamſi adhuc carceribus contineatur.

20. maleficam ſcopis in oſtio poſitis impedire, ne domo exeat; vel, coniectis in bullientem ollam ſoleis aut crinibus eius, vel acubus, cogere, vt accurrat; magicæ nugæ ſunt, & peccata grauiſſima. quia nituntur pacto cum dæmone inito.

21. minis, verberibus, aut vi maleficos adigere, vt maleficium tollant (cuius rei exempla peti poſſunt à Remigio [c],) fieri poteſt vt liceat; ſi conditiones quædam adſint. primò ſi certò ſciatur auctor maleficii. Nam ſuſpectos tantû, verberare aut alia afficere contumelia, nec fas nec iura ſinunt. 2. ſi nihil ſuperſtitioſum putetur adhibiturus. 3. dum non exiſtimetur morbum in alium tranſlaturus, quod ferè ſemper facere conſueuerunt, vt exemplo declarat Gregor. Turonenſis [d]. videlicet iſta diaboli liberalitas eſt, vt boni nihil vllis hominibus præſtet, niſi cum æquali vel maiori hominum damno, quo ſpectat narratio D. Gregorii Magni [e], de virgine obſeſſa; quæ cum opera magorum ab vno

[c] lib. 3. dæmonol. c. 3.

[d] lib. 6. hiſtor. Franc. c. 35.

[e] libr. 1. Moral. c. 9.

Digitized by Google

ab vno dæmone fuiſſet liberata, in vnius locum ſex vel ſeptem dæmonum millia ſucceſſere. Neq; hoc poëtas latuit. ideò enim fortaſſis finxerunt, non potuiſſe Admeto vitam conſeruari, niſi vxoris Alceſtis vicaria nece [a]. Vnde rectè noſter Tragicus; cùm remiſſo ab inferis Theſeo, Pluto Hippolytum abripuiſſet, canit, alloquens Atticæ præſidem Deam; a *Euripid. in Alceſtid.*

Caſta nil debes patruo rapaci.
Conſtat inferno numerus tyranno.

22. Quod remedium eſſe contra *Vultuarium* maleficium cenſuit Saliſberienſis *lib. 1. c. 11. Horum* (ait) *malicia, etiam cum plurimum nocent, artificio leui diſſoluitur; ſi videlicet, qui ſuſpecti ſunt, conuenti ab aliquo in iudicio crimen ſuum inficientur; aut, ſi confeſsi fuerint, cogantur maleficium reuocare.*] quid enim ad curationem inficiatio virium queat habere, niſi ex pacto cõuento? ſi tamen aliquis ſolummodó intendens ſignum deſtruere ſic interrogaret, non auderem illum peccati, ſaltem Mortalis, reum dicere.

23. ſuperſtitioſa ſunt; vt cùm ad maleficium amoris tollendum, vtuntur maleficio odii, v, g, certo ritu conſecrant vel exſecrant potius columbam nigram, & diuiſam per medium dant comedendam amantibus. Item ſi, vt odii maleficium tollant, vtantur amoris maleficio, v. g. Euchariſtiam ſacram in
D ore habentes oſculantur eam quam volunt in amorem inducere, vel labiis chriſmate inunctis id faciant. Item ſi vt ſterilitatis agrorum maleficium tollãt, hoſtiam ſacram comminuant, & tritam in plueres ſpargant per hortum vel agrum. Quæ omnia ſunt manifeſté impia & ſacrilega, & tamem hæc facta aliquando legitur. primum illud refert Hollenus in Præceptorio; de chriſmate, alterum Grillandus; cetera de Euchariſtia, Cæſarius Eiſterbacenſis *lib. 9.*

24. Adde remedia iudiciariarum ſuperſtitionum, de quibus *ſupra libr. 5, ſect. 7. & 9.*

Vltimo notandum multa eſſe ſuperſtitioſa (vt variis locis oſtenſum) remedia; quæ ponunt Sprengerus b & ex eo Pet. Gregorius c, de plumbo liquefacto in ſcutellam aqua plenam infundendo & c. b *p. 2. mallei. c. 1. q. 12. in 2. exemplo.*

Et hac de re Codronchus narrat hiſtoriam, ab auctoribus (vt ait) grauibus & certis relatam, cuiuſdam mercatoris, *qui cùm in partibus Suetiæ extra quoddã caſtrum animi cauſa per quoddam pratum duobus famulis comitatus ambularet, malefica muliere ab vno ex conſeruis à longè cognita, adhortatus eſt mercatorem, vt ſigno crucis ſe muniret, quoniam illius ditionis potentior venefica, quæ ſolo intuitu maleficia inferre ſciret, ipſis obuiam veniret. Quod monitum ipſe paruipendens, & iſta nunquam ſibi timorem incuſſiſſe aſſeuerans, cùm nondum ferè illa protuliſſet verba, in pede ſiniſtro illatam læſionem expertus fuit: ita vt cùm pedem è loco amouere non poſſet, & dolore lancinaretur, ad caſtrum equo fuerit deductus, vbi per triduum doloribus auctis, accerſito quodam villico, qui huiuſmodi mala curare profitebatur; facto periculo ex plumbo liquefacto, & in aquam ſupra pedem proiecto, morbum ex maleficio ortum dixiſſe: quibuſdam prolatis verbis, & tacto pede, per aliud triduum curatus eſt.*] ſic ille libr. 2. de morbis venefic. c. 2. Modus explorandi ſolet hic eſſe, vas aqua plenum imponunt ſuper locum affectum corporis, & plumbum liquatum huic vaſi infundunt, interim verba quædam obmurmurantes, & in plumbo coagulato pro varia guttarum conformatione; iudicant primò, an ſit maleficium malum, necne: deinde cuius generis maleficium ſit. De qua re tota veriſſimè idem Bapt. Codronchus *libr. 3. de morbis venefic. cap. 13.* ita pronunciat: *vt modus ſuperſtitioſus eſt, ſic & dæmonem cooperari eſt credendum. quamuis non deſint, qui exiſtiment, à Saturno vim hanc plumbo eſſe inditam, vt maleficia prodat, quod tamen à veritate eſt alienum*] Probare debebant. nunc ſupponunt tantum, & Planetæ vim tribuunt minimè naturalem. Nam in hanc vel illam guttulas formam c *lib. 13. de repub. c. 3. à nu. 2.*

coagu-

Digitized by Google

coagulari, pro natura morbi; merè & verè eſt opus non naturæ, ſed intelligentiæ. Pergit Codronchus; *Nec laudare poſſum aliud experimentum, quod à quodam didici. Vt ægrotus, cum decoctione verbenæ (vulgò herba ſancti Ioannis dicitur) abluatur, in qua ablutione, ſi nihil reperiatur, vel decoctio non immutetur in colore; infirmum veneficio non eſſe affectũ: quod magna copia pilorum, & præcipuè ſuorũ, inueniatur, eſſe argumentum efficax, non ſolùm venefícij, ſed & grauiſſimi, minimeque curam recipientis, quod ſi pili ſint pauciores, morbum eſſe mitiorem & curationem admittere. Quod ſi decoctum illud ad nigrum colorem mutetur, ſignum eſſe præſentiæ dæmonis: quod ſi ad alios colores mutetur, alia indicare. Quis verò non percipit hunc etiam modum eſſe ſuperſtitioſum, cùm illi pili virtute verbenæ, nec ablutionis elici vel procreari non poſſint.*] Sic ille *d. c. 13.* Addo, coloris hanc mutationem etiam ex naturali humorum prædominio (vt aiunt) in morbis non maleficis, ſed grauioribus, poſſe contingere. Idem *libr. 4. cap. 2.* damnat tertium quendam modum his verbis; *alij columbum per medium ſciſſum ventriculo ægrotantis apponunt, nonnulla verba obmurmurando. Qui modi & alij confimiles manifeſtè magici ſunt, cùm prorſus virtute naturali careant.*] adde, nec ſubſit ratio cur miraculo res adſcribatur; maximè cum certa verborum formula vtantur. Poſtmodum idem iuſtiſſimè conqueritur; *remedia multa, tanquam arcana, ex arte magica in medicinam tranſlata ſunt: vt multi Arabum ſectatores fecerunt: vt Michael Sanonarola in ſua Practica, & quidã Bartolomæus, qui practicam & experimenta cum quibuſdam introductionibus in lucem edidit. Sic enim multis modis medicina ſcientia conſpurcata remediorum vanitate ſæpè coarguitur. Sed horum Sataniçorum hominum curationes fallaces, ac incertæ ſunt, ac ſæpè præſtigioſæ, vt videantur per modicum ſpacium temporis ſanare, & reuera non ſanent.*] Credatur medico docto & pio (quantum ex libris eius colligo) in arte ſua.

Et in his omnibus Notandum, ſemper dæmonem lucrum aliquod ſibi ex his comparare, & ſemper animæ, interdum & corpori nocere: quia ſemper aliquid admiſcet, quo fiduciam in ipſum homo profiteatur; vel quo nos à Deo ad creaturas auertat, & à cæleſtibus curis ad cænoſa terrenaque deducat vel ſaltem à ſeriis & grauibus ad ludicra & nugatoria. Sic ſemper in aliquod peccatum animam pertrahit, vt rectè obſeruarunt D. Auguſtin. & D. Leo a. Obſequitur mancipiis ſuis, vt firmiùs illa ſibi deuinciat, & in peccato retineat. Si Deus permittit hoc modo ſanari ægrum, plures in fraudem pellicit: ſi Deus non permittit, ſed impedit, tunc ſaltem peccatum hoc præcedentibus accumulans, conatur ægros in deſperationem adducere. Si malum vni equo auferat, transfert in meliorem. Si mulierem morbo liberet, transfert in virum; ſi ſenem, in adoleſcentem. Si ſortem magus in alium non tranſtulerit, ipſemet necatur, vel ingens vitæ diſcrimen adit. coactæ nonnullæ Lamiæ; quia non poterant in alios, in ſuos ipſæ liberos transferre. Narrat auctor Dæmonomaniæ b, fuiſſe in Gallia qui maleficio quo læſus erat curando magum accerſiuit: ab hoc reſponſum; ſe morbo illum liberare non poſſe, niſi in eius filiolum adhuc infantulum transferret. conſentit impius pater, & à mago ſanatur. interea nutrix, re intellecta, infantulum ſubducit, & cum eo aufugit: cùm ergo magus non poſſet in eum transferre, fuit ipſemet à dæmone interfectus. Toloſæ idem ſcriptor ait, ſtudioſum quendam amico ſuo grauiſſimè à quartana vexato dixiſſe, vt febrim vni ſuorum inimicorum traderet; illo verò reſpondente neminem ſibi inimicum eſſe, dixiſſe: da ſeruo tuo; tandem, cùm hoc illi religio eſſet facere, magum dixiſſe; da mihi eam, annuente ægroto, ipſum conualuiſſe; magum verò febri oppreſſum interiiſſe. Facit lucri ſemper alicuius certa ſpes, vt etiam planè futilibus & abſurdis non-

a *D. Aug. lib. octoginta trium QQ. q. 79. D. Leo ſermo. 19. de paſſio. Dom.*

b *lib. 3. cap. 2.*

dis nonnunquam cooperetur. ſic enim(vt narrat I. C. ille Francofurt. a) cùm vecula laborans opthalmia ſtudioſum quendam conueniſſet, ab eoque petiiſſet, vt quæ in ſchedula, quam illi porrigebat, continebantur, ſibi non grauaretur exſcribere; certam ſe eſſe, ſi de collo illam geſtaſſet, oculorum lippitudine liberandam: et ſtudioſus ſcripti illius characteres, vel obſoletos cernens, vel obſcuriores (vt ſolent) legere nõ valens; eorum loco hæc verba ſcripſit in ſchedula; *diabolus huic vetulæ oculos eruat &c.* ſimulq; præclarum philacterium mulierculæ tradidit; quod cùm de collo ſuſpendiſſet, ſpe plena poſt paucos dies ſanitati fuit reſtituta. Nimirùm voluit Satan hãc anum decipere, & in ſuperſtitione ſua obfirmare. Plura ſi vis, lege *li. 3. p. 2. q. 4. ſect. 9.* quibus addi quoque multa poſſunt ex Cardinalis Cuſani Excitationum li, 2. *in Sermone, Ibant Magi, quam viderant ſtellam* &c. vt eorum qui putabant contra ſterilitatis maleficium, vel odii inter coniuges prodeſſe, ſi quis nidum auium inueniens caperet ipſam cum pullis matrem: & ideò vult à Moſe præceptum, *Deu 22. ne mater cum pullis capiatur.* ſimili modo ad vitandas alias ſuperſtitiones alia quædam vult Iudæis prohibita, nempe *præcepiſſe Moſem vaſa cooperiri propter* Dominas Abundas. *ſunt enim dæmones; quibus vetulæ offerunt eſculenta & poculenta, quæ mundando domum non comedunt, imò ſeducunt. Prohibuit ne vir indueret veſtem mulieris, & è conuerſo, propter idololatriam: quia mulieres veſtes viriles & arma in honore Martis induebant: & viri muliebres in honore Veneris. Hoc feſtum peragitur à Chriſtianis in Carniſprinio.*] Et poſtea idem addit ſequentia exempla vt ait ſuperſtitionis in curandis morbis: *ſi res conſecratæ ad aliud, quam ad proprium vſum applicentur, eſt ſuperſtitio; vt aqua benedicta quæ bibitur contra infirmitatem, vel ſpargitur ad fertilitatem, vel datur aliquando brutis.* (*Nota hoc ſanè intelligendum, vt & quædam ſequentia. Nam aquam benedictam adhibere, vt remedium naturale, vel addito ritu aliquo ſuperſtitioſo id verè malum: ſed eam adhibere, vt quid Sacramentale, & vim tribuere Deo per ſacramentalia ſua, ad corroborationẽ fidei, mirabilia operare ſolito; itẽ vt dæmonis maleficiũ, vel præſtigium ceſſet, hoc pium & licitum eſſe Catholicus nullus poteſt negare, vt docebo ſec. 3.*) *& de lumine cerei paſchalis, & de aqua baptiſmatis.* [*de his idem cenſeo quod de aqua luſtrali.*] *Abſtinere à capite animalium in honorem S. Apolloniæ vel Blaſii: vel verè carptum luminis conſecrati* (*hoc non intelligo, ſi loquitur de cera benedicta ſeu candelis probo ritu benedictis, errat.*] *crux facta de lignis palmarum; balnea in vigilia Natiuitatis & Carnis priuij contra febres, & dentium dolorem, non comedere carnes in die Natalis Domini, contra febres, vel ad honorandum ſanctum Nicolaum pro diuitiis acquirendis, petendo eleemoſynam,* (*hæc omnia ſatis clara ſunt*) *eundo ad Sanctum Valentinum contra morbum caducum, ponderando puerum cum ſiligine vel cera,* (*in his poteſt aliqua ſuperſtitio ab extrinſeco aduenire: ſed ſecundum ſe pia ſunt & licita*) *portare crucem circumquaque per campos in vere contra tempeſtates* (*ſi non fiat, vim ponendo in tempore veris, non eſt ſuperſtitioſum, ſed licitum:*) *in certis oblatis ſuper altare, ſicut lapidibus in die S. Stephani, & ſagittis ſancti Sebaſtiani* (*hoc quoque pium, ſi tantum fiat in honorem & commemorationem certaminis horum Sanctorum, ſine fiducia in materia, forma, numero* &c.) addit de acu quæ tetigit veſtem mortui, de lignis furcæ, de lignis coniungendis contra febres, de hoſtia non conſecrata contra febres (*hæc verè ſuperſtitioſa ſunt*) contra ictericiam de vrina, de pullis &c.] puto legendum, *de pediculis*, neque hoc eſt ſuperſtitioſum, cum ſubſit ratio phyſica.

a *li. 1. de lamiis cap. 8.*

QVÆSTIO II.

An liceat remedium petere à maleficis?

E LAtiſſimè hæc quæſtio patet, in qua multi multa ſcripſere, multi etiam periculosè admodum errarunt.

Certum

Digitized by Google

Certum eſt vt hodie, ſic etiam olim fuiſſe, qui maleficia maleficiis tollerent. Nam cùm Corybantes eſſent numero LII. eorum XXXII. crediti ſunt maleficia inferre; alii verò XX. eadem amoliri. *Sic ſcholiaſt. Apollonij lib. L.*

Dico primò *falluntur Iuriſtæ, qui exiſtimant iure ciuili licere maleficijs vti, in bonum finem:* nempe ad curandos morbos, vel ad repellendas tempeſtates; *vt Hoſtienſ. in ſumm. Azo in ſumm. Pet. Ærodius lib. rer. iudicat. 8. tit. 7. cap. 6. Bart. Salycet. Godefrid. & alij in l. eorum C. de maleſic. Troilus Maluetius de ſortibus, Grilland. de ſortileg. & alij communiter.* dico falluntur, quia legem illam Conſtantini qua nituntur a; recentiore lege ſuſtulit poſtea Leo Imp. *Conſtitut. 65. ad Stylianum de Incantatorum pœna*; vt rectè aduerterunt Nicol. Remigius: & Pet. Gregorius, & Godelmannus; quam, quod Tribonianus, homo planè ſceleſtus, prætermiſerit, cauſam aliam non video, quam quia ab omni erat pietate & vera religione alienus. ibi Leo grauiſſimis verbis negat quidpiam verè bonum his artibus effici: ſed apparens illud bonum, illecebram atque naſſam eſſe; *quæ illectos* (inquit) *in malorum omnium extremum vbi à ſummo bono exciderint, abſorbeat, compertum habemus. Notum enim nobis eſt illas, vt qui ſe ipſis dedunt, pro creatore ac Domino infauſtis diriſque dæmoniis adhæreant, efficere: & qui illas affectantur, hos, per externarũ rerum lætam quandam ſpeciem, vulnera in anima excipere. Quale quiddã inter pugnandum meticuloſis frequenter accidit; qui dum ictus interdum excipere manu nolunt, illis vel caput vel ventrem exponunt. Sanè verò ſi quis aliquo modo incantamentis vſus eſſe deprehenſus fuerit, ſiue id reſtituendæ conſeruandæue valetudinis, ſiue auertendæ à rebus frugiferis calamitatis cauſa fecerit, is apoſtatarum pœnam ſubiens vltimum ſupplicium ſuſtineto.*] Sed & Caroli. V. conſtitutio hos arbitrio iudicis condigna pœna puniri iubet [b].

Dico 2. *Diuina & poſitiua Eccleſiæ lege ſemper prohibitum fuit vti maleficis artibus, vel maleficos conſulere etiam in bonum finem.* Eſt communis Theologorum ſententia, & etiam Canoniſtarum. Probatur 1. ex ſacra ſcriptura. Deus id prohibuit. *Leuit. 19. v. 31. Non declinetis ad magos, neque ab ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos.* & cap. 20. v. 6. *anima quæ declinauerit ad ariolos & magos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi ſui.* Vnde patet hoc eſſe peccatum mortale. Deu. 18. v. 10. *Nec inueniatur in te, qui luſtret filium ſuum aut filiam ducens per ignem, aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia atque auguria &c.* In nouo quoque teſtamento vetat D. Paulus; quando iuſtam damnationem comminatur illis, qui ipſi impingebant eum mala facere vt bona euenirent [c]: quo ſignificat, graue peccatum eſſe mala facere in bonum finem: quod tamen prætexunt qui maleficorum opera ad morbos depellendos tempeſtateſque arcendas abutuntur. 2. probatur ex perpetuo Catholicæ Eccleſiæ vſu, quæ ſemper id improbauit, vt plurimi canones oſtendunt [d]; & preſbyterum damnarunt, qui bono fine diuinationem ſuperſtitioſam fuerat expertus [e]. 3. probatur ex Patribus, *D. Chryſoſtomus* [f]; *citiùs mors homini Chriſtiano ſubeunda, quàm vita ligaturis redimenda. Huc referendum illud B. Leonis* [g]; cùm eis (*ſcilicet dæmonibus*) nihil amplius liceat, quàm iuſtitia diuina permiſerit; agunt tamen verſutiſſima arte fallaciæ, vt ex arbitrio propriæ poteſtatis aut parére videantur, aut lædere; & multis (quod dolendum eſt) ita per nequitiam ſimulationis illudunt: vt quidam illos & timeant pati infenſos, & velint habere placatos; cùm beneficia dæmonum omnibus ſint nocentiora vulneribus. quia tutius eſt homini inimicitiam diaboli meruiſſe, quàm facere. *Nec non iſta D. Auguſtini* [h]; cùm ergo cauſæ articulus venerit, vt hæc proponatur conditio: aut faciendum eſſe contra Dei præceptum, aut ex hac vita emigrandum; quorum duorum homo ſi cogatur alterum eligere, comminante mortem perſecutore (*idem eſt de morbo per maleficium immiſſo*) ibi eligat

Deo

[a] *l. eorum C. de maleſ. & math.*

[b] *Alchuſius li. 1. Iuriſprud. Rom. c. 52. Fichardus conſil. 112. Laur. Kirchouius tom. 2. conſ. 2. Mollerus con ſtit. Saxon. p. 4. ſect. 2.*

[c] *ad Rom. 3. v. 8.*

[d] *c. qui ſine Saluatore, 26. q. 2. c. admoneant. c. non obſeruetis 26. q. 7.*

[e] *c. ex tuarum de ſortileg.*

[f] *homil. 8. in epiſt. ad Coloſ.*

[g] *ſerm. 19. de paſſ. Domini.*

[h] *tracta. 51. in Ioan.*

Google

deo dilecto emori, quàm Deo offenſo viuere. ibi oderit in hoc mundo animam ſuam, vt in vitam æternam cuſtodiat eam.] Ex his

F Infertur primò peccare iudices, qui cogunt maleficas benedictione quadam iis quos læſerunt maleficium auferre. Nam hæc benedictio illarum, nihil aliud eſt, quam formula qua ex pacto dæmon ceſſaturus: & ſi benedictione vera ſanandus æger foret, præſtaret vti benedictione Sacerdotis, vel alterius probi hominis, quàm malefici; cuius oratio Deo eſt exſecrabilis, neque licet nobis cum infidelibus hæreticis, apoſtatiſque oratione in diuinis iungi. Vnde ſequitur etiam maleficam obtemperantem tali iuſſioni, & ægros hoc remedio vtentes pecare. Valde quoque falli illos, qui exiſtimant licere maleficiis ſanitatem quærere vel conferre, ſi id magiſtratus iubeat.

Infertur 2. veram eſſe deciſionem *articuli Pariſienſis 5.* Quod licitum eſt vti magicis artibus, vel aliis quibuſcumque ſuperſtitionibus à Deo & Eccleſia prohibitis, pro quocunque fine bono: error. quia ſecundum Apoſtolum non ſunt facienda mala, vt eueniant bona. *& deciſio art. 6.* Quod licitum ſit, aut etiam permittendum maleficia maleficiis repellere: error. *& art. 7.* Quod aliquis cum aliquo poſſit diſpenſare, in quocumque caſu, vt talibus licitè vtatur, error.]

Infertur 3. impium & hæreticum eſſe dictum Paracelſi a, nihil referre, an Deus, an Diabolus, angeli vel immundi ſpiritus ægro ferant opem, modò morbus curetur.

Infertur 4. periculoſam eſſe, & erroneam; vel ſaltem non ſatis euolutam & explicatam ſententiam Nicolai Remigii b, *precariò non licere opem à maleficis impetrare: ſed licere, vi & verberibus eam extorquere: qui hoc faciat, nunquam, qui illud, ſemper lethaliter peccare.*] Quorum vtrumque, falſum videtur. licet enim aliquando id precibus petere & impetrare: aliquando etiam verberibus ad id adigere, non licet. Non igitur eò recurrendum; ſed res longè aliter explicanda. diſtinguendum videlicet primò inter maleficum paratum auferre maleficio nouo, & non paratum: aliter enim peccat qui hunc, aliter qui cogit illum. 2. diſtinguendus auferendi modus, an cum maleficio, an ſine illo id fiat: quæ communiter theologi ſolent attendere.

a *lib. de morb. caduco. & li. de hyperphyſ. morbis cur.*

b *lib. 3. dæmonol. c. 3.*

Igitur primò falſa & erronea eſt ſententia Paracelſi & ſimilium, licere maleficia maleficiis tollere.

Quidam putant licere tollere maleficium, non per maleficia, ſed per res tamen ſuperſtitioſas & vanas: videntur hoc multi Canoniſtæ tenuiſſe, & nonnulli Theologi, & legiſtæ c. ſi ſuperſtitionis vocabulo hi DD. rectè vſi; nequit negari, hanc opinionem quoque erroneam eſſe. quia ſuperſtitio res eſt per ſe mala: nec malum licet facere, vt bonum eueniat. docet hoc Silueſt. *verbo maleficium num. 9.* Roſella *verò* & Tabiena non tenent illam opinionem, ſed dumtaxat referunt.

Alii itaque fatentur per ſuperſtitioſa media tolli non poſſe; poſſe tamen per vana, quæ non ſint illicita, ſic Ioann. Friburgenſ. *in ſumm. confeſſar.* & id ſequitur Roſella d, qui exemplum ponit, ſi maleficiati facerent celebrari tres miſſas de Domina & poſtea omnino nudi operam darent liberis quærendis, credentes ſic maleficium ceſſaturum. Sed hoc exemplum mihi non placet, tum quia rem ad certum numerum miſſarum reſtringere, id non caret ſuperſtitione; tum quia medium illud non modò vanum eſt; ſed & inhoneſtum, & vix poteſt peccato carere: ſi tamen omne peccatum impudicitiæ & inuerecundiæ deforet; neque vis in numero poneretur; neque fides adhiberetur ipſi actui, ſed miſericordiæ diuinæ permiſſæ ſacrificia propitiandæ: tunc poſſet admitti exemplum. Deinde ſi *vana* remedia ſumant, pro omninò vanis hoc

c *Hubertin. Goffred. quos ſequitur Sprenger in Malleo & eum ſimpliciter referunt nec refellunt Petr. Gregor. ſupra & Rickius lib. de prob. aquæ frigidæ.*

d *v. impedimentum 15. nu. 19.*

eſt inanibus, ſicut omnis vana locutio eſt peccatum, ſic nulla vana operatio caret peccato, ſaltem veniali, *ca. illud 26. q. 2.* ſi verò vana vocant indifferentia, tunc ſi quis adhiberet ea inuincibiliter neſciens eſſe peccatum, nullum foret peccatum; ſi non inuincibiliter, non tamen affectate ignorans, foret tantùm veniale: idem foret, ſi quis faceret credens aut volẽs experiri an per talia maleficium ſoluatur, non per operationem diaboli, ſed per ceſſationem eius ab operando; propter pactum quod maleficus cum diabolo habebat de ceſſando quando hoc vel illud fieret. *vide Silu. ſupra num. 9.*

Tertia ſententia, quædam eſt Pet. Aureoli *in 2. d. 34. q. 2.* & Angeli *verb.* ſuperſtitio §. *13.* licere à malefico parato petere. vt maleficium maleficio tollat. Exemplum huius rei ſuppeditat Ioannes Nider. [a] *Inquiſitor* (inquit) *Eduenſis mihi referebat, quod modus tollendi maleficium, aut ſe vindicandi in malefico, talis practicabatur ſuo tempore. Venit enim aliquis læſus in ſe vel in ſuis ad maleficam ſciſcitans malefactorem. Tunc malefica plumbum liquefactum aliquoties fundebat in aquam: quouſque opere dæmonis in plumbo imago aliqua videretur: qua viſa imagine; malefica quæſiuit ab explorante, in qua parte vis lædi maleficum tuum, & in eodem vulnere eum agnoſcere? cumque explorator locum eligeret, ſtatim malefica in eadem parte imaginis, quæ in plumbo relucebat; fixuram vel vulnus per cultrum poſuit, & locum vbi reum inueniret indicauit: nomen tamen nullatenùs manifeſtauit: ſed experientiâ teſte maleficus per omnia lædi reperiebatur, ſicut ſua imago plumbea.*] hæc ille. hoc ergo ſecundùm Aureolum liceret: & ſecundum Remigium poſſet verberibus maleficus ad hoc faciendum adigi. Argumenta Aureoli ſunt. primò licitum eſt ab vſurario parato vſuras petere; & à parato conferre Sacerdote, in peccato Mortali conſtituto, ſacramenta petere; & deferre iuſiurandum idololatræ, quem ſcio per falſos Deos iuraturum. ergo ſimiliter in noſtro caſu petere à malefico parato &c. Secundò non poteſt excogitari remedium aliud ad tollendum maleficium: ergo ſi hoc quod vnicum eſt vti non licet, non licet illud tollere. Sed hoc meritò cenſetur duriſſimum: potiùs ergo dicendum, hoc vnico medio vti licere.

Verùm hæc argumenta nullius momenti ſunt. Eorum enim quæ in primo ponuntur argumento planè diſſimilis ratio eſt, nam illic inducuntur ad id, quod ſine peccato facere poſſunt, ſi velint. ſacerdos enim poteſt conari conteri, etſi tempus habeat confiteri: vſurarius poteſt dare mutuum ſimpliciter: idololatra poteſt per Deum verum iurare: ſed operatio malefica, quæ petitur, eſt intrinſecè mala, nec ſine peccato fieri poteſt, ideoque nec peti. quia petendo conſentit eius malitiæ, quod ſemper illicitum [b], & teſte Apoſtolo ad Roman. *digni ſunt morte non ſolum qui talia faciunt, ſed & qui conſentiunt facientibus.* In ſecundo argumento, fallò ſupponitur, alia remedia nõ ſupereſſe. ſuperſunt enim alia, de quibus poſtea: quod ſi non ſupereſſent, præſtaret mori millies quã per peccatum ſemel ſanari. nam bonũ animæ corporis bono præferendum eſt, & honor Dei cunctis anteponendus. Neq; hoc durum videri debet ſcienti, quod *qui amat animam ſuam plus quàm Deum, perdet eam* &c.

Remigius verò coactionem ſuam aſtruit ſequentibus argumentis. primò quia talis coactio inhonorat Diabolũ, & eſt expers omnis pacti. ergo licita eſt. *Reſpon.* magis inhonorat Deum, quia cogit alium peccare. immò nec inhonorat Diabolum, quia cogit maleficum vt inuocet & honoret dæmonem: ipſe quoque eum honorat; quia non modò credit dæmonem poſſe hãc medelam adferre, ſed etiam concurrit poſitiuè ad actum poſitiuum. dæmon verò pluris hoc facit, quàm mancipii ſui iniuriam, cuius afflictione ſolitus eſt gaudere. Nec poteſt dici expers pacti taciti, qui cogit maleficum iſta perficere, virtute pacti quod maleficus cum dęmone iniit.

[a] *in epit. Formicarii ca. 3. in fine.*

[b] *D. Thom. de malo 13. q. 4.*

Secundò

Secundò probat hoc pacto, licet à fure fugiente rem vi ſibi ereptam alia vi repetere: licet arcem ab hoſte iniuſtè occupatam armis recuperare: licet vinculis per tyrannidem mancipatum, aſtu violenterque eripere: cur non hæc vis licita, vt innocentem morbis indigniſſimis ſanemus? *Reſp.* illationem eſſe vanam, quia reliqua illa licita ſunt, & iuri diuino naturalique conſentanea: maleficium verò maleficio ſanare omni repugnat iuri.

Tertiò nititur auctoritate *l. nullus Cod. de maleſic. & mathem.* vbi tantum punitur, qui aruſpicem vel magum induxerit precibus vel ſuaſionibus. ergo criminis atrocitas in hac ſuaui inductione conſiſtit. Confirmatur, quia Photius in Nomocanone dicit legis illius pœnam tantum debere intelligi, vbi διὰ θυσιῶν id eſt per ſacrificia & mactationes, negocium peragatur. Non ergo locus eſt pœnæ, quando malo adigũtur. *Reſp.* puerile argumentum hoc eſſe, illi ſimile; ſi quis dicat, lex eum punit, qui præmiis & blandiciis, & per artem lenoniam mulierem ad flagitium pellexerit: ergo criminis fæditas in hac blanda inductione & pellacia poſita eſt: & inferat poſtea, igitur puniri minimè debent, qui vi miniſque matremfamilias in thori violationem impulerint. Conſtantinus autem id tantùm vetuit ea lege, quod quidam ſibi licere putabant. nam ſponte facienti, nullam ſe iniuriam facere credebant: id verò quod multò grauius erat, non vetuit ea lege, quia res apertè iniqua minùs indigebat noua legis coërctione. Quare Salyce. & Fulgoſ. mentem Imp. attendentes, de quibuſuis euocatoribus & prouocatoribus idem obtinere cenſuerunt: nec illa Photii limitatio vlteriùs protrahenda, quàm vt ſignificet Imperatorem de illis egiſſe maleficis, qui tum temporis priuatim, prætextu amicitiæ, & hoſpitii recepti in domos gentilium, dæmonibus clanculùm ſacrificabant: quod ipſe fieri prohibuerat alia lege [a]. Nec tamen vllus ſanæ mentis hinc inferat, licita fuiſſe maleficia Magorum, in quibus non ſacrificabatur. poteſt enim vnum factum ex pluribus capitibus illicitum eſſe: quorum vno ceſſante, ratione reliquorum adhuc illicitum manebit.

[a] *l. 2. C. Theodoſ. de malef. & mathem.*

Dico igitur tertiò, *ſententia hac Aureoli, Angeli & ſimilium eſt erronea & cauſa multorum peccatorum: nec licet vllo modo nec ab imparato, nec à parato petere, vt maleficium maleficio tollat.* hæc eſt communis ſententia Theologorum, Aureolum & Angelum ideò grauiſſime reprehendentium: *tenent quod dixi D. Thom. D. Bonau. Scot. Tho. de Argentina & alij in 4. d. 34. Silu. verb. maleficium q. 8. Armilla num. 2. Tabiena ver. impedimentum 12. n. 9. Roſell. ſupr. Caietan. 2. 2. q. 78. art. 4. Pet. Ledeſm. ad 3. q. 58. a. 2. d. 2. Alfonſ. à Caſtro li. 1. de iuſt. hæret. punit. c. 15. Sprenger. p. 3. mallei. q 16. Nider. ſup. Nauarr. c. 11. nu. 29. Angl. q. de arte Magica ar. 6. diffic. 2. Abulenſ. in c. 19. Matth. q. 90. litt. O. Dom. Scot. in 4. d. 34. q. 1. a. 3. & 8. de iuſt. q. 3. a. 2. Viguer. c. 16. §. 4. Martin. Ledeſm. in 4. q. 60. a. 2. Brianſon. q. 13. conc. 2. Orbell. q. 34. Vngarellus addit. ad Angel. d. §. 13. Henriq. li. 2. de matrimon. c. 8. n. 2. & n. 3. in fin.* Probatur, quia hoc ſacræ litteræ, canones, ius ciuile & SS. Patres improbant, vt oſtenſum fuit concl. præced. 2. quia non licet conſensũ præbere in peccatum alterius [b]. 3. quia licet ſic paratus peccare: hoc tamen peccatum, & iſto tempore, non faceret, niſi inductus. 4. quia vt actum per ſe malum nemo vnquam licitè facit; ſic, nec ad eum licitè poterit induci [c]. Nota magis peccare, qui cogit inuitum, quàm qui orat paratum. nam qui cogit inuitum iniurius eſt cogendo, & ſimul cooperatur: qui petit à parato, nullam ei facit iniuriam. quod nota contra Remigium.

[b] *Rom. 1. v. vlt.*

[c] *vid. D. Tho. 2. 2. q. 78. a. 4. Turrecre. in c. monet te 22. q. 1. Sot. lib. 6. de iuſt. & iur. q. 1. a. 5. Caſt. & al. ſupra.*

Dico quartò *hautdubiè poteſt maleficus induci, vt per modum aliquem licitum tollat maleficium*] in hanc ſententiam conueniunt omnes in præcedenti concluſione citati DD. & eſt veriſſima, caretq; dubitatione; ſed indiget tamen explicatione. nam quidam DD. non ſatis clarè loquuntur, etſi benè ſentiãt. Guido Brianſonus *in collectario ſupra 4. ſent. q. 13. concl. 3. Immò* (ait) *ego fortiùs dico, quod ſi*

 aliqua

aliqua perſona erat impedita, vel vexata quacunque vexatione per aliquam perſonam ſortilegam per pactum dæmonis: & per orationes, vel vota, vel artes, non poſſet ſanari, niſi ab illa perſona quæ talia intulit. Dico, quod accederem ad illam perſonam, quæ mihi dedit talia, non vt faciam homagium diabolo, nec vt colam illum ſortilegum; ſed vt mihi auferat, quod mihi dedit. Si ipſe agat cum diabolo, ego non conſentio: ſed tantum peto, vt remoueat malum quod mihi dedit. Et multotiens iuſtitia cogit tales, vt reſtituant ſanitatẽ, quam abſtulerunt. imò ſi proprius diabolus dediſſet mihi talia; dicerem ſibi, quod à me remoueret tale impedimentum: nullo tamen modo faciendo ſibi homagium.] Sed quod ait de Diabolo. id ego prorsùs periculoſum puto, & meritò negauit Sotus *in 4. d. 34. q. 1. a. 3.* Nam non poſſum petere, vt ab amico; quia cum eo inimicitias, indicente Chriſto, gerere debeo: omnis etiam mihi cum eo familiaritas & communicatio interdicta eſt. Per modum verò imperii, non poſſum iubere: quia mihi non ſubiicitur. Dumtaxat in Dei nomine, per exorciſmi modum, ei poſſem imperare. Nec etiam ſimpliciter verum eſt, licere ſemper petere à malefico vt malum remoueat. Quid ſi enim ſciam maleficium non poſſe tolli, niſi modo illicito? certum eſt me tum non poſſe petere [a]. quid ſi etiam moraliter mihi conſtet maleficum, etſi poſſit tolli ſine maleficio, non tamen ſublaturum niſi cum maleficio? certum etiam puto, tum non licere petere, vt tollat [b]. Poteſt huius rei exemplum dari, quando petitur tolli ab eo, qui non eſt auctor maleficii, nec locum & modum maleficii & curationis ab ipſo malefico, vel homine alio intellexit: nam talis non poteſt curare ſine maleficio alio, aut dæmonis cooperatione noua. Quare rarò admodùm, vel vix vnquam licebit petere ab alio, quàm ipſomet maleficii auctore.

[a] *Pet. Ledeſm. ſupra.*
[b] *hoc voluit hautdubiè idem Ledeſm. & Henrriq. d. n. 3. in fin.*

Dico igitur quinctò, *licet à malefico petere, immò licet etiam illum minis & leuibus verberibus cogere, vt maleficium tollat; quandocumque probabiliter credo illum ſine maleficio, modo aliquo licito id facere poſſe; ſiue quandocumque non ſum moraliter certus, quod vtetur modo illicito.*] eſt ſententia communis *Henrici poſtea citandi, Scoti & omnium citatorum in concl. 3. & Præterea Ioann. Baſſol. Vorrilloni in 4. d. 34. Caietan. in verb. maleficium. & in opuſc. 12. tom. 2. Gabr. in 2. d. 28. a. 4. dub. 2. Binsfeld. in l. eorum q. 5. C. de malef.* probatur, quia hoc eſt vti iure meo, & inducere magum ad id, quod facere tenetur; & ſine peccato, ſi velit, poteſt facere. non autem eſt conſentire pacto quod dęmon habet cum mago. De coactione id concedit Remi. de precibus negat. ſed ratio noſtra, & communis ſententia DD. de precibus idem conuincunt. de iuſſione exemplum habemus B. Theodori Archimandritæ; qui Theodorum Magum ad pœnitentiam adductum iuſſit, primùm omnia peccata ſua confiteri. 2. ſi quos haberet libros maleficos in medium H
proferre. 3. quoſcumque homines aut domos aut animalia maleficiis ſuis obſtrinxerat, diſſoluere. 4. non amplius ea in quemquam exercere, ſed pœnitentiam agere [c]. De verbere & minis probatur quoad eos, quos conſtat maleficio læſiſſe. quia non tam infero iniuriam, quàm illatam repello: & ſicut crumenam meam poſſem furi extorquere, ſic etiam poſſum mago quam quaſi detinet corporis ſanitatem. Confirmatur hoc, quia docet experientia, nunquam niſi vi coactos maleficium tollere velle. Dixi, leuibus verberibus: quia grauia vulnera vel immodicos cruciatus inferre, id ad iudicẽ ſceleris vindicẽ, non ad priuatos pertinet. Leuia non erunt, ſi maleficæ inde immineat periculum vitæ, mutilationis, aut grauis morbi.

[c] *Georgius in vita S. Theodori, apud Surium. menſ. April.*

Caietan. [d] cautelam proponit, vt quis expreſsè proteſtetur, ſe nihil commune cum Diabolo habere velle. Hæc ſanè prorsùs neceſſaria cautio, quando petitur ab eo malefico, qui non intulit maleficiũ. vix enim (vt dixi) ſine peccato talis poteſt maleficium auferre. Sic cum crudelis & nefarius Bertulphus dixiſſet coniugi ſuæ B. Godoleuæ; in eam ferociæ ſuæ cauſam, eſſe dæmonem,

[d] *tom. 2. opuſc. 12.*

dæmonem, & ex maleficio natum diſcidium; addidiſſetque ſe noſſe fæminam, quæ iactitet ſe poſſe illos mutuo amore & beneuolentia adeò connectere, vt non queant coniuges ardentiùs ſe amare: reſpondit Sancta mulier; *Chriſti ancilla ſum, illi ego mea omnia commendo: ſi tamen abſque ſceleris alicuius commixtione id fieri poteſt, quod dicis, non refragor* a.] Si quis ab ipſo, qui nocuit, medelam petat; fortaſſis abſolutè loquendo, non eſt neceſſarium addere illam proteſtationem, ſed ſufficiet abſolutè (in caſu concluſionis huius quintæ) petere vt nocere deſinat. quia res quæ petitur bona & iuſta eſt; nempe non nocere proximo: & poteſt ac tenetur maleficus id licito modo facere, nempe per medium aliquod naturale (ſi nouit) vel per ſigni deſtructionem. ideò quod de pecunia ab vſurario mutuanda dictum, id hoc loco vim obtinet. Attamen ſemper vtiliùs erit & tutiùs hanc proteſtationem adiicere, maximè ſi petam vt tollat maleficium, vel quid aliud huiuſmodi, quod non nudam ceſſationem; ſed quiddam actus poſitiui ſignificat. quia malefici vtplurimùm ſunt homines idiotæ, & alia quàm ſuperſtitioſa remedia ignorant. Quare etiam conſulo, vt petatur ab eo, quo remedio ſit vſurus. ſi nolit dicere, non eſt vtendum eius opera: quia hoc ipſo ſatis indicat ſe vſurum remedio illicito. Si verò indicet remedium; tunc ſi ſatis prudens es & doctus, ipſe conſidera & diſcerne an ſit licitum necne: ſi non es idoneus iudex, doctiores & prudentiores conſule; ſi dubitetur an ſit medium naturale, conſulantur medici; ſi verò an ſit diuinum, conſulantur theologi. In his etiam diuinis aduerte, tunc præſtare illa applicari à Sacerdote, quàm à malefica. Nam ſi miraculoſa operatio eſt, Deus illam potiùs operabitur per ſeruum ſuum, quàm per Diaboli mancipium. ſi malefica dicat, non profuturum, niſi ipſa adhibeat: ſatis hinc apparet, aliquid eam adhibituram ex pacto conuento. Quare nec videtur toleranda praxis quorumdam iudicum; qui cogunt maleficas benedicere ægrotis ex maleficio: & ſi ſanentur, tunc habent pro indicio certo, quòd ſint maleficæ. Liceret tamen iudicibus eas cogere, vt citrà maleficium liberare conarentur: ſicut licere priuatis iam docui, atque ita intelligendus Brianſonus *d. concl. 3.* Quod ſi res moram non pateretur, & maleficus non foret perſona rudis & idiota, ſed ſatis prudens ad diſcernendum maleficam curationem à naturali vel diuina; & tunc aliquis ſimpliciter ſecutus fuiſſet ſententiam Pet. Ledeſmii ſup. credidiſſetque dicenti ſe non vſuram vllo maleficio, non auderem damnare poſt factum: ſed ante factum ſemper vtendum puto conſilio & examine quod dixi. Reuera enim qui non examinat, neq; interrogat, neque proteſtatur, neque aliam adhibet cautionem vt intelligat, an remedium quod adhibebitur ſit legitimum, an illicitum: is non videtur facere, quod in ſe eſt, ſed obiicere ſe temerè periculo peccandi: quia nouo periculo peccandi obiicit rudem illam & idiotam & peccatricem animam.

a Drogo Geſtellenſis in vita S. Godeleuæ 6. Iulii.

QVÆSTIO III.

An liceat maleficij ſignum deſtruere, vt Diabolus nocere deſinat?

I NOta primò ſigna maleficii vocari, ollas, ligamina, clauſtra, plumas, leberides, & ſimilia; quæ, ex pacto cum dæmone inito, magus adhibuit vt aliquis maleficio lædatur: pactũ verò eſſe ſolet, vt quamdiù ligula ſic nodata fuerit, vel tale quid ſub limine defoſſum, vel ſera clauſa manſerit; tamdiù talis perſona ſit maleficiata; aut moriantur, qui in tali loco erunt, aut intrabunt vel exibunt, & huiuſmodi; de quibus actum *libr. 3.* Porro de ligaminibus & ollis, res notior eſt: de *ſera* legi apud auctorem innominatũ lib. pœnitentialis à Rectore & academia Colonienſi ante annos centũ approbati, & excuſi; *ca. 70. quod*

eſt de impotentia coeundi: Pariſiis (ait) *contigit quod quadam ſortiaria virum, qui eam reliquerat impediuit, ne poſſet cognoſcere aliam, quam legitimè ſuperduxit. fecerat enim incantationem ſuam ſuper clauſam ſeram, quã in puteum quendam miſit, & clauem ſimiliter in puteum alterum: & ſic diabolo promouente vir ille factus eſt impotens cum vxore ſua.*] Quæritur ergo V. *liceat aperiendo clauſtrum, comburendo capillorum glomum, ſoluendo ligula nodum, vel effodiendo ollam, & exurendo quæ in illa habentur, aut ſimilia remouendo perdendoque, maleficium deſtruere, & liberare maleficiatum?* Duæ de hac re ſunt ſententiæ. vna, nullius quod ſciam in libris editis, in quibus nondum mihi contigit inuenire; ſed noſtris temporibus Ioann. Heſſels à Louanio, *in prælectione lib. 4. ſent.* docuit; nullomodo licere. hoc haudubiè pio docuit animo, & vt homines à maleficio abſterreret: quàm tamen prudenter & verè, manifeſtum ſpero fore ex iis quæ hac quæſtione diſſerentur. multi ex eius diſcipulis, rem non multùm diſcutientes, neque auctores alios curantes, Pythagoræorum more, vt oraculum exceperunt; neque in ſcholis tantùm docuêre, ſed in concionibus adeò nonnunquam calidè; vt contra ſentientes damnare, & etiam pœnis Eccleſiaſticis coërcere, ſint conati; non modicam ſcrupulorum carnificinam etiam piis & bonis, iniicientes. hoc ergo diligentiùs res diſcutienda, quàm cùm ſuperioribus annis docerem, ideò breuiter perſtrinxi, quòd tum neſcirem aliquem ex doctioribus communem ſententiam, quam amplectebar & amplector, improbare.

§.1. Heſſelii & diſcipulorum eius argumenta fuere. primò, cùm ſignum amouetur; ſanitas exſpectatur non à Deo vel ſanctis, per miraculum; nec ab humana voluntate nec à cauſa naturali. ergo à diabolo. Sed hoc eſt ſuperſtitioſum. ergo non licet amouere.

2. Qui ſignum tollit ea ſpe, vt nocumentum ceſſet, miſcet ſe pacto, quod malefico cum diabolo intercedit; quia diabolus cum malefico pact⁹ eſt, vt ſigno poſito ipſe noceat, ſigno remoto nocere deſinat. ergo talis ſocietatẽ quandã cum diabolo init, cui coniungitur, & communicat in pacto conuento eius.

3. amouere ſignum, eſt colere diabolum, quia eſt proteſtari, quod poſſit nocere quibus & quando voluerit, quaſi ab alio non pendeat; item quod ſit fidelis & verax, qui pactum ſeruet cum ſuis: ſed diabolum honorare vel colere non licet. ergo nec amouere ſignum licebit.

4. Non licet declinare ad magos, vt ſcripturæ docent: ſed qui amouet ſignum, declinat ad magos. ergo. Min. probatur, quia petit à malefico vt ſigna tollat, vel vt ſibi tollenda oſtendat.

5. Qui amouet ſigna oſtendit ſe maleficos & dæmonem timere: ſed S. S. iubet nos ſolum Deum timere.

6. Non tantùm res quæ ponitur vel amouetur eſt ſignum diaboli, ſed & actio circa rem, vt poſitio eius ad nocendum; permanentia eius ad nocumenti perſeuerantiam, amotio eius ad nocumenti ceſſationem: ſicut non tantùm aqua eſt Sacramentum Chriſti; ſed & ablutio per aquam facta. ergo ſicut qui ponit ſignum exercet ſacramentum Diaboli, ſic & qui amouet. Exercet enim vterq; actionem ad eum effectum conſequendum, ad quem aliter non valet, niſi ex Diaboli inſtitutione.

7. Diabolus nunquam ſpontè ceſſabit à nocumento corporali, niſi vt grauiùs noceat in anima: cum ſit hoſtis noſter capitalis, ſemper cupiens quã maximè nocere. ideò, iuxta D. Leonem, *beneficia eius cunctis ſunt nocentiora vulneribus:* ergo per ceſſationem nocumenti, quæ fit amoto ſigno, grauius infert nocumentum vel amouenti, vel maleficiato, vel vtrique.

8. ſi licet ſigna maleficii amouere, vel ad ea implorare opem malefici: igitur quoties quis maleficium patitur, nec aliud ſupereſt remedium quo adiuuetur,

iunctur, tenebitur procurare ſigni amotionem: ſicut tenetur homo ægrotus licito ac poſſibili remedio procurare, vt ſanitati reſtituatur: peccaret enim ſi ſic ſanitatem à Deo exſpectaret, vt interim medici conſilia reiiceret. Atqui nemo eorum, qui ſunt in contraria opinione hoc docet, videlicet hominem aliquando ad amouendum vel deſtruendum maleficii ſignum ex conſcientia obligari.

9. Si id licet, ergo illi rectè faciunt, qui maleficis ad quæſtionem vocatis abradunt omnes pilos corporis, ne quo maleficii ſigno corpori adhærente, reddantur inſenſibiles, ideoque ad confeſſionem cogi non poſſint, quod tamen videtur ſatis manifeſtè ſuperſtitioſum. Vnde Fran. à Victoria *in relect. 12. de arte magica*: ſi (inquit) ad expulſionem dæmonum radunt pilos aut capillos, aut aliquid eiuſmodi: eſt magia manifeſta. Nam veri ſancti, qui gratiam Dei habent, nunquam vtuntur talibus ritibus aut obſeruationibus.

10. Probari poſſe videtur ex eo, quod Dominus dicit in Euang. *hoc genus dæmoniorum non eiicitur niſi in oratione & ieiunio*. ſenſus enim eſt non aliter rectè eiici. ergo ſi quis dæmon eiuſmodi intraſſet in aliquem per maleficium, non liceret egreſſum eius procurare per ſigni amotionem.

11. probatur ex eo quod D. Hieronym. commemorat *in vita S. Hilarionis*, ad quem cùm adducta eſſet puella à dæmone obſeſſa, & dæmon clamaret; ſe inuitum in puellam ingreſſum fuiſſe, vtpote vi maleficiorum coactum; nec ſe poſſe eam relinquere, niſi priùs ablatis ſignis ſub limine poſitis: vetuit vir ſanctus ſigna perquiri, & orationis virtute dæmonem expulit: *ne* (inquit Hieron.) *aut ſolutis incantationibus receſſiſſe dæmon videretur, aut ipſe ſermoni eius accommodaſſe fidem.*] igitur, ex Hieronymi ſententia, perquirere & tollere ſignum, vt nocumentum ceſſet, ad incantationem pertinet: alioquin ad miraculum diuinum non rectè confugiſſet Hilarion; ſed remedium facilè ac promptum de ſignis amouendis, ſi licitum erat, præſcribere debuiſſet; ne Deum tentare videretur.

12. apud Gratian. *ca. ſi per ſortiarias 33. q. 1.* vbi enumerantur legitima remedia maleficii, nulla fit mentio requirendi & deſtruendi ſigni: nec quiſquā alius veterum Eccleſiæ patrum reperitur, qui de remedio hoc tanquam licito loquatur. Si reſpondeas eſſe argumentum negatiuum ab auctoritate negata. Vrgent, non eſſe ab auctoritate negata, ſed ab auctoritate negante. quia cùm remedium tollendi ſigni ſit facilè & cuique obuium, eius maximè mentio fieri debuiſſet, ſi licitum illud concilia & patrum decreta cenſuiſſent.

13. Diabolus non eſt alligatus ſignis; poteſt enim nocere ſine ſignis, & poſitis ſignis liberum illi adhuc eſt non nocere, vt & amotis adhuc nocere & non deſinere. ergo fruſtrà tolluntur ſigna, niſi pactum malefici & Diaboli intercederet: ergo remouens conſentit in hoc pactum.

14. Diabolus non poteſt diutiùs nec fortiùs, nec breuiùs, nec leniùs hominem affligere, quàm & donec ei Deus permittit, qui pactis huiuſmodi non aſtringitur: ergo abſurdum eſt exſpectare remedium ab huiuſmodi remotione ſigni, aut curare talia diaboli pacta: ſed recurrendum eſt ad Deum, in cuius poteſtate eſt Diabolus. His illi argumentis vtuntur, quæ verbis ipſorum retuli: ne quis ſuſpicetur me minùs bona fide agere.

K §. II. Nihilominùs ſit concluſio, *ſigna maleficij etiam ſpe ceſſationis morbi ſeu mali licet quærere & inuenta remouere & tollere*. dico, *ſpe ceſſationis*, quia fatentur opinionis contrariæ aſſertores, in contemptum & deletionem Magiæ ſuperſtitionis, ipſiuſq; Diaboli, licere maleficii ſigna tollere, deſtruere, atque abolere: immò ſanctum id eſſe, ſi ex ſolo odio totius artis, & intentionis Diabolicæ

 id fiat,

Digitized by Google

id fiat; ſed negant, id licere ea ſpe, & intentione, vt nocumentum ceſſet. *Notandum primò*, quod omnes fatemur, ſigni ablationem nullam habere vim naturalem neque ſupranaturalem mali auferendi ſeu ſanandi; ſicut nec eius poſitio vim vllam huiuſmodi habuit, ad malum inferendum. ſed ſicut, poſito ſigno, dæmon fuit, qui nocumentum intulit; ſic ablato ſigno, dæmon eſt, qui malum aufert, quia ceſſat nocere. ceſſat autem, quia ſic cum mago pactus fuit; non quod pacto ſe ligari putet, ſed quia hoc ſibi iudicat expedire ad animarum perniciem. *Notand.* 2. aliud eſſe vti peccato alterius ad bonum, aliud cooperari peccato alterius. nam peccato alterius vti poſſũ ad cõmoditatem meã; quando ille potuit peccatum vitare, & licito modo mihi gratificari, vt dictum de vſurario *præcedenti quæſtione*. ipſius enim malitia mihi nocere nõ debet. Cooperari verò peccato alterius nunquam licet, quia nũquam peccare licet: cooperor verò, quotieſcumq; peto ab alio, id quod aliàs ſine peccato neq̃t præſtare. Quando ergo peto vt maleficium maleficio, vel nouo pacto inito, tollat; coopero peccato. quando peto vt id faciat, deſtruendo ſignum iam ante initi pacti, ſeu ſine maleficio, & ipſe me nolente adhibet nouum maleficium; ego illi non cooperor, ſed vtor tantùm eius peccato. Eſt doctrina Soti, & Pet. Ledeſm. & alior. mox citandorũ. *Notand.* 3. Signum tolli vel ab ipſo qui poſuit, vel ab alio qui non poſuit. Si ab eo qui poſuit; vel ille inierat duo pacta cũ dæmone, vel vnũ tantũ. duo quidẽ, quando cõuenerat, vt dæmon permanente ſigno debeat nocere; & ſublato ſigno teneatur non nocere. nam hic vnum pactum fit de poſitione ſigni, alterum de ablatione. Vnũ tantùm fit, quando ſimpliciter conuenitur, vt ſigno permanente teneatur dæmon lædere. huius pacti vis includit, non vt ſublato ſigno teneatur nõ nocere, ſed vt, ſi velit, poſſit non nocere. Quando duo ſunt pacta, tunc conſideranda eſt duplex, quæ poteſt accidere, malefici intentio. Si maleficus cùm tollit, vult ſibi ſeruari pactum illud ſecundum; non licet tollere: quia hoc eſt confirmare illud pactum. Si verò maleficus ex pœnitentia pacti initi motus, vult pactum ſuum cum dæmone initum ceſſare; & ideò, vt reſcindatur; tollit ſignum, quod eſt pacti vinculum, & tollit non quatenus ablatio ſigni eſt ſignum ſecundi pacti; ſed quatenus eſt deſtructio primi pacti; poteſt tollere, quia ſic non confirmat ſecundum pactum, ſed reſcindit. Quod ſi ſit alius qui tollit; hic non fecit vllum pactum cum dæmone, nec poteſt dici confirmare primum malefici pactum; quia illi non cooperatur. Sed ſi gnarus ſecundi pacti quod maleficus fecit, illud tollat; quia vult à malefico ſeruari ſecundum pactum; ille quantum in ſe eſt pactum confirmat, & ſic malo cooperatur, quare hoc non licet: ſi verò vel ignarus vel gnarus, illud tollat dumtaxat, vt maleficium deſtruat, vel vt pactum reſcindatur, ſperans dæmonem liberè ceſſaturum à nocendo; nullo modo cooperatur pacto: non primo, quia iuxta illud non operatur: non ſecundo, quia illud non curat, ſed vult facto ſuo deſtruere primum. Denique ſi vnicum maleficus fecit pactum; tunc tollendo ſignum, primum pactum deſtruitur, nec nouum initur: nec ipſe maleficus vllo modo confirmat, vel operatur ex primo; quare nec ei alius tollens cooperatur. *Notan.* 4. ſi ſcandalum ſequatur, non poſſe tolli. quare ſic iſta peragenda, vt ſcandali occaſio iuſta detur nulla.

His poſitis *probatur* 1. concluſio, quia quotquot auctores excuſi de hac egerunt quæſtione, illi ad vnum omnes, ex quo ea quæſtio diſcuti cæpit, in hac concluſione conueniunt: eos autẽ loqui, de eo qui ſpe ceſſationis ſignũ remouet, clarè patet ex verbis & rationibus, quibus vtuntur. Ante tempora D. Thomæ, & ipſi D. Tho. ac D. Bonauenturæ, & eorum præceptoribus, puto planè certum fuiſſe hoc licere; & ideo de hac re nihil expreſſe proditum; niſi quod maleficia ſine maleficio tolli poſſe cenſuerint; quod etiam Tho. de Argentina

d. 34.

d.34. & Abul. *in 19. c. D. Matth. q. 90.* & alii communiter tradiderunt. Quod verò Durand. hoc non dixerit parùm refert: omiſit, quia non habebat, quod ea in re contradiceret D. Thomæ; ad cui contradicendum, commentarios ſuos elucubrauit. Primus quẽ inuenio ex profeſſo quæſtionẽ diſcuſſiſſe, qui tempore D. Thomæ vixit, Durando prior, eſt Henricus Goethalzius ſiue Gandenſis, archidiaconus Tornacenſis. hic *quodlib. 5. q. 33.* vbi quærit, *an liceat tollere tegulam maleficij ſignum?* tandem reſoluit his verbis, *licet autem pernicioſum eſt operibus ſuperſtitioſis communicare, aut facere talia, qualia faciunt ſuperſtitioſi communicando operibus dæmonum: Catholicum tamen eſt deſtruere opus ſuperſtitioſum dæmonis, & in hoc ei contrariari. Et ſic dico, quod licitum eſt maleficium deponere ſimpliciter, quemadmodum licitum eſt idolothytum in cloacam proijcere: & etiam vt curetur infirmus maleficiatus (ecce, quod ſub hac ſpe) non credendo quod virtute illius maleficij morbus ille contingat (hoc enim credere infidelitatis eſſet) vt procedit prima obiectio; ſed credendo contrarium, & quod fiat ſola dæmonum actione, ex diuina permiſſione; qui non conſueuerunt ſecundùm pactionem ſuam maleficiatum vexare, niſi ſtante illo maleficio.*] Hæc ille: ſequitur, eum, more ſuo non nominans, Scotus, & ipſe aliquot annis antiquior Durando, his verbis; *ſi per orationes Sanctorum impediatur virtus dæmonis, benè fit: ſi tamen Deus illas non exaudiat, tunc ſi ſciretur maleficium & deſtrueretur, dæmon non fatigaret eum ampliùs. quia ex pacto non aſſiſtit; niſi dum durat aliquod ſignum. Et ex hoc patet quod truſatica eſt illa quæſtio, an liceat tollere maleficium intentione curandi maleficiatum? non enim ſolùm licet, ſed eſt meritorium, deſtruere opera diaboli: nec in hoc eſt aliqua infidelitas. quia deſtruens non acquieſcit operibus malignis: ſed credit dæmonem poſſe & velle fatigare, dum tale ſignum durat, & deſtructio talis ſigni imponit finem tali vexationi* [a].] vides à Scoto hoc meritorium cenſeri, quem diſcipuli eius ad vnum ſequuntur, vt nominatim Ioann. de Baſſolis ibid. *q. 1.* qui etiam expreſſe addit *meritorium eſſe ſi fiat cum intentione curandi*; & ſic etiam Antonius And. in 4. d. 34. in fin. ſequitur Nicol. Vorillon, *ibid.* & Nicol. de Orbellis ibid. & Guido Brianſonus [b], & Ioſephus Angles [c], & Alph. à Caſtro *libr. 1. de iuſt. hæret. punit. cap. 15.* & Pelbert. Temeſuar. *Roſarij p. 4. ver. matrimonium. 5, §. 38.* Eſt etiam hæc ſententia communis Thomiſtarum, vt Caietan. *tractat. 12. tom. 2.* vbi ait; *duobus modis contingit maleficium à maleficis ſolui; primò per ſimplicem diſſolutionem ſeu deſtructionem maleficij priùs facti, puta diſſoluendo ligaturam capillorum cum annulo ligneo &c. & hoc abſque dubio licitum eſt, nec eſt opus malefici, vt maleficus eſt, ſed hominis ſcientis impedimentum boni proximi ſui. quia nulla hic euenit inuocatio dæmonis, ſed ſola diſſolutio ſigni; quo durante diabolus ſtatuerat malum alterius continuare. 2. per inuocationem dæmonum, ſeu aliud maleficium, & hoc proculdubio peccatum eſt mortale.*] *hæc ille.* vides Caietan. hoc definire, vt indubitatum. idem volunt Silueſt. *verb. maleficium q. 7. & 8.* Tabiena *verb. impedimentum 12. ver. 9.* Fumus *ver. maleficium num. 2.* Domin. à Soto. *in 4. d. 34. q. 1. a. 3.* vbi dicit *nos poſſe maleficum rogare, & ab eo pecunia extorquere, vt ligaturas, quas habet ſepultas, aut ſuſpenſas, aut alicubi aſſeruatas, illinc dimoueat; quia illud maleficum facere virtus eſt: & quicumque ſciret vbi ſunt poſſet illas inde ſubtrahere* &c. idem aſſerit addens *meritorium id eſſe* Bartolomeus Ledeſmius *de Sacramento matrimonij difficul. 49.* & eiuſdem inſtituti ac nominis recentior Petrus Ledeſm. *in. 3. p. q. 58. a. 2. d. 2.* Henric. Henrriquez *lib. 12. de Sacram. cap. 8. num. 3.* Conſentiunt Nominales, *vt Gabri. in 2. d. 8. q. 2. a. 4. & Aureolus in 4. d. 34.* Conſentiunt etiam Summiſtæ vnanimiter *Silu. Tabie. & Fumus ſup. Angelus in ver. ſuperſtitio. §. 13. Roſella ver. impedimentum ver. 13. Caietan. in ver. maleficium & Iacob. de Graffiis in deciſ. aureis. c. de maleficio.* Quinetiam Franciſ. Zammarinus beneficiatus Lateranenſ. Eccleſiæ, *in theſauro Sacerdotali quẽ, collegit ſecundũ conſuetudinẽ ac ritus S. Eccl. Rom. p. 1. tit. de exorciſmis c. 2. quod eſt de maleficiis*, hoc non tantùm dicit licere, ſed quaſi neceſſa-

Anno 1290.

a *in 4. d. 34.*

b *in 4. q. 13. concl. 3.*

c *q. de arte magica. a. 6. difficul. 2. inuct. in 4. q. de impedimen. matri. ar. 2.*

neceſſarium & rituale præſcribit, his verbis; *adiungo, quod illa oſſa & penna inſerta vna in alia: & multa, & quaſi infinita talia, quæ in lectis inueniuntur à dæmone deportata: ſicut clarè fuit deprehenſum, ſunt extrahenda, & igne comburenda, dum dicitur pſalmus*: Exſurgat. *Nec ſequenda eſt illa ſuperſtitio quam vulgus ponit, de mittendis talibus rebus inuentis ad fluuium currentem &c.* ſic ille fol. 180. col. 4. Conſentiunt Iuriſtæ, non tantùm qui tenent poſſe nos maleficiis in bonum finem vti; & alii, qui dicunt per ſuperſtitioſa poſſe tolli maleficium, quos ſupra citaui. ſed & qui hoc reiiciunt, *vt Turrecrema. in d. c. monet te, Nau. in Manual. c. 11. n. 29. & Pet. Binſfeld. in l. eorum q. 5. Cod. de maleſ. & mathemat.* Inquiſitores quoq; Germani, *Sprenger. in malleo, & Nider. in Formicario, ſupra citati, & Ioan. Chappeauuille Vicarius & Inquiſitor Leodienſ. in tract. de caſib. reſeruatis.* Vnde patet hanc eſſe ſententiam planè communem, Hiſpanorum, Germanorum, Italorum, Gallorum, Britannorumque; Theologorum quidem Scholaſticorum omnium, Nominalium, Scotiſtarum, & Thomiſtarum; ex quibus multi Cardinales & Epiſcopi & Magiſtri Sacri Palatii fuere, ceteri dignitatibus aliis, aut eruditione ſaltem, & pietate conſpicui. Quare cũ ſit incredibile, tot academiarum præcipuarum profeſſores, in hoc dogmate ad mores pertinente, vſq; ad Heſſelium erraſſe; & hodie quoq; errare, tum in lectionibus publicis, tum in confeſſionibus audiendis tum in ipſa praxi quotidiana, idque errore tam periculoſo: ſanè non videntur carere temeritate, qui hos omnes inſcitiæ & erroris condemnare audent; & puniendos putant; quotquot, ſola etiam auctoritate talium adducti, maleficii ſigna remouerunt. Accedit, quòd auctoritatem hanc rationes validiſſimæ comitantur; quibus contrariæ opinionis defenſores nondum ſatis efficaciter reſponderunt.

Probatur primùm hæc ſententia exemplis illis ſuperiore capite narratis B. Godoleuæ, & B. Theodori archimandritæ. & quodam quod Ill. Cardinalis ex Societate noſtra Rob. Bellarmin, *in publicis prælectionibus* narrauit, cùm ante multos annos Louanii ſententiam illam Heſſelii ſolidè, ſed breuiter refelleret. Concionator (*verbis eius vtar*) quidam *Prædicatorum; quod me puerum vidiſſe memini; in monte Policiano in XL. cùm vellet concionari, loqui non potuit. accidit id ſecundò & tertiò. videns id non eſſe rem naturalem, in concione tantùm ſibi vocem præcludi; votum vouit Sanctæ Agneti, quæ erat loci patrona; inuenitque ſigna in ſuggeſtu, capillos inter ſe ligatos, & ſimilia. comburit ergo illa, & vox ei reſtituitur. concionem poſtea habuit.*] Quod ſi peccatum hoc fuiſſet, Deus à pio concionatore inuocatus, & voto ſollicitatus eum non ſanaſſet; neque ſigna illi oſtendiſſet, quæ tollere non liceret. his accedat ſimile æquè conteſtatum. Anno 1589. *Genuæ adoleſcens quidam pius, ex imprudenti aſpectu, ita effuſè in amorem mulieris exarſit, vt diuinum excluſerit: mittebantur vltrò citroq; munera, & furtiuæ litteræ, idque trimeſtri ſpacio. Poſt quod, is graui morbo afflictus decubuit. Mirùm certè, quàm immundas ſordes, & varias ante ora aſtantiũ euomuerit: muliebres crines, ouiũ villos, linum, bombycem, crinales acus, & ſutorias, vnguium ſegmina, oſſium fragmina, & ferramentorum, non paruo numero, vna cum ſanguine. Quidã è noſtris hortatur eũ, ne ampliùs illigari ſe patiatur amore peſtifero. Quærit deinde, nũ quæ eſſent ab eo munera aut litteræ? litteras acceptas aiebat, ſed deinde laceratas; noſter non credens, admonet familiares, vt eius arculã ſcrutẽtur, & ſi quid ſit amatorium, tollant. Ea res cum ægro occulta voce quadam innotuiſſet, arculæ clauem horrendis clamoribus poſtulat, & acceptã eadem voce admonẽte, iniecit in os voraturus, niſi prohibitus fuiſſet: eam puluino ſupponit: oculorum vſum amittit: admonet mater, vt doctus malo reddat clauem: eam cum quærens nõ inueniret, furto ablatam credidit: tunc incipit magis vociferari, nec tamen reperta in toto lectulo diligenter excuſſo: vi tandem cùm arcula eſſet reſerata, bina litteræ amatoriæ inuenta, & igni tradita ſunt, quo facto reſtitutus ei ſenſus videndi, & clauis non ſine admiratione apparuit antè oculos quærẽtis expo-*

tis expoſita. Meliùs interea habere cœpit & corpore & animo, & paullò poſt ſanus omnino factus eſt.] Hæc Fran. Bencii noſtri verbis perſcripta, & Romæ excuſa in anni illius litteris deſcripta. facilè videt hîc vnuſquiſque ſignum maleficii litteras fuiſſe, quod ne tolleretur dæmonem conatum; eoque amoto & cremato, nocere deſiiſſe. Sprẽgerus *p. 2. Mall. q. 1. c. 1.* narrat hiſtoriam ſequentem. *Comes quidam præclarus genere VVeſtraſienſis territorij in confinibus Argentinenſis diœceſis iuuenculam ſimili genere præclaram duxit vxorem; quam tamen poſt celebratas nuptias, vſq; ad tertium annum, carnaliter cognoſcere non poterat maleficali impedimento, vt rei probauit euentus, impeditus; anxius, & quid ageret ignorans, & ſanctos Dei ingiter interpellans. Accidit, vt ad ciuitatẽ Metenſem, ob negotiorum quorundam expeditionem, applicaret: in qua, dum per vicos & plateas ſeruis & familia vallatus incederet, quandã mulierem: quæ ante illos annos concubina ſua fuerat, obuiã habuit; qua viſa, dum ſuper maleficia ſibi illata minimè cogitaret: improuisè eã blandè, ex amicitia contracta antiquitus, alloquitur; & qualiter ſe haberet, vt valeret, inueſtigat. At illa cernens Comitis pietatem, vice verſa, de valetudine ſui corporis & ſtatus, diligenter inueſtigauit. quo reſpondente quod benè & proſpere cuncta ſibi ſuccederent, illa attonita paullum ſiluit. & Comes cernens illam attonitam, ampliùs verbis blandis eam aggreditur, ad collationem inuitando. At illa de ſtatu vxoris interrogando ſimile reſponſum accipit, quòd benè in omnibus ſe haberet. Tũ illa anne pueros etiam generaſſet, inquiſiuit. Et Comes, tres mihi* (ait) *ſunt pueri maſculi, quolibet anno vnum genuit. Tum ampliùs illa ſtupefacta paululùm ſiluit. Et Comes, rogo te, cariſſima, cur tam diligenter inquiris? indica, nec enim dubitò, quin meæ felicitati congratuleris. Tum illa, verè congratulor, ſed maledicatur illa vetula; quæ obtulit ſe velle corpus veſtrum maleficiare, vt carnalem actum cum vxore veſtra minimè haberetis. In cuius ſignum puteus, qui eſt in medio curiæ veſtræ, continet in fundo ollam, certas res maleficiales continentem; quæ ea de cauſa ibidem poſita fuit, vt quamdiu ibidem contineretur, tamdiu coëundi impotentia vobis adeſſet: ſed ecce omnia vana ſunt, de quibus gaudeo* &c. *Nec Comes diu diſtulit, ad domum regreſſus, puteum exhauriri fecit, ollam reperit, & cuncta concremando, potentiam illam perditam ſubitò recuperauit.*] Hæc ille. ſufficient hæc tria exempla certiſſima in diuerſis maleficii generibus: & quod ad tertium iſtud, poſſet quis ſuſpicari continuas ad Dei ſanctos preces, vt hæc ei rei benè gerendæ occaſio fortuita offerretur, à Deo impetraſſe: quamuis, quæ hominum inconſulta eſt calliditas, media illicita (*nempe mendacium*) aliis licitis (*æquiuocæ locutioni, & maleficij ſigni remotioni*) miſcuerit. Si velis plura vide ſup. lib. 3. *Par. 1. q. 4. ſect. 3. in princ. & ſect. 5. litt. C.*

Hoc probum

Hoc improbũ quia mendacium.

Aliud ponit exemplum Cæſalpinus *in Diſquiſit. de Dæmonib. c. 17.* quod alibi exhibui. Sed plura Bapt. Codronchus, cuius hæc ſunt verba: *Vincentius Carrarius 2. p. de medico & eius officio, meminit cuiuſdam ſuæ ſororis, quæ maleficio affecta inuentis ac crematis ſæpè maleficij ſignis veneficis conualuit. Hieronym. Mengus ſcribit quandam nobiliſſimam viduam veneficio lethali ac inſanabili morbo affectam; dum ageret de extrema vnctione inſtrumentis maleficis combuſtis, ſpiritualibuſque remedijs adhibitis, quaſi repentè, omnibus admirantibus recepiſſe ſanitatem. Narrat & quidam auctor de quodam præsbytero; qui cùm peſſimè maleficio affectus, plurimis menſibus lecto decubuiſſet, nec innumera remedia à medicis adhibita quicquam ei profuiſſent, inuentis in lecto plurimis ſignis veneficis, & cõbuſtis; quouis menſe luna reuoluta alia & alia diuerſa inſtrumẽta reperiebantur, quibus ſemper igne cõſumptis Dei auxilio, & Eccleſiaſticorum remediorum tandem priſtinam ſanitatẽ adeptus eſt. Annis ſuperioribus Franciſca filia mea, decẽ menſes nata, apud nutricẽ inſigni macie eſt affecta, ſæpè ac ſæpiꝰ magna ſuſpiria edebat: & quãdo defaſciabatur sẽper plorabat, ægreq; ſe ferebat defaſciari ꝑter puerorũ morem, qui quãuis ſint male affecti vel dolore aliquo detenti, cùm faſcia ſoluuntur quieſcere, ac delectationem tum capere ſolent. Nulla inuenta cauſa præternaturali effectus, nutriceq; mutata, cùm in deterius laberetur; ſubijt ſuſpicio vxori meæ, quod, cùm eſſet puella admodum*

venuſta,

venuſta, inuidentiæ cauſa, vel odio cuiuſdam vetulæ veneficio eſſe affectam. Quapropter culcitram inquirens, nonnulla veneficij ſigna repperit: ciceres namque, grana coriandrorum, fruſtum carbonis, & oſſis defuncti, rem quandam compactam mihi incognitam, quam fieri ab his improbis fœminis ex quibuſdam cum ſanguine menſtruo mixtis retulit quidam peritus exorciſta. Præterea quaſdam plumas ita quibuſdam filis artificioſè inſertas, vt pileo vt moris eſt applicari facilè poſſent: quibus omnibus igne benedicto combuſtis, & adhibitis per triduum exorciſmis & aliis nonnullis remediis ſacris, cœpit meliùs ſe habere, & carnem aſſumere: ita vt curatam fore exiſtimaremus: nihilominùs tranſactis quibuſdam diebus, cùm eſſet valdè moroſa, & multum ploraret, eodem lectulo denuò explorato, inuenta ſunt nonnulla alia inſtrumenta, quibus crematis ſanitati reſtitui viſa eſt. Attamen in plenilunio menſis, cùm plorabunda noctem totam inſomnem duxiſſet, manè colore cinericeo fuit affecta, & ita mutata facie ab ea quæ veſperi erat, vt eſſet res lacrymis magis quàm admiratione digna. Explorato denuò lectulo inuenta ſunt fruſtula duo nucis ſiccæ, & oſſis albi, nouem vel decem oſſa piſcium, quæ erant fabricata inſtar pectinum quibus capita pectuntur, cum quibuſdam corollis mira arte ex variis rebus paratis. Quibus igni traditis, mutata domo, & pluribus aliis, & validioribus per exorciſtam peritum adhibitis auxiliis, Dei beneficio abſque vllo remedio naturali conualuit.] Sic ille lib. 1. de morb. venefic. cap. 8. Eò lubentiùs verba adſcripſi, quòd in iis quædam notabilia. Primò recurrere malum, de nouo ſignis poſitis, & ideò dè nouo ſæpiùs ac ſæpiùs tollendum. Secundò ignem benedici, quo res iſtæ comburendæ, & ſimul adhiberi exorciſmos. Tertiò mutatio domus, quæ valde vtilis.

2. probatur concluſio communi praxi cunctorum ferè vbique etiam bonæ conſcientiæ & ſcientiæ; qui hoc modo maleficiatos ſanant: & fortè alius modus ſanandi, vix vnquam occurrit.

Ex Sprengero & Niderio quædam exempla *lib. 3.* retuli, vnum nunc addam de equo, ſic mirè magico maleficio cruciato, & ſola nodi ſolutione ſanato, quod narrat, quadam epiſt. inſignis medicus Balduinus Ronſſeus a, his verbis; *Iam ad aliud digrediar, quod comulari huic viro contigit. Is in ſuburbanum profectus, cereuiſiariam quandam tabernam prætervectus, vidit aliquot multis nominibus ſibi addictos; ſtatuit igitur eoſdem admonere debiti, atque ni perſolutum curarent, in ius vocaturum minatur: excuſant alij moras, alij quibus ingenium hominis mite prorsùs perſpectum eſſet, rogabant aliquantulum temporis concederet. atque inter hos prorupit quædam toruo vultu, fixis in terram oculis; quæ, calcitrantem cui inſidebat equum admirata, ſicuti videbatur, rogat quonam pergat, atque interim monet, ne quid nimis equo ſuo confideret. Subridens ille, ecquid (inquit) putas mihi incognitam equi huius indefeſſam virtutem; qui eo ad decem & eò amplius milliaria citra vllam defatigationem vti conſueuerim? Reſpondit illa, vereri tamen ſe, ne ferendo ſit. Vir anilem ſubeſſe fabulam ſuſpicatus, ſubdit equo calcaria; qui præter conſuetudinem iam primùm ad motum pigrior, progreditur quidem, ſed labaſcentibus quodam modo, ac titubantibus pedibus. Admiratus igitur hanc ſubitam equi debilitatem, domum redit, equum manu pedetentim ducens, accirique iubet ex tempore Veterinarium. is cùm ſudore madentem videret equum, rogat numquid defagatus fuerit, vtrùm poſt diuturnam quietem ſubitò exſtimulatus ad curſum, & num à concitatiore curſu confeſtim biberit, & alia huiuſmodi; quæ iumentis morborum origo eſſe ſolent: & cùm nullam euidentem cauſam ad morbi huius generationem facere animaduerteret, rogat vt ſuæ fidei committatur equus, pollicetur interim, ſe ſuo non defuturum officio, atque omnem moturum lapidem; vt cognito tandem morbo, eidem auxiliares adferat manus. Conceditur Veterinarij fidei equus, atque ad eundem in ſtabulum deducitur, vbi equus doloris vehementia exagitatus, pedibus humum ſcalpens, protinùs in terram deuoluitur crebra trahens ſuſpiria. Veterinarius conſilii penè inops, animo voluens quot quantiſque caſibus morboſis impetantur equi, venit illi in mentem eoſdem, aut propter emphraxim vt vocant, aut quoties ſuo tempore lotium non reddiderunt, grauiſſimis ſubiacere periculis:*

a medica venationis epiſt. 50.

culis: experiendum igitur cenſuit, num quod vitium in ano aut veſica eſſet. manum ergo anum ingeris, perſcrutaturus num qua materia in eo contineretur, quæ huiuſcemodi accidentia parere poſſet. conſueuerunt namque equi; quibus durior eſt aluus, & quorum anus ſcybalis quibuſdam præcluditur, ex qualibet cauſa volutari, ac ſudore perfundi: &, cùm nihil tale reperiſſet, equi membrum genitale aut penem attrectare cæpit; quem manu eductũ, vidit arctiſſimè, atque intricatiſſimè colligatum eſſe: tentat igitur primùm nodum vnguibus diſſoluere, ſed fruſtrà. nexuum enim capita cum occulta eſſent, obliquiſque inuolucris variè inter ſeſe abdita, ferro tantum diſſolui poterant. Erat autem nodus hic malefica arte, vt ſuſpicantur omnes, contextus ex cannabis radicibus; in hoc Gordium ſuperans nodum, quod hic ex corni papyro plicabili, & in omnem partem flexili connexus eſſet, ille etiam ex ipſa radice dura, & ad complicationem rebelli. Nodo igitur diſſoluto proſilijt protinùs equus, atque per lotium maxima copia concreti ſanguinis reiecta, conualuit quidem; verum ita vt ad priſtinum illum ſuum vigorem nunquam redierit.] Arbitror hanc maleficam, intempeſtiua in compotatione interpellatoris moleſtia in bilem prorupiſſe, & obmuſmurato carmine, per dæmonem curaſſe, equi membrum ſic vinciri, idque ſentientem equum ita calcitraſſe: mox obſcænam illam prodiiſſe in publicum, & quæ narrata miſcuiſſe colloquia. Neq; hic vllum erat naturale remedium aliud, quam ſi nodus ille diſſecaretur. ſic etiam in maleficio lactis furaculo, non aliud ferè præſentaneum occurrit, quàm ſi vtres coriaceos; in prata vel ſtabula miſſos, vbi armenta vaccarum degunt; deprehendas, & remoueas, diſſeceſque. Monet me ſeries epiſtolæ illius Ronſſei, vt adiiciam quod ille præcedenti hiſtoriolæ ſubiecit: *Quid* (ait) *hic commemorem vtres illos emiſſitios, ad anatis ſimilitudinem ex corio conſutos, quos vulgus, Lite latas vocat, quibus ad emulgendum in pratis lac è vaccis vtuntur? nam quantumuis eoſdem hactenùs, pro anili quadam fabula atque meris nugis æſtimauerim; Neoſtadii tamen ad Lenum, quod nunc Landſtroſtium appellatur, fortuitus quidam euentus docuit rem eſſe nimiſquàm veram, & in hominum perniciem excogitatam: quando ſub annum ni fallor 1553. miles quidam probè potus ex pratis in ciuitatem per Leni pontem ſeſe volutantem vtrem vnum obuium habens, neſcio quid antea ſtomachatus, educto gladio medium diſſecans; totam plateam lacte repleuerit: adeò vt facti rumor per totam ciuitatem diſperſus, omnes quotquot eſſent ciues rei nouitate obſtupeſcentes ad ſpectaculum alliceret: atque id ita factum eſſe multi fide digni ciues mihi retulere, qui ſuis oculis ea ſe vidiſſe teſtati ſunt. Huc accedit, quod audiuimus Godelam quondam Kukers palam confitentem, vtrem hunc emiſſitium à ſe conſutum atque emiſſum fuiſſe, ac non raro magnam lactis copiam ad ſe detuliſſe.*] quis aſſeueret non licere tales vtres perdere, ne fructum vaccarum perdant armentarii? ſi vtrem perdere licet, cur non & nodum illum ſoluere? ſi nodum, cur non & ollam ſubliminarem effodere?

3. probatur concluſio valida ratione. nulla in hac amotione illicita intercedunt: licita itaque eſt amotio. Antecedens probatur enumeratione omnium actuum; qui hic reperiuntur. hi actus vel ſunt interni animi, vel externi verbi & operis. Animi interni actus ſunt tres, primus deſiderii vt ſanitas reddatur & ceſſet nocere dæmon: & ad hunc finem; vt tollatur conuentio malefici & dæmonis de nocendo; & quia hæc pactio dependet à ſigno, cupere proinde ipſum ſignum tolli ac deſtrui. proximus actus eſt opinionis, ſiue credulitatis humanæ, quod videlicet opinor ſeu credo probabiliter, cum ſublatione ſigni pactum ceſſaturum, & cum pacto noxam, & ſic noxa ceſſante ſanitatem reddendam. Tertius eſt. ſpes ſanationis & ceſſationis. Verbi externus actus, rogare maleficum vt ſignum tollat, & nocere per dæmonem deſinat. Operis externus actus eſt, ipſa ſigna tollere & deſtruere. Sed omnes iſti actus, ſiue ſingulos ſpectes, ſiue cunctos ſimul copulatos, liciti ſunt, & ſuperſtitionis expertes. licita igitur, & ſuperſtitionis expers eſt, tota hæc amotio cum ſpe tollen-

dæ noxæ. Maior probatur, quia nihil aliud intercedit in re tota. Minor verò, *de deſiderio*; quia licitum, immò & meritorium eſt deſiderare ſuam & aliorum ſanitatem; quare & deſiderare impedimentorum ablationem, & mediorum ad id vtilium adhibitionem. Medium verò ad hunc finem, eſt maleficii ceſſatio; ad ceſſationem, medium eſt cauſa aliqua cur dæmon velit à noxa inferenda ceſſare: ad hanc cauſam auferendam, medium eſt, infringere pactum, ex quo nocet; & quod, niſi fuiſſet cum malefico initum, non nocuiſſet. pacti iſtius duratio, commenſurata eſt, dæmonis voluntate, ipſius ſigni durationi; quare medium deſtructionis pacti, eſt deſtructio ſeu amotio ſigni: atque ita; à primo ad vltimum, deſtructio ſigni, eſt medium neceſſarium ſanitati recuperandæ. quare ſicut licitum eſt ſanitatem deſiderare: ſic & licitum eſt ſigni deſtructionem deſiderare. Probatur etiam minor, *de opinione*. quia opinari ceſſaturum maleficium ceſſante pacti ſigno, non eſt illicitum, nec vanum. non illicitum, quia id fidei non repugnat; nec vlla lege prohibitum eſt. non eſt vanum, quia nititur rectæ rationis coniecturis. valdè enim veriſimile eſt dæmonem tum ceſſaturum: primò quia ad nocendum impulſus fuit pacto, quod iam ceſſat. ſecundò, quia nihil ſupereſt, quur hac in re à malefico honoretur. tertiò quia ſi promiſſis ſteterit, maleficum arctiùs ſibi deuinciet; & plures alliciet, *De ſpe* quoq; probatur. quia hæc nihil eſt aliud, quam deſideriũ boni cum opinione euentus. quare quod meritò opinor euenturum mihi bonũ, id licitè ſpero; ſi bonum ſit ex rerum numero, quæ licitè deſiderantur. Ex his patet de actibus externis. nam quod licet cogitare, licet loqui; & quod licet concupiſcere, id licet petere. quare ſi poſſum deſiderare à mago ſanitatem, & opinari me ab illo conſecuturum, poſſum etiam ab eodem illam petere: & quia deſidero conſequi modo licito, poſſum petere ſub tali modo, vt manifeſtum eſt. Denique quo ad actum externum, res quoque aperta eſt. actus iſte eſt amotio ſigni: ſed in hac amotione nihil illicitum eſt, ex parte intentionis, nec ex parte petitionis, vt probatum; ergo nec ex parte executionis. Conſequentia probatur, quia executio nihil addit illiciti, nec ſuperſtitioſi, quia nec ratione intentionis, nec ratione operis, quando ſcandalum abeſt, de quo non eſt quæſtio, ſed abeſſe præſupponitur.

Dicunt aduerſarii, *ratione operis id fieri*; quia ſemper ſit tacita quædam honoratio ſeu inuocatio dæmonis. Quod falſum eſſe, ſic oſtenditur. opus illud amotionis ſignorum: nec eſt dæmonis inuocatio vel honoratio ex natura rei, vt per ſe patet; neq; etiam ex intentione maleficiũ amouentis, quia non intendit hac ratione dæmonem honorare vel eum inuocare; ſed intendit inuocationem per magum ſigno poſito factam impedire: nec etiam intendit comprobare pactum magi cum dæmone, vel quicquam operari ex illo pacto; nec dæmonem inducere vt illud pactum cum mago ſeruet, ſed ſolummodò intendit pactum illud nocendi reſcindere, & annihilare. neque etiam dici poteſt eſſe honoratio, vel inuocatio dæmonis ex pacto aliquo præcedente eius qui petit amoueri, quia iſte nihil expreſsè vel tacitè cum dæmone pactus fuit, ne id quidem vt ſublato ſigno deſinat damnum dare: neque etiam ex errore opinionis, quia non tollit idcirco quòd putet illis rebus vim ineſſe ſic nocendi, ſed quòd exiſtimet quamdiu hæc poſita manebunt, dæmonem, Deo permittente, nocere poſſe; & propter pactum cum mago initum nocere velle, & eadem ex cauſa ſigno ſublato à nocendo deſiſtere velle: quæ omnia docet experientia eſſe veriſſima.

Dices fortè, dæmon idcirco nocere deſinit, quia ſic exiſtimat ſe honorari. *Reſpondeo*, etiamſi ille putaret ſe honorari; quamdiù, nec res talis eſt quæ natura ſua honorem tribuat, nec adeſt vlla intentio honorandi, in eo qui remouet, pa-

uet, parùm refert; nec propterea dici quis poteſt dæmonem honorare. Deinde nec verum eſt ideò dæmonem ceſſare: potiùs ceſſat, vt pactum cum Mago ſeruet, & ſic eum ſibi deuinciat, & alios alliciat, & alias ob cauſas vt dixi.

Probatur concluſ. 4. Maleficus malè facit ponendo. ergo benè facit tollendo. Reſpondent non ſequi, quia etiam in tollendo eſt ſuperſtitio, propter tacitum pactum, quod tum iterum cenſetur inire cum diabolo. propterea quia tollit cum ſpe ceſſationis. Sed contra: res ipſa ſine ſpe non includit pactum, (verbi gratia, ſi ruſticus vel puer tollat omnino ignarus poſitum ad nocendum à magis, iſte nullum tacitum haberet pactum, vt patet: attamen dæmon ceſſaret à nocendo.) nec ſpes iſta (vt probatum) per ſe ſuperſtitioſa vel illicita eſt.

Probatur 5. Licet declinare à loco, vbi poſitum eſt ſignum, ſpe euitandi malum; licet etiam vitare perſonas, à quibus quis metuit lædi maleficio. ergo licet etiam remouere ſignum cum eâdem ſpe. Nec ſatisfacit ſolutio negantium conſequentiam; eò quòd fuga à loco noxio ſit naturaliter ordinata ad euitationem mali, in quod quis incideret, ſi eum locum pertranſiret: ſigni autem amotio ad hoc naturaliter nullomodo ſit ordinata, nihilò magis quàm ſigni poſitio ad malum. Non, inquam, hoc ſatisfacit. quia ratiocinantur à naturali cauſa ad moralem. argumentum verò procedit de eadem cauſa in vtroque. ideò ſic confirmo argumentum. ſi ſciam poſito veneno aliquo naturali locum eſſe noxium, licet mihi ab illo declinare, vt effugiam. ergo licebit etiam mihi venenum illud ab illo loco tollere, ne quem amplius lædat. Valet hæc conſecutio? progredior. igitur ſimiliter, ſi ſcio ſub limine poſitum maleficium, vt quicumque limen illud calcauerit, moriatur; licebit mihi per aliam domus portam egredi & limen vitare: ergo licebit mihi quoque maleficium illud ſub limine poſitum amouere. Omnino enim ſimiles ſunt hæ conſecutiones. nam ſicut in priore vtraque res naturaliter ad ſalutem ordinatur: ſic in poſteriore vtraque æquali modo moraliter ad eandem ordinatur: & ſicut ſe habent amotio & fuga, naturalem ad cauſam; ſic etiam ſe habent amotio & fuga, ad cauſam moralem, quale eſt ſignum. ideò ſi rectè argumentamur à fuga cauſæ naturalis ad eius amotionem, etiam rectè argumentamur à fuga cauſæ moralis ad eius amotionem: neq; in eodem cauſæ genere vllum diſcrimen eſt fugæ & amotionis. ſicut enim fuga perſonam remouet à loco noxio, ſic & amotio rem remouet ne perſonæ in illo loco queat nocere.

5. licet maleficos de medio tollere, ea ſpe & deſiderio, ne hominibus ampliùs noceant per Diabolum, vt eius viua inſtrumenta: licet ergo ſigna quoque maleficorum tollere, ne per diabolum illa ampliùs noceant, vt eius muta & fictitia inſtrumenta moralia. ſicut enim tubæ, & tympana, & vexilla in bello, ſunt quædam moralia inſtrumenta militiæ; ſic huiuſmodi ſigna ſunt quædam quaſi nequitiæ & malitiæ diabolicæ inſtrumenta, non operantia, ſed eam ad operandum excitantia. Huic argumento nondum reſponſum eſt, ab iis qui contra ſentiunt. Nam quod vim argumenti & ſimilitudinis poſitam putant, in ratione tantum ſigni; & maleficos dicant non occidi, vt ſigna diaboli: hoc eſt πάρεργον.

6. Poſuit maleficus ſignum? quid eſt facturus? ſi tollit, ſecundum vos peccat: ſi non tollit, verè & grauius peccat; quia relinquendo manet cauſa dãni proximorum. perplexus ergo futurus eſt, quem contra religioné, iuſtitiamuè peccare neceſſe. *Reſpondent*, relinquere debere & pœnitere. nec peccaturum relinquendo. quia relinquendo non eſt cauſa nocumenti, ſed eius cauſa fuit ponẽdo illud & paciſcendo cum dæmone. Reſtare ergo illi, vt pœnitens Deum oret, reprimere dignetur Diaboli poteſtatem. *Contrà*: ſicut peccauit cauſam

ſam dando, cur inciperet alius lædi; ſic adhuc cauſam dando, cur pergat eum Diabolus lædere: & ſicut poſitio vel ligatio fuit cauſa inchoati damni; ſic relictio ligaminis ſiue non amotio, cauſa eſt continuati damni. ergo ſicut tenebatur impedire, vel tollere cauſam ne damnum inciperet inferri, ſic etiam tenetur ne illud vlteriùs proſerpat, vel diutiùs duret. Quod ſanè clariſſimum eſt in maleficio, quod effectum habet ſæpiùs renaſcentem. verbi gratia, maleficium ſterilitatis primo anno nocuit tot equis, tot vaccis &c. 2. anno iterũ nocebit fortè pluribus, ergo ſi tenebatur impedire damnum primi anni, cur non & ſequentis? Confirmatur, in foro exteriore damnaretur ad omnia damna illata reſtituenda, quamdiù illa inferrentur. & tam de damnis annorum ſequentium quàm primi; ſi diuerſis actionibus ageretur de ſingulorum annorum damnis. ſed hoc, quia peccat contra iuſtitiam, & eſt efficax adhuc cauſa damni. Ergo in foro etiam interiore adhuc peccat; quia tenetur facere, quod probabile illum eſt poſſe facere. probabile autem eſt illum tum tollere debere, vt proximi damnum impediat. quia communis hæc eſt ſententia optimis fulta rationibus, vt oſtendimus.

7. Si duo reges ſic inter ſe paciſcantur, vt columna ſeu turricula quapiam ſtante erecta, ipſi ſibi mutuò auxilium ferant contra tertium regem aliquem: ſi tertius iſte pacti gnarus, vt illi deſinant ipſum bello infeſtare, turriculam illam vel columnam deiiciat, & demoliatur; non dicetur ille tertius propterea conſentire in illorum fœdus, neque cum ipſis, vel eorum altero; qui fortaſſis illum admonuiſſet; pactum vel ſocietatem inire. Igitur nec maleficiatus dicendus eſt cum malefico vel dæmone propterea ſocietatem inire, quia deſtruit ſignum, quod illi depacti, vt à nocendo ceſſet dæmon. Nec quicquam habet veriſimilitudinis quod reſpondent, etiam hunc tertium cum prioribus pactum inire; quia beneficium ab illis exſpectat. Nec enim vſquam vel apud Iuriſconſ. vel apud Theologos, inuenias talem pacti vel ſocietatis ineundæ formulam aut genus. deinde deſtruendo turriculam illam, potiùs pactum prius inter duos initum ſoluitur, adimpleto termino; ſic etiam remoto ſigno pactum dæmonis & magi conditione ſublata expirat. ſoluit ergo iſte remouens pactum alienum, nec ipſe nouum init.

8. ſi quis cum hoſte foret pactus, vt ſuſpenſa de muro flammula candida, accurrat, & portam occupet, vrbeque potiatur: & tertius quiſpiam ciuium hoc reſciſcat: nonne tollere licebit, immò merebitur ſi fecerit? quis quæſo illum proditoribus conſentire dicat? rectè æſtimantes iudicabunt, eum pacta conuenta eorum non ſtabiliuiſſe neque approbaſſe, ſed abominatum ea reſcidiſſe. Cur igitur non eadem ratione & iure, qui reſciuit pactum dæmonis & malefici de olla in familiæ perniciem defoſſa; poterit illam tollere, & tollendo cenſendus erit ab eorum pacto alienus? an cum ille non conſentiat proditioni, qui illam deſtruit; hic cenſendus conſentire maleficio, qui illud deſtruit?

Denique vt ſemel finiam (tædet enim tam multas ſoli faces admouere) licet omnes conatus ſimiles dæmonis impedire. ſi incantamentis aliquis dæmonem ad nocendum inuitaret: rectè faceret, qui murmuranti os pugno obturaret: ſi per ſcripturam & characteres id conaretur, laude dignus eſſet, qui diſſiparet & conſcinderet membranulas. cur non idem ius conceditur in ſignis poſitis, quæ ſimiliter dæmonem ad nocendum pelliciunt? ſicut ergo poſſum impedire, ne verbis vel characteribus magus conſequatur effectum à dæmone, potero etiam ſigni alterius deſtructione id ipſum perficere.

§. III. Reſtat reſpondeamus obiectionibus, quæ quod multæ ſunt, & prolixæ, cogent nos etiam, quam vellemus, eſſe prolixiores.

Ad 1.

Ad 1. *Reſpond.* non fieri ſufficientem enumerationem partium. ſanitas enim exſpectatur à morali cauſa, nempe amotione ſigni. ſicut in exemplo proditorum (de quo egi in probatione 8.) liberatio non exſpectatur à Deo, vel Sanctis, vel natura, vel proditoribus immediatè; ſed à ſigni amotione. Sed vrgent, ſaltem mediatè exſpectatur à proditoribus; ergo & ſanitas hîc mediatè exſpectatur à dæmone. Sed hoc eſt ſuperſtitioſum quia eſt perinde facere ac ſi dicas; præſta quod promiſiſti. pactus es amoto ſigno te ceſſaturum. ecce amoueo: teneris ceſſare. *Reſpond.* negando minorem, & eius probationem. immò perinde eſt facere, ac ſi diceres: pactum tuum primum cum malefico conuentum exſtinguo; ſignum quod nocumento inferendo pręſtituiſti comminuo, & perdo; non eſt quod noceas, ampliùs nocere non teneris. Si pergant inſtare, ſaltem exſpectat mediatè ſanitatem à dæmone. *Reſpond.* exſpectat, non à poſitiua aliqua dæmonis actione, ſed à priuatione actionis eius ſiue à ceſſatione. non enim expectat, vt dæmon aliquid faciat, ſed vt deſinat facere. ad faciendum alliciebatur ſigno, ſperat illo ſublato, non allectum ampliùs, deſiturum nocere: vt amoto obiecto concupiſcibili, quis vt plurimùm deſinit concupiſcere. Effectum ergo exſpectat priuatiuum; quem à dæmone non eſt illicitum exſpectare. alioqui non liceret exſpectare dæmonis fugam ex obſeſſo, ceſſationem à tentatione, & ſimilia, ad quæ piè vtimur aquæ luſtralis aſperſione, reliquiarumque & agni Dei geſtatione. Dumtaxat ergo illicitum eſt, exſpectare effectum priuatiuum à dæmone, vi alicuius pacti conuenti cum dæmone: quod hîc nullum eſt.

Ad 2. negatur antecedens: ad probationem eius dico; ſi maleficus vnicum fecerat pactum; tollens, miſcet ſe deſtructioni illius pacti, non conſeruationi. quia deſtruendo ſignum, facit vt pactum ceſſet. ſi duo fecerat pacta, non immiſcet ſe ſecundo, quia non petit, vt Diabolus vi ſecundi pacti deſinat; ſed deſtruendo primum pactum, virtualiter (vt dici ſolet) etiam deſtruit ſecũdum, de quo non cogitat. ſi vi ſecundi pacti vellet dæmonem ceſſare, valeret argumentum. *vide 3. Notabile.*

Ad 3. dico & antecedens, & probationem eius diſſentire à vero. nam tollere ſignum, tantùm eſt proteſtari, quod Diabolus; qui Dei permiſſione, & non aliter, poteſt nocere; ſperetur non nociturus ampliùs, poſtquam cauſa ad nocendum alliciens (nempe ſigni poſitio) ceſſauerit: item quod aliquando ſtet pactis conuentis, non quia ſit verax aut fidelis; ſed quia cenſet hoc ſibi eſſe vtile ad homines decipiendos. ſicut ſolent decoctores minus debitum exſoluere, vt in grandiori ſumma creditoris ſimplicitate abutantur.

Ad 4. Reſpond. Minorem falſam eſſe. non enim declinat ad Magos vt magi ſunt: ſed vt ſunt homines gnari eius rei, quæ vel adſpectu vel auditu potuit reſciri, & petitur ab iis, non vt ex magica operentur arte: ſed vt id faciant, quod quiuis ruſticus & idiota poſſet facere; ſaltem quod ipſi, ſine vllo. nouo cum dæmone pacto, poſſunt perficere, & perficere tenentur, ad commodum proximi. Poteſt ergo diſtingui maior, ſcriptura enim vetat declinare ad magos, tanquam ad magos: nõ verò tanquam ad alios homines à quibus licitum auxilium quis exſpectat.

Ad 5. Reſp. aliter timeri Deum ſolum, aliter timeri creaturas. Deus ſolus timeri debet, vt omnipotens & auctor omnium, & quem nemo poteſt impedire, nec voluntati eius poteſt reſiſtere: creaturæ timentur, tanquã quæ Dei permiſſione nocere valent; & quia malignæ ſunt etiam interdum volunt: & ſic ſcriptura ſacra non prohibet eas timeri. dæmon verò inter omnes creaturas hoc timore maximè timendus, quia & cunctis hominibus animantibuſque potentior eſt, & nobis maximè infeſtus, &, exigentibus peccatis no-

ſtris ſæpiſſimè permittitur à Deo nos grauiter lædere, vt conſtat de Iobo, maritis Saræ, Achab rege, & aliis. Nonne licet timere ſicarios, latrones, calumniatores? nonne licet fugere à domo dæmonibus infeſta? cur talis fugit, niſi quia dæmones timet? tolle timorem, fugam ſiſtet.

Ad. 6. Negatur antecedens. impropria enim & falſa locutio eſt; amotio ſigni eſt ſignum. non magis certè quam homicidii actio eſt homo. ſicut enim homo erat, ante occiſionem; ſic ſignum erat ante amotionem. nec iuuat cõparatio illa baptiſmi. nam nec ipſa aqua eſt Sacramentũ, nec ipſa ablutio: ſed Sacramentum fit, quando ad elementum, verbum cum actione accedit. ablutio materia proxima ſacramenti eſt, non Sacramentum. *Dicas:* ſaltem eſt aliquid Sacramenti. ergo & amotio eſt aliquid pacti. *Reſp.* ſicut ablutio non eſt aliquid Sacramenti, niſi abluens intendat baptizare: ſic, niſi ponens vel tollens ſignum, intendat ex condicto ponere vel tollere, nunquam poſitio vel ſublatio erunt aliquid pacti.

Ad 7. Negatur conſequentia, idcirco enim deſinit nocere ſigno ſublato, non quia per hanc amotionem grauius vulnus infligit animæ tollẽtis: ſed quia ſperat vel maleficum in alium ſortem (vt vocant) tranſlaturum, cum nouo ſuo lucro; vel ſic plures ſe ſibi adiuncturum, videntes eum promiſsis ſtare. Præterea eſto hoc Diabolus ſperaret; ſæpè ſpes illum fallit, & vnde compendium exſpectabat, diſpendium patitur. Denique D. Leonis illa auctoritas parum aptè adducitur. ceſſatio enim à nocendo beneficium non eſt Diaboli, ſed Dei & hominis tollentis ſignum: ſicut non eſt beneficium proditoris, quando ablato ſigno deſiſtit à proditione peragenda: neque qui tollit vllo modo dici poteſt, hoc beneficium à proditore exſpectare.

Ad 8. Conceſſa maiore, quæ veriſſima eſt; Negatur Min. omnino enim hoc volunt, quotquot nobiſcum ſentiunt; & quia hoc ex eorum doctrina ſequebatur, ideò non dixerunt expreſsè. Neque enim putabant quenquam adeò moralium rerum forè rudem, vt negaret, primò ipſum maleficum qui poſuit teneri ſignum, quod nouit, tollere; ſi nequit aliter damnum impedire: ſicut, qui Diabolo inuocato verbis vel ſcriptis nocet, tenetur ceſſare ab hac inuocatione, non tantùm quia ſuperſtitioſa eſt inuocatio, ſed etiam quia proximo pernicioſa eſt. Nec vllo modo puto tolerabilem eſſe contrariam ſententiã in praxi, nec abſoluendum qui nollet ceſſare, vel ſignum tollere. ſicut non eſt abſoluendus, qui alicubi malleolos repoſuiſſet, incendium ſparſuros, niſi illos velit amouere. Eadem namque ratio eſt. ſicut malleoli efficaciter ſunt nocituri vi naturali; ſic etiam ſigna hæc æque efficaciter nocitura ſunt vi morali, ſiue vi pacti conuenti. Neque hic quærendum qua vi damnum inferendum, ſed an inferendum? & æque iniuſta eſt illatio per vnam vim, atque per alteram. ſicut malleolis ineſt vis ignea; ſic cenſetur ſignis alligata vis ſiue actiuitas diaboli, multo promptior & fortior ad nocendum. Si verò tenetur maleficus tollere, quod poſuit ex lege iuſtitiæ; tenebitur ſecundò alius qui poſitum reſciuerit, id tollere, ſaltem ex lege charitatis.

Ad 9. Reſp. id, ſi fiat ſeruatis circumſtantiis, quas requiſiui *ſupr. lib. 5.* nec ſuperſtitioſè, nec impudenter; ſed ſapienter & honeſtè fieri, à iudicibus etiam maximè timoratis. Victoria verò loquitur de expulſione dæmonis ex energumeno, quod non facit ad rem: vt nec totum argumentum, quia depilatio illa non eſt ablatio ſigni, cùm pili non ſint ſigna maleficii, ſed latibula.

10. argum. multis peccat. primò quòd contradicit ſententiæ, quam eo nituntur probare. Nam ſi defenſores contrariæ ſententiæ cenſent; non eſſe licitam amotionem vllam, vt eos ſentire patet; ex argumento ſequitur, dumtaxat aliquam eſſe illicitam, nẽpe deſtinatam huiuſmodi dęmoniis eiiciendis:

quia

quia tales dæmones aliter eiici nequeunt. Si ergo eiici poſſent per amotionem, licita foret amotio. iam non ergo omnis amotio illicita foret. Sin verò dicant ſe non contendere Vniuerſalem negationem; (Nullam amotionem ſigni cum ſpe ceſſationis eſſe illicitam:) ſequitur non omnem amotionem huiuſmodi eſſe ſuperſtitioſam; quod ceteris omnibus argumentis ſuis probare nitebantur. repugnat ergo hoc argumentum aliis omnibus, quia ſubuertit commune ceterorum fundamentum. Secundò ſenſus verborum Chriſti non eſt, non aliter eiici, ſed non aliter rectè eiici efficaciter. Nam Apoſtoli non querebantur ſe vſos malis mediis, quod non eſt credendum; ſed ſe eiicere non potuiſſe. conatus enim Apoſtolorũ non fuerat illicitus, ſed fuerat irritus. & hoc ſcire volebant; cur efficax non fuiſſet in hoc energumeno, quemadmodum ſolebat eſſe in ceteris. reſponſum illis, id accidiſſe, quòd orationem & ieiunium non adhibuiſſent; quæ talium dæmoniorum peſſimorum, quorum inueterata poſſeſſio, generi expellendo neceſſaria ipſis erant. Tertiò dæmon non exit ad ſigni amotionem, niſi quando erat ingreſſus ad ſigni poſitionem: quod Deus nonnunquam permittit. Quando autem propter hominis peccata Deus permiſit opera malefici dæmonem ingredi; tunc licebit ſignum tollere, non ſecùs ac in reliquis maleficiis. Quartò plus probat argumentum quam opus ſit; immò & illud; (ſi valeret) nec exorciſmis eiici licitè poſſe: ſi tantùm ieiunio & oratione tales licet eiicere. Denique non poteſt nobis conſtare, an ex hoc genere ſit dæmon, an ex alio; ideò, durante hoc dubio, licebit ſignum amouere.

Ad 11. dico exemplum illud S. Hilarionis, dumtaxat probare, quòd, qui Hilarioni ſanctitate & dono miraculorum ſunt ſimiles; aut quando aliquod ſcandali vel ſuperſtitionis augendæ ſubeſt periculum; debeant id facere, quod ad maiorem Dei gloriam tendit; vt eſt dęmonem oratione eiicere: non verò probat quod eo periculo ceſſante, aut quando quis non eſt certus de dono miraculorum (vt hodie certi nulli ſunt, in his partibus, vbi fides propagata) non liceat illi vti remedio quod ad manum eſt, & experientia frequenti comprobatum nouit. Metuebat autem D. Hilarion, non, ne dæmon hoc pacto ſolitis incantationibus recederet; ſed ne populo videretur iis receſſiſſe: immò neque hoc ſimpliciter verebatur, ſed alternatiuè; vel hoc, vel ne videretur ipſe dictis Diaboli fidem habuiſſe; qui negabat aliter ſe expelli poſſe, niſi ſigno priùs ablato. Quod falſum erat, vt D. Hilarion oſtendit, & quia ſpontè ingreſſus, ſpontè remanebat; nec eum cogendi vim vllam magica illa ſigna obtinebant.

Ad 12. Reſp. verè hoc argumentum eſſe nullum, & ab auctoritate negata, non ab auctoritate negante. Nam ſi vel Hincmarus (cuius ille eſt Canõ) vel alii patres cenſuiſſent, hoc remedium eſſe illicitum, non fuiſſent contenti ſilentio prætermittere, quod vſu ſciebant frequentiſſimum: ſed disertè prohibuiſſent, vt ſolent ſimilia. ſic enim quia purgationes per monomachiam, per ferrum candens & ſimiles, erant in frequenti vſu: ideò expreſsè illas prohibuerunt, ſummaque ſemper Eccleſiæ cura fuit, vſitatas ſuperſtitiones nominatim damnare. Inter licita verò remedia non meminerunt amotionis: quia de remediis Eccleſiaſticis & diuinis agebant: iſtud autem eſt merè humanum remedium, & quod ipſa ratio ac natura vnumquemque docet. nam & bruta norunt abiicere & repellere, quæ noxia ſibi nouêre.

Ad 13. Reſpondeo Diabolum ſignis non eſſe alligatum naturaliter: ſed moraliter ex hypotheſi, quod vult ſtare pactis conuentis. Nec verum eſt ſemper illum poſſe nocere ſine ſignis magicis. ſæpè enim, immò ordinariè Deus permittit illum multa facere per maleficos, & ſigna malefica: quæ non

permittit illum immediatè facere *. Vnde non eſt abſurdum exiſtimare, quod quando Deus illum permiſit, mediante ſigno nocere: non poſſit Dæmon nocere ſigno deſtructo. quia Deus tum videtur permiſſionem ſuam ſic limitaſſe. Non tamen hinc ſequitur Deum habere pactum cum dæmone, ſicut nec Rex pactum haberet cum rebellibus, ſi iis non reſiſteret cum filio ſuo rebellionem mouentibus. præſumptio quidem aliqua hinc in foro, vt vocant, fori naſceretur: reuera tamen pactum conuentum propterea nullum intercederet, ſed permiſſio dumtaxat & conniuentia probaretur.

* *Victor. relect. de Magia circa fin.*

Ad vlt. Reſp. Negatur conſequentia. quia nemo ſcit an Deus Diabolo permiſerit nocere poſt ſignum deſtructum: & quia poſſumus ex freqcenti experientia colligere, vel Deum id ei non permiſiſſe, vel ſaltem reliquiſſe eius arbitrio vt adhuc noceat, vel ceſſet nocere, ſi velit: ideò poſſumus hoc experiri & ſignum amouere. Recurrendum quidem ad Deum; ſed non propterea prohibita ſunt remedia humana.

SECTIO II.

De remediis naturalibus contra maleficia. §. I.

MVlta de his more ſuo Grillandus *q. 2. à num. 3.* in cuius ſententia quid vitandum docebunt ſequentia. Theologi quidam vim omnem adimunt naturalibus medicamentis: medici plerique magnam nimis tribuunt; & quædam memorãt, vt naturalia, quæ quibuſdam queant eſſe ſuſpecta, mihi pronunciandum vetus N. L. de multis. Non aſſentior iis qui omnem omnino efficientiam rebus corporatis in dæmones tollunt; nec iis etiam, qui directam vllam vim naturalem in dæmones concedunt, vt videntur concedere Faius, Pet. Gregorius & alii a: ſed iis aſſentior, qui ſecundariam & indirectam tantum tribuunt, quæ ſententia peritiorum medicorum & Theologorum fuit, *vt Pariſ. lib. de vniuerſ. Dionyſ. Cartuſiani in Tob. cap. 8. Franciſc. Victor. relect. de Magia q. 6. Lulli lib. 2. de quinta eſſent. Leuini Lemnij lib. 2. de occult. nat. mirac. Franciſc. Valeſ. ca. 28. ſacr. philoſoph. Bapt. Codronchi, Cæſalpini & aliorum mox citandorum:* nulla enim naturalis corporeæ rei vis eſt, quæ dæmoni poſſit præualere, aut directè in illum aliquid agere; *cui nulla ſuper terram poteſtas eſt quæ comparetur: qui factus eſt, vt nullum timeat.* teſte ſacra ſcriptura. b Sed concurrente naturali agente cauſa ſupernaturali, Deo vel Angelo; agere res corporea poteſt in dæmonem, eumque pellere & etiam cruciare: verum tum agens primarium & directum, eſt ſupernaturalis illa cauſa; ſecundarium verò & indirectum eſt, corporeæ rei vis naturalis, illi à Deo initiò creationis inſita. Hoc ergo in ſequentibus remediis ſemper ante oculos habendum, nec eorum vis vlteriùs extendenda. Adſcribam autem illa, vt mihi colligenti occurrent. *Lapidibus* & *herbis* vim aliquam tribuit canon. *dæmonium 26 q. 7.* Et ſane de multis mox ſubiungam. radices varias commendat Ioſeph. & in his *baaras*, ſed modus euellendi, & alia quædam quæ addit ſuſpectam rem reddunt, *lege lib. 8. antiqu. c. 2. & lib. 7. belli Iudai. c. 23.* à *Thapſia* dæmones fugari ſcribit apoſtata fidei Amatus Luſitanus *in Dioſcor. li. 4.* Plinius dæmonum ludibriis arcendis *pæoniam* commendat, ſed *nigram lib. 25. c. 4.* Veneficia depelli *rhamni* ramo ad valuas & feneſtras poſito, vt fama celebre, ſcribit Dioſcorides *li. 1. c. 100.* confirmat Bionis exemplum, ſed *lauri additis foliis*, apud Illuſtrium *in eius vita.* *Verbaſcum* valdè commendat botanographus Apuleius, *lib. de virtutib. herbar. c. 71.* Ouidius, lib. 6. Faſtor.

a *Faius in Energum. Pet. Gregor. in Synt. iur. Fran. Georg. in Problema.*

b *Iobi 41. v. 24.*

Spinam, qua triſtes pellere poſſet
A foribus noxas (hæc erat alba) dedit.

Molÿ ſeu *rutam agreſtem* multi adhoc commendãt, *Homerus in Odyſſ. κ. & ibi Didymus. Scholiaſt. in Plutum Ariſtophanis, Plinius lib. 25. c. 4.* Scyllam in limine ianuæ

ſuſpen-

ſuſpenſam Dioſcor.laudat *lib. 2. c. 168.* pellem capitis lupini affixam villæ valuis vel lupi roſtrũ Plinius *li. 20. c. 9.* Alyſſum in domo appenſum idem *li.13.c.4.* Alii (apud Codronchum) plurimas alias herbas, rutam *Ariſtotel. Problem.34. Dioſcor.&* [illegible]ypericon, quod ideo vocant fugam dæmonum : *verbena*, quã ideo herba[illegible]nctam veteres dixere, *Dioſcor. lib. 4.c.56.* Herbæ Paridis ſemen non minus XX. diebus in pondere drachmæ quotidie illitum, *Pandectarius.* Antirrhini ſeu Lychnis fagriæ ad collum appenſio, *Matthiolus li.4.c.129.* Artemiſia *auctor lib.ſimplicium 25.c.10.* Abrotanum *Plinius lib. 21. c. 2.* Mythridatium, Scordites,Centaurium,Sabina,palma Chriſti, Aſteratticum quæ & Bubonion, Ariſtolochia,tuſſilaho;*Dioſcoridi & recentioribus*,& iiſdem ſaluia, anethum, marrubium,fæniculum,chamæpytis, quę& lua,cyclaminum,allium,ruta capraria, & cupreſſus.Quinetiã in *humano ſanguine* vis aliqua naturalis indirecta ineſſe poteſt. vt menſtruata muliere agros circumeunte noxia vermina necari cenſuere Dardani ſectatores apud Columellam. & Lud. Banairolus ſcribit, *Ennead. muliebri.c.2.* ſi menſtruo cruore domus alicuius poſtes inungantur, dæmoniacis Magorum artibus & inſidiis aditum omnem præcludi : & apud Mich.Iſſelt.anno 1586.legitur,in Liuonia fuiſſe locum,vbi nymbis, tonitruis ac tempeſtatibus dęmonia truculẽter graſſabantur, niſi in lacum quendam innocuus infantulorum cruor à ruſticis infunderetur. Poſterius hoc apertè Satanicum; priori, aliquid phyſicum ineſſe poteſt, ſed indirectè agens. Sed non iniucundum erit ſi adſcribam, ex Balduini Ronſæi venatione nonnulla, quæ vel carminis elegantia, vel raritate materiæ, queant curioſum lectorem delectare;&,ſi naturæ genius faueat,ægrum iuuare. *De lupo*,cecinit;

Hiſtor. continuationis Surii.

Nec roſtrum virtute caret,nam munere quodam
Natura arcano depellit faſcina dira;
Si priùs exuccum fuerit : mos hinc fuit olim
Antiquis villæ portis præfigere.
Quid? quod dura cutis rigida ceruice reuulſa
Triſtia dicatur depellere faſcina poſſe?
Reſtat adeps pinguis celebrem Saturnia Iuno
Quem fecit populis,dum vincla iugalia curat,
Et linit obductos vittis hoc vnguine poſtes,
Antè venit ſponſus quàm optata ad limina ſponſa:
Hinc quondam iuuenes illi,innuptaq́; puellæ
Inſtituêre luſus feſtos atque annua feſta:
Quòd lamijs ſtrygibuſque feris quoque ſuſtulit anſam
Turbandi nouiter nuptos, noxamq́; ferendi,
Nomen & à facto ſortita eſt Vnxia Iuno.
Quid referam cædes,aut quid data vulnera ferro?
Quidúe cibis alijs dicam noua toxica mixta?
Dæmon homo eſt homini. ſic nos vaſana libido
Exagitans ſemper trahit ad genus omne malorum:
Sic Stryx dira oculos,& totos faſcinat amens
Artus,ac lento conſumit corpora tabo.
Horrendum facinus nimiùm,nil tale verentes,
Promeritoſúe homines violenta obtrudere morti,
Et ſpoliare bonis. ſed magni rector olympi
Antidotos homines docuit. Nam frontis hyena
Noctiuaga pellem perhibent arcere verenda
Faſcina ſi geſtet quiſquam,tacituſúe referuet:
Stercora quæ reijcit violenta & morte perempta,

Plinius li. 20. cap.9.

Hæc de hyena ſunt ſuperſtitioſa propter conditiones requiſitas licet praſcribat Plinius 28.c.8.

Oſſaque

ed by Google

Oſſaque creduntur magicas depellere fraudes.
Et confert catuli nigri tinxiſſe cruore
Interiora domus, muroſq́ obducere rubro
Incruſtamento, vel fel ſuſpendere tignis.
Lichenes tumidos celeris dromadæ & reſecare
Conuenit, & ſiccos ſeruare cubilibus amplis,
Quod Strygibus fraudes adimant, & faſcina pellant.
Atque oculus dexter muſtelæ includitur auro,
Poſt teneris digitis aptatus, reddere tutos
Dicitur à diris Lamijs Strygibuſq́ ligatos.
Creditur à multis torui ſeruata leonis
Pars caudæ prodeſſe viris, quos faſcina vexant:
Fertur quod ſimili vi polleat pardi.

Idem Ronſſeus *epiſt.22* conatur oſtendere cur aſini ſilueſtris ſeu onagri, nec non domeſtici, nulla nigredine aſperſi, vngula ad effaſcinationem faciat; idque tribuit ſalaci animalis eius naturæ, & ad illud maleficium reſtringendum cenſet, quo viri velut ligati ad venerem inutiles redduntur. contra hoc maleficium hyenæ neruos in vino cum thure potos præſcribit Plinius *d. c. 8.* item rubetæ oſſiculum in potu additum *lib.32.c.5.* & Lentopodii radicem appenſam Dioſcorid.*lib.4.c.126.* Q. Sammonicus Serenus, medicinæ c. 58.

Præterea ſi fortè premit ſtrix atra puellos
Viroſa immulgens exſertis vbera labris:
Allia præcepit tundi ſententia Vecti,
Qui veteri claras expreſſit more Togatas.

Euonymus *in Theſauro Medico cap. de ſolidis quibuſdam* &c. docet confectionem electuarii ex argenti viui pulueribus conficiendi, quod faſcino aduerſetur. Marbodeus Gallus * multa de lapidibus diſſerens, inter cetera, de ADAMANTE:

* *in Dactilotheca.*

Et noctis lemures, & ſomnia vana repellit.

Thetel Iudæus *li. de ſculpturis* eandem vim tribuit *Chryſolitho* mulieris figura naturaliter formato: ſed & Marbodeus, de eodem,

Eſſe phylacterium fixus perhibetur in auro
Contra nocturnos fortis tutela timores,
Pertuſus ſetis ſi traijciatur aſelli,
Dæmonas exterret, & eos agitare putatur,
Traiectum læuo decet hunc geſtare lacerto.

Quid corallium?

Vmbras dæmoniacas & Theſſala monſtra repellit.

Quid gagates?

Idem dæmonibus contrarius eſſe putatur,
Vincit præſtigias & carmina dira reſoluit.

contra maleficos omnes morbos prodeſſe tradunt Dioſcor. *libr.5.c.103.* Plinius *libr.25.c.10.* & Meſue ad hoc laudat oleum quoddam ex Gagate, quod *ſacrum* vocant.

Quid iaſpis?

Et, ſicut perhibent, phantaſmata noxia pellit

Quid onyx?

Inſomnes lemures, & triſtia cuncta repellit:

Sic vulgò legitur, ſed ſenſum membranæ contrarium exhibent:

In ſomno lemures, & triſtia cuncta figurat.

Sanè

Digitized by Google

Sanè maleficam eius vim ipſemet indicat Marbodeus *cap. de* Sardio, cũ ſcribit præſente Sardio Onycem nocere non poſſe. de Aëtite, & ſmaragdo Codronchus idem probat. Georg. Villichius, [a] de cameleonte;

Cammeleontis hepar toſtum nicromantica pellit
Appenſum collo. De aſino,
Infantum cunas pellis villoſa defendit,
Horrificoſque metus pellit & iſta ſimul.

In Nili flumine lapillum inueniri, qui quam primùm energumeni naribus apponitur, dæmonem extrahat, ex Thraſyllo ſcribit Stobæus.

Marcellus Empir. *lib. de medicina ca. 20.* potionem præſcribit contra cuncta in cibo & potu ſumpta maleficia; quæ ab illo peti poteſt; contra equorum faſcinationes quaſdam ſuffumigationes præſcribit Renat. Vegetius *lib. 3. Veterinariæ cap. 74.* Sanè ſuffitibus dæmones expelli de corporibus, cenſuere Iudæi & Gentiles; *teſte Iuſtino mart. cont. Triph. & Thargum Chal Cantic. 4. v. 6.* De hyperici ſuffitu id teſtantur Lullus *lib. 2. de quinta eſſent.* & Mathiolus *in Dioſc.* & factitant noſtri exorciſtæ teſte Mengo *Flagel. dæmon ex. 3. 4. & 6.* cetera à reliquis, qui Æſculapidarum de gente. nos medicinam corporum non profitemur. Animarum medici vtinam ſimus, ſummi illius archiatri qui viuificat mortuos idonea inſtrumenta. Theologis placuit eſtque veriſſimum, corporeas res in naturam intellectualem & immortalem, qualis eſt dæmonum, nihil poſſe. quare cenſent cum Angelo [b], lapides, herbas, particulas animantium, & alias medicinas directè & proximè nihil in dæmones operari; indirectè tamen & mediatè iuuare contra eius conatus maleficos, eo quòd impediunt vel auferunt diſpoſitiones illas, quibus dæmon vſus fuit; ob naturalem habitum corporis illius quem vexat, vel ſaltem inuitatus aut aditus ratione influxus aſtrorum, vt de Lunatico euangelico Origenes & Hieronymus cenſuere [c]; vel ratione complexionis atrabiliariæ, & ſimilium cauſarum. conſideratio iſta diſpoſitionum vel amicarum, vel odioſarum dæmoni (odioſæ fuere in his duabus Ioſephi & Tobiæ narrationibus) magis conſentanea eſt philoſophiæ, quàm quod Druſus opinatur dæmonem fugatum dumtaxat ratione ſymboli & ſignificationis per hepar & cor illud repræſentati. ſi dæmon dumtaxat vſus fuit efficacitate agentis naturalis, nec de ſuo addidit malitiæ aliquid artificioſa commixtione, vel induſtria ſibi nota & hominibus incognita, vel fractura & continui ſolutione, vel detorſione occulta; tunc poſſet fieri, vt totum maleficium naturalibus, quæ medicorum ars approbat, remediis tolleretur. Sic interpretor ſententiam Richardi Mediauillani, qui cenſet maleficium naturalibus remediis aliquando in totum ſuperari poſſe [d]. Si verò quid huiuſmodi immiſcuit (vt ſolet) remedia hæc naturalia ex parte poterunt iuuare, in totum iuuare non poterunt. ratio diuerſitatis eſt, quia priore caſu poterunt illæ diſpoſitiones in totum tolli, quibus dæmon vtebatur: poſteriore poſſunt ex parte tantum tolli, vel ad tempus impediri, & ſic etiam actio dæmonis priore caſu in totum tollitur, poſteriore remittitur dumtaxat & ad tempus impeditur. Deinde dæmon, etiamſi vſus ſit ſolis venenis naturalibus, ſolet nonnumquam, vt poteſt, vim remediorum naturalium debilitare, & impedire, quando Deus permittit: rarò etiam medici poſſunt coniicere quibus mediis naturalibus ille ad nocendum ſit vſus: ita fit vt rarò, immò vix vnquam maleficia naturalibus remediis penitùs tollantur. Hæc cauſa eſt, cur plerique Doctores communiter negarint morbos ex maleficio naturalibus remediis tolli; ſed communiter affirment à magis alio maleficio ſanari [e]. Et propter hanc diſpoſitionum alterationem canones permittunt energumenis lapides vel herbas portare, abſq; incantatione *c. vlt.*

[a] *in meteo-ρολογ.*

[b] *in verb. ſuperſtitio q. 6.*

[c] *Origen. in Matth. 17 tractat. 3. Hiero. cap. 4.*

[d] *in 2. d. 3. q. 8.*

[e] *ſic Albertus Mag. in Luc. ca. 9. Paullus Burgen. in 1. Reg. 16. Pelbertus, Guilh. Pariſ. Angl. quos citans ſequitur Binsf. p. 1. Dub. 3. & Grillan. q. 2. n. 4. & 5.*

c.vlt.26.q.27. Propterea etiam in adhibendis naturalibus remediis hoc obſeruandum, vt conſideretur, an contra diſpoſitiones, quibus dæmon gaudet, & vti conſueuit, in hominibus lædendis vexandiſque; virium aliquid obtineant: quod ſi deprehendatur, (vt conſtat de poëniæ radice, ruta, & muſica, & callyonimi piſcis iecinore) tum iudicandum, iis citra ſuperſtitionem vti licere. Vide quæ de his non omnino indiligenter dicta. *lib. 2. q. 30. ſect. 3. §. 2.* Sed quia poſt priorem editionem quædam didici in libris Hippocratidarum, ea nunc exhibebo publicæ omnium vtilitati.

Naturalia hæc remedia vel pertinent ad morbi indagationem, vtrum ſit maleficus nec ne? & vocatur hæc pars, *de ſignis ſeu indiciis:* vel pertinet ad morbi ſanationem, & nuncupatur propriè *de remedijs,* ideò nobis de vtraque agendum.

Priorem quæ ad indicia ſpectat, ex parte diſcutiunt exorciſtæ quidam, ſed plenius medici. Exorciſtarum indicia proponit liber ſacerdotalis Sammarini. Medicorum Bapt. Codronchus.

Sammarinus *1. p. Sacerdotalis tract. de exorciſmo,* ſic ſcribit, *c. 3. De ſignis quibus aliquis cognoſcitur eſſe dæmoniacus; Legitur, quod ſi quis non poteſt continuare eſum carnis hadinæ per dies triginta, quod talis indicatur dæmoniacus.* [Hæreo. nam hoc indicium probum ad epilepticorum affectionem detegendam, non verò energumenorum; qui plerique epileptici non ſunt.] Addit; *aliqui dæmoniaci habent oculos terribiles; & dæmones membra eorum & corpus deſtruunt miſerabiliter, & interficiunt, niſi citò eis ſubueniatur. Aliqui fingunt ſe eſſe fatuos & ſemper augentur. Sed diſcooperiuntur & cognoſcuntur; Si nolunt dicere pſalmum,* Miſerere mei Deus, & Qui habitat, *aut Euangel. Sanct. Ioann.* In principio erat verbum *& ſimilia ſancta. Eſt etiam magnum ſignum quando loquuntur ſermonem alienum à patria ſua, ſi non fuerunt extra patriam* (clarius diceret, quem ante morbum non didicerant) *& quando perſona illitterata idiota loquuntur liberaliter & congruenter, aut etiam cantāt muſicaliter; aut quando dicunt aliquid, quod ipſa nunquam dicere ſciuiſſent. Aliqui etiam dæmoniaci ſunt muti & ſtupidi. Aliud quoque ſignum eſt, quod eis ſuperueniat terrores: & citò recedunt. Potiſſimum autem cognoſcitur quis eſſet dæmoniacus, ſi quando leguntur exorciſmi, cònturbatur: & hoc ſignum eſt præſentis Diaboli.*

Cetera ſigna etiam ante coniurationem ſeruiunt, hoc vltimum inter coniurandum, quo tempore alia quoque animaduertenda, vt idem ſcribit cap. 6. Quando ſacerdos ponit manum ſuper caput energumeni, tunc aliqui *ſentiunt ſub manu rem frigidiſſimam, tanquam glaciem. Aliquibus deſcendit ventus per humeros & renes, qui eſt frigidiſſimus. Aliquibus caput in immenſum aggrauatur. Aliquibus cerebrum conſtringitur, & perforatur: ſicut ſi gladio percuteretur. Aliquibus inflammatur caput & facies, & aliquando tota perſona, ac ſi eſſet vapor ignis. Aliquibus febris immenſa cum dolore capitis euenit & totum corpus extenuatur & tangitur: Sed omnia iſta accidentia parùm durant, quia coniuratio tollit dæmonis vigorem. Aliquibus conſtringitur guttur, adeò quod videntur ſtrangulari, aliquibus ad orificium ſtomachi mouetur quædam res ad modum pilæ, ac ſi eſſent vermes, ac formicæ, aut ranæ: quibuſdam accidit vomitus magnus ſtomachi. Aliquibus maxima tortura in viſceribus: Nonnullis venter vehementer inflatur. Quibuſdam conſtringitur cor, ac ſi intolerabiliter feriretur. Oſtenditur etiam dæmon in aliqua corporis parte palpitando, ſicut piſcis, aut in modum formicarum. Aliquando pertranſit à capite vſque ad digitos pedum, ſicut ventus, & è contra. Vltra iſta ſigna, complura alia practicando videbis. quia diuerſi dæmones faciunt diuerſa ſigna.*

Quoad ſigna quo quis aliter dignoſcitur eſſe maleficio læſus, hæc ſcribit *c. 4. Aliqui maleficiati habent colorem faciei cedrinum, aliqui oculos conſtrictos, & omnia eorum membra videntur ligata: & habent humeros deſiccos. Duo autem potiſſima*

ſigna

ſigna ſunt, conſtrictio cordis, & oris ſtomachalis, & quando videtur eis quod habent vnum bolum ſuper ſtomachum. Aliqui habent puncturas in corde, tanquam ſi acubus eſſet punctum. Aliqui videntur ſibi cor corrodi. Aliqui habent magnum dolorem in corde aut renibus: & videtur eis, quòd talia membra à canibus lacerentur. Aliquibus videtur bolus in gutture aſcendens & deſcendens. Quibuſdam ligata eſt vena generationis. Aliqui habent ſtomachum ita diſpoſitum, quod emittunt per vomitum quicquid comedunt & bibunt (hoc ſignum leuiſſimum eſt, & nullum niſi alia accedant) *Aliquibus per ventrem diſcurrit ventus frigidiſſimus, aut tanquam flamma ignis. Aliquibus ſignum eſt ex indigeſtione cibi, & potiſſimum quando medicina applicata nihil prosunt infirmo. Aliquibus eſt circa collum continua pulſatio, quæ videtur tremorem inferre.*]

Verùm iſta & alia longè exactius collecta, & experientia comperta fuerunt à Codroncho *lib. 3. de morb. venef. cap. 13.* docet ſigna hæc vel communia eſſe cunctis maleficiis vel, peculiaria quibuſdam. Communia ducit à cauſa morbi, & á concomitantibus morbum. Signa à cauſa tradit, vt ſi morbus cœperit ex intenſiſſimo alicuius amore, vel irrationali ſeu iniquo in aliquem odio; ſi ex maledictis vel minis alicuius malefici; ſi inſtrumenta maleficii ſunt inuenta, qualia nos multa commemorauimus, & refert Andr. Cæſalpin. *de inueſtigat. dæmon. c. 22.* A concomitantibus morbum ſunt paroxiſmi, & remedia iuuantia vel lædentia: & communia ſigna ſunt: primò quod morbi maleficio illati ægerrimè cognoſcuntur, ita vt medici in iis hæſitent, & ambigui huc illuc animo agitentur, nec certi quidquam de illis audeant proferre. 2. q remediis ex arte adhibitis, morbus ſe non remittat, ſed potiùs exaſperetur & augeatur. 3. quod more naturalium morborum, non creſcat paulatim; ſed frequenter ſtatim ab initiò, nullis peccantibus humoribus in cauſa exiſtentibus, cum grauiſſimis ſymptomatibus & doloribus ſe morbus prodat. 4. quod valdè inconſtans ſit morbus, & licet periodicorum naturam referat, raró tamen periodos ſeruet: & licet ſimilis videatur naturalibus morbis, in multis tamen diſcrepet. 5. multoties, licet ægrotans grauiſſimè doleat, in qua tamen parte doleat, nequeat referre. 6. interdum ęgri ſuſpiria (quæ luctuoſa vocant) abſque manifeſta cauſa emittunt. 7. aliquibus appetitus reiicitur, aliqui cibos reuomunt, & ventriculum ita malè affectum habent, vt & ſæpiùs aſtrictione laborent; vel etiam pondus in ipſo quoddam, quin & rem aliquam per oëſophagum modò adſcendere, modò deſcendere percipiant; &, ſi in ſuperiorem partem delatum deglutire conentur, omnem operam ludant. re ipſa mox ſponte deſiliente. 8. in regione cordis punctorium dolorem percipiunt. adeò vt ipſum aliquando lacerari aſſerant. 9. In quibuſdam circa collum arteriæ manifeſtè pulſare, & quaſi tremere deprehenduntur. 10 alii læuo coli ſeu renum dolore cruciantur; vel circa ventrem inferiorem torſiones acerbiſſimas, & ſæpè flatum quendam frigidiſſimum per ventrem permeantem, & citò redeuntem, vel vaporem vti flammam ignis calidiſſimum, ſimili modo illos infeſtantem percipiunt. 11. Quidam ad venerem impotentes redduntur. 12. conſueuêre quidam leuibus ſudoribus præcipuè circa noctem corripi, quamuis tempore & aura frigidiore. 13. alii videntur habere particulas corporis veluti nexibus deligatas. 14. morbi quibus laborant veneficio læſi, ſunt vt plurimum totius corporis quædam extenuatio, & macies, & virium imbecillitas, cum ſummo languore, mentis ſtupiditas quædam, varia melancholica deliria, diuerſa febrium genera medicis multum negtoii exhibentia; motus quidam conuulſiui, vnde epileptici videantur; membrorum quædam rigiditas ſpeciem conuulſionis prę ſe ferẽs. aliquando omnes capitis partes tumefiunt; aut talem circa totum corpus laſſitudinem percipiunt,

vt vix vllo pacto mouere ſe poſſint. Plerumque tota cutis, ſed vt plurimum faciei, flauo ſeu cinereo colore ſuffunditur. Aliqui habent oculorum palpebras ita adſtrictas, vt eas vix aperire poſſint. oculi ſunt perlucidi & transparentes, ſicut cercopithecorum. Nonnunquam quædam ſpectra vel nubeculam inſpicere videntur,& nonnulli toruè intuentur.

15. cognoſcuntur experimentis quibuſdam. Nam veneficio affecti faciem Sacerdotis vix adſpicere valent, nec oculis intentis vllo modo. album oculorum variis modis mutatur. Ægrotantes, cum inſtrumenta comburuntur, ſolent in deterius mutari vel noxam quandam recipere maiorem vel minorem,pro ratione leuioris vel ſæuioris veneficii; ita vt quandoque formidabiles clamores & mugitus cogantur emittere: quod ſi nullam mutationem, vel læſionem percipiant, erit de ſalute ægri benè ſperandum, paruo negotio bonæ valetudini reſtituendum.

Adde ſi fortè veneficus ad viſendum ægrotum accedat, ſtatim infirmus ingenti moleſtia afficitur, aliquo terrore ſeu tremore corripitur; ſi ſit puer, ſtatim plorat; oculi ad fuſcum colorem mutantur, vel alia notatu digna in ægrotis mutatio obſeruatur. Denique quando pro curatione morbi, quædam linimenta ſacra ad oculos,aures,frontem, & quaſdam alias partes ſacerdos adhibet;ſi in partibus illis ſudor,vel aliqua alia mutatio appareat, ſignum eſt veneficii.

His ſubdit Codronchus, non eſſe neceſſe vt omnia hæc ſigna in ægro inueniantur,ſed ſufficere ſi aliqua,pro diuerſitate morbi ſeu maleficii.

Hæc communia; peculiaria verò poſſeſſionis dæmonum maleficio inducta ſigna eſſe difficilia cognitu,quando dæmon maleficio immiſſus immiſcet ſe ſubſtantiæ alicui immundæ aliunde in corpus ægri intromiſſæ, vel ex propriis ægri humoribus genitæ: nam quamdiu hæc ſubſtantia in aliqua corporis parte latitat; ſæpe, præter illius particulæ affectum naturalem functiones lædentem,nihil aliud ſe manifeſtat. Pleriſque tamen horum prauæ ſunt imaginationes, præcipuè in ſomnis, quæ dæmonem produnt: quod tamen indicium ſolum non ſufficit; quoniam hæc eadem ſæpe melancholicis accidere conſueuerunt.

Verùm ſpiritu locum mutante quem priùs inſedit,res paullo clariùs deprehendetur. primò, ſi tanquam animatum quid corpus res illa perambulet: ita vt obſeſſi ſentiant ſibi veluti formicas ſub cute reptantes. ſecundò, ſi partes,quas petit, quadam palpitatione commouet.tertiò, ſi puncturis quibuſdam moleſtiam grauem infert. quartò, ſi velut flatus á capite ad pedes deſcẽdit, & iterum à pedibus ad caput aſcendens reſilit. quintò,ſi veſicula in lingua excitetur, quæ confeſtim euaneſcat: vel plures appareant minutis granulis ſimiles; ex quibus etiam multitudo inhabitantium ſpirituum arguitur. ſextò,ſi ad gulam dumtaxat aſcendens,eam tumefaciat, & ſiccam tuſſiculam excitet. ſeptimò,ſi linguam petens,aut cõtorquens, inflat, vel impellit ad loquendum non obſeſſi ſed dæmonis ipſius conceptus; vel ſi ingenti oris hiatu linguam exerat. octauo, ſi in dorſo ſenſum præbeat aquæ frigidiſſimæ, quaſi confertim per dorſum defuſæ, & ſurſum ac deorſum percurrentis. nonò, certiora adhuc ſigna ſunt,quando alienis ægro incognitis linguis loquuntur, vel alios talia loquentes intelligunt; vel cùm rudes ſint,de arduis, & ſublimibus quæſtionibus diſſerunt;vel renunciant occulta, aut iampridem oblita, futura, vel arcana conſcientiæ, vt peccata imaginationeſuè aſſiſtentium; vel eos conuiciis ſine cauſa proſcindunt: aut ita furiis agitantur, vt à multis validis hominibus nequeant ligari vel coërceri. Quidam etiam cùm à defatigatione vexationis conquieſcunt, narrant ſe vocem quidem dæmonis intra ipſos loquen-

loquentis ſentire, ſed ſententiam verborum percipere non poſſe, vtpote quibus mentis functio ſit quaſi ligata. Alii ſi interrogentur, quid egerint, vel dixerint; fatentur ſe nihil eorum poſtea meminiſſe. Quidam cenſent ſignum eſſe indubitatum & inſeparabile, cùm ægri arceantur à diuino cultu; ita vt nullatenus aquâ benedictâ ſeipſos aſpergere, neque audire, neque proferre diuina verba queant: ſi verò vi adigantur çeremonias Eccleſiæ peragere, vel diuinis officiis, ac potiſſimùm ſanctiſſimo altaris ſacrificio, intereſſe; tunc vehementiùs longè vexantur: & iidem cum mente conſtant, teſtantur optare ſe quidem hæc omnia facere, & intereſſe, & ſacrarum rerum auxilium deſiderare; ſed eſſe quiddam in ipſis quod magnopere impediat. Sunt deniq; qui propter incontinentiam dæmoni omnino parent, & ideò vexari quidem deſinunt; ſed miniſtri fiunt & patratores multorum facinorum. Quinetiam ſunt, qui ſic ad deſperationem aliquando inducuntu, vt nonnunquam ſibi ipſis manum inferant. 10. Prætermitto effectus, qui pro ſignis eſſe poſſunt, qui in S. S. habentur, vt cunctis notos; nempe quod aliquando ægri fiant lunatici, muti, ſurdi, cæci; ſtrideant dentibus, illidantur in terram, exareſcant, diſcurrant nudi, ſe & alios lacerent, habitent in ſepulcris, proiiciantur in aquam vel ignem, & alias grauiſſimas & incurabiles affectiones perpetiantur.

11. Ad deprehendendum vtrum æger ſit energumenus, ſolent facere ſequentia: ſchedulam aliquam ſacra Dei verba continentem, reliquias ſanctorum, vel agnum cereum benedictum, vel quid aliud ſacratum latenter ægro applicant. Sacerdos capiti energumeni manum & ſtolam imponit, ſacra profert verba: ad ea æger tremere & horrere incipit, & præ dolore multos motus inconditos edere, multaque inuſitata & dicere, & facere. Si dæmon caput petierit, grauantur & punguntur acrius in capite, vel caput vna cum facie rubore & calore quodam igneo perfunditur; ſi oculos petiit, eos diſtorquet; ſi dorſum, conuulſiones membrorum, antrorſum & retrorſum adducit; aliquando toto corpore rigentes & inflexibiles adeò reddit, vt nulla vi allata flecti poſſint; aliquando velut mortui corruunt, ac ſi laborarent tertia epilepſiæ ſpecie, aura quadam in caput irruente, & ad imperium ſacerdotis eleuantur aura remeante vnde diſceſſit. Si fauces petat, adeò conſtringuntur, vt ſtrangulari videantur. Si in partes nobiliores feratur, vt propè cor aut pulmonem, anhelationes, palpitationes ac ſyncopas excitat. Ad ventriculum ſi tendat, mouet ſingultus ac vomitus, vt aliquando cibum aſſumere nequeant, vel aſſumptum continere: motum eiuſdem rei ad inſtar paruæ pilæ circa os ventriculi, necnon rugitus & alias voces abſonas excitat, & circa præcordia torſiones vel flatus. Cognoſcuntur etiam aliquando quibuſdã ſuffitibus ex ſulphure, aut aliis rebus fortis odoris (de quibus poſtea.) Sunt qui ſcribant eos odore roſarum adeò offendi, vt ne cogi quidem poſſint, iuxta roſarium tranſire. Interrogandi quoque ſunt ægri, num illis dæmon ante obſeſſionem in aliqua forma ſe conſpiciendum præbuerit? Etenim *antequam* (ait Sammarinus) *Diabolus humana corpora ingrediatur, quaſi ſemper, primò apparet eis in effigie alicuius hominis, qui mala morte eſt defunctus, aut repræſentat aliquem ſuum conſanguineum: aut apparet illi in effigie alicuius animalis terribilis, vel horribilis. & ſi videtur quod ſubitò diſpareat, ingreditur tamen ſubitò in eum. & hoc vt plurimum accidit in nocte, & in locis opacis & obſcuris. Aliqui etiam intrant per os & nares in modum venti aut per modum vnius maris. Aliquibus etiam dormientibus dæmones tale ſomnium immiſerunt: quod videlicet eis videbatur, quod dæmon poſt eos currebat, qui euigilantes ſunt inuenti cum talibus ſignis dæmoniacorum,*

rum. Aliquando etiam ingrediuntur, percutiendo collum, aut alia membra eorum.] d. p. 2. de exorciſm. in princip. & hæc eadem aliis verbis tradit Codronchus *d. loco.*

§. 3. Poſteriorem partem quæ de remediis eſt naturalibus ab iis petere cogor quorum hæc profeſſio eſt, medicos dico. Inter quos primo loco occurrit Codronchus, qui quædam priùs communia contra omne maleficium proponit, poſteà ad peculiaria quædam deſcendit. Principio (vt eius dicta ſummatim comprehendam) docet quoſdam præſcribere vomitoria, balnea, linimenta, ſuffumigia, & ſimilia: Sed in his facilè offendi, & periculum ægris creari niſi nonnulla obſeruentur, quæ exſequitur ſigillatim. Nam de vomitoriis agens *libr. 4. c. 4.* præ ceteris commendat florum geniſtæ drachmas duas in decocto quodã ſumptas; vel ſeminis lathyris decem duodecimuè grana à putaminibus delibrata, tuſaque & in ouo ſorbili deuorata. Vel hellebori albi quantitatem non maiorem drachmâ, decoctam vſq; ad medietatem fermè; quæ omnia præparandi modum docet ibidem.

De balneo diſſerit *cap. 5.* & oſtendit vſum eius non rarò noxium eſſe, nec adhibendum niſi ſeruatis ſeruandis, quæ illic exſequitur.

De ſuffumigatione agit *c. 6.* & hanc docet non adhibendam, niſi caput & corpus antè expurgatum fuerit; & non niſi tempore matutino, quando ventriculus à cibo vacuus eſt. laudat ſuffimentum Berenices, quod Aëtius immundos ſpiritus ex quorumdam ſententia ſcribit arcere *ſer. 13. c. 119.*

De linimentis diſſerit *c. 8.* & ea videtur habere pro tutiore remedio, quàm ſuffitum, balnea, aut vomitoria. Denique *c. 9.* diſputat de ſimplicibus, ac nonnullis compoſitis medicamentis, ſua facultate veneficium curantibus, eorumque qualitates explicat, quæ nos hac ipſa ſectione iam recenſuimus.

Circa hæc alexipharmaca non eſt contemnendum, quod And. Cæſalpinus *in Peripatetica inueſtigat. dæmonum cap. vlt.* admonuit his verbis; *Quoniam quæ vehementer excedunt in qualitatibus* (*frigoris, caloriſque*) *corporis noſtri ſunt corruptiua, non minùs quàm venena: ideò ea ſelegerunt medici aduerſus veneficia, quæ aliquam partem haberent naturæ noſtræ familiarem, quæ corpora noſtra tuerentur, dum venena depellerent. Quæ huiuſmodi facultatem habere comperta ſunt, amuleta & alexipharmaca appellata, vt totius ſubſtantiæ proprietate id conſecuta. plurima per experientiam inuenta, & longo vſu confirmata. Ex his autem ea maximè opportuna ſunt cenſenda, quæ ſpirituoſam & multam efflant huiuſmodi vim: tùm quia intimius penetrant, tum quia cum ſpiritibus conueniunt. Sic enim & permiſceri, atque eos alterare poſſunt aut pellere.*] in quibus verbis quædam inuolutiùs dicta. Nam non omnia alexipharmaca totius ſubſtantiæ proprietate veneficio repugnant. nec etiam credendum quæ magis ſpirituoſa ſunt, idcirco magis cum ſpiritibus (h. dæmonibus. nam de his loqui docent ſequentia) conuenire. quod enim pellantur illis, potiùs argumento eſt pugnare cum ſpiritibus illis. Nec dæmonum iſta expulſio directè fit phyſica operatione in ipſum ſpiritum agente, vt & ego iam oſtendi, & de hac re diſputans Bapt. Codronchus *d. libr. 4. c. 9.* eruditè explicuit, cuius ſummatim hæc eſt ſententia: pharmaca huiuſmodi antidæmonica efficacitatem nonnullam habere contra maleficia & ipſos dæmones, etiam vſque ad eorum expulſionem. Sed non conuenire medicos, in reddenda modi ratione. Quatuor enim modos ſolere adferri. 1. etſi res ſenſibiles, vt fumus, herbæ &c. ſua virtute nequeant vexationem à dæmone homini illatam repellere, mitiorem tamen ac leniorem poſſe reddere: ita vt ſi moleſtia, quæ à dæmone infertur, ſit parua ac leuis, eam penitùs res exteriores queant auferre (*intellige, ſi noxa dumtaxat*

à cauſis

à cauſis naturalibus, quibus ſolis dæmon vſus, profluxerit) non in dæmonem ſed in dæmoniacum agendo; èo ipſo quòd ex rebus illis adhibitis, oppoſita diſpoſitio introducatur illi quam dæmon expetit, aut indidit. (*ſic Richard. de Mediauil. quodl. 3. q. 8.*) 2. quòd quæcumque fiunt circa corpora obſeſſa, dæmones accipiunt vt facta & vergentia in ipſorum deſpectum ac ludibrium; maximè ſi ſint irriſiua vel afflictiua, vt ſunt flagra, item omnia fædita & amara & ſimilia. quare cùm ſint intolerantes iniuriæ, malunt fugere, & à moleſtia inferenda deſiſtere. 3. quòd cùm iſta interdum ſint ſigna recordatoria & pœnarum, quas luunt, memoriam ingerant, ab iis dæmones valdè abhorrent, eaque vehementer deteſtantur: idéoque in fugam facilè per hæc conuertuntur. verbi gratia, ſulphur cum igne ſignum eſt carceris infernalis, ruta amari cruciatus Chriſti: thus in igne poſitum repræſentat orationes ex charitate accenſa naſcentes. 4. modus quem iudicat magis conſentaneum veritati, eſt; quod res huiuſmodi piè ac religiosè adhibitæ, tanquam inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, in dæmones agunt, illosque ab humanis corporibus detrudunt, & eorum effectus, eorumque opera venefica deſtruunt ac remouent. Quibuſdam enim rebus, DEVS dedit virtutem vt ſi piè adhibeantur, tanquam inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, dæmonum effectus & opera venefica deſtruant ac remoueant: quibuſdam enim rebus DEVS indidit vim & qualitatem quandam moralem dęmones compellendi & eiiciendi, & energumenos iuuandi; quia conſentaneum eſt iuſtitiæ diuinæ, pro infligendâ malis ſpiritibus pœnâ, eos rerum ſenſibilium actioni ſubiicere; quâ pœnâ, dempta pœnâ diuinæ viſionis, nulla queat illis acerbior contingere. Debent tamen res iſtæ antequàm adhibeantur benedici & exorcizari. precibus enim impetratur aliquid peculiaris energiæ, ob CHRISTI Sanctorumque merita; ne quantum velint, hi ſpiritus in exitu ac pulſione ſuâ noceant obſeſſis. *Hactenus ex Codroncho.*

Verum à me per epiſtolam rogatus Federic. Iametius, vir muſices, poëtices, & medicinæ laude vnus hoc æuo clariſſimus, in quem ſimul Hippocrates, Homerus, Pindarus, & Orpheus renati videantur; humaniſſimè, & doctiſſimè reſpondit, anno ſuperiore M. DC. Cal. Auguſti; è cuius litteris ea decerpenda duxi, quæ ad hoc inſtitutum noſtrum faciunt; quæ ille longo vſu tanquam comprehenſa habens, & è liquidiſſimis Medicinæ fontibus hauſta, pauciſque theorematis explicata, deprompſit.

Remediorum naturalium, quæ deleterijs & maleficijs obſiſtunt, duæ ſunt differentiæ: alia enim manifeſtis qualitatibus id præſtant, alia totius ſubſtantiæ proprietate. quæ neque ab elementorum qualitatibus, neque ab illorum materia, ſed à ſe vna vires adipiſcitur. Eorum porro, quæ totius ſubſtantiæ qualitate (nam de manifeſtis qualitatibus paullò poſt agemus) occultos & maleficos morbos oppugnant, alia communi, alia peculiari dote vigent. Communi quidem ſphragis Lemnia, Bolus Armena, Lapis Bezoar, Dictamnus, Theriace, Mithridatium, & cetera eiuſdem generis Alexiteria: peculiari verò, quæcumque ſunt abs te toto illo peculiari capite de remediis naturalibus *plenè & luculente deſcripta. Quibus adde, ſi placet, herbam Paridis, quam nonnulli Solanum tetraphillum appellant; quòd ex eius caule medio quatuor folia erumpant decuſſatim digeſta. Si enim huius herbæ ſemen in puluerem redactum, viginti continuis diebus, drachmæ pondere ieiuno propinetur: mentis alienationem & inſaniam, non ſolùm ex morbi diuturnitate & ſæuitia, ſed etiam ex maleficio veneficioque contractam, diſcutit: auctore Matthiolo Dioſcoridis interprete, Baptiſta Sardo, & Conrado Geſnero: qui in librum Galeni, vel (vt alij volunt) Dioſcoridis,* De paratu facilibus, *Antidotum ex acinis herbæ Paradis, & alijs ſimplicibus medicamentis, à Moïbano paratam, ſibiq́ ab eo miſſam commendat, aduerſus omnia venena & maleficia præſentiſſimam. Ariſtolochiam rotundam*

tundam

tundam ceteris venenis reſiſtere, longam verò, aduerſus angues & veneficia drachma pondere ex vino bibi, & illini, teſtis eſt Dioſcorides. Recentiores medici tradunt huius ſicca radice ſuffitam domum cacodæmonas fugare, & hilares infantes reddere. Idem ferè Dioſcorides aſſerit de verbenaca ſpecie altera, quam ἱερὰν βοτάνην, hoc eſt, ſacram herbam nominant. Ait enim, ſi aqua ſpargatur per triclinium, in qua ſacra herba madueris, lætiores conuiuas fieri: eamque ſacram vocari, quoniam in expiationibus ad amuleta plurimum commendatur: quod à Plinio quoque refertur. Quid? quod & recentiarum plerique, verbenacæ decoctum peſte laborantibus exhibent, vſq́; conferre credunt. quod Dodonæus tamē improbat, exiſtimatq́; hanc technam, hoc inuentum eſſe dæmonis; qui falſa pro veris, inſalubria pro ſalutaribus, ſuo more ſupponat & obtrudat. Iam verò Hypericon, quam nonnulli fugam dæmonum appellant, emplaſtri modo renibus admota, frigidos & maleficio deuinctos ſoluere dicitur. Pithagoras Scillam in limine ianuæ ſuſpenſam, mali medicamenti noxam arcere memoriæ prodidit, teſte Plinio & Dioſcoride. Sanguis canis nigri parietibus illitus pellit maleficium. Idem efficit cor leporis pelli inuolutum & geſtatum: & lupi dexter oculus. Quinetiam radix Bryoniæ ſiccata & collo appenſa, & ricinus ſeu palma CHRISTI à maleficis & veneficis hominibus ſecuros reddunt. Nec minùs eſt ad id efficax argentum viuum appenſum, vel geſtatum, vel puluinari ſubiectum. Lapis Aquilæ, quem Aëtitem vocant, incluſus annulo & geſtatus, malefica tollit. Berillus & Magnes vxorem & virum inter ſe conciliant. Corallium item odia domeſtica & diſcidia componit, venenatis poculis vinculisq́; medetur, incantamenta diraſq́; deprecationes amouet. Cuius rei teſtis eſt locupletiſſimus ſiue Orpheus, ſiue quis alius auctor eſt libelli de lapidibus, *qui ſub ipſius nomine circumfertur. Eodem auctore & Galactites lapis collo ſubnexus faſcinationes prohibet: & Gagates ſuffitu ac nidore ſerpentes abigit. Quod Nicander & Nicandrum ſecutus Dioſcorides confirmant. Hinc Marbodæo fortaſſis occaſio data eſt ſcribendi Gagatem dæmonibus contrarium eſſe: quoniam Cacodæmon humani generis hoſtis infeſtus, ſerpens etiam in ſacris litteris nuncupatur. Hæc igitur ſunt quæ peculiari & occulta proprietate maleficis & occultis affectibus reſiſtunt; quemadmodum & in manifeſtis morbis, pœonia comitiali morbo, hirundinum vſtarum cinis anginæ, calculo hircinus ſanguis, colico dolori cingulum è lupi inteſtino compactum, vulpeculæ pulmones aſthmati, totius ſubſtantiæ diſſidio & diſcordia, quam ἀντιπάθειαν nominant, aduerſantur. Sed ea demùm remedia vſurpanda erunt, ſi ſimplex & ſolitarius morbus fuerit; hoc eſt, ſi cùm occulta pernicies inuaſerit, purum fuerit corpus & integrè ſanum. Sin verò vel intemperie vel plenitudine, quam πληθώραν vocant; vel humoris vitio, quæ κακοχυμία dicitur, vel obſtructione, vel alia cauſa præter naturam corpus laboret, non ante adferenda ſunt remedia, quæ totius ſubſtantiæ contrarietate maleficia profligant; quàm vitia illa ſummoueris ijs remedijs, quæ manifeſtis qualitatibus, de quibus dictum eſt ſupra, morborum vim & acrimoniam hebetant & obtundunt. Siquidem præſentibus his malis, occultæ medicamentorum facultates, quaſi ſepultæ franguntur & hebeſcunt: præcluſiſque & impeditis vijs, quibus iter eſt ad affectam ſedem, eò non poſſunt integris viribus peruenire. Quapropter hæc mala ſtatim per initia tollenda ſunt, neglectiſque propemodùm maleficij proprijs indicationibus, vnicuique illorum conuenientibus remediis medicandum. Ac intemperiem quidem curabimus calidam refrigerantibus, frigidam calfacientibus; humidam ſiccantibus, ſiccam humectantibus: ſeruata ſemper contrariorum lege: ſicut in libris methodi medendi præceptum eſt. Obſtructionem verò expediemus detergentibus, incidentibus, & tenuantibus medicamentis: Humoris vitioſi exuperantiam, purgatione vacuabimus. Quod ſi plenitudinis ſigna apparuerint, nec quicquam eorum repugnet, quæ ſunt in venæ ſectione obſeruanda; ſanguinem etiam per initia mittemus: niſi veneni ſuſpicio adſit. Tunc enim non ipſo ſtatim initio vena ſecanda erit (alioquin venenum in venas traheretur, à quibus omni ſtudio arceri atque excludi debet) ſed poſt vomitus, & deiectiones, atque vbi nihil ipſius veneni in ventriculo & inteſtinis reliquum eſſe coniecerimus.*

Præterea reuellendis noxiis humoribus, quos dæmon vel maleficus homo in principes partes traduxerit; conuenient clyſteres acres, & ſudores prolecti balneis, æſtuariis, guaiacinæ ebeni, Carcæ Parillæ, vel Chinæ decocto. Denique ſi fractura vel luxatione inſtrumentorum ſtructura permutata fuerit: fracta vel luxata pars quàm primùm erit in naturalem formam, ſedemque propriam reducenda. His ita conſtitutis, & vt vniuſcuiuſque ſtatus conditioque feret, accommodatis: tum demum erit ad occultarum proprietatum opem confugiendum. Hæc habui (Vir clar.) quæ de remediis naturalibus, quo modo mihi per mea occupatiſſima tempora licuit, diſſererem; quæ ſi via & ratione ſtabilita confirmataque fuerint, non mediocriter conferent ad integram perfectamque cuiuſuis maleficij curationem.] Hæc ex doctiſſim. viri epiſtola inſtituto noſtro commodiſſima nolui lectoribus non communicare; quibus hoc, qualecumq; opus noſtrum, quam vtiliſſimum eſſe magnoperè deſidero.

Porro quod illis addam non habeo, quæ ad amuſſim tàm dedolata & exaſciata. Adſcribam dumtaxat de frequentiſſimo noſtris temporibus maleficio paucula, ex eo quem paullò priùs laudaui Codroncho; qui de curatione ſterilitatis & impotentiæ agens, præmittit quoddam ſpirituale & ſacrum remedium: deinde ſubdit phyſica nonnulla. Prius ex Arabum ſchola deſumptum, ſed pium ac Chriſtianum. Nempe quod Iſaac Arabs conſuluit, vt coniuges peracta peccatorum ſuorum confeſſione, ſacratiſſimum CHRISTI Corpus, diebus ſolemnioribus potiſſimùm ſumant reuerenter, & poſtea oſculentur inuicem in oſculo pacis, & ſacerdos illis benedicat; & poſtquam exemplo Tobiæ triduò ſeſe à venere abſtinuerint, debitum coniugale perſoluant. Quod ſi occulto DEI iudicio, vel aliquâ coniugum culpa, veneficium non ſoluatur; orationibus ſedulis, ieiuniis, aliiſque operibus piis vacare debent, ad miſſam ſæpiùs confugiant, peregrinentur ac ſanctiſſimæ Virginis, vel aliquorum ſanctorum limina viſitent, frequenterq; peccata ſacerdoti confiteantur, ac ſacra veſcantur Euchariſtia, & exorciſmis ab Eccleſia huic rei peculiariter dicatis religioſè vtantur. Quoad naturalia prorſus remedia, ſciendum ſcribit; ſi aliqua manifeſta qualitas in maleficio appareat, pharmacis aduerſus eam efficacibus, & benedictione munitis tutò ac vtiliter vti poſſe. *Ideo* (inquit) *Cleopatra prodidit fel coruinum cum oleo ſeſamini mixtum, ſi ex eo vniuerſum corpus liniatur, ligatos iuuare. Iſaac ſcribit, quod ſi coniuges fel Zangarini piſcis ſecum habuerint in paropſide iuniperi; & antequàm ſomnum capiant, eo ſuper carbone poſito fumigentur, omnia veneficia euaneſcere. Nicola. Florentinus laudat theriacam cum ſucco hypericonis exhibitam, & hypericon ad formam emplaſtri renibus appoſitum. Ioannes de Vigo ait quod picus auis aſſata vel elixata habet virtutem ſoluendi maleficiatos. Alij cum Plinio volunt abrotonum oleo illitum, & cum vino ſumptum non parum prodeſſe. Denique generalia remedia hic proſunt quoque ferè omnia.*] quibus ego omnibus illud Iſaaci Chriſtianum monitum ſemper præmittendum cenſeo. Nam quanta ſit vis, & vtilitas remediorum Eccleſiaſticorum ſequens ſectio demonſtrabit.

Morale remedium videatur, quod Dionyſius muſicus Ægyptius prodiderat, Magiæ in rudes & malè moratos vim eſſe aliquam, in philoſophiæ ſtudioſos nullam. Sed hoc refellit Origenes *libr. 6. contra Celſum.* nam (vt ſcribit Mæragenes Apollonii Thianæi magicis præſtigiis & ludibriis multi philoſophorum capti fuere, etiam ex nobilioribus, & inter hoc Ophitarum parens Euphranes.

SECTIO III.

De remedijs ſupranaturalibus diuinis ſeu Eccleſiaſticis.

HÆc ſola carent omni peccato & periculo, & à Chriſto, vel Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus fuere inſtituta: his, antè omnia vt vtantur homines, docendi monendique ſunt. Hæc animæ proſunt ſemper, corpori nunquam nocent; ſæpenumerò à morbis & aliis maleficiorum noxis liberant, aut præſeruant. Hæc ſapientiores medici & Catholicè ſentientes approbant, vt Ioan. Fernel. *li. 2. de Addit.* & Cornel. Gemma *in Coſmocrit.* Bapt. Condronchus *lib. de morb. venefic.* And. Cæſalpinus *Diſquiſ. de nat. dæmon.* & alii. Nec rarò cogitur dæmon à Deo, mendaci ex ore veritatem promere, & ablegare homines, ad hæc Eccleſiaſtica remedia, quibus ipſe vapulet. *In valle quadam Ciſalpina diœceſis Nouarienſis deſtituebatur puella ſenſibus, ſed & vmbrarum ſpectris, quas ſibi videre videbatur, reddebatur attonita, ac ſimilis ſtupenti: verſabatur in vltimis finibus huius, de qua loquimur, vallis; mulier veratrix & ſaga, quæ carminibus profitebatur ſanare, quæ apud alios inſanabilia eſſent. magni ad eam concurſus hominum conſilij gratia & auxilij: & quanquam reclamarent noſtri & ſcelus oſtenderent, tamen illis abeuntibus adoleſcentulæ genitrix, affectu materno, filiam mittit, conſulitq́ mulierculam de vmbris, & remedium petit laboranti. Tum maga, adducite puellam ad illos (homines Societatis intelligebat) qui nuper apud vos verſabantur: ab ijs petite opem. paret mater, filiam adducit itinere octo millium, idem exponit, ac reſponſum veneficæ: vtramq́ adhibita peccatorum confeſſione, ſacro ſe corpore Chriſti communire præcipiunt noſtri: quo facto melius habuit adoleſcentula.*] *Bencius litteris Prouinc. Mediol: Anni 1591.*

PRIMVM eſt remedium in hoc genere *Vera & viua fides* hoc eſt caritate Dei & proximi vallata. hoc ſcutum nobis præfert & præbet D. Paullus ad Epheſios ſcribens [a], hanc loricam vt Theſſalonicenſes induant vrget [b]; hanc diſcipulis ſuis commendat magnus ille Antonius; Magna, *inquit*, dilectiſſimi aduerſus dæmonem arma ſunt, *vita ſincera & intemerata in Deum fides.* Ioan. Niderius [c] ex Petri cuiuſdam dictis quinque remedia, vt efficaciſſima laudat. *1. habere fidem integram & Dei præcepta in charitate ſeruare. 2. ſe ſigno crucis & oratione munire. 3. ritus & ceremonias Eccleſiæ colere. 4. publicam iuſtitiam benè exſequi. 5. Chriſti paſſionem verbo vel memoria ruminare.*] de aliis poſtea dicendum. de primo, confirmat exemplo huiuſmodi: *Cum (inquit) quidam maleficus, me inuocaret, vt quendam inimicum ſuum vita priuarem, aut in corpore læderem grauiter, fulminis ictu, aut alio modo: vocaui ego magiſterulum, id eſt dæmonem; qui mihi reſpondit, quod neutrum facere poſſet: Habet, inquit, fidem bonam, & diligenter ſe ſigno crucis munit. idcircò non in corpore, ſed in vndecima parte fructuum ſuorum in campo ſi libet, ei nocere poſſum.*] Sic Cypriano Mago dæmon reſpondit, *ſe Chriſti fide munitis nocere non poſſe* [d]. In B. Ambroſium Iuſtina Aug. quendam maleficum nomine Innocentium immiſit. hic poſtea palàm faſſus, delegaſſe ſe dæmones qui Ambroſium interficerent, ſed ne ad fores quidem domus, vbi manebat Epiſcopus accedere potuiſſe, eò quòd ignis inſuperabilis omne illud ædificium communiret, à quo adhuc remoti vrerentur. Atque ita victas artes ſuas, quibus contra ſanctum Dei Sacerdotem ſe aliquid efficere poſſe arbitrabatur. *Lege Paulinum in vita D. Ambroſij.* alia refert ad hoc probandum Thomas Boſius *li. 15. de Eccleſ. Notis c. 1. verſ. 5.* Sed ſunt apud Patres alia magis accommodata. Narrat Caſſianus, duos philoſophos magicis præſtigiis & circumuentione dæmonum conatos D. Antonium perturbare; ſed cùm irrito labore nihil penitùs præualerent: *eo profecerunt*, ait, *tales tantaque eorum inſidiæ, tanta magica arte quæſita, vt per hæc euidentiſſimè comprobarent, magnam profeſſioni Chriſtianorum ineſſe virtutem; quibus illæ tam ſanæ tamq́ potentes vmbræ; quas exiſtimabant ſolem lunamque, ſi ad eas*

[a] *ad Epheſ. 6. v. 16.*
[b] *1. Theſſal. 5. v. 8.*
[c] *in Epit. Formicar. cap. 4.*
[d] *Nazianz. orat. in Cypr.*

directæ

*directa fuiſſent, abducere potuiſſe; hunc non ſolùm nihil lædere, ſed ne ad punctum quidem, de monaſterio ſuo valuerint * perturbare.* Epiphanius *in hæreſi Ebionæorum quæ eſt* 30. ſcribit conatus magorum, vt feminam quandam Chriſtianam in amorem pellicerent, & tandem quopacto per crucis ſignum & Chriſti fidem ſuperarit mulier: & claudit narrationem hoc epiphonemate; *quod non valuit incantantis vis, vbi erat nomen Chriſti & ſignaculum crucis.*] Confirmat experientia, fide Chriſtianâ in Indiam, inuectâ, dæmonum præſtigia, ſpectra, oracula vel planè, vel magna ex parte vbique ſublata. Et quid Indiam memoro? proxima nobis Friſia eſt, ſcribit de illa Cornel. Kempenſis *lib. 3. de orig. & ſitu Friſiæ, c. 31.* Circa tempora Lotharii Imp. *erant paſſim in Friſia multa laruarum infernalium ſpectra; quæ, in paruo quodam ſupereminentis collis ſupercilio, ſubterraneum habebant ſpecum, abſque humana ope artificio præſtigioſo exſtructum, in quo reſid bant quas antiqui vocabant, Albas Nymphas, ſiue vulgari gentis ſermone* Witte Wywen, *harum ſpeciem adumbratam, non veram fuiſſe conſtat: quæ ſolebant nocturnos viatores, gregumque & armentorum intentos excubijs, & puerperas cum infantibus ſæpiſſimè in abdita ſua, & ſubterranea antra clanculum abducere; in quibus ſubinde ſubterranei murmuris ſonus, atque etiam vagitus infantium auditi ſunt, & præterea etiam ingens fletus & gemitus hominum, & quandoque Muſarum concentus & voces dubia aure colligebantur. Qua de cauſa magna fiebat cuſtodia prægnantium mulierum, & paruulorum infantium, ne ab iſtis Nymphis infernalibus clàm ſubriperentur. Quæ omnes dæmonum illuſiones, poſt agnitum ſyncerum Dei Euangelium (erant enim tum Friſij Sabellij & Arij erroribus dementati) euanuerunt, & in nihilum redactæ ſunt. Scripſit enim S. Odulphus contra eiuſmodi illuſiones dæmonum chartam de S. Trinitate, quam per Eccleſias & Parochias Friſiæ ſacerdotibus miſit, vt in populo frequenter publicè legeretur*] chartæ exemplar, quod eſt Catholicæ fidei quædam explicata profeſſio, mox ſubdit idem Cornelius. *De mandatorum Dei obſeruantia & vita innocentia,* quàm ſint efficax remedium docere poſſunt D. Cyprianus ad Fortunatum, *de exhortatione Martyrij,* Lactantius *lib. 2. c. 16.* & Ambr. Anſbertus *lib. 5. in Apoc. c. 11.*

Num legend. protur bare.

P SECVNDVM, eſt *legitimus in Eccleſia Catholica Sacramentorum vſus;* Vt pro nondum initiatis *baptiſmus.* Nam docet experientia, eos quos conſtat nondum baptizatos à maleficiis liberari, per baptiſmum abſolutè collatum; eos quos probabiliter putamus non baptizatos, per baptiſmum ſub cõditione idem conſequi. dixi probabiliter putamus non baptizatos: nam ex leuibus coniecturis id putare non ſufficit, ne ad conditionale quidem lauacrum *, verbi gratia, tantùm quia quis noctu ſomnians ambulat vel maleficiatus eſt; hæc enim etiam baptizatis contingunt.

* *vide Sotum in 4. d. 3. a. 9.*

De baptiſmo, docet Eccleſiaſtica hiſtoria; Tyridatem Armeniæ regem, cùm Chriſtianos Diocletiani tempore variis cladibus & damnis affeciſſet. & Gregorium quidem in lacum luto & altitudine moleſtiſſimum fame enecandum miſiſſet; Ripſimen verò virginem, recuſantem illi obſequi, & ſocias eius Sanctimoniales plurimas, crudeliſſimè necari iuſſiſſet; mox Dei vindictam conſequutam. inuaſit enim eum inſania, qua planè dæmoniacè furebat, & mutata corporis figura in porcum, mentis emotæ, dentibus ſuas abſumebat carnes. ceteri quoque; qui eius facta approbarant, milites, magiſtratus & alii; in furorem redacti ſimilia deſignabant, & ipſi in ſues conuerſi, vt vult Nicephorus, vel mente tantùm abalienati, vt cenſet Metaphraſtes: tandem baptiſmi lauacro abluti corporis formam & animæ mentiſque ſanitatem receperunt, ipſo illos baptizante, & hortante ad pœnitentiam D. Gregorio Martyre; non quidem illo Thaumaturgo, vt putat Scholiaſtes Nicephori; ſed alio, vt docet Metaphraſtes. Neq; hoc malum vlla arte magica (vt eruditus vir cenſuit) fuerat illatũ, ſed Deo vindictam per angelos malos exſequente:

quente: vnde patet, cùm ea vis fuerit baptiſmi, in dæmones maleficiorum auctores, maiorem in ipſos maleficos & eorum opera futuram. Non eſt diſſimilis narratio, Ioannis Villanei apud Thomam Boſium [a]; *Anno* (inquit) 1298. *rex Tartarorum Caſſanus, quem vocant alio nomine Magnum Cham, cum ducentis equitum millibus Syriam cæpit, & finitimas regiones: omnibus itaque formidandus, petyt ſibi vxorem filiam Regis Armeniæ, quod audiſſet eſſe pulcherrimam. Rex Chriſtianus, tanti Regis viribus exterritus, dedit. Illa poſt aliquod tempus è viro ſuo Caſſano edidit in lucem partum tantæ deformitatis, vt rex maritus nullo modo illum veluti ſuum voluerit agnoſcere; quòd monſtrum videretur. Vocat ad conſilium primarios: de ipſorum ſententia vxorem velut adulteram, partum veluti ex adulterio ſuſceptum, vltimo ſupplicio adiudicat. Innocens mulier infelicitatem ſuam deplorans, ad preces confugit: ignara conſilii, petyt vt ſibi liceret baptizare, quem pepererat, data illi facultas: ita tamen, vt adeſſent baptiſmo aliqui ſpectatæ fidei viri vna cum rege, ne qua fraus fieret. Mira res. vbi baptizatus eſt puer, adeò venuſtus ac formoſus apparuit: vt Rex, tanta re permotus, cum plurimis, nomen Deo dederit, & maximum Chriſtianæ rei factum fuerit incrementum.*] *fuſiùs idem narrat D. Antoninus p. 2. hiſt. tit. 20. cap. 8. §. 9.*

[a] *Villaneus li. 8. c. 35. Boſius lib. 1. de Notis Eccleſ. cap. 16.*

Veniamus ad recentiores narrationes æquè certas. Pet. Chieza de Leon *p. 1. Hiſtor. Peruana cap. 118.* miraculi plenam de ſpectris victoriam huic Sacramento à Deo tributam deſcribit, ex quo fideliter narrabo. Prope Anzermam, loco, cui nomen Pirſa, imperabat regulus cui frater florenti ætate erat, quem nominabant Tamracungam. Iuuenis hic mirè baptiſmum ſitiebat: ea cauſa Chriſtianos adire cupiebat; ſed miris eum viſis dæmones perterrefaciebant. Offerebant ſe ſoli videndos, olidarum auium ſpecie, quas Auros, nuncupant. cernens iuuenis dæmones ſæuire, accerſiri Chriſtianum in vicinia degentem iubet. venit ille non ſegniter, & intellecta reguli voluntate, crucis ſignum fronti eius impreſſit. hoc magis irritari hoſtes illi, & ſæuiori ſpecie ſe inferre. videbat ſolus Indus; Chriſtianus nihil niſi ſaxa cadentia, & dæmonum ſibila ſentiebat. Aduenit tum commodè eo loci Pachecus quidam Hiſpanus, & ſe ſocium addidit Chriſtiano alteri in diſcrimen. His cernentibus Tamaracunga trepidabat vehementiùs, & exalbeſcebat metu, quin & per aërem raptabatur: id omnes videbant, & ipſum quidem querentem gementemque, illos vlulantes ſibilanteſque excipiebant auribus. Semel cum Indus poculum vino plenum manu teneret; en tibi vas in aëra efferri, & vino vacuum reddi; mox vinum in illud ex alto refundi; & formidine plenum Indum veſte vultum faciemque cooperire, ne horrenda illa ſpectra in oculos incurrant. Sic tecto faciem, non remotis veſtibus, nihilominùs cretam in os ingerebant, vt obſtructo ſpiritu fauces præfocarent. Tandem Chriſtiani, qui continuè interea Deum orarant, ſtatuere in vrbem Anzermam eum deducere, vt ibi ſalutari lauacro tingeretur. Dedere ſe comites viæ plures trecentis Indi, ſed adeò pauidi, vt ad Principem baptizandum propiùs accedere non auderent. Venere ſimul omnes ad iter impeditum & præfractum; ibi hoſtes humani generis nitebantur abripere in aërem, vt præcipitarent; ſed ille valida voce Chriſtianos orabat, vti ſuppetias venirent. accurrere, & in medium agmen ſuum, recedentibus metu Indis, recepere, & cingentes eum funibus, funes cingulis ſuis alligauere; atque ita medium ſtipantes ſimul incedebant, manu tres cruces præferentes, nunquam intermiſſis pro liberatione & ſalute miſeri precibus. Ne ſic quidem omni moleſtia liberi proceſſere. Sæpè illum terræ adflixere hoſtes; & in viæ cuiuſdam accliui aſcenſu, vix manibus eleuare in aëra volentium & necare nitentium extorſerunt. Vt ventum Anzermam, in Pachieci domum; Chriſtiani, quotquot in oppido, conuenere; ibi omnes cernere crebro grandine de tecto lapides

deiici, & audire ſibillantes, clamanteſque dæmones, ſolemne illud quo ſoliti Indi Martem laceſſere; HV, HV, HV, ferociter, & crebrò celerrimè ingeminatum. Mortem dæmones intentabant, niſi voluntatem baptiſmi abiiceret: contra Chriſtiani Deum obſecrabant, ne dæmones permitteret erepta corporis vita Indo animæ vitam impedire. Gliſcente deinde ſaxeo imbre, templum petiere. Ibi, quia ſtramineum erat, Euchariſtia non aſſeruabatur. Aiebant nonnulli, ſe ante ingreſſum neſcio quos inambulantes audiuiſſe. Vbi templum apertum, & cum Indo ingreſſi ceteri, cernebat Indus dæmones terribili ſpecie, ſed capite deorſum terram ſpectantes, pedibus ſurrectis: cumque Frater Ioannes ordinis Beatæ Mariæ, pararet eum baptizare, non viſi vlli Chriſtianorum dæmones, in omnium oculis, Indum eripiunt, ſuſtollunt in altum, & capite deorſum, vt ipſi erant, ſtatuunt. Chriſtiani tum fide freti, alta voce, IESV CHSISTE ADIVVA NOS inclamantes Indum extorquent retentantibus, & iniecta collo eius ſacra ſtola aqua luſtrali aſpergunt. attamen adhuc in templo ſibila, fremituſque audiebantur; Tamaracunga dæmones cernebat, & alapis frequentibus cædebatur, adeò vt & pileū quem obtendebat oculis, ei excuſſerint; in & faciē ab iis conſpuebatur ſaliua fætida. Hæc nocte accidere. Orto mane monachus ſacris veſtibus induitur, vt incruentum offerat Sacrificium. Vix miſſam inchoarat, ceſſarunt ſibila, fremitus, vlulatus, ſtrepitus, deſiit Indus vexari. Peracto Sacrificio, Tamaracunga cum vxore & liberis baptiſmum flagitat; quo percepto, fide robuſtior & audacior factus; ſe iam Chriſtianum aſſerit, experiri velle, quid hoſtes poſſent. Solum ſinerent periculum facere. ſolum non auſi aggredi. lætus ter quaterue per templum obambulans clamabat, gaudium non capiens, *Chriſtianus ſum, Chriſtianus ſum.* vt vidit ſe immunem, & victorem, domum rediit: nec quicquam ampliùs moleſtiarum ſenſit. Tanta vis baptiſmi fuit.

In Bungo anno 1596. erat fœmina gentilis à dæmone obſeſſa huic indicatum eſt à dæmone liberari non poſſe, niſi fiat Chriſtiana: cum illa annueret, & iam ſe ad baptiſmum compararet, nocte inſequenti dæmon ei diſſuaſit, ne fieret Chriſtiana, dicens: hactenus tanta familiaritate, tanto tempore mihi es coniuncta, & nunc me deſeris? non abibis profectò inulta. dormienti itaq́, nec ſentienti, abſcidit capillos, vno tantùm capillorum flocco relicto. Illa verò cùm ſummo mane deprehenderet ſibi ademptum capillum, & arundini lecto oppoſitæ implexum; calcar ea fraude ſibi additum putauit, vt citiùs aduolaret ad baptiſmi antidotum: quod & factum eſt: atq́, eo ſuſcepto manſit ab omnibus dæmonis moleſtijs immunis.] *ſic P. Lud. Frois in litt. Iapon. illius anni.* Ex eodem ſunt ſequentia.

In Ciazzurana inſula gentili adoleſcentulo octodecim annorum ſe crebrò viſendum offerebat canis ingens, horribilis, & rufus; qui eum alloquebatur, & per montes in loca abditiſſima deducebat, detinens eum ibi biduò, vel triduò, atque impellens, vt ſe manibus ſublatis adoraret, aliaque ſcriptione indigna faceret. Adoleſcens miſer, videns ſe tantas moleſtias à capitali humani generis hoſte perpeti, tandem profugium habuit ad Eccleſiam, doctrinam CHRISTIANAM audiuit & didicit, baptiſmi Sacramento CHRISTO deuinctus, ac de cætero nunquam à Tartareo illo cane diuexatus.]

Bungi circa annum 1549. *quidam ancillam habebat dæmoni familiarem. Nam dæmon ad eam accedens vulpis figura ſingulis noctibus domo educebat. verùm per baptiſmum ſuſcepta fide, ab hoc ſpectro liberata eſt. Littera Iaponica illius temporis.* Tantum dæmoni detrahitur veræ fidei ſuſceptione. cui rei firmandæ adiiciam ex Rhenanæ prouinciæ geſtis aliud.

Anno 1583. *Herbipoli ædes erant cuidam parocho non procul ab vrbe, ſine malo dæmone, ſine præſtigijs infeſta. Narrabat ipſe parochus domeſticique propinqui, quidquid erat in ædibus magno impetu ad terram adfligi, ardentes præterea faces, eaſq́, plurimas in conclaui, quo nulla aſpirabat aura concluſo, anhelitu vno reſtingui; lectos cubantibus, pulvinos*

nines cervicibus vi ſumma ſubtrahi; pleriſque domeſticorum ſic pracludi fauces, vt praſocari viderentur: denique multa & adſpectu & auditu tetra in ea domo fieri ſolita. Parochus triſtis, conſiliq́; inops noſtros adijt, commemoratiſque quas pateretur iniurijs, Sacerdotē aliquem cuius praſidio tueri ſe poſſet, à Rectore popoſcit. Datum eſt vni negotium, qui cùm ieiunus ſub veſperam eo ſe contuliſſet; vix intra limen pedem intulerat, cùm ea ipſa qua audierat intuetur, ipſo cum comite inſpectante parieti eſt impacta ſcutella, tanta vi, tātòque impetu iaculantis, vt eos qui aderant metu propemodùm exanimarit. Pater omnes bono animo eſſe iuſſit, hortatuſq́; parochum, vt ad expiandum animum ſe compararet: ipſe ſuperpelliceo ſtolaque indutus in ſuperiore adium parte, vbi plerumque tumultuari aſſueuerat damon, aſcendit. Hic vſitatis Eccleſia religionibus ad damones fugandos adhibitis, cùm reſponſum daretur nullum, nemoque Sacerdotis voce prouocatus adeſſet: redit ad exhortandos domeſticos, pracipueque ad hareſim abyciendum, expiandaque confeſſione peccata: tum luſtratis ritè ſedibus, ad collegium non ſine magno animorum fructu reuertitur. conſtat enim mùltos ab hareſi reſtitutos, Eccleſia, & ades illas omni ſuperiori moleſtia, vt teſtatus eſt poſtea parochus, liberatas.] fuit eodem tempore Monachii in Bauariâ quidam adolaſcens Iudæus, XXII. natus annos, communi omnium gratulatione in ipſa Gymnaſii aula baptizatus. *huic miras ſape damon inſtruxit inſidias: & quo magis vrgebat ille baptiſmum, eò hic impugnabat vehementiùs. nudum penè de nocte eiecit ex adibus, interdum etiam fauces illi premere, nonnunquam eum viſis ſpectriſque terrere, vt de mente illa deyceret, conſueuit. Vultus damonis adeò fadi, vt negaret adoleſcens parem ſibi vllum videri ijs imaginibus cruciatum. Pridie eius diei, quo baptiſmate luſtrandus erat, quoniam eo demum die de victoria damonis agebatur, multò eum vehementiùs inuidus hoſtis exercuit; ita vt is ne à pluribus quidem contineri loco poſſet. Vt autem vi baptiſmatis Chriſti membrum effectus eſt, continuò fractus & debilitatus damon fuit.*]

Non diſſimilis vis eſt *Confirmationis*. teſtatur enim Lactantius gentilium ſacra litare non potuiſſe, ſi aſſiſteret Chriſtianus aliquis ſacro chriſmate delibutus; & ſic huius virtute Sacramenti dæmones fugari ſolitos, ne poſſent in viſceribus hoſtiarum futura depingere, vel conſulti reſponſa reddere[a] Et narrat Prudentius ipſi apoſtatæ Iuliano id accidiſſe, & omnes magicas eius artes, ſic irritas factas, vnius Bataui ſpiculatoris Chriſmate ſignati præſentia:

[a] *lib. 4. diu. inſt. c. 27.*

Principibus tamen è cunctis non defuit vnus
Me puero, vt memini. & poſtea
Fortè litans Hecaten placabat ſanguine multo,
Cùm ſubitò exclamat, media inter ſacra, ſacerdos
Pallidus. en quid ago? maius, rex optime, maius,
Neſcio quod Numen, noſtris interuenit aris.
Accitas video longè diſpergier vmbras.
Territa Perſephone vertit veſtigia retrò,
Exſtinctis facibus, fractu fugitiua flagello.
Nil agit arcanum murmur, nil Theſſala proſunt
Carmina. turbatos reuocat nulla hoſtia Manes.

& poſtea cauſam exprimit turbati Sacrificii & artis irritæ.

Neſcio quis certè ſubrepſit Chriſticolarum
Huc iuuenum. genus hoc hominum tremit inſula, & omne
Puluinar Diuum. lotus procul abſit & vnctus;
Pulcra reformatis redeat Proſerpina ſacris.
Dixit, & exſanguis collabitur, ac velut ipſum
Cerneret exſerto minitantem fulmine Chriſtum.
Ipſe quoque exanimis poſito diademate Princeps
Pallet, & adſtantes circumſpicit. ecquis alumnus

Chriſ-

Chriſmatis inſcripto ſignaret tempora ſigno;
Qui Zoroaſtraeos turbaſſet fronte ſuſurros.
Armiger è cuneo puerorum flauicomantum,
Purpurei cuſtos lateris, deprenditur vnus:
Nec negat, & gemino gemmata haſtilia ferro
Proÿcit, ac ſignum Chriſti ſe ferre fatetur.
Proſiluit pauidus, deiecto Antiſtite, Princeps
Marmoreum fugiens nullo comitante ſacellum,
Dum tremefacta cohors, dominique oblita, ſupinas
Erigit ad cælum facies, atque inuocat IESVM.

Nec ocio multo, nec labore opus Scholiaſtæ Prudentii, ad narrationis huius de Iuliano confirmationem apud varios inueniendam: quam illi ſuggerebat vnus *Orat. 1. in Iulianum* Greg. Nazianzenus.

Aliud accipe narratum à Cantipratenſi his verbis: *venerabilis Bonifacius* R *quondam Lauſanenſis Epiſcopus, me audiente, tale quid recitauit. Erat in quadam villa cæcus quidã, qui vaccas totius villæ in paſcuis cuſtodiebat, repellebat à frugibus, & ad certa loca paſcuis vberiora ducebat: &, quod maioris erat prodigÿ colores, & ſtatum ſingularum vaccarum ſpecialiter diſcernebat. v.g. vt ſi vaccam coloris talis ab eo petiiſſes, ſine difficultate vaccam talem tibi apprehenſam in cornibus obtuliſſet. Ad locum autem cùm quidam Epiſcopus adueniſſet, & de cæco audiſſet talia, & probaſſet, quæſiuit ex eo, ſi confirmationis ſacramentum ab Epiſcopo ſuſcepiſſet. at ille: non inquit. Nec mora, Epiſcopus cæcum confirmauit, & mox ab eo vaccarum diſcretio eſt ablata. quoniam dæmonum operatione & miniſterio hoc fiebat.*] lib. 2. Apum c. 57. par. 33. vides vim ſacræ vnctionis in diſiiciendis Satanæ machinamentis?

De *exomologeſi & peccatorum confeſſione*, breuiter hæc accipite. Circa annum 1591. Pontimuſſi *puer erat nobili magis pollens genere, quam domo opulenta: compingitur in aulam parentum iuſſu à gymnaſio abſtractus: ſed mobilitate ingenÿ, cùm recurſaret deſiderium vitæ prioris, ſtatuit inter lixas caloneſque verſari potiùs in caſtris. iter ingreſſo atra viri ſpecies occurrit in ſerica veſte: qui interrogans cauſam triſtitiæ, pollicetur remedium. Verùm, vbi ego te adiuuero, ecquid erit præmÿ? At puer. Vt totum (inquit) me excutias ne teruncium quidem reperias. ſubÿcit alter. da te mihi modo: nulla tibi cupiditas fruſtrà erit. exiſtimauit puer ſe in ſeruitium expeti: poſtulat tempus deliberandi. ille contra, onerare promiſſis ingentibus, vt vel puero tanta iam vaniloquentia miræ eſſet. ſuſpectare cæpit, num in figura hominis lateret cacodæmon. Mox cùm tacitus totum eius corpus emetitur oculis, ſiniſtrum pedem animaduertit cum bifida vngula ac deformi: ſtatim cohorruit, & (qui mos rectè inſtitutis in metu repentino) IESVM ingeminans CRVCIS ſigno armat frontem: eodemque puncto ſæua ſpecies euanuit. Tertio poſt die ad ſuos reuertenti eadem imago ſe offert, & proditur pedis eadem nota. Quærenti vtrum captum eſſet conſilium, reſpondit puer ſibi domino opus non eſſe. rogatus quo iret, vrbem nominauit. tum dæmon ante eius pedes crumenam iacit ſonantem, in qua triginta quadragintauè Flandrici nummi (ex his reperti poſtea inaurati duodecim, recentes diceres & aſperos, veluti ab adulterantibus monetam: nam æreos fuiſſe ignis oſtendit) tum puluerem in linteo pernicialem tradit, cuicumque ſubita morte tollendo. addit conſilia ad turpes libidines, & admonita, ab* Piacularis *vſu* aquæ, *& ab adoratione* conſecratæ hoſtiæ *(quam contemptim placentulam appellabat) abſtinendi; eam blaſphemiam dum auerſatur puer animo pio, ſimulque veretur, ne obtorto collo ſtranguletur à monſtro, ſalutarem* crucem *imprimit pectori, ſtatimque magno impetu alliditur ad terram: nec niſi poſt ſemi horam exſurgit: mox matri redditus ſcholæque &* ſacra confeſſione *expiatus, è laqueo venantium, metuq; ereptum ſe eſſe diuina ope gratulatur.*] *Bencius in litteris Prouinc. Franc.* Si quis malit vetuſta: ſic ſcribit Hector Boëthus *lib. 8. rerum Scoticarum,* Anno Chriſtianæ ſalutis ſexto ſupra octogeſimum milleſimum & quadringenteſimum

mum, *nauigantibus è Phortea æſtuario in Flandriam negociationis cauſa, tanta ſuborta eſt ventorũ vis, vt velis, malo, armamentiſq; ruptis, nauiq; fœdè inter tumẽtes vndas iactata, certiſſimam mortem cuncti exſpectarent. Nauicularius tantam, tamq; inſolitam aëris inclementiam eo temporis demiratus (ſuberat enim ſolſtitium æſtiuum) cùm id non ſiderum, ſed malorum dæmonum, qui hominibus ſemper ſunt infeſti, inſidijs, magnis tribueret clamoribus; reddita eſt vox ex ima naui mulieris ſe miſerè incuſantis, quod incubo humana ſub effigie, qui cum per multos anteactos annos habuiſſet conſuetudinem, iam tum fuiſſet commixta, & ab eo ſubacta: mari ergò celeriùs ſe tradendam, vt ipſa pereunte, quæ tanti mali imminentis cauſam præſtitiſſet, ceteri Dei benignitate permanerent incolumes. Accedens ad lacrymantem fœminam iubente nauiculario ſacerdos, eius atque ceterorum ſaluti conſulendi cauſa, crimen tam palàm fatentem, horrentem ſcelus, vehementer alto ex pectore ſuſpirijs indicibus, pœnitentemque facti, piè eſt hortatus, ne ſibi deeſſet; cui certè cognoſceret Numinis fauorem adeſſe. crimina lacrymis ac animi pœnitudine deleri. Tantam miſerentis Dei clementiam eſſe erga mortales, vt, altius vel in malorum profundum lapſos, reſipiſcentes, nonnunquam ad maiorem longè, quàm vnquam ante habuiſſent gratiam, recipiat. Media pij Sacerdotis adhortatione; cùm, multis ſuſpirijs, mulier admiſſum facinus deploraret, cunctis viſa eſt atra nubes è nauis ſentina proſiliſſe, ingentique ſono, flamma, fumo, atque fœtore, ſeſe deieciſſe in mare. Sedatum eſt inde cælum* &c.] Aut ſi ne hoc quidem ſatis vetulum: audite Hincmarum Archiepiſcopum Rhemenſem, qui his vtitur verbis; *ſi per ſortiarias, ait, aut maleficas, occulto, ſed nunquam iniuſto, Dei iudicio permittente, & diabolo præparante, concubitus non ſequitur; hortandi ſunt, quibus iſta eueniunt, vt, corde contrito & ſpiritu humiliato, Deo & Sacerdoti de omnibus peccatis ſuis puram confeſſionem faciant, & profuſis lacrymis* &c. [a] *Beda* quoque, illud Chriſti dæmonem interrogantis explicans; *Quod eſt nomen tibi?* ſic ſcribit; *ſed & noſtri temporis Sacerdotes, qui per exorciſmi gratiam dæmones eijcere norunt, ſolent dicere, patientes non aliter valere curari: niſi in quantùm ſapere poſſunt, omne quod ab immundis ſpiritibus viſu, auditu, guſtu, tactu & alio quolibet corporis vel animi ſenſu, vigilantes dormienteſuè pertulerint, confitendo patenter exponant. Et mox hoc idem exemplo confirmat ex relatione cuiuſdam ſibi vicini presbyteri; quondam religioſam fœminam à dæmonio curare cœpiſſe, ſed quamdiu res latebat, nihil apud eam proficere potuiſſe. Confeſſo autem, quo moleſtabatur phantaſmate, mox & ipſum orationibus, ceteriſque, quæ oportebat, purificationum generibus effugaſſe* [b].] *Ioannes Diaconus* tria narrat exempla eorum qui à dæmone poſſeſſi, mox vt peccatum B. Gregorio confeſſi; pœna peccati ſe liberatos ſenſere: & eorum quidem vnum cùm octies negaſſet, octies ſicà dæmone, renouata vexatione tortum, nona demùm vice, qua furtum faſſus, percepta pœnitentia penitùs fuiſſe redditum immunem [c]. *Petrus Venerabilis*, abbas Cluniacenſis cùm narraſſet horrendam monachi cuiuſdam à dæmone vexationem, neque eam oratione, & aquæ luſtralis aſperſione tolli potuiſſe, grauiter & verè ſubiungit; *ſed ne miretur aliquis, benedicta aqua aſperſione dæmonem non fugatum, agnoſcat tabe interiùs latente, vnguenta exteriùs adhibita nihil proficere poſſe. Tabem autem voco lethale peccatum, quod quamdiu in interioribus quibuslibet latuerit, nullius exteriùs ſacramenti perceptio ei prodeſſe poterit* [d].] Hortatus illum ad confeſſionem omnium peccatorum faciendam Abbas: poſtquam confeſſus, vexatio prorsùs deſiit. Cæſarius narrat, Bonnæ quendam Sacerdotem peſſimæ vitæ, laqueo eam abrupiſſe: eo mortuo, concubinam pœnitentiæ deſiderio, monaſterium ingreſſam; ſed, Dei permiſſione, ab Incubo dæmonem ſæpiùs ad flagitium importunè ſollicitatam; *crucis ſigno & aqua benedicta aſperſione* repuliſſe: ſed cùm rediiſſet, *Angelica ſalutatione* deuotè recitata, longiùs velut ſagitta ictum fugiſſe. Neque adhucdùm finis: donec purè omnibus vitæ maculis *confeſſione* expurgatis, abiit importunus procus nunquam rediturus [e]. Eadem peracta Leodienſem quendam, moleſtiſſimis

[a] *ca. ſi per ſortiarias. 33. q. 1.*

[b] *in c. 8. Lucæ col. 315.*

[c] *li. 1. vitæ D. Gregorii c. 11. 12. & 13.*

[d] *lib. 1. miraculor. c. 6.*

[e] *li. 3. miracul. c. 13.*

Digitized by Google

ſtiſſimis ſuccubi dæmonis ludificationibus teſtatur ereptum Niderius *in Formicarij Epitoma.* Sed illuſtrius eſt, quod Auctor Anonymus, ſed fidei certæ de B. Catharina S. Brigittæ filia tradidit; eam cum Neapoli verſaretur, cuidam Nobili viduæ narranti, filiam ab nocturno dæmone grauiſſimè infeſtari, optimè conſuluiſſe. *His auditis* (ait) *valde illarum vicem dolebat Catharina, & tacitè legens ſecum ſemel Salutationem Angelicam (vt ſemper erat ſolita; cùm de rebus ſpiritualibus conſuleretur) ſaluberrimum eis conſilium impertijt. Primò, vt puri ſua peccata confiterentur. Aiebat enim ob peccata in confeſſione celata, plerumq́; id genus illuſiones accidere. Deinde vt nudis pedibus, & abſque lineis induſiis cum omni humilitate continuis octo diebus irent ad templum S. Crucis, & ob reuerentiam paſſionis Chriſti coram imagine ipſius à cruce pẽdentis legerent ſeptiès Dominicam orationem & Angelicam Salutationem. Addebat verò ſe quoque, licet indignam, ex commiſeratione libenter pro ipſis Deum rogaturam.* Fecerunt illæ quod iuſſæ. & octauo die liberatæ fuerunt. [*Sur. tom. 2. Mart. 22.*] vbi Nota Lector dierum continuationem petitam, quia continuata pœnitentia ſolet eſſe feruentior, quàm interrupta: numerum verò additum; non fiducia numeri; ſed vt feminæ illæ certi aliquid per modum ſpontaneæ pœnitentiæ ex Sanctæ conſilio ſuſceptæ præſtarent: ſic etiam D. Dominici tempore Reginaldus. *Confeſſionis* beneficio quendam fratrem, quem dæmon pede apprehenſum per templum raptabat, liberauit. [*Theodoritus de Appoldia lib. 6. vita D. Domin. cap. 3.*] Sic & S. Athanaſia abbatiſſa mulierem eripuit à vexatione mali dæmonis. [*Metaphr. 14. Auguſt.*] ſic abs quodam ob cupiditatem vindictæ, dæmonum à legione vexato, diram hanc pœnam S. Arnulphus Epiſc. Sueſſionenſis depulit, vt eleganti ſtilo deſcribit ſucceſſor eius Liſiardus *vita Arnulphi capit. 24.* Sed ſubdamus iterum quædam recentiora. In Auſtria (nondum anni ſunt decem) *vir nobilis magno quodam & furori proximo amore diſtinebatur, vt nullum eius, neque humanis neque diuinis admonitis, faceret finem: ita veſano completa igne torrebantur tota præcordia: hac ratione furere deſiit, terrore diuinitus incuſſo. Leuicula correptus febri, cùm iaceret noctu lecto affixus, ante ſe videre viſus rhedam flammiferam, ſubiectumque equum flagrantem igne: tum rhedarius, informe monſtrum, tetrumque atque ipſo (vtar verbo ipſius) malo dæmone truculentius, quo nihil terribilius mortalium timori eſt. Quid ceſſas, inquit? quin conſcendis currum dignum promeritis tuis? horruit miſer ſubito pauore defixus: tandem recepto animo corripit gladium proximum lecto, vibratque, vt ſubueniatur interim magna voce domeſticos inclamans. trepidi accurrunt famuli, domuſque tota ſopore diſcuſſo: quinetiam exciti vicini nõnulli, quærentes clamoris cauſam: dein prætexentes impoſitum fuiſſe auribus oculiſque formidini alleuandæ. Verùm cùm fremeret adhuc eſſe in conſpectu, nec finiretur metus, inſinuaret ſe potiùs in pectora aliorum, intempeſta licet nocte venitur ad collegium: mittuntur duo, qui luſtrali aqua, crucis ſigno, & in cera conſecrata imagine agni timorem tantiſper leuiunt, dum affirmaret æger dæmonem abſceſſiſſe in præſens minaci vultu, ſæuaq́; ira manifeſtum: detectis deinde peccatis, turpi perinde amore, quàm triſti animum terrore liberauit.*] *Litteræ Auſtriæ 1591*

Theod. de Apold. li. 6. vita D.Domin.

Eodem tempore in Bauaria, *mulier ærumnoſa, leuitate naturæ, ſiue grauitate ærumnæ; implorato dæmoni ſeſe deuouit, vt opem ferret: & tum quidem non ſenſit præſentẽ, verùm in poteſtatem vt redijt ex mœrore, dedit pœnas iacti verbi, terroribus non tantũ pauida, ſed & verberibus tunſa: vt etiam ab aditu noſtri templi prohiberetur, virgarũ quas ſola ipſa conſpicabatur intentu. Cùm rem narraſſet matronæ cuidã adducta ad ſacerdotem noſtrum, ab eoq́; Confeſſione purgata eſt, omniq́; moleſtia liberata. cerea cæleſtis agni imagine ad collum appenſa. Idem remedium alteri fuit eodem morbo laboranti. Votũ alia virginitatis & monaſticam vitam, cum inceſtis nuptijs mutarat propinquorum impulſu. non impunè. nempe coniuncta eſt, cum viro nequam, neque deſerebatur vnquam ab angore cõſcientiæ: ita miſerè viuebat. cùm afflictaretur aliquando his curis, & careret ſolatio, domo*

egreditur: mox dæmonem cum ingenti terrore conſpicit, fugatque Cruce obiecta. ſed confeſtim tamen, non ſecus ac furijs icta, quoduis facinus immane meditatur. intermicabat in his tenebris aliquid lucis. confugienti ad preces, vt ad exortum Solis nebula, timor abſceſſit, ſubit cogitatio confeſſionis, & recordatio fidei violatæ: nimirum hoc ſeminarium mali cùm acceſſiſſet ad ædem, multò magis cùm perrumpere conaretur ad Sacerdotem à cõfeſsionibus, retrahebatur quaſi manu iniecta: donec tandem aliorum auxilio exemploq́ & ſeipſam & malum dæmonem vicit.] *Littera German. ſuper.* in iiſdem & illud expreſſum; *in Vindelicis malefici quidam homo ingenij & audaciæ promptæ, multa de morituris, diſtantibus, quantumlibet locis, vaticinabatur, ludificante diabolo: à quo cum ſingulis penè noctibus exerceretur, incitabatur interdiu oblata ſpecie auguſtiore, ad grauiora flagitia. Fluctuabat miſer, & iam vulgò miſerandus: ſed, Deo adſpirante, miſeriarum tandem perfugium in portu confeſſionis inuenit.*] *Ibidem.* Vide etiam dicta ex Gaufrido *ſup. tom. 2. p. 57. A.*

De Venerabilis *Euchariſtiæ perceptione* reuerenti ac debita vetuſti quoque patres id vnanimiter conteſtantur. Caſſianus de quodam à dæmone, nocturnis illuſionibus, grauiter infeſtato, meminit; qui cùm, Seniorum conſilio, medicina huius ſalutaris remedii vſus fuiſſet; *ita omnis Diabolicæ tentationis ſcena detecta eſt, vt mox virtute Dominici corporis protegente, illa præterita illuſionis conſuetudo ceſſaret* [a].] *B. Proſper;* Noſtris quoque temporibus (inquit) Aſpere V I. Coſ. *Carthagini conſtituto, hoc ſignum diabolicum monſtroſumque, quod illic accidit, quis illius patriæ ciuis ignorat? Quædam iuuencula Araba natione, ancilla Dei habitum geſtans; cùm in balneo lauans ſimulacrum quoddam Veneris impudicè aſpiceret, & ſeipſam, eique ſe conſimilans, domicilium ſe Diabolo præbuit. Statim ille leo qui rugiens circuit, quem quærebat inuenit. Meatus igitur gutturis eius occupans, nullum cibum, nullumque potum traijciens per ſeptuaginta fermè dies totidemque noctes, ieiunium ſibi Diabolus ex capto poſſeſſoque vaſe exhibuit. Hoc monſtrum parentes puellæ, per tot dierum ſpacia auferri poſſe ſperantes, dum inge malum vlteriùs tolerare non poſſent, ſimul cum filia ſeſe ingeſſerunt ſacerdoti, quæ acta erant fideliter intimantes. Hoc tantùm puella fatebatur, auem quandam noctis medio apparere, quæ ſibi ore, neſcio quid, infunderet. Stupor tunc inerat cunctis videre puellam nullis indicijs diuturni ieiunij fœdatam, nullo pallore, ſeu tabe, vel debilitate confectam: quin potiùs robuſtam ſucco viſcerum, moleque membrorum. Cumque incredibilia viderentur, quæ dicebantur, habito conſilio, in monaſterio puellarum, in quo reliquiæ S. Stephani ſitæ ſunt, ſacerdos puellam ſimul & præpoſito commendauit. Illic primò tantum die apparuiſſe illam auem aſſeruit, ſibique increpaſſe; quòd neque fame neque ſiti compulſa illum appeteret locum, quo ſibi accedere non liceret. Per duas ſanè hebdomadas nihil cibi vel poculi ſumens in monaſterio manſit. Accidit autem vt quintuſdecimus Dominicus illuceſceret dies, aſcendente nobiſcum Sacerdote, vt matutinum illic ſacrificium ſolitò offerretur. puellam præpoſitus ad altare perduxit, eo inceſſu & habitu, quo ſolent rubore perfuſæ ex epulis poculiſque mulieres aduenire. Sed vt ſe illa proſtrauit altari, clamore fletus ſui cunctis aſtantibus gemitus lacrymaſque induxit; quibus tantum malum auferendum plebs Dominum exorabat. erat enim iam indecens murmur in populo. Peracto itaq́; ſacrificio, cùm eadem inter cæteras, breuem particulam corporis Domini tinctam à ſacerdote perciperet, ſemihora mandens traijcere non valuit, nondum illo fugato, de quo dicit Apoſtolus, Quæ conſonantia Chriſti ad Belial? & iterùm; non poteſtis calicem Domini bibere & calicem dæmoniorũ. non poteſtis menſæ Domini participare, & mẽſæ dæmoniorum. Manu igitur faciem eius ſuſtentante Sacerdote, ne Sanctũ proijceret, à quodam Diacono ſuggeſtum eſt, vt calicem ſalutarem gutturi eius Pontifex applicaret. Quod vt factum eſt, ſtatim vt locum illum, quem Diabolus obſederat, Saluatoris imperio reliquit, Sacramentum, quod ore geſtabat, cum laude Redemptoris tranſglutiſſe puella clamauit. Hinc lætitia, hinc voces in gloriam Dei, quòd poſt octoginta & duos dies, Diabolo expulſo, puella de poteſtate fuerit eruta inimici.*] Hactenus [b] Proſp. D. Bern. [c] aliam perſonã ſuper caput eius poſita Euchariſtia liberauit ab eodem hoſte generis humani. Medio-

[a] *Collat. 22. c. 6.*

[b] *de dimid. temp. c. 6.*

[c] *lib. 2. eius vitæ c. 3.*

S

Digitized by Google

Mediolani in Eccleſia S. Ambroſii adducta ad eum fuit mulier multis annis obſeſſa ſicque deformata, vt monſtrum, non femina, videretur. Conuerſus ad populum, iuſſit omnes attentiùs orare: *Miſſamq́, iuſſa propè altare conſtituta femina teneri, auſpicatus; quoties de more ſacro ſalutarem hoſtiam ſignabat toties ad mulierem quoque conuerſus, eodem ſigno crucis edito Spiritum nequam ablata fortus impugnat. Expleta autem oratione Dominica efficaciùs hoſtem aggreditur. Patena ſiquidem calicis ſacrum Domini corpus imponens, talia loquebatur: adeſt ille, qui pro noſtra ſalute paſſurus; nunc, inquit, princeps mundi eijcietur foras. Hoc illud corpus, quod de corpore virginis ſumptum eſt, quod in ſtipite crucis extenſum eſt, quod in tumulo iacuit, quod de morte ſurrexit, quod videntibus diſcipulis aſcendit in cælum. In huius ergo maieſtatis terribili poteſtate, tibi ſpiritus maligne præcipio; vt ab hac ancilla eius egrediens, contingere eam deinceps non præſumas. Cumque eam inuitus deferens, & manere vltrà non valens atrociùs afflictaret, tam magnam iram, quàm modicum tempus habens: rediens pater ſanctus ad altare fractionem hoſtiæ ſalutaris ritè compleuit, diffundendamq́ in populo pacem miniſtro dedit, & confeſtim pax & ſalus integra reddita mulieri.*] Hactenus Guilhelm. Abbas *d. lib. 2.* Ioan. autem Molinetus *in Chron. Belgicis anni 1490.* deſcribens moleſtiſſimam multorum annorum vexationem, quam propter vnius (quæ diu [illegible]monis ſuccuba fuerat) Nonnę peccatum, in innocentes virgines ſocias eius Quercetenſes Deus ſatanæ permiſerat: narrat multos ex illa legione, quæ religioſas inuaſerat, & ſe Hierarchiæ Seraphinorum fuiſſe gloriabatur, hoc remedio pulſos ex Energumenis. Cùm enim Decanus Cameracenſis, vir doctus & probus vna cum aliis exorciſtis accederet, *peracta ſacra communione; viuificam hoſtiam, non ferens, ſubitò Dæmon exclamabat: Ah, ſatis probè armati acceditis! panemnè illum ſumſiſtis. Quẽ panem ais improbe? inferebat Decanus. Si nihil eſt aliud, quã panis; maneto in hoc corpore obſeſſo. ſin .a. vt nos credimus, verũ eſt corpus* Iesv Christi, *Saluatoris noſtri; iubeo, confeſtim fuge ex hoc corpore, nec vllã ei amplius moleſtiam aude exhibere. Quo dicto (rem miram) energumena vt magno leuata faſce moleſtiæ, confeſtim reſpirare, & alta voce* Iesvm *vocare cæpit. Quod idẽ omnes faciebant cetera, quando dæmone expulſo liberabantur.*] Hæc Molinetus ſcriptor eius temporis. Cui ſimile noſtris temporibus Laoduni in Belgica accidiſſe, tàm norunt Caluiniſtæ; quorum aderant multa millia; quàm fremunt & rumpuntur [a]. *B. Auxentius Abbas* diſcipulum habebat nomine Baſiliũ: hunc dæmones adeò malè multarunt, vt pro exanimi, corpore toto ſaucius & confract⁹ ad Auxentiũ curru delatus fuerit. *Abbas iuſſit eum ſurgere, & venerandũ corpus & viuificũ ſanguinẽ Domini noſtri* Iesv *Chriſti ſumere, & ſtatim reuerti in locũ ſuũ. abijt, nec ampliùs tentator eum aggreſſus.* [b]] Superat omnem admirationem, quod de Guidone de Lachiâ memorat Bern. Luxemburgicus *in Catalogo hæreticor. litt. G.* hunc in Epiſcopatu Brixienſi ita ſimulaſſe ſanctitatem vt pro altero S. Ioanne Baptiſta à populo haberetur. ſepultus itaque fuit perhonorifice. Poſt mortem certis teſtimoniis inquiſitores deprehenderunt hæreticum fuiſſe. quare de Conſilio Epiſcopi & aliorum prudentium aſſeſſorum, ſententiam tulerunt, cadauer exhumandum comburendumque. Exhumatur adſtante populo & oſſa proiiciuntur in ignem. ſed ecce tibi ſtatim illa dæmones (quia nullis cernebantur) illa ex rogo eleuant, & in aëre ſuſpenſa tenent. Inde nata populi indignatio. exclamant, occidantur Epiſcopus & Monachi, qui ſtimulati liuore ſancti viri oſſa comburere conati. Quid ceſſamus? Deus id ſibi non placere demonſtrat. Extimuit Epiſcopus: ſed Inquiſitores eum adhortati ſunt, Ad miſſam celebrandam ipſe ſe accingeret: Deum potiùs miraculum facturum, quam fidei cauſam ſinat in periculo verſari. Miſſa fuit, de B. virgine: vbi ventum ad corporis Dominici eleuationem, dæmones in aëre clamare cæperunt *ô Guido de Lacha nos defendimus te, quantum potuimus: ſed modo non*

[a] *liber extat de Nicolaa Obry obſid. & dæmonis per venerabilem Eucharistiã expulſione: olim non ſemel Pariſiis, nunc hoc anno 1598 Leodii apud Honium editus teſtatur & Tains in Energumeno.*

[b] *Sim. Metaphraſt. in vita S. Auxentii. 14. Febr.*

plus

zed by Google

plus poſſumus quia adeſt maior nobis. Confeſtim oſſa in rogum recidere, & incendio in cineres redacta fuere. Hic perpende primò dolum diaboli, quo pacto defuncti hęretici Magi, memoriã tueatur, vt plures animas illaqueet. Secũdo, vide potentiam præſentiæ Dominici corporis, & hoſtiæ in B. MARIAE Miſſa conſecratæ. 3. fidẽ Fratrum non irritam, & ſtudium Quæſitorum fidei tam præſenti à Deo ope confirmatum. *Pet. Martyr.* nauigationis Columbi texens Hiſtoriam, in Occidẽtali illo Indiarum tractu teſtatur, commune miraculum fuiſſe; quòd ſi Euchariſtiæ ſacramentum per Chriſtianos alicubi collocabatur, continuò dæmones obmuteſcebant. Ante annos fermè quadri-

[a] *lib. 9. Mira. c. 12.*

gentos vixit *Cæſarius Ciſtercienſis*, eius [a] hæc ſunt verba; *Tempore illo quando manifeſtari cœperunt hæreſes Albienſes, quidam maligni virtute diabolica ſuffulti, quædam ſigna atque portenta oſtenderunt, quibus & eaſdem hæreſes roborauerunt, & multos fidelium in fide ſubuerterunt: ſuper aquas ambulauerunt: & non ſunt ſubmerſi. Cernens hoc ſacerdos quidam fide catholicus, & vita religioſus, ſciens vera ſigna cum falſa doctrina eſſe non poſſe; corpus Domini cum pixide ad flumen, vbi illi populis ſuas oſtenſuri erant virtutes, deportauit, dixitque in audientia omnium: adiuro te diabole per eum, quem in manibus porto; ne in hoc flumine, ad huius populi ſubuerſionem, per hos homines tantas exerceas phantaſias. Poſt hæc verba illis ſuper vndas fluminis ambulantibus, vt priùs; ſacerdos turbatus, corpus Dominicum in flumine iactauit. Mira Chriſti potentia. mox enim vt elementum tetigit ſacramentum, phantaſia ceſſit veritati, & pſeudo illi Sancti, quaſi plumbum deſcendẽtes in profundum, ſunt ſubmerſi; pixis vero cum ſacramento ſtatim ab angelis ſublata eſt. Videns ſacerdos hæc omnia, de miraculo quidem exſultauit; ſed de iactura ſacramenti doluit: totam vero noctem in lacrymis & gemitu tranſigens, manè pixidem cum ſacramento reperit ſuper altare. Hæc nobis eo tempore relata ſunt.*] *Thomas Brabatinus*, vulgò vocatus à *Cantripato*, eodem ſæculo vixit; anno 1231. *prædicante, inquit, in Teuthonia M. Conrado contra hæreticos, & ab eiſdem fœlici morte perempto, hæreticus quidam (vt per fratrem Conradum, Prouincialem Prædicatorum per Teuthoniam, ante multos annos accepi) ſeductus à dæmonibus, fratrem quendam ordinis Prædicatorum ad hæreſim inuitabat. Quem cùm videret inſtantiſſimè renitentem, dixit fratri: pertinax es valdè in fide tua, nec tamen de hac niſi per ſcripta quædam, aliquid certius inſpexiſti. Credere autem ſi velles dictis meis, Chriſtum tibi & matrem eius, & Sanctos oculata fide monſtrarẽ. Mox ille illuſionem dæmonum ſuſpicatus, volens tamen probare quid eſſet: non immeritò (inquit) tibi tunc crederem, ſi promiſſa duceres ad effectum. Gauiſus hæreticus, diem fratri ſtatuit. Frater verò pixidem cum Sacramento corporis Chriſti clàm ſecum ſub cappa portauit. Duxit ergo fratrem hæreticus in ſpecu cuiuſdam montis in amplum valdè palatium, quod claritate mirabili relucebat. Nec mora, vbi in inferiorem partem palatij peruenerũt, viderunt thronos poſitos, quaſi ex auro puriſſimo; in quibus ſedebat rex fulgore coruſco circumdatus, & iuxta eum regina ſereno vultu pulcherrima; & ex vtraque parte ſedilia, in quibus ſeniores quaſi Patriarchæ, vel velut Apoſtoli, adſtante permaxima multitudine Angelorum, & hi omnes luce ſiderea coruſcantes: vt nihil minùs quàm dæmones putarentur. Hos, mox vt vidit hæreticus, cadens in faciem adorauit. Dictus autem frater immotus ſtetit: ſed tanto ſpectaculo vehementer obſtupuit, & mox ad eum conuerſus hæreticus; quare, inquit, Dei filium intuens non adoras? pronus accedens adora quem vides, & ab ore eius fidei noſtræ ſecreta ſuſcipies. Tunc frater accedens propiùs extraxit pixidem, & obtulit reginæ in ſolio ſedenti, dicens: ſi regina es mater Chriſti, ecce filius tuus: quem ſi ſuſceperis, te velut matrem Dei recognoſcam. Cum hac protinùs voce totum illud phantaſticum euaneſcit, & annihilato fulgore, tantæ tenebræ denſuerunt, vt vix frater cum ductore ſuo ad montis exitum regredi potuerint. Conuerſus ergo hæreticus ad fidem redijt, & miram dæmonis aſtutiã ſtupefactus expauit.* [b]] Eadem alio tempore eodẽ remedio patefacta fuit & diſſipata. accipite *Pici Mirandulani* verbis [c]; *Fuit in Alpibus Rhetijs ſacerdos quidam probus ante annos duodecim; cui cùm foret opus, ad ægrotum quendam graui*

[b] *Cantipra. li. 2 Apum c. 23.*
[c] *lib. de Strigibus.*

graui oppreſſum morbo Euchariſtiam deferre, cùm longiùs ille abeſſet, videretque ſe non ita, vt oporteret, celeriter ad eum pedibus poſſe peruenire, aſcendit equum, colloque Sanctiſſimum Chriſti corpus pixidi incluſum ſatis honorificè alligauit, iter ſuum quantò ociùs accelerans. Cùm nonnihil proceſſiſſet, obuium habuit quendam; qui, vt equo deſcendens ſecum pergeret ad ſpectaculum quoddam mirabiliſſimum inuitauit. Imprudens homo, & cupiditate rei iam ſtupendæ ductus paruit: vix equo ſe demiſerat, cũ ſenſit ſe per aëra vna cũ comite deferri, & breui tempore in altiſſimo montis cacumine ſtatui. ibi ampliſſima, & amœniſſima planices erat arboribus vndique excelſiſſimis obſepta, rupibuſque horrendis circumcincta. In medio choros innumeros ac varios ludos cuiuſuis generis, menſas lautis ac diuerſis ferculis inſtructas erat videre; audiebantur etiam concentus quilibet omni ſuauitate affluentes. denique aderant, quæ animos hominum iucundiſſimis delinimentis tenere poſſent, & dulcedine perfuſos intima demulcere ſolent. Obſtupefactus improuiſa re ſimplex bonuſque ſacerdos, neque eloqui præ admiratione aut hiſcere audens, penè extra ſe poſitus, attonituſque, hærebat. Tum ſocius, qui eum adduxerat, petiјt ab eo, velletne Reginam, quæ ibi aderat, ſupplex venerari, & munus illi aliquod offerre. In alto quodã ſolio Regina adſidebat, effigie formoſiſſima regio cultu, & ornamentis mirificis ornata. Accedebant ad eam proſternentes ſe humi cuncti, qui aderant, bini, quaternine, ordine pulcherrimo, & humi ſe proſternentes eam colebant, varia munera offerentes. Ad mentionem Reginæ homo, cùm videret eam ſic fulgentem, & miniſtris plurimus cinctã, putauit eſſe matrem Chriſti, cœliq; & terræ Reginam. neq; enim ſuſpicabatur vllas præſtigias, dæmonumque ſpectra, alioquin eò non appropinquaſſet. Reputans igitur ſecum, quid illi dono daret; exiſtimauit nihil ei gratius aut iucundius futurum in munus, quàm filij corpus. acceſſit & ad pedes accidens in modum ſupplicis, arculam, in qua erat auguſtiſſimum Sacramentum, è collo detractam, in gremio mulieris illius poſuit. Mira res, omnia continuò euanuere. Perculſus huiuſmodi nouitate homo rudis, & præſtigijs irretitum ſe videns, & in horroribus denſiſſimis & luſtris deſtitutum conſpiciens, opem diuinam tremens implorare, vt è tantis ipſum amfractibus expediret. cumq; diu per loca inuia ſiluaſque vaſtiſſimas erraſſet, vix tandem paſtorem reperit; à quo in viam ductꝰ didicit, ſe millia centum à loco abeſſe, quo Euchariſtiam deferre cupiebat. Ad ſuas tandem ſedes reuerſus rem totam detulit ad magiſtratus. contigit hoc imperante Maximiliano.] Hactenùs Comes Mirandulan. Quare propter hæc & ſimilia innumera ſemper Catholici credidere, hoc viuificum corpus, mortiferi hoſtis præſtigias diſcutere, & noxas ab eo inferendas arcere ac repellere. Sentiebat hoc Prædicatorum Neapoli Prior, hac ſe Panoplia muniens contra horrendam viſionem, circa annũ 1370. *Ibi in conuentu S. Dominici accidit, vt poſt completorium* (inquit *Fr. Antonius Senenſis* [a]) *refectionis locum ingrederetur, cui erat illius cura commiſſa; qui mox in ingreſſu videt illum fratribus circunquaque refertum, & illi cappas habebant indutas, &, tanquam hora foret collationis faciendæ, & illam exſpectarent ſedebant. Accurrit ille ſine mora ad Priorem, & illud ei aperit. Prior fratrem delirum putat, vel ſomnia narrantem: attamen dum vrgetur, vadit, videt & credit; & ille quoque turbatur, & rem mox confert cum monaſterij grauioribus Patribus & prudentioribus: de quorum conſilio ſacras veſtes aſſumit, & ſacrũ Chriſti corpus deferendo, toto conuentu comitante ſe illuc confert, & ad illum ſermone directo; qui honoratiore loco ſedebat; eos adiurat, vt aperiant quinam ſint, & ad quid venerint, & quid velint: &, vt ad hæc reſpondeant, illis præcipit in nomine illius Domini, quẽ geſtabat in manibus. Vt autem quando Prior coram illis comparuit cum venerabili Sacramento, illi omnes aſſurrexerũt quidem & capita inclinarunt, caputia tamen taliter demittentes, vt eum minime viderent, & hoc facto iterùm ſederunt: ita iuſſi à Priore, vt reſponderent ad propoſita, inclinarunt. Tandem, qui inter eos videbatur præcipuus, reſpondens dixit: quòd ipſi omnes fuerant eiuſdem ordinis religioſi, & pro maiori parte Magiſtri, Priores, Superiores, Baccalaurei, Lectores, & alijs officijs donati, & quod omnes damnationis ſententiã acceperant: quoniã ambitio multa, ſuperbia, inuidia, & alia huius generis vitia*

a in Chron. Ordinis. Fratr. Prædicat. in Commun. fol. 199.

eos fecerant damnatione dignos. Sed quod diuina permittente clementia, iuſſi fuerant illuc venire, vt eos & vniuerſos ordinis cultores commonefacerent, vt ſua vocationi ſatisfacerent ſatis. Nam illi, quia minimè id præſtiterant, omnes damnati erant, & flammis cremabantur æternis. Et in ſignum huius cuncti in eos aſpicerent. Et hoc dicto omnes illi cappas aperuerunt, & ſinguli eorum flammis circumcincti & incenſi viſi fuêre, & nunc idem præcipuus manũ in menſa ſignũ dedit, & ſic illa viſio euanuit, & totus conuentus mãſit timore conſternatus.] Vah! quàm timenda peſtis hæc ambitio, quæ tanto cum damno Sanctorum etiam in cætus ſe ingerit? Huic rei probandæ aliud teſtimonium, non minoris fidei adſcribam obiter, nunc recens ex litteris cuiuſdã

1599. fidei digniſſimæ ſacerdotis hoc anno Neapoli perſcriptum in hæc verba; *Caſu accidit, vt acceptis tuis proximis litteris loquerer cum Fr. N. philoſophiæ Profeſſore, qui in Salernitano Monaſterio fuit ſuperior. is mihi narrauit F. Tiberium hominem Sanctimoniæ laude præſtantiſſ. qui ſæpiùs hoc Sanctitatis titulo fuit ſuperior, ſibi corã rem ita narraſſe. cùm quadam die ſub noctẽ Fr. Tiberius inuiſeret fratres, an in lecto de more accubuerint, tranſiuit per triclinium: vbi vidit pleraq; lumina, & vocem audiuit hominis de ſuperiore loco legentis, vidit pleroſq; miniſtrantes. tandem qui ſuperioris locum tenebat, facto ſuper menſam ſigno ſic locutus eſt. Ambitio & crapula, duxerunt nos ad tartara. Et nunc etiam ſupereſt velut cicatrix in menſa, perinde ac ſi igne tacta eſſet.*] Hęc viſio confirmat pręcedentem. Ceterùm cùm tam efficax ſit ſola præſentia; quid ſumere, & ei vniri? docet id D. Macharius, hiſtoriam narrat Palladius [a]; tradens, vxorem cuiſdam Ægyptii maleficis carminibus ſic affectam fuiſſe, vt adſpicientibus equa videretur, cùm tamẽ ſermonis humani vſum retineret. adducta mulier à marito ad D. Macharium: hic eam liberauit, & dixit; tantùm dæmonibus in miſellam licuiſſe, eò quòd multum temporis ab Euchariſtiæ perceptione ſe abſtinuiſſet. frequentiùs itaque in poſterum ad IESV corpus ſumendum accederet: cuius quàm vtilis frequentatio, docet recenti exemplo Leonardus Vairus [b]; quod, defectu Codicis, nunc aſcribere mihi non licet. T

Separari non debet ab hoc remedio *Incruentum Miſſæ Sacrificium*; cuius oblationis eoſdem effectus ſæpè docuit experientia. *Vir tribunitius* (inquit B. Auguſtinus [c]) *Heſperius, qui apud nos eſt, habet in territorio Fuſſalenſi fundum Zubedi appellatum; vbi cùm afflictione animalium, & ſeruorum ſuorum, domum ſuam ſpirituum malignorum vim noxiam perpeti comperiſſet; rogauit noſtros me abſente presbyteros, vt aliquis illorum eò pergeret, cuius orationibus cederent. Perrexit vnus, obtulit ibi ſacrificium corporis Chriſti, orans quantùm potuit, vt ceſſaret illa vexatio: Deo protinùs miſerante ceſſauit.*] idem confirmat exemplum illud D. Bernardi paullò antè narratum; & aliud à Gaufrido narratum in vita S. Petri Tarentaſii ſup. *tom. 2. pag. 73.* & aliud apud Metaphraſtem de B. Theodoro Archimandrita, qui precibus & Sacræ miſſæ oblatione multitudinem locuſtarum immenſam, nebulæ inſtar Mazaniæ locum occupantem, interemit [d]. Poſſent ex Tilm. Bredenbachio addi nonnulla [e]; ſed vnius D. Auguſtini ſufficere debet auctoritas. Fatentur hodie maleficæ ſe dum miſſam audiunt, ab omni dæmonis vexatione liberas eſſe; ideoq; ſe diutiùs ad horam vſque meridianam in Catholicorum templis, in quibus plures miſſæ dicuntur, moras trahere.

De *oleo* quoque *infirmorum* per Epiſcopum benedicto: quo in extremæ vnctionis vtimur Sacramento, ex diuina inſtitutione [f]; dubitari nequit; cùm etiam ad corporis ſanitatem ſit inſtitutum: & quouis oleo à viris Sanctis etiam non Epiſcopis, & non ſolemniter, ſed obiter, vt ſe res offerebat, benedicto, id non ſemel legamus effectum. Exempla huius rei plurima habemus. Beda; cùm ageret de monialis cuiuſdam obſeſſæ à variis, quæ dæmon inflixerat, vulneribus, ſanatione: & narraſſet vno excepto ceteris ſanatis, hæſitanti Sacerdoti ipſammet conſilium dediſſe [g], *ſi* (inquit) *oleum pro infirmis conſecratum, eidem* V

[a] *in Lauſiaca c. 19.*

[b] *li. 3. de faſcino c. vlt.*

[c] *li. 22. de Ciu. Dei c. 8.*

[d] *Metaphraſt. in April. in vita Theodori.*

[e] *li. 9. collat. c. 5. & aliis eodem li.*

[f] *Marci 6. v. 13. Iaco. 5. v. 14. c. ad abolendam. ext. de hær. conc. Florenti. in Decreto vnionis, Con. Tridentino ſeſ. 7. can. 1. & ſeſſ. 14. de extrema vnctione. can. 1.*

[g] *in Luc. c. 8. fol. 315.*

eidem medicamento aſperſeris, ſicque me perunxeris, ſtatim ſanitati reſtituar. Nam vidi quendam per ſpiritum in quadam longiùs poſita ciuitate, quam nunquam corporalibus oculis vidi puellam quandam pari calamitate laborantem, taliter à ſacerdote curatam. Fecit vt illa ſuggeſſerat, ſtatimque bulcus remedium, quod ante reſpuerat, accipere conſenſit.] Hoc oleo S. Theodoſius cænobiarcha bruchos pellebat [a], morbos grauiſſimos S. Launomarus abigebat [b]. Eucheria vxor Agapii veneficio attentata, cùm ei roderentur inteſtina, adlata eſt ad S. Parthenium; qui triduò orans, & oleo Sanctorum ei propinato ſanam remiſit [c]: idemque hîc ipſe Sanctus beneficium, eodem oleò inungens, impendit cuidam Leſbo Oano. Erat hoc ordinarium B. Auxentii Archimandritæ contra dæmonis obſidiones, morboſque ab eo illatos remedium [d]. Nec minori ſucceſſu vſi eodem contra ſerpentis ictum virulentum S. Winvvalocus Abbas [e]; &, qui manum pictoris à dæmone inflammatam ſanauit; & qui energumenum ei ſanandum obtulerat, & alium quoque energumenum ferociſſimum liberauit; & hydropicæ, cæcoque ſanitatem reſtituit, S. Eutychius Patriarcha [f]: & contra virulentos morſus S. Paternus Abrincenſis [g]. Contra dæmonis obſidentis ferociam non rarò præualere priores digiti Sacerdotales conſecratione chriſmatis in ordinis ſuſceptione ſanctificati. Scribit Ioann. Molinetus Chron. Belgici anno 1490. Ægydium Netteletum Decanum Cameracenſem, cùm exorciſaret Quercetenſes Energumenas, quæ loqui, labra claudente dæmone, nolebant; ſolitum digitis illis labra deducere, & increpitare hoſtem; ſi vales poteſque digitos hos oleo ſacro imbutos mordere vel lædere, en illos tibi permitto: ſi nequis, os aperi, impero. Mox autem Energumenas viſas liberari magna moleſtia, cæpiſſeque Decano parêre, eique reſpondere ad quæſita.

X Tertium remedium eſt, recurrere ad Sanctos viros, & auxilium ab iis petere, quos conſtat habere donum miraculorum (quod donum, etſi rariùs, etiam iis poteſt competere qui vitæ ſunt non probatæ [h], dum tamen fidem rectam habeant) hoc remedium, quia vix vlli tales hodie, ſaltem in his Europæis regionibus; vix vſui hîc ſit; olim frequens fuit. ſunt enim plenæ vtiliter ad Sanctos confugientium exemplis omnes ſacræ hiſtoriæ: neque tum quotquot dæmonia eiiciebant, erant præditi Eccleſiaſtico ordine Exorciſtarum, vt conſtat [i]: erat tamen etiam primis temporibus in Eccleſia hîc ordo, vt ſtatim oſtendetur. Sanè olim SS. viri dæmones fugabant & vincebant ſola interdum præſentia ſua, vt legimus de B. Macario Alexandrino, apud Palladium, & de Ægyptio apud Sozomenum, & de S. Guthberto apud Bedam, & de Ruſtico apud Caſſianum [k] vel verbis dumtaxat vt B. Baſilius & Paphnutius [l], vel litteris vt de S. Eugendo legitur *in eius vita*, & de S. Gregorio Thaumaturgo ſcribit Gre. Niſſen. vel percuſſione & verbere, vt S. Paulus Simplex apud Palladium & Theodorus apud Gregorium preſbyterum eius vitæ narratorem, & B. Vrſmarus, apud Ratherium *in Surij tomo. 2.*

Y Quartum eſt *exorciſmus eccleſiaſticus*. Nota huncordinem exorciſtarum in Eccleſia iam antè 1300. annos ſeruatum fuiſſe. patet ex B. Ignatii epiſtola ad Antioche. & ep. Cornel. Papæ ad Fabianum, quam Euſebius conſeruauit [m]; &, ex Firmilian. ad Cypria. [n] & ex aliis Patribus Conſiliiſq; [o], conſtat iis, quibus in Eccleſiaſt. Hiſto. conſtat aliquid. fuiſſe verò exorciſmos, quibus vtebantur, certas orationes ab eccleſia cõprobatas ex Concilio illo Carth. 4. probatur, & quia Microlog⁹ obſeruauit ſolos exorciſmos; *per Chriſtũ Dominũ* &c. ſicut ceteras orationes non finiri; ſed, *Per eum qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos* &c. cuius diuerſitatis cauſa eſt, quoniã nihil magis dęmones exhorrent,

[a] *Metaphr. in eius vita menſe Ianua.*
[b] *Surius Ianuar. 19.*
[c] *Metaphr. 7. Februar.*
[d] *Metaphraſt. 14. Februar.*
[e] *Surius 5. Martii.*
[f] *Euſtathius in eius vita. April. 6.*
[g] *Anonymus in eius vita 16 April.*
[h] *Matth. 7. v. 22. Mar. 9. & Luc. 10.*
[i] *Clemens. Roma. li. 8. conſti. c. 32. Iuſtinus Martyr. dial. cont. Trypho. Tertullia. in Apolog. c. 32.*
[k] *Pallad. c. 19. & 20. Soſome. lib 6. c. 20. Socrat. li. 4. c. 19. Beda in vit. S. Gutberti c. 15. Caſſian. collat. 14. c. 7.*
[l] *Rufin. lib. 1. Eccl. hiſt. c. 4. & Amphilo. in vit. S. Baſi.*
[m] *lib. 6. hiſtor. Eccleſ. c. 35.*
[n] *lib. 4. epiſt. 7.*
[o] *Clemens ep. ad Iacob. Anaclet. epiſt. 3. Caius epiſt. ad Felicem epiſc. Concil. Rom. ſub. Silueſt. can. 3. Antiochenum can. 10. Carthaginenſe 4. can. 4 & ſequ. cui interfuit & ſubſcripſit D. Auguſtin.*

minos ceruicibus vi ſumma ſubtrahi; pleriſque domeſticorum ſic precludi fauces, vt præſecari viderentur: denique multa & adſpectu & auditu tetra in ea domo fieri ſolita. Parochus triſtis, conſiliq́; inops noſtros adijt, commemoratiſque quas pateretur iniurijs, Sacerdotē aliquem cuius præſidio tueri ſe poſſet, à Rectore popoſcit. Datum eſt vni negotium, qui cùm ieiunus ſub veſperam eo ſe contuliſſet; vix intra limen pedem intulerat, cùm ea ipſa quæ audierat intuetur, ipſo cum comite inſpectante parieti eſt impacta ſcutella, tanta vi, tātòque impetu iaculantis, vt eos qui aderant metu propemodùm exanimarit. Pater omnes bono animo eſſe iuſſit, hortatuſq́; parochum, vt ad expiandum animum ſe compararet: ipſe ſuperpelliceo ſtolaque indutus in ſuperiore ædium parte, vbi plerumque tumultuari aſſueuerat dæmon, aſcendit. Hic vſitatis Eccleſiæ religionibus ad dæmones fugandos adhibitis, cùm reſponſum daretur nullum, nemoque Sacerdotis voce prouocatus adeſſet: redit ad exhortandos domeſticos, præcipueque ad hæreſim abijciendum, expiandaque confeſſione peccata: tum luſtratis ritè ſedibus, ad collegium non ſine magno animorum fructu reuertitur. conſtat enim multos ab hæreſi reſtitutos, Eccleſiæ, & ædes illas omni ſuperiori moleſtia, vt teſtatus eſt poſtea parochus, liberatas.] fuit eodem tempore Monachii in Bauariâ quidam adolaſcens Iudæus, XXII. natus annos, communi omnium gratulatione in ipſa Gymnaſii aula baptizatus. *huic miras ſæpe dæmon inſtruxit inſidias: & quo magis vrgebat ille baptiſmum, eò hic impugnabat vehementiùs. nudum penè de nocte eiecit ex ædibus, interdum etiam fauces illi premere, nonnunquam eum viſis ſpectriſque terrere, vt de mente illa deijceret, conſueuit. Vultus dæmonis adeò fædi, vt negaret adoleſcens parem ſibi vllum videri ijs imaginibus cruciatum. Pridie eius diei, quo baptiſmate luſtrandus erat, quoniam eo demum die de victoria dæmonis agebatur, multò eum vehementiùs inuidus hoſtis exercuit; ita vt is ne à pluribus quidem contineri loco poſſet. Vt autem vi baptiſmatis Chriſti membrum effectus eſt, continuò fractus & debilitatus dæmon fuit.*]

Non diſſimilis vis eſt *Confirmationis*. teſtatur enim Lactantius gentilium ſacra litare non potuiſſe, ſi aſſiſteret Chriſtianus aliquis ſacro chriſmate delibutus; & ſic huius virtute Sacramenti dæmones fugari ſolitos, ne poſſent in viſceribus hoſtiarum futura depingere, vel conſulti reſponſa reddere[a] Et narrat Prudentius ipſi apoſtatæ Iuliano id accidiſſe, & omnes magicas eius artes, ſic irritas factas, vnius Bataui ſpiculatoris Chriſmate ſignati præſentia:

[a] *lib. 4. diu. inſt. c. 27.*

Principibus tamen è cunctis non defuit vnus
Me puero, vt memini. & poſtea
Fortè litans Hecaten placabat ſanguine multo,
Cùm ſubitò exclamat, media inter ſacra, ſacerdos
Pallidus. en quid ago? maius, rex optime, maius,
Neſcio quod Numen, noſtris interuenit aris.
Accitas video longè diſpergier vmbras.
Territa Perſephone vertit veſtigia retrò,
Exſtinctis facibus, fractu fugitiua flagello.
Nil agit arcanum murmur, nil Theſſala proſunt
Carmina. turbatos reuocat nulla hoſtia Maneis.

& poſtea cauſam exprimit turbati Sacrificii & artis irritæ.

Neſcio quis certè ſubrepſit Chriſticolarum
Huc iuuenum. genus hoc hominum tremit infula, & omne
Puluinar Diuum. lotus procul abſit & vnctus;
Pulcra reformatis redeat Proſerpina ſacris.
Dixit, & exſanguis collabitur, ac velut ipſum
Cerneret exſerto minitantem fulmine Chriſtum.
Ipſe quoque exanimis poſito diademate Princeps
Pallet, & adſtantes circumſpicit. ecquis alumnus

Chriſmatis inſcripto ſignaret tempora ſigno;
Qui Zoroaſtræos turbaſſet fronte ſuſurros.
Armiger è cuneo puerorum flauicomantum,
Purpurei cuſtos lateris, deprenditur vnus:
Nec negat, & gemino gemmata haſtilia ferro
Proijcit, ac ſignum Chriſti ſe ferre fatetur.
Proſiluit pauidus, deiecto Antiſtite, Princeps
Marmoreum fugiens nullo comitante ſacellum,
Dum tremefacta cohors, dominique oblita, ſupinas
Erigit ad cælum facies, atque inuocat IESVM.

Nec ocio multo, nec labore opus Scholiaſtæ Prudentii, ad narrationis huius de Iuliano confirmationem apud varios inueniendam: quam illi ſuggerebat vnus *Orat. 1. in Iulianum* Greg. Nazianzenus.

Aliud accipe narratum à Cantipratenſi his verbis: *venerabilis Bonifacius* R *quondam Lauſanenſis Epiſcopus, me audiente, tale quid recitauit. Erat in quadam villa cæcus quidã, qui vaccas totius villæ in paſcuis cuſtodiebat, repellebat à frugibus, & ad certa loca paſcuis vberiora ducebat: & , quod maioris erat prodigij colores, & ſtatum ſingularum vaccarum ſpecialiter diſcernebat. v. g. vt ſi vaccam coloris talis ab eo petiuiſſes, ſine difficultate vaccam talem tibi apprehenſam in cornibus obtuliſſet. Ad locum autem cùm quidam Epiſcopus aduenisſet, & de cæco audiſſet talia, & probaſſet, quæſiuit ex eo, ſi confirmationis ſacramentum ab Epiſcopo ſuſcepiſſet. at ille: non inquit. Nec mora, Epiſcopus cæcum confirmauit, & mox ab eo vaccarum diſcretio eſt ablata. quoniam dæmonum operatione & miniſterio hoc fiebat.*] lib. 2. Apum c. 57. par. 33. vides vim ſacræ vnctionis in diſiiciendis Satanæ machinamentis?

De *exomologeſi & peccatorum confeſſione*, breuiter hæc accipite. Circa annum 1591. Pontimuſſi *puer erat nobili magis pollens genere, quam domo opulenta: compingitur in aulam parentum iuſſu à gymnaſio abſtractus: ſed mobilitate ingenij, cùm recurſaret deſiderium vitæ prioris, ſtatuit inter lixas caloneſque verſari potiùs in caſtris. iter ingreſſo atra viri ſpecies occurrit in ſerica veſte: qui interrogans cauſam triſtitiæ, pollicetur remedium. Verùm, vbi ego te adiuuero, ecquid erit præmij? At puer. Vt totum (inquit) me excutias ne teruncium quidem reperias. ſubijcit alter. da te mihi modo: nulla tibi cupiditas fruſtrà erit. exiſtimauit puer ſe in ſeruitium expeti: poſtulat tempus deliberandi. ille contra, onerare promiſſis ingentibus, vt vel puero tanta iam vaniloquentia miræ eſſet. ſuſpectare cæpit, num in figura hominis lateret cacodæmon. Mox cùm tacitus totum eius corpus emetitur oculis, ſiniſtrum pedem animaduertit cum bifida vngula ac deformi: ſtatim cohorruit, & (qui mos rectè inſtitutis in metu repentino) IESVM ingeminans CRVCIS ſigno armat frontem: eodemque puncto ſæua ſpecies euanuit. Tertio poſt die ad ſuos reuertenti eadem imago ſe offert, & proditur pedis eadem nota. Quærenti vtrum captum eſſet conſilium, reſpondit puer ſibi domino opus non eſſe. rogatus quo iret, vrbem nominauit. tum dæmon ante eius pedes crumenam iacit ſonantem, in qua triginta quadragintauè Flandrici nummi (ex his reperti poſtea inaurati duodecim, recentes diceres & aſperos, veluti ab adulterantibus monetam: nam æreos fuiſſe ignis oſtendit) tum puluerem in linteo pernicialem tradit, cuicumque ſubita morte tollendo. addit conſilia ad turpes libidines, & admonita, ab* Piacularis *vſu* aquæ, *& ab adoratione* conſecratæ hoſtiæ *(quam contemptim placentulam appellabat) abſtinendi; eam blaſphemiam dum auerſatur puer animo pio, ſimulque veretur, ne obtorto collo ſtranguletur à monſtro, ſalutarem* crucem *imprimit pectori, ſtatimque magno impetu alliditur ad terram: nec niſi poſt ſemi horam exſurgit: mox matri redditus ſcholæque &* ſacra confeſſione *expiatus, è laqueo venantium, metuq́, ereptum ſe eſſe diuina ope gratulatur.*] *Bencius in litteris Prouinc. Franc.* Si quis malit vetuſta: ſic ſcribit Hector Boëthus *lib. 8. rerum Scoticarum*, Anno Chriſtianæ ſalutis ſexto ſupra octogeſimum milleſimum & quadringenteſi-

mum, *nauigantibus è Phortea æſtuario in Flandriam negociationis cauſa, tanta ſuborta eſt ventorũ vis, vt velis, malo, armamentiſq́ ruptis, nauiq́, fœdè inter tumẽtes vndas iactata, certiſſimam mortem cuncti exſpectarent. Nauicularius tantam, tamq́ inſolitam aëris inclementiam eo temporis demiratus (ſuberat enim ſolſtitium æſtiuum) cum id non ſiderum, ſed malorum dæmonum, qui hominibus ſemper ſunt infeſti, inſidijs, magnis tribueret clamoribus; reddita eſt vox ex ima naui mulieris ſe miſere incuſantis, quod incubo humana ſub effigie, qui cum per multos anteactos annos habuiſſet conſuetudinem, iam tum fuiſſet commixta, & ab eo ſubacta: mari ergò celeriùs ſe tradendam, vt ipſa pereunte, quæ tanti mali imminentis cauſam præſtitiſſet, ceteri Dei benignitate permanerent incolumes. Accedens ad lacrymantem fœminam iubente nauiculario ſacerdos, eius atque ceterorum ſaluti conſulendi cauſa, crimen tam palàm fatentem, horrentem ſcelus, vehementer alto ex pectore ſuſpirijs indicibus, pœnitentemque facti, piè eſt hortatus, ne ſibi deeſſet; cui certò cognoſceret Numinis fauorem adeſſe, crimina lacrymis ac animi pœnitudine deleri. Tantam miſerentis Dei clementiam eſſe erga mortales, vt, altius vel in malorum profundum lapſos, reſipiſcentes, nonnunquam ad maiorem longè, quàm vnquam ante habuiſſent gratiam, recipiat. Media pij Sacerdotis adhortatione; cùm, multis ſuſpirijs, mulier admiſſum facinus deploraret, cunctis viſa eſt atra nubes è nauis ſentina proſilyſſe, ingentique ſono, flamma, fumo, atque fœtore, ſeſe deieciſſe in mare. Sedatum eſt inde cælum* &c.] Aut ſi ne hoc quidem ſatis vetulum: audite Hincmarum Archiepiſcopum Rhemenſem, qui his vtitur verbis; *ſi per ſortiarias*, ait, *aut maleficas, occulto, ſed nunquam iniuſto, Dei iudicio permittente, & diabolo præparante, concubitus non ſequitur; hortandi ſunt, quibus iſta eueniunt, vt, corde contrito & ſpiritu humiliato, Deo & Sacerdoti de omnibus peccatis ſuis duram confeſſionem faciant, & profuſis lacrymis* &c. [a] *Beda* quoque, illud Chriſti dæmonem interrogantis explicans; *Quod eſt nomen tibi?* ſic ſcribit; *ſed & noſtri temporis Sacerdotes, qui per exorciſmi gratiam dæmones eijcere norunt, ſolent dicere patientes non aliter valere curari: niſi in quantùm ſapere poſſunt, omne quod ab immundis ſpiritibus viſu, auditu, guſtu, tactu & alio quolibet corporis vel animi ſenſu, vigilantes dormienteſuè pertulerint, confitendo patenter exponant. Et mox hoc idem exemplo confirmat ex relatione cuiuſdam ſibi vicini presbyteri; quondam religioſam fœminam à dæmonio curare cœpiſſe, ſed quamdiu res latebat, nihil apud eam proficere potuiſſe. Confeſſo autem, quo moleſtabatur phantaſmate, mox & ipſum orationibus, ceteriſque, quæ oportebat, purificationum generibus effugaſſe* [b].] *Ioannes Diaconus* tria narrat exempla eorum qui à dæmone poſſeſſi, mox vt peccatum B. Gregorio confeſſi; pœna peccati ſe liberatos ſenſere: & eorum quidem vnum cùm octies negaſſet, octies ſicà dæmone, renouata vexatione tortum, nona demùm vice, qua furtum faſſus, percepta pœnitentia penitùs fuiſſe redditum immunem [c]. *Petrus Venerabilis*, abbas Cluniacenſis cùm narraſſet horrendam monachi cuiuſdam à dæmone vexationem, neque eam oratione, & aquæ luſtralis aſperſione tolli potuiſſe, grauiter & verè ſubiungit; *ſed ne miretur aliquis, benedicta aqua aſperſione dæmonem non fugatum, agnoſcat tabe interiùs latente, vnguenta exteriùs adhibita nihil proficere poſſe. Tabem autem voco lethale peccatum, quod quamdiu in interioribus quibuslibet latuerit, nullius exteriùs ſacramenti perceptio ei prodeſſe poterit* [d].] Hortatus illum ad confeſſionem omnium peccatorum faciendam Abbas: poſtquam confeſſus, vexatio prorsùs deſiit. Cæſarius narrat, Bonnæ quendam Sacerdotem peſſimæ vitæ, laqueo eam abrupiſſe: eo mortuo, concubinam pœnitentiæ deſiderio, monaſterium ingreſſam; ſed, Dei permiſſione, ab Incubo dæmonem ſæpiùs ad flagitium importunè ſollicitatam; *crucis ſigno & aqua benedicta aſperſione* repuliſſe: ſed cùm rediiſſet, *Angelica ſalutatione* deuotè recitata, longiùs velut ſagitta ictum fugiſſe. Neque adhucdùm finis: donec purè omnibus vitæ maculis *confeſſione* expurgatis, abiit importunus procus nunquam rediturus [e]. Eadem peracta Leodienſem quendam, moleſtiſſimis

[a] *ca. ſi per ſortiarias. 33. q. 1.*

[b] *in c. 8. Lucæ col. 315.*

[c] *li. 1. vitæ D. Gregorii c. 11. 12. & 13.*

[d] *lib. 1. miraculor. c. 6.*

[e] *li. 3. miracul. c. 13.*

ſtiſſimis ſuccubi dæmonis ludificationibus teſtatur ereptum Niderius *in Formicarij Epitoma.* Sed illuſtrius eſt, quod Auctor Anonymus, ſed fidei certæ de B. Catharina S. Brigittæ filia tradidit; eam cum Neapoli verſaretur, cuidam Nobili viduæ narranti, filiam ab nocturno dæmone grauiſſimè infeſtari, optimè conſuluiſſe. *His auditis* (ait) *valde illarum vicem dolebat Catharina, & tacitè legens ſecum ſemel Salutationem Angelicam (vt ſemper erat ſolita; cùm de rebus ſpiritualibus conſuleretur) ſaluberrimum eis conſilium impertijt. Primò, vt puri ſua peccata confiterentur. Aiebat enim ob peccata in confeſſione celata, plerumq; id genus illuſiones accidere. Deinde vt nudis pedibus, & abſque lineis induſiis cum omni humilitate continuis octo diebus irent ad templum S. Crucis, & ob reuerentiam paſſionis Christi coram imagine ipſius à cruce pēdentis legerent ſeptiès Dominicam orationem & Angelicam Salutationem. Addebat verò ſe quoque, licet indignam, ex commiſeratione libenter pro ipſis Deum rogaturam.* Fecerunt illæ quod iuſſæ. & octauo die liberatæ fuerunt. [*Sur. tom. 2. Mart. 22.*] vbi Nota Lector dierum continuationem petitam, quia continuata pœnitentia ſolet eſſe feruentior, quàm interrupta: numerum verò additum; non fiducia numeri; ſed vt feminæ illæ certi aliquid per modum ſpontaneæ pœnitentiæ ex Sanctæ conſilio ſuſceptæ præſtarent: ſic etiam D. Dominici tempore Reginaldus. *Confeſſionis* beneficio quendam fratrem, quem dæmon pede apprehenſum per templum raptabat, liberauit. [*Theodoricus de Appoldia lib. 6. vita D. Domin. cap. 3.*] Sic & S. Athanaſia abbatiſſa mulierem eripuit à vexatione mali dæmonis. [*Metaphr. 14. Auguſt.*] ſic abs quodam ob cupiditatem vindictæ, dæmonum à legione vexato, diram hanc pœnam S. Arnulphus Epiſc. Sueſſionenſis depulit, vt eleganti ſtilo deſcribit ſucceſſor eius Liſiardus *vita Arnulphi capit. 24.* Sed ſubdamus iterum quædam recentiora. In Auſtria (nondum anni ſunt decem) *vir nobilis magno quodam & furori proximo amore diſtinebatur, vt nullum eius, neque humanis neque diuinis admonitis, faceret finem: ita veſano completa igne torrebantur tota præcordia: hac ratione furere deſiit, terrore diuinitus incuſſo. Leuicula correptus febri, cùm iaceret noctu lecto affixus, ante ſe videre viſus rhedam flammiferam, ſubiectumque equum flagrantem igne: tum rhedarius, informe monſtrum, tetrumque atque ipſo (vtar verbo ipſius) malo dæmone truculentius, quo nihil terribilius mortalium timori eſt. Quid ceſſas, inquit? quin conſcendis currum dignum promeritis tuis? horruit miſer ſubito pauore defixus: tandem recepto animo corripit gladium proximum lecto, vibratque, vt ſubueniatur interim magna voce domeſticos inclamans. trepidi accurrunt famuli, domuſque tota ſopore diſcuſſo: quinetiam exciti vicini nōnulli, quærentes clamoris cauſam: dein prætexentes impoſitum fuiſſe auribus oculiſque formidini alleuandæ. Verùm cùm fremeret adhuc eſſe in conſpectu, nec finiretur metus, inſinuaret ſe potiùs in pectora aliorum, intempeſta licet nocte venitur ad collegium: mittuntur duo, qui luſtrali aqua, crucis ſigno, & in cera conſecrata imagine agni timorem tantiſper leniunt, dum affirmaret æger dæmonem abſceſſiſſe in præſens minaci vultu, ſæuaq; ira manifeſtum: detectis deinde peccatis, turpi perinde amore; quàm triſti animum terrore liberauit.*] *Litteræ Auſtriæ 1591*

Eodem tempore in Bauaria, *mulier ærumnoſa, leuitate naturæ, ſiue grauitate ærumnæ; implorato dæmoni ſeſe deuouit, vt opem ferret: & tum quidem non ſenſit præſentē, verùm in poteſtatem vt redijt ex mœrore, dedit pœnas iacti verbi, terroribus non tantū pauida, ſed & verberibus tunſa: vt etiam ab aditu noſtri templi prohiberetur, virgarū quas ſola ipſa conſpicabatur intentu. Cùm rem narraſſet matronæ cuidā adducta ad ſacerdotem noſtrum, ab eoq; Confeſſione purgata eſt, omniq; moleſtia liberata. cerea cæleſtis agni imagine ad collum appenſa. Idem remedium alteri fuit eodem morbo laboranti. Votū alia virginitatis & monaſticam vitam, cum inceſtis nuptijs mutarat propinquorum impulſu. non impunè. nempe coniuncta eſt, cum viro nequam, neque deſerebatur vnquam ab angore cōſcientiæ: ita miſerè viuebat. cùm affictaretur aliquando his curis, & careret ſolatio, domo egredi-*

Theod. de Apold. li. 6. vita D. Domin.

egreditur: mox dæmonem cum ingenti terrore conſpicit, fugatque Cruce obiecta. ſed confeſtim tamen, non ſecus ac furijs icta, quoduis facinus immane meditatur. intermicabat in his tenebris aliquid lucis. confugienti ad preces, vt ad exortum Solis nebula, timor abſceſſit. ſubit cogitatio confeſſionis, & recordatio fidei violatæ: nimirum hoc ſeminarium mali cùm acceſſiſſet ad ædem, multò magis cùm perrumpere conaretur ad Sacerdotem à cõfeſſionibus, retrahebatur quaſi manu iniecta: donec tandem aliorum auxilio exemploq́; & ſeipſam & malum dæmonem vicit.] *Litteræ German. ſuper.* in iiſdem & illud expreſſum; *in Vindelicis malefici quidam homo ingenij & audaciæ promptæ, multa de morituris, diſtantibus, quantumlibet locis, vaticinabatur, ludificante diabolo: à quo cum ſingulis penè noctibus exerceretur, incitabatur interdiu oblata ſpecie auguſtiore, ad grauiora flagitia. Fluctuabat miſer, & iam vulgò miſerandus: ſed, Deo adſpirante, miſeriarum tandem perfugium in portu confeſſionis inuenit.*] *Ibidem.* Vide etiam dicta ex Gaufrido *ſup. tom. 2. p. 57. A.*

De Venerabilis *Euchariſtiæ perceptione* reuerenti ac debita vetuſti quoque patres id vnanimiter conteſtantur. Caſſianus de quodam à dæmone, nocturnis illuſionibus, grauiter infeſtato, meminit; qui cùm, Seniorum conſilio, medicina huius ſalutaris remedii vſus fuiſſet; *ita omnis Diabolicæ tentationis ſcena detecta eſt, vt mox virtute Dominici corporis protegente, illa præterita illuſionis conſuetudo ceſſaret* [a].] *B. Proſper;* Noſtris quoque temporibus (inquit) Aſpere VI. Coſ. *Carthagini conſtituto, hoc ſignum diabolicum monſtroſumque, quod illic accidit, quis illius patriæ ciuis ignorat? Quædam iuuencula Araba natione, ancillæ Dei habitum geſtans; cùm in balneo lauans ſimulacrum quoddam Veneris impudicè aſpiceret, & ſeipſam, eique ſe conſimilans, domicilium ſe Diabolo præbuit. Statim ille leo qui rugiens circuit, quem quærebat inuenit. Meatus igitur gutturis eius occupans, nullum cibum, nullumque potum traijciens per ſeptuaginta fermè dies totidemque noctes, ieiunium ſibi Diabolus ex capto poſſeſſoque vaſe exhibuit. Hoc monſtrum parentes puellæ, per tot dierum ſpacia auferri poſſe ſperantes, dum iuge malum vlteriùs tolerare non poſſent, ſimul cum filia ſeſe ingeſſerunt ſacerdoti, quæ acta erant fideliter intimantes. Hoc tantùm puella fatebatur, auem quandam noctis medio apparere, quæ ſibi ore, neſcio quid, infunderet. Stupor tunc inerat cunctis videre puellam nullis indicijs diuturni ieiunij fœdatam, nullo pallore, ſeu tabe, vel debilitate confectam: quin potiùs robuſtam ſucco viſcerum, moleque membrorum. Cumque incredibilia viderentur, quæ dicebantur, habito conſilio, in monaſterio puellarum, in quo reliquiæ S. Stephani ſitæ ſunt, ſacerdos puellam ſimul & præpoſito commendauit. Illic primò tantum die apparuiſſe illam auem aſſeruit, ſibique increpaſſe; quòd neque fame neque ſiti compulſa illum appeteret locum, quo ſibi accedere non liceret. Per duas ſanè hebdomadas nihil cibi vel poculi ſumens in monaſterio manſit. Accidit autem vt quintuſdecimus Dominicus illuceſceret dies, aſcendente nobiſcum Sacerdote, vt matutinum illic ſacrificium ſolitò offerretur. puellam præpoſitus ad altare perduxit, eo inceſſu & habitu, quo ſolent rubore perfuſæ ex epulis poculiſque mulieres aduenire. Sed vt ſe illa proſtrauit altari, clamore fletus ſui cunctis aſtantibus gemitus lacrymaſque induxit; quibus tantum malum auferendum plebs Dominum exorabat. erat enim iam indecens murmur in populo. Peracto itaq́; ſacrificio, cùm eadem inter cæteras, breuem particulam corporis Domini tinctam à ſacerdote perciperet, ſemihora mandens traijcere non valuit, nondum illo fugato, de quo dicit Apoſtolus, Quæ conſonantia Chriſti ad Belial? & iterùm; non poteſtis calicem Domini bibere & calicem dæmoniorũ. non poteſtis menſæ Domini participare, & mẽſæ dæmoniorum. Manu igitur faciem eius ſuſtentante Sacerdote, ne Sanctũ proijceret, à quodam Diacono ſuggeſtum eſt, vt calicem ſalutarem gutturi eius Pontifex applicaret. Quod vt factum eſt, ſtatim vt locum illum, quem Diabolus obſederat, Saluatoris imperio reliquit, Sacramentum, quod ore geſtabat, cum laude Redemptoris tranſglutiſſe puella clamauit. Hinc lætitia, hinc voces in gloriam Dei, quòd poſt octoginta & duos dies, Diabolo expulſo, puella de poteſtate fuerit eruta inimici.*] Hactenus [b] Proſp. D. Bern. [c] aliam perſonã ſuper caput eius poſita Euchariſtia liberauit ab eodem hoſte generis humani. S

Medio-

[a] *Collat. 22. c. 6.*

[b] *de dimid. temp. c. 6.*

[c] *lib. 2. eius vitæ c. 3.*

Mediolani in Eccleſia S. Ambroſii adducta ad eum fuit mulier multis annis obſeſſa ſicque deformata, vt monſtrum, non femina, videretur. Conuerſus ad populum, iuſſit omnes attentiùs orare: *Miſſamq́, iuſſa propè altare conſtituta femina teneri, auſpicatus; quoties de more ſacro ſalutarem hoſtiam ſignabat toties ad mulierem quoque conuerſus, eodem ſigno crucis edito Spiritum nequam athleta fortis impugnat. Expleta autem oratione Dominica efficaciùs hoſtem aggreditur. Patenæ ſiquidem calicis ſacrum Domini corpus imponens, talia loquebatur: adeſt ille, qui pro noſtra ſalute paſſurus; nunc, inquit, princeps mundi eijcietur foras. Hoc illud corpus, quod de corpore virginis ſumptum eſt, quod in ſtipite crucis extenſum eſt, quod in tumulo iacuit, quod de morte ſurrexit, quod videntibus diſcipulis aſcendit in cælum. In huius ergo maieſtatis terribili poteſtate, tibi ſpiritus maligne præcipio; vt ab hac ancilla eius egrediens, contingere eam deinceps non præſumas. Cumque eam inuitus deſerens, & manere vltrà non valens atrociùs afflictaret, tam magnam iram, quàm modicum tempus habens: rediens pater ſanctus ad altare fractionem hoſtiæ ſalutaris ritè compleuit, diffundendamq́ in populo pacem miniſtro dedit, & confeſtim pax & ſalus integra reddita mulieri.*] Hactenus Guilhelm. Abbas *d. lib. 2.* Ioan. autem Molinetus *in Chron. Belgicis anni 1490.* deſcribens moleſtiſſimam multorum annorum vexationem, quam propter vnius (quæ diu dæmonis ſuccuba fuerat) Nonnę peccatum, in innocentes virgines ſocias eius Quercetenſes Deus ſatanæ permiſerat: narrat multos ex illa legione, quæ religioſas inuaſerat, & ſe Hierarchiæ Seraphinorum fuiſſe gloriabatur, hoc remedio pulſos ex Energumenis. Cùm enim Decanus Cameracenſis, vir doctus & probus vna cum aliis exorciſtis accederet, *peracta ſacra communione; viuificam hoſtiam, non ferens, ſubito Dæmon exclamabat: Ah, ſatis probè armati acceditis! panemnè illum ſumſiſtis. Quē panem ais improbe? inferebat Decanus. Si nihil eſt aliud, quā panis; maneto in hoc corpore obſeſſo. ſin .a. vt nos credimus, verū eſt corpus* Iesv Christi, *Saluatoris noſtri; iubeo, confeſtim fuge ex hoc corpore, nec vllā ei amplius moleſtiam aude exhibere. Quo dicto (rem miram) energumena vt magno leuata faſce moleſtiæ, confeſtim reſpirare, & alta voce* Iesvm *vocare cæpit. Quod idē omnes faciebant cetera, quando dæmone expulſo liberabantur.*] Hæc Molinetus ſcriptor eius temporis. Cui ſimile noſtris temporibus Laoduni in Belgica accidiſſe, tàm norunt Caluiniſtæ; quorum aderant multa millia; quàm fremunt & rumpuntur [a]. *B. Auxentius Abbas* diſcipulum habebat nomine Baſiliū: hunc dæmones adeò malè multarunt, vt pro exanimi, corpore toto ſaucius & confract' ad Auxentiū curru delatus fuerit. *Abbas iuſſit eum ſurgere, & venerandū corpus & viuificū ſanguinē Domini noſtri* Iesv *Chriſti ſumere, & ſtatim reuerti in locū ſuū. abijt, nec ampliùs tentator eum aggreſſus.* [b]] Superat omnem admirationem, quod de Guidone de Lachiâ memorat Bern. Luxemburgicus *in Catalogo hæreticor. litt. G.* hunc in Epiſcopatu Brixienſi ita ſimulaſſe ſanctitatem vt pro altero S. Ioanne Baptiſta à populo haberetur. ſepultus itaque fuit perhonorifice. Poſt mortem certis teſtimoniis inquiſitores deprehenderunt hæreticum fuiſſe. quare de Conſilio Epiſcopi & aliorum prudentium aſſeſſorum, ſententiam tulerunt, cadauer exhumandum comburendumque. Exhumatur adſtante populo & oſſa proiiciuntur in ignem. ſed ecce tibi ſtatim illa dæmones (quia nullis cernebantur) illa ex rogo eleuant, & in aëre ſuſpenſa tenent. Inde nata populi indignatio. exclamant, occidantur Epiſcopus & Monachi, qui ſtimulati liuore ſancti viri oſſa comburere conati. Quid ceſſamus? Deus id ſibi non placere demonſtrat. Extimuit Epiſcopus: ſed Inquiſitores eum adhortati ſunt, Ad miſſam celebrandam ipſe ſe accingeret: Deum potiùs miraculum facturum, quam fidei cauſam ſinat in periculo verſari. Miſſa fuit, de B. virgine: vbi ventum ad corporis Dominici eleuationem, dæmones in aëre clamare cæperunt *ô Guide de Lacha nos defendimus te, quantum potuimus: ſed modo non*

[a] libèr extat de Nicolao Obry obſid. & dæmonis per venerabilem Eucharistiā expulſione: olim non ſemel Pariſiis, nunc hoc anno 1598 Leodii apud Honium editus. teſtatur & Taius in Energumeno.

[b] Sim. Metaphraſt. in vita S. Auxentii. 14. Febr.

plus poſſumus quia adeſt maior nobis. Confeſtim oſſa in rogum recidere, & incendio in cineres redacta fuere. Hic perpende primò dolum diaboli, quo pacto defuncti hęretici Magi, memoriã tueatur, vt plures animas illaqueet. Secũdo, vide potentiam præſentiæ Dominici corporis, & hoſtiæ in B. MARIAE Miſſa conſecratæ. 3. fidẽ Fratrum non irritam, & ſtudium Quæſitorum fidei tam præſenti à Deo ope confirmatum. *Pet. Martyr.* nauigationis Columbi texens Hiſtoriam, in Occidẽtali illo Indiarum tractu teſtatur, commune miraculum fuiſſe; quòd ſi Euchariſtiæ ſacramentum per Chriſtianos alicubi collocabatur, continuò dæmones obmuteſcebant. Ante annos fermè quadringentos vixit *Cæſarius Ciſtercienſis*, eius [a] hæc ſunt verba; *Tempore illo quando manifeſtari cœperunt hæreſes Albienſes, quidam maligni virtute diabolica ſuffulti, quadam ſigna atque portenta oſtenderunt, quibus & eaſdem hæreſes roborauerunt, & multos fidelium in fide ſubuerterunt: ſuper aquas ambulauerunt: & non ſunt ſubmerſi. Cernens hoc ſacerdos quidam fide catholicus, & vita religioſus, ſciens vera ſigna cum falſa doctrina eſſe non poſſe; corpus Domini cum pixide ad flumen, vbi illi populis ſuas oſtenſuri erant virtutes, deportauit, dixitque in audientia omnium: adiuro te diabole per eum, quem in manibus porto; ne in hoc flumine, ad huius populi ſubuerſionem, per hos homines tantas exerceas phantaſias. Poſt hæc verba illis ſuper vndas fluminis ambulantibus, vt priùs; ſacerdos turbatus, corpus Dominicum in flumine iactauit. Mira Chriſti potentia. mox enim vt elementum tetigit ſacramentum, phantaſia ceſſit veritati, & pſeudo illi Sancti, quaſi plumbum deſcendẽtes in profundum, ſunt ſubmerſi, pixis vero cum ſacramento ſtatim ab angelis ſublata eſt. Videns ſacerdos hæc omnia, de miraculo quidem exſultauit; ſed de iactura ſacramenti doluit: totam vero noctem in lacrymis & gemitu transigens, manè pixidem cum ſacramento reperit ſuper altare. Hæc nobis eo tempore relata ſunt.*] *Thomas Brabatinus*, vulgò vocatus à *Cantripato*, eodem ſæculo vixit; anno 1231. *prædicante, inquit, in Teuthonia M. Conrado contra hæreticos, & ab eiſdem felici morte perempto, hæreticus quidam (vt per fratrem Conradum, Prouincialem Prædicatorum per Teuthoniam, ante multos annos accepi) ſeductus à dæmonibus, fratrem quendam ordinis Prædicatorum ad hæreſim inuitabat. Quem cùm videret inſtantiſſimè renitentem, dixit fratri: pertinax es valdè in fide tua, nec tamen de hac niſi per ſcripta quædam, aliquid certiùs inſpexiſti. Credere autem ſi velles dictis meis, Chriſtum tibi & matrem eius, & Sanctos oculata fide monſtrarẽ. Mox ille illuſionem dæmonum ſuſpicatus, volens tamen probare quid eſſet: non immeritò (inquit) tibi tunc crederem, ſi promiſſa duceres ad effectum. Gauiſus hæreticus, diem fratri ſtatuit. Frater verò pixidem cum Sacramento corporis Chriſti clàm ſecum ſub cappa portauit. Duxit ergo fratrem hæreticus in ſpecu cuiuſdam montis in amplum valdè palatium, quod claritate mirabili relucebat. Nec mora, vbi in inferiorem partem palatij peruenerũt, viderunt thronos poſitos, quaſi ex auro puriſſimo; in quibus ſedebat rex fulgore coruſco circumdatus, & iuxta eum regina ſereno vultu pulcherrima; & ex vtraque parte ſedilia, in quibus ſeniores quaſi Patriarchæ, vel velut Apoſtoli, adſtante permaxima multitudine Angelorum, & hi omnes luce ſiderea coruſcantes: vt nihil minus quàm dæmones putarentur. Hos, mox vt vidit hæreticus, cadens in faciem adorauit. Dictus autem frater immotus ſtetit: ſed tanto ſpectaculo vehementer obſtupuit, & mox ad eum conuerſus hæreticus; quare, inquit, Dei filium intuens non adoras? pronus accedens adora quem vides, & ab ore eius fidei noſtræ ſecreta ſuſcipies. Tunc frater accedens propiùs extraxit pixidem, & obtulit reginæ in ſolio ſedenti, dicens: ſi regina es mater Chriſti, ecce filius tuus: quem ſi ſuſceperis, te velut matrem Dei recognoſcam. Cum hac protinùs voce totum illud phantaſticum euaneſcit, & annihilato fulgore, tantæ tenebræ denſuerunt, vt vix frater cum ductore ſuo ad montis exitum regredi potuerint. Conuerſus ergo hæreticus ad fidem redijt, & miram dæmonis aſtutiã ſtupefactus expauit.* [b]] Eadem alio tempore eodẽ remedio patefacta fuit & diſſipata. accipite *Pici Mirandulani* verbis [c]; *Fuit in Alpibus Rhetijs ſacerdos quidam probus ante annos duodecim; cui cùm foret opus, ad ægrotum quendam graui*

[a] *lib. 9. Mira. c. 12.*

[b] *Cantipra. li. 1 Apum c. 23.*

[c] *lib. de Strigibus.*

graui oppreſſum morbo Euchariſtiam deferre, cùm longiùs ille abeſſet, videretque ſe non ita, vt oporteret, celeriter ad eum pedibus poſſe peruenire, aſcendit equum, colloque Sanctiſſimum Chriſti corpus pixidi incluſum ſatis honorificè alligauit, iter ſuum quantò ociùs accelerans. Cùm nonnihil proceſſiſſet, obuium habuit quendam; qui, vt equo deſcendens ſecum pergeret ad ſpectaculum quoddam mirabiliſſimum inuitauit. Imprudens homo, & cupiditate rei iam ſtupendæ ductus paruit: vix equo ſe demiſerat, cũ ſenſit ſe per aera vna cũ comite deferri, & breui tempore in altiſſimo montis cacumine ſtatui. ibi ampliſſima, & amœniſſima planices erat arboribus vndique excelſiſſimis obſepta, rupibuſque horrendis circumcincta. In medio choros innumeros ac varios ludos cuiuſuis generis, menſas lautis ac diuerſis ferculis inſtructas erat videre; audiebantur etiam concentus quilibet omni ſuauitate affluentes. denique aderant, quæ animos hominum iucundiſſimis delinimentis tenere poſſent, & dulcedine perfuſos intima demulcere ſolent. Obſtupefactus improuiſa re ſimplex bonuſque ſacerdos, neque eloqui præ admiratione aut hiſcere audens, penè extra ſe poſitus, attonituſque, hærebat. Tum ſocius, qui eum adduxerat, petijt ab eo, velletne Reginam, quæ ibi aderat, ſupplex venerari, & munus illi aliquod offerre. In alto quodã ſolio Regina adſidebat, effigie formoſiſſima regio cultu, & ornamentis mirificis ornata. Accedebant ad eam proſternentes ſe humi cuncti, qui aderant, bini, quaternine, ordine pulcherrimo, & humi ſe proſternentes eam colebant, varia munera offerentes. Ad mentionem Reginæ homo, cùm videret eam ſic fulgentem, & miniſtris plurimus cinctã, putauit eſſe matrem Chriſti, cœliq; & terræ Reginam. neq; enim ſuſpicabatur vllas præſtigias, dæmonumque ſpectra, alioquin eò non appropinquaſſet. Reputans igitur ſecum, quid illi dono daret; exiſtimauit nihil ei gratius aut iucundius futurum in munus, quàm filij corpus. acceſſit & ad pedes accidens in modum ſupplicis, arculam, in qua erat auguſtiſſimum Sacramentum, è collo detractam, in gremio mulieris illius poſuit. Mira res, omnia continuò euanuere. Perculſus huiuſmodi nouitate homo rudis, & præſtigijs irretitum ſe videns, & in horroribus denſiſſimis & luſtris deſtitutum conſpiciens, opem diuinam tremens implorare, vt è tantis ipſum anfractibus expediret. cumq; diu per loca inuia ſiluaſque vaſtiſſimas erraſſet, vix tandem paſtorem reperit; à quo in viam duct⁹ didicit, ſe millia centum à loco abeſſe, quo Euchariſtiam deferre cupiebat. Ad ſuas tandem ſedes reuerſus rem totam detulit ad magiſtratus. contigit hoc imperante Maximiliano.] Hactenùs Comes Mirandulan. Quare propter hæc & ſimilia innumera ſemper Catholici credidere, hoc viuificum corpus, mortiferi hoſtis præſtigias diſcutere, & noxas ab eo inferendas arcere ac repellere. Sentiebat hoc Prædicatorum Neapoli Prior, hac ſe Panoplia muniens contra horrendam viſionem, circa annũ 1370. *Ibi in conuentu S. Dominici accidit, vt poſt completorium* (inquit *Fr. Antonius Senenſis* [a]) *refectionis locum ingrederetur, cui erat illius cura commiſſa; qui mox in ingreſſu videt illum fratribus circunquaque refertum, & illi cappas habebant indutas, &, tanquam hora foret collationis facienda, & illam exſpectarent ſedebant. Accurrit ille ſine mora ad Priorem, & illud ei aperit. Prior fratrem delirum putat, vel ſomnia narrantem: attamen dum vrgetur, vadit, videt & credit; & ille quoque turbatur, & rem mox confert cum monaſterij grauioribus Patribus & prudentioribus: de quorum conſilio ſacras veſtes aſſumit, & ſacrũ Chriſti corpus deferendo, toto conuentu comitante ſe illuc confert, & ad illum ſermone directo; qui honoratiore loco ſedebat; eos adiurat, vt aperiant quinam ſint, & ad quid venerint, & quid velint: &, vt ad hæc reſpondeant, illis præcipit in nomine illius Domini, quẽ geſtabat in manibus. Vt autem quando Prior coram illis comparuit cum venerabili Sacramento, illi omnes aſſurrexerũt quidem & capita inclinarunt, caputia tamen taliter demittentes, vt eum minime viderent, & hoc facto iterùm ſederunt: ita iuſſi à Priore, vt reſponderent ad propoſita, inclinarunt. Tandem, qui inter eos videbatur præcipuus, reſpondens dixit: quòd ipſi omnes fuerant eiuſdem ordinis religioſi, & pro maiori parte Magiſtri, Priores, Superiores, Baccalaurei, Lectores, & alijs officijs donati, & quod omnes damnationis ſententiã acceperant: quoniã ambitio multa, ſuperbia, inuidia, & alia huius generis vitia*

[a] in Chron. Ordinis. Fratr. Prædicat. in Commun. fol. 199.

eidem medicamento aſperſeris, ſicque me perunxeris, ſtatim ſanitati reſtituar. Nam vidi quondam per ſpiritum in quadam longiùs poſita ciuitate, quam nunquam corporalibus oculis vidi puellam quandam pari calamitate laborantem, taliter à ſacerdote curatam. Fecit vt illa ſuggeſſerat, ſtatimque hulcus remedium, quod ante reſpuerat, accipere conſenſit.] Hoc oleo S. Theodoſius cænobiarcha bruchos pellebat [a], morbos grauiſſimos S. Launomarus abigebat [b]. Eucheria vxor Agapii veneficio attentata, cùm ei roderentur inteſtina, adlata eſt ad S. Parthenium; qui triduò orans, & oleo Sanctorum ei propinato ſanam remiſit [c]: idemque hîc ipſe Sanctus beneficium, eodem oleò inungens, impendit cuidam Leſbo Oano. Erat hoc ordinarium B. Auxentii Archimandritæ contra dæmonis obſidiones, morboſque ab eo illatos remedium [d]. Nec minori ſucceſſu vſi eodem contra ſerpentis ictum virulentum S. Winvvalocus Abbas [e]; &, qui manum pictoris à dæmone inflammatam ſanauit; & qui energumenum ei ſanandum obtulerat, & alium quoque energumenum ferociſſimum liberauit; & hydropicæ, cæcoque ſanitatem reſtituit, S. Eutychius Patriarcha [f]: & contra virulentos morſus S. Paternus Abrincenſis [g]. Contra dæmonis obſidentis ferociam non raro præualere priores digiti Sacerdotales conſecratione chriſmatis in ordinis ſuſceptione ſanctificati. Scribit Ioann. Molinetus Chron. Belgici anno 1490. Ægydium Netteletum Decanum Cameracenſem, cùm exorciſaret Quercetenſes Energumenas, quæ loqui, labra claudente dæmone, nolebant; ſolitum digitis illis labra deducere, & increpitare hoſtem; ſi vales poteſque digitos hos oleo ſacro imbutos mordere vel lædere, en illos tibi permitto: ſi nequis, os aperi, impero. Mox autem Energumenas viſas liberari magna moleſtia, cæpiſſeque Decano parêre, eique reſpondere ad quæſita.

X Tertium remedium eſt, recurrere ad Sanctos viros, & auxilium ab iis petere, quos conſtat habere donum miraculorum (quod donum, etſi rariùs, etiam iis poteſt competere qui vitæ ſunt non probatæ [h], dum tamen fidem rectam habeant) hoc remedium, quia vix vlli tales hodie, ſaltem in his Europæis regionibus; vix vſui hîc ſit; olim frequens fuit. ſunt enim plenæ vtiliter ad Sanctos confugientium exemplis omnes ſacræ hiſtoriæ: neque tum quotquot dæmonia eiiciebant, erant prædīti Eccleſiaſtico ordine Exorciſtarum, vt conſtat [i]: erat tamen etiam primis temporibus in Eccleſia hîc ordo, vt ſtatim oſtendetur. Sanè olim SS. viri dæmones fugabant & vincebant ſola interdum præſentia ſua, vt legimus de B. Macario Alexandrino, apud Palladium, & de Ægyptio apud Sozomenum, & de S. Guthberto apud Bedam, & de Ruſtico apud Caſſianum [k] vel verbis dumtaxat vt B. Baſilius & Paphnutius [l], vel litteris vt de S. Eugendo legitur *in eius vita*, & de S. Gregorio Thaumaturgo ſcribit Gre. Niſſen. vel percuſſione & verbere, vt S. Paulus Simplex apud Palladium & Theodorus apud Gregorium presbyterum eius vitæ narratorem, & B. Vrſmarus, apud Ratherium *in Surij tomo. 2.*

Y Qvartvm eſt *exorciſmus eccleſiaſticus*. Nota huncordinem exorciſtarum in Eccleſia iam antè 1300. annos ſeruatum fuiſſe. patet ex B. Ignatii epiſtola ad Antioche. & ep. Cornel. Papæ ad Fabianum, quam Euſebius conſeruauit [m]; &, ex Firmilian. ad Cypria. [n] & ex aliis Patribus Conſiliiſq; [o], conſtat iis, quibus in Eccleſiaſt. Hiſto. conſtat aliquid. fuiſſe verò exorciſmos, quibus vtebantur, certas orationes ab eccleſia cōprobatas ex Concilio illo Carth. 4. probatur, & quia Micrologus obſeruauit ſolos exorciſmos; *per Chriſtū Dominū* &c. ſicut ceteras orationes non finiri; ſed, *Per eum qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos* &c. cuius diuerſitatis cauſa eſt, quoniā nihil magis dęmones exhor-

rent,

[a] *Metaphr. in eius vita menſe Ianua.*
[b] *Surius Ianuar. 19.*
[c] *Metaphr. 7. Februar.*
[d] *Metaphraſt. 14. Februar.*
[e] *Surius 5. Martii.*
[f] *Euſtathius in eius vita. April. 6.*
[g] *Anonymus in eius vita 16 April.*
[h] *Matth. 7. v. 22. Mar. 9. & Luc. 10.*
[i] *Clemens. Roma. li. 8. conſti. c. 32. Iuſtinus Martyr. dial. cont. Trypho. Tertullia. in Apolog. c. 32.*
[k] *Pallad. c. 19. & 20. Soſome. lib 6. c. 20. Socrat. li. 4. c. 19. Beda in vit. S. Gutberti c. 15. Caſſian. collat. 14. c. 7.*
[l] *Rufin. lib. 1. Eccl. hiſt. c. 4. & Amphilo. in vit. S. Baſi.*
[m] *lib. 6. hiſtor. Eccleſ. c. 35.*
[n] *lib. 4. epiſt. 7.*
[o] *Clemens ep. ad Iacob. Anaclet. epiſt. 3. Caius epiſt. ad Felicem epiſc. Concil. Rom. ſub. Silueſt. can. 3. Antiochenum can. 10. Carthaginenſe 4. can. 4 & ſequ. cui interfuit & ſubſcripſit D. Auguſtin.*

rent, quam extremi iudicii memoriam, quo omnes in æternam gehennam detrudentur [a]. Fiebant autem initio exorciſmi non in domibus priuatis, ob metum; neque in templis, ob reuerentiam; ſed ſub dio [b]: ſed hoc exoleuit. petebatur ſignum egreſſionis à dæmone [c], & nomen dæmonis [d]; quæ duo adhuc hodiè retinentur: ſed & cibos omnes quibus maleficiati veſcuntur, exorcizari vtile putabatur, formulam nobis ſuggerit Sacerdotale Romanum: alia quoque in his obſeruanda collegerunt alii [e]; Nobis non vacat iſta hic perſequi. ſolum addo cauendum exorciſtis, ne cum dæmone iocentur, & curioſa, nugaciaue miſceant colloquia. Vidi *inquit Niderius in Formicario*) in conuentu Colonienſi *fratrem, verbis ſatis iocoſum, ſed in gratia expellendi dæmones valdè famoſum. Hic cùm in terminis conuentus Colonienſis dæmonem in obſeſſo corpore arctaret: dæmon petiuit à fratre locum recedendi: quo gauiſus frater ait in ioco, In cloacam meam vadas. Exijt igitur dæmon, & nocte cum frater ventrem purgare vellet, dæmon tàm dirè eum torſit propè cloacam, vt vitam cum difficultate ſaluaret.*] Sancta res eſt dæmones eiicere, ſanctè tractanda. ſic fecere quotquot olim hoc exorciſmi remedio tam efficaciter vſi fuere. Vixit B. Vrſmarus Epiſcopus ante annos octingentos, vitam eius Raitherius ſcriptis mandauit [f]; memorat autem memoria dignum, quod hic referam; Malbodienſis monaſterii quandam monialem Diabolus inuaſerat, & vehementer laniabat: eam ſibi Epiſcopus iuſſit exhiberi. quod cùm factum fuiſſet, *ille non de ſua, ſed de Domini præſumens virtute, accepto libro, cæpit legere exorciſmum ſuper caput eius. Dehinc benedicto oleo nares, oculoſque, & os eius leniuit, & protinùs immundum ab ea ſpiritum fugauit. Liberata tamen puella, pauor quidam, qui præſentia diaboli ſeminatus fuerat, adhuc pectoribus vicinorum inerat. At vir Domini præcepit ſibi aquam cum ſale deferri: quibus benedictis, iuſſit ſpargi per cuncta monaſterij loca: & ſic omnis pauor, cum auctore ſuo Satana diſceſſit.*] auditis exorciſmum ex libro lectum, & capiti impoſitum vt fit hodie; audiſtis illitum oleum ſacrum, audiſtis ſalem & aquam benedictam, & horum omnium audiſtis efficaciam. Sed & Adelelinus Sagienſis Epiſcop. in energumenæ Oſburgis liberatione, aquam benedictam, ſignum crucis, & preces quæ ſolent, *inquit ipſemet* [g], adhiberi feliciter adhibuit. S. Maurilius Andegauenſis Epiſcop. latronem, quem ob furti crimen diabolus occuparat, per exorciſmi (ait Fortunatus [h]) gratiam à dæmone liberauit: at Maurilius B. Martini tempore vixit. Sed iſta ſufficiant de exorciſmo. Si quæras cur non ſemper dæmon pellatur; res clara eſt, id peccatis vel obſeſſi, vel adiurantis poſſe contingere, vel ob maiorem ipſius ægri vtilitatem, Deique gloriam. Notandum quoque quod verè & prudenter Toſtadus monuit, non ſolere exorciſmis omnes moleſtias & vexationes, quas dæmones inferunt hominibus, repelli: ſed ſolum illas, ad quas repellendas exorciſmi ab Eccleſia ordinantur, vt ſunt moleſtiæ quas inferunt manendo in corporibus, & illa vexando; ſiue dum interiùs manent, ſiue dum exteriùs obſident; *& illa* (inquit) *regulariter ſanantur per exorciſmos: maleficia autem dæmonum, & alia mala, quæ nobis inferunt, contra quæ non ordinantur directè exorciſmi, non curantur per exorciſmos, niſi rarò.*]

[a] *Microlo de obſer. Eccleſ. c.7.*
[b] *Concil. Laodicen. c.26.*
[c] *Pallad. in Lauſia. c.77. & Ioſeph. li. 8. antiq. c.2.*
[d] *Lactan. li.2. diuin. inſt. & Beda in ca. 8. Luc.*
[e] *Pet. Gregor. to.2. de repub. fol. 315. Sprenger. p.2. Mallei. q.2. c.6. Ananias li.4. de nat. dæmon. à fol. 156. Sed copioſius & ordinatius P. Thyræus noſter integro de dæmoniac. opere p.3.*
[f] *April. 18. Surij tom.2.*
[g] *Adelelin. in vita S. Opertunæ 22. Apr.*
[h] *in vita S. Maurilii c.10.*

Porro quoniam Dei opera reuelare & confiteri honorificum eſt; ideò his adhuc ſubiungam illuſtre diuinæ benignitatis, & tyrannidis dæmonicæ argumentum, planè recens; & vt is cui accidit ore proprio faſſus, res in facie Eccleſiæ hîc Grætii geſta, narrationem noſtri in collegio ſeruant propria manu ipſius ſubſcriptam, & nunc cum hæc ſcriberem penes me habui.

Igitur anno 1600. die Martii 22. N. Prutenus, vt aiebat nobilis, annos natus 22. ipſa Hebdomadæ ſanctæ feria quarta, collegium noſtrum (cuius impulſu, quoue fine, incertũ) cumque vno è noſtris ſpectante & audiente, in porticu inferiori collegii deambulãs, arrogantiùs geſticularetur, & cũ crebra capitis

pitis

pitis quaſſatione verba in Deum blaſphema, & plena deſperationis audaciùs euomeret; monetur iterum ac ſæpiùs, ſeſe vt habeat modeſtiùs, ac linguæ frenum iniiciat: ſed fruſtrà. proficiebat enim in peius, & per omnia anxii afflictique animi ſigna præbebat. Quamobrem accedens eum noſter, quærit benignè, ecquid habeat? cui rei vacet? & cur adeò creber in Dei nomine irreuerenter vſurpando? Refert ille; Perii miſer, Diaboli pedicis ſum irretitus; nec tamen quas promiſit, & opto delicias frui datur. Quibus auditis noſter, graue quidpiam ſubeſſe veritus, manu prehenſum in collegium introducit, & blandè rogitat; quid hoc rei ſit, ne ſibi grauetur aperire. Tum N. cum lacrymis ordine, tum quidem perturbato, ſed ſequenti die tranquilliùs, eo ipſo quem referam, narrare cœpit: ſe nobilibus ortum parentibus & re amplâ, educatum lautè ac delicatè; & certis de cauſis (quas prudens reticeo) parentis gratia excidiſſe, & lare patrio profugere coactum; & pecunia, quam diſcedens copioſam ſecum acceperat, abſumpta, in extremam egeſtatem decidiſſe: tandem in via dæmonem cùm vehementi vento ad ſe nocte quadam ſub arbore iacentem acceſſiſſe; &, recenſitis iis ipſis quæ patiebatur, quæque perpeſſurus eſſet incommodis, opem & auxilium, priſtinamque parentis gratiam promiſiſſe: ſi modò ſe dato chirographo vellet ad paucula quædam obligare. Se quidem ſuggeſtionis, quâm pernicioſiſſimam ſciret, eâ vice non obtemperaſſe; dæmonem eodem, quo cum venerat vento ac fragore receſſiſſe; prædixiſſe tamen fore, vt eum aliquando non acceptæ conditionis pœniteret. Quæ cùm non procul à Wratiſlauiâ pone quendam pagum accidiſſent, inde ſe Wratiſlauiam contulit: vbi breui victus incommodis, die quodam ſub veſperam oppidum egreſſus, ſeipſum quod fidem dæmoni non dediſſet coarguentem, defleuiſſe animo conditionem qua exciderat, in quam inciderat, nulla ſibi reliqua conſilii, auxiliiuè ſpe affulgente. Nox erat intempeſta; cùm illi ſe dæmon gygantæa mole offert conſpicuum, & inſultans ait; Nonne verò dixeram futurum, meam vt opem ſupplex expeteres? Iure quidem tibi illam, vt indigno, poſſem quantumuis ſupplici denegare: verùm vt intelligas, quàm tibi ex animo velim benè; en promitto auxilium, parentis gratiam priſtinam, veteres delitias, iocunditatis annos ſolidos numero. XII. quibus expletis plena mihi ſit in corpus animamq; tuam poteſtas; tu viciſſim ſtipulanti ſponde, quæ exigo; & nunc inprimis Deum Deiq; matrem, Cælites omnes, & fidem quam docuere veteres eiura: inſuper fidem da, mortalium te nemini hoc pactum manifeſtaturum, in nullum vnquam templum ingreſſurum, precarium codicem nō lecturum, ac demum homines omnes, & eos potiſſimùm, qui te ad pietatem incitare, hortarique voluerint, odio implacabili proſecuturum; te vxorem non ducturum, ſed concubinis pecunia conductis vſurum. Cumque in tam pernicioſam legem conſenſiſſet iuuenis, iamque ſola ſupereſſet ſyngrapha proprio ſanguine deſcribenda; dæmon illi porrectam vltrò ſiniſtram tanta vi compreſſit, vt ſanguine è trium digitorum extremitatibus expreſſo, manum implerit, ſubminiſtrauit etiam ſcriptioni materiam (neſcio quam) pergameno molliorem ſed charta duriorem, & calamum; ſcribentique conceptis verbis præiuit, quæ ſibi præſtari vellet; & quæ ſe viciſſim præſtiturum polliceretur. Conſcripto traditoque chirographo, miram ſe dicebat omnis generis inſtrumentorum harmoniam audiuiſſe, & ad ſonum obdormiſſe adeò pacato & alto ſopore, vt ſequenti die, nullo per vias publicas prætereuntium ſtrepitu percepto, in multam lucem ſterterit. tandem euigilaſſe, & ilico patrati facinoris pœnituiſſe, profectumque Wratiſlauia Olomutium, & inde Viennam, Vienna Grætium. ibi diuertiſſe ad docto-

doctorem Venediger;ab eo ſe ad Dominum Straſbergerum directum & commendatum. Poſtremò veniſſe Marpurgum ad Doctorem Homelium. ibi exilii pertæſum, ſe rurſum indoluiſſe, quòd pactum cum dæmone initum non cuſtodiſſet. adfuiſſe ſibi noctu denuò in lecto iacenti dæmonem, ac de pacto renouando in hunc modum actum eſſe; vt nimirùm proprio ſanguine nouum dæmoni chirographum conſcriberet, ac in templo quodam nuper diruto, non procul Marpurgo, noctu deponeret. Poſt paucos dies iterum ſe facinus damnaſſe, manus ſibi violentas deſperatione actum inferre voluiſſe: tandem ſuaſu cuiuſdam venire Græcium, vt quæreret remedium, ſtatuiſſe. Pridiè tamen quàm Marpurgo diſcederet noctu adfuit dæmon, & certum hîc Græcii, propè Carlauu tuguriolum deſcripſit, in quo. 30. Martii compareret; fore, vt tum fiat voti compos, & priſtino ſtatui ex pactis reſtituatur: caueret interim etiam atque etiam ne Ieſuitas adiret vnquam, alioquin grauiſſimas eum pœnas daturum.

Hæc omnia noſtro iuuenis eo ipſo narrabat die, quem illi dæmon præfixerat, ad ſuum in illo tuguriolo congreſſum: &, quamuis illo die à tali congreſſu fuerit à noſtro deterritus, nihilominùs poſtridie (quæ fuit die Veneris ſancto) poſt meridiem, nemine conſulto, aſſignatum ſibi à dæmone locum infælix adiit. Adeſt dæmon, exprobat perfidiam, quod contra ſuum præceptum nebulonibus Ieſuitis adfuiſſet. petit tertiò renouari pactum hac ratione, vt medium ſiniſtræ manus digitum in pignus ei offerat. deinde recenſitis ab adoleſcentia peccatis, oſtendit animæ ſalutem eſſe deſperatam; allegatis è S. S. teſtimoniis. quamobrem ducat in bonis dies. Simul libellum offert iuueni, quo omnium dæmonum nomina continebantur, & modus quemlibet pro arbitrio euocandi: nihil tamen horum iuuenis acceptauit.

Sabbatho ſancto, vbi reſcitum quod contigerat, maior iuuenis cura haberi cœpta, & cautum ne vnquam ſolus eſſet: & ex eo tempore ab vno patre, cui peculiariter eius cura commiſſa fuit, in rebus catholicæ fidei eſt inſtitutus. Sub finem Aprilis ſeſe ad confitendum generaliter præparauit. Quo die confeſſurus erat, viſum vt in præſentia Patrum aliquot Diabolo renunciaret, & malè pacta benè reſcinderet: dum recitantur Letaniæ ad verba; *Pater de cœlis Deus*; corruit penè exanimis. hominem erigimus totis artubus contremiſcentem. Ad glorioſum *Deiparentis* nomen denuò corruiſſet, ni titubantem vtrimque ſuſtinuiſſemus. Tandem factâ ægrè renunciatione, & dæmonis abiuratione, cibo refocillatus (deſtitutus enim erat viribus, & contremiſcebat ita debilis, vt conſiſtere nequiret) poſt meridiem ductus ad templum vt confiteretur, recitatis de Nomine IESV, & de Angelis Litaniis, cùm peccata recenſere cœpiſſet, ei dæmon in aurem inſuſurrat: Huic nebuloni (confeſſario ſcilicet) ne credas, niſi velis ab eo improbè circumueniri. Totus Maius impenſus, tum vt in fide confirmaretur, tum vt crebra confeſſione vniuerſos conſcientiæ receſſus perpurgaret. non fuit dies, quo pater deſignatus cum eo non ageret. optima iam ſperari poſſe videbantur. Patiebatur tamen dæmonis inſultus varios. nam & nocte quadam ter eſt ad ſpacium trium paſſuum lectulo eiectus, abſque vllâ tamen vllius membri læſione. Et aliàs ſe illi exhibuit dæmon, & magnam præ ſe ferens beneuolentiam, ſuaſit, Marpurgum vt rediret: quid hic ſeſe affligeret? Miror (inquit) quod cùm noris te damnatum eſſe non maiorem des operam, vt vitam hanc ducas hilariorem, reuertatiſque ad priſtinas, quibus excidiſti, fortunas. Pudet me tui, & miſeret, quod meus cùm ſis, vitam hîc ducas adeò acerbam. Et quoniam eo ipſo tempore quidam ſtudioſus obierat in domo pauperum (in qua etiam ipſe degebat) pro quo nonnulli in valetudinario per totam noctem ad Deum fundebant preces, ſubiunxit; ſe

nec poſſe, nec velle manere diutiùs, viuis canibus inferiùs (*in valetudinario*) apud canem mortuum latrantibus. Quamobrem rogat etiam atq; etiã, vt vel ſemel ad dictum tuguriolum reuertatur: fore, vt ibi ea audiat noua quæ antea nunquam.

Die. 28. Maij, Dominica Sanctæ Trinitatis, cùm noſtri Deo negotium aſſiduè commendaſſent, aliaq; nonnulla pietatis exercitia mortificationesq; in hunc finem Deo obtuliſſent, diſpoſitus eſt ad ſacram Synaxim. Et primùm in multorum è noſtris & Congregationis Sancti ſpiritus præſentiâ, in templo S. Catharinæ, ex chartâ conceptis verbis dæmonem eiurauit, & pacta ſe reſcindere nefariè contracta eſt proteſtatus, ſed incredibili difficultate, dæmone ſic ſenſus impediente, vt nec legere, & ægrè tardeq; præeuntem ſequi poſſet. Fecit deinde profeſſionem fidei Catholicæ iuxta formulam in Bullâ Pii. IV. relatam. Vbi ad hæc verba ventum eſt (*Eccleſiaſticas traditiones, obſeruationes, & conſtitutiones firmiſſimè admitto & amplector.* Et; *Septem eſſe vera & propria ſacramenta nouæ legis.* Et; *in ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento eſſe verè, realiter, & ſubſtantialiter corp⁹ & ſanguinem* &c. Et; *hæreſes ab Eccleſiâ damnatas, ego pariter damno* &c.) omnibus corporis viribus prorſus eſt deſtitutus, ereptus illi oculorum, aurium, & linguæ vſus in tantùm; vt ſibi aliquantulum reſtitutus diceret, vereri ſe ne ſibi eo loco ſit moriendum. Cùm in illâ eſſet ſenſuum ectaſi; fruſtraq; vrgeremus, vt quod corde credebat, exprimeret ore: credere videlicet ſe CHRISTI in Euchariſtiâ præſentiam; placuit ille venerabile ſacramentum propius admouere; ad cuius præſentiam ita ſibi reſtitutus eſt, vt, velut è graui ſomno experrectus, diceret, & credere ſe, & experiri copioſè CHRISTI præſentis virtutem. Licet etiam diuerſum euenerit, vt Euchariſtiâ in altari collocata, loqui poſſet & audire; accedente verò ſacerdote, tanquam iuueni ſacramentum porrecturus eſſet, ſenſibus omnibus deſtitueretur, denteſq; tantâ vi comprimerentur, vt nullâ ope reſerari poſſe viderentur; & recedente rursùm cum Euchariſtia ſacerdote, videret, loqueretur, & audiret. Dicebat verò ſe inſcium eorum omnium, quæ illi in aurem inclamaſſemus ſolùm animaduertiſſe veluti forcipe ſibi os claudi, atq; vt nihil relinqueretur intentatum, idem ſacerdos relicta in altari Euchariſtiâ, digitum conſecratum ori impoſuit: poſtmodum verò vbi Euchariſtiam ori admouiſſet, & veluti ſumendam obtuliſſet, tum demùm inimicus eum ore patenti exagitare, & multis renitentibus eum in aërem attollere cæpit. Cumq; adiuraretur, eum vt quietum eſſe fineret, & chirographa reſtitueret; eà tertiò ex ingenti fune dependentia in faſtigio templi iuuenis ſolius repræſentauit obtutibus, ceteris nihil omnino tale videntibus. Eo die nihil aliud actum, præterquàm quod & multæ ibi ad Deum pro ſalute eius preces fuſæ, & maxima recuperandarum ſyngrapharum ſpes iuueni fuerit relicta.

Die. 3. Iunij iuuenis templum ingrediebatur, cùm hoſtis inopinatò vultum eius quaſi pallio diuerberauit, & ſimul manum ſiniſtram miſerum in modum dilacerauit, vt ſanguis copioſus deflueret, nemine tamen qui hæc inferret viſo: ſenſit quoq; ibidem collum ſibi ab aliquo torqueri, nihil tamen incommodi paſſus eſt; præterquam quòd diebus ſequentibus remanſerint in manu citatrices, cum maiore dolore quàm ſenſerat, dum illi manus laceraretur. Eodem die multa fecerunt noſtri, vt, ad Dei gloriam, felicem res tota ſortiretur exitum. Excitatus eâ nocte ventus ingens, abſq; omni omnino pluuia, auditaq; iuueni vox velut in vento miſerabiliter lamentantis.

Die 4. Iunij, Dominica infra octauam corporis Chriſti, in eodem templo D. Catharinæ, poſt ſacrum & Litanias ad ſingulas ſanctiſſimæ Trinitatis perſonas habitas, iuſſus ex chartâ deteſtari ſua peccata, profiteri fidem, & co-

Sſſ ram

ram Deo, Angelis, & hominibus proteſtari catholicum ſe eſſe, nunquam ſe de miſericordia Dei diffiſurum; fecit id aliquamdiu adiutus à nemine. Cùm ei viſus deficeret, prælegit alius: ipſe tardè, ægre, & cunctanter verba efferebat, dæmone linguam impediente. Ventum vt diceret, *Quapropter ô bone IESV* &c. nec legere id potuit, nec alios audire ſuggerentes. Adiuratur dæmon, eiq; virtute Dei præcipitur, ne iuueni in hoc opere ſit impedimento. Exagitatur illicò iuuenis ac ſi foret obſeſſus, & inter hæc vnico velut momento linguā Germanicam dediſcit; quam beneficio dæmonis loquebatur ſatis eleganter; natiuo retento idiomate. Hoc animaduerſo aucta omnibus fiducia. In gratiarum actionem recitatur, *Te Deum laudamus*. Iubetur progredi, nequit dicere, *Confiteor* &c. *Domine non ſum dignus* &c. fruſtrà. Accedit ſacerdos cū Eucharistia, dæmoniquo in virtute Dei præcipit, hominem vt miſſum faciat &c. Tanta vi iuuenis attollitur in aëra, vt decem duodecimuè è noſtris vix eum retinerēt. Ad crebram nominis IESV, & Beatiſſimæ Virginis MARIAE inuocationem dæmon fractus abſceſſit. Exclamat iuuenis idiomate ſuo; *Aufugit à me.* Quare illicò flectit genua lætus, & magna alacritate, altaq; voce progreditur; *Quapropter ô bone IESV* &c. Oratione finita his ipſis verbis ſubdit; *Laus Deo. iam ſum alius homo.* Præparat ſe ad communionem, dicit *Confiteor* &c. *Domine non ſum dignus* &c. Occurrit peccatum confitendū, confitetur. Adiuratur dæmon, nō ſolum iuueni poſthac negotiū ne faceſſat, ſed chirographa vt reſtituat. Iterū confitetur. Demùm tātæ debilitatis fuit, vt nec ſedere poſſet, liber tamen iam ab omni dęmonis incurſu. Nihilominùs genua flectit, recitat *cōfiteor* &c *Domine non ſū dignus* &c. & alta voce profitetur; *credere ſe totis animi virib. Chriſtum in Euchariſtia eſſe præſentē, & ſperare ſe ipſum ſibi propitiū futurū.* ſumit Euchariſtiā magno animi ſenſu, flexis genib. aliquādiu agit gratias: & tantas illicò vires recuperat, vt tēplo egreſſus, nullam ſenſiſſe debilitatē videretur. Iam demùm (inquit) dæmonem non timeo & contemno ex animo: quod hactenùs à me ipſo vt facerem vix impetrare poteram. Iam paratus ſum centies pro fide Catholica ſanguinem profundere: & multa ſubiunxit in commendationē charitatis noſtrorum, qui de hominis nunquam viſi ſalute adeò eſſent ſoliciti: horum apud Lutheranos nihil eſſe, aliaq; quæ verecundia non ſinit referre.

Decima die Iunii ipſo D. Barnabæ Apoſtoli peruigilio, noſtri domi ſe rurſùm contra inimicum armant, quibus modis nouit Societas. Iuuenis quoque ne ſibi deeſſet tota die cilicium geſtat, & ſe ſub veſperam ſpontè flagello acriter diuerberat. Ingens rurſum tum eo veſpere, tum noctis magna parte ventus collegium impetit. Ante. XI. noctis adeſt inimicus alio aliauè comitatus, & per cubiculum, in quo cum aliis tribus iuuenis cubabat, deambulans; Cernis (*inquit ad ſociam. nam ſaga quapiam exiſtimatur*) vt iacet hic nequam? & rurſum, ô ſi aliter rem meam inſtituiſſem, non eſſet hunc ſortita finem. Ante octiduum penè me abegiſſent (*Patres intelligebat*) Interim tibi hominem cōmendo. eum quantum licuerit aſſiduè diuexa; & conuerſus ad iuuenē fremebundus; Perfide nebulo, homoq; leuiſſime & inconſtantiſſime, nunq̄ fidē mihi ſeruaſti. ô pectus ignobile ac degener. Maiores tui maluiſſēt centies corporis animęq; facere iacturā, quàm vel ſemel datam fidem violare. En tua habe, quę mihi dederas: ego viciſſim, ꝙ meum eſt reſeruabo. Et hoc dicto, bis aut ter iuuene audiente ſtrepitum fecit, velut cuiuſpiam aliquid è charta eradentis. Et rurſum ſociæ: Pergam ad locum mihi conſtitutum, tu interim huius curā habeto. Rurſumq; iuueni: Et exiſtimas perdite nequam fore, meas man⁹ vt euadas? coactus nunc tibi tua reſtituo. Tu interim & Ieſuitæ nebulones me poſthac à ſtultis, confictiſque cæremoniis veſtris liberum eſſe ſinitote: quod enim

tuum

tuum ſit, nihilomnino habeo, licet plura longè poſthac ex te ſim accepturus. Fides enim quam ſuſcepiſti iniqua eſt, & per Papas (quos vos velut ſanctiſſimos colitis, ego autem in inferno tracto pro merito) conficta. Quibus dictis & manu frigidiſſima iuuenis collo ſine omni læſione contrectato, euanuit. Ad omnia hæc iuuenis nihil reſpondit, excepto hoc vnico; videlicet, vt abiret, habere ſe Deum propitium. Inter hæc iuuenis ceteros in cubiculo altum dormientes ſuſcitare conabatur, eorum nomina inclamans; quorum vnus æger vocem audit, proſilit in pedes, & ad alterius ſani lectum accedens eum excitat. Hic ignem excutit è ſilice, ſulphur accendit, ſed, priuſquàm candelæ admoueret, violenter ab aliquo exſtinguitur, idq; ſecundò; accendit tertiò, iamque candela lumen conceperat, cùm ſimul & ſemel materia ſulphurata candelaq; reſtinguuntur. Tandem venit homini in mentem vt cereum benedictum accenderet; accendit, nec ampliùs valuit exſtingui. Habito lumine inimicus euanuit, & quamuis ſemel ac iterum dixiſſet, ſe iuueni reſtituere omnia quæ ipſius eſſent, nihil tamen ab eo iuuenis receperat. Componunt igitur ſe ad orationem, & qui lumen accenderat, ante imaginem B. Virginis Litanias recitat. Poſt mediam circiter horam ſurgens videt humi iacere chartam ſanguinolentam, attollit, eiq; porrigit, cuius erat chirographum. Hic agnito ſuo chirographo geſtire lætitia, exoſculari illud & pectori admouere: & illicò Deo omnes ſimul agunt gratias, & quatuor ſimul (tot enim erant) recitant, *Te Deum laudamus*. Et, ne fortè dæmon illud recuperare poſſet, ſigno crucis muniunt, aſpergunt aquâ benedictâ, & coronâ B. Virginis circumligant.

Dominica mane vocatur Pater, cuius curæ iuuenis erat commiſſus, oſtendunt & tradunt ei recuperatum chirographum, quod Marpurgi poſtremò conſcripſerat; in eoque eraſum è priori, cuius materiam dæmon ſuppeditarat, ſanguinem. Ne tamen doli mali quidpiam ſubeſſet, & fortè non omnia integrè reſtituta eſſent, quæ iuuenis erant in priori chirographo: iterùm de more à noſtris ad S. Catharinæ templum fuſæ ad DEVM preces, recitatæ Litaniæ, porrecta iuueni Euchariſtia; adiuratus & ſolicitatus Dæmon, vt ſi quidpiam reſiduum eſſet, quod ad iuuenem ſpectaret, illud Dei omnipotentis virtute reſtitueret. Sed quoniam iuuenis dicebat ſibi ſatis conſtare, Quod omnia integrè eſſent reſtituta, ſuumque animum eſſe per omnia quietiſſimum; placuit nihil ampliùs attentare. Quare actis diuinæ bonitati ob tam grande beneficium acceptum gratiis, recitatoque *Te Deum Laudamus* regredimur læti vniuerſi. Placuit tandem Sereniſſ. Principi Ferdinando Archiduci, & Reuerendiſſimo Secouienſi, vt ſeries tota & proceſſus pro concione populo proponeretur; quod factum eſt 18. Iunii à meridiè, & ipſum chirographum vna cum ſanguine, quo alterum deſcriptum erat, in templo noſtro per Parochum Grætienſem, iuſſu Epiſcopi, in magno hominum concurſu & frequentia combuſtum fuit. Hæc hiſtoria rei geſtæ veriſſima, in qua vides (Lector, canæ fidei tenax) omnium fermè & ſingularum Catholicarum cærimoniarum efficacitatem. de quibuſdam, alia ſubdamus.

Z QVINCTVM remedium petitur à *miſericordiæ operibus* ſatisfactoriis ieiunio, eleemoſyna, & oratione; *Eleemoſynas* commendat Canonum auctoritas [a], vt & duo reliqua. *De ieiunio*; inuenio id præcepiſſe cuidam comitiſſæ S. Auxentium Abbatem [b], & S. Procopius Monachus hoc vſus ſæpè victoriam contra dæmonem obtinuit [c], & aliis idem imperauit. Sed & Chriſti Domini teſtimonio accedente, (*Matth. 17. v. 20. Marci 9. v. 29.*) quid addendum? *De oratione* verſus quidam anonymi ſed veteris verſificatoris reperitur; *Dæmones aduerſus magna eſt oratio virtus*. & ſunt de eadem ſequentia exempla quædam, noſtrorum hominum litteris, certa fide conteſtata. Anno 1549. *quidam vni è no-*

[a] *d.c. ſi per ſortiarias.*

[b] *Metaphr. in eius vita. Feb. 14.*

[c] *Nic. Salius in eius vita. 4. Iulii. c. 1. & 5.*

ſtris confeſſus; media circiter nocte; dum pœnam pro delictis ſibi irrogatam perſoluit, repentè vidit feles, mureſque & alias beſtias colore atras aſpectuque terribiles tam multas, vt totum occupare cubiculum viderentur: quo ille viſo perterrefactus, timere cœpit ne viuus à beſtijs abriperetur. Anxius & trepidus accurrit ad Domini noſtri imaginem, magna voce opem implorans: quare omnium animalium ſpecies ſubitò euanuerunt, tanto cum impetu, ſtrepitu, & fragore, vt domus ruere videretur.] Bungi in Iapone Anno 1555. familia fuit, quam iam à 100. annis dæmones infeſtabant, & moleſtia in paſtores quaſi hæreditaria tranſibat. Paterfamil. opes omnes placandis idolis inſumpſerat. potiùs auctum iis, quàm ceſſauit malum. Triginta annorum filium dæmon occupauit, ita vt nec patrem nec matrem agnoſceret, nec quindecim diebus quicquam cibi ſumeret: ſub horum finem Patrum Societatis vnus eum acceſſit, iuſſitque vt *D. Michaëlem* nominaret. *dum Diuum nominat vehementi tremore cœpit concuti, & varios motus membrorum edere, ita vt circumſtantibus terrori fuerit. Inuocante vero Patre* DEVM PATREM & FILIVM & SPIRITVM SANCTVM, *ſubitò à dæmone liber exſtitit. Huius ſoror, paucis poſt diebus moleſtiis dæmonis agitata eſt, qui etiam in ea loquebatur. Certis temporibus patris noſtri concionibus auditis, Chriſtianam fidem ſuſcipere voluit: cùm verò ſacro fonti eſſet admouenda, conareturque principiò ſe ſacro ſigno crucis munire, tremere vehementer ac concuti cœpit. Pater preces fundebat ſollicitè, ipſa verò ſacrum* IESV *nomen & D. Michaelis proferre nitebatur, ſed magis ipſam tunc dæmon irritauit obſtringendo os & comprimendo. Tandem verò in cantum prorumpens exclamat: ſi idola Xacam & Amidam ſectarum Iaponenſium auctores reijcimus, nullusupereſt qui adorari debeat, aliaque huc ſpectantia protulit; nec eſſe, quod in iis reprehendere quiſquam poſſet. Quadam die innumeris Chriſtianis præſentibus Pater ſacrum fecit; cui quoq; intererat dæmoniaca. quo finito, rogat, qui valeret? optimè, ait, iuſſa verò D. Michaelis nomen pronunciare, tremere ac dentes ſtringere cœpit, & dæmon ſe velle exire dixit: ſed quoniã iam à tot annis ea familia pro hoſpitio vteretur, non libenter migrare. Iubet iterum pater S. Michaelis nomen proferre. Reſpondit illa, id permoleſtum eſſe, & lacrymas fundens & conquerens; quo, inquit, me vertam? Chriſtiani itaque omnes in orationes corruunt, dumque ſatis diu orant, dæmon occupatam hactenùs prædam deſeruit: ipſa verò ſubitò potum petijt. Admonita vt* IESVM & MARIAM *inuocaret, tanta ſuauitate vtrumq; protulit nomen, vt angeli vocem viderentur ſibi audire.*] Anno 1588. Brunæ in Morauia, *mulier erat in Noſocomio acerrima diaboli oppugnatione ſic oppreſſa, vt nunc aquis ſibi vitam extinguere, nunc cultro, quem gnarus nocendi porrigebat in manus, eripere moliretur, prohibentibus cunctis qui erant in valetudinario: poſt illam triennij vexationem apoplexia corripitur, obligatione linguæ loquendi vſu adempto: mittitur ad noſtros, vt pro concione populi preces efflagitent: & exoratum fuiſſe Deum, ſolutus primùm linguæ nodus, deinde anima, poſt ſacram confeſſionem peractam, oſtendit.*] Hector Boëthius quoque Scotorum res deſcribens *lib. 8.* In Marrea regione teſtatur ſe ab iis qui conſpexerant accepiſſe, quod eius verbis adſcribam; *Puella Natalibus altis forma conſpicua, complurium nobilium auerſata connubium in nefandam cum dæmone incidit conſuetudinem; quæ cùm vterum ferret, parentum rigore coacta edere ſtupratorem, adoleſcentem mira pulchritudine frequentiùs ſecum noctu, interdiu nonnunquam conueniſſe: vnde veniſſet, quouè abijſſet, neſcire ſe, reſpondit. Parentes, tametſi filiæ parum crederent, accuratiùs rem aduertentes, conſilio, quis eſſet qui gnatæ expugnaſſet pudicitiam, explorandi: cognito tertio poſt die indice ancilla ſtupratorem adeſſe recluſis foribus, accenſo thedarum ingenti numero, cubiculum ingreſſi, horrendum monſtrum, figura ſupra humanam exiſtimationem terribili, in filiæ amplexibus ſunt conſpicati. Cucurrêre ocyùs complures ad fædum excitati ſpectaculum. Inter eos ſacerdos probata vita, ſacra diſciplina non ignarus, ceteris aut trepidè abeuntibus, aut pauore terra illiſis, cùm Chriſti Apoſtoli Ioannis euangelij initium recitare orſus, ad eũ locum,* VERBVM CARO FACTVM EST, *perduxiſſet;*

malus

melius dæmon horrendo ſublato clamore, cubiculi tectum ſecum aſportans, omni ſupellectili incenſa abijt. Femina periculo ſeruata, enixa eſt monſtrum vndequaq; fædum aſpectu, quale nuſquam antea (vt ferunt) inter noſtrates viſum. Id obſtetrices, ne obſeruatum contumelia eſſet familiæ, accenſa ingenti pyra citiſſimè concremarunt.] Idem paullo antè docuit dæmonem quoq; ſuccubam oratione fugatum. *In Gareotha (inquit) regione, vico quatuordecim vix paſſuum millibus ab Aberdonia, adoleſcens multa formoſitate, corã Aberdonenſi Antiſtite quæſtus eſt palam, ſeſe à dæmone ſuccuba (vt dicunt) gratiſſima omnium quas vidiſſet forma, multis antea menſibus infeſtatum, eandem occluſis foribus noctu ad ſe ingredi, blanditijs in ſui amplexus compellere: dubia luce abire ſine ſtrepitu penè: nullo ſe poſſe modo, cũ plures attentaſſet, à tanta ac tã turpi vaſania liberari. Iubet continuò optimus Epiſcopus adoleſcentem alio ſe conferre, & vt Chriſtiana religione magis laudatis ieiunijs & orationibus plus ſolito accommodaret animum: fore vt pijs operibus intento victus cacodæmon tandem eſſet terga daturus. Euenit adoleſcenti, ſalubre conſilium religiosè exſecuto, paucos poſt dies vti venerandus Antiſtes erat præfatus.*

In litteris Iaponicis anni 1569. ita ſcribitur; *Multis in locis Bungenſis regni, vbi quidam erant ab hoſte humani generis obſeſſi, Chriſtiani facto conuentu ſola recitatione Dominicæ orationis & ſalutationis Angelicæ clara voce inſtituta, dæmonem ſæpe repulerunt.*] De *oratione* notior res [a], in confeſſo eſt etiam hæreticis: ſed qualis iſta eſſe debeat, non æquè. Inprimis maximè ſalutarem eſſe communem Eccleſię orationem Patrum teſtimoniis conſtat, Chryſoſtomi, Auguſtini, aliorumq; [b]; deinde & priuatam hominum Sanctorum, vt confirmat Glycas, Eugyppius, & Metaphraſtes. [c] Si quæras quid orandum? præcipua dignitas & efficacitas eſt, *ſymboli Apoſtolici & orationis Dominicæ*, non modò ex Canonum præſcripto, ſed & veteris æui noſtriq; experientia, vt docet multis D. Auguſtinus *libr. 2. de ſymbolo ad Catechumenos c. 1. & lib. de vtilitat. cred. cap. 22.* & exemplis aſtruit Nicol. Remigius *lib. 1. dæmonolatr. c. 13. & lib. 2. c. 4.* Nec dubito proximam his facere, *Salutationem Angelicam*, eiuſque iterationem illam adorarios globulos, quam *Roſarium* appellamus; cui licet Heidelbergenſis aliquis anonymus [d] ſuum bimonſtrem partum *ἀντιροſarium* obiecerit, calumnias tamen & apinas meras, ſub alieno nomine Ioan. Buſæus pari & lepore & robore, ante annos iam decem diſiecit: & quia Gelaſimus quidam lepidè ſibi viſus ludere in noſtrorum hominum apud Indos roſaria, deſcribam quod Satyricus legat, rideat, ſi lubet. In litteris Lud. Frois è Iaponiâ ſcriptis anno 1596. hæc narratio exſtat, Moguntiæ his verbis Latinè excuſa, fol. 179. *Nobilis quidam homo, olim magna auctoritate in hoc regno Fingano pollens, habebat filiam matrimonio cum gentili copulatam, cuius mater cum tota familia quoque erat gentilis, nullus verò Chriſtianus niſi dictus nobilis, vir bonus & religioſus. Accidit filiam ex improuisò infirmari, & quidem intra ſex dies vſq; ad mortem: quidam aiebant à dæmone obſeſſam, propterea quòd tam furioſos & inſolitos geſtus ederet, vt ægrè à duobus vel tribus hominibus teneri poſſet. Maritus & ſocer implorarunt opem Bonziorũ, ſed ſuis illi ritibus & nugis ſuperſtitioſis ne hilum quidem eam iuuare potuere. Verùm quia feminæ impendebat mors, certiorẽ reddidere eius parentẽ, octodecim milliaribus inde diſiunctum. Is celerrimè aduolat, inuenit filiam quidẽ ſpirantem, ſed mentis impotem, vt patrem ſuũ non agnoſceret. Pater ilicò mandat ſubmoueri oẽs Bonzios, alioſq; Ethnicos lectum ſtipantes: ipſe verò accepto roſario, ter Dominicam orationem & ſalutationem Angelicam aggreditur pronuntiare: femina interim nihil mutatur, ſed horribiliores potiùs geſtus, quàm priùs edit, vt à multis teneri vix poſſit. Pater redit ad præſidium roſarij, eo verberat tergum filiæ dicens: tu videre mihi dæmon aliquis, excede ex hoc corpore. Et reſpondit dæmon: non excedam. Pater, vt erat homo virtute præſtans, roſarium inijcit in eius collum, dicens: velis nolis, excedes. Tum dæmon; Tollite, inquit, roſarium, quia abſcindit mihi collum, & tunc receſſero. Reſpondit pater, minime tollã, immò funes quoſdã arripiens, minatus eſt ſe eum diuerberaturũ: & ſic dæmon exceſſit.* &c.

[a] *Tobiæ 6. & 8. Matth. 20.*
[b] *D. Chryſoſt. hom. 3. de incomprehenſib. Dei Natura Auguſt. li. 22. de ciu. Dei. c. 8. Theodoretus li. 4. Hiſt. Eccleſ. cap. 21. Sozo l. 6. c. 28.*
[c] *Glycas p. 4. Annal fol. 314. Eugypp. in vita S. Seuerini menſe Ianua. Metaphraſt. in vita S. Auxentij Abba.*
[d] *Fran. Iuniũ ferunt fuiſſe: ſed incerta fama.*

En quid in Indiis roſaria per Ieſuitas inducta. Subſannat tamen ſalſus poëta verboſiſſima Elegia contra Ieſuitas, quàm ipſe Primùm Pariſiis, poſt Lugduni Batau, iuuenculus quidam *in Odeporico* edidit. Quot doctiſſimorum poëtarum de Societate I e s v edita teſtimonia de geſtis in India & perlatis ardore fidei, poſſent opponi nupero iſti poëtæ? quem etſi mirer tàm calidè, Patris ſui, viri optimi, clariſſimi, laudatiſſimi Iuſtitiæ Sacerdotis, iudicium damnare, vt, neſcio quibus, placeat; miror tamen minùs, quia vix eſt vt Ieſuitæ talibus ambiguæ fidei hominibus placere poſſint. dici ſolet lupum beneuolum eſſe canibus gregariis non poſſe. fors etiam id à quodam inſito petulantis bilis vitio cacoëthes natum. Quibus Archilochus iſte, ſeu Hipponax, pepercit? lege quæ olim Cæſaroduni Turonum edita. Mittam quæ in Hiſpaniæ Regem [a], Sabaudiæ ducem [b], & Mariam Stvardam laudatiſſimam fæminam & Scotiæ Reginam fidei cauſſa capite truncatam [c], virulentiſſimè & calumnioſiſſimè chartis illeuit. vide quid de ſua ipſe patria [d]?

[a] *fol. 28. pag. 1.*
[b] *fol. 9. pag. 1.*
[c] *fol. 23. & 24.*
[d] *fol. 4. pag. 2.*
Electa haret. ex libro prophanorũ carmin. Auguſt. Thua. Emerii

Muſarumq́ tribunal
Quondam, cara Lutetia,
Nunc ſpelunca Cyclopum, arx Polyphemia,
Antæi latebra, Antiphatæ teges,
Et Laſtrygonis antrum,
Bebryciq́ Amyci ſpecus.

ô pium filium! quid de cunctis religioſis ordinibus? ſic ait fol. 27. p. 2.

. . . ſcelera & examina mille
Monſtraq́ ſub rigidis latitantia bardocucullis,
Virtutum regnare loco, & ſibi ſumere nomen:
Deniq́ proſtibulum, & ſparca impietatis aſylum,
Noſtra Dei tandem factum per crimina templum.

Sed dicat ſe fortè malos tantùm perſtringere; Eraſmi & commune maledicorum refugium hoc ſemper vnicum fuit. Quid de ipſa Romana fide? fol. 6. pag. 1.

. . . Luimus nocentis
Crimina Romæ.
Improbos mores, & adulterinos
Numinis cultus, tragicasq́ fraudes
Odit, & totum Deus vltor armis
Concutit orbem

Ergo Romanæ Eccleſiæ ritus colendi Numinis huic ſunt adulterini? coruum crocitatu, ranam coaxatu; Caluiniſtam verbis, agnoſcas. Ne dubita; dabit plura indicia. Quid enim de Pontifice Maximo? liberaliſſimus eſt conuiciator, non vno ſymbolo contentus. primùm pag. 2. fol. 3. ore blaſphemo euomit non in vnum, ſed in multos, vt peſtilens ructus latiùs diffundatur; ſequentia:

Tu ſeptifrontis cornua belluæ;
Et quicquid audent hinc ſocer, hinc gener;
Huiusq́ debellare ſæcli
Monſtra pijs inimica natus.

Alloquitur eum, qui tum adhuc Caluinianus, & capiti Eccleſiæ conuicium Caluinianum de Apocalyptica bellua ingerit; & Catholicos Principes *huius ſæculi monſtra* vocat *inimica pijs*. qui pij iſti? nonne hæretici quotannis in Bullâ Cœnæ Domini excommunicari ſoliti? ſed pergit fol. 6. pag. 1. linguam ſacrilegam in Cælum armare, dum canit;

fruſtrà

Fruſtrà pandet aperta
Cæli templa vicarius
Vanis pollicitis callidus artifex
Vulgi ſtulta leuis paſcere pectora.

Per ſarcaſmum vocat, *Cæli vicarium*; qui verè talis, Dei gerens locum in terris: Petri ſucceſſor. cetera de Indulgentiis hæreticum cor poëtæ huius manifeſtant. Nondum finis blaſphemiarum. fol. 28. pag. 1.

. . . *licet inuida contra*
Bellua vaticana fremat.

Bellua nunc, qui paullò ante cæli vicarius. facilè tamen antilogiam expedio. illud ironicè abs te, hoc feriò dictum. ô merito vtroque linguam eradicandam! Non contentus in ſolum Pontificem Max. incurriſſe, fædè maledicit, Purpurato concilio, & toti Senatui Vrbis æternæ. nam ſubdit,

Romanumq́, apicem pulſis tibi Roma cinædis
Reſtituat, ciueisq́, tuos, priſcumq́, Senatum.

Quid tu ſies neſcio, Deus ſcit. Nullus vir probus talia viris talibus obiiciat, ſcio. Optas etiam idololatriam, & Paganiſmum Romam reduci? parcior Symmachus, qui retinere conabatur: modeſtior Gentilis, qui conuitiis abſtinebat. Quid his tam maledicis, tam virulentis queat adiici? vnum eſt, vt orbem ferè totum, qui Catholicus, loligine ſuo perfundat fol. 29. vnico diſticho, inuoluit;

Ad prædam acciti (nam ſat Lotharingia non eſt
Vna) Quirinalis prædo, Sabaudus, Iber.

Multum remiſiſti de iniuria, qui ex *ſeptifronti vaticana bellua* ſaltem hominem, licet improbum, nempe *prædonem* feciſti *Quirinalem*. Et cùm hæc ſcripſeris, cùm hæc in lucem Turonis emiſeris, audes oculos in cælum tollere? putas te latere poſſe, vel tam ſceleroſos verſiculos ætatem laturos ſperas? Qui parcas paruulæ Societati, qui talibus Principibus, qui vrbi æternæ; qui patriæ tuæ; qui fidei Catholicæ ritibus; qui Dei vicario non peperciſti? ringere, freme, frende, ſpuma. *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Non ego tuam illam elumbem elegiam flagellabo, non tanti eſt. non quiſquam tibi reſpondebit. conuiciandi palmam retineto. Conſiderabunt Antiſtites Catholici (ceteros non moramur, quibus laus eſt diſplicere) quid aut quantum tam virulentæ, tam impudenti calumniandi licentiæ ſit credendum, quo camo & fræno tales maxillæ coërcendæ; quibus petulantia tam noxia ſit Eccleſiaſticæ diſciplinæ flagellis vindicanda. Quibus mentes rectè ſtant, nondumque odio, inuidia, hæreſi deuiarunt, credent potius Læuino Torrentio Epiſcopo Antuerpienſi *in odis*, credent Petro Angelio Bargæo *Syriados lib. 6.* poëtis clariſſimis, credent Frederico Iametio, credent Iuſto Lipſio (cui hac in re quoq; te foret æquum credere) credent aliis viris eruditione, pietate, & ſapientia ornatiſſimis; quorum exſtant elogia tuis conuiciis contraria; quæ poſſem hîc tuis oppoſita repræſentare: ſed nec tu tanti, nec me finit verecundia, nec defenſoribus iſtis veritas eget. Quod ille dicebat in tragædia.

Virtus Vlyſſis nota Danais eſt ſatis,
Nimiusq́, Phrygibus.

Id tibi dictum puta. Danaos eſſe bonos & Catholicos, Phrygas Caluinianos & Atheos. Virtutem Dei quæ ſe hominum noſtrorum labore, ſtudio, induſtria, per quatuor orbis plagas exeruit; (Deo ſit laus & gloria) tibi tuique ſimilibus inuidioſam potiùs, quam ignotam aut imitatu facilem eſſe. Sed non vacat pluribus diem verbis conterere: vt anchoras legam, monet me inſtitutum, ad quod redeo.

Digitized by Google

De recitatione AVE MARIA, & SALVE REGINA multa poteris (ſi lubet) exempla reperire apud Cantipratenſem *li. 2. Boni vniuerſalis ferè toto cap. 29.*

Non diſſimile illi Fingano, apparuit in eiuſdem Iaponiæ inſula Scichina, *quod ibid. fol. 195. narratur*, de virtute Litaniarum; Mos eſt operariorum illius ditionis tempore pluuio, vaſis aquam excipere, qua ſudo cælo irrigare poſſint hortos & agros. Quoniam verò aliquando contigit (*haut dubiè maleficio dæmonis*) vaſa, licet plena, nullam reddere, etiam poſt impedimenta omnia remota, aquam; vocarunt veneficum, qui ſuis ritibus diabolicis, & inuocationibus ſuperſtitioſis effecit, vt defluxerit, idque in multos annos perdurauit. (*En maleficium maleficio pulſum*) Hoc verò anno cùm ruſtici in Beatiſſimæ virginis confraternitatem adſcripti eſſent, & anteactæ vitæ lapſus erroreſque cum dolore animi patefeciſſent: ac ſtato tempore ad excipiendam aquam neceſſariam reuerſi, animaduerterent more ſuo non defluere: (*en tertiam fraudem dæmonis iterùm aquam ſiſtentis, vt iterùm veneficus adiretur*) non iam ampliùs ad magos, ſed ad Eccleſiam confugêre, certioremque ea de re fecerunt ſenem quendam optimum Chriſtianum, qui in Eccleſia Futaiana ſolus diù omnium fidelium perſonam ſuſtinuerat; eumque etiam atque etiam rogarunt, vt ipſe preces aliquas ſupra vas aquæ recitaret: ſe iam Magicis ſuperſtitionibus nuncium remiſiſſe. Senex purgauit ſe quantùm potuit, & re conſiderata ſecũ in hunc modum eſt ratiocinatus. Si aqua Deo annuente fluxerit, Chriſtiani fortiores, robuſtioreſq; in fide reddẽtur: ſi .a. ob mea peccata nõ fluxerit, multi in fide refrigeſcent, & pluris facient fraudes, & veneficia Satanæ, quàm ritus & preces ſacras. Tandem tamen exiſtimauit eorum voto ſatisfaciendum, multiſq; eo loco Chriſtianis comitantib. ad locum contendit, & primùm flexis genibus *Litanias de Sanctis*, deinde *Symbolum Apoſtolicum* recitauit, ac mox nulla difficultate aqua per canalẽ effluxit.] Igitur his addenda Catholica *Litaniarum* recitatio. Volunt nonnulli etiam à Claudiano Mametto hoc remedium inſtitutum cùm Viennenſes in Gallia horribiliter à dæmonibus diuexarentur. Vnde Mantuanus in 4. Faſtorum.

Vrbs ſedet ad Rhodanum, Galli dixere Viennam;
Quæ tulit aduerſos caſus, paſtore Mameto,
Et longum vexata fuit. nam fulmine crebro
Arſit, & horrificis terrarum motibus arua
Sciſſa dehiſcebant, rimis penetrantibus vſque
Ad ſtygios amnes, vbi ſunt Iouis antra profundi.
Adde lupos, qui Tartareis agitantibus vmbris
In furias acti, ne dum iumenta per agros,
Audebant laniare homines & in vrbibus ipſis.
Caſibus his perculſi omnes, diuina coacti
Quærere ſubſidia; & Diuos excire precando.
Hinc traxit Litanea ortum: tranſiuit in omnes
Relligio ſimilis paruo poſt tempore gentes.

Exſtant Litaniarum varia genera, in libro, quem P. Thomas Salius collegit; ſed plures longè in eo, qui Monachii excuſus curante *Sereniſſimo VVilhelmo Bauariæ Duce*; qui hoc æuo Caroli V. Imp. exemplum imitatus, curis Principalibus filio relictis, totum ſe pietatis ſtudio addixit. rebus aliis ſapientiſſimè geſtis, hunc feliciter omnibus laudatiſſimũ addens colophonem; gnarus, quid illud vnum porrò neceſſarium, & quæ pars melior eſſet eligenda. Ceterũ Litania olim tũ contra cetera mala omnia, tum nominatim contra ludificationes & vexationes dæmonum, ſemper vtiliſſima fuit, [a] vt plurimis teſtimoniis & argumentis egregiè probauit ex noſtris Nicol. Serrarius, erudita ſua Diſputatione

[a] vide Io. Diacon. li. 4. vita D. Greg. c. 93. & Sigibert. an. 858. Iacobũ Rabum li. contra Marbac. c. 26. Eiſingrinium li. de exorciſmo Oetingenſi. Thyræum de dæmonia. p. 3. num. 654.

tatione de Litaniis, Herbipoli edita: cuius etiã ſunt illæ aliæ piæ & eruditæ Litaniæ de Sacroſancta Trinitate, non ſemel iam excuſæ. De hoc remedio trium ſatisfactoriorum operum non pauca, nec leuiter Tyræus *p.3. de locis infeſtis c.66.*

AA SEXTVM eſt inuocatio deuota nominis *Saluatoris IESV*, vel *Chriſti*, vel *B. Deiparæ virginis*, vel petita opitulatio ab *angelo cuſtode*. De *Saluatoris nomine* docent vetuſtiſſimi quiq; Eccleſiaſtici ſcriptores, tàm conſtanter, tàm frequenter, vt putidum ſit verba eorum hîc coaceruare [a]. Tot etiam exempla reperiuntur eius efficacitatis, vt faſtidium mihi lectoris cauendum potiùs, quàm quærendi labor ſit ſubeundus. Indicabo loca, vnde qui volet petat. *recens vnum refert Ananias lib. 4. de Natura dæmon. fol. 152. vetuſtiora duo de B. Auxentio in eius vita Metaphraſt. aliud auctor vitæ S. Euphraſiæ virg. menſe Martio; aliud de S. Theodoro archymandrita Grego. presbyter. 22. April. apud Surium, & apud eundem alia quinque vel ſex; tom. 4. pag. 154. & 513. tomo. 5. pa. 827. & 892. tom. 6. p. 671. tom. 7. pa. 567. vide præterea Gretzerum lib. 3. de Sancta cruce cap. 27.* & egregium exemplum illud, quod ſuperiùs litt. R. retuli de Muſſipontano iuuene. De *B. Virgine* docet exemplum illud notum Theophili, de quo præter alios egit Honorius Auguſtodunenſis, in *Sigillo Mariæ*; & nobilis cuiuſdam Eburonici, de quo ex Cæſario egimus *li. 2.* & addi poteſt exemplum nobilis puellæ quod *ex Mori li. 1. Dialo. c. 16.* narrat Bredenbachius *lib. 2. c. 27.* item quod narraui ſup. *tom. 2. pag. 55. A.* De *Angeli cuſtodis* ope teſtis eſt Origenes *lib. 6. contra Celſum vbi eius XIIX. calumniam exagitat:* & de eadem ſatis clarè Paullinus *in vita* S. Ambroſii; & de eadem ope ſatis clara, etſi non petita, copia miram narrationem Saliſberienſis *li. 2. polycra. c. 11.* his verbis; *Dum puer vt pſalmos addiſcerem Sacerdoti traditus eſſem, qui fortè ſpeculariã magicam exercebat; contigit vt me, & paullò grandiuſculũ puerum, præmiſſis quibuſdã maleficijs, pro pedibus ſuis ſedentes ad ſpecularia ſacrilegiũ applicaret, vt in vnguibus ſacro neſcio oleo an chryſmate delibutis, vel in exterſo & leuigato corpore peluis, quod quærebat, noſtro manifeſtaretur indicio. Cùm itaque prædictis nominibus, quæ ipſo horrore, licet puerulus eſſem, dæmonum videbantur, & præmiſſis adiurationibus, quas Deo auctore neſcio, ſocius meus ſe neſcio quas imagines tenues tamen & nebuloſas, videre indicaſſet: egò quidẽ ad illud ita cæcus exſtiti, vt nihil mihi appareret niſi vnguis & peluis, & cetera quæ antea noueră. Exinde ergò ad huiuſmodi inutilis iudicatus ſum, &, quaſi qui ſacrilegia hæc impedirem, ne ad talia accederem condemnatus. Et quoties rem hãc exercere decreuerant, ego quaſi totius diuinationis impedimentum arcebar. ſic mihi in ea ætate propiciatus eſt Dominus.* [*vtiq arbitror per Angelum cuſtodem: ſed addit.*] *Cùm verò paululum proceſſiſſem, & flagitium hoc magis & magis exhorrui, & eò fortiùs confirmatus eſt horror meus, quòd cùm multos tunc nouerim, omnes antequàm deficerent, aut defectu naturæ, aut manu hoſtili, beneficio luminis orbatos vidi; vt cetera incommoda taceam, quibus in conſpectu meo à Domino aut proſtrati, aut perturbati ſunt, exceptis duobus, Sacerdote videlicet, quem præmiſi, & Diacono quodam; qui ſpeculariorum videntes plagam, effugerunt, alter ad ſinum canonicæ, alter ad portum cellulæ Cluniacenſis ſacris veſtibus inſigniti. Eoſdem tamen præ ceteris in congregationibus ſuis aduerſa plurima poſtmodum perpeſſos eſſe miſertus ſum.*]

[a] *D. Iuſtin aduerſ. Tryphon. Origen. libr. 1. cõtra Celſ. Tertullian. de corona milit. ad Scapulam, & in apolog. Cyprian. aduerſ. Demetria. D. Athanaſ. de incarnat. verbi, Climacus grad. 20.* IESV nomine cæde inimicos: neque enim in cęlo aut in terra potentiora ſunt arma.

De implorata verò & impetrata eiuſdem cuſtodis Angeli ope teſtis eſt S. Golauduch, cuius mentio apud eius coætaneum Euagrium [b]; ſed quod adſcribam, apud eũ non habetur, ſed ex Stephano Hierapolitano retulit Necephorus *Hiſtor. libr. 18. cap. 25.* eam grauiſſimè variis Perſicorum Magorum verberibus, cruciatibuſque affectam, ſemper abſque vllo medicinæ præſidio, angeli ductoris opera ſanatam fuiſſe. Quæ ad vtrumque Angeli nempe & Dei genitricis ſimul auxilium apprimè pertineat, dabo narrationem aliam, certa totius Luſitaniæ traditione notiſſimam, & à rerum D. Dominici Ordinis Hiſtoriographo Ferdinando del Caſtillo memoriæ proditam, *1. p. Hiſt. Gener. ordin. prædicator. lib. 2. c. 72, vt ex eo refert Alph. Villegas Flor. Sanct. p. 3. vita. 173.* Boncela muncipi-

[b] *libr. 6. c. 19.*

municipium Conimbricenſe eſt;ibi nobilibus parentibus natus, quidam Ægidius. hic,vix dum adoleſcens, induſtria & fauore tres Canonicatus & Prioratum vnum adeptus, omni vitio diffluebat, non indoctus humaniorum litterarum,& philoſophiæ,& medicinæ;cui,quam ſibi oportuniorem ad nequitiam rebatur, totum ſe dare, & Lutetiam eius addiſcendæ cauſa cùm cogitaret, iter aggreſſus dæmonem obuium humana in ſpecie habuit. Malus iſte viæ comes, à noto ſibi ſed ignotus, paulatim varia quærere. vt audiuit profectionis conſilium; quin tu (inquit) me potiùs audis. ſcientiam indicabo,quæ & adeptu facilis, & vſu præcipua ad dignitates voluptateſque; ipſius etiam, quam ſitis, medicinæ ſumma perfectio eſt. Necromantiam dico. dixit & perſuaſit. abducit Ægidium, & adducit in vaſtum ſpecum, propè Toletanam ciuitatem. ibi occurrere læti,& excepere venientem viri,dæmoneſque humana effigie. itur in ſpecum. exigitur non ſecreti tantùm, ſed & ligiæ fidei ſiue homagii perpetui Sacramentum. volens adigitur,& ſcedula proprio conſignata cruore,promiſſum confirmat. Septennio illic tetris artibus, & caliginoſa ſcientia imbuitur. poſt Lutetiam profectus, miros breui inter Hippocratis ſectatores progreſſus facit,& Doctoratus lauream adeptus: gliſcebant enormia magis magiſque peccata: ruebat de ſcelere in ſcelus: ambiguum erat, famâ eruditionis, an nequitiæ infamiâ maior. Sed, ô Dei bonitatem! vi,quem lenitate nequiuerat,ſtatuit trahere. Ecce tibi equitem hoplomachum,lanceam vibrantem,& intentantem miſero, irato vultu, minaci voce clamantem; *Vitam hanc moreſque deſere, ad frugem reuertere.* Subitus Ægidium terror occupauit, ſed veloci motu cum terrore inſtitutum priſtinum diſplicere deſiit. ad volutabrum luti reuerſo, poſt triduum idem ille eques iam terribilior non ſolum minatur, eadem verba repetens de mutando vitæ inſtituto; ſed lanceam pectori infigit,& vulnus, etſi non graue,imponit. Fractus animo noſter; *Dedo*, inquam, *me, faciam Domine quicquid iuſſeris.* Saulum diceres in terram deiectum. Statuit ſeriò, ſe totum Deo dicare, & quò intùs impelli ſe ſentiebat (vrgente, ſic opinor, angelo cuſtode, qui apparuerat) religioſæ alicuius inſtituto familiæ ſe addicere. Hoc animo Luſitaniam repetens, dum per Pallentiam iter habet, vbi tum Monachi Dominicani monaſterium moliebantur; ſubit cupido cernendi operis. vidit viros ſanctitate & eruditione claros, quoſdam etiam viribus & ætate defectos, delicatè olim nutritos, calcem ſubigere, ligna dolare, lapides parare, & onera humeris portare; ſumma lætitia & alacritate. Optat ſe illis iungere, petit inſtanter admitti, impetrat. Tirocinio defungitur, magna ſpe Sanctitatis futuræ excitata poſt aliquot annos miſſus Santarenum in Luſitaniam,ibi creſcebat oratione, & victoria ſui. Vnus angebat ſcrupulus, quòd penes dæmonem hæreret ſcedula illa obſcæna, & inteſtabilis. igitur ardentiùs Reginæ cælorum ſe commendabat,mali huius remedium aliquod poſtulabat,non ſine lacrymarum imbre, & continuo ſuſpiriorũ concentu. Quid neget miſericordiæ Mater ſic poſtulanti? Die quadam, cùm in ſacello templi prolixiùs oraret, apparuit illi dæmon formidabili aſpectu, deteriore vlulatu, conuicium facit, & præſtitam fidem, acceptaque beneficia petulanter exprobrat. tandem poſt multa minaciter, & proteruè,& impotenter obiecta. *faxo*(inquit)*huius te monachiſmi, & violentiæ quæ me tibi ſyngraphum hunc cogit reſtituere, nunquam ſatis pæniteat.* ſimul abiicit eũ ad pedes Ægidii, & videri deſiit. Ægidius chartulam accipit, & lacerat minutim. Nec vanæ dæmonis minæ fuere. admirandis illum modis plùs ſeptennio poſtea vexauit. mitto vexationes alias. aſſumebat monachi cuiuſdam, qui in eodem degebat monaſterio ſimilitudinẽ, & nihil non, quod excogitari inter domeſticos poſſet; moleſtiæ, Ægidio inferebat. patiebatur hic, ſed

tandem

tandem dolens malitiam illam ſerpere; & fratrem, vt putabat, illum, Deum ſic ſemper offendere; rem defert priori, & petit aliò mitti, cauſamque aperit. accerſito fratre, deprehenſus calumniator; & inſolens ab aliis, ſolitus ab Ægidio vinci, deſiit victori negotium faceſſere. Viuus tandem clarus multis non virtutibus tantùm, raptibuſque; ſed & miraculis variis, anno. 1265. mundo denaſcitur, vt cælo naſceretur. ſepultus Santareni, vt ſanctus colitur. Habetis & Deiparæ virginis vno in exemplo efficaciſſimum contra dæmones præſidium, & (quæ dixi aliis locis) præterea de ſcholis Magicis Hiſpaniæ [a], de homagio præſtando [b] & chirographo cruento [c], de repræſentandis innoxiis [d], de apparitione dæmonum & etiam angelorum [e]. Ioannes Molinetus [f] narrat Energumenarum illarum Quercetenſium, de quibus egi non ſemel, poſſeſſores dæmones inter cetera quæſtos; ſibi à *Miſericordia matre* manubias animarum plurimas quoditie eripi, necnon ab illo gigante pueri baiulo, & ab alia rotæ, & alia turris geſtatrice. ſic enim illos ſacratis *Mariæ, Chriſtophori, Catharinæ*, & *Barbaræ* nominibus abſtinentes, ad Eccleſiaſticam picturam alluſiſſe.

Quid verò prohibet me, PATRONAE virginis DEIPARAE memoriam & venerationem, alia quoque certiſſima narratione recolere, vt quàm efficax ſemper eius inuocatio contra tartaream tyrannidem fuerit Lectores intelligant? Horatius Turſellinus Hiſtoriæ Lauretanæ ſcriptor, pari elegantia & fide, rem geſtam proponit [g]: *alium porro iuuenem Lauretanæ virginis tutela ſeruauit, quem in præcipitem locum libido inſana prouexerat. Hic, vt erat proiecta cupiditatis audaciaque, in vetitas ſe effuderat voluptates. Expugnato multarum matrumfamilias pudore, immodico cuiuſdam mulieris amore flagrabat: qua cum nec prece, nec precio, nec vi, doloue potiri liceret: vltima experiri ſtatuit. Igitur conciliatum magicis cantionibus dæmonem rogitat, vt ſe voti compotem faciat, ad omnia ſe deſcendere paratum oſtendens, ſi eo, quod expeteret, frueretur. Diaboli ergo iuſſu à Chriſto deficit: ſeque totum illi dedit, tradit-que. Super hæc omnia iurat conceptis ab illo verbis, & chirographo ſuam obſtringit fidem: vſque eo impuras mentes voluptatis amor exæcat. Cæterùm, vt potius eſt, quod cupierat, fecit, vt fit, faſtidium copia: & cæleſti luce oborta, magnitudinem ſceleris ſui ſera æſtimatione perpendit. Ergo poſteaquam animum curis anxium pœnitentia ſubijt, ad veniæ ſpem erectus, cæleſtem opem ſpectare, Deum Deique parentem implorare cæpit. Inter hæc occurrit animo virgo Lauretana, eiuſque ædis Sacerdotes ampliſſima facinorum expiandorum authoritate præditi. Protinùs Deo authore ac duce Lauretum petit, haud dubius quin inibi eſſet tantis malis remedium inuenturus. Nec ſua illum fruſtrata ſpes. Lauretum vt venit, Sacerdotem idoneum nactus, re omni expoſita, conſulit, ecqua ſibi ſpes ſit reliqua ſalutis. Ille primò ſceleris atrocitate exterritus pauliſper hæſit: deinde immanitate facinoris demonſtrata; ita ſpem illi ſalutis oſtendit, ſi precibus, ieiunijs, voluntariaque corporis vexatione Deum placare penitùs inſiſtat. Cùm ille nihil omnino pœnarum recuſaret; promiſit Sacerdos ſi imperata feciſſet, ſe faciles aures ei daturum, & tantum piaculum Deo propitio vtique expiaturum. In digreſſu hominem monet, vt per triduum inedia, cilicio, flagris corpus affligeret, B. Virginis opem implorans: per eam à Deo veniam expoſcat: ſe eodem triduo rem diuinam pro ipſius incolumitate facturum. Et vtrinq; exſtitit fides. Ita triduo extracto, ſacerdos optimum ratus eſt ante abſolutionem, chyrographum à dæmone extorqueri, ne quid omninò iuris in illum haberet. Proinde hominem ab ſe dimittit monitum, vt auguſtiſſimum ſacellum ingreſſus precibus lacrymiſque Deiparam vſque eò fatigaret, dum chyrographum à diabolo extortum reciperet. Morem gerit ille, ſuæ ſalutis, ſecuritatiſque auidus, haud dubia ſpe, id ſe deprecatione Deiparæ virginis impetrare poſſe. Ergo proſtrato ante Virginem corpore, lacrymans obnixè eam precatur, vt recepto illo nefario chyrographo, ſaluti incolumitatique ſuæ conſultum velit; ingenti miraculo compos voti efficitur. Verſiculos illos ex animo iterabat;* MONSTRA TE ESSE MATREM. SVMAT PER TE

PRE-

[a] *li. 2. q. 1. ſupr.*
[b] *libr. 2. q. 4.*
[c] *li. 2. q. 12. nu. 5.*
[d] *libr. 2. q. 27. ſect. 2.*
[e] *libr. 2. q. 26. ſect. 3.*
[f] *Chron. Belgiæ anno 1490*
[g] *libr. 4. c. 33*

PRECES, QVI PRO NOBIS NATVS, TVLIT ESSE TVVS. *Talia precatus ſubito chyrographum in manus ſuas delapſum conſpicit. Itaque vix ſibimet ex inopinato gaudio credens, integrato fletu grates Virgini enixiùs agit. Inde ſacello egreſſus, lætitia exultans ad Sacerdotem accurrit: receptum Deipara beneficio ſcriptum oſtendit. Id erat tot tantiſque in Chriſtum, atque in ipſum qui ſcripſerat, diris & exſecrationibus refertum, vt facile appareret, a ſempiterno humani generis hoſte dictatum. Veruntamen tantum vinculum omni diabolica fraude potentior vis diuina diſſoluit: ita deuotum illud inferis caput, Deipara benignitate aſſeritur in libertatem filiorum Dei: ne quiſquam omnino, quamuis facinoroſus ac perditus, ſi modò ipſe perire nolit, de ſua ſalute deſperet, neu cuiquam in dubium veniat Dei clementia, qua vltrò* MATREM *ſuam reis* PATRONAM *dederit ad ſalutem.*] Hoc exemplũ gratiùs futurum ſpero, eo q; ſimul praxim quandã iuxtà tutam & facilem Confeſſariis pœnitentibuſq; proponat; cuius normam ductumque in ſimilibus admodum perplexis conſultationibus imitari poſſint: quod libri huius ſexti inſtitutum vel maximè flagitabat, à me non præteriri. Alia duo valdè illuſtria refert Cæſar. miraculor. lib. 6. c. 26. & 27. ex quibus quam efficax contra dæmonum præſtigias remedium ſit, nominis MARIAE deuota cum fide prónunciatio clariſſimè videtur. Alia ſuggerit Hiſtoria miraculorũ B. Virginis montis ſerrati, in qua multi traduntur dæmonum tyrannide, quibus ſe deuouerant, conſecratæ B. Virgini, & eius imagine inſignitæ candelæ partim ſolo adſpectu, *vt narratum Mirac. 150. fol. 138.* partim contactu, *vt miraculo. 172. fol. 147. & miracul. 237. fol. 215:* partim ſola inuocatione S. nominis & petitione auxilii, vt *miraculo. 45. fol. 60.* partim promiſſa ad hanc ædem ſacram peregrinatione, vt mirac. *289. fol. 2,6.* liberati. ſed claudat hunc §. ſanctus vir, & bonus poëta Prudentius de ſacratiſſimæ Dei genitricis contra dæmonas poteſtate agens; Cathemer. hymn. 3.

Auctor & ipſe doli coluber
Plectitur improbus, vt mulier
Colla trilinguia calce terat:
Sic coluber muliebre ſolum
Suſpicit, atque virum mulier.

Ecce venit noua progenies,
Aethere proditus alter homo,
Non luteus, velut ille prior:
Sed Deus ipſe gerens hominem,
Corporeiſque carens vitiis.

Fit caro viuida ſermo Patris:
Numine quem rutilante grauis
Non thalamo, neque iure tori,
Nec genialibus illecebris,
Intemerata puella parit.

Hoc odium vetus illud erat,
Hoc erat aſpidis atque hominis
Digladiabile diſſidium,
Quod modò cernua femineis
Vipera proteritur pedibus.

Edere namq; Deum merita
Omnia virgo venena domat:
Tractibus anguis inexplicitis
Virus inerme piger reuomit
Gramine concolor in viridi.

Quæ feritas modò non trepidat
Territa de grege candidulo?
Impauidas lupus inter oues
Triſtis obambulat, & rabidum
Sanguinis immemor os cohibet.

Agnus enim vice mirifica
Ecce leonibus imperitat,
Exagitanſque truces aquilas
Per vaga nubila, perque notos
Sidere lapſa columba fugat.

Tu mihi Chriſti columba potis,
Sanguine paſta cui cedit auis;
Tu niueus per ouile tuum
Agnus hiare lupum prohibes,
Sub iuga tigridis ora premens.

SEPTIMVM, eſt *ſignaculum Sanctæ crucis*; de cuius præconiis liber eſſet ſolidus contexendus ex Sanctorum Patrum ſcriptis, & rerum geſtarum exemplis. *Vide D. Cyprianum ſerm. de paſſione Chriſti, Originem lib. 3. in Iob, Lactant. li. 4. cap. 24. D. Antonium, apud Athanaſium, ipſum D. Athanaſium de Incarnat. verbi;* (*vt ait,* ſignum crucis tollit omnem Magiam.) *D. Gregor. Nazianz. orat. 1. in Iulian. & ad Ne-*

ad Nemeſium, D. Chryſoſt. hom. 8. in epiſt. ad Coloſſ. & homil. 50. in Mattha. D. Cyrill. Catechc. 4. de aſcenſ. Niſſenum in vita Taumaturgi. Hieronymum in vita S. Hilarionis. Auguſtinum lib. 2. de ſymbolo ad Catechumen. & ſermo. 81. de temp. Theodoretum in vita Macedonij, & lib. 3. hiſt. c. 3. & lib. 5. cap. 21. D. Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 10. Ioann. Diaconum lib. 2. vita D. Gregor. c. vlt. Thomam Cantiprat. lib. 2. cap. 57. à part. 34. apud quos exſtant memoria digniſſimæ de hac re hiſtoriæ; nec minus illuſtres aliæ, vna de incendio ſæuiſſimo quod Rhemis Diabolus excitarat, & S. Remigius ſigno crucis exſtinxit, habet Hincmarus *in eius vita*. aliud de B. Vedaſto qui crucis ſigno maleficium aliud aboleuit, teſte Albino Flacco hiſtorico vitæ eius; eodem dæmonibus præualuit ſigno D. Auxentius, teſte Metaphraſte: vt & S. Albinus teſte Fortunato, & S. Suibertus teſte Marcellino; & B. Caluppanus, teſte D. Gregorio Turonenſi, qui memoria dignam rem narrat [a], vt & de S. Niceta Theoctériſtus eius diſcipulus apud Metaphraſtem in Aprili; & de B. Vincentio Ferrerio Rauzanus [b]; & de Eutychio Patriarcha Euſtathius eius diſcipulus: qui & ſignum crucis vocat *telum dæmonibus formidabile:* hoc ſigno Macarius Patriarcha Antiochenus in Bauaria morbos pepulit, Mechliniæ incendium exſtinxit, Tornaci ſeditionem compeſcuit, vt tradidit Anonymus, *in eius vita*, qui ante quingentos annos ſcripſit. benedictione huius ſigni Theodorus archymandrita veneficium Theodori Magi vitauit, ſæpè dæmones expulit, ſolitas frugum calamitates auertit, & dæmones certis locis includebat & ſigno crucis locum obſignabat, ne cui nocere poſſent, teſte Georgio eius diſcipulo. Eodem gladio vtebatur B. Godefrid. teſte Nicolao eius æquali, *cap. 13. eius vita*; & S. Portianus, teſte Greg. Turonico *de vita Patrum c. 5.* & S. Maximus Rhegienſis, teſte Dinamio Patricio (*apud Sur. in Nouembri,*) qui & miras dæmonum præſtigias, & vnico hoc telo partam narrat victoriam. Docebat hoc S. Eligius Nouiomenſis ſuos his verbis; *Chriſtiano nec auguria, nec alia qualibet figmenta poſſunt officere: quia vbi ſignum crucis cũ timore & fide Dei præceſſerit, nihil ibi inimic⁹ nocere poterit* [c].] Fatentur hoc dęmones expulſi à S. Patapio apud Metaphraſt. *menſe Nouemb.* clamantes; *verè terribilis es, ô Nazarene, verè terribilis es, & vbique in omnes obtines imperium. Quo ergo proficiſcar? ſi in deſertum, ſi in ciuitatem, ſi vbicumq́; duxerit aliquis, tu illic præuenis: ſola crucis figura, ſolo tuo nomine nos expellens.*] Merito itaq; S. Daniel Stylites, ad effugandos dæmones, vbique *crucem, vt arma inexpugnabilia* (ait Metaphraſtes) *inferebat*. Hoc in ſigno tam feliciter vincebat S. Maurilius, vt narrat Fortunatus [d]; necnon S. Aichadrus, vt refert Fulbertus ſcriptor eius vitæ; item S. Nicetius Treuirenſis, vt prodidit Turonenſis Gregorius [e]; item ex conſilio B. Nonni pœnitens illa famoſa Pelagia, teſte Iacobo Diacono Heliopoleos; item S. Iacobus Alemannus, teſte Antonio Flaminio *vita illius cap. 11.* item S. Gallus Abbas & confeſſor, teſte Walafrido Strabo *lib. 1. vita S. Galli c. 7.* & innumeri alii. eadem enim Sanctorum omnium ſemper de hoc ſigno ac trophæo ſalutis noſtræ ſententia fuit, eadem ſęculorum omnium experientia. Nolo plura addere, velim dumtaxat legi, quod de [illegible] à S. Wulfranno miſſo vt præſtigioſum palatium Ratbodo oſtenſum [illegible] narrat Ionas Senonenſis, qui eo tempore vixit, & id ſe accepiſſe ex oc[illegible] teſtis Ouæ Preſbyteri Friſii ore ſcribit, in *vita S. Vulfranni, apud Surium menſe Martio.* Quod cur in dubium vocet, Corn. Kempenſis *li. 3. Hiſt. Friſ. c. 11.* non ſatis intelligo. Multa enim paſſim talia à grauiſſ. ſcript. prodita. Legite quod de Cabade Perſarum Rege narrat Glycas *p. 4. Annal. fol. 370.* & his addite quæ Thomas Boſſius collegit, *lib. 2. de ſignis Eccleſ. c. 8. & ſeq. & libr. 15. cap. 1.* & Sprengerus *cap. 1. q. 4. p. 2. mallei.* denique Societatis noſtræ Iacob. Grætzerus *lib. 3. de S. cruce cap. 18. & 19. cum aliquot ſequentibus*, & Pet. Thyræus *p. 3. de dæmoniac. c. 44. & lib. de locis infeſtis p. 3. cap. 68.* Sed vnum nolo prætérfluere, nota-

[a] *in vita Caluppani apud Surium. tom. 2.*

[b] *li. 1. eius vita c. 10. & libr. 2. c. 7.*

[c] *refert S. Audomenus eius æqualis libr. 2. vita Eligii ca. 26.*

[d] *vita S. Maurilii c. 3. & 6. & 21.*

[e] *vita patrum c. 17.*

tum à Franc. Bencio litteris Mediolonenſ. *Anno 1591. Sacerdos quidam Aronæ agens pollicitus erat Deo, aditurum noſtram ſocietatem idque vni è noſtris aperuit. Indignè hoc tulit dæmon ſeque ad ſolita arma conuertit. Impuris cogitationibus hominem aggreditur, ita infeſtis vt adimerent ſomnum: ſurgit è lectulo miles Chriſti, & lectitandis piorum hiſtorijs noctes ducit inſomnes. neq; hoc tulit aduerſarius, ſuſpenſam lucernam ad parietem ſic deijcit, vt effuſo oleo totum volumen fœdè prolueret. neque hoc ſatis: inter cænandum inuadit immundo afflatu: hic à menſa ſtatim in cubiculum, humiles ad Deum preces effundens humi proiectus, & pro cibo corpori flagra ingerere: cùm ſic quoque cæco igne carperetur, nudatis pedibus terram inſtitit binas horas vel ternas, dum importunus calor deferueſceret: dein conijcit ſe in cubile feſſus: viſus in eodem ſtrato videre mulierem & attingere eius comam manuum extentu: deſilit repentè attonitus, & ad lectulum conuerſis luminibus nihil videt: donec bis, teruè agnouit, timuit ludibria oculorum: idq; pluribus noctibus accidiſſe teſtatus eſt: tandem eo res proceſſit, vt miſer iturus cubitū, brachia ſibi manuſque arctè colligaret, inditis vinculis, ne in ſomno attrectarent quicquam manus errantes. fruſtrà. ſimul enim ſopor & ligabat ſenſus, breue ad tempus, & brachia ſoluebat. Sed nimirùm, quæ eſt Dei clementia, diaboli tentatio eſt infra hominum facultatem: fugauit illum qui pro caſtitate pugnabat, cùm fortiter obſtitiſſet. Rediit tamen victus ad pugnā admirabili arte. Egreſſus aliquādo ſacerdos idem ex oppido, leuandi æſtus, iuxta lacum inambulat perſoluens horarias preces Mariæ virgini. Vix ducentos paſſus proceſſerat, cùm aſſecutus eſt eum vir quidam, cum rutila barba & promiſſa, veſteque magni precij: inſidebat equo pulcherrimo atri coloris, qualis nullus illis regionibus: famuli erant à pedibus duo: cùm acceſſiſſet propiùs perhumaniter ſalutauit, numquid ad* Iubilate, *inquit, perueniſti? recitabat fortè Sacerdos illum pſalmum, & quod magis mirum, ita preſſa voce, vt exaudiret tantum ſe ipſe. tum verò equitem inter & ſacerdotem ſermo inſtitutus, hoc ordine. Prior eques ſpecie rimantis, quæ eſt animo tibi infixa cura? quæ ſollicitudo mærentem exedit? at ille diſſimulās, mihi benè eſt ac bellè: fruſtrà tibi huius rei quæſtio fuit. Cui eques. Mi homo, mihi dare verba difficile eſt; cui datum olim à Deo, vt introſpiciam, quid tacitis cogitationibus voluteni homines, agitentque. cùm ſtetiſſet Sacerdos admiratione defixus, & ſtupens loquentis habitum, corpuſque totum luſtraret luminibus, ſumpto animo. Quod, ſi tibi ea eſt virtus, effare, quæ me angit moleſtia? ſi quid fortaſſe tu plus ſcis de rebus meis, quàm ego ipſe. Cui ille: Votum Societatis Ieſuitarum: hic ſtimulus cor vellicat, hoc te quietum eſſe non ſinit. Sed tu alias res agas neceſſe eſt: ad illam tibi aditus non patebit: me vide. Suſpicatus alter, ne aliqua ratione inaudiſſet à noſtris. Non certum ſatis votum illud fecerim, necne: ſed vt ita ſit, ſi certum eſt Patribus me excludere, non abijciam animum, nec me diſcruciabo: neque enim vna eſt tantùm piè ac ſanctè Deo inſeruiendi via. Rectè iſtud quidem, ait eques, mitte illam de pectore curam. eſt tibi ea indoles ingenij, is trunc⁹ corporis, & hæc, ſuper ea, voluntas; vt vel in iſta qua nunc vteris ratione vitæ, poſſis innocentiam tueri. quod ſi me audis, aliam terram vide, vbi Deo viuas & tibi, Arona relicta. iam me ſequere, nec temerè erit conſultum rationibus tuis: optima apud me eris conditione. non lacto inanibus promiſſis. huc reſpice. hæc cùm diceret, crumenam prægrandem manu percutiebat crepantem argento. egit gratias ſacerdos. non poſſum ad præſens vti l*[illegible]*alitate tua, vt fidem meam præſtem Eccleſiæ Aronenſ. & ſubitò interfatus eques, qu*[illegible]*det, ſine publica vlla ſponſione aut chirographo? Ante. LIII æris libra (n*[illegible]* plures accepiſti) addictum habebunt. Aſſentiebatur hæc audiens non ſine admira*[illegible]* coniectura ducebatur ad ſuſpicandum, ad illius aures permanaſſe omnia ab aliquo Aronenſi. Tum paullo fidentior, Tu verò quo iter intendis? vbi habes? Pallantiæ reſpondit (nomen eſt oppidi ad lacum Verbanum) & qui ad nos appellit linter meus e, ad vicinalem vſum paratus. agebatur ab vno atq; altero remige, vtroq; pullato. aſpicit ſacerdos, & miratur non antea viſum. Nunc, ſi accipis conditionem, Pallantiæ mecum eris quamdiu voles. ſi ſtat religioſam vitā complecti, vt in vnam admittaris inſignem & Sanctitate præſtantē, curabo. Laudo egregiam humanitatē tuam, quæ ſponte vteris in hominē ignotū: ſed habeo cau-*

ſas re-

ſas remittendi. Hac ſermonum vice cùm paullum ſubſiſtere cogeretur Sacerdos. Prai, Domine, inquit, poſt paulò ſequar, nec aliter fecit ac dixit. Tum ſalutare crucis ſignum in fronte exprimens, atque in loco cordis, & penſilem corollam baccis conſertam ſacris, quîs preces numerantur, manu prehendens præcedentem ſubſequitur.] deſiere ad crucem ſubitò apparere, eques, famuli, cymba remigeſque. Quis non miretur tot contortuplicatas colubri tortuoſi fraudes, vnico Sanctæ crucis ſigno nebulæ inſtar diſſipatas? Et ſi non ſis (Lector) præoccupatus aut mente vana, nihil dubito, quin Wieri impudentiam, virulento & tortuoſo ſermone conantis eleuare, quam ipſemet prodiderat narrationem; ſis vehementer deteſtaturus. Illud quoque velim notes, & in memoriæ ſinum recondas, quod B. Fortunatus diſertè prodidit, aliquando Sanctos hiſce diuinis remediis quædam alia adhibuiſſe, dicis tantum cauſa: vt miraculorum gratiam, hoc quaſi naturalis remedii velamento (quæ illorum erat, humilitas) obumbrarent, & humanam laudem effugerent, vt de B. Radegunde Regina idem prodidit, eam crucis ſigno folium pampini addere conſueuiſſe[a].

CC OCTAVVM præbent *Sanctorum* qui in cælis beatitudine perfruuntur æterna, *reliquiæ*; de quibus illud, vt in cælis ſic in terris verum, *Nimis honorati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum*. fremant vt lubet Vigilantiani noſtri, in eorum illos Principe D. Hieronymus iam iugulauit. damnauit eos Nazianzenus, damnauit Chryſoſtomus, damnauit Ambroſius; damnant Eccleſiaſtici Annales, damnant geſta Sanctorum omnium; damnat, quæ errare non poteſt in fidei rebus, Eccleſia Catholica. [b] de innumeris pauca memorabo. Quotannis ad D. Philippi Apoſtoli ſepulcrum in Sicilia plurimos energumenos liberari; adeò vt anno 1541. pluſquam ducentæ feminæ huiuſmodi fuerint numeratæ, auctorem habeo Thomam Faſellum *libr. 10. de rebus Siculis cap. 2.* idem cernimus in Brabantiæ Gela, ad S. Dympnæ ſepulcrum; in Flandriæ Rothnaco, ad reliquias S. Hermetis. ſcribit Turonenſis puerum ægrotum, cùm hariolo traditus fuiſſet ſanandus incantationibus, ſortibus, ligaturis; pro vita morti mancipatum: alium eadem lue laborantem, ſumptis de ſepulcro S. Martini pulueribus ſanitati reſtitutum. [*d. c. 45.*] idem narrat, Iuſtinum magicis præſtigiis ac laruis mirè infeſtatum, ſuppoſuiſſe capiti frenum Conſtantini, in quo claui Dominici vnius virtus intexta, & tertia vexationis nocte quietem recepiſſe. [*de gloria Mart. libr. 1. cap. 6.*] Georgius Monachus ſcribit oleo ſanctarum reliquiarum, addito ieiunio & oratione, multos dæmoniacos à B. Auxentio ſanatos. Hanc virtutem ſepulchro S. Hereberti Colonienſis Epiſcopi, tribuit etiam Rupertus Tuitienſ. *cap. vlt. eius vita*; de ſepulcro Lutgeri Monaſterienſis Epiſcop. referunt Monachi Werdenenſes *libr. 3 vita eius cap. 6.* de lipſanis capillorum S. Vincentii Ferrerii Petrus Rauzanus, *libr. 4. vita illius cap. vlt.* de S. Guthlaci zona Felix Crolandienſis *in eius vita*; de S. Richarii corpore Albinus Flaccus, *in eius vita*. Apud Cappenburgum quidam multas malignorum dæmonum infeſtationes patiebatur; vt adiit ſepulcrum B. Godefridi omnia dæmonum phantaſmata euanuerunt[c]. Meritò itaque S. Benno Miſnenſis Epiſc. toto vitæ ſuæ tempore religioſè reliquias ſanctorum colens, eas tanquam cæleſtem quendam theſaurum venerabatur[d]. Meritò B. Ioan. Damaſcenus ſanctorum reliquias vocauit, *fontes ſalutiferos, ex quibus plurima ad nos beneficia manant, ſuauiſſimumq́ue vnguentum profluit*[e].] Meritò tot olim & hodie ad eorum ſepulchra inſtitutæ fuerũt peregrinationes, & ſuſpenſæ tot corollæ, atq; anathemata. Cauendum dumtaxat, ne quas in hoc cultu Sanctiſſimo ſuperſtitioſas cærimonias miſceamus, vt monet Silueſt. *verbo reliquia*. Sanctis enim odioſa ſuperſtitio, grata religio. Teſtata id fuit B. Glyceria martyr, ex cuius corporeis exuuiis vnguentum ſuauiſſi-

[a] *Fortunat. li. 1. vita S. Radegund.*

[b] *D. Hierony. contra Vigilãtium D. Naz. orat. de B. Cypria. circa fin. D. Chryſo. in orat cõtra Gẽtiles de ſancto Babyla, & homil. 26. in 2. ad Corin. Ambroſ ſerm. 77. & 91. Rufin. li. 2. hiſt. c. 25. Socrat. libr. 3. c. 16. Euagr. li. 1. c. 16. Sozom. libr. 7. cap. 26. Nicepho. libr. 10. c. 8. Grego. Turonen. li. 2. de glor. mart. c. 45. plures alios citat ex noſtris Io. Gibbo num eruditaDiſpu: at. de Sanctis à nu. 319. excuſa Treuiris: & Boſius lib. 15. de ſignis Eccl. ſie ca. 7. 11. & 12. & Thyr. pa. 3. de dæmonia. cap. 43. & adhuc accuratius p. 3. de locis infeſtis. cap. 67. Hi multos citant, quibus addo Theofri. Abba. ſer. de veneratione Sanctorum. & ſer. de Sanctorum reliquiis.*

[c] *Surius tomo. 7. ex Anonymo coætaneo S. Godefri.*

[d] *Emſerus ca. 25. eius vita.*

[e] *lib. 4. de ortod. fid. cap. 1.*

uiſſimum, & ſaluberrimum morbis omnibus medicamentum fluere ſolebat: quadam verò die, cùm Epiſcopus R[illegible]thi inſcienter argenteum quoddam Vaſculum emiſſet, quod Magicis mini[illegible]eriis impenſum fuerat, continuò deſiit ſacri fluor vnguenti. *Re noua perculſus Antiſtes ad preces confugit, diuinoque impulſus ſpiritu vas nouum amouit, & antiquum repoſuit, ac protinùs vnguentum ſicuti prius ſcaturire cœpit. Quocirca rem diligentius inquirens, comperit vas illud nefandis rebus ſeruiiſſe; quod ſimul atque ad Imperatoris aures peruenit, habita quæſtione, tanti criminis reum, vti par erat, ſupplicio affici iuſſit.*] *Narratur à Nicephoro lib.18.c.32.*

NONVM, in Eccleſia quoque vetuſtiſſimum, & miræ efficacitatis eſt, *aqua benedictione ſacra & ſollemni ritu ad id inſtituta*; eaque duplex, vna baptiſmalis in vigilia Paſchæ & Pentecoſtes conſecrari ſolita, quæ iure Canonico cõprobatur[a]: altera luſtralis, ſingulis Dominicis initiò primi ſacri conſecrata, nominatim ad dæmonis impetum reprimendum, & al[illegible]cula auerruncanda; iam in vſu ante Alexandri primi tempora, & ſem[illegible] Catholicis omnibus, magno cum fructu, retenta honorataq́; [b]. Meminit *in vita D. Gregorij Magni* Ioannes Diacanus monaſterii, per eius aſperſionem, à dæmonibus liberati: hodiè miraculum iſtud apud Indos ſæpè renouatur [c]. Plura referunt alii exempla. de Ioſepho quodam Epiphanius; ſcribit, cùm adhuc ille Iudæus eſſet, inſanum quendam ab eo per aquam cruce ſignatam, ſanitati reſtitutum: de femina, quæ magicis præſtigiis in equam transformata putabatur Palladius teſtatur, cum B. Macarius aquam benedixiſſet, ſuperque caput ei⁹ precatus fudiſſet, feciſſe; vt, quod erat, omnibus videntibus femina videretur [d]. Apud Theodoretum Marcellus Epiſcopus Iouis Apameni fanum cùm dirueret, atrum dæmonis ſpectrum flammæ vim ne materiam ligneam depaſceretur, impedire cernens, aquam ſignaculo crucis muniuit (*h. benedixit*;) & ea iuſſit flammam aſpergi. contactum non ferens improbus ille aufugit, & aqua quaſi oleo excitatus ignis, momento temporis fanum conſumpſit. B. Theodorus Archimandrita noxas omnes aqua benedicta ſolebat repellere; etiam morbos à dæmoniis illatos, vt *à Phentino illo apud Tantandiam; qui obnius dæmoni in forma canis ſolo illius hiatu in grauiſſimam ægritudinem inciderat: vt à Theodori cuiuſdam tribuni domo; in qua homines & animantia omnia à dæmonibus cruciabantur; & cùm domeſtici aut cœnarent, lapides ſuper menſas iaciebantur. Ex quo magnus omnes terror inuadebat, & mulierum tela rumpebantur, & tanta ſerpentium & murium multitudo domum occupabat; vt præ formidine in eam ingredi nemo auderet. Domum igitur Dei ſeruus ingreſſus, totam noctem pſallendo & Deum obſecrando traduxit: & aqua, cui benedixerat, totam domum aſpergens, eam à ſpiritibus immundis liberauit.*] Hactenus Georgius preſbyter ſæpiùs iam citatus. Idem poſtea hoc quoq́; recenſet illuſtre miraculum; *Apocomenſis vici incolæ bouem occiderunt, vt carnibus eius veſcerentur. Contigit autem vt omnes, qui ex illiu carnibus comederant, in morbum inciderent, & iacerent vt mortui. & quicquid carnis reliquum fuit, nigrum euaſit ac fœditum. Qui igitur ex carne illa non guſtarant, id, quod acciderat, viro ſancto nunciauerunt. Qui reſpondit, exitium iſtud à phalange dæmonum, qui per lebetes pertranſierãt, proueniſſe. Et cùm eo tempore non poſſet cum illis diſcedere. benedixit aqua, quam per vnum è fratribus miſit, vt periclitantes conſpergeret, eiſque bibendam propinaret. Quo facto, cuncti tanquam è ſomno ſurrexerunt, præter vnum, qui mortuus eſt. Ioannes enim procurator, cuius fratri ea calamitas contigerat, non exſpectans viri ſancti benedictionem, accurrit ad mulierem veneficam; &, dum eius incantationes adhiberet fratri, ille animam egit.*] S. Huberti Epiſcop. Leodienſis, veri dæmonomaſtygis habitaculum multiplices cateruæ dæmonum inuaſerant: id animaduertens vir Dei, puero dixit; *Vade, aqua quæ Sacerdotali conſecratione ſale admixto benedicta, & ad effugandam inimici nequitiam orationis virtute imprægnata eſt, liquorque olei itidem* (*en chriſma*) *Apo-*

[a] *c. in Sabbato, & ca. nec quenquam. de conſecr. d. 4.*
[b] *Alex. I. ep. 1. Concil. Nannetenſ. cap. 5. Rhegino lib. 1. de diſcipl. Eccleſ. c. 210.*
[c] *li. 2. epiſt. de reb. Iapon. ep. 1*
[d] *Epiphan. hæreſ. 30. Pallad. Lauſiac. c. 19. Theodoret. li. 5. hiſt. c. 21.*

DD

ſtolica

ſtolica auctoritate benedictus, huc deferentur: quorum aſpergine atque litura, mox ita effugabuntur hinc inimici virulenta phantaſmata, vt ampliùs ſua non audeat inferre machinamenta.] Hactenus Anonymus D. Huberti diſcipulus vel familiaris, ſcriptor vitæ illius. S. Eligius Nouiomenſis Epiſcopus, quinquaginta amplius energumenos ſimul, porrecta eis aqua benedicta liberauit, vt refert æqualis eius S. Audoënus a Sed & S. Laurentius Dunelmenſis in Britannia, & S. Annon Archiepiſcopus in Germania, & S. Maclouius in Galliis, aliique duo apud Petrum Cluniacenſem, ſæpè dæmones hoc rore fugauerunt [b]: nonne contumaciores dæmone Germani, Galli, Britanni Caluiniſtæ; qui tam ſacram vndam, vt hydrophobi atque lymphati auerſantur? horum vnus è numero Wierus ſcribere fuit auſus, in Græcorum Eccleſia hanc aquæ benedictionem, vt ſuperſtitioſam damnari. quæro in qua? non veteri. quomodo Theodorus, Theodoretus, Palladius approbarent? Agnoſcit aquæ benedictionem D. Dionyſius Areopagit. *c. 2. de Eccleſ. hierarch.* & in Scholiis ad eum agnoſcit Pachymer. *fol. 128.* An ergo in adhuc recentiore Schyſmatica? nihil miror hæretico tales placuiſſe duces. Sed accedant & certæ fidei quædam narrationes. *Rigæ anno 1583. Ruthenus quidam, cùm ſæpiùs moneretur, vt cum Eccleſia Romana rediret in gratiam, ſemper autem obſurdeſceret ſine pœnitentia deceſſit. Ex eo die varia ſe in eius domib. ſpectra domeſticis offerebant. aſſidentibus auferebantur menſæ, nemine comparente: cubiculorum fores, non modo peſſulis verùm etiam ſera penſili obfirmatæ, totis cardinibus euertebantur. è ſummis ædibus lapides ingentes iaciebantur pice fœdati, quos ſe tractaſſe perhibet Sacerdos è noſtris: quidam autem Polonus, quem pater idem ſe vidiſſe affirmat, adeò grauiter eſt vulneratus in vertice, vt dies aliquot iacuerit ſeminiuus. in eadem domo cùm multum ſtraminis eſſet, id totum in minutiſſimas partes comminutum eſt. Denique hæc & id genus alia cernebantur plena terroris; quæ non obſcurè quantum ſibi ius in ijs ædibus ſumpſiſſet Satanas, indicabant. ingreſſus in eas is, quem dixi, Sacerdos cum comite altero, aqua benedicta thureque adhibitis expiauit: quo exorciſmo omnis tumultus dæmonũ conquieuit, id quod multis deinde gratijs aditum Domini teſtati ſunt.*] *ita litteræ Collegij Rigenſis illius anni.*

a *lib. 2. vitæ S. Eligii. c. 20.*

b *vide Surium in vitis horũ Sanctorũ. & Cluniacenſ. li. 1. c. 7. & 14. & plura recenſentẽ de vi aquæ benedictæ Gretzerũ li. 4 de Cruce c. 36.*

In Mexicana prouincia ſedes etiam Paſcuaræ Societas noſtra poſuit, ibi circa annum 1587. (*vt litteris prouinciæ illius accepimus*) erat *Inda fœmina puer, quem cunctis noctibus cùm cubaret, eripi ſibi à latere ſentiebat, deinde reponi, quò raperetur ignara, ipſe puer interea vitali ſpiritu in dies egeſto lenta tabe properabat ad finem. huic puero ſalutare fuit in ædem ſacram deduci, & luſtrali aqua, adhibitis comprecationibus ſacris, adſpergi.*

Sequenti anno octuageſimo octauo, *Viro cuidam Treuiris mulier ruſtica neſcio quid ouorum offerebat, excipit pileo pediſſequus, mox pileum ouis expoſitis imponit capiti, & ſtatim vſqueadeò vexari cœpit dolore, vt penè deſperet. confugit neſcius quid ageret in ædem ſacram, incenſum caput immergit in vas promptum aquæ luſtralis, conualeſcit: maga comprehenſa in quæſtione dixit, oua ſic fuiſſe venenata, vt guſtantibus interitum, extuberationem tangentibus eſſent paritura.*] *Litteræ Treuirenſes anni 1588.*

Muſſiponti anno 1593. *Virgo ætate prouectior, tot incita furijs, vt obſeſſa diceretur, recitatis à Sacerdote noſtro Litanijs; infecta altera maleficijs, epota ſalutari aqua; alia vexata à maligno ſpiritu, appenſa ad collum ſacra cera cæleſtis agni ad ſe rediere, mox & confeſſæ deceſſere è vita, cùm eſſent precibus intentæ.*] *Sic Litteræ Prouinc. Franciæ illius anni.*

Franciſcus Lopezius Gomara quoque teſtatur dæmonum ludibria & apparitiones apud Indos tribus potiſſimùm remediis diſcuti & depelli ſolita efficaciſſimè; Venerabilis Sacramenti Euchariſtiæ præſentia, Crucifixi imaginibus illatis, & aquæ benedictæ aſperſione. idque non ſemel ipſos cacodæmones Indis confeſſos. *lege Hiſt. Mexicanæ cap. 235.*

DECIMVM exhibent remedium res aliæ Catholico ritu ſolitæ benedici ad hunc effectum, vt cereæ formæ orbiculares *Agnos Dei* vocamus, propter agnum vna in facie impreſſum; de quorum effectibus liber exſtat Vincentii Bonardi. multa quoque Petrus Matthæus in 7. Decretal. cùm conſecrantur à Pontifice Maximo, poſtulat ille à Deo, vt deuotè geſtantibus Deus tribuat, quæ breuiter his verſibus complexus fuit Fruſius noſter;

Poſtulat in primis ſacrati aſpectus vt agni,
Agnum ad cæleſtem concita corda leuet:
Vtque ſalutiferæ memores vitaque, neciſque,
Criminis & vitij noxia vincla terant.
Hoſtis vt inſidias Stygij ac certamina vincant,
Decipulas mundi, carnis & illecebras;
Corporeos nobis morbos, caſuſque repelli.
Præſertim horriferos, mortificoſque petit.

Item *grana benedicta, cerei benedicti, ſal benedictum, & panis benedictus.* Inter quæ panis benedictio tum ob antiquitatem, tum ob crebra miracula, celeberrima ſanè videtur. Etenim & meminit illius non vno loco D. Paullinus in Epiſtolis *: & eo vſi contra dæmones varii Sancti viri, vt B. Elphegus Cantuarienſis in Danis ſanandis (*auctor Osbernus in eius vita*) & S. Wolphelmus Abbas in morbidæ feminæ curatione (*auctor Conradus eius diſcipulus in vita S. VVolphelmi*) & B. Hildegardis, cùm improbo amore nobilem puellam Treuirenſem liberauit [*Theodoricus Abbas lib. 3. de vita S. Hildegardis cap. 9.*] & S. Marcellus Abbas Eugenii cuiuſdam vxorem ex ipſo mortis limine in vitam reduxit, vt narrat menſe Decemb. Metaphraſtes. Sed iſta ſatis multa piis, impiis nihil ſatis, vt credant; quiduis plus ſatis, vt nauſeent. *Lege, ſi lubet, Gretzerum li. 3. de S. cruce cap. 37.* Accipite & iſta ex Epiſtolari Hiſtoria paucis nota: *Drepani fuit anno 1585. paterfamilias quidã, cuius in ædibus, varia dicebantur aliquot iã menſes ex occulto voces exiſtere. familiaris is erat dæmon, qui varijs modis conabatur hominibus illudere. iaciebat ſaxa prægrandia, nullius tamen capitis detrimento: vaſa quoque domeſtica altè iaculans, non frangebat. cumq; in his tectis fidibus caneret adoleſcens, dæmon, cunctis audientibus, laſciuis cantibus proſequebatur teſtudinis ſonũ, aperteq; dæmonem ſe eſſe iactabat. cumq; ædiũ Dominus vna cum coniuge quoddam in oppidum, ad ſua negotia diſcederet, comitem ſeſe dæmon adiunxit: cùm autem ille madefactus aqua pluuia rediret, nequam ſpiritus anteuertit, ſublatiſq; de via clamoribus, præmonere domeſticos cæpit, ignem vt exſtruerent, herum iam eſſe in ianuis, totum imbribus madefactum. Verùm cùm ita ſe illudi Dominus ædium intelligeret, minitatus eſt dæmoni adducturum ſe patrem de Societate; qui è ſuis eum ſedibus exturbaret. ille verò, ne id faceret clamitare, minitarique inimicitias & odium, & quamdiu Pater in iiſdem ædibus verſaretur fore, vt ſeſe conderet & occuleret. Venit tamen herus ad patrem, & rem illi narrat ex ordine, domum etiam mutat, & ſe illis moleſtijs liberet obteſtatur. Pater, ne imperita multitudo elata cupiditate videndi, id quod fore videbatur, accurreret; ad eum ſibi proficiſcendum non cenſuit: tantum monuit vt ipſe, & tota eius familia* ablutis generali confeſſione peccatis, cæleſti pane *ſe confirmarent, cauerentq; ne quis aut ex domeſticis, aut ex externis, ſermonem cum hoſte miſcerent; neuè ex eo, vt antea fecerant, occulta perquirerent; riderent potiùs, quæ ab eo dicerentur. & vt orta ex mendacij patre planè contemnerent. Illi cùm ſe facturos recepiſſent omnia, dedit eis pater ex conſecrata* cera agni cæleſtis ſimulacrum; *quod filiæ ceruicibus, vt quæ omniũ maximè à dæmone vexabatur, insererent. Hic terrere dæmon cæpit clamoribus filiam, minitarique ni ceram illam abijceret, fore vt ei obtorto collo animam eriperet. Sed illi patris monita & conſilia ſecuti; cùm loquenti reſponſa non redderent, ſeſeq; inuicem contra hoſtem Sacramẽtorum telis armarent, facilè ſe ab eius inſidiis moleſtiiſque tutati ſunt.*]

* *vide Stepha. Duranti li. 2. de ritibus Eccleſ. Cath. cap. 58.*

In Treuirenſi ditione hoc ipſo tempore, vt ſunt plurimæ illic ſagæ; *quadã*

puerum

puerũ octo circiter annos natum, ſuis præſtigiis ac carminibus circumuentũ, in eas ſedes ſolita erat abducere, vbi per licentiam noctis ac tenebrarum nefariis luſibus indulgerent. hic ſuæ quoq; partes puero dabantur, vt dum illæ choreas conſertis manibus inter ſe ducerent; is earum ſaltationem tympano proſequeretur: nec modò ludorum erat chorique ſpectator, ſed ſæpè etiam præſtigiarum quibus illæ humanis corporibus vitiiſq; nocent. Hunc Archiepiſcopus deductum in aulam cuſtodiri iuſſit, vt Catechiſmo, cuius erat planè rudis, imbueretur: cui cùm ſacerdos noſter effigiem cæleſtis agni *de ceruicibus ſuſpendiſſet, noctu adfuit dæmon, grauiterq; puerum increpans, quòd tam facilè ſe decipi paſſus eſſet, iuſſit ceram illã, ni vapulare vellet, abiiceret? territus puer imperata fecit, continuoq; dæmon, eo quod iã metuebat amoto, ad muros vrbis eum abripit, nigroque impoſitum hirco, ad impuriſſimas ſagarum regiones momẽto transfert. Qui cùm aliquamdiu inter veneficas latitaſſet, reſtituitur iterum in Palatium, fracta implicitaque nodis reſticula, vnde cera illa pendebat.*] Is puer Archiepiſcopi & Ciuitatis petitione in Collegio noſtro incluſus ſeruatuſq; donec doceretur quæ ad diſciplinam Chriſtianam neceſſaria, vt cum poſtea rediſſet in aulam, Sacramentis religiosè munitus à dæmonum laqueis eriperetur. quod & denique factum. etſi poſtea relapſum criminis poſt aliquot annos pœnas dediſſe debitas inaudiui.

Anno ſubſequente in eadem ditione fuit adoleſcens ruſticus, ſed peracri ingenio intra quintum decimumannum. Hic non ſemel acceſſerat ad feralem locum vbi permiſti feminis mares, & ætatis teneræ maioribus dæmone magiſtro epulabantur, noctis licentia diſcrimine pudoris exſtincto. *ipſe tamen nondum Deo Deiparaque renunciarat, execrandas nondum precationes fecerat dæmone præeunte. Felis tantùm cerebrũ cùm ſumpſiſſet in cibum, decreſcente luna ſentiebat ſibi mentem imminui. Vbi Treuirenſem ingreſſus eſt vrbem, quam nũquam antea viderat; eò nimirum ducente ad ſupplicium, qui duxerat ad maleficium; vti fanaticus deductus eſt in ædes Principis, vt, ſeorſim ab aliis certa in domus parte curatus à noſtris, dæmonem excuteret. Sed cùm ei nulla à dæmone nocte daretur quies: coniuratiſque à quibus diuerberabatur, vel* cerea effigie ſacri agni *quam ad collum habebat, auulſa; Archiepiſcopo placuit mitti in Collegium Societatis: nec hic quidem fuit miſero pax, niſi ſolemni ritu cubiculo expiato. pretium erit quædam ex iis memorare, quæ ab ipſo narrabantur. ita enim ipſimet Antiſtiti ille: cùm exerceretur noſtra comeſſatio, fuit vnus è tua cohorte, qui gloriatus eſt quadam nocte (indicabat enim eam quæ fuiſſet) dormienti tibi potionem peſtiferam ingeſſiſſe, reperto ad te aditu ex occaſione* agni Dei, *quem iturus cubitum reliqueras imprudenter in menſa. quod ſi paullò capacior fuiſſet calix, mortem non effugiſſes. Certè ipſe Archiepiſcopus dixit, ſe poſt illam noctem ita infirma fuiſſe valetudine, vt per aliquot dies decumbere cogeretur. Cùm hæc dicens in magna corona nobilium non faceret fidem; ad Præfectum Vrbis, quin & te, inquit, noſtræ Lamiæ bis inuaſerunt; ſed ab ea pixidula quam fers continenter, vbi ſunt imagines binæ, & neſcio quid conſecratum* (agnum Dei *intelligebat) ſunt à conatu repulſæ. de harum geſtatione rerum confeſſus eſt præfectus.*]

Alius à dæmone obſeſſus, *canẽ magis ringendo & latrando, quã ratiocinando & loquẽdo hominẽ, ſe eſſe oſtendebat: hic à Burgundia vſq; ad nos adductus, viq; ſumma cõpulſus in templũ; non priùs deſiit canem agere, quam* agnus Dei *in collũ inſertus eſt: tum demum obmutuit, & humanitati redditus, ſalutari animum confeſſione purgauit. idẽ amuletum* alteri fuit eodem morbo laboranti.] *Ex litteris Germaniæ ſuperioris, collegii Friburgenſis,* Anno 1590. ex eadẽ Prouincia in hæc verba Oenipontani; *vt grauitati morborũ medicamentorũ reſpõdet vtilitas, terriculis diaboli opponitur multis in locis* ſacrarũ planguncularũ *vſus, ex eo genere nõnulla ponentur. Affirmabat ſe quidã inferis deſtinatũ ob ſcelera commiſſa, furiiſq; agitatus inuocabat dæmonẽ ſubinde, quẽ & adeſſe monſtrabat, pauentibus aliis, indicis intentu: hunc perſanauit vnus è noſtris mollibus primò delinitum verbis, mox etiam ad confeſſionem adductum; donata, quã piè demitteret in pectus,* bulla agni cæleſtis. *Corpus quidam animamque diro animarum prædoni*

 deuoue-

municipium Conimbricenſe eſt,ibi nobilibus parentibus natus, quidam Ægidius. hic,vix dum adoleſcens, induſtria & fauore tres Canonicatus & Prioratum vnum adeptus, omni vitio diffluebat, non indoctus humaniorum litterarum,& philoſophiæ,& medicinæ;cui,quam ſibi oportuniorem ad nequitiam rebatur, totum ſe dare, & Lutetiam eius addiſcendæ cauſa cùm cogitaret, iter aggreſſus dæmonem obuium humana in ſpecie habuit. Malus iſte viæ comes, à noto ſibi ſed ignotus, paulatim varia quærere. vt audiuit profectionis conſilium; quin tu (inquit) me potiùs audis. ſcientiam indicabo,quæ & adeptu facilis, & vſu præcipua ad dignitates voluptateſque; ipſius etiam, quam ſitis, medicinæ ſumma perfectio eſt. Necromantiam dico. dixit & perſuaſit. abducit Ægidium, & adducit in vaſtum ſpecum, propè Toletanam ciuitatem. ibi occurrere læti,& excepere venientem viri,dæmoneſque humana effigie. itur in ſpecum. exigitur non ſecreti tantùm, ſed & ligiæ fidei ſiue homagii perpetui Sacramentum. volens adigitur,& ſcedula proprio conſignata cruore,promiſſum confirmat. Septennio illic tetris artibus, & caliginoſa ſcientia imbuitur. poſt Lutetiam profectus, miros breui inter Hippocratis ſectatores progreſſus facit,& Doctoratus lauream adeptus: gliſcebant enormia magis magiſque peccata: ruebat de ſcelere in ſcelus: ambiguum erat, famâ eruditionis, an nequitiæ infamiâ maior. Sed, ô Dei bonitatem! vi,quem lenitate nequiuerat, ſtatuit trahere. Ecce tibi equitem hoplomachum,lanceam vibrantem,& intentantem miſero, irato vultu, minaci voce clamantem; *Vitam hanc moreſque deſere, ad frugem reuertere.* Subitus Ægidium terror occupauit, ſed veloci motu cum terrore inſtitutum priſtinum diſplicere deſiit. ad volutabrum luti reuerſo, poſt triduum idem ille eques iam terribilior non ſolum minatur, eadem verba repetens de mutando vitæ inſtituto; ſed lanceam pectori infigit,& vulnus,etſi non graue,imponit. Fractus animo noſter; *Dedo*,inquam, *me, faciam Domine quicquid iuſſeris.* Saulum diceres in terram deiectum. Statuit ſeriò, ſe totum Deo dicare, & quò intùs impelli ſe ſentiebat (vrgente, ſic opinor, angelo cuſtode, qui apparuerat) religioſæ alicuius inſtituto familiæ ſe addicere. Hoc animo Luſitaniam repetens, dum per Pallentiam iter habet, vbi tum Monachi Dominicani monaſterium moliebantur; ſubit cupido cernendi operis. vidit viros ſanctitate & eruditione claros, quoſdam etiam viribus & ætate defectos, delicatè olim nutritos, calcem ſubigere, ligna dolare, lapides parare, & onera humeris portare; ſumma lætitia & alacritate. Optat ſe illis iungere, petit inſtanter admitti, impetrat. Tirocinio defungitur, magna ſpe Sanctitatis futuræ excitata poſt aliquot annos miſſus Santarenum in Luſitaniam,ibi creſcebat oratione, & victoria ſui. Vnus angebat ſcrupulus, quòd penes dæmonem hæreret ſcedula illa obſcæna, & inteſtabilis. igitur ardentiùs Reginæ cælorum ſe commendabat,mali huius remedium aliquod poſtulabat,non ſine lacrymarum imbre, & continuo ſuſpiriorũ concentu. Quid neget miſericordiæ Mater ſic poſtulanti? Die quadam, cùm in ſacello templi prolixiùs oraret, apparuit illi dæmon formidabili aſpectu, deteriore vlulatu, conuicium facit, & præſtitam fidem, acceptaque beneficia petulanter exprobrat. tandem poſt multa minaciter, & proteruè,& impotenter obiecta. *faxo*(inquit)*huius te monachiſmi, & violentiæ quæ me tibi ſyngrapham hunc cogit reſtituere, nunquam ſatis pœniteat.* ſimul abiicit eũ ad pedes Ægidii, & videri deſiit. Ægidius chartulam accipit, & lacerat minutim. Nec vanæ dæmonis minæ fuere. admirandis illum modis plùs ſeptennio poſtea vexauit. mitto vexationes alias. aſſumebat monachi cuiuſdam, qui in eodem degebat monaſterio ſimilitudinẽ, & nihil non, quod excogitari inter domeſticos poſſet; moleſtiæ, Ægidio inferebat. patiebatur hic, ſed

tandem dolens malitiam illam ſerpere; & fratrem, vt putabat, illum, Deum ſic ſemper offendere; rem defert priori, & petit aliò mitti, cauſamque aperit. accerſito fratre, deprehenſus calumniator; & inſolens ab aliis, ſolitus ab Ægidio vinci, deſiit victori negotium faceſſere. Viuus tandem clarus multis non virtutibus tantùm, raptibuſque; ſed & miraculis variis, anno. 1265. mundo denaſcitur, vt cælo naſceretur. ſepultus Santareni, vt ſanctus colitur. Habetis & Deiparæ virginis vno in exemplo efficaciſſimum contra dæmones præſidium, & (quæ dixi aliis locis) præterea de ſcholis Magicis Hiſpaniæ [a], de homagio præſtando [b] & chirographo cruento [c], de repræſentandis innoxiis [d], de apparitione dæmonum & etiam angelorum [e]. Ioannes Molinetus [f] narrat Energumenarum illarum Quercetenſium, de quibus egi non ſemel, poſſeſſores dæmones inter cetera quæſtos; ſibi à *Miſericordiæ matre* manubias animarum plurimas quoditie eripi, necnon ab illo gigante pueri baiulo, & ab alia rotæ, & alia turris geſtatrice. ſic enim illos ſacratis *Mariæ, Chriſtophori, Catharinæ*, & *Barbaræ* nominibus abſtinentes, ad Eccleſiaſticam picturam alluſiſſe.

[a] li.2.q.1.ſupr.
[b] libr.2.q.4.
[c] li.2.q.12.nu.5.
[d] libr.2.q.27.ſect.2.
[e] libr.2.q.26.ſect.3.
[f] Chron. Belgiæ anno 1490

Quid verò prohibet me, PATRONAE virginis DEIPARAE memoriam & venerationem, alia quoque certiſſima narratione recolere, vt quàm efficax ſemper eius inuocatio contra tartaream tyrannidem fuerit Lectores intelligant? Horatius Turſellinus Hiſtoriæ Lauretanæ ſcriptor, pari elegantia & fide, rem geſtam proponit [g]: *alium porro iuuenem Lauretana virginis tutela ſeruauit, quem in præcipitem locum libido inſana prouexerat. Hic, vt erat proiecta cupiditatis audaciaque, in vetitas ſe effuderat voluptates. Expugnato multarum matrumfamilias pudore, immodico cuiuſdam mulieris amore flagrabat: qua cum nec prece, nec precio, nec vi, doloue potiri liceret: vltima experiri ſtatuit. Igitur conciliatum magicis cantionibus dæmonem rogitat, vt ſe voti compotem faciat, ad omnia ſe deſcendere paratum oſtendens, ſi eo, quod expeteret, frueretur. Diaboli ergo iuſſu à Chriſto deficit: ſeque totum illi dedit, traditque. Super hæc omnia iurat conceptis ab illo verbis, & chirographo ſuam obſtringit fidem: vſque eo impuras mentes voluptatis amor excæcat. Cæterùm, vt potius eſt, quod cupierat, fecit, vt fit, faſtidium copia: & cæleſti luce oborta, magnitudinem ſceleris ſui ſera æſtimatione perpendit. Ergo poſteaquam animum curis anxium pœnitentia ſubijt, ad veniæ ſpem erectus, cæleſtem opem ſpectare, Deum Deique parentem implorare cœpit. Inter hæc occurrit animo virgo Lauretana, eiuſque ædis Sacerdotes ampliſſima facinorum expiandorum authoritate præditi. Protinùs Deo authore ac duce Lauretum petit, haud dubius quin inibi eſſet tantis malis remedium inuenturus. Nec ſua illum fruſtrata ſpes. Lauretum vt venit, Sacerdotem idoneum nactus, re omni expoſita, conſulit, ecqua ſibi ſpes ſit reliqua ſalutis. Ille primò ſceleris atrocitate exterritus pauliſper hæſit: deinde immanitate facinoris demonſtrata; ita ſpem illi ſalutis oſtendit, ſi precibus, ieiunijs, voluntariaque corporis vexatione Deum placare penitùs inſiſtat. Cùm ille nihil omnino pœnarum recuſaret; promiſit Sacerdos ſi imperata feciſſet, ſe faciles aures ei daturum, & tantum piaculum Deo propitio vtique expiaturum. In digreſſu hominem monet, vt per triduum inedia, cilicio, flagris corpus affligeret, B. Virginis opem implorans: per eam à Deo veniam expoſcat: ſe eodem triduo rem diuinam pro ipſius incolumitate facturum. Et vtrinq; exſtitit fides. Ita triduo extracto, ſacerdos optimum ratus eſt ante abſolutionem, chyrographum à dæmone extorqueri, ne quid omninò iuris in illum haberet. Proinde hominem ab ſe dimittit monitum, vt anguſtiſſimum ſacellum ingreſſus precibus lacrymiſque Deiparam vſque eò fatigaret, dum chyrographum à diabolo extortum reciperet. Morem gerit ille, ſuæ ſalutis, ſecuritatiſque auidus, haud dubia ſpe, id ſe deprecatione Deiparæ virginis impetrare poſſe. Ergo proſtrato ante Virginem corpore, lacrymans obnixè eam precatur, vt recepto illo nefario chyrographo, ſaluti incolumitatique ſuæ conſultum velit; ingenti miraculo compos voti efficitur. Verſiculos illos ex animo iterabat;* MONSTRA TE ESSE MATREM. SVMAT PER TE PRE-

[g] libr.4.c.33

PRECES, QVI PRO NOBIS NATVS, TVLIT ESSE TVVS. *Talia precatus ſubito chyrographum in manus ſuas delapſum conſpicit. Itaque vix ſibimet ex inopinato gaudio credens, integrato fletu grates Virgini enixiùs agit. Inde ſacello egreſſus, lætitia exultans ad Sacerdotem accurrit: receptum Deiparæ beneficio ſcriptum oſtendit. Id erat tot tantiſque in Chriſtum, atque in ipſum qui ſcripſerat, diris & exſecrationibus refertum, vt facile appareret, a ſempiterno humani generis hoſte dictatum. Verumtamen tantum vinculum omni diabolica fraude potentior vis diuina diſſoluit: ita deuotum illud inferis caput, Deiparæ benignitate aſſeritur in libertatem filiorum Dei: ne quiſquam omnino, quamuis facinoroſus ac perditus, ſi modò ipſe perire nolit, de ſua ſalute deſperet, neu cuiquam in dubium veniat Dei clementia, qua vltrò* MATREM *ſuam reis* PATRONAM *dederit ad ſalutem.*] Hoc exemplũ gratiùs futurum ſpero, eo q; ſimul praxim quandã iuxtà tutam & facilem Confeſſariis pœnitentibuſq; proponat; cuius normam ductumque in ſimilibus admodum perplexis conſultationibus imitari poſſint: quod libri huius ſexti inſtitutum vel maximè flagitabat, à me non præteriri. Alia duo valdè illuſtria refert Cæſar. miraculor. lib. 6. c. 26. & 27. ex quibus quam efficax contra dæmonum præſtigias remedium ſit, nominis MARIAE deuota cum fide pronunciatio clariſſimè videtur. Alia ſuggerit Hiſtoria miraculorũ B. Virginis montis ſerrati, in qua multi traduntur dæmonum tyrannide, quibus ſe deuouerant, conſecratæ B. Virgini, & eius imagine inſignitæ candelæ partim ſolo adſpectu, *vt narratum Mirac. 150. fol. 138.* partim contactu, *vt miraculo. 172. fol. 147. & miracul. 237. fol. 215:* partim ſola inuocatione S. nominis & petitione auxilii, vt *miraculo. 45 fol. 60.* partim promiſſa ad hanc ædem ſacram peregrinatione, vt mirac. *289. fol. 2,6.* liberati. ſed claudat hunc §. ſanctus vir, & bonus poëta Prudentius de ſacratiſſimæ Dei genitricis contra dæmonas poteſtate agens; Cathemer. hymn. 3.

Auctor & ipſe doli coluber
Plectitur improbus, vt mulier
Colla trilinguia calce terat:
Sic coluber muliebre ſolum
Suſpicit, atque virum mulier.
Ecce venit noua progenies,
Æthere proditus alter homo,
Non luteus, velut ille prior:
Sed Deus ipſe gerens hominem,
Corporeiſque carens vitiis.
Fit caro viuida ſermo Patris:
Numine quem rutilante grauis
Non thalamo, neque iure tori,
Nec genialibus illecebris,
Intemerata puella parit.
Hoc odium vetus illud erat,
Hoc erat aſpidis atque hominis
Digladiabile diſſidium,
Quod modò cernua femineis
Vipera proteritur pedibus.
Edere namq; Deum merita
Omnia virgo venena domat:
Tractibus anguis inexplicitis
Viruſq; inerme piger reuomit
Gramine concolor in viridi.
Quæ feritas modò non trepidat
Territa de grege candidulo?
Impauidas lupus inter oues
Triſtis obambulat, & rabidum
Sanguinis immemor os cohibet.
Agnus enim vice mirifica
Ecce leonibus imperitat,
Exagitanſque truces aquilas
Per vaga nubila, perque notos
Sidere lapſa columba fugat.
Tu mihi Chriſte columba potens,
Sanguine paſta cui cedit auis;
Tu niueus per ouile tuum
Agnus hiare lupum prohibes,
Sub iuga tigridis ora premens.

SEPTIMVM, eſt *ſignaculum Sanctæ crucis*; de cuius præconiis liber eſſet ſolidus contexendus ex Sanctorum Patrum ſcriptis, & rerum geſtarum exemplis. *Vide D. Cyprianum ſerm. de paſſione Chriſti, Originem lib. 3. in Iob, Lactant. li. 4. cap. 24. D. Antonium, apud Athanaſium, ipſum D. Athanaſium de Incarnat. verbi;* (*vt ait*, ſignum crucis tollit omnem Magiam.) *D. Gregor. Nazianz. orat. 1. in Iulian. & ad Ne-*

ad Nemeſium, D. Chryſoſt. hom. 8. in epiſt. ad Coloſſ. & homil. 50. in Mattha. D. Cyrill. Cateche. 4. de aſcenſ. Niſſenum in vita Taumaturgi. Hieronymum in vita S. Hilarionis. Auguſtinum lib. 2. de ſymbolo ad Catechumen. & ſermo. 81. de temp. Theodoretum in vita Macedonij, & lib. 3. hiſt. c. 3. & lib. 5. cap. 21. D. Gregor. lib. 2. Dialog. cap. 20. Ioann. Diaconum lib. 2. vita D. Gregor. c. vlt. Thomam Cantiprat. lib. 2. cap. 57. à part. 34. apud quos exſtant memoria digniſſimæ de hac re hiſtoriæ; nec minus illuſtres aliæ, vna de incendio ſæuiſſimo quod Rhemis Diabolus excitarat, & S. Remigius ſigno crucis exſtinxit, habet Hincmarus *in eius vita*. aliud de B. Vedaſto qui crucis ſigno maleficium aliud aboleuit, teſte Albino Flacco hiſtorico vitæ eius; eodem dæmonibus præualuit ſigno D. Auxentius, teſte Metaphraſte: vt & S. Albinus teſte Fortunato, & S. Suibertus teſte Marcellino; & B. Caluppanus, teſte D. Gregorio Turonenſi, qui memoria dignam rem narrat [a], vt & de S. Niceta Theoſteriſtus eius diſcipulus apud Metaphraſtem in Aprili; & de B. Vincentio Ferrerio Rauzanus [b]; & de Eurychio Patriarcha Euſtathius eius diſcipulus: qui & ſignum crucis vocat *telum dæmonibus formidabile:* hoc ſigno Macarius Patriarcha Antiochenus in Bauaria morbos pepulit, Mechliniæ incendium exſtinxit, Tornaci ſeditionem compeſcuit, vt tradidit Anonymus, *in eius vita*, qui ante quingentos annos ſcripſit. benedictione huius ſigni Theodorus archymandrita veneficium Theodori Magi vitauit, ſæpè dæmones expulit, ſolitas frugum calamitates auertit, & dæmones certis locis includebat & ſigno crucis locum obſignabat, ne cui nocere poſſent, teſte Georgio eius diſcipulo. Eodem gladio vtebatur B. Godefrid. teſte Nicolao eius æquali, *cap. 13. eius vita*; & S. Portianus, teſte Greg. Turonico *de vita Patrum c. 5.* & S. Maximus Rhegienſis, teſte Dinamio Patricio (*apud Sur. in Nouembri,*) qui & miras dæmonum præſtigias, & vnico hoc telo partam narrat victoriam. Docebat hoc S. Eligius Nouiomenſis ſuos his verbis; *Chriſtiano nec auguria, nec alia qualibet figmenta poſſunt officere: quia vbi ſignum crucis cũ timore & fide Dei præceſſerit, nihil ibi inimic⁹ nocere poterit* [c].] Fatentur hoc dęmones expulſi à S. Patapio apud Metaphraſt. *menſe Nouemb.* clamantes; *verè terribilis es, ô Nazarene, verè terribilis es, & vbique in omnes obtines imperium. Quo ergo proficiſcar? ſi in deſertum, ſi in ciuitatem, ſi vbicumq; duxerit aliquis, tu illic præuenis: ſola crucis figura, ſolo tuo nomine nos expellens.*] Merito itaq; S. Daniel Stylites, ad effugandos dæmones, vbique *crucem, vt arma inexpugnabilia* (ait Metaphraſtes) *inferebat*. Hoc in ſigno tam feliciter vincebat S. Maurilius, vt narrat Fortunatus [d]; necnon S. Aichadrus, vt refert Fulbertus ſcriptor eius vitæ; item S. Nicetius Treuirenſis, vt prodidit Turonenſis Gregorius [e]; item ex conſilio B. Nonni pœnitens illa famoſa Pelagia, teſte Iacobo Diacono Heliopoleos; item S. Iacobus Alemannus, teſte Antonio Flaminio *vita illius cap. 11.* item S. Gallus Abbas & confeſſor, teſte Walafrido Strabo *lib. 1. vita S. Galli c. 7.* & innumeri alii. eadem enim Sanctorum omnium ſemper de hoc ſigno ac trophæo ſalutis noſtræ ſententia fuit, eadem ſęculorum omnium experientia. Nolo plura addere, velim dumtaxat legi, quod de Diacono à S. Wulfranno miſſo vt præſtigioſum palatium Ratbodo oſtenſum vidit, narrat Ionas Senonenſis, qui eo tempore vixit, & id ſe accepiſſe ex oculati teſtis Ouæ Preſbyteri Friſii ore ſcribit, in *vita S. Vulfranni, apud Surium menſe Martio*. Quod cur in dubium vocet, Corn. Kempenſis *li. 3. Hiſt. Friſ. c. 11.* non ſatis intelligo. Multa enim paſſim talia à grauiſſ. ſcript. prodita. Legite quod de Cabade Perſarum Rege narrat Glycas *p. 4. Annal. fol. 370.* & his addite quæ Thomas Boſſius collegit, *lib. 2. de ſignis Eccleſ. c. 8. & ſeq. & libr. 15. cap. 1.* & Sprengerus *cap. 1. q. 4. p. 2. mallei.* denique Societatis noſtræ Iacob. Grætzerus *lib. 3. de S. cruce cap. 18. & 19. cum aliquot ſequentibus*, & Pet. Thyræus *p. 3. de dæmoniac. c. 44. & lib. de locis infeſtis p. 3. cap. 68.* Sed vnum nolo præterfluere, nota-

Ttt tum

[a] *in vita Caluppani apud Surium. tom. 2.*

[b] *li. 1. eius vita c. 10. & libr. 2. c. 7.*

[c] *refert S. Audomenus eius æqualis libr. 2. vita Eligii ca. 26.*

[d] *vita S. Maurilii c. 3. & 6. & 21.*

[e] *vita patrum c. 17.*

tum à Franc. Bencio litteris Mediolonenſ. *Anno 1591. Sacerdos quidam Arona
agens pollicitus erat Deo, aditurum noſtram ſocietatem idque vni è noſtris aperuit. Indig-
nè hoc tulit dæmon ſeque ad ſolita arma conuertit. Impuris cogitationibus hominem ag-
greditur, ita infeſtis vt adimerent ſomnum: ſurgit è lectulo miles Chriſti, & lectitandis
piorum hiſtorijs noctes ducit inſomnes. neq; hoc tulit aduerſarius, ſuſpenſam lucernam ad
parietem ſic deijcit, vt effuſo oleo totum volumen fœdè prolueret. neque hoc ſatis: inter cæ-
nandum inuadit immundo afflatu: hic à menſa ſtatim in cubiculum, humiles ad Deum
preces effundens humi proiectus, & pro cibo corpori flagra ingerere: cùm ſic quoque cæco
igne carperetur, nudatis pedibus terram inſtitit binas horas vel ternas, dum importunus
calor deferueſceret: dein conijcit ſe in cubile feſſus: viſus in eodem ſtrato videre mulierem
& attingere eius comam manuum extentu: deſilit repentè attonitus, & ad lectulum con-
uerſis luminibus nihil videt: donec bis, teruè agnouit, timuit ludibria oculorum: idq; plu-
ribus noctibus accidiſſe teſtatus eſt: tandem eo res proceſſit, vt miſer iturus cubitũ, brachia
ſibi manuſque arctè colligaret, inditis vinculis, ne in ſomno attrectarent quicquam manus
errantes. fruſtrà. ſimul enim ſopor & ligabat ſenſus, breue ad tempus, & brachia ſoluebat.
Sed nimirùm, quæ eſt Dei clementia, diaboli tentatio eſt infra hominum facultatem: fuga-
uit illum qui pro caſtitate pugnabat, cùm fortiter obſtitiſſet. Rediit tamen victus ad pugnã
admirabili arte. Egreſſus aliquãdo ſacerdos idem ex oppido, leuandi æſtus, iuxta lacum in-
ambulat perſoluens horarias preces Mariæ virgini. Vix ducentos paſſus proceſſerat, cùm
aſſecutus eſt eum vir quidam, cum rutila barba & promiſſa, veſteque magni precij: inſide-
bat equo pulcherrimo atri coloris, qualis nullus illis regionibus: famuli erant à pedibus
duo: cùm acceſſiſſet propiùs perhumaniter ſalutauit, numquid ad* Iubilate, *inquit, perueni-
ſti? recitabat fortè Sacerdos illum pſalmum, & quod magis mirum, ita preſſa voce, vt ex-
audiret tantum ſe ipſe. tum verò equitem inter & ſacerdotem ſermo inſtitutus, hoc ordine.
Prior eques ſpecie rimantis, quæ eſt animo tibi infixa cura? quæ ſollicitudo mærentem exe-
dit? at ille diſſimulãs, mihi benè eſt ac bellè: fruſtrà tibi huius rei quæſtio fuit. Cui eques. Mi
homo, mihi dare verba difficile eſt; cui datum olim à Deo, vt introſpiciam, quid tacitis
cogitationibus volutent homines, agitentque. cùm ſtetiſſet Sacerdos admiratione defixus,
& ſtupens loquentis habitum, corpuſque totum luſtraret luminibus, ſumpto animo. Quod,
ſi tibi ea eſt virtus, effare, quæ me angit moleſtia? ſi quid fortaſſe tu plus ſcis de rebus meis,
quàm ego ipſe. Cui ille: Votum Societatis Ieſuitarum: hic ſtimulus cor vellicat, hoc te
quietum eſſe non ſinit. Sed tu alias res agas neceſſe eſt: ad illam tibi aditus non patebit: me
vide. Suſpicatus alter, ne aliqua ratione inaudiſſet à noſtris. Non certum ſatis votum il-
lud fecerim, necne: ſed vt ita ſit, ſi certum eſt Patribus me excludere; non abijciam animum,
nec me diſcruciabo: neque enim vna eſt tantùm piè ac ſanctè Deo inſeruiendi via. Rectè
iſtud quidem, ait eques, mitte illam de pectore curam. eſt tibi ea indoles ingenij, is trunc⁹ cor-
poris, & hæc, ſuper ea, voluntas; vt vel in iſta qua nunc vteris ratione vitæ, poſſis innocen-
tiam tueri. quod ſi me audis, aliam terram vide, vbi Deo viuas & tibi, Arona relicta. iam
me ſequere, nec temerè erit conſultum rationibus tuis: optima apud me eris conditione. non
lacto inanibus promiſſis. huc reſpice. hæc cùm diceret, crumenam prægrandem manu per-
cutiebat crepantem argento. egit gratias ſacerdos. non poſſum ad præſens vti liberalitate
tua, vt fidem meam præſtem Eccleſiæ Aronenſ. & ſubitò interfatus eques, quæ iſthæc fides,
ſine publica vlla ſponſione aut chirographo? Ante. LIII æris libræ (neque enim plu-
res accepiſti) addictum habebunt. Aſſentiebatur hæc audiens non ſine admiratione: ſed con-
iectura ducebatur ad ſuſpicandum, ad illius aures permanaſſe omnia ab aliquo Aronenſi.
Tum paullo fidentior, Tu verò quo iter intendis? vbi habes? Pallantiæ reſpondit (nomen eſt
oppidi ad lacum Verbanum) & qui ad nos appellit linter meus e, ad vicinalem vſum pa-
ratus. agebatur ab vno atq; altero remige, vtroq; pullato. aſpicit ſacerdos, & miratur non
antea viſum. Nunc, ſi accipis conditionem, Pallantiæ mecum eris quamdiu voles. ſi ſtat
religioſam vitã complecti, vt in vnam admittaris inſignem & Sanctitate præſtantẽ, cura-
bo. Laudo egregiam humanitatẽ tuam, qua ſpontè vteris in hominẽ ignotũ: ſed habeo cau-

ſas re-

ſas remittendi. Hac ſermonum vice cùm paullùm ſubſiſtere cogeretur Sacerdos. Prai, Domine, inquit, poſt paulò ſequar, nec aliter fecit ac dixit. Tum ſalutare crucis ſignum in fronte exprimens, atque in loco cordis, & penſilem corollam baccis conſertam ſacris, quîs preces numerantur, manu prehendens præcedentem ſubſequitur.] deſiere ad crucem ſubitò apparere, eques, famuli, cymba remigeſque. Quis non miretur tot contortuplicatas colubri tortuoſi fraudes, vnico Sanctæ crucis ſigno nebulæ inſtar diſſipatas? Et ſi non ſis (Lector) præoccupatus aut mente vana, nihil dubito, quin Wieri impudentiam, virulento & tortuoſo ſermone conantis eleuare, quam ipſemet prodiderat narrationem; ſis vehementer deteſtaturus. Illud quoque velim notes, & in memoriæ ſinum recondas, quod B. Fortunatus diſertè prodidit, aliquando Sanctos hiſce diuinis remediis quædam alia adhibuiſſe, dicis tantum [illegible] vt miraculorum gratiam, hoc quaſi naturalis remedii velamento ([illegible]orum erat, humilitas) obumbrarent, & humanam laudem effugerent[illegible]e B. Radegunde Regina idem prodidit, eam crucis ſigno folium pampini addere conſueuiſſe[a].

CC OCTAVVM præbent *Sanctorum* qui in cælis beatitudine perfruuntur æterna, *reliquiæ*; de quibus illud, vt in cælis ſic in terris verum, *Nimis honorati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum.* fremant vt lubet Vigilantiani noſtri, in eorum illos Principe D. Hieronymus iam iugulauit. damnauit eos Nazianzenus, damnauit Chryſoſtomus, damnauit Ambroſius; damnant Eccleſiaſtici Annales, damnant geſta Sanctorum omnium; damnat, quæ errare non poteſt in fidei rebus, Eccleſia Catholica. [b] de innumeris pauca memorabo. Quotannis ad D. Philippi Apoſtoli ſepulcrum in Sicilia plurimos energumenos liberari; adeò vt anno 1541. pluſquam ducentæ feminæ huiuſmodi fuerint numeratæ, auctorem habeo Thomam Faſellum *libr. 10. de rebus Siculis cap. 2.* idem cernimus in Brabantiæ Gela, ad S. Dympnæ ſepulcrum; in Flandriæ Rothnaco, ad reliquias S. Hermetis. ſcribit Turonenſis puerum ægrotum, cùm hariolo traditus fuiſſet ſanandus incantationibus, ſortibus, ligaturis; pro vita morti mancipatum: alium eadem lue laborantem, ſumptis de ſepulcro S. Martini pulueribus ſanitati reſtitutum. [*d. c. 45.*] idem narrat, Iuſtinum magicis præſtigiis ac laruis mirè infeſtatum, ſuppoſuiſſe capiti frenum Conſtantini, in quo claui Dominici vnius virtus intexta, & tertia vexationis nocte quietem recepiſſe. [*de gloria Mart. libr. 1. cap. 6.*] Georgius Monachus ſcribit oleo ſanctarum reliquiarum, addito ieiunio & oratione, multos dæmoniacos à B. Auxentio ſanatos. Hanc virtutem ſepulchro S. Hereberti Colonienſis Epiſcopi, tribuit etiam Rupertus Tuitienſ. *cap. vlt. eius vita*; de ſepulcro Lutgeri Monaſterienſis Epiſcop. referunt Monachi Werdenenſes *libr. 3 vita eius cap. 6.* de lipſanis capillorum S. Vincentii Ferrerii Petrus Rauzanus, *libr. 4. vitæ illius cap. vlt.* de S. Guthlaci zona Felix Crolandienſis *in eius vita*; de S. Richarii corpore Albinus Flaccus, *in eius vita.* Apud Cappenburgum quidam multas malignorum dæmonum infeſtationes patiebatur; vt adiit ſepulcrum B. Godefridi omnia dæmonum phantaſmata euanuerunt[c]. Meritò itaque S. Benno Miſnenſis Epiſc. toto vitæ ſuæ tempore religioſè reliquias ſanctorum colens, eas tanquam cæleſtem quendam theſaurum venerabatur[d]. Meritò B. Ioan. Damaſcenus ſanctorum reliquias vocauit, *fontes ſalutiferos, ex quibus plurima ad nos beneficia manant, ſuauiſſimumq́; vnguentum profluit*[e].] Meritò tot olim & hodie ad eorum ſepulchra inſtitutæ fuerũt peregrinationes, & ſuſpenſæ tot corollæ, atq; anathemata. Cauendum dumtaxat, ne quas in hoc cultu Sanctiſſimo ſuperſtitioſas cærimonias miſceamus, vt monet Silueſt. *verbo reliquiæ.* Sanctis enim odioſa ſuperſtitio, grata religio. Teſtata id fuit B. Glyceria martyr, ex cuius corporeis exuuiis vnguentum ſuauiſſi-

[a] *Fortunat. li. 1. vita S. Radegund.*

[b] *D. Hierony. contra Vigilãtium D. Naz. orat. de B. Cypria. circa fin. D. Chryſo. in orat cotra Gẽtiles de ſancto Babyla, & homil. 26. in 2. ad Corin. Ambroſ ſerm. 77. & 91. Rufin. li. 2. hiſt. c. 25. Socrat. libr. 3. c. 16. Euagr. li. 1. c. 16. Sozom. libr. 7. cap. 26. Niceph. libr. 10. c. 8. Grego. Turonen. li. 2. de glor. mart. c. 45. plures alios citat ex noſtris Io. Gibbonus erudita Diſputat. de Sanctis ann. 319. excuſa Treuiris: & Boſius lib. 15. de ſignis Eccleſiæ ca. 7. 11. & 12. & Thyr. pa. 3. de demonia. cap. 43. & adhuc accuratius p. 3. de locis infeſtis. cap. 67. Hi multos citant, quibus addo Theofri. Abba. ſer. de veneratione Sanctorum. & ſer. de Sanctorum reliquiis.*

[c] *Surius tomo. 7. ex Anonymo coætaneo S. Godefri.*

[d] *Emſerus ca. 25. eius vita.*

[e] *lib. 4. de orthod. fid. cap. 1.*

uiſſimum, & ſaluberrimum morbis omnibus medicamentum fluere ſolebat: quadam verò die, cùm Epiſcopus B[illegible]hi inſcienter argenteum quoddam Vaſculum emiſſet, quod Magicis mi[illegible]riis impenſum fuerat, continuò deſiit ſacri fluor vnguenti. *Re noua perculſus Antiſtes ad preces confugit, diuinoque impulſus ſpiritu vas nouum amouit, & antiquum repoſuit, ac protinùs vnguentum ſicuti prius ſcaturire cœpit. Quocirca rem diligentius inquirens, comperit vas illud nefandis rebus ſeruiiſſe; quod ſimul atque ad Imperatoris aures peruenit, habita quæſtione, tanti criminis reum, vti par erat, ſupplicio affici iuſſit.*] *Narratur à Nicephoro lib.18.c.32.*

NONVM, in Eccleſia quoque vetuſtiſſimum, & miræ efficacitatis eſt, *aqua benedictione ſacra & ſollemni ritu ad id inſtituta*; eaque duplex, vna baptiſmalis in vigilia Paſchæ & Pentecoſtes conſecrari ſolita, quæ iure Canonico cõprobatur [a]: altera luſtralis, ſingulis Dominicis initiò pri[illegible]ſacri conſecrata, nominatim ad dæmonis impetum reprimendum, & a[illegible]cula auerruncanda; iam in vſu ante Alexandri primi tempora, & ſe[illegible] Catholicis omnibus, magno cum fructu, retenta honorataq; [b]. Meminit *in vita D. Gregorij Magni* Ioannes Diacanus monaſterii, per eius aſperſionem, à dæmonibus liberati: hodiè miraculum iſtud apud Indos ſæpè renouatur [c]. Plura referunt alii exempla. de Ioſepho quodam Epiphanius; ſcribit, cùm adhuc ille Iudæus eſſet, inſanum quendam ab eo per aquam cruce ſignatam, ſanitati reſtitutum: de femina, quæ magicis præſtigiis in equam transformata putabatur Palladius teſtatur, cum B. Macarius aquam benedixiſſet, ſuperque caput ei⁹ precatus fudiſſet, feciſſe; vt, quod erat, omnibus videntibus femina videretur [d]. Apud Theodoretum Marcellus Epiſcopus Iouis Apameni fanum cùm dirueret, atrum dæmonis ſpectrum flammæ vim ne materiam ligneam depaſceretur, impedire cernens, aquam ſignaculo crucis muniuit (*h. benedixit*;) & ea iuſſit flammam aſpergi. contactum non ferens improbus ille aufugit, & aqua quaſi oleo excitatus ignis, momento temporis fanum conſumpſit. B. Theodorus Archimandrita noxas omnes aqua benedicta ſolebat repellere; etiam morbos à dæmoniis illatos, vt *à Phentino illo apud Tantandiam; qui obuius dæmoni in forma canis ſolo illius hiatu in grauiſſimam ægritudinem inciderat: vt à Theodori cuiuſdam tribuni domo; in qua homines & animantia omnia à dæmonibus cruciabantur; & cùm domeſtici aut cœnarent, lapides ſuper menſas iaciebantur. Ex quo magnus omnes terror inuadebat, & mulierum tela rumpebantur, & tanta ſerpentium & murium multitudo domum occupabat; vt præ formidine in eam ingredi nemo auderet. Domum igitur Dei ſeruus ingreſſus, totam noctem pſallendo & Deum obſecrando traduxit: & aqua, cui benedixerat, totam domum aſpergens, eam à ſpiritibus immundis liberauit.*] Hactenus Georgius preſbyter ſæpiùs iam citatus. Idem poſtea hoc quoq; recenſet illuſtre miraculum; *Apocomenſis vici incolæ bouem occiderunt, vt carnibus eius veſcerentur. Contigit autem vt omnes, qui ex illis carnibus comederant, in morbum inciderent, & iacerent vt mortui. & quicquid carnis reliquum fuit, nigrum euaſit ac fœditum. Qui igitur ex carne illa non guſtarant, id, quod acciderat, viro ſancto nunciauerunt. Qui reſpondit, exitium iſtud à phalange dæmonum, qui per lebetes pertranſierãt, proueniſſe. Et cùm eo tempore non poſſet cum illis diſcedere. benedixit aqua, quam per vnum è fratribus miſit, vt periclicantes conſpergeret, eiſque bibendam propinaret. Quo facto, cuncti tanquam è ſomno ſurrexerunt, præter vnum, qui mortuus eſt. Ioannes enim procurator, cuius fratri ea calamitas contigerat, non exſpectans viri ſancti benedictionem, accurrit ad mulierem veneficam; &, dum eius incantationes adhiberet fratri, ille animam egit.*] S. Huberti Epiſcop. Leodienſis, veri dæmonomaſtygis habitaculum multiplices cateruæ dæmonum inuaſerant: id animaduertens vir Dei, puero dixit; *Vade, aqua quæ Sacerdotali conſecratione ſale admixto benedicta, & ad effugandam inimici nequitiam orationis virtute impregnata eſt, liquorque olei itidem (eu chriſma) Apoſtolica*

DD

[a] *c. in Sabbato, & ca. nec quenquam. de conſecr. d. 4.*
[b] *Alex. I. ep. 1. Concil. Nannetenſ. cap. 5. Rhegino lib. 1. de diſcipl. Eccleſ. c. 210.*
[c] *li. 2. epiſt. de reb. Iapon. ep. 1*
[d] *Epiphan. hæreſ. 30. Pallad. Lanſiac. c. 19. Theodoret. li. 5. hiſt. c. 21.*

ſtolica auctoritate benedictus, huc deferatur; quorum aſpergine atque litura, mox ita effugabuntur hinc inimici virulenta phantaſmata, vt amplius ſua non audeat inferre machinamenta.] Hactenus Anonymus D. Huberti diſcipulus vel familiaris, ſcriptor vitæ illius. S. Eligius Nouiomenſis Epiſcopus, quinquaginta amplius energumenos ſimul, porrecta eis aqua benedicta liberauit, vt refert æqualis eius S. Audoënus [a] Sed & S. Laurentius Dunelmenſis in Britannia, & S. Annon Archiepiſcopus in Germania, & S. Maclouius in Galliis, aliique duo apud Petrum Cluniacenſem, ſæpè dæmones hoc rore fugauerunt [b]: nonne contumaciores dæmone Germani, Galli, Britanni Caluiniſtæ; qui tam ſacram vndam, vt hydrophobi atque lymphati auerſantur? horum vnus è numero Wierus ſcribere fuit auſus, in Græcorum Eccleſia hanc aquæ benedictionem, vt ſuperſtitioſam damnari. quæro in qua? non veteri. quomodo Theodorus, Theodoretus, Palladius approbarent? Agnoſcit aquæ benedictionem D. Dionyſius Areopagit. *c. 2. de Eccleſ. hierarch.* & in Scholiis ad eum agnoſcit Pachymer. *fol. 128.* An ergo in adhuc recentiore Schyſmatica? nihil miror hæretico tales placuiſſe duces. Sed accedant & certæ fidei quædam narrationes. *Rigæ anno 1583. Ruthenus quidam, cùm ſæpiùs moneretur, vt cum Eccleſia Romana rediret in gratiam, ſemper autem obſurdeſceret ſine pænitentia deceſſit. Ex eo die varia ſe in eius domib. ſpectra domeſticis offerebant. aſſidentibus auferebantur menſa, nemine comparente: cubiculorum fores, non modo peſſulis verùm etiam ſera penſili obfirmata, totis cardinibus euertebantur. è ſummis ædibus lapides ingentes iaciebantur pice fædati, quos ſe tractaſſe perhibet Sacerdos è noſtris: quidam autem Polonus, quem pater idem ſe vidiſſe affirmat, adeò grauiter eſt vulneratus in vertice, vt dies aliquot iacuerit ſeminecis. in eadem domo cùm multum ſtraminis eſſet, id totum in minutiſſimas partes comminutum eſt. Denique hæc & id genus alia cernebantur plena terroris; quæ non obſcurè quantum ſibi ius in iis ædibus ſumpſiſſet Satanas, indicabant. ingreſſus in eas is, quem dixi, Sacerdos cum comite altero, aqua benedicta thureque adhibitis expiauit: quo exorciſmo omnis tumultus dæmonū conquieuit, id quod multis deinde gratiis adium Domini teſtati ſunt.*] *ita littera Collegij Rigenſis illius anni.*

[a] *lib. 2. vita S. Eligii c. 20.*

[b] *vide Surium in vitis horū Sanctorū. & Cluniacenſ. li. 1. c. 7. & 14. & plura recenſentē de vi aquæ benedictæ Gretzerū li. 4 de Cruce c. 36.*

In Mexicana prouincia ſedes etiam Paſcuaræ Societas noſtra poſuit, ibi circa annum 1587. (*vt litteris prouinciæ illius accepimus*) erat *Indæ fœminæ puer, quem cunctis noctibus cùm cubaret, eripi ſibi à latere ſentiebat, deinde reponi, quò raperetur ignara, ipſe puer interea vitali ſpiritu in dies egeſto lenta tabe properabat ad finem. huic puero ſalutare fuit in ædem ſacram deduci, & luſtrali aqua, adhibitis comprecationibus ſacris, adſpergi.*

Sequenti anno octuageſimo octauo, *Viro cuidam Treuiris mulier ruſtica neſcio quid ouorum offerebat, excipit pileo pediſſequus, mox pileum ouis expoſitis imponit capiti, & ſtatim vſqueadeò vexari cæpit dolore, vt penè deſiperet. confugit neſcius quid ageret in ædem ſacram, incenſum caput immergit in vas promptum aquæ luſtralis, conualeſcit: maga comprehenſa in quæſtione dixit, oua ſic fuiſſe venenata, vt guſtantibus interitum, extuberationem tangentibus eſſent paritura.*] *Litteræ Treuirenſes anni 1588.*

Muſſiponti anno 1593. *Virgo ætate prouectior, tot incita furiis, vt obſeſſa diceretur, recitatis à Sacerdote noſtro Litaniis; infecta altera maleficiis, epota ſalutari aqua; alia vexata à maligno ſpiritu, appenſa ad collum ſacra cera cæleſtis agni ad ſe rediere, mox & confeſſæ deceſſere è vita, cùm eſſent precibus intentæ.*] *Sic Litteræ Prouinc. Franciæ illius anni.*

Franciſcus Lopezius Gomara quoque teſtatur dæmonum ludibria & apparitiones apud Indos tribus potiſſimùm remediis diſcuti & depelli ſolita efficaciſſimè; Venerabilis Sacramenti Euchariſtiæ præſentia, Crucifixi imaginibus illatis, & aquæ benedictæ aſperſione. idque non ſemel ipſos cacodæmones Indis confeſſos. *lege Hiſt. Mexicanæ cap. 235.*

puerũ octo circiter annos natum, ſuis præſtigiis ac carminibus circumuentũ, in eas ſedes ſolita erat abducere, vbi per licentiam noctis ac tenebrarum nefariis luſibus indulgerent. hic ſua quoq; partes puero dabantur, vt dum ille choreas confertis manibus inter ſe ducerent, is earum ſaltationem tympano proſequeretur: nec modò ludorum erat chorique ſpectator, ſed ſæpè etiam præſtigiarum quibus illa humanis corporibus vitiiſq; nocent. Hunc Archiepiſcopus deductum in aulam cuſtodiri iuſſit, vt Catechiſmo, cuius erat planè rudis, imbueretur: cui cùm ſacerdos noſter effigiem cæleſtis agni de ceruicibus ſuſpendiſſet, noctu adfuit dæmon, grauiterq; puerum increpans, quòd tam facilè ſe decipi paſſus eſſet, iuſſit ceram illã, ni vapulare vellet, abiycere? territus puer imperata fecit, continuoq; dæmon, eo quod iã metuebat amoto, ad muros vrbis eum abripit, nigroque impoſitum hirco, ad impuriſſimas ſagarum regiones momẽto transfert. Qui cùm aliquamdiu inter veneficas latitaſſet, reſtituitur iterum in Palatium, fracta implicitaque nodis reſticula, vnde cera illa pendebat.] Is puer Archiepiſcopi & Ciuitatis petitione in Collegio noſtro incluſus ſeruatuſq, donec doceretur quæ ad diſciplinam Chriſtianam neceſſaria. vt cum poſtea rediſſet in aulam, Sacramentis religioſè munitus à dæmonum laqueis eriperetur. quod & denique factum. etſi poſtea relapſum criminis poſt aliquot annos pœnas dediſſe debitas inaudiui.

Anno ſubſequente in eadem ditione fuit adoleſcens ruſticus, ſed peracri ingenio intra quintum decimumannum. Hic non ſemel acceſſerat ad feralem locum vbi permiſti feminis mares, & ætatis teneræ maioribus dæmone magiſtro epulabantur, noctis licentia diſcrimine pudoris exſtincto. ipſe tamen nondum Deo Deiparaque renunciarat, execrandas nondum precationes fecerat dæmone præeunte. Felis tantùm cerebrũ cùm ſumpſiſſet in cibum, decreſcente luna ſentiebat ſibi mentem imminui. Vbi Treuirenſem ingreſſus eſt vrbem, quam nũquam antea viderat; eò nimirum ducente ad ſupplicium, qui duxerat ad maleficium; vti fanaticus deductus eſt in ædes Principis, vt, ſeorſim ab aliis certa in domus parte curatus à noſtris, dæmonem excuteret. Sed cùm ei nulla à dæmone nocte daretur quies: coniuratiſque à quibus diuerberabatur, vel cerea effigie ſacri agni quam ad collum habebat, auulſa; Archiepiſcopo placuit mitti in Collegium Societatis: nec hic quidem fuit miſero pax, niſi ſolemni ritu cubiculo expiato. pretium erit quædam ex iis memorare, quæ ab ipſo narrabantur. ita enim ipſimet Antiſtiti ille: cùm exerceretur noſtra comeſſatio, fuit vnus è tua cohorte, qui gloriatus eſt quadam nocte (indicabat enim eam quæ fuiſſet) dormienti tibi potionem peſtiferam ingeſſiſſe, reperto ad te aditu ex occaſione agni Dei, quem iturus cubitum reliqueras imprudenter in menſa. quod ſi paullò capacior fuiſſet calix, mortem non effugiſſes. Certè ipſe Archiepiſcopus dixit, ſe poſt illam noctem ita infirma fuiſſe valetudine, vt per aliquot dies decumbere cogeretur. Cùm hæc dicens in magna corona nobilium non faceret fidem; ad Præfectum Vrbis, quin & te, inquit, noſtra Lamia bis inuaſerunt; ſed ab ea pixidula quam fers continenter, vbi ſunt imagines binæ, & neſcio quid conſecratum (agnum Dei intelligebat) ſunt à conatu repulſæ. de harum geſtatione rerum confeſſus eſt præfectus.]

Alius à dæmone obſeſſus, canẽ magis ringendo & latrando, quã ratiocinando & loquẽdo hominẽ, ſe eſſe oſtendebat: hic à Burgundia vſq; ad nos adductus, viq; ſumma cõpulſus in templũ; non priùs deſiit canem agere, quam agnus Dei in collũ inſertus eſt: tum demum obmutuit, & humanitati redditus, ſalutari animum confeſſione purgauit. idẽ amuletum alteri fuit eodem morbo laboranti.] Ex litteris Germaniæ ſuperioris, collegij Friburgenſis, Anno 1590. ex eadẽ Prouincia in hæc verba Oenipontani; vt grauitati morborũ medicamentorũ reſpõdet vtilitas, terriculis diaboli opponitur multis in locis ſacrarũ planguncularũ vſus. ex eo genere nõnulla ponentur. Affirmabat ſe quidã inferis deſtinatũ ob ſcelera commiſſa, furiiſq; agitatus inuocabat dæmonẽ ſubinde, quẽ & adeſſe monſtrabat, pauentibus aliis, indicis intentu: hunc perſanauit vnus è noſtris mollibus primò delinitum verbis, mox etiam ad confeſſionem adductum; donata, quã piè demitteret in pectus, bulla agni cæleſtis. Corpus quidam animamque diro animarum prædoni

denouerat tempore præſtituto: hora ferè inſtante,(vt ſæpè praua conſilia, & nimiùm calida reputantur poſt factum) mæſtus atque anxius adit ſacerdotem: cum dum conſulit trementibus labris, deerrantibus oculis, repentino pauore; Opem, exclamat, infelici, opem. quin tu expedis, pater, auxiliare aliquod ſacrum. Quærenti noſtro, ecquid noui? Aſtat, inquit, ante oſtium hoſtis, operiens abeuntem & hoſtili vultu minitans raptum ex condicto. ergo huic quoq; ſimile remedium allatum eſt. Neq; hæc ſunt fama incognita. Ruſticus cùm inaudiſſet Oeniponti agere viros, qui veneficia & præſtigias certis medicaminibus abigerent; in collegium venit, medicinam (hoc verbo vtebatur) petens aduerſus diabolum. interrogatus quid intelligeret nomine medicinæ: haud ſcio, reſpondit: nihil enim præter auditum habeo: ſed iſtud quidquid eſt, quod diabolum fuget. Data igitur particula cerea, quam ſalutarem ſenſit adeò, vt paullo poſt vni è noſtris per ipſius oppidum iter facienti, cùm propterea obſideretur à pluribus, ſeptuaginta ampliùs fuerint diſpertiendæ.]

Tum etiam è Turonenſi collegio perſcriptum; *Puella recens nuptui collocata, poſt horarum trium irritam luctam cum horrendo ſpectro, ſono vocis motuq; corporis energumenam referebat: mox breui geſtatione ſacratæ agni imaginis, quam à nobis acceperat, eſt in priſtinum reſtituta.*]

Sub idem tempus Auenioni mulier maligno vexata ſpiritu, *cui ſuaſerat vnus è noſtris vt conueniret ſacerdotem (dato interea parentibus cœleſti agno, quem ignaræ inſuerunt in veſtem) cùm conſilium obliniſcitur, aut differt; à quatuor quaſi felibus per feneſtram raptata eſt ſupra domeſticum tectum: mox audiuit humana voce minantem præcipitium, niſi ceream imaginem abijceret, quam in veſte habebat. Intellexit illa quid eſſet, & agnouit ſuaſores mali. ergo magno animo negauit facturam, ſtatimq; conuerſa ad preces, relicta eſt (vt eam inuenit maritus excitatus clamoribus) de tecto ſuſpenſa.*]

Anno 1590. Treuiris *acceptam adoleſcens iniuriam, cum inſigni rerum iactura, à quibus minimè debebat ferebat iniquiùs quàm Chriſtianũ deceret: ita dolore atrox & mœroris immodicus, cùm ſub crepuſculum ſolus obambulat, dæmonem haut occaſionum ignarum, aut ſegnem, obuium habuit, effigie viri nobilis, atro colore: exhorruit primùm, ſed ſalus dicta timorem dempſit. Quærenti cauſam triſtitiæ, reſpondet quod erat: tum dæmon præciſam omnem ſpem recipiendæ pecuniæ per validiorum potentiam interuerſa: proinſe ſequatur: compenſaturum omnia leui negotio: Cui adoleſcens. A notis mihi & ab amicis imponitur, & habebo fidem ignoto, & quem nunc primùm adſpexi? bone Deus. Hoc extremo dicto velut fulminatum monſtrum hominis in auram ceſſit. poſtridie eadem hora idem agitanti, offert ſe mulier amœno cultu, orat breue ſpacium ſecreti receſſus: abnegat iuuenis: inſtantem, repellit. Exin ſuadet illa, proferat è cubiculo gladium, & in aduerſum parietem impingat: recuſat principiò: demùm, neſcius quid ageret (aut cura abſtulerat mentem) morem gerit: inter feriendum parietem, Deus bene vertat, exclamat: hoc quoque ſecundum fulmen dæmonem abegit. Rediit & tertiò (hærebat enim adhuc infixa animo ſolicitudo, & pellax non deſerebat) mulierem aſſimulat pollentem ætate ac forma: in ſtuprum illicit laſciua voce geſtuque, nec ſe continet intra verba, vim adfert renitenti: vociferatur iuuenis opem implorans: accurrentibus ſubitò domeſticis, improba facies euanuit: at ipſe confectus laſſitudine linquente animo repertus: rogatus timoris cauſam & clamoris, ne hiſcere quidem: adeò iacebat rigentibus oculis exanimatus, per metum etiam voce amiſſa: igitur collocatur in lecto ac refouetur, ſimulque reuocatur animus aſperſu aquæ piacularis. poſtridie rem omnem exponit, & noſtrorum ſuaſu ſacris myſteriis, conſecrata cera, cæteriſque armis formidatis diabolo, inſtructus; ita perterrefecit aduerſarium, vt apparere deſierit.*]

En vnum remedium.

En Secũdum. Tertium. Quartum.

Bencius in litteris Rhenanis d. anni. Fit tamen aliquando Dei permiſſu, vt hoc remedium non iuuet, maximè quando per aliud glorioſius vincere decreuit Deus, vt per nudum nomen IESV vel MARIAE. veriſſimo id euentu comprobatum Auguſtæ Vindelicorum anno ſupra milleſimum & quingenteſimum nonageſimo primo. *vbi adeptio conſecrata cera cũ imagine agni, multis præsẽs remediũ in horrificis à diabolo monſtris, & terroribus nocturnis fuit: alicui tamen, quaſi cõ-*

temneret

temneret dæmon, palàm apparens, & magna oblata vi argenti ad flagitia impellens, retinaculo perrupto, abiectoque inuolucro; IESV *&* MARIAE *inuocata nomina ſaluti fuere.*]Idem in litt. Germaniæ Superior.

Anno 1589. mulier quædã quæ chirographo, quod proprio ſanguine conſcripſerat, ſe dæmoni deuouerat; *cùm reſipiſcenti illud dæmon ſæpiùs oſtentaret; freta* diuini agni *præſidio, cuius imagine pectus munierat, cùm reddi chirographum ſibi iuſſiſſet; tandem vidit illud in cinerem & fauillam conuerſum ad pedes ſibi abijci.*]Idem in litteræ Colonienſ. & Treuir. Collegii.

VNDECIMVM ſunt *pia ſcripta ſeu amuleta ſacra* ad collum appenſa, *vt ſymbolum Apoſtolicum*, Initium Euangelii D. Ioann. *In principio erat* &c. vel pſalmi alicuius particula; quo & olim vſi multi, & ſcribit Eman. Coſta [a] Hormutii noſtris temporibus, hoc pacto dæmonem ex energumena pulſum. Sed vt hoc remedium ſit licitum, duas conditiones B. Thomas exigit [b]: Prima eſt, vt piis verbis nihil ſuperſtitioſum admiſceatur, verbi gratia, ſi fideret quis figuræ, coloriuè litterarum, vel modo ſcripturæ, vel materiæ membranæ, vel atramenti. ſecunda conditio, vt recta ſit gerentis intentio, veluti ſi pius verborum ſenſus obſeruetur, ſpes verò figatur in Deum, idque fiat vel ad profeſſionem fidei veræ, vel ob alium pium & ſanum finem, effectuſque à diuina potentia, ſub eius beneplacito, exſpectetur. Vide quæ diximus lib. 1 *q. de Periaptis, & periammatis.*

[a] *Comment. rer. Indic.*
[b] *2.2. q. 96. a. 4*

II VLTIMVM accedat *pulſatio Campanarum Eccleſiæ Catholicæ* (nam hæretici magis oblectantur tonitruis bombardarum) quam docet experientia quotidiana dæmonibus adeò infeſtam & inimicam eſſe; vt ab iis excitatæ tẽpeſtates, vel ingruentes impediantur, vel iam ortæ ſedentur & aliò auertantur, vt rectè docuit Concil. Colonienſe [c]; & confirmat exemplo quodam Venerabilis Petr. Abbas Cluniacenſ. [d] *Cùm aliquando* (inquit) *frater quidam, Ioannes nomine, natione Italicus, regularis diſciplinæ ſeueritatem faſtidiens, etiam fugere de monaſterio cogitaret: ipſe ei Diabolus Abbatis ſpecie aſſumpta ſe obtulit. Nam duobus dæmonibus in ſpecie monachorum ſe comitantibus, fratri in quodam monaſterij loco ſecreto ſoli reſidenti, multaque ſecum voluenti, opportunum fallendi tempus ſe inueniſſe credens apparuit, eiq́; aſſidens dixit: Ego (frater) modò quo hoſpitandi cauſa diuerti. ſed caſu te conſpiciens, agnoui multa te ſollicitudine laborare, multosq́; in corde tuo cogitationum æſtus verſare. Quorum cauſa, licet quibuſdã referentibus mihi ex parte nota ſit: ſi tamen eam pleniùs indicaueris, potero forſitan vtile tibi dare conſilium. Vnde, quis ſis, & quare mæſtus ſis, amico quærenti expone. Cumque frater ille ignoto, vt putabat, homini ſecreta cordis ſui aperire formidaret, & ſe tantummodò natione Italicũ eſſe reſpondiſſet: dæmõ, qui monachus videbatur, adiunxit: & ego ipſius regionis abbas ſum, & tibi benè in omnib. auxiliari poſſũ. Noui enim, licet tu reticeas, ꝙ abbas Monaſterij huius & ceteri malè te tractant, neq́; vt dignũ eſſet honorãt, inſuper multis ſæpè iniurijs vexant. Vnde admoneo te, vt tibi conſulas, & locũ hunc omnimodis pernicioſũ derelinquas, & mecũ recedas. Paratus .n. ſum te ab his malis eripere, & Abbatiã meã, quæ Cripta ferrata dicitur, perductũ, omni te ibi honore ſublimare. Ad hoc frater reſpondit. Ego hinc exire nullo modo poſſũ, quia & clauſura monaſterij prohibet, & fratrũ me multitudo circumdat. Tunc diabolus; Nec ego, inquit, quãdiu hic fueris, te in aliquo iuuare potero: ſed fac qualibet arte, vt ſepta monaſterij tranſgrediaris: quod poſtquã feceris, ego ſtatim adero, teq́; ad locũ meum, vt dixi perducam. Sed miſericors Deus, qui non permittit nos tentari ſupra quàm ferre poſſumus, non vltrà paſſus eſt hoſtem procedere: ſed, ſicut ſcriptum eſt,* qui fecit illum, applicauit gladium eius. *Quando namque hoc agebatur, fratrum conuentus in refectorio, ex conſuetudine, hora cænandi reſidebat: qua expleta, à Priore, ſecundum morem, vno ictu ſcilla percuſſa eſt. Quo ſono audito mox dæmon, qui Abbatem ſe fingebat, actus diuina virtute, à fratre cui loquebatur ſe abripuit, & præcipiti curſu ac maximo impetu ad latrinas, quæ proximæ erãt, tendẽs, vidente fratre iã dicto*

[c] *cap. 24.*
[d] *libr. 1. de miras. cap. 13.*

in earum ſe inferiora demerſit.] Idem quotidiè fatentur maleficæ, ſi, quando à dæmone ad conuentus feruntur, vel inde domum referuntur, ſignum campanæ audiatur; confeſtim dæmones ipſarum baiulos ſpurcum onus in ſolum deiicere, & fuga trepidos dilabi. Recentiores hiſtorias ex actis iudiciariis fideliſſimè depromptas, cum Martino de Arles, & Grillando, non paucas nec illepidas ſuggerunt Binsfeldius, & Nicol. Remigius [a]; qui ſapienter nos admonet cauere à duabus technis Lamiarum, mendacio conſutis: dum inquiunt primò hunc ſonitum campanarum inefficacem eſſe, poſtquam tempeſtas ſe in territorii, vbi campanæ ſunt, terminos penetrauit: quaſi vero aliquæ potentiæ diuinæ ſint metæ ponendæ; vel Deus non ſemper paratus ſit nos à maleficiis, cùm expedit, eruere. alterum, dum aiunt, non prodeſſe ſonitum campanæ, cui dum luſtrabatur, concubina Sacerdotis nomen impoſuit. quo quid magis ridiculum?

[a] *Arles, tracta. de ſuperſtit. Grilland. libr. de ſortileg. q. 7. Binsfeld. de confeſſ. Malefic. poſt concl. vlt. dub. 6. Remig. libr. 1. dæmonolat. c. 26.*

Obſerua hîc (Lector) quæſo duo. primò vulgus cenſere campanas baptizari, quod & Maximilianus I. Imp. putauit, vt patet ex grauaminibus ſedi Romanæ ab eo propoſitis: arripiunt hæretici, & acerbiſſimè in hunc morem Brentius, Caluinus, Wierus, quem vocant *campanabaptiſmum*, inuehuntur. Sed hic mos illorum eſt, affingere Eccleſiæ errores idiotarum, vt transfugio & ſchiſmati ſuo nefario & monſtruoſo colorem aliquem inducant. Veriſſimum eſt, quod rectè docuit Cardinalis Hoſius [b]; campanas non baptizari, ſed benedici. Legant ipſum Pontificale Romanum; de baptiſmo nihil inuenient. Legant Alcuinum Flaccum, & reperient hæc verba; *Neque nouum videri debet campanas benedicere, & vngere; & eis nomen imponere.* En tibi verè & integre ritum totum. an hoc eſt baptizare? Sed ecce, inquiat aliquis, tibi in Capitulari Caroli Magni prohibetur, *ne qui clocas* (*h. campanas*) *baptizent.* Sed (quod Vitus Amerbachius etiam non diffitetur) non benedictio illa de qua eius præceptor Alcuinus, ſed quæ fortaſſis tum irrepſerat ſuperſtitioſa quæpiam baptizatio & intinctio campanarum in aquam, prohibetur. Alioquin etiam benedictionem alibi à Gallis ſcriptoribus baptiſmi nomine ſcio nuncupari. Iuo *ſerm. de Sacr. dedicat. Ipſum, inquit, templum ſuo modo & ordine baptizamus.*] quid hoc, niſi benedicimus vel conſecramus? Hanc benedictionem etiam Græci olim nouerant. Nam apud Greg. preſbyterum lego, B. Theodorum archimandritam tintinnabulis benedixiſſe. vixit autem ille D. Gregorii Magni temporibus. Nolæ in Campania inuentas campanas Strabus eſt auctor, *lib. de reb. Eccleſ.* inde à Nolis nolæ, à Campania campanæ. putatur ante mille annos D. Paullinus Nolanus Epiſcopus inſtituiſſe, vt tubis veteris teſtamenti argenteis & corneis [c] ſuccederent; & populum ad feſtorum cultum, miſſarum ſollemnia, & horas Eccleſiaſticas conuocarent: quid hic Deo diſplicіat? benedicuntur, vt fragore ſuos ſpirituales hoſtes terreant & repellant. quid hic ſuperſtitioſi? Nomen illis in Beati alicuius honorem imponitur, vt illius quaſi commendetur tutelæ vas metallinum, diuinæ laudis inſtrumentū. quid dignum reprehenſione? Effectus illos non tribuimus formæ, ſeu arti, vel naturæ metalli. Non obtuſa adeò Catholici pectora geſtamus, nec Sol veritatis ab Eccleſia tam procul auerſus radios ſuos elongauit. Non aſſerimus, quod Petr. Mexia [d], diſcuti has procellas vi ſonitus aërem diſſipantis. fecerit hoc efficaciùs ſulphurea belli machina. poppyſmis foret velle Iouis fulmen diſpellere. foret in Gentilium opiniones deliras incidere, de æris ſonitu dæmonum fugatore; de quibus, videndi Alexand. Aphrod: & Macrobius [e]. Tribuimus ergo vim efficientiamque omnem conſecrationi ſiue benedictioni, ſic diuino iuſſu ſeu diſpoſitione operanti. Dei virtus, Dei digitus agnoſcendus. talia Deus diuinæ ſuæ protectionis & potentiæ ſuauiter omnia diſ-

[b] *libr. 5. contr. Prolegom. Brentii.*

[c] *Num. 10. & 29. Leuit. 23. Sophon. 1. Ioſeph. lib. 3. antiqu. c. 15.*

[d] *in Silu. var. lect. lib. 2. c. 9.*

[e] *Alexan Problem. 43. li. 2. Macrob. li. 5. c. 19. vide Magium miſcel. l. 4. cap. 14.*

nia diſponentis, & fortiter operantis ſigna notaſque Eccleſiæ ſponſæ ſuæ tribuit. Serui nequam dæmones hunc ſonum, quaſi Dei viui imperantis fugam, recognoſcunt præconium: haut aliter quàm ſubditi omnes, etiam inuiti, regii ſaluiconductus ſignum reuerentur.[a]

[a] *vide de his Guilh. Pariſienſem libr. de legib. fol. 44. & Stephan. Durant. li. de ritib. Eccl. 1. c. 21. Binſfe. ſup.*

GG Obſeruandum præterea, Non ſemper Eccleſiaſtica iſta remedia eſſe efficacia, neque ſemper homines per ea maleficiis liberari: duas verò huius rei cauſas præcipuas videri. alteram peccatum maleficio læſi, vel medicinam adhibentis, maximè ſi ea non vacet ſuperſtitione, vel ſi modicam ſpem fidemq; habeant; propter quæ, indignos effectu ſe præſtant: cauſam cenſeo alteram, maius bonum ægri ſeu læſi. nam afflictio & ægritudo ſolent à multis peccatis homines abſtrahere, aut præterita peccata expiare, aut patienti meritum adaugere, & ſpectantibus patientiæ aliarumque virtutum ſpecimen præbere. Quid? quod & Gentiles intellexerunt, præſtabilius & felicius eſſe, patienter aduerſa tolerare, quàm illæſum nihil omninò aduerſæ fortunæ deguſtare?[b]

[b] *vide D. Auguſt. lib. 22. de ciuit. Dei c. 22 & li. 83 qq. q. 79. & Chryſo. homil. 8. in ca. 4. ad Roman.*

CAPVT III.

Quorumdam remediorum Eccleſiaſticorum contra calumnias hæreticorum defenſio.

A SOllennia ſemper inſaniunt; qui ex Eccleſiæ matris gremio, ab eruditione & pietate implumes pulli euolarunt; quotieſcumque vel rei tractatio, vel mala illos mens adigit de cærimoniis ritibuſque Eccleſiæ Catholicæ diſſerere. Ferunt tamen inter eos furoris & maledicentiæ palmam, qui Theologiam vix, ac ne vix quidem, à limine ſalutarunt; impudentes quidam medici, arrogantes grammatici, & litigioſi leguleii. abſit Iuriſconſultos vocem, & ſanctum auguſtumque nomen rabulis proſtituam; qui diuinæ ſapientiæ, cui vera iuris diſciplina innititur, tam ſunt expertes, quàm maledicentiæ virulentæ periti, & ſuperbia hæretica turgidi. Luminaria iuris duo vnum ſæcularis, alterum Eccleſiaſticæ iuriſprudentiæ ſunt: hoc Soli, illud Lunæ non abs re ſimile dixeris. iubar vnum fudit radiatus apex Imperatorius, alterum Pontificius. Solem hunc è mundo tollere conantur hi rabulæ, quia Pontificum; qui B. Petro, in clauium, & legiſlationis poteſtate, ſucceſſere; ſanctiones ignibus traditas, ex hominum memoria, & tribunalium ſubſelliis excutere obſtinatè nituntur. Diuinum ergo ius ignorant, quod non agnoſcunt: quare nec Iuriſconſulti, ſed leguleii merentur audire. Vnus de hoc grege caninam ſuam facundiam ante aliquot annos, in rabioſi fori iurgiis vænalem, ſcriptis vno in capite ſatis *παρέργως* prodidit; ſed & inſcitiam ſuam & antiquitatis omnis ignorationem, quin & cerebri læſi væſaniam ſimul orbi propalauit, Godelman. *lib. 1. de Lamijs c. 6. à num. 21.*

B Reprehendit primò *Exorciſmos* Pontificiorum; & dicit annumerandos exorciſtas Pontificios incantatoribus. cur quæſo? *primùm, quia Aretius ſcribit, hos vt plurimum eſſe Magos.* ſcribit Aretius? vah; quantæ fidei? quantæ nimirum hoſtis Pontificiorum, hæreticus Suinglianus. idoneum teſtem, cui credas iniurato. hoccine eſt Iuriſconſultum eſſe, tales teſtes adducere? ſed video addi multos alios, & quos honoris (credo) cauſa nominabat, Chemnitium, Lauaterum, Peucerum, Bodinum, & Wierum. benè quod eiuſdem farinæ. benè quod hæretici aperti ceteri, vnus vel hæreticus, vel fidei nullius ſtatę. inteſtabiles omnes; & vna linea inducenda nomina. vno verbo reiiciendi: *inimico iurato contra hoſtē non creditur.* Addit probationē ſecundam, *vt incantatores diris euocationibus diabolos ab inferis euocant: ita exorciſtæ malignos ſpiritus ex hominibus & animantibus certis precibus recitatis & vſurpatis, additiſque aliquibus cerimoniis, characteribus, execrationibus, & ſæpè repetito* DEI *nomine,* MARIAE *& Sanctorū eijcere* *Pro exorciſmis.*

conan-

conantur.] vide comparationem & ride, incantatores diris carminibus dæmones ex inferis euocant; &c. inprimis falſum illud, Incantatores ex inferis dæmones elicuiſſe: aërii tantum fuere, & nondum in inferni malam manſionem compulſi. inde nullis patet exitus ad Magorum carmina. Soli Deo hæc poteſtas eos emittendi competit. Sed ignoſce hoc erratum Leguleio, & qui ex Chemnitio, Aretio & Lauathero lectis obiter, ſubitò Theologus. Deinde non qui conatur pellere de corporibus dæmonem idcirco Magus, quia conatur. Sed ſi magico ritu conatur. idcircò (inquiet) dixi id eos *conari certis precibus characteribus, execrationibus*, &c. de *characteribus*, quod ait mendacium eſt: Pontificii exorciſtæ iis non vtuntur. de *precibus* reſpondeo, illas quæ in Pontificali Romano præſcribuntur Sanctas & pias eſſe, nihilque continere quod ſapiat ſuperſtitionem: vel, cedo, quid illud? *Execrationes* Diabolo ingeruntur non vt hoſti conuicia tantùm, quod magicum tamen non foret; ſed ab vtentibus auctoritate, à Deo, Apoſtolis & ſucceſſoribus eorum conceſſa, in pœnam criminis Diaboli, & pœnæ illius à Deo inflictæ commemorationem. quid hîc magicum? Dei nomina repetuntur, quia Dei potentia his declaratur; eaque declaratio dæmoni admodùm odioſa, Deo honorifica eſt. nã Dei virtute ſe exorciſta dæmonem expulſurum ſperat, & confitetur. quando tamen B. Virginis & Sanctorum nomina adiunguntur, (nec enim id frequenter fit) idcirco adiunguntur, vt ſit quod dæmonem mordeat; qui ſe ab his ſæpè victum, ſæpè triumphatum meminit, & tali nominatione vehementer cruciatur: præterea, vt hi Sancti, & præſertim Deipara virgo MARIA (quàm contemptim caninum illud os *Mariam* nudè nominat) interceſſione ſua energumeni à Deo liberationem obtineant. Quis (ô caput inſanum!) queat hoc incantationi aſcribere? multi veſtrum Sanctorum inuocationem, quàm calumnioſè, tam ineptè ac frigidè, in hunc vſque diem impugnarunt: non eò tamen inſaniæ prouecti, vt Magiam in hac inuocatione vllam cauſarentur. Fatetur poſtea *in Eccleſia primitiua peculiare donum fuiſſe, voce humana & poteſtate diuina de corporibus obſeſſorum exigere Diabolum vel compeſcere; & hi* (ait) *dicebantur Exorciſtæ, propterea quòd manus vexatis à cacodæmone imponebant, & ſolemnibus quibuſdam imprecationibus & obteſtationibus dæmones eÿciebant.*] Igitur te ipſo (mi homo) teſte in Eccleſia primitiua *Exorciſtæ* fuerunt; qui quo nunc noſtri eodem & nomine dicebantur, & eadem ex cauſa, & eodem ritu ac munere fungebantur. Quid igitur in noſtris culpas? an idem culpas in veteribus? illoſnè incantatores etiam facis? non opinor. Si non facis, cedo diſcrimen: cur noſtri incantatores & non illi, qui quod noſtri faciebant? ſi diſcrimen nullum oſtendere potes; nonne mortalium ineptiſſimum te calumniatorem meritò pronunciemus? Sed ecce diſcrimen. *olim hoc in primitiua* (inquit) *Eccleſia fuit peculiare donum: cùm autem hoc donum eÿciendi dæmonia in Eccleſia deſiiſſet; κακοζηλία illa ad ſuperſtitioſos exorciſmos, & ad Magicas veriùs incantationes tranſiit, vt Chemnitius ait.*] Pergit nobis Oraculum ſuum ex Chemnitii cortina depromere. Nos Chemnitium ceteris, quibus eius libri referti ſunt mendaciis, hoc inprimis illuſtre adieciſſe cõtendimus, nec ſimplex iſtud, ſed in vno multiplex mendacium. Primò mentitur, cùm ait, hoc donum eiiciendi dæmones in Eccleſia deſiiſſe: quando enim deſiit, quod quotidie videmus per totam Europam, vbi Catholica viget, vigere: quod in vtramque ſe Indiam propagauit? Indicarum rerum Annales euolue, adi templa Catholicorum per Italiam, Germaniam, Gallias, Hiſpaniam: frequentius nihil inuenies narrationibus veriſſimis eiectorum dæmoniorum. Deſiit hoc donum in Proteſtantium Synagogis, fateor [a]: ſed illæ, partes Eccleſiæ eſſe, ſchiſmate nefario, deſierunt. Secundò mentitur κακοζηλίαν vocans hanc obſeruationem Catholicorum. Obtemperant illi diuinæ iuſſioni, &

[a] *vid. Thyræũ de dæmoniac. p. 3. cap. 40.*

ni, & ritum ab Apoſtolis per manus acceptum retinent: ſibi promiſſum ſciunt; *In nomine meo dæmonia eijcient*. fidei, quam mordicùs tuentur, hãc promiſſionem añexam fallere ſciunt non poſſe. hac illi fiducia, & proximorũ iuuandorum caritate inducuntur ad ſuſcipiendũ cum dæmone certamen: hac freti, diuina eos iuuante gratia hoſtem occupatis ſedibus etiamnum expellunt.

Tertiò mentitur, cum ait ad ſuperſtitioſos exorciſmos deflexiſſe & Magicas decantationes. Proferant exorciſmum aliquem ſuperſtitioſum, ex Ceremoni. Eccleſ. Roman. quod nominant. Proferant, inquam, ſi poſſunt. non protulere, quia non potuêre. In re tam graui, tam capitali, nudis aſſertionibus vtendum non fuit. non fuiſſent vſi, niſi mentirentur. Ex Mengi libello video illos quiddam fruſtulatim intexuiſſe de Nominibus Deiparæ: quæ nomina illi ſanè, vereque tribuuntur: ſi pietas ac deuotio Mengi illa ſibi cenſuit adiicenda ceteris; quibus Dei virtus Dæmoni obiicitur, quaque ille iubetur egredi; quid magnoperè culpandum, niſi illis qui Deiparã vilis mancipii loco habent; qui eius laudes, & præconia non ferunt? Sed nec nos omnes priuatos exorciſmos à diuerſis exorciſtis, pro cuiuſq; deuotione compoſitos, defendimus: ſolùm Eccleſiæ Catholicæ ritum, & publica Eccleſiæ auctoritate introductos exorciſmos, tuemur: hos ab omni ſuperſtitione vacuos, & expertes incantationum aſſerimus: neque hoc certamen ſubire contra quemuis aduerſariorum detrectamus. hinc in nos tela torqueant, ſi quæ inuenient: hoc ipſi ſcuto facilè illa depellemus, ne latus hauriant. Probandi onus illis incumbit. nondum probauere. Nec probabunt. quid enim queant idoneum mendacio proferre probando? Veritas mendacio nequit ſuffragari. moleſtia nos liberaſſet Godelmannus, ſi quid in Cærimonia exorciſm. Magicum ſit, attuliſſet. Non ruſparemur, nec ſingula perſequenda forent in exorciſmo, *perſona, res, verba, intentio* reperitur. Perſonæ culpa nulla; non obſeſſi, cui licet ab Eccleſia remedium petere, quam nouit pharmocopeiian à Chriſto morbis ſpiritualibus inſtitutã. non exorciſtæ; nam inſtitutus hic ordo iam ab Apoſtolorum fermè temporibus, *vt doctum c. præcedenti*[a]. non eorum ornatus. Nam ſtola cinguntur, eamque energumenis iniiciunt, qua meminere feliciter ſic vſum Pontium Boneuallenſem Abbatem[b]: ſciunt hac dæmonem quaſi ligari, & memorem fieri, eum eſſe Chriſti captiuum, & à Chriſto ſubiugatũ. ſuperpelliceum induunt, quia hoc ordinis & officii eorum eſt ſignum; ſicque ſignificant ſe in pugnam non priuata temeritate, ſed ab Eccleſia ſtipendiatos auctoratoſque procedere. Rerum quæ adhibentur vitium nullum inuenias, ſi adſunt accenſi cerei; teſtantur lucis aduentum exſpectari à vera luce Chriſto, & fugam poteſtatis tenebrarum: ſi flagella & alapæ accedunt, moderatæ; ſit, non vt corpus obſeſſi lædatur, ſed vt contumeliæ impatiens obſeſſor diffugiat. vſum hoc remedio, D. Gregorium, & D. Hubertum, & alios fæliciter, docuit; qui de his ritibus egregiè Pet. Thyræus, cuius tantum nunc veſtigiis inſiſtimus[c]. Manũ exorcizandis imponere, docuere Apoſtoli, & vir Apoſtolicus B. Martinus, cùm Tetradii ſeruũ Treuiris expulſo dæmonio liberauit. Euchariſtiam in hunc finẽ energumenis & oſtendere, & ſumendã prębere; q[uo]ñ[i]ã efficax ſẽper & frequẽs fuerit; legere potuiſtis c. præcedenti[d]. nec opus repetere.

[a] *ſect. 3. remed. 4.*
[b] *vita S. Bern. libr. 4. cap. 7.*
[c] *d. p. 3. c. 46. cum adi. Lector.*
[d] *ſect. 3. rem. 2*

De verbis res æquè expedita. Verba exorciſmi (vt rectè Thyræus) vel ad Deum diriguntur, vel ad Sanctos, vel ad dæmonem. ſi non ſufficiens iſta diuiſio, oſtendant quid deſit: equidem nihil inuenio. Ad Deum dirigitur petitio, vt peccata remittat, vt miſereatur obſeſſi, vt potentia ſua dæmonem comprimat & exire compellat. Hoccine Magicum dicent? tollant igitur orationem omnem, vt ieiunia ſuſtulere. Negent fidem hiſtoriarum omnium: quibus efficacitas orationis in dæmonum expulſione cõteſtata[e]. reſpuant Chriſti Domini

[e] *vide ſupra ſect. 3. remed. 5. & Thyr. ſupr. nu. 649.*

mini auctoritatem, id in D. Lucæ Euangel. *cap. 9.* aſſerentis. Ad Sanctos quæ dirigũtur, dirigũtur vt ad Dei familiares amicos, & cœleſtis regiæ intimos Palatinos, gratia valentes; vt nobis impetrent, quod à Deo obtinere contendimus; petimus, vt ipſi intercedant. Eorum adiungimus interdum merita: non vt æqualia Chriſti meritis (per hæc enim illa efficacia ſunt, & ſine his illa nullius meriti forent penitùs ſeparata) nec enim vt meritum Chriſti deminuant: ſed vt primùm & præcipuè Deus filii merita adſpiciens, & oculos vltra porrigens ad iis tincta imbutaque merita Sanctorum, fructum meritorum filii tam longè patentem, & per omnia membra corporis ſui influentem conſiderans; citiùs moueatur, ſeque à nobis exorari patiatur. Sic ergo per Chriſti & famulorum Chriſti merita, interdum exorciſtæ obſecrant. Necocioſa eſt Sanctorum nominatio; quorum olim nomen dæmones non tuliſſe conſtat; ex iis quæ de B. Antonii nomine Athanaſius, & de Litaniarum recitatione alii tradidere a. Nihil ergo Magicum in his ad Sanctos verbis. Dæmonem exorciſta alloquitur, increpando eum ſeuerè, & comminatoriè, & per modum imperii, ſicut habens auctoritatem à Deo: quo modo loquendi & eiiciendi dæmonem Apoſtoli vtebantur, ſecuti exemplum Chriſti: ſic etiam ſolitos increpare dæmonia primitiuæ Eccleſiæ ſanctos viros docet B. Cyprianus ad Demetrianum, *Adiurantur à nobis & torquentur ſpiritualibus flagris, & verborum tormentis de obſeſſorum corporibus, eijciuntur dæmones. & omnium optimè Prudentius;*

a *vide ſupra d. ſect. 3. reme. 5.*

In Apotheoſi

Intonat antiſtes Domini. fuge callide ſerpens,
Exue te membris, & ſpiras ſolue latentes.
Mancipium Chriſti fur corruptiſſime vexas?
Deſine. Chriſtus adeſt, humani corporis vltor:
Non licet vt ſpolium rapias, cui Chriſtus inhæſit.
Pulſus abi, ventoſe liquor. Chriſtus iubet. exi.

Nec Chriſti IESV nomen ſolum inculcatur, ſed & alia Dei nomina, & cuncta Chriſti miracula. idem Prudentius;

. . . torquetur Apollo
Nomine percuſſus Chriſti, nec fulmina verbi
Ferre poteſt. agitant miſerum tot verbera linguæ
Quot laudata Dei reſonant miracula Chriſti.

Addunt *adiurationi* (qua voce vſus Cyprianus) dum *exorcizant* (ſic etiam Tertullianus locutus) alia nonnulla: petunt nomen dæmonis, quod Chriſti faciunt exemplo (*Marci. 5.*) & fieri ſolitum ſuperius docui [b]. & ſi hoc licet, cur etiam non liceat petere vt ſocios indicent, vt ſciamus cum quibus confligendum? petunt cauſam ingreſſus: vt à ſimilibus peccatis alii caueant, & eo vitato vel expiato faciliùs ſanetur energumenus. ſignum egreſſionis petunt, vt conſtet iam verè liberatum ægrum. Mendax quidem eſt Diabolus; ſed exorciſmi verum inuito extorquent. Deniq; iubent illum in certum locum proficiſci, verbi gratia, infernum, quem ei Deus ab æterno præparauit; vel deſertũ aliquod, vbi nequeat hominibus nocere. Hunc illi locum exorciſta tantùm definit, ſub ſpe diuinæ ratificationis: eiectionis enim habemus promiſſionẽ, exilii illius exempla quædam, non tamen promiſſionem. Reſtat mens ſiue intentio exorciſtæ; illa Magica non eſt: quia ſperat & cupit dumtaxat, pro officii ſui ratione ac munere, diuina poteſtate ſibi conceſſa & promiſſa, dæmonem in Dei nomine eiicere, & ſuæ conſortem naturæ hominem ea miſeria eripere. Si ergo nec in mente, nec in verbis, nec in rebus, nec in perſonis Catholici exorciſmi, quicquam eſt vel ſuperſtitioſum, vel incantatorium: eant nunc Nouatores noſtri, & toties in hac lyra delirent.

b *d. remed. 4.*

Perga-

Pergamus ad impii hominis reliquas inaniloquentias. Ait; *Salem quoq; exorcizant vt ſit omnibus ſumentibus ſalus animæ & corporis, & fuget Diabolum.*] hic C iterum nugatur. Salem exorcizamus, & quidem formula quæ exſtat in Romano Miſſali; inde petat qui volet. Exorcizare, licet vt iam probauimus. Creaturis benedicere licet. nam & Chriſtus pani benedixit, & aquæ & aliis creaturis primi Chriſtiani benedixerunt. Multa teſtimonia protulimus capite præcedente; [a] & alia contexuit Thyræus noſter [b]. Addo nunc ſolum teſtimonium B. Dionyſii Areopagitæ, qui in Baptiſmi ritibus & olei benedicti (ſeu chriſmatis) & crucis ſigni, & benedictionis ſeu ſanctificationis aquæ ſimul meminit, his verbis, vt Perionius vertit [c]; Cùm ei (*baptizando*) planè veſtes miniſtri detraxerunt, tum ſacerdotes ſacrum vnctionis oleum afferunt: ipſe cum inungendi ac perfundendi ter exprimendo ſignum crucis initium fecit, virumque deinceps perfundendum toto corpore Sacerdotibus tradidit, ad Matrem adoptionis venit: eiuſque ſacra appellatione inuocationeque ſanctificatis aquis, cùm eas trina vnguenti perfuſione &c. Græcè clarius; *καὶ τελείως ἀπαμφιασάντων αὐτὸν τῶν λειτουργῶν, κομίζουσι μὲν οἱ ἱερεῖς τὸ τῆς χρίσεως ἅγιον ἔλαιον. ὁ δὲ, τῆς χρίσεως διὰ τοῦ σφραγίσαι τρὶς ἀπαρξάμενος, τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι τὸν ἄνδρα χρίσαι πανσώμως παραδοὺς, αὐτὸς ἐπὶ τὴν μητέρα τῆς υἱοθεσίας ἔρχεται. καὶ τὸ ταύτης ὕδωρ ταῖς ἱεραῖς ἐπικλήσεσι καθαγιάσας, καὶ τρισὶ τοῦ παναγεστάτου μύρου σταυροειδέσι χύσεσι* &c. In formulis autem quid reprehēdi meritò poteſt. En illas bona fide. *Salis hæc eſt; Immenſam clementiam tuam, omnipotens æterne Deus, humiliter imploramus, vt hanc creaturam ſalis, quam in vſum generis humani tribuiſti, benedicere & ſanctificare digneris; vt ſit omnibus ſumentibus ſanitas animæ & corporis, & quicquid ex eo tactum vel aſperſum fuerit, careat omni immunditia, omnique impugnatione ſpiritualis nequitiæ, per Dominum noſtrum IESVM* &c. Ecce totam quam fraudulenter truncatam exhibuit aduerſarius: neque in ea dicitur; vt fuget Diabolum, quod ille fingit: nec mens illa nobis ea dicentibus, credere ſalem efficientem fore cauſam effectuum illorum; ſed illo ſale vtentibus, oramus, vt per IESV merita Deus petita largiatur. Eadem mens formularum ſequentium; *Aquæ, huiuſmodi; Deus, qui ad ſalutem humani generis maxima quæq; ſacramenta, in aquarum ſubſtantia condidiſti: adeſto propitius inuocationibus noſtris, & huic elemento, multimodis purificationibus præparato, virtutem tuæ benedictionis infunde: vt creatura tua myſteriis tuis ſeruiens, ad abigendos dæmones morboſque pellendos diuinæ gratiæ ſumat effectum* &c. Vbi hic illud, quod crepant aduerſarii, *aqua benedicta deleat tibi tua delicta?* Vides effectum non tribui efficacitati aquæ, ſed diuinæ gratiæ, quam ſibi concedi poſtulat, qui aquam ſumit; vt illi Eccleſia gratiam diuinam orauit. Herbas quoq; benedicimus, & ramos palmarum; & cùm benedicimus rogamus, *vt quicumq; ex eis acceperint, accipiant ſibi ad protectionem mentis & corporis* &c. Mentitur autem Leguleius dum ſcribit, hæc verba: *Herbis quoque à ſe exorcizatis certa & concepta verborum forma has vires affingunt: quòd omnes qui vtuntur, ex eis benedicantur & ſanctificentur, & ſit eis ſanitas animæ & corporis. Et omnibus hominibus pecoribuſue qui ex eis guſtauerint, omnem putredinem & omne phantaſma diaboli, & omnem morbum & omnem peſtilentiam & dolorem expellant.*] In his verbis primum mendacium eſt nos herbas exorcizare: tantùm enim illas benedicimus, q. quantùm diſcrepet ab exorcizatione, vel pueri norunt. alterū eſt, quod nos has vires ipſis herbis ſic benedictis tribuimus: hoc falſum eſt. nam tribuimus ipſi Deo, per illas herbas, vt per morale inſtrumentū, ſanitatem & alia illa reliqua operanti. Tertium eſt, quod his putem⁹ homines iuſtificationem conſequi. Nihil enim tale vnquā Eccleſia Catholica ſomniauit; non modò non dixit, vnde colligatur eam iuſtificationem alteri rei quàm quibuſdam D ſacramentis tribuere; vel vt putarit hæc eſſe ſacramenta. Sed pergit mentiri

[a] *ſect 3. rom. 9.*
[b] *d. p. 3. c. 45. à num. 625.*
[c] *de Eccleſ. hierar. c. de Sacramento illuſtrationis.*

fol. 117. edit. Moreliana.

Exponit Pachymer. τὴν κολυμβήθραν de Deipara dictum putes: ſic etiam Maxim⁹ fol. 75.

Pro aquę benedict.

De herbarū & palmarum benedict.

De agni cerei benedict.

& maledicere; *De agno Dei ex cera & lana confecto, atque à ſe conſecrato aſſerunt; peccatum frangit, vt Chriſti ſanguis & angit.*] ô impudentem inſaniam! Tunè vnquam agnum Dei vidiſti, qui ex lana confectum putas? ſi non vidiſti, vbi legiſti? ſi nec legiſti; vel finxiſti, vel audiuiſti. ex auditu ſolo narrare talia, leuis eſt cordis, & nimis creduli: fingere, dignum hæretico, dignum filio Diaboli; qui mendax ab initiò & in veritate non perſtitit. diſce materiam. conſtat cera virginea, chriſmatis balſamo, & aqua benedicta. Benedicit non quilibet, ſed ſolus Romanus Pontifex; forma hac vtitur, inter alia (longum enim foret ritum totum aſcribere) *Quæſumus Domine. hos agnos, quos de cera virginea in tuum honorem formauimus, ſacra & perenni vnda, balſamoq́; ſacri chriſmatis perfuſos, benedicere, ſanctificare, & conſecrare digneris: quatenùs à te benedicti, virtutem accipiant, contra omnia diabolica tentamenta, & omnes portantes tuti eſſe poſſint, inter aduerſa & proſpera: vt tua conſolatione accepta nullum periculum timeant, nullamq́; formident vmbram, nulla ſæuitia Diaboli aut verſutia humana illis noceat; ſed fortitudine tua virtutis roborati, tua conſolatione glorientur, qui verè paracletus diceris* &c. En materiam, en finem & formæ preces, en cui tribuatur efficacitas. Quid in his carpi dignum aut culpari? quid non pium & ſanctum? petitur vt Deus benedicat, ſanctificet, conſecret, ipſos Agnos; dicitur fieri ad Dei gloriam: petitur vt conſolatione ſua Deus propitius ſit hos agnos geſtantibus. Vbi hic audis comparationem ſanguinis Chriſti, & agni huius? vbi hic tribuitur agno peccati fractio. Apage calumniator cum tuo verſificatore: ſi quis Catholicorum, auctor verſiculorum talium, cur non reliqua adſcripſiſti? ſano ille ſenſu ſuſpicor aliquid addebat quod fuliginem calumniæ tuæ detergebat. Sed quiſquis auctor illius verſiculi: id noſtra parùm refert; qui non quid ſinguli priuati, ſed quid Eccleſia Romana ſentiat ſolliciti ſumus. Sequitur apud rabulam; *De balſamo & oleo, dicunt exorcizo te* (*audis verba Magorum.*) Siſte Lector ad hanc parentheſim. cenſet homo ſcilicet eruditus; Magicum eſſe verbum; *exorcizo te.* At ille ipſe ſui immemor, ex ipſomet Vlpiano paullò ante rectè docuerat [a], Chriſtianos olim vocatos exorciſtas. Vnde quæſo, ſi non ab exorcizando, ſiue adiurando (nam nihil aliud eſt exorcizare, quam adiurare, vt patet ex collatione textus Græci Euangeliorum cum Latino) ſi ergo exorcizo eſt verbum Magorum: certè qui exorcizant, Magi. certè veteres illi Chriſtiani, Magi fuêre. certè Apoſtoli Magi fuerunt, qui exorcizarunt. nam eos imitati Iudæi illi fuere, qui verbo vſi quod dicentes Apoſtolos audiuerant, dixere; *Adiuro vos per IESVM quem Paulus prædicat* [b]. Non vſus fuit adiuratione Chriſtus, ſed nuda increpatione; quia, per quem adiuraret, maiorem non habebat. Exorciſmos Eccleſiæ agnoſcunt; Cæleſti. primus, Cyrillus, Chryſoſtom. Auguſtin. Cyprian. & alii Patres [c]: ſed omnium antiquiſſ. horum D. Iuſtinus Martyr, in Apolog. *Adiurati* (inquit) *dæmones nobis parent.* Verum dicat aliquis dixit ideo eſſe Magicum verbum, quia additur; *Exorcizo te creatura olei per Deum patrem* &c. vt fias omnibus, qui ex te vngendi ſunt in adoptionem filiorum Dei per ſpiritum Sanctum.] *Item*; vt per hanc vnctionem olei ſacrati accipiat vnctus plenam remiſſionem peccatorum, & ſit ad refectionem mentis & corporis, ad euacuandos omnes dolores, omnes infirmitates, omnemqne ægritudinem mentis & corporis.] Sed eſto nihil hic immutent, ſit ſanè formula ſollemnis, quid reprehenſione dignum? Exorcizatur inanima creatura verbis, ſed re dæmon expellitur vel arcetur: ille ſe adiurari ſentit. notæ huiuſmodi locutiones Sacræ Scripturæ. Iubetur cælum audire, idem terræ præcipitur. iubentur elementa & creaturæ inanimæ omnes, etiã imperfectiores meteorologicæ, benedicere Deo, & laudare creatorem. *Adiurantur per Deum Patrem omnipotentem* &c. hoccine diſplicet? an malles adiurari per idolum tuũ Iſlebienſe? *petitur adoptio filiorum*

De balſami & olei benedi.

[a] *num. 24.*

[b] *Acto. 19.*

[c] *Cyrill. Cateche. 2. Chryſo. homil. de Adam & Eua Auguſt lib. 1. de Symbo. Cyprian. ad Demetrian. Raban. Maurus, Alcuin. Strabus & alii de ritib. Eccleſia. Celeſtin. I. ep. 1. ad Epiſcop. Galliæ, Lactant. libr. 2. c. 16.*

rum Dei. Nonne licet petere, cuius facta nobis poteſtas, *vt filij Dei nominemur & ſimus?* non tribuitur hæc vis egeno elemento, quod vt ſignum adhibetur: non tamen vt ſignum nudum, ſed vt verbi acceſſione ex opere operato efficax ſacramentum. Semper nobis hæc repetenda, quia non deſinunt veterem ſuam in limo ranæ querelam concinere. Vim verò hanc & peccata remittendi, & quæ minora adiiciuntur, vt baptiſmi ſacramento collatam doceam, nolite hic exſpectare: ſeu quia maioris hoc operæ, ſeu quia iam ab infinitis, & inter ceteros noſtris hominibus Bellarmino, Soarezio & Valentia præſtitum. Damnet aduerſarius Origenem; qui *amputari ab hominibus peccata* dixit, *cùm in baptiſmo donatur remiſſio peccatorum:* damnet Tertullianum, qui dicere non veritus, *Caro abluitur, vt anima emaculetur: caro vngitur, vt & anima conſecretur: caro ſignatur, vt & anima muniatur: caro manuum impoſitione adumbratur, vt & anima ſpiritu illuminetur.*] damnet Cyprianum, nam ſcribit hæc verba; *in aqua baptiſmo percipitur peccatorum remiſſio: in baptiſmo ſanguinis corona datur virtutum.*] damnet Baſilium, cui *baptiſmus eſt peccati mors, regni cæleſtis conciliatio, adeptionis gratia.* damnet

E Eccleſiam Græcã Latinamq́; cui ſemper hic ſenſus, cuius hæc ſemper fides [a].

Verum aliud adiungit reprehenſionis caput. *Oleo*, inquit, *infirmorum, vnguntur membra humana, quæ ſunt organa ſenſuũ externorũ; vt per iſtam vnctionẽ expietur quicquid homo iſtis membris & ſenſibus v ſquã deliquit. Has vires creatura iſta non habẽt ex naturali creatione, neq; diuina ordinatione, aut verbi Dei inſtitutione: ideoque mera, verè diabolica, impia, & blaſphema Magia, vt rectè ſcripſit Iacobus Heerbrandus, primarius Academiæ Tubingenſis Theologus. De hac conſecratione Papiſtica ita ſcribũt Auguſtinus Lerchemer in ſuo Germanico tractatu & Doctor Iacobus Andreæ in ſuis Eſſingenſibus concionibus* &c.] Nam verba ſubdit Germanica vtriuſq́; ne eſſet, quod eruditi, linguæ illius ignari, poſſent reprehendere. Ne quid autẽ præclari in verbis illis incluſum putent Lectores: Lerchemer, benedictiones omnes de quibus iam egim⁹, abuſum Diuini verbi, agyrtarum & ſimiarũ opus vocat: Schmidelinus autem Confirmationis Sacramentum merum diaboli opus appellat; nec aliter probat, quàm ex ipſa chriſmatis conſecrandi formula: & ex crucis ſignaculo, quod Sacerdos adhibet; & ex exorciſmo, quem adiungit. Sed, cùm nec exorciſmus diaboli opus ſit, ſed Dei; nec crucis ſignaculum diaboli opus ſit, ſed Eccleſiæ ab Apoſtolis recepta inſtitutio ſacratiſſima; nec in formula quicquam, niſi ſanctum & pium, & ſacris litteris conſentaneum, contineatur; rectè ſequitur, maledicum & blaſphemum ſcurram, & Diaboli per os eius loquentis tubam fuiſſe hunc Doctorem Tubingicum Iacobum Andreæ: cumq́; benedictiones creaturarum non in circulis, & agyrtarum aut hiſtrionũ ſcenis natæ, ſed ſemper in vſu Catholicæ eccleſiæ fuerint: ſequitur Satyri perſonam, & comicum hiſtrionem agere ſuis maledictis Lerchemerum; vereq́; diabolicam, merè nugatoriam, impiam, & blaſphemam cenſuram eſſe Primarii illius Theologi Tubingenſis. probatum id prius: ſed addam nunc quædam, vt horum inſcitia fiat manifeſtior. De benedictionibus rerum variarum teſtis eſt omnis antiquitas. Species fructuum, quas non licet ſuper altare offerre, à ſacerdotibus domi benedici, & benedicta à populis ſumi, ſtatuit Eutychianus Papa, *epiſt. 1. ad Ioann. & Epiſcopos Bathicæ*; & Conc. Moguntin. 4. ca. 39. Aquæ benedictionem ſtatuit Matthæus Apoſtolus *apud Clementem I. libr. 8. conſtit. Apoſt. c. 31.* & eum ſecutus Alex. I. *ep. 1. ad omnes fideles, habes in c. aquã de conſecrat. d. 2.* & amplexi ſunt Chryſ. *in Ioan. hom. 24. & 25. & in Pſ. 22. ad illud ſuper aquas refectionis*, Ambr. *li. 1. de Sacrament. cap. 5.* Varadatus *epiſt. ad Leonem I. habes in Synodi Calcedonenſ. act. 16.* Chriſmatis conficiendi & benedicendi rationem præſcripſere nobis Apoſtoli, *apud D. Clementem lib. 7. Conſtitut. Apoſtol. c. 42. & lib. 8. c. 35. D. Dionyſium Areopagit. de*

Orig. hom. 4. in Cant.
Tertul. lib. de reſurrect. carnis.
Cyprian. li. 4. epiſt. 7.
Baſil. ſer. exhortat. ad baptiſmum.
[a] *Chryſ. hom. 40. in 1. ad Cor. Ambr. in 1. ad Cor. ca. 6. Auguſt. libr. 1. de nupt. & concup. Conc. Valent. 3. can. 5. Latera. ſub Innoc. 3. can. 1 Florentin. ſub Eugenio 4. in forma Sacramento. Trid. ſeſſ. 7. c. 1.*

De chriſmate & oleo infirmorum.

De variarum rerum benedict.

git. de Eccleſ. hierar. p. 2. c. 2. D. Iuſtinum ſiue alium Ad orthodox. q. 14. Cyprianum orat. de vnctione chriſmat. Cyrillum Hieroſolym. Catechе. 3. & ceteros omnes. Panis benedictionem & Salis etſi iam probauimus, accedat tamen auctoritas D. Hieronymi de Sancto Hilarione, à quo benedictum panem omnes ſumebant; & Nannetenſis Conc. can. 9. vbi & formam habes, tantoperè diſplicentem hæreticis; *Domine ſancte pater omnipotens, æterne Deus, benedicere digneris hunc panem tua ſancta benedictione, vt ſit omnibus ſalus mentis & corporis, atq; contra omnes morbos, & vniuerſas inimicorum inſidias tutamentum, Per Dominum noſtrum* IESVM CHRISTVM, *panem vitæ, qui de cælo deſcendit* &c. Eadem ratio rerum ceterarum. ſi vnam licet, ceteras licet eodem ritu. Sic cenſet Eccleſia Catholica, ſic concilia ſanciuere, ſic Eccleſiæ lumina docuere. reclamant Heerbrandus, Schmidelinus, Lerchemerus? qui, quibus? terræ tubera, cæli ſtellis, apocalypticæ locuſtæ illis Ezechielis animantibus. ſuos ſequatur hos de puteo abyſſi duces, Godelmannus: nos cum Euangelicis Magis Stellam ſequamur cynoſurã, quæ nos ad MARIAM, quæ nos ad IESVM perducat tramite inoffenſo. Illi benedictionem ſpernunt, & implentur maledictione: ideò maledicentia os eorum plenum eſt, ideo in cælum os ſuum eleuarunt, & blaſphemias ore ſacrilego, quas adſcripſimus eorum verbis, eructarunt. Vires has res natura ſua non habent; ſed habent diuina inſtitutione. nam, qui ſacramenta inſtituit Chriſtus, ſacramentis vim largiri dignatus fuit: ſacramentalibus verò, quæ ab Apoſtolica traditione recepimus, etiam moralis vis à Deo tribuitur, quam Eccleſia Chriſti ſponſa precibus ſuis obtinet, in membrorum ſuorum vtilitatem. Cærimoniarum inſtituendarum & curam, & poteſtatem, Chriſtus Eccleſiæ reliquit, cùm myſteriorum Dei diſpenſationem Apoſtolis reliquit. ideò enim Apoſtolus ſe miniſtrum Chriſti & diſpenſatorem myſteriorum Dei dicit. Eccleſia autem eas inſtituit, quæ & honeſtati, & cultui Diuino ſunt accommodatiſſimæ: quare dubium eſſe nequit, quin ex ſe aptæ ſint, & idoneæ ad meritum, & vt gratiam Dei mereantur, ad quam poſcendam adhibentur. Vnde & illud fatendum, ſpiritualem aliquem eorum eſſe effectum: non quidem vt habitualem gratiam, ex opere operato tribuant (quod Sacramentorum proprium) nec etiam, vt vim ex opere operato habeant, ad excitandum in nobis aliquem bonum gratiæ motum: ſed quando res iſtæ ab Eccleſia benedictę in ipſa benedictione ſpecialiter ad hunc motum excitandum ſunt ordinatæ, per Eccleſiæ orationem; tunc per modum impetrationis, iis adhibitis, ſpecialiter à Deo aliquando talis effectus tribuitur. dixi *aliquando*, quia non eſt ineffabilis hic effectus, vtpote nulla promiſſione firmatus, niſi ea quæ orationi adiuncta; *Quicquid petieritis, accipietis* &c. Peccata quoque mortalia remittendi vim non habent vllam; quia hæc ſine infuſione gratiæ nõ remittuntur: Venialia verò dimittendi vim, ſi ad hoc ſpecialiter ab Eccleſia fuerint inſtituta, per modũ eundem impetrationis habent. poteſt .n. ſic orando Eccleſia bonũ motum animi impetrare, per quem hominis veniale peccatum deleatur. Expellendi verò dæmones poteſtas, harũ cæremoniarũ & ſacramentaliũ ad hoc ab Eccleſia inſtitutorum, non eſt poſita in phyſica ſiue naturali efficientia; ſed morali dumtaxat: eò quòd dæmõ percipiat ſigna, & verba humana, & iis obedire cogatur; tũ quia hoc à Deo impetrat oratio eccleſiæ, & ſic exorciſta hoc per modũ impetrationis à Deo conſequitur; tũ quia Eccleſiæ data fuit à Chriſto ſpecialis poteſtas dæmonibus imperandi; tum quia dæmon virtutẽ Chriſti, vel inuitus agnoſcat & credat, & meminerit ſe victũ, & ſuperatum crucis trophæo; fit quaſi naturaliter vt non ferat adſpectum crucis, vel mentionẽ victoriæ CHRISTI, & cladis ſuæ: ideoque ad hæc timeat ac tremat, ac fugere malit, quàm hæc videre & audire. Ceteri effectus, nempe ſanitas corporis,

1. Corinth. 4. vide Concil. Tridenti. ſeſſ. 7. can. 13.

poris,& fructuum,temporaliumque bonorum conſeruationes, & huiuſmodi, per modum dumtaxat impetrationis directè & per ſe obtinentur; per accidens tamen, & per modum remotionis obſtaculorum obtinentur, coërcita dæmonis poteſtate; vt ſolet contingere in exorciſmis inſectorum noxiorum,& tempeſtatum, vt poſt Waldenſ. & alios copioſè & eruditè docuit Fra. Suares *in 3.p.q.65.a.4.diſp.15. quæ eſt de Sacramentalibus*. Hæc de effectu ſufficiant; quæ neceſſe fuit addere,vt aduerſarii mentiri deſinant;*nos tribuere vim per ſe diuinam his carimonijs*. Impudens verò mendacium eſt;*nos vngere,vt expietur per illam vnctionem membrorum quicquid illis membris deliquit.*]dicimus tantū per modum orationis & precis, ex formula in ſacroſancta vniuerſali Florentina Sy-
G nodo præſcripta;*per iſtam vnctionem, & ſuam pijſſimam miſericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid deliquiſti per viſum &c.*] & quoad membra quædam, & non alia inungenda,idē illic à Latinis Græciſq; Patribus quicquid agimus, & Nouantes reprehendunt, apertè ſeruandum definitur, & ratio ſingulorum additur. Lege, ſi lubet. Non dicimus per vnctionem peccata remitti,vt eſt vnctio; ſed vt eſt Sacramentum,gratiam conferre, peccata remittere, & infirmos alleuiare: dicimus à Chriſto Domino inſtitutum, & à B. Iacobo Apoſtolo promulgatū[a]. Et cùm illi præceperint, infirmum vngi; nec niſi in membris vngi queat, dicimus ineptos hæreticos, quòd vel nolint in membris vngi, vel alia
H membra magis vnctioni idonea exiſtiment. Poſtquam ſic Godelm. miſer in ritus noſtros debacchatus fuit, vnum ex Hiſtoria depromit argumentum. *In priſca* (inquit) *Eccleſia Dæmoniaci in cœtum adducebantur, & populus totus orabat Deū, vt apud Chryſoſtomum & Clementem legimus. Auguſtinus quoq; li. 22. de Ciuita. Dei & Sozomenus li.6.c.28.ſcribunt,nihil aliud Dæmonibus pellendis olim fuiſſe vſurpatum,quā preces coram Deo.*] videamus quàm hæc vera. benè, quod ad Clementem & Chryſoſtomum relegamur,fatemur in Eccleſiam adduci,vel potiùs extrà Eccleſiam principiò in medium ante fores Eccleſiæ produci, Energumenos conſueuiſſe,& populum pro iis orare ſolitum. quid tum? an igitur Sacerdotis nullum in hac re officium, niſi quod populi? an non tum quoque exorciſtæ? ſi exorciſtæ, erat & exorciſmus. Exorciſtas ſalutat Ignatius Martyr? epiſt. ad Antiochenſ. *ἀσπάζομαι ὑποδιακόνους, ἀναγνώστας, ψάλτας, πυλωροὺς, τοὺς κοπιῶντας, ἐπορκιστὰς, ὁμολογητάς.* Saluto Subdiaconos,lectores, cantores, oſtiarios, laborãres,exorciſtas, confeſſores.] Quomodo exorciſtarū meminit ipſe D.Clemēs *li.8.conſtit.c.26?* vbi quòd *negat eos ordinatione fieri*; id negat,quia de illis tantùm loquebatur, qui per Spiritus ſancti gratiam ſe exorcizandi donum conſecutos miraculis comprobabant. Quomodo Cyprianus[b] ſcribit, *per exorciſtas voce humana & poteſtate diuina dæmonem flagellari, vri, torqueri?* Quomodo ſcribit Cyrill. Hieroſolymitan.*in Præfat.Catecheſ.* exorciſtas *per Spiritum ſanctum dæmones effugare?* Quomodo Optatus Mileuitan. *libr. 4.* aſſerit, *per exorciſmum Spiritus immundos depelli & in deſertum fugari?* Quomodo de exorciſtis idem affirmat tot locis Auguſtinus[c]? Quomodo ipſe Chryſoſtomus (quem aduerſarius obtrudit) *exorciſmis* (inquit) *& exſufflationibus clericorum ab eis immundus abigitur*[d]? Mendacium verò eſt,quod dicit Auguſtinum & Sozomenum ſcribere, nihil aliud præter orationem fuiſſe vſurpatum. Nam diſertè *libr. illo 22.c.8.* D. Auguſtinus narrat dæmonum vim maleficam ex Hiſperii domo non ſola oratione, ſed & miſſæ lectione, & aquæ benedictæ aſperſione, & reliquiarum Sancti pulueris adhibitione pulſam. addit ſecundò, alium adoleſcentem admotum reliquiis DD. Protaſii & Geruaſii liberatum. tertiò, narrat Hipponenſem virginem cùm oleo, cui ſacerdos lacrymas ſuas inſtillarat, ſe perunxiſſet,mox à dæmonio fuiſſe ſanatam. Et audet miſer Auguſtinum nobis obiicere? Audet confingere huiuſmodi,quæ tam clara luce mendacii ple-

In fine concil. in formula Sacramentorum data Armenis

[a] *Innoc. I. in c. illud ſuperfluum. d. 95. D.Clemens d. li.7.ca.42. & ſeq. Beda in ep. Iaco.c.1. Concil. Cabilon. 2. can.48. Senonenſe can. 10. Auguſtanum can. 20. Moguntinum 4. can.34. Colonienſe 3.p.7.c. 49.& 50. Trident. ſeſſ. 14. Rabanus libr. 2. de Inſtit. cleric.c.55.*

[b] *lib.4.epiſt.7.*

[c] *li.2.de Nupt. & concup. ca. 18.& 29.*

[d] *homi. de Adam & Eua.*

na deprehendantur? Sozomenum quoque vel non legit, vel non intellexit, aſſerit ille *lib.6, cap. 21.* non pulſum Macariorum oratione dæmonem, ſed ſola increpatione; vt (inquit) *Macarij Dæmonium increpauerant, puella ad ſanam mentem redijt.* ἐπιτιμησάντων δὲ &c. Et quamuis meminiſſet ſolius orationis Hermias, non tamen inde ſequeretur aliàs non ſolitos vti aliis remediis. Vide quæ fusè narrauimus, & de Macario, & de aliis *præced. c. ſect. 3.* Vnum reſtat Godelmanni non in nos, ſed in ipſum Chriſtum Dominum telum; nempe ἀρτολατρείας, vt ipſe vocat, crimen; quod explicarat paullò antè *n. 26.* his verbis; *Ad hac prolatione horum quinq; verborum*, hoc eſt enim corpus meum, *cum halitu facta; ſe panis ſubſtantiam mutare, corpus Chriſti de cælo detrahere, & in hoc illum conuertere. planè magicè ſibi, & alijs perſuadent.*] ô linguam eradicandam ſtirpitus! os impurum & blaſphemias euomens aſſidue! ergo Chriſtus Dominus Magus? qui aſſeruit eum quem manu tenuerat panem, corpus eſſe ſuum. Si caro erat, panis nō erat. Si panis erat, Chriſti dictum verum non erat. Sed panis, inquies, remanet cum carne. Impanationem veſtram inſinuas, ô artocreatie: vel ſanè Chriſtum velut dolio aut marſupio includis: dignus hoc nomine qui inſutus culleo vel dolio in profluentem coniiciaris. Refutarunt hoc commētum, noſtri Theologi, quotquot fuere. Nec nobis nunc vacat de *Tranſſubſtantiatione* agere: nec hui⁹ loci diſputatio eſt. Videamus ergo quid hic magicum, non illorum verborum quinque probatio, quæ & Chriſtus protulit, in vltima cæna: & D. Petrus, & D. Iacobus, & D. Andræas, in ſuas Liturgias ſeu Miſſas retulerunt: & tota ſemper Eccleſia fuit amplexa. Non afflatus, cui nos vim nullam tribuimus; nec etiam alium neceſſarium putamus, quam qui in verbis proferendis neceſſarius. ſi loqui ſine halitus exſpiratione poſſemus, halitu opus non foret: ſi crederemus halitu ſpecies panis contingi debere, ſuperſtitioſi eſſemus: ſi inhalationi illi vim tranſubſtantiationis tribueremus, ſtulti excerebratique meritò audiremus. nihil autem tale Catholici credimus. quare mentitur more ſuo Leguleius. mentitur etiam, cùm ait nos nobis & aliis perſuadere, quòd corpus Chriſti de cælo detrahamus. Nam cēſemus, etiam ſine vllo Chriſti Domini motu locali, hanc tranſſubſtantiationem fieri poſſe. ſi poteſt per motum localem; cur non poteſt ſine motu locali, ille qui eſt omnipotens? nam poteſt per ſe, quicquid per cauſam ſecundam poteſt: motus autem localis tantùm foret cauſa extrinſeca præſentiæ Chriſti: nihil autem illi intrinſecum eſt, vel eſſentiale. Non eſt etiam Magicum, putare panem in corpus Chriſti conuerti: immò eſt fidei articulus, ab initiò Eccleſiæ ſemper retentus. dixit Chriſtus, docuere Apoſtoli, & omnes quotquot per hæreſim ab Eccleſia non defecere. ſub anathemate hoc credendum ſtatuitur in Conciliis Romanis tribus, duobus contra Berengarium, & 3. maximo ſub Innocent. 3. item Turonenſi contra Berengar. item in Conſtantienſi contra Wiclephum, in Florentini decreto vnionis, in Tridentini ſeſſ. 13. can. 2. Patres commemorare longum foret, omnes ad vnum pro nobis ſunt: omnes veram Chriſti carnem in Euchariſtia crediderunt, omnes adorarunt. D. Iacobus in Miſſa ſua, rogat *vt Spiritus ſanctus faciat hunc panem corpus Chriſti* &c. quod etiam in Liturgiis D. D. Baſilii & Chryſoſtom. habetur. D. Ignatius Epiſt. ad Roman. ἄρτον τοῦ θεοῦ θέλω, ἄρτον οὐράνιον, ἄρτον ζωῆς, ὅ ἐστι σὰρξ τοῦ χριστοῦ quid apertius? ſed & D. Dionyſ. Areopagita[a], hūc panem viuificum dicit habere vim maximam perficiendæ Sanctitatis, τῆς ἱεροτελεστικωτάτης εὐχαριστίας. vocat ſacratiſſimam Euchariſtiam ἱερωτάτην εὐχαριστίαν. addit[b] Chriſti Domini ſententia iudicatum hoc Sacramentorum Sacramentum, ſiue myſteriorum myſterium, hoc eſt auguſtiſſimum & præcipuum. καὶ γάρ ἐστι κατὰ τὸν κλεινὸν ἡμῶν καθηγεμόνα, τελετῶν τελετή, accumulat præterea ſimiles laudes multas & magnificas D. Pauli

[a] *ca. 2. Eccleſ. hierar.*

[b] *c. 3. de Eccleſ. hierar.*

K diſcipulo digniſſimas. Hunc Galliarum Apoſtolum, cur Gallici Caluiniſtæ non audiunt? video, quòd nequeant eludere teſtis auctoritatem, eo illos confugere, vt negent eſſe libri auctorem. Sed quo id negant auctore? nullo quod ſciam vetuſtiore. Quamuis quidam olim dubitarint, ſtatim tamen eorum error ab æui illius ſcriptoribus fuit confutatus. Quæ dubitandi quæſo cauſa idonea; cùm & res verbis, & verba rei reſpondeant, & vtraque primitiuum illum ſpiritum Eccleſiæ penitùs redoleant? vide (*Lector*) maliciam dicam, an impudentiam? ipſam phraſis antiquitatem, quæ maximè idonea eſſe debuit perſuadendæ veritati, contra veritatem intorquent. [a] ſi hoc argumento vti licet, cui veterum libri relinquentur ſui? procliue ſemper fuerit dicere recentiorum aliquem ſic ſcripſiſſe, vt affectet antiquitatem. cùm duo ſint ad dignoſcendos ſcriptores idonea indicia, ſtylus & teſtificatio ſcriptorum aliorum: vtrumque fauet nobis. Stylum negare non poſſunt prorsùs eruditum & antiquarium. auctores ferè innumeri conteſtantur Græci Latinique. Scilicet, iſti ignoraſſent hoc opus poſt Valentiniani tempora conſcriptum; vt aſſerit nuperus quidam temporum emendator, qui ſuo ſe ſuffragio claui figendi Dictatorem conſtituit. profert auctorem? coniecturam ſuam, immò potiùs veterem Illyricianam cauillationem. *Is* (inquit) *vt affectet antiquitatem, μεταχεῦς κοινοβίους vocat θεραπευτὰς Monachus autem μονοβίους vocat ἰναίους, ne videretur ſui ſæculi vocibus vti.*] Non credimus hoſti Monachorum, & illis tam antiquam inſtitutionem inuidenti, &, vt auertat, hæc omnia comminiſcenti. Quomodo probas, ideo ſic vocaſſe, ne ſui ſæculi vocibus vteretur? Potiùs credendum ſui ſæculi vocibus vſum, quam alieni hac etiam in re, cum toto reliquo libro cetera vocabula antiquioris illius cuius, quibus nunc vſus, erant ſæculi, retinuerit. Puerilis planè illa hariolatio, & acumine iſto, quod quæ nec ſunt, nec fuere, videre ſe credit, & alios ſibi credere Manlianis iubet imperiis, digna: multoque magis quod de *Mandris & Mandritis*, lepidum ſcilicet apophoretum apponit: cuius meritò ſtatua inaurata in Conſiſtorio Lugduno Batauico; vel potiùs, quod in Miſcellaneis Lugdunenſibus victi ſolebant, λείχειν imperetur. Vnde etiam probat Dionyſium hunc (*quem Simium*, honoris cauſa, pro ſua innata modeſtia, vocat) θεραπευτὰς monachos nominare; idcirco quòd apud Euſebium, ſic vocatos ex Philone, legiſſet? credo in bifido Parnaſſi vertice cum Ennio ſomniantem didiciſſe. quaſi iam probarit, Euſebio hunc ſcriptorem eſſe recentiorem: quamdiu hoc non probat, fruſtrà coniicit, nec optimus vates audiet, quia coniiciet peſſimè. Quæ hæc temeritas eſt, ſomnia nobis ſua obtrudere, & pro oraculis Delphicis mera coniectanea? Sed profectò tali in veteres quoſque ſcriptores petulantia, &; quæ cum ætate augeſcit, in ceteris ſolita decreſcere, fitque amiciſſimis etiam grauior; iactantia, præclaras ingenii, & eruditionis dotes mirum in modum dedecorat. Verũ quid illi facias, habet hoc hæreſis omnis, Caluiniana præſertim. cunctos ſpernit, ſibi ſoli ſapere & ſcire videtur; monitoribus aſpera, reprehenſiones etiam iuſtiſſimas contumeliis & conuiciis munerat. Tollantur iſti næui de corpore pulcro, placebit omnibus labor ille, & feret æuum. Dionyſium Areopagitam auctorem operis Hierarchici agnoſcunt ex Græcis, non tantùm B. Maximus, & Georgius Pachymerius, & Ioan. Sycopolitanus; qui commentariis illuſtrarunt; & *in Encomio* Michael Syngellus, Photius, And. Cretenſis, Ioann. Damaſcenus, Suidas; ſed & antiquiores his Anaſtaſius Sinaita, & Anaſtaſius Nicenus; & B. Chryſoſtomus, cui hæc Areopagitæ ſcripta cognita fuiſſe, teſtatur Anaſtaſius Bibliothecarius *epiſt. ad Carolum Caluum*; eadem non nouiſſe tantùm, ſed & explicaſſe cōmentariis Dionyſium Corinthium, laudat Maximus, *in ſcholijs*, auctorem ſuum Anaſtaſium Antiochenum ἐν τῷ ὁδηγῷ: & ex his

Negant Beza in N.T. Schalig. & quidam alii de hoc genere.

[a] *Illyric. & Schalig. F.*

ex his teſtimonia deſumpſiſſe contra ſui temporis hæreticos Cyrillum Alexandrinum narrat Liberatus *in Breuiario*, & multa huius ſcriptoris verba ſuis inſeruiſſe libris D. Gregorium Nazianzenũ ſcripſit, Billius Prunæus *Sacrarum obſeruationum libr. 1.* Billius ille Nazianzeni lectioni apprimè deditus, idoneus, ſi quis alius, & locuples huius rei teſtis. Hilduinum etiam Francum, & Gregorium Magnum, Martinum Papam & Martyrem, Agathonem, & alios PP. Romanos prætermitto; quibus horũ librorũ fides indubitata fuit, & ab aliis citatos inuenias; vt & illud inprimis notatu dignum, ꝙ *in Bibliotheca ſua* Photius commemorauit; Theodorum Preſbyterum Græcum ex profeſſo hac de re librum compoſuiſſe, vt conuinceret, ea quæ habemus S. Dionyſii Areopagitæ opera, non eſſe pſeudepigrapha, & tot antè ſæculis quattuor pręcipua, quibus nũc hæretici noſtri abutũtur, vt ea impugnent, argumẽta luculẽter diſſoluiſ-
ſe. Ἀνεγνώσθη Θεοδώρου πρεσβυτέρου, ὅτι γνησία ἡ τοῦ ἁγίου Διονυσίου βίβλος. διαλύονται δὲ ἐν
1 τῷ λόγῳ ἐνστάσεις τέσσαρες: μία μὲν ὅτι εἰ ἦν γνησία: πῶς οὐκ ἐμνήσθησαν τῶν ἐν αὐτῇ ῥη-
τῶν τι καὶ χρήσεων τινὲς τῶν μεταγενεστέρων πατέρων; δευτέρα δὲ, ὅτι Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου
2 ἀναγραφὴν ποιησάμενος τῶν συγγεγραμμένων τοῖς μακαρίοις πατράσιν ἡμῶν βιβλίων, οὐ-
δεμίαν ταύτης μνήμην ἐποιήσατο. Τρίτη δὲ, ὅτι πῶς τῶν κατὰ προκοπὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ,
3 καὶ διὰ μακροῦ τοῦ χρόνου αὐξηθέντων παραδόσεων, ἡ βίβλος αὕτη λεπτομερῆ τὴν ἐξήγησιν
ποιεῖται; Ὁ μὲν γὰρ μέγας Διονύσιος σύγχρονος ἦν, ὡς δῆλον ἐκ τῶν πράξεων, τοῖς ἀποστό-
λοις: ἃ δὲ ἡ βίβλος περιέχει, τὰ πλεῖστα τῶν κατὰ προκοπὴν [καὶ] ἐς ὕστερον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ
αὐξηθέντων παραδόσεων ἐστὶν ἀναγραφή. ἀπίθανον οὖν, φησὶ, μᾶλλον δὲ κακόπλαστον, τὰ με-
τὰ πολὺν χρόνον τῆς τελευτῆς τοῦ μεγάλου Διονυσίου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐξηθέντα, Διονύσιον ὑπο-
4 λαμβάνειν ἀναγράψαι. Τετάρτη δὲ, πῶς μέμνηται τῆς τοῦ θεοφόρου Ἰγνατίου ἐπιστολῆς ἡ βί-
βλος; ὁ μὲν γὰρ Διονύσιος τοῖς τῶν ἀποστόλων ἐνήκμασε χρόνοις: Ἰγνάτιος δὲ ἐπὶ Τραϊα-
νοῦ τὸν διὰ μαρτυρίου ἤθλησεν ἀγῶνα. ὃς καὶ πρὸ βραχὺ τῆς τελευτῆς ταύτην ἐπιστολὴν, ἧς
ἡ βίβλος μνημονεύει, γράφει. ταύτας οὖν τὰς τέσσαρας ἀπορίας διαλῦσαι ἐπαγωνισά-
μενος βεβαιοῖ (τό γε ἐπ' αὐτῷ) γνησίαν εἶναι τοῦ μεγάλου Διονυσίου τὴν βίβλον hactenus
Photius.

Si quid aduerſarius nouit, quod nec Valla, nec Eraſmus, nec Flaccus Illyricus obiecere; amabo, proferat in mediũ. Veritatis amator ſum, vt qui maximè audiri cupio, & audire; docere & diſcere amo. eandem ſerram reciprocare non amo: abſtineat velim, quę iam alii illi præoccuparunt, & recenti memoria, à Matthæo Galeno Belga, & Cæſare Baronio, validè calcata protritaque. Dignus fortaſſis, cui potiùs, quàm tot Græcis doctiſſimis antiquiſſimiſq; Patribus credamus, quem doctiorem, acutiorem, ſapientioremq; arbitremur. opponet os columnatũ tot Eccleſiæ luminibus, tot fidei columnis. dicat ſe vnum meliùs noſſe characterem Dionyſianum diſcernere, quàm Chryſoſtomum Cyrillumque: paſſos ſibi per ingenii ſtuporem imponi. Græcæ linguæ ignaros fuiſſe Marſilium Ficinum, Ambr. Camaldulenſem, Perionium & tot ſæculis priorem Ioannem Scottum illum; alium à Dunſio & Maiore; qui quatuor pro Areopagiticis libris, cùm verterent, agnouere. Occalluimus ad ſimiles Pyrgopolynicis Nitiobrigis Thraſoniſmos. Qui ſaxorum nouus epigrammatarius Lucano ſculponeis os batuit; qui Manilium docet aſtronomiam; qui in Geometricis adhuc diſcipulus, & malè calculi ſubducti à Laniſta deprehenſus, ſupra Euclidem, & Archimedem ſapit; qui Tacitum, Suetonium, eius quo vixerunt temporis, & quod ex tabulis publicis didicerant, rationem dedocet: cui Euſebii aniles & pueriles alucinationes manifeſtæ, & Euſebium ceteri patres pueriliter ſequuti; præ quo vno ceteri vt vmbræ volitant, ſimioli, fanatici, furioſi, hoſtes veritatis, ſtupor; cui omnes ludibrium debent; quem nemo reprehendit, niſi qui ignorat; qui in hominibus ſtudioſis huius

Galen. in Areop. 131. Baron. Annal. tom. 2.

ſis huius ſæculi, in aliis candorem, in aliis ſtudium, in omnibus ſenſum bonarum rerum deſiderat, (*vtor eius verbis, nec adfingo quidquam.*) Quem nullus hactenùs reprehendit (*oblatraſſe dicit*) qui non furioſus, aut flagitioſus, aut indoctus, aut etiam tribus his virtutibus ſimul exornatus fuerit. Et hic bonos nullos inſectatus eſt; cui illi agyrtæ, ſcurræ, vel Sophiſtæ, ſi quid mutire contra hunc Temporarium Dictatorem auſi. Hic nullis obtrectatus, leniſſimè, & abſque omni penitùs ambitione ſcripſit, quæ ſcripſit. huic à ſapientia moderatio imperata eſt. Mauult iſte modeſtiam eius omnes, quàm iuſtam iram pauci ſentiant: [*benè & verè, hoc quia* iniquam *vult omnes perpeti*, iuſtam *vix ſcio an in quenquam hactenùs calamo ſtrinxerit.*] Iſtius virtutem euitari non poteſt, quin tāquam vmbra, gloria & inuidia ſequantur. Ecce, quocumque ſe confert, inuenit rupices & Marrucinos; quibus eius virtus ſtatim ſubolet, vt ſuibus Amaracinum. Quocumque it, mittit ſigna ſui. Quiſquis perditus eſt, inſanus, virtutum & bonarum litterarum hoſtis, veſtigiis eius eum colligit, & capitali odio proſequitur.] Quam hic de ſe demiſſe, quam de aliis omnibus ſentit magnificè? Nonne ſe præbet omnibus, modeſtæ ſcriptionis, & humilis animi exemplum illuſtriſſimum? Quanta hæc ignoratio eſt ſui? quantus ſtupor, his animis cùm ſis, eos litteris ſeræ poſteritati notos velle? quæ inſania arbitrari, adeò omnes hebetes, vt, talium verborum veſtigiis, in animi arcana ſe iudicando non penetrent? vt hæc humanitate tinctos, & amantes Chriſtianæ pietatis & officij, non offendant? Nec contentus graſſari in ſingulos, ſtringit acumen ſtili in integras Sodalitates & religioſos ordines, à Tridentina Synodo Oecumenica laudatos; quodque audaciæ intolerabilis eſt, Eccleſiam vniuerſam à multis iam ſæculis erraſſe, nec verum vidiſſe; fretus leuiculis rationibus, graui ſupercilio contendit. Quas qui legunt futiles deprehendunt; cùm aliàs ob cauſſas; tum quia fingit ipſe ſibi periodum & præfigit, quam commentus potiùs, quàm validè probauit: &, cùm æquiùs fuerit normam ſuam, Eccleſiæ ſcitis, & veterum placitis accommodare; ipſe contra, vult omnem vetuſtatem edicto noui Dictatoris parere, & eadem confidentia præceps ingenium, quicquid non eſt ad amuſſim illam ſuam; id damnat erroris. Quid veroſimiliùs; an erraſſe vnum, qui cum nullo veterum, nec cum Eccleſia conſentit; an erraſſe veteres omnes & Eccleſiam, eo quòd in pleriſque ad illam amuſſim nouam non conueniant? ſcio cum quo errare malim, ſcio quem potiùs erraſſe credendum. Verùm tamen fruatur iudicio ſuo, quia monitioni locus non eſt; incurrat in omnes vt lubet, qui *ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διέθετο*; non illas Regii Vatis; ſed illius, ſuperborum Regis, qui poſuit in cælum os ſuum, vt thronum figeret in Aquilone, & ſimilis eſſet Altiſſimo. Se vitii omnis expertem profiteri, eſtne ſimilem ſe Chriſto profiteri? Soli tibi I E S V optime licuit dicere; *Quis veſtrum arguet me de peccato* (mortalium nemo expers vitiorum eſt. Hic tamen permiſit calamo chartis illinere; *Quid mihi obijcere poſſunt, præter virtutem, quam non habent? Nullius mihi conſcius ſum, cuius me apud homines pudere debeat.*] Apoſtolum puta Paulum loqui. an idem illi licet, quod *vaſi electionis?* non ſanè. non quia diſſimilis res, ſed is qui dicit. Si de grauibus flagitiis, & publicè vindicandis loquitur, egregiam ſanè laudem, cur id opus tantoperè iactare, quod cum pleriſque commune? Quamuis & Caluinianiſmus, quem profitetur, certè tale tantumque crimen eſt, vt ſi ſanæ mentis foret, eius illum perpetuò & pigere, & pudere, & pœnitere oporteret. Si de aliis animi vitiis, quæ hominem dedecorant, & Deo hominibuſque minùs gratum faciunt, ſenſit; vt ſenſiſſe reliqua, quæ addidit, ſatis oſtendunt: nihil arrogantius, nihil à veritate alienius dici potuit. faſtuoſitas, iactantia, contemptus aliorum, virtutes credo ſunt, nō vitia: quàm ab his immunis, quàm

Ex Libb. de emend. Temporis, & epi. de vit. Iulii Scaliſ.

quàm integer, ſi philautia non excęcaſſet oculos, ipſimet iudicium permitterem. Sed fruatur, inquam, ſuo iudicio, ſibi plaudat, placeatque: vel potiùs (fac, qui potes Deus, & hoc animo me iſta noſti ſcribere) reſipiſcat, & in poſterùm infrunitæ linguæ, calamoque infreni, deſinat tam laxas habenas permittere. Quod ad me, puto licere mihi, qui ex omnibus vnus ſum, in eum aliquid, qui ſibi cuncta in omnes voluit licere. Licuit homuncioni in diuinum Dionyſium petulanter; cur mihi non liceat pro Diuo conſtanter? Mentem ſaniorem illi opto. conuitia nec curo, nec metuo: iſta ceſſare æquum eſt, rationes compulſandæ. Quod ſperare non audeo. conſueuit vel ſilentio. ſi quando nequit reſpondere, dicta transmittere: vel contemptu, & maledictis certare. Fors iſta nec limis dignabitur. audiet certè, quod legiſſe diſſimulet, & aliquem vel ex Armoricis ſubſtituet.

Incubuit nunquam cæleſtis flamma ſalictis,
Nec parui frutices iram meruere Tonantis.

Cauſa certè non mereor, qui hæc animo non malo; ſin aliter: noui cœleſtia à Claudianis tonitruis, & à Ioue Salmonea diſcernere.

ANA-

ANACEPHALÆOSIS DVODECIM SALVBRIVM MONITORVM, QVÆ CONFESSARIIS IN PROMPTV ESSE DEBENT.

MONITIO I.

Dæmones eſſe.

I. CVM in homines atheos inciderint, dubitantes an ſint dæmones? proponant illis 1. id doceri apertis S.S. verbis paſſim occurrentibus: 2. hunc perpetuum Eccleſiæ ſenſum fuiſſe. 3. hæreſim eſſe contrarium defendere: quæ tria probantur à Theologis in materia de Angelis. 4. conuincit ratio: effectuum quorundam mirabilium experientia. vt v.g. ſubitò montem vnum loco mouere: bruta loqui: defunctorum ſimulachra oculis ſpectanda proponere: linguis incognitis loqui: res ferreas (ſine magnete) argenteas pateras, aut ſimilia magni ponderis ſuper menſa locata, ſine funiculo aut ſimili inſtrumento, attrahere, ab vno extremo ad aliud, ſubſultantia: quod quis foliolum chartæ inter multa ſit electurus certò prædicere: chartam ab aliquo ex toto chartarum ludo extractam, in manibus extrahentis manentem, noua inducta figura, ter facere immutari: facere vt tres vel plures diuerſæ perſonæ de vna eademq; re cogitent: vim imaginitiuę alterius facere, vt de alia re vix cogitet, quã ea quæ cogenti nota: (*vix*, dico, nam omnino vel voluntatem vel intellectum cogere, ſeu neceſſitate quadam abſoluta ad id adigere, nec dæmon poteſt) facere ſpecula, in quibus, quæ in decem milliaribus fiant, videri poſſint: trium horarum ſpacio arbuſculam veram ſpitamæ longitudine ex menſa facere excreſcere: facere, certæ lucernæ lumine accenſo, vt quotquot adſunt mulieres, veſtibus ſe nudent, & quæ natura docet tegenda oculis obiiciant, & ſic nudæ tripudiare non deſinant, quamdiu ardeat in medio appoſita lucerna leporis adipe plena, & certis characteribus inſculpta, & huiuſmodi alia; quæ nobis circulatores ex Baptiſtæ à Porta ſcriptis & diſciplina obtrudunt; quorum cum nec naturales nec artificioſæ cauſæ proferantur idoneæ, ſpiritualibus cauſis effectricibus tribui debent; quæ ſunt angeli, & dæmones.

vide li. 2. q. 2.

MONITIO II.

Non licere vllum pactum vel amicitiam cum dæmonibus inire.

QVI putant non eſſe magnum peccatum cum dęmonibus fædus, pactum, aut familiaritatem habere, doceantur primò; quanta ſit vis & dignitas

vide li. 2. q. 4. & libr. 4. par. poſter. q. 4. ſect. 8.

primi præcepti prioris Decalogi tabulæ. Nempe illud vt ordine, ſic & dignitate primum eſſe. Nam digniora eſſe, ratione obiecti, tria primæ tabulæ ſeptẽ aliis tabulæ ſecundæ: & inter illa tria, præcipuum eſſe primum. Tertium enim potiſſimùm agit de cultu externo, ſecundum de verborum honore, primum de amore & fidelitate animi Deo exhibenda, & virtute religionis ſeu Theoſebias, ſeu Latriæ. quare cùm hæc virtus Deo gratiſſima ſit, etiam illi contrarium vitium eſt odioſiſſimum, nempe idololatria & infidelitas. nam eſt quædam apoſtaſia, proditio, & transfugium ad hoſtium Dei Principem Diabolũ: quod peccatum eſt omnium vitiorum moralium grauiſſimum: & ideo huic præcepto à Deo pœna fuit addita, cùm Deus teſtatur ſe fortem & zeloten eſſe, & hoc peccatum vſq; in tertiam & quartam generationem vleiſci, & vocat hoc peccatum odium ſui, eo quòd tranſgreſſores vocat oſores ſuos [a]. Secundò doceantur omne cum dæmone fœdus aut amicitiam contra hoc primũ præceptum eſſe. Cùm enim inter Deum & dæmonem ſit quaſi perpetuum bellum, ſeu odium (Vnde de dæmonibus legimus; *Superbia eorum qui te oderunt, aſcendit ſemper:* & Diabolus vocatur *Satan*, hoc eſt aduerſarius) tenemur nos, vt vaſſalli Dei, perpetuum quoq; & capitale odium cum dæmone exercere, hoc bellum vt Paterpatratus initiò mundi Deus indixit, cùm dixit Serpenti; *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & ſemen tuum & ſemen illius.* [b] quibus verbis prohibemur vllas cum dæmonibus inducias aut commercium habere. Idem nos docet Apoſtolus; *Nolo*, inquiens, *ſocios vos fieri dæmoniorum.* Idem nos in baptiſmo promiſimus, Sacramento adſtricti, Eccleſiæ nomine rogante Sacerdote, & patrinis pro nobis reſpondentibus non ſemel, Nos abrenunciare Satanæ & pompis eius. Cùm itaq; hoc bellum initiò mundi conditi indictum, & initiò Eccleſiæ Chriſtianæ tuba Apoſtolica renouatum, & à nobis cùm in Eccleſia fuimus regenerati iureiurando votiuo ſit ſuſceptum ac promiſſum; ſequitur eum, qui cum hoſte pactum vllum aut familiaritatem colat; perfidiæ, transfugii, & apoſtaſiæ rerum non minùs eſſe; quàm vel monachus votiuam deſerens profeſſionem, vel miles ad hoſtem transfugiens, vel Chriſtianus Mahumetiſmo ſe addicens. Tertiò moneantur non tantùm hoc Deo diſplicere, ſed ipſis quoq; pernicioſiſſimum eſſe. Dæmonum enim in homines odium eſt inexplebile, & à ſui lapſus tempore nunquam illud remiſerunt, nec vnquam remittent aut minuent: ſi permitterentur à Deo omnes mortales interimerent; quod quia vident ſibi non licere, ideò aſſiduè hominibus animæ mortẽ moliuntur adferre per varias & multiplices peccandi illecebras; ne, qua excidêre beatitudine, homines potiantur. Odii magnitudo patet ex vehementia & acerbitate cruciatuum aut vexationum quas intulêre, quotieſcumq; Deus illis permiſit, vt teſtantur Iobus, Saræ mariti, D. Antonius &, alii innumeri. Pertinaciam odii docent, Iobus dicens; *Cor eius indurabitur tanquam lapis, & ſtringetur quaſi malleatoris incus* [d]. & CHRISTVS Dominus; *vos*, inquit, *ex patre Diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri vultis facere: & ille homicida erat ab initio: & in veritate non ſtetit & non eſt veritas in eo. cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax eſt, & pater eius* [e]. cùm dicit homicidam eſſe ab initio ſignificat hũc eius perpetuum eſſe conatum, animas necare: circuire inſtar leonis rugientis & quærere quem deuoret, vt ait D. Petrus. cùm addit veritatem in eo non eſſe, docet fruſtrà quem cum illo paciſci, qui totus ex perfidia conflatus eſt. Ideò cùm ſemper velit nocere; certò tenendum nobis, illum nullis blandiciis, obſequiis, aut cultu homini reconciliari, placari, aut deliniri: ſed quando ſe beneuolum aut amicum fingit, tum maius malum hominibus moliri. Origenes *libr. 8. cont. Celſum*; Probabile eſt (inquit) dæmones, cùm ſint improbi, ne cultoribus quidem ſuis dexteram, datamq; fidem ſeruaturos.]

[a] *Exo. 20. v. 5.*
[b] *Gene. 3. v. 15.*
[c] *1. Cori. 10. v. 21.*
[d] *Iob 41. v. 15.*
[e] *Ioan. 8. v. 44.*

MONI-

MONITIO III.

Ne iudices hæc negligant punire, aut diſſimulent.

QVando confeſſarii incidunt in Prælatos, Principes aut Iudices, nimis lenes, & remiſſos, & negligentes in ſectæ huius exſtirpatione: Monere illos debent, quòd ſint à Deo conſtituti ad vindictam malorum, & ſine cauſa gladium non acceperint: quòd mala quæ ex eorum negligentia orbi & Eccleſiæ inferuntur & gliſcunt quotidiè, ſeueriſſimè ab illis exigentur: quòd ad damnorum reſtaurationem teneantur. hoc peccatum directè & immediatè contra Maieſtatem Dei tendere; & idcircò non magis licere principi diuinã iniuriam remittere aut diſſimulare, quàm Prætori licet ſui Principis, vel militi ſui Imperatoris. Legem illam veteris Teſtamenti; *Maleficos non patieris viuere*[a], non eſſe dumtaxat iudicialem poſitiuam, ſed iudicialem iuris diuini & naturalis, & ideo non eſſe per legem Euangelii ſublatam. Iudicibus inferioribus nõ licere vitæ ſecuritatem reis huius delicti promittere, vt crimen ſpontaneè confiteantur & ſocios detegant: licere id ſolo ſummo iudici, qui lege ſuperior & ex cauſa iuſta, & quando hoc euidens neceſſitas vel vtilitas reip. poſtulat. Meminerint, ſi qua damna per eorum conniuentiam aut negligentiam à maleficis ſubditi patiantur, ſi qui necentur, aut ad conſortium criminis pertrahantur; ſanguinem hunc à manibus eorum Deum requiſiturum. Non hominis illos, ſed Dei iudicia iudicare. Cauendum ne fiant ſocii furum; & ne dum, vt Ioſaphat, his qui oderunt Dominum amicitia iunguntur, iram Domini mereantur[b]. videant ne audiant terrificum illud Prophetæ dictum Regi Achaz; *Quia dimiſiſti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo eius*[c]. Qui deniq; falſis opinionibus, & erronea ſua exiſtimatione decepti, conantur iudices abducere, à cognitione & vltione criminis huius; vel auctoritate, vel calumniis, illi monendi vt reſipiſcant; ne & ſe conſcios eiuſdem delicti, vel fautores delinquentiũ, vel iuſtæ & Canonicæ contra hanc hæreſim inquiſitionis diſturbatores & impedimenta præbeant, cum periculo incurrendæ excommunicationis. *c. vt inquiſitionis. de hæretic. in 6.* Deniq; hos omnes honorem Dei negligere, & proinde ſolere à Deo negligi, & in maximas calamitates & ignominias abiici iuxta comminationem Heli Sacerdoti factam, *1. Reg. 2. v. 30.* Quam hoc Babyloniis exitiale dixi lib. 5. ſect. 16. in fi.

Pro. l. 5 ſect. 4

[a] Exod. 22.

[b] 2. Paral. 19. v. 2.

[c] 3 Reg. 20. v. 42.

Nahum inter præcipuas cauſas excidii Niniuæ memorat, quod in ea Magi & malefici magni fierent *c. 3. v. 4.* Eandem ob cauſam minatur Ieroſolymæ Michæas *c. 5. v. 10.* Propterea Cananæi deleti & pulſi ſedibus ſuis. *Deut. 18. v. 10.* Nunquam id impunè Regibus ceſſit; Saul non excidit regno niſi poſtquam Magiæ præſidia quæſiuit: tunc (ait Bleſenſis) *dum Pythoniſſam conſulit in montibus Gelboë cum filiis meretur interfici. Sic Ochozias, qui ceciderat per cancellos, dum de vitæ diuturnitate ſcrutatur, vita eius tanquam tela texenda ſucciditur.*] ob maleficorum imitationem Manaſſes ſpecimen fit Regis calamitoſiſſimi, *4. Reg. 21. & 25.* cuius peccatum etiam poſteri luerunt, nec pacari Deus potuit Ioziæ pietate *4. Reg. 23.* Iezabelis veneficia nota, ſed & præcipitatam de feneſtra, laceratam à canibus. Longum ſit alios recenſere. Zoroaſtrem fulmen occidit Magiæ inuentorem. *Plin li. 30. c. 1. lib. 11. c. 42.* De Ferrando Comite Flandriæ, de Guilhelmo Iuliacenſi, de Scotiæ Regibus aliquot, de Principe quem memorat Gerſon, actum ſuperioribus libris. de Muleaſſe Tunetano Rege, non paucis egit Paul. Iouius; de Vortigerno Rege Boëthus *libr. 8.* De Græcorum multos memorat Petrarcha *li. 4. rer. memorandar. c. 1. 2. 3.* Si Romanorum Annales voluas, occurrent tibi plurimi, quibus hæc licentia exitii miſerrimi occaſio fuit. de Numa Pompilio, Plutarchus, *in Numa.* de Tullo Hoſtilio, Dionyſius, & Liuius

1. Reg. 28. v. 8.

4. Reg. 1. v. 2.

li. 1. De Nerone Plinius *li. 30. Nat. hiſt. c. 1.* & Suetonius *in Nerone.* De Valeriano Nicephorus *li. 6. c. 10.* de Iuliano Apoſtata idem Nicephor. *li. 10. c. 29.* de Licinio Niceph. *li. 7. c. 45.* De Fl. Ruffino Tyranno, Claudianus *li. 1. de laud. Stilichon.* de
Camerar. opera ſucciſina c. 70. Maxentio, de Heraclio & aliis alii. Quid referam recentiora? Leopoldum Auſtriæ ducem Friderici. III. fratrem, nimis familiarem Magis, quidam narrant, ita à ſpectro perculſum fuiſſe, vt paucis poſt diebus obierit. Wenceſlaus Bohemiæ rex ſummo in pretio voluptatis cauſa Zytonem & alios habuit; cui quæſo Principi cuncta regni negotia infæliciùs ceſſere? Creſpetus *diſc. 7.* ſcribit cuidam ętatis huius Principi mortuo inuentam ad collum appenſam imaginem Theurgico ritu deuotam, qua ſe fælicem fore ſperabat: quo tamen vix vllus calamitoſior fuerit. Vltimus è gente Valaſia Rex quam inopinata, & crudeli, & inaudita nece de medio ſublatus fuit? memini me in *li. de geſtis eius Lutetia excuſo* legere; nullum apud eum in maiore gratia fuiſſe, quàm illum ipſum; qui his artibus inſtructus ad honores graſſabatur, & Regem ſuum his ipſis initiare conatus, feciſſet, niſi horror præſentiæ dæmonum illum abegiſſet. Con-
Pſal. 2. v. 10. cludam cum Rege, Reges alloquens; *Nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Seruite Domino in timore. & exultate ei cum tremore. Apprehendite diſciplinam: ne quando iraſcatur Dominus & pereatis de via iuſta.* Monet vt diſciplinam apprehendant. Hebraicè eſt NASSEKV BAR נשקו־בר. quod etiam ſignificat oſculamini filium. oſculari verò idem quod honorare. Nimirùm optime CHRISTVM honorant, qui hoſtis eius Diaboli partiarios in virga ferrea regunt & flagellant; qui Deum inhonorantibus non parcunt, hoc enim eſt apprehendere diſciplinam; quia hoc eſt CHRISTI doctrinam purè venerari & ſequi.

MONITIO IIII.

Superſtitionibus vti quam noxium & execrandum.

Confer. cum li. 3. parte poſteriore. QVI parui faciunt diſcere ritus ſuperſtitioſos & eos exercere; moneātur omnium ſuperſtitionum & vanarum obſeruationū inuentorem eſſe Diabolum; qui principio mundi ſtatim in idololatriam ferè totum genus humanum pellexit. Sed cùm hoc eius imperium Dei filius deſtruxiſſet; *ad hoc enim*
a 1. Ioan. 3. v. 8. *apparuit filius Dei vt opera Diaboli deſtrueret* [a]; & paucis ante paſſionem diebus di-
b Ioann. 12. v. 31. xit: *nunc mundus iudicabitur, & Princeps huius mundi eijcietur foras* [b]; & hic fuit ſcopus Apoſtolicæ per totum orbem prædicationis: & tamen cùm imperio non fuiſſet imminuta vetus illa ambitio diuinitatis: pro illa aperta & clara idololatria penè extincta, tectam quandam ſpecie pietatis & vtilitatis idololatriam inuexit, artium ſuperſtitioſarum cupiditatem & cultum. hanc ergo diram curioſitatem inuenit, & propagauit, primò vt ſic poſſeſſionem animarum, qua vi crucis deiectus fuerat, clanculum dolo malo recuperaret. Secundò vt homines hoc pacto primum & maximum præceptum, & votum religionis quo ſe Deo adſtrinxerunt in baptiſmo, violare aſſueſcerent. 3. vt ſpem, quam homines in Deo habere debent, amittant, & eam collocent in rebus iſtis vanis, & i-
c Pſal. 30. v. 7. deò ſint Deo maledicti; qui [c] *odit obſeruantes vanitates ſupernacuè.* 4. vt ſic in letha-
d 1. Pet. 5. le peccatum pertractos, leo rugiens [d] deuoret, & decipiat hominem draco ve-
e Pſal. 103. 26. nenatus, quem Deus formauit ad illudendum ei [e]. Hæc ſunt commoda ſuperſtitioſarum obſeruationum, & qui eas colunt, aut amant docēt ſe non CHRISTI, ſed diaboli diſcipulos eſſe, & eius magiſterium amare, in eius ludo doctos eſſe, & alienos à doctrina Eccleſiæ Catholicæ.

Mirum eſt aliquem poſſe his præſtigiis ſe dare, qui norit exitum infelicem Magorum & præſtigiatorum. Inuentor Magiæ Cham ſeu Zoreaſter, fuit tandem ab ipſo dæmone, quem importunius ſolicitabat, igne ſuccenſus & concrematus, teſte *Clement. in libb. recognition.* de Simone Mago notiſſima res, quòd in aërem à dæmonibus ſublatus præcipitatuſque fractis cruribus

cum

cum ignominia & dolore interierit. Quæ de Cynope Mago Prochorus: & de Zaroë & Arphaxat Abdias *li.6.* tradidit prætermitto; vt & ea quæ de Oddone, Hollero, Metothimo Magnus Olaus *in Hiſtoria Septentrionali*: & de Sopatro, Eunapius *in Aedeſio*: de Orpheo, Mopſo, Amphiarao, qui omnes magi fuere, Ouidius, Seneca, Statiuſq; de Pythagora Samio Laërtius *in eius vita* & Cælius *li.19. Antiquita. c.7.* Henricum Cornel. Agrippam moriturum, à ſe canem ſuum Paredrium abegiſſe, cum hoc dicto; *Abi mala beſtia, tu me perdidiſti*; tritum eſt ore omnium. Ioannis Portantii obitus in Antuerpienſi carcere qualis, norunt ciues mei. Apud Guilhelm. Tyrium *li.8. belli ſacri c.15.* duo magi volentes machinas Chriſtianorum incantare, primi illis interfecti. Apud Polydor. Virgilium anus ſaga coram omnibus à dæmone abripitur, vt alibi narraui. Apud Dubranium *li.23. Hiſt. Bohem.* Zyto nobilis ille præſtigiator ad extremùm à diabolo viuens, cum corpore & anima de medio hominum fuit ſublatus. Ioan. Fauſtus famoſus magus his tēporibus in Germania tandē à cacodæmone lecto extractus noctu, & ſtrangulatus, inuerſa in tergum facie, domoq; tota concuſſa & penè euerſa, vt ſcribunt Wierus, Camerarius, aliiq; Franciſc. Picus *li.5. de prænot.* auctor eſt ex relatione ſociorum qui adfuerant, Magum quendam à dæmone viuum ablatum, nuſquam vnquam comparuiſſe; dum curioſo cuidam & non ſatis ſano Principi pollicetur, ſe Troiæ expugnationem & Hectoris cū Achille duellum, quaſi ſpectandum in orcheſtra, exhibiturum.

Tam hæc factoribus ſunt periculoſa: nec minùs iis qui ſpectandi talia ſunt auidi. duo tantum exempla adſcribam, vetus vnum, & nouum alterum. Scribit Lucianus *in Philopſeude*, de quodam Encrate; quod *cùm vidiſſet Pancratem quendam Magum Ægyptium, multa mira facientem, ſe paulatim in eius amicitiam inſinuaſſe, adeò vt omnia ei propemodùm arcana communicaret. Tandem autem magum hunc ei perſuaſiſſe; vt omnibus famulis in Memphi derelictis, ſe ſolus conſequeretur: neque enim defuturos miniſtros, atq; ex eo tempore, inquit, ſic vitam duximus. Cùm in diuerſoriū quodpiā veniremus, homo accepto piſtillo, ſcopinaue, aut peſſulo, veſtibus implicans, cùm in id carmen quoddam dixiſſet, efficit, vt ambularet, vtq; alijs omnibus homo videretur. Illud ergo abiens, & aquam hauriebat, & cœnam parabat, inſtruebatq; atq; in omnibus commodè ſubſeruiebat miniſtrabatq; nobis. Deinde, vbi iam ſatis huius miniſterij fuit, ſcobinam rurſus ſcobinam, ac peſſulum peſſulum, aliud recitans carmen, reddebat. Hoc ego vehementer conatus, non inueniebam quo pacto ex illo expiſcarer. Nam id mihi inuidebat, quamuis eſſet in aliis facillimus. At quadam die in angulo quodam tenebricoſo deliteſcens clàm illo, ſubauſcultaui propius incantationem illam, erat autem triſyllaba. Tum ille cùm piſtillo mandaſſet quæ curanda erant, abijt in forum. At ego poſtridiè illo apud forum occupato, acceptum piſtillum cùm ornaſſem, ſyllabas illas ſimili modo pronuncians, aquam iuſſi vt hauriret. Tum impletam amphoram cùm tuliſſet; deſiſte, inquam, nec amplius aquam haurito, ſed rurſus eſto piſtillum. At illud mihi haut ampliùs obtemperare volebat, ſed aquam hauriebat continuè, quoad hauriendo totam domum nobis impleret. At ego cùm reſiſtere huic rei non valerem (timebam autem ne Pancrates reuerſus, id quod etiam euenit, iraſceretur) correpta ſecuri piſtillum in duas partes diſſeco. At vtraq; pars amphoram ſubiens hauriebat aquam, iamq; vnius loco duo miniſtri mihi eſſe cœperant. Interea Pancrates ſuperuenit, ac re intellecta illas quidem in ligna rurſus, quemadmodum ante carmen erant, mutauit: at ipſe me relicto clanculum neſcio quo ſi ſubducens abijt.*] Vides huic curioſitatem ferè cauſam fuiſſe, vt aquis ſubmergeretur. Cur vocas fabellam? cum potuerit in piſtillo Paredrus aliquis Mago famulari. Sed cape alterum, de iis quibus periculū præſentaneū fuit, ne ſe ipſos denaſarent. Philipp. Camerarius *li. Operæ ſucciſiuæ c.70.* ita ſcribit; *Cùm aliquando Ioannes Fauſtus apud notos quoſdam diuerteret, q de ipſius præſtigiatricib. multa audiuerāt, ij petierūt ab eo, vt aliquod ſpecimē ſuæ Magiæ exhiberet. Hoc cùm diù recuſaſſet, tandē importunitate ſodalitij neutiquam ſobrij vi-*

ctus promiſit, ſe illis exhibiturũ quodcunq; expeterent. Vnanimi itaq; conſenſu petierũt, vt exhiberet illis vitem plenam vuis maturis. Putabant autem propter alienum anni tempus (erat enim circa brumam) hoc illum præſtare nullomodo poſſe. Aſſenſit Fauſtus, iam iam in menſa conſpectum iri quod expeterent: ſed hac conditione, vt omnes magno ſilentio immoti præſtolarentur: donec illos iuberet vuas decerpere: ſi ſecùs facerent, inſtare illis periculum capitis. Hoc cùm ſe facturos promiſiſſent, mox ludibriis ſuis huic ebriæ turbæ, ita oculos & ſenſus præſtrinxit; vt illis tot vuæ miræ magnitudinis, & ſucciplenæ in vite pulcherrima apparerent, quot ipſorum adeſſent. Rei itaq; nouitate cupidi, & ex crapula ſitibundi ſumptis ſuis cultellis exſpectabant, vt illos iuberet reſcindere vuas. Tandem cùm iſtos leuiculos aliquandiu ſuſpenſos, in ipſorum vaniſſimo errore tenuiſſet, ſubitò in fumum abeunte vite cum ſuis vuis, conſpecti ſunt ſinguli tenentes loco vuæ, quam vnuſquiſque apprehendiſſe videbatur, ſuum naſum oppoſito supernè cultello: ita vt ſiquis immemor præcepti dati vuas ſecare voluiſſet, ſeipſum naſo mutilaſſet.] Quid plura? nihil ferè vnquã præſtigiatores faciunt, quin, aliquid factu facile, ſed quod difficile ſit non facere, à ſpectatoribus aut Magiæ ſtudioſis poſtulent. Veluti, ne perſonas quæ apparent alloquantur, vel manum porrigant; ne circulo pedem efferant, & ſimilia, quæ tamen, vt faciant, poſt illos illecebris dæmones, aut variis terriculamentis, quaſi compellunt; Vt de Bauaris adoleſcentibus apud Cæſarium legi; & duobus Aremoricis bono loco natis Gentiliaci, cum puer Lutetiæ degerem, accidit; qui ab archihomicida ambo tunc præfocati, eo quod circulo pedem extuliſſent.

I nunc atq; animam fraudi committe doloſæ.

MONITIO V.

Vnde poterunt cognoſcere an à dæmone effectus exſpectetur, an à natura, an à Deo?

vide li. 3. par. poſter. q. 1. 3. & 4. ſect. 1.
a Pſ. 30. v. 5.

MOnendi ſunt rerum iſtarum ignari, Vanitatem & mendacium omne Deo diſplicere qui veritas eſt: dæmoni verò placere, qui mendax eſt & pater mendacii. *Beatus vir* (ait Pſalmiſta [a]) *cuius eſt nomen Domini ſpes eius, & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas.* Vanitatem verò dici quotieſcunq; homo facit vel dicit aliquid, boni conſequendi, vel vitandi cuiuſpiam mali cauſa, quod vim nullam neq; naturalem, neq; ſupernaturalem obtinet, ad effectum intentum. v.g. ſi quis in flumine ſeminet, vel litus aret, dicendus eſt vanitatem operari; eo quòd arandi & ſeminandi finis ſeu effectus eſt meſſis & fructus perceptio; quem finem hæc eius actio nequit conſequi. ita ſi quis vt capitis dolorẽ pellat, faſcia linea, vel cartula alba cingat tibiam, aut ægrum inter ſarmentũ diffiſſum perducat, vel palmo cingulum ægri metiatur; clarum eſt has actiones eſſe vanas & ſuperſtitioſas, quia nullam vim habent ad humorem noxium capiti moleſtum inde expellendum. Cõtrà ſi applicetur capiti aqua roſacea, vel ad bilis expulſionem rubarbarum præbeatur, vel ad flegmata capite educenda per ſternutationem comedatur ſinapi; non erit vana obſeruatio, ſed licitum remedium, quia natura ad hoc vim hiſce rebus inſeuit. Sic etiam verba nulla vim naturalem habent aliquid efficiendi more agentis phyſici: ſed quædam verba vim habent operandi ex inſtituto Dei, & iſte effectus eſt ſupernaturalis: quædam non tam vim habent ſupernaturaliter operandi, quàm putãtur ab imperitis habere. Prioris generis ſunt verba Sacramentorum, nempe collationis baptiſmi, conſecrationis Euchariſtiæ, abſolutionis peccatorũ &c. hæc verba licitè vſurpantur à Sacerdotibus ad effectum, cuius cauſa Saluator noſter illa inſtituit. Verùm ſi quis hæc verba alio ad aliam intentionem ſiue finem proferens transferret; eorum vſurpatio ſacrilega, vana, & ſuperſtitioſa foret; quia ad hunc effectũ vim ſupernaturalẽ ea verba non acceperunt. Vana quoq; eſt prolatio aliorum verborum, quæ non eſt ex vſu Catholicæ Eccleſiæ

recepta.

receptio. Si quis itaq; vana huiuſmodi vel verba vel facta adhibet, ſuperſtitioſus eſt, & diabolicus eſt effectus operis; quod probatu non eſt difficile. Effect⁹ iſte non eſt naturalis, quia quæ adhibita ſunt media naturalem vim ad eum nō habent; nec eſt miraculoſus & à Deo, quia teſtimonium illi nullum perhibet ſacra ſcriptura, nec Eccleſiæ Catholicæ conſuetudo aut doctrina. Procedit itaq; ex occulta quapiam ſpiritualis creaturæ operatione: non Angelicæ, quia Angeli ſemper faciunt Dei voluntatem, & cum Deo mendacium ac vanitatem omnem deteſtantur: reſtat, vt operentur hic cacodæmones, ſuperſtitionis inuentores & amatores. Quare, *qui hæc faciunt, Deum deſerunt, & dæmonis doctrinæ atq; imperio ſe ſubijciunt, cuius auxilium expoſcunt, & opera vtuntur.*

MONITIO VI.

Quæ remedia tutiſſima.

SI quis afflictus vel vexatus ſit à maleficis ſeu à dæmonib. eorū opera, & pro remedio vel cōſilio confeſſariū cōſulat: is illū inducat ad remedia Eccleſiæ cōſueta, maximè ad emendationē malæ vitæ. Theologi monent[a]. duo cōſideranda, Deū qui hæc mala permittit, & diabolū qui mala infert; nā nihil hic inferre poſſet, niſi ille permitteret, nec nocere poteſt, niſi in quē vt ſæuiat Deus permittit; nec plus illi ipſi nocere, quā quantum Deus permittit. Min⁹ longè poteſt, quam vult, aut iactat ſe poſſe. Præclarè D. Antonius Magnus: *Nos nec eius pollicitationibus credere, nec eius minas formidare debemus. fallit enim ſemper, nibilque verum promittit. Nam ſi non in omnibus mentiretur, quomodo talia, & tam infinita promittens, hamo crucis vt draco inuncatus à Domino eſt, & capiſtro ligatus vt iumentum, & quaſi mancipium fugitiuum vinctus circulo, & armilla labia perforatus, nullum omnino fidelium proforare permittitur? Nunc miſerabilis vt paſſer ad illudendum irretitus à CHRISTO eſt, calcaneo Chriſtianorum ſubſtratus gemit, ille qui vniuerſa maria à ſe abſorpta plaudebat: ille qui manu ſua terrarum orbem teneri gloriabatur, ecce à nobis vincitur: ecce me aduerſum ſe prohibere non poteſt diſputantem.*] Nimirum ligatus eſt à Deo, mucro latronis retuſus ab eo per quem, cum quo, & in quo facta, quæ fiunt, omnia. Tibi homo imputa quod in te poſſit; quod in te vt poſſit Deus ſinit. *Si alligatus diabolus eſt* (inquit B. Auguſtin. ſerm. 197. de Temp.) *quare tantum adhuc præualet? Verum eſt fratres cariſſimi, qui multùm præualet, ſed tepidis, & negligentibus, & Deum non timentibus in veritate, dominatur. Alligatus eſt enim tanquam cathenis innexus canis; & neminem poteſt mordere, niſi qui illi ſe mortifera ſecuritate coniunxerit. Iam videtur fratres, quia ſtultus eſt homo ille, quem canis in chatena poſitus mordet. Tu te illi per cupiditates & voluptates ſæculi* (addo pacta, ſuperſtitioneſue) *noli coniungere, & ille ad te non præſumet accedere.*] eadem habet Cæſarius *libr. 5. miracul. cap. 52.* Certe quoad Deum, cauſæ cur permittat eſſe ſolent, vel peccata, vel probitas famulorum eius; propter peccata permittit vt puniat præterita, vel vt arceat à futuris alioqui: probitatis verò gratia permittit, vt magis humilientur, vel vt probetur eorum conſtantia & fides. ob has cauſas Deus dæmone vtitur, tanquam lictore aut carnifice bonorum. dæmon autem alium longè finem ſibi proponit, & Dei voluntatem gnarus exſequitur non cogitans hæc ad ſalutem humanam & gloriam diuinam à Deo dirigi, ſed conatur exſaturare malitiam ſuam, & odium explere nocendo hominibus, & ſimul ſi queat in ſuperſtitionem aliquam illos pertrahere. Itaque non poteſt ſalubrius conſilium initi, quàm quo quis & Dei voluntatem perficiat, & dæmonis proteruiam atque odium eludat. hoc autem præſtant remedia Eccleſiaſtica. vt exempli cauſa, ſi qua domus ſpectris aut alia dæmonum infeſtatione ſit inquieta; ſtatim inquilini cōſcientiam excutiant, conterātur, & de peccatis cōfeſſionem inſtituant, & omnia de domo remoueant quæ Deo queant diſplicere;

[a] *Cyrnolus lib. de ſuperſtit. p. 2. c. 1.*

deuotè inſuper ſe Deo commendent, & Deiparæ, & Sanctis: & interea dum durat vexatio, quotidie mane ac veſperi Sacerdos quiſpiam habitu Sacerdotali indutus, cum ſtola, cruce, & aqua benedicta accedat, & luſtret omnia domus cubicula & loca alia, recitans deuotè, Pſalmum; *Qui habitat in adiutorio altiſſimi*; & Euangelium S. Ioannis, *In principio erat verbum*, & alias precationes pias; & exorciſmos; qui Dominicis diebus in benedictione aquæ contra dæmonũ vim & inſidias leguntur: ponantur per ſingula præcipua domus loca rami Palmarũ benedicti, & candelæ benedictæ; iubeantur dici Miſſæ à variis piis & Deũ timentibus pro quiete familiæ illius, & vt Dei ira ceſſet, & mittat cuſtodem Angelum ſuum, qui domo illa dæmonẽ exturbet: caueant autem ne cum dæmone ſermonem vllum miſceant, vel loquenti quidquam reſpondeant: multoq; magis caueant ne quem Magũ, aut vlla ſuperſtitioſa vexationi reprimendæ remedia accerſant. Sed magna ſpe & fiducia in Deum, miſericordiam eius ſumma cum patientia præſtolentur. [*Sic Cyruelus d. c. 1. in fine*. Sed hæc remedia fuſiùs nobis nunc non ſunt probanda, quia id præſtitimus ſupr. lib. 6.

MONITIO VII.

Pro iis qui curioſi ſunt diuinationum, & ſecretorum.

vide libr. 4. q. 4. & ſeq.

TAles moneantur, etſi deſiderium ſciendi (teſte philoſopho) cunctis naturale ſit; tamen id moderandum eſſe habenis legis Dei, & rectæ rationis; quibus niſi frenetur, infrenis equi more nos cupiditas hæc in præceps abripiat. Legi diuinæ & rectæ rationi conſentanea regula eſt. Non velle aut conari ſcire quæ lumine naturæ ſcire non poſſumus, & diuina ſolummodo reuelatione ſciri queunt: & in illis ipſis quorum ſcientiam poſſumus labore noſtro, aut induſtria conſequi, rectum & probum diſcendi modum tenere; ne regiam tutamq; viam deſerentes inani labore quærendi defatigemur, & per inuia ac deuia ablati optatam metam nunquam curſu contingamus. hæc docemur à Spiritu ſancto, cuius ſunt iſta; *Sicut qui mel multum comedit, non eſt ei bonum: ſic qui ſcrutator eſt maieſtatis opprimetur à gloria* [a]. & alio loco; *Altiora te ne quæſieris & fortiora te ne ſcrutatus fueris: ſed quæ præcepit tibi Deus illa cogita ſemper, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus. non eſt enim tibi neceſſarium, ea quæ abſcondita ſunt videre oculis tuis. In ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter. Plurima enim ſuper ſenſum hominum oſtenſa ſunt tibi. Multos enim ſupplantauit ſuſpicio illorum & in vanitate detinuit ſenſus illorum* [b]. Myſteria fidei & ſalutis, fide nobis credenda ſunt, & à Deo reuelata fuerunt Eccleſiæ ſuæ. Alia occulta quædam Deus nulli reuelat, ſed ſibi reſeruat, vt ſecreta cordium, futura merè contingentia &c. & hæc citra reuelationem ſciri arte vel ſcientia vlla nequeunt. Et hęc conari ſcire eſt vanum & inane; & artes ad hoc nitentes ſunt ſuperſtitioſæ. Aliæ res ſciri poſſunt ſtudio, diſciplina & experientia; in his cauendum ne ſine labore, aut vſu, vel doctore, ea conemur ſcire per media illicita, vt ſunt ars Notoria & ſimiles diuinationes, de quibus egimus toto lib. 4. Harum rerum talem ſcientiam à dæmone infundi ſeu tradi patet, ex rebus quas prædicunt; quas cum nequeant ſcire luce naturæ, nec acceperint diuina reuelatione; conſequens eſt ea diſcere à dæmone: qui (vt foueat ſuperſtitionem) eo quòd vtantur ſignis ab ipſo inſtitutis, etiam ignaris nec ſentientibus illis phantaſiam mouet vt hoc vel illud dicant, vt docet D. Auguſtinus *lib. 2. de doctr. Chriſtiana*. vnde ſequitur eum qui vult huiuſmodi ſcire, conſentire in magiſterium diaboli, ſeque eius diſciplinæ tradere, & Deum doctorem atque Dominum deſerere, & à fide apoſtatare. ſtulti ſunt qui dæmonum reſponſis credunt, quia fallere dæmonum eſt. Sic fefellere Crœſum & Pyrrhum, teſtibus D. Hieron. *in c. 41. Eſai.* D. Auguſtino *3. de ciuit. Dei* Lactantio & aliis; Manfredum teſte Pico *li. 4. de Prænotio. c. 9*. Indos apud Oſorium *lib. 2. hiſtor. Luſita. c. 15*. Ferrantem Comitẽm Flandr. & alios quos *libr. 4.* memoraui.

[a] *Prouer. 25. v. 27.*

[b] *Eccleſiaſt. 3. v. 22.*

MONI-

MONITIO VIII.

Pro ijs qui ſcientiam infuſam affectant certis ritibus ſine labore &c.

MOnendi primò, curioſitatem ſciendi non neceſſaria, non modò non vtilem, ſed valdè noxiam eſſe ſolere. Spiritum ſapientiæ & intellectus à ſolo Deo exſpectandum; quo non qui volũt, ſed quos placet, ſolet implere. *Melior eſt homo* ait Eccleſiaſticus, *qui minuitur ſapientia, & deficiens ſenſu in timore; quã qui abundat ſenſu, & tranſgreditur legem altiſſimi.*] Et veriſſimum illud D. Hieronymi, neſcio vbi; *Meliùs eſt neſcire aliquid quam cũ periculo* (ſcilicet animæ) *diſcere.* vt & illud D. Proſperi; *Non ſunt ſcrutanda, quæ Deus occulta eſſe voluit; quæ autẽ manifeſta fecit, non ſunt negligenda: ne & in illis illicitè curioſi, & in his damnabiliter inueniantur ingrati. De altitudine diſcretionis Dei nõ conturbabitur cor humilitatis noſtræ, ſi firma & ſtabili fide tenebit; omne iudiciũ Dei iuſtũ eſſe ſecretum: vt vbi inueſtigari non poteſt, quare ita iudicet, ſufficiat ſcire, quis iudicet. Lauda & venerare quod agitur, quia tuũ eſt neſcire cur agitur.*] Sanè ſcrutatores huiuſmodi diuinorum ſecretorum, mergi ſolent inuadabili profundo. Nec minùs periculoſum eſt nouos ſciendi modos, quã nouas doctrinas inuenire, de quibus ab Apoſtolo præmoniti ſumus fore, qui ſectarentur *doctrinas dæmoniorũ.* quid aliud faciunt qui doctoribus dæmonibus vtuntur? Audiant Chryſoſtomum explicantem illud Saluatoris, *obmuteſce & exi ab homine; Salutiferum hoc nobis* (ait) *dogma datur, ne credamus dæmonibus, quantũcunq; denuncient veritatem.*] caueant ne *irritent Deum in adinuentionibus ſuis & multiplicetur in eius ruina.* caueant ne; quod deplorat Richardus Victorinus; *Veritatẽ quærant non in veritate, ſed in vanitate: quæſitã inueniant non ad veritatẽ, ſed ad vanitatẽ, & quod miſerrimum eſt, in verbis vitæ lucra mortis negotientur.*

c. 19. v. 21. — *de gent. vocat.* — *1. Timot. 4. v. 1* — *Mar. 1. v. 21.* — *Pſ. 105. v. 28.*

Præterea tales admonendi ſunt, ſubeſſe periculum ſuperſtitionis, & tẽtationis Dei. Nam qui ſcientiam quærunt, modis inſolitis, vtrique ſe periculo exponunt. Naturaliter ſcientiæ paullatim, ſucceſſu temporis, lectione, auditione, & experientia acquiruntur (vt rectè Ariſtoteles *:) petere à Deo vt infundat, ſicut Danieli & Salomoni fecit, eſt petere vt ſine neceſſitate miraculum edat; q; eſt tentare Deum. Adhibere orationes, aut alia, ad hoc non inſtituta à Deo aut Eccleſia, eſt vanitatem quærere & mendacium diligere (vt ait Pſalmiſta) & proinde ſuperſtitioſum. Orandus itaq; Deus, & nobis ſimul naturali conatu elaborandum. Nam facientes Deus adiuuat. Periculum magnum eſt; ne *arti memoriæ* (quæ tradi poteſt præceptis locorum & cellularum ad hoc accommodatis) aliquid ſuperſtitionum *artis Notoriæ* admiſceatur: hoc ergo vt caueant, monendi.

** libr. 4. phyſic.*

MONITIO IX.

Pro ijs qui ſunt cupidi corporeæ ſalutis, honoris, aut pecuniæ, aut gratiæ acquirendæ vel recuperandæ, & ad hoc vtuntur medijs ſuſpectis Salmatorum, ſeu Salutatorum, de quibus actum *li. 1. c. 3. q. 4. vel etiam Periaptorũ,* de quib. *ibid. c. 4. q. 5.*

INculcanda diligenter illis eſt hæc regula; *In omni ægritudine, aut iactura bonorũ fortunæ vel corporis, quæ ſolent hominibus à Deo, vt flagella peccatorũ, & malæ pœnæ infligi; ſeruos Dei ad duo debere præſidia confugere. Primò* quærere & inueſtigare modos, & remedia cuncta, quæ naturalis ratio hominem docet, vt ſe hoc periculo vel noxa liberet. *Secundò*, ſedulò & feruenter commendare Deo & ſanctis perſonam ſuam, familiam, & bona, & orare; vt cæleſti ſua ope & liberalitate ſuppleat, & præſtet, id quod humana imbecillitas nequit cõſequi. Quoad primum ergò moneantur adhibere humanam naturalemq; diligentiam, ipſi per ſe ſibi non deeſſe; & prudẽtiores conſulere; quoad valetudinem, pharmacopolas, medicos, chirurgos: quoad iacturam aliorum bonorum, amicos, & alios qui prudentia, & vſu, experientiaque pollent. Quoad ſecundum, ſeu ſpiritua-

Iunge hæc iis quæ dicta lib. 6. cap. 2. lib. 3. ſect. 8. q. 4. & lib. 4. par. 2. q. 4. ſect. 3.

examinandæ,& non permittendæ facilè,niſi iudicio piorum & Doctorum virorum ſint approbatæ. Vehemens ſuſpicio eſt, his eſſe pactum cum dæmonibus,vt talibus obſeruantiis ſe fingãt compelli exire. Cauſa dæmoni eſt, quia dum iſti ſic publicè coniurant, ſemper in frequenti corona adſtantiũ aliquid lucri facit. Accedunt multi,vt ſermones,quos vltrò citroq; miſcent exorcizator &diabolus,audiant:gaudet dæmon,quia ſolet aliquos fidei aut morum errores ſpargere,aut ſaltem impetrare vt faciant aliqua ſuperſtitioſa,vana,ocioſauè;diffamat innocentes, nocentium occulta crimina reuelat, vt malè de illis ſuſpicentur ceteri;inſtigat quoſdam ad carnalia, quoſdam & auaritiam dictis ſuis;bonos fingit ſe timere,vt impellat in ſuperbiam.Monendi ergo vt abſtineant exorcizatores ſuperfluis colloquiis,&terminis illis actuum iudiciariorum,quibus iubent dæmonem nũc exire, & iterùm ſe iudicio poſtea tali die ſiſtere. 2. vt abſtineant formulis illis nouis & inſolitis ac ſecretis, & nõ approbatis Eccleſiæ iudicio.3. vt ad exemplum CHRISTI [a] paucis iubeant Dæmonem tacere & exire, nec garriendi præbeant vel cauſam vel poteſtatem. Videntur autem monendi quoq; Prælati & Iudices Eccleſiaſtici, ne in diœcœſibus ſuis permittant eſſe aliquos priuatos; qui quaſi ex officio & virtute peculiari exorcizent.Nam hoc eſt officium proprium paſtorum Eccleſiæ;& in eorum abſentia cunctorum qui ſaltem ordine exorciſtarum præditi ſunt;qui nõ vim naturalem, ſed ſupernaturalem ad hoc, in Sacramento Ordinis acceperunt. Priuati verò monendi ſunt, vt à pſeudoexorciſtis huiuſmodi ſibi caueant, neq; accedant ad eorum conuentus; quia cùm Deus prohibuerit ne pythones audiamus [b], hoc etiam prohibuit ne energumenorum huiuſmodi in corporibus loquentes dæmones auſcultemus: item ſi fortè acceſſerint, monendi ſunt omnes, ne quam mendacii patri fidem præſtent, neue quid faciant eorum; quæ ille præcepit facienda, quia ipſe præcepit, maximè quando mentitur ſe defuncti animam eſſe: quod ſemper eſt falſum. Si iubet faciamus aliquid, ad quod faciendum lege iuſtitiæ, vel charitatis aſtringebamur; id faciendum etiam illo nihil dicente fuit; ſi aliquid boni, ad quod non tenebamur,quod facere ſit meritorium,licebit facere, quia natura ſua licitum & meritorium erat. Tutiùs tamen foret aliquando iſta ſecundi generis commutare in alia, vel prætermittere;ne quid fraudis inſit in dæmonis conſilio vel iuſſu, quod non videamus. Moneatur ipſe exorciſta non minùs quam ceteri, nihil curioſitatis aut diſcendi cauſa dæmonem interrogare, aut ab eo exquirere,licet id honeſtiſſimum ſit & vtile videatur: quia non licet familiaritatem cum eo inſtituere,vel eius diſcipulum eſſe, vel eius conſilium, aut auxilium petere. Niſi ſi fortè,virtute CHRISTI, vi cogatur & iubeatur dicere veri aliquid, quod ad ſpiritualem ſalutem adſtantium prudens & pius exorciſta meritò iudicet pertinere,vt videmus CHRISTVM *Luc. 8.* nomen dæmonis interrogaſſe: vnde conſuetudo inualuit nomen dæmonis exquirendi.

[a] *Luc. 4. v. 35.*

[b] *Deut. 18. v. 11.*

Quoad ipſum exorciſmi modum, moneantur ſequi *Paſtorale ſuum*: ſed priùs medicorum iudicium audiant,an videatur verè energumenus.

Hæc quæ dixi de energumenorum exorciſtis, pleraq; locum habent etiam in exorciſtis nubium,quæ tempeſtates & procellas,grandineſq; adducturæ videntur; itẽ iis, qui coniurant ſeu exorcizant locuſtas, & alia inſecta agris damnoſa: de quibus quæ peculiaria ſunt proximo monito expediam.

MONITIO XI.

De coniuratoribus nubium & inſectorum.

vide lib. 6. ca. 2. litt. B. & libr. 4. p. 2. q. 4. ſect. 1. &

QVoad nubium coniuratores, qui iactitãt ſe vim habere nubes à certis locis expellendi,repellẽdique;eorum iactantia facilè conuincitur. primò, ſi interro-

vide Martin. de Arles li. de ſuperſtit. paullo ante med.

ſi interrogentur, an nubes illæ ſint naturalibus ex cauſſis ortæ, an ex maleficio & opera dæmonis? ſi dicant ex naturalibus cauſſis; ergo exorciſmus fertur cõtra Naturæ auctorem Deum; quod blaſphemum & ſacrilegum; & vim habeat naturalem contra nubes neceſſe eſt, aut ſupernaturalem. Supernaturalẽ, non accepit à Deo, qui ſibi contrarius non eſt; nec à bonis Angelis: ergo à dæmonis ope vis illa prouenit: ſi nubem dicant ex maleficio ortam & moueri à dæmone. Vnde ſciunt, niſi ex pacto? Secundò interrogentur, ſi notitiam habent & potentiam pellendi malas nubes, cur non etiam norunt & poſſunt adducere & euocare, tempore ſqualoris ac ſiccitatis, in agros nubes bonas & ſalutares? Tertiò cur non etiam fulmina & ignem de cœlo cadentem, ac incendiis domos abſumentem, valeant arcere aut exſtinguere? 4. cur non ſciant etiam coniurare ventorum turbines, & aquarum eluuiones, quibus ſata & domus, & arbores, ſternuntur & abripiuntur? nam vt nubes illæ aliquando à malis Angelis, permittente Deo, formantur & immittuntur; ſic & alia iſta, vt ex Iobi ſacra hiſtoria docemur. cur igitur, ſi ad hominum commune bonũ hæc ars aut poteſtas à Deo illis tributa, beneficentia Dei ad vnum hoc ab illis reſtringitur? Vnde apparet illos hæc ex pacto operari. Moneantur itaq; ceteri, vt ab eorum conſortio abſtineant, & ne tales exorciſtas ſuſpectos, vel pretio, vel prece conducant: ſed vtantur contra nubes huiuſmodi armis conſuetis Eccleſiæ, nempe benedictiones, preces, letanias, vitæ emendationem, & opera pia, ac ſatisfactoria, ieiunii, diſciplinarum &c. adhibeant; quæ remedia etiam ſunt vtilia contra cetera illa quæ diximus mala & pericula. Parochi locorum indicant & celebrent proceſſiones, & ſacrum canant pro ſerenitatis & fertilitatis impetratione, & ira Dei auertenda. Cantentur in templo deuotè Pſalmi accommodati, vt *Canticum graduum, Miſerere mei Deus, Qui habitat in adiutorio altiſſimi, Libera me de inimicis Deus meus*, & *Deus miſereatur noſtri*, & ſimiles. Legantur Euãgelia accommodata, vt de ſedata à Chriſto maris tẽpeſtate; fiat proceſſio per clauſtrum Eccleſiæ; canantur Letaniæ, & recitentur collectæ propoſito ſeruientes; inuocentur Sancti loci patroni, & quorum illic reliquiæ honorantur: quas tamen tutiùs fortaſſis & honeſtius ſit foras in tempeſtatem & pluuiam non proferre; præſertim Venerabile Sacramentum (quanquam deuotionem id citrà irreuerentiæ & iacturæ periculum facientium, pro more regionis, putem ſeruandum) & hæc omnia intra templi ambitum perficere, vbi & minor diſtractio, & deuotio maior eſſe ſolet: nec minùs audiet Deus in templo, quã foris: cauendum verò maximè, ne cum nubibus colloquia inſtituãtur; ſed ſermo omnis cum Sanctis & Deo ſit. Menſibus autem quibus ſolent hæ noxiæ nubes eſſe frequentiores, vt Vernis & Autumnalibus; aſcẽdant parochi quotidie manè turrim templi, vnde agros parochiæ queant intueri, & non coniurent aërem; ſed benedicant agris & terminis ſuæ diocœſis; recitent pſalmos aliquot, euangelia, & collectas, & aquam benedictam more ſolito in aërem, & terram iaciant: & meridiano tempore campanam pulſent; vt parochiani ad templum veniant Deum oraturi; vt fructus terræ Deus conſeruet. Campanæ quoq; pulſentur: qua de re, actum *li. 6. c. 2. q. 3. ſect. 3. FF.*

Alii ſunt, qui vindicant ſibi artem quandam aut poteſtatem peculiarem vt à Deo conceſſam, expellendi, necandiq; campi bruchos, locuſtas, cantaros, & alia inſecta atq; vermina, quæ fructus, & radices, & ſemina depaſcuntur, & ſpem agricolarum deludunt: & tales multis in locis ſolent à ruſticis quotannis magno pretio accerſiri. Praxis eſſe ſolet huiuſmodi. Impoſtor iſte ſe iudicem conſtituit, comparent coram eo duo procuratores, vnus cauſam populi agẽs fungitur vice accuſatoris: alius à vicario Epiſcopi, vel regio officiato loci conſtitutus, vicem ſubit rei, pro locuſtis ſeu aliis inſectis. litem conteſtãtur, & ſer-

& ſeruantur proceſſus ordinarii omnes tricæ, & moræ, ac dilatorii termini. tandem in cauſa concluditur, & bellus Iudex fert ſententiam, qua inſecta illa iubet intra certum dierum ſpaciũ terminis illius territorii excedere, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ &c. Superſtitio hic apertior eſt, quam vt queat tegi. Quare monet Ciruelus (è quo pleraq; ſuperiora monita ferè deſumpſi) vnanimiter omnes ſanctos Doctores hæc dãnare; eo quòd lis inſtituatur cũ creatura irrationali, quæ quid agatur nec ſcit, nec ſentit, nec poteſt intelligere: & cùm illa inſecta naturaliter naſcantur, iniuſta eſt excõmunicatio, nec mortaliter nec venialiter peccantium: blaſphemum verò eſt hanc ſacram Eccleſiæ cenſuram ſic deriſui & ludibrio habere, non ſecùs ac ſi quis ſub pœna excommunicationis iuberet canibus ne latrarent, & lupis ne vlularent, aut vulpem abſolueret à rapinis gallinarum &c. denique conſtat omnia hæc acta iudiciaria nec naturalem, nec ſupernaturalem vim habere contra huiuſmodi inſecta. *vide quæ fuſius diſputata contra Malleolum lib. 3. p. 2. q. 4. ſect. 9.* Moneantur vti potius remediis tum Eccleſiaſticis, tum naturalibus. Naturalia docent libri Geoponicorum, vt v.g. ſolum vinearum ſæpe expurgare euulſis omnibus herbis vineæ innaſcentibus; ipſos truncos & ramos vinearum diligenter putare, & aliquando decorticare, & falculæ, aliorumq; ferramentorum, quibus vtuntur, ferrum inungere vrſi pinguedine, aut ſaltem aceto forti contuſis alliis commiſto: excutere inſecta, ſuppoſitis lãcibus vel teſtis, aceto alliato plenis; folia præſcindere in quibus ſunt ſemina verminum; & ſi iam in folliculis ſunt ſemina, folliculos ablatos extra vineas cremare; caprifici radices appendere vitibus; ſuffumigare vites & arbores cera & ſulfure accenſis, & vento capto qui diſpergat fumum per vineam & agros; vel aliis etiam ſimilibus vti acribus & grauibus ſuffitibus: ſepelire in horto, vel vinea, tribus aut pluribus locis inteſtina pecorum, ita vt pars non exigua emineat ſupra terrã: & cùm eo confluxerint inſecta, ſimul illic igne exurere, & alia quæ norunt boni olitores, vinitores, & agricolæ. Pro Eccleſiaſtico remedio, licebit illud deſumere ex ſequenti hiſtoria, quam idem Ciruelus memorat. Multis olim annis, Cantabriam, totamq; Hiſpaniam Tarraconenſem infeſtatam à vermibus fuiſſe, qui quotannis fructus omnes terræ abſumebant. Miſere itaq; Cantabri, & Celtibri ad Sedem Apoſtolicam petentes conſilium, quid facto foret opus. Motus eorum precibus Pont. Rom. eo miſit Legatum Epiſcopum Oſtienſem nomine Gregorium, virum eximia prudentia & ſanctitate: Qui, vt in Hiſpanias aduenit, crebris concionibus populos illos à vitiis variis ad ſeriam pœnitentiam perduxit, præſertim publicorum flagitiorum: poſtea inſtituit fieri proceſſiones publicas ſæuientium in tergum flagellis: indixit aliquot dierum eleemoſynas, ieiunia, preceſque: demùm veſtitus ornatu Pontificio Miſſas in altari portatili in ipſis agris dixit, qui magis erant calamitoſi. ſic fugauit necauitq; multitudinem inſectorum, adeò vt multis poſt annis immunes omninò agri fuerint. Solent in his partibus Sancti huius opem implorare: conſultumq; fuerit aliis quoq; locis hãc eius methodũ & exemplũ ſequi.

p. 3. de ſuperſtit. c. 10.

MONITIO XII.

Quæ cauendæ in precibus & orationibus vana obſeruantia?

ORationum quoq; Sanctitatem Diabolus multis ſuperſtitioſis circumſtãtiis ſolet violare: aliquando violat malo fine propoſito, vt cùm quis orat aut celebrari curat miſſam ad exitium alicuius; aut vano, vt ad ſciendum aliquid boni ſucceſſus &c. Moneantur ergo in orationibus attendere ad ſequentia axiomata.

vide lib. 6. c. 2. q. 3. ſect. 3. lit. Z. & li. 3. par. poſte. q. 4. ſect. 2. & ſect. 8. & 9.

Primum peccatum orationis eſt ratione materiæ, quando petuntur res illicitæ aut noxiæ; quæ repugnant honori aut præceptis Dei, aut caritati proximi: aut

quan do res indifferentes(verbi gratia,diuitiæ,honor,doctrina &c.) petuntur abſolutè, aut pertinaciter, nimiſque inſtanter;aut quando petuntur inſtanter res,de quibus iuſtum dubium eſt,an ſint homini ad ſalutem profuturæ.

Secundum eſt ratione formæ, quando continent verba vel ſenſus verborum aliquid falſum,mēdax,fidei,vel naturali rationi contrarium; vel nomina barbara, & ignota,aut nugas & ineptias; quia hæc omnia ſapiunt blaſphemiam.

Tertium peccatum eſt ratione modi ſeu cerimoniarum, quæ adhibentur; quando illæ ſunt vanæ & præter vel contra communem Eccleſiæ conſuetudinem: vt ſi neceſſariò debeant fieri certo ſtatu corporis,certis horis vel diebus non interruptis,brachiis certo modo expanſis, oculis in certum locum defixis, cum tot candelis talis vel talis coloris: & ſimilibus, exiſtimando circumſtantias has ad effectum aliquid naturalis vel ſupernaturalis virtutis, conferre.

Contra hæc peccata adhortandi ſunt homines, vt firmiter apud animū ſuum ſtatuant,nec velle malum vllum vitare, nec velle boni quidquam conſequi vel retinere,per vlla media illicita,vana,aut ſuperſtitioſa. 2.Poſtquàm diuinum auxilium ſeriò implorarūt,conentur ſuam voluntatem diuinæ prorſus conformare, ſibiq́; certò perſuadeant quicquid eis acciderit,id à Dei prouidentia procedere,& ipſis eſſe longè vtiliſſimum. 3. certò credant, quando Deus illis non concedit, quod poſtulant, id paterno Deum pium & miſericordem animo facere; quonia m hoc illis expediat. ſicut ſolet medicus ægro multa ſubtrahere & denegare,non inuidia nec ſeuitia, ſed beneuolentia & ſapientia. 4. Non apponant miſſis, quas ad intentionem ſuam dici curabunt, vllum numerum aut determinationem,loci,diei, candelarum &c. ex hoc capite damnantur Miſſæ quas vocant *tricenarias reuelatas,& clauſas*; *miſſas Comitis*; *miſſas S. Amatoris*, contra quas diſſerit D. Vincentius Ferrerius *hom. 4. Dominica.4.in Aduen.* Ex dictis etiam damnantur orationes,in quarum titulis præſcribitur certus dierum numerus,quo exacto ſint exoraturi;contra illud pręſtantis viduæ Iudith.8. v.12. *Qui eſtis vos qui tentatis Dominum? Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam prouocet: ſed potius qui iram excitet, & furorem accendat. Poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini,& in arbitrium veſtrum diem conſtituiſtis ei.* necnō orationes,quibus petunt à CHRISTO, Deipara vel ſanctis reuelationes aut apparitiones,quia hoc eſt plenum periculi ac deceptionis, audaciæ, curioſitatis ac præſumptionis; quemadmodum etiam orare vt ſignificent eis diem & horam obitus, & iſtis inſuper inculcandum illud Thomæ de Kempis; *Quid faceres ſi ſcires? nunc ita viue vt ſecurus horam illam exſpectes.* Hæc ſufficiant:ſunt enim cataplaſmata contra ſuperſtitionum præcipuos fontes, cauſaſq́. reliqua ex toto petenda ſunt opere.

IN QVOQVAECVMQ. SCRIPSI; EA CVNCTA S.A. ET C.R. ECCLESIAE IVDICIO, ET PIORVM THEOLOGOR. CENSVRAE SVBIICIO: SI QVID IGNARO ELAPSVM, QVOD ECCLESIAE MINVS PROBETVR, IMPROBO, DAMNO, ET PRO NONSCRIPTO HABERI VOLO.

MARTINVS DELRIO,
SOCIET. IESV PRESBYTER.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORVM LIB. V. ET VI.

A

ABiuratio quid, quando, & quomodo facienda. 53. & 54. MM
Abiurandi formulæ. 155. MM
Ablutio non eſt Sacramentum baptiſmi. 170. M
Aborſum procurantes vt venefici puniendi. 61. & 62. TT
Abracadabra. 146. B
Abſolutio quid operetur. 11. E
Abſolutio quomodo impendenda maleficis. & qui abſoluere poſſint de hoc crimine. 137. G. H. cum ſeq.
Abſolutioni quando locus, eius ſpecies, & praxis. 56. OO
Abſolutus definitiuè quis cenſendus. 57. OO
Abſolutus in vno foro definitiuè, adhuc poteſt in alio puniri. ibid. OO
Accuſatio quid. 38. AA
Accuſare in hoc crimine an poſſint omnes inhabiles. ibid. AA
Accuſatio poſt capturam. 42. DD
Accuſator ad quid teneatur. 38. AA
Actus omnes in amotione ſigni perpenſi. 166. AA
Adamas. 176. N
S. Adelinus. 198. T
Admonitio legitima quæ. 30. R
Ægidius Santarenus, ex mago quo pacto conuerſus. 210. AA
Ægidius Netteletus. 197. V
Ægyptij vxor videbatur vacca. 196. S
Æquiuocationum licitarum exempla. 150. II
Aeris crepitu gentiles magica diſpellebãt. 222. FF
Affligi melius aliquando quam nihil aduerſi ſentire. 223. GG
Agnus Dei. 48. HH. 217. DD
Agni Dei cerei vis. 191. R. 218. EE. cum ſeq.
Agnorũ Dei materia, & benedictio, & vis. 228. B
Agrippa. 13. P
Alba Nymphe. 185. O
Aldertus Archidux Caletum expugnauit. 19. M
Albienſium hereticorum falſa miracula. 194. S
Allia tuſa. 174. N
Allobrogis muliercula hypocriſis magica & indicium. 84. AAA
Amatoriarum litterarum damnum. 163. L
Ambitionis pœna. 195. & 196. S
Amicitia cum nominante. 18. M
Amnij geſtatio. 145. B
Amoris carnalis pœna. 191. R
Amore improbo quo pacto quædam liberata. 217. DD.
Anatolius & ſocij Magi. 95. AAA
Angeli cuſtodis inuocatio & auxilium contra maleficia. 209. AA
Angelicæ Salutationis vis. 190. R
Antropophagia Sortiariorum. 79. XX
D. Antonius maleficio lædi non potuit. 184. O
Anum hirci maleficæ oſculantur. 79. XX
Ancyrenſe concilium. 104. AAA
Anzerma. 186. P
Apamenum ſpectrum. 216. DD.
Apocomenſes liberati à maleficio dæmonũ. ibid
Apoſtaſia maleficorum. 76. VV
Apoſtata à fide degradandus. 81. YY
Apoſtaſiæ à religione pœna. 191. & 192. R
Apoſtaſia crimen enormiſſimum. 238. L
Apoſtaſiam cogitantis inſidiatur Diabolus. 221. FF
Appellationi à tortura quando deferendũ. 43. EE
Aqua luſtralis cur ſæpe non proſit contra dæmones. 190. R
Aqua luſtralis ſtrigum. 115
Aqua piacularis. 218. EE
Aquæ benedictæ vſus contra maleficia quis ſuperſtitioſus. 151. D
Aquæ benedictæ vis. 190. P. 191. R. 198. Y. 218. DD cum ſeqq.
Aquileienſe concil. 104. AAA
Arabæ puellæ energumenæ curatio. 192. R
Arbitrium quomodo iudici moderandũ. 60. QQ
Arbitrium iudicis quo pacto moderandum. 8. A, & an liceat pœnam augere vel minuere pro arbitrio. ibid. arbitrarias hodie pœnas eſſe quomodo intelligendum. ibid. & 9. B
Arcuali ſententia defenſa contra Banes. 29. & 30. R
Argenti viui pulueres. 174. N
S. Arnulphus Epiſcopus Sueſſionenſ. 190. R
Aronenſis ſacerdotis cum Diabolo colloquium & victoria. 214. BB
Aſinini pulli philtrum. 32. T
Aſini ſiluatici vngula. 174. N. 175. N
Aſſaſſinorum pœnæ. 82. YY
Aſſaſſinis ſimiles & pro talibus habendi malefici. 81. YY
S. Athanaſia. 190. R
Atrebatenſium ſtrigarum hiſtoria. 115. cum ſeq.
Auinionenſis inquiſitio. 114
Auri aues obſcenæ. 186. P
Auritis teſtis quæ auctoritas. 35. T
Auſtriacus nobilis quomodo à ſpectris & amore veſano ſit liberatus. 190.
B. Auxentius archimandrita. 197. V

B

BAptiſmi vis. 190. P
Baptiſmus ſortiariorum. 78. XX
Baptizatio & rebaptizat. imaginum magica. 59. PP.
Baſilius Magus finxit monachari, & combuſtus. 84. AAA
Batauicrudelitas barbara. 73. VV
Bauarica femina dæmoni deuota, quo pacto liberata. 191. R

Beelze-

Beelzebub aderant ſaga in hirci ſpecie. 78.ZZ
Bellum inter hominem & dæmonem à Deo indictum. 238.L
Benedicta aqua infuſio. 46.GG. cera benedicta. 191.R
Benedicti olei vis. 198.Y
Benedictio aliquando vocatur baptiſmus. 184.O
Benedictio maleficarum vitanda. 153.F
Benedictio ciborum pro energumenis. 122.Y
Benedicere maleficiatis an iubenda malefica. 157.H
D. Bernardi miraculum. 192.S
Bezæ mendacium pro concione. 115
D. Blaſij veneratio. 145.B
Blaſphemijs dæmon non abigitur. 142.A
Braues homines. 110.AAA
Brunenſis mulieris liberatio. 204.Z
Bungenſis fœmina liberata à dæmone. 187.P
Burdigalenſis Parlamenti iudicium. 114. & ſeq.
Burdegalenſis puellæ ſagæ confeſſio. 136.G
Burgenſis hidalgus cum ſpectro pugna. 147. & 148.B
Buti oraculum. 144.A

C

CAdaueris ſanguinantis indicium. 33.V
Cadauera exhumant Lamiæ. 79.XX
Caleti quid mirum acciderit. 19.M
Cerimoniarum inſtitutio penes Eccleſiam. 230.F vis ibid. & 231.
Calicis Sancti vis. 192.S
Calidius Loſeus patronus maleficorum. 28.B
Calumniator ad quid teneatur. 38.AA
Caluiniſtæ. 220.DD
Caluiniſtarum faſtus. 233.I
Campanarum nomen & origo. 222. FF. cur nomen eis imponatur. ibid.
Campanarum pulſatio dæmoni exoſa & quare, & exempla prodeſſe contra vim diabolicam. 221.FF.
Campanas non baptizari ſed benedici. 222.FF
Cameleontis hepar. 175.N
Candela picea dæmoni à ſagis offeruntur. 79.XX
Canis nigra medicamenta. 173.N
Canonum contemptores non iuriſconſulti, ſed Leguleij dicendi. 223.B
Capi quando poſſint malefici. 38. & 39.AA
Capere maleficos & incarcerare quibus licitum. 38. & 39.AA
Capiendi maleficos proxis & cautela. 40.DD
Capti malefici cito expediendi carcerib. 41.DD
Captæ maleficæ cur non noceant, & an poſſint? 41. DD. dæmonem cum ijs adhuc agere probatum exemplo. ibid.
Captas cur dæmon non eripiat. ibid.
Capillorum & pilorum abraſio. 47.GG
Capitulum generale ſtrigum. 115. & 136.G
Carcer maleficarum an poſſit eſſe lethalis. 38.BB
Carceris mutatio an vtilis contra maleficia. 49.HH
Carceris perpetui pœna quando infligenda clericis vel religioſis in hoc crimine. 83.TT
Carceribus effugere an quis teneatur, aut poſſit ſine peccato. 39.CC
Carolus Billeus. 46.GG
Caroli V. factum. 13.F
Caroli. IX. remiſſio. ibid.
Caſus reſeruati Epiſcoporum à religioſis quibuſdam poſſunt abſolui. 137.H. cum ſeq.
B. Catharinæ Suecicæ remedium. 191.R
Cauſæ indicium. 32.T
Cautio qualis exigẽda in relaxatione. 38. & 39.CC
Cautelæ quibus vtendum quando petitur ablatio noxæ à malefico. 157.H
Chemnitij mendacia. 224.B
Chirographum Magicum. 210.AA
Chriſmatis vis. 219.DD
Chriſmatis eradicatio. 34.X
CHRISTI domini longitudo. 48.H
S. Chriſtophorus. 211.AA
Chryſolithi vis. 173.N
Circulus magicus. 115
Circulus ſagarum. 77.XX
Ciazzuranus à dæmone liberatus. 178.P
Claui Dominici vis. 215.CC
Clericus per aſſaſſinum conatus occidere an poſſit à iudice ſeculari capi & puniri. 82.TT
Clerici malefici pœna. 60.QQ.
Clericorum peculiaria maleficia. 60.RR
Cogere inuitum peius eſt quã orare paratũ. 155.G
Complicis nominatio an debeat eſſe facta in tortura an non. 16.L
Complices quando examinandi, quid valeat eorum depoſitio. 16.K. & L
Componere cum reo quando liceat iudici. 12.F
Concubina ſacerdotis liberata à dæmone. 190.R
Concubinæ Sacerdotis pœna poſt mortem. 147.B
Concubitus cum dæmone verus. 63.VV
Condemnationis vis. 11.E
Confeſſio extraiudicialis. 21.M
Confeſſio erronea differt à dolore extorta. 44.FF
Confeſſio rei conuicti an neceſſaria. 108
Confeſſio quomodo in hoc crimine inſtituenda. & quantum illi tribuendum. 95.96.VV
Confeſſio per fraudem extorta, an legitima & reo nocens. 47.GG
Confeſſio reorum qualis, & quid operetur. 51. II. inualida quæ, confeſſo dandum tempus ad ſe defendendum. 53.LL
Confeſſionis auricularis vis. 189.R
Confeſſionis ſigillum quàm arctè ſeruandum & nunquam licitum frangere, ne in hæreſi quidẽ aut faſcinario crimine. 129. C. cum ſeq.
Confeſſarius gerit perſonam iudicis & medici. 124.A
Confeſſarius poteſt dicere ſe neſcire vel non audiuiſſe quæ accepit per confeſſionem. 132.D.
Confeſſarius adſit morienti. poteſt petere vt ſacculus pulueris pectori apponantur, aut ſuccendatur, vt ſtranguletur qui viuus exurendus. 134.E

Con-

LIBRI TERTII

Confeſſarius quæ interrogare, & quo pacto indicare de ſingulis debeat. 124. A.B. cum ſeq.
Confeſſarius non intimet ſententiam mortis. non adſit torturæ, bene tamen in loco vicino. 133. & 134. E
Confirmationis Sacram. vis. 188. Q. cum ſeq.
Confrontatio qualis. 52. KK
Confrontatio an facienda teſtium. 35. T
Coniuratio ad lacrymandū ſuperſtitioſa. 47. GG
Coniuratores nubium & inſectorum impoſtores, quo pacto deprehendendi. 247. & 248. L
Conſulentium magos pœna. 61. SS
Conſuetudo iurandi, deuouendi & blaſphemandi, quale indicium. 33. & 34. X
Contritio, quomodo procuranda. 133. E. cur tanta difficultas hac in re quo ad ſagas. 134. & 135. E
Conuentus ſortiariorum. 78. & 79. XX
Conuerſatio quale indicium. 31. S
Conuicti non torquendi. 44. DD
Conuitiorum vis in dæmonem. 142. A
Coralli vis. 174. N
Cornelij Looſij Palinodia. 117. cum ſeq.
Correptionis fraternæ an ordo ſeruandus. 29. R
Corybantes. 152. E
Crapulæ pœna. 169. S
Credere non niſi quod certo cognoueris, ſtultorum eſt. 96. VV. & ſeqq.
Crimen, delictum, maleficium ſtrictè differunt. 2. A
Crinium reſectio ſuperſt. 146. B
Crux formata manu læua. 115
Crucis ſigni vis. 184. O. 189. R. 190. 191. 192. R
Crucis efficacia contra dæmones. 212. BB
Crucis imago contra dæmones. 218. DD
Curioſus. 111
Curioſitatis ſecretorum & diuinationum morbus quibus monitis ſanandus. 244. cum ſeq.
Cyprianus magus. 184. O

D

DAemon familiaris quo pacto pulſus. 218. EE
Dæmon apparens in ſpecie abbat. 221. FF
Dæmon in ſpecie canis. 187. P. in forma vulpis. ibi.
Dæmon fugatus ſanctorum præſentia, verbis, litteris, verbere. 197. T
Dæmon quibus modis fingat indolentiam in tortura. 45. & 46. GG
Dæmonis variæ fraudes & ſpectra. 220. EE
Dæmones eſſe contra atheos. 237. L
Dæmonem inuocans ad ea quæ poteſt dæmon ſcire vel facere, an ſortilegus hæreticus. 57. PP. & ſeq.
Dæmonum inuocatio per modum precarij, vel imperij. 59. BB
Dæmonum beneficia noxia. 152. E
Dæmonum lucrum ex ſuperſtitioſis remedijs. 149. D
Damnatus ad mortem cenſetur in articulo mortis quoad abſolutionem non quoad alia. 157. G
Decalogi 1. præceptum quanti faciendum. 238. L
Declinare ad magos quid. 169. M
Defenſores & excuſatores maleficorum quomodo & quando vt ſuſpecti capi & torqueri poſſint. 28. R. cum ſeq.
Deferendæ ſagæ ſtatim. 29. & 30. R
Defigere & defixiones magicæ. 111. 113. & 154. G
Degradatio quando in maleficiis locum habeat. 60. QQ. & 61. RR. cum ſeqq.
Degradari ob quæ crimina hodie poſſint clerici. 81. & 82. YY
Degradationis duplex acceptio. 83. YY. pro quibus criminibus infligendam Abbas cenſuerit. ibid.
Dei nominatio dæmonem fugat. 220. EE
Deluſæne ſint ſagæ nec ne, vnde dignoſcatur: & deluſionum modi fuſiſſ. 93. VV. & ſeq.
Deluſio differt ab infidelitate. 98. VV
Denunciare omnes tenentur. 29. S
Denunciatio qualis eſſe debeat. 35. T
Denunciatio ſpontanea. 31. S
Denunciati non admittendi ad colloquium iam damnatorum. 36. T
Depilatio ſagarum licita. 170. M
Detrectās abiurare quomodo puniēdus. 54. MM
Deuouentis ſe dæmoni vltio. 191. R
Deuotans ſe dæmoni abrepta. 34. X
Diabolus Chriſtum, Mariam, Apoſtolos, & Angelos exhibens. 194. S
Diabolus conatur perſuadere vana eſſe, quæ de maleficis feruntur. 28. R
Diabolus non liberat maleficio, niſi forte in alium tranſlata. 148. C. & 149. D
Diabolus orari non poteſt, vt tollat maleficium. 155. 156. G
Diabolus quid perſuadeat maleficis morituris, vt non pœniteant. 135. E
Diaboli beneficia, nocentiora vulneribus. 158. I
Dicti iocoſi ſeu ſcurrilis pœna. 198. T
Dies conuentus ſortiarij. 110
Dierum continuatio non ſemper ſuperſtitioſa. 191. R
Dimittendi rei quo pacto. 44. DD
D. Dionyſij opuſcula defenſa, ipſique aſſerta. 223. K. I
Dirarum magicarum quædam formula diſcuſſa. 81. Y
Diſpenſare vt liceat vti maleficio non licet. 153. F
Diuinatio dæmoniaca. 192. R
Diuinatores magi qua pœna plectendi. 61. SS
Dompreana arbor. 113
Domus ſeu locus quid probent in maleficio. 31. S. 32. T
Domus infeſta ſpectris quo pacto purgata. 187. & 188. P
Domus infeſtæ à dæmonibus liberandæ methodus. 224. L
Dorſo aduerſo an ſiſtendæ maleficæ. 41. DD
Drepanitana familia infeſta dæmone. 218. EE

Dromade Lichenis. 174.N
Duaci clericus ob Sodomiam degradatus. 80.YY

E

EBroicenſis Epiſcopi ſententia contra Edelinum. 54.MM
Ebroicenſis Epiſcopi Iudicium. 114
Eccleſia non eſt aſilum maleficis. 40.CC
Eccleſiæ communis oratio vtiliſſima. 205.Z
Eccleſiæ immunitas an proſit maleficis. 40.CC
Edelini cum dæmone pactum, hiſtoria, & damnatio. 28.R
Educationis indicium. 33.V
Effectum priuatiuum licet à dæmone exſpectare. 179.M
Effectum eſſe dæmonicum, quo pacto dignoſcamus. 171.L
Eleemoſynarum vis. 203.Z
Energumeni confeſſione ſanati. 190.R
Epheſia nomina. 142.A
Epiſcopi qua tales non habent licentiam legendi libros prohibitos. 106. AAA
Epiſcopi venia petenda vt malefici extrahantur. 40.CC
Equi maleficiati ligaculo nodi exemplum. 164.L
Erythobolos vrbs vnde dicta. 144.A
Euangelij S. Ioannis initium lectum fugat dæmonem. 204.& 205.Z
Euchariſtia abſtinere, quam noxium. 196.S
Euchariſtia quando morituris præbenda ſortiarijs. 106.& 107.AAA
Euchariſtiæ vis. 192.R. cum ſeq. multis.
Euchariſtiæ conſecratio, & tranſſubſtantiatio & adoratio defenſa. 232.H
Euchariſtiã indigniſſimè tractant ſortiarij. 79.XX
Eucheria Eugapij vxor. 197.V
S. Eutychius. ibid.
Excuſantia à tortura. 43.& 44.EE. cum ſeq.
Excommunicati accuſare poſſunt. 38.AA
Exorciſans cauere debet iocos cum dæmone. 198.Y
Exorciſandi vocabulum Tertulliani. 225.B. non magicum. 226.B
Exorciſmi Pontificij defenſi. 223. B. cum ſeq. quã antiquus ordo exorciſtarum. 224. & ſeqq. B. 228.B. ritus probati. 224.B.
Exorciſmis quæ dæmonũ infeſtationes ſoli æ ſanari, quæ non. 198.Y
Exorciſmorum antiquitas & formula & vis. 197. cum ſeq.
Exorciſationum & exorciſtarum abuſus quidam vitandi. 246.L
Exorciſtæ, exorciſmorumq; ritus veteres. 231.H
Exorciſtarum ordo. 197.Y
Exploratores non multiplicandi indicibus. 9.CC

F

FAlſum dicere, & verum occultare differunt. 49.II
Fama vehemens nominati. 18.M
Fama quo pacto probanda. 23.24.O
Famæ vis. 10.& 11.E
Famæ indicium quale, quid operetur. 22. & 23.O
Faſcinatio equorum. 175.N
Fata ſeu fatua Bourlemantia. 114
Fautores maleficorum. 29.R
Feles. 175
Felis cerebrum comedunt ſagæ. 219. EE
Feminarum nominatio. 17.L
Fera. 112.& 113
Ferale, quid ſignificet. ibid.
Feſtis diebus an examinãndi aut torquendi rei. 48.HH
Fides vera & viua vis. 184.O
Fidei vis contra ſpectra. 185.O
Finganus nobilis roſario dæmonem expulit. 205.Z
Finis bonus maleficæ peccatum non excuſat nec pœnam. 152.E
Flentium Picardarum hæreſis. 34.V
Forum Eccleſiæ duplex. 37.Z
Florimundi de Remundis V. C. narratio. 114
Fraude & æquiuocatione an reus decipiendus. 39.& 340.GG. fuſius. 49.II
Frigidæ aquæ infuſio. 46.GG
Friſiæ ſpectra. 185.O
Fuga nominati. 18.M
Fugæ indicium quale, ad quid valeat, &c. 24. cum ſeq.
Furto accepta de domo ſtrigis. 146.B

G

GAbata ferrea. 142.A
Gagatis vis. 174.N
Gallicantus an dæmoni formidatus. 143.A
Gelæ dæmones pellãntur à S. Dympna. 215.CC
Gennenſis adoleſcentis maleficiati curatio. 162.L
Gladiorum vibratio an timenda dæmoni. 164.B
S. Glyceria. 217.CC
Godela Kukers. 165.L
Godelmannus refutatus. 223.A
S. Godelenæ cautela. 156.H
S. Golanduch. 209.AA
Gratia Princip. exiſtente nullâ, an iudex poſſit punire reum. 12 & 13.F
B. Gregorius Armenius. 185.P
Gregorius Oſtienſis epiſcopus quo pacto infecta ex Cantabria profligarit. 249.L
Gregorij XIIII. laus & bulla. 40. CC
Guilh. Edelini abiuratio & condemnatio. 54.MM
Gytente. 144.A

H

HÆreticum factum quid. 57.PP
Hæretici vbique & à quouis iudice puniri poſſunt. 14.G
Hæreticorum vanæ viſiones & miracula. 194.S
Hæreticos capi poſſe ex non ſemiplenis probationibus. 38 & 39 AA
Hæretica aut hæreticalia, aut non ſortilegia. 57.PP
Halenſis fœmina à dæmone ablata. 34.X
Hepar piſcis Callyonimi. 176.N

Herbi-

Herbipolitana domus à ſpectris liberata per fidem. 187. & 188. P
Heredum malefici obligatio reſtituendi damna. 136. F
Heſpery fundus ſpectris liberatus. 197. T
Hexagoni ſuperſtitioſi. 142. A
D. Hilarion cur ſignum voluerit remouere. 171. M
Homagium dæmoni præſtitum. 210. AA
Homo homini dæmon. 173. N
Homicidia ſortiariorum cur grauiſsima & degradatione digna. 81. & 82. TT
Hoſpitij indicium. 31. & 32. S
Hotomanni impia locutio. 110
S. Hubertus dæmonomaſtyx. 216. DD
Hugo Bourlettus. 111
Hyenæ medicina multiplex. 173. N
Hypericon. 175. N

I

IActantia differt à minis, & quomodo. 26. Q
Iaponum ſuperſtitioſa curatio. 143. A
Iaſpidis vis. 174. N
Idololatriæ ſolitæ ſagis deſcribuntur. 115
Ieiunij vis. 203. Z
Ieſum nomen quàm validum. 169. R
Ieſu nominis vis. 209. AA
Ieſu & Mariæ nomen. 220. EE
Ignis niger maleficorum. 79. XX
Ignis pœna contra maleficos quã antiqua. 83. TT
Ignis pœna an liceat iudici minuere, & quando. 84. AAA
Imago malefica læſis obuerſatur. 21. M
Imaginis magicæ medicinæ. 141. A
Imagines Ficini. 145. B
Imaginum conculcatio magica. 61. RR
Imaginarium maleficium per defixionem. 154. G
Impedire omittens damnum, quando credatur reus. 27. R
Importuna ſollicitatio. 31. S
Incantatio an magica vnde cognoſcatur. 61. SS
Incantatorum ad medicinam pœna. ibid. SS
Incorrigibilitas an ad degradationem requiſita. 80. TT
Incubi dæmonis proles monſtroſa. 205. Z
Indicia qualia in hoc crimine requirantur. 13. & 14. I. indiciorum genera & effectus varij. ibid.
Indicia minus vrgentia. 27. R. per tot.
Indiciorum vis. 10. D
Indiciorum propinquorum exempla. 18. & 19. M
Indorum in bellis clamor, Hu, Hu, 187. P
Inedia diuturna à dæmone procurata exemplum. 192. R
Infanticidia ſortiariorum. 78. & 79. XX
Inferno non euocantur dæmones 224. B
Infirmi denunciatio cuius momenti. 38. AA
Informatio extraiudicialis an idonei ad capiendum. 39. CC
Informationes ex officio quæ indicia requirant. 15. I
Inimici capitales non poſſunt accuſare. 38. AA
Inimici nominatio an valida. 17. L
Inquiſitio quomodo in hoc crimine inſtituenda. 9. B. quotuplex. quomodo debeat de crimine conſtare. 10. accuſatio an debeat præcedere, quomodo debeat eſſe certa, ſpecifica & clara, an debeant præcedere indicia. ibid. an famæ ſeu diffamatio debeat præcedere. ibid. E. qualis eſſe debeat. Et quid ſi alias fuit de hoc crimine abſolutus aut condemnatus. 11. E. quando impediatur inquiſitio per tranſactionem. 12. F. fit contra mortuos & abſentes. 14. H
Inquiſitio hic quæ indicia requirat. 14. I
Inquiſitio eſt loco accuſationis. 38. AA
Inquiſitores de hoc crimine cognoſcunt. 13. G
Inquiſitores cognoſcunt de ſortilegio. 110
Inquiſitores fidei de quibus ſortilegijs poſſint iudicare. 58. PP
Inſectorum profligendorum remedia licita, & abuſus varij. 248. L
Inſenſibiles quo pacto dæmon faciat in tortura. 45. & 46. GG
Inſtrumenta maleficij quam ſuſpecta, an ad condemnandum vſque. 31. S
Inſtrumenta inuenta. 18. M
Interrogatio de ſocijs quomodo facienda. 17. L
Interrogatoria in tortura. 42. DD
Interrogatoria confeſſarij in hoc crimine. 133. D. E
Inunctio magica. 78. XX
Iudicium extremum iudicibus cogitandũ. 9. B. C
Ioanna Pottere. 84. TT
Ioanna puella. 111
Ioanna Lotharingæ virginis Acta iudiciaria accuſationis Magicæ. 113. cum ſeq.
Ioanna Boſdeau condemnatio & confeſſio. 114. & ſeq.
Ioannes de Vaulx Stabulenſis in carcere adhuc cum dæmone ſuo colloquebatur. 41. DD
Ioann. de Vaulx confeſſio. 110
Ioan. Heſſely & diſcipulorum opinio refutata. 158. I. cum ſeq.
Iudæus Bauarus. 188. P
Iudæ Machabæi ferrum. 146. B
Iudex non poteſt vti contra reum ſententia accepta per medium confeſſionis. quomodocumque. 131. & 132. D
Iudex competens maleficij quis, fuſè. 13. G
Iudici nec mentiri nec fallere licet reum, contra Bodin. 49. II
Iudici vitãda cauillatoria cautela. 44. & 45. DD
Iudices an faſcinentur à maleficis. 41. DD
Iudices peccant, qui cogunt maleficas benedicere. 153. F
Iudices abſtinere debent curioſis experientijs. 42. DD
Iudicum ſacrilegium qui confeſſarios examinant. 130. C
Iudicium de ſtrigibus quoddam iniuſtitiæ plenum. 116
Iudiciarius ordo & proceſſus an in hoc crimine ſeruandus. 8. A. 9. C
Iudiciarij actus contra dæmones & inſecta ſuperſtitio-

ſtitioſi cur iudicandi. 246.& 249
Iudiciariarum ſuperſtitionum remedia. 149.D
Iuliani ſacrificium Magicum diſſectum. 188.Q
Iuris duo luminaria. 223.A
Iuriſconſulti & Leguleij differentia. ibid.
Iuſiurandum an liceat deferre idololatræ. 154.G
Iuſiurandum ſortiariorum. 78.XX
Iuſiurandum nominantis. 17.L

L

LAcrymæ varios effectus ſignificant. 34.X
Lacrymarum nullarum indicium. ibid.
Lacrymari an ſagæ poſſint, & an hoc indicium impœnitentiæ, fusè. 134.& 135.E
Lacrymari an queant malefica. 47.& 48.GG
Lactuſ furaculi vitrei malefici. 165.L
Lamiæ non fatentur impoſſibilia. & earum peccata ſunt vera, & mentis ſanæ, & vigilantium. 62. TT. non excuſantur à ſexu, aut ſenio aut ſopore. ibid.
Lamiarum crimina non eſſe deliria. 108. cum ſeq.
Lanſtrotium ſeu Neoſtadium ad Lenum. 165.L
Laodunenſis energumena. 193.S
S.Launomarus. 197.V
Lauretanum miraculum. 211.AA
Leodienſis iuuenis à ſuccuba liberatus. 191.R
Leodienſis iudicis prudens factum. 50.II
Leonis cauda. 174.N
Liber mortis cui inſcribuntur ſortiarij. 78.XX
Libri magici, quam veteres, & noxij. & de pœnis habentium fusè. 106.AAA. ſoliti comburi. ibi.
Librorum prohibitorum Index Pontificius. ibid.
Libros magicos legere quibus permiſſum. ibid.
Libertas an neceſſaria tollendo maleficio. 148.C
Lilithea. 140.A
Litaniarum vis. 217.DD
Litaniarum vis & vſus defenſus. 208. Z. cum ſeq.
Littelaten. 165.L
Linoniæ lacus mirus. 173.N
Locus ſuſpectus. 18.M
Loci mutatio. 146.B
Loci mutatio vtilis. 205.Z
Lotio corporis maleficorum. 47.GG
Lotio matutina quid proſit. 144.A
Lotij vis contra maleficia. ibid.
D.Lucia cur lotio perfuſa. ibid.
Lupi remedia. 173.N
Lutheri os ſpurcum. 142.A
Luxuriæ tentatio vehemens & ſtrenua reſiſtentia. 214.BB
Lycanthropus VVeſtphalus. 46.GG

M

MAgdalena Crucia. 84.XX.
B.Macarius Antiochenus. 213.BB
D.Macarij miraculum. 213.S
Malbodienſis monialis obſeſſæ liberatio. 198.T
Maleficus orari & cogi poteſt vt tollat noxam, quando non teneor cogitare quod per maleficium tollet. 155.& 156.G.& H
Maleficus maleficum cogit. 143.A
Maleficus tenetur ad reſtitutionem, niſi ſignum amoueat. 168.L
Malefici quo pacto priuilegijs ſpolientur. 45.DD
Malefici nomen quam latum ex Philone. 81.TT
Malefici hæreticales quomodo puniendi. 63.TT
Malefici non facile relaxandi ſub cautione. 39. CC. & ab altari auelli poſſunt. ibid.
Malefici detegendi exemplum ſuperſtitioſum. 154.G
Maleficos mors crimine non liberat. 14.H
Maleficorum punitio iudicibus & principibus curæ ſit. 239.L
Malefica occidenda. 76. XX. contrarium aſſerere eſt hæreticum. 76. VV. igne cremanda. à fol. 62. TT. cum ſeqq.
Maleficarum crimen quam graue & quot in eo crimina. 76.& 77. XX
Maleficium aqua retenta. 205.Z
Maleficium non licet tollere per maleficium. 153. F. nec per res vanas. ibid. nec per ſuperſtitioſa. vanorum remediorum ſpecies ibid. nec à parato licet petere. 17.A
Maleficij crimen eſt publicum, mixti fori, & commune. 8. A. eſt crimen exceptum & extraordinarium & quomodo. ibid. grauiſſimum, enormiſſimum, atrociſſimum. ibid.
Maleficij per maleficium pulſi exemplum. 208.Z
Maleficijs in bonum vti nec ciuili iure licitum. 152.E
Malus ſub quo ſtrigum tripudia exaruit. 111
Mandragoræ effoſſio. 145.B
B.Marcellus. 218.DD
MARIAE Deiparæ nomen. 209.AA. vis contra dæmones. 161. K. cum ſeqq.
MARIAE Deiparæ præſens auxilium in extorquenda ſcedula homagij Diabolo data, exemplis probatum. 210.& 211.AA
M.Maruli error. 49.N
Matrem cum pullis capi cur prohibitum à Moſe. 151.D
S.Maurilius. 189.T
Medicinam ſpiritualem vel naturalem prius attentatam noxiam eſſe, falſum. 148.C
Mediolanẽſis energumena quo pacto ſanata. 193.S
Memoriæ ars qua licita. 245.L
Mendacium rei quid operetur. 90.S
Mendacia placent dæmoni, Deo diſplicent. 242.L
Mendicantium priuilegium quoad abſolutionem à caſibus Epiſcopalibus expenſum & defenſum. 137. H. cum ſeq.
Mengus defenſus. 225.B
Menſtruus cruor. 173.N
D.Michaelis inuocatio. 204.Z
Minæ præcedentes. 18.M
Minæ quæ ſufficiant ad torturam, quæ ad condemnationem. 27.Q
Minarum indicium quid quale eſſe debeat. 26. Q. cum ſeq.
Minorennium nominatio. 17.L
Mirabiliarij quidam taumathopeij an hæretici. 58.PP

Mira-

Miracula non poſſunt ab hæreticis fieri. 194.S
Miſſæ vis. 196.T
Miſſæ quæ ſuperſtitioſæ. 250.L
Miſſa ſtrigum & ſimulata hoſtia. 115
Miſſarum celebratio ſuper res magicas. 59.PP
Mnuſiris lapis magicus. 140.A
Monachi & monachæ quo pacto degradentur. 80. XX
Monetam adulterinam dæmon dat. 189.R
Mors præſtat, quam ſuperſtitioſè ſanari. 152.E. 154.G.237.L
Morientis teſtificatio cuius ponderis. 36.T
Mortis pœnæ cauſa triplex. 77.XX
Mortuus vel maleficium propinquo in loco, indicium. 32.T
Mulier decidens ex nube. 19.M
Mulier cur prohibita veſte virili vti & è contra. 151.D
Mulieres admittuntur teſtes in hoc iudicio. 108
Munditiem corporis an dæmon timeat. 144.A
Muſtelæ oculus. 174.N

N.

NEapolitana viſio. 195.S
Negatio rei poſt torturæ confeſſionem quanti facienda. 43.DD
Neſcire quædam expedit. 245.L
Nodus magicus. 165.L
Nola vnde dicta. 222.FF
Nominis mutatio. 146.B
Nominis mali indicium. 33.V
Nomina mutant ſortiarij. 78.XX
Nominũ diſtinctio putida non curanda. 60. QQ
Nominatio cõplicis qualis ad tortur, 21 & 22.N
Nominatio complicum, quam vim habeat. 16.K
Notoria ars. 172 L
Nouarienſis ſaga. 184.O
Nox intempeſta infeſtior à maleficiis. 143.A
Nubium coniuratio quo pacto peragenda, & de abuſibus hac in re. 248.L
Nube decidentium Magorum exempla. 20.M
Nubium execratores. 144.A
Nudi corporis inſpectio laſciua punita. 192. R
Nudandæ maleficæ & nouis veſtiendæ veſtibus. 40 & 41.DD
Nudatio maleficorum. 47.GG

O.

OBlatio ſui ad inquirendum, indicium. 31.S
Oculorum in terrã defixio quale indicium. 33.V
Odij maleficium. 149.D
S. Odulphi charta contra dæmonum illuſiones. 185.O
Oleum infirmorum defenſum. 229. E
Olei infirmorum vis. 197.V
Olla defoſſa quidam frigidus factus. 163.L
Omiſſionis indicium & præſumptio. 27.R
Onycis vis. 174.N
Operum bonorum vis. 184 O
Opthalmia ridiculum philacterium. 151. D
Opinio quid. 53.MM
Oratio priuata. 203.Z
Oratio Dominica contra dæmonem. ibid.
Orationis vis. 192.R.203.cum ſeqq.Z
Orationũ & precum ſuperſtitiones quæ cauendæ. 249 & 250.L
Oratione & ieiunio quando dæmon eiciatur. 171.M
Orationis vis contra maleficia. 48.HH
Ouorum confoſſio ſuperſt. 146.B
Oua maleficiata. 217.DD

P.

PActum cum dæmone verè ineunt malefici. 63. VV
Pactum cum dæmonibus quam grãde peccatum. 238.L
Pœna ſanguinis quando poteſt commutari in pecuniariam. 12.F
Pœna à Deo infligitur defendentibus maleficos. 85. AAA
Pœna magorum non eadem. 113. Conſtantini tempore combuſtos. ibid.
Pœna Sacerdotum reuelantium confeſſionem. 133.D
Pœna maleficorum quam ſedulo curanda Principibus & magiſtratibus. 239. L. & quantopere delinquant qui noxios pœnæ conantur eripere. ibid.L
Pœna maleficorum.à 60.QQ
Pœnitentia vera minuit pœnam ordinariam. & quod eius ſignum. 84.YY.ibid.AAA
Pæonia nigra. 173.N
Palinodia teſtium complicum quando curanda. 37. Y
Panis, & ſalis benedictio. 230.E
Panis benedicti antiquitas & vis. 219. DD
Paracelſi remedia ſceleſta & blaſphema. 141.A
Parentum maleficorum indicium. 33.V
Parricidij crimen requirit confeſſionem rei. 108
Pariſienſis curiæ decretum explicatum. 117
Pariſienſis curiæ ſententia diſcuſſa. 108. cum ſeq.
Pariſienſis Academia Theologi contrarium ſentiunt de ſtrigibus, quam Parlamentum; & illis potius credendum. 114 & 116
Paſcuarenſis puer. 217.DD
Patriæ indicium. 33.V
Paulli Tertij bulla de torturæ modo. 43.DD
Peccato alieno vti & cooperari differunt. 104.K
Pentagoni ſuperſtitioſi. 145.B
Periammata ſacra, & vt liceant quæ requiſita. 221.FF
Periapta ſeu periammata quæ proba. 246.L
Permiſſionis maleficorũ cauſa quæ ex parte Dei, & quæ ex parte Diaboli. 243.L
B. Petri abnegatio quale peccatum. 76.VV
Petri Iudæi remedia. 184.O
Pheron rex Ægypti. 144.A
S Philippi Apoſtoli ſepulcrum. 215.CC
Phylacterij. 144.A
Phylacteria Iudæorum. 141.A

Phyſiognomiæ mala indicium. 33.V
Pignus ſortiarii dæmoni dant. 78.XX
Pirus Ioannæ virginis ex arida floruit. 112
Plintana remedia ſuperſtitioſa. 245.B
Plumbi liquati ſuperſtitio. 145.D
Politianus concionator quo pacto ſignum malefi-cij deſtruxerit. 162.L
Pollutiones nocturnæ à dæmone immiſſæ, curatæ. 92.R
Pomo manus mirè conglutinatæ. 20.M
Pontificis iuſſio an ad degradandum expectanda. 80.YY
Pontimuſſani iuuenis liberatio. 189.R
Pontius Bonæuallenſis Abbas. 225.B
Potio contra maleficia. 175.N
Prædicatorum ſpectrum duplex. 195.S
Præſcribaturne huic crimini ſusè. 14.H
an heredes contra pecuniariam pœnam præ-ſcribant. ibid.
Præſcriptio agendi contra mortuum, quot anno-rum. 106.AAA
Præſumptio quid. 53.MM
Precario ſumpta. 17.B
Prætextatus Magus. 84.AAA
Principalis abolitio, indulgentia & gratia quid valeant in hoc delicto. 12.E. *qui Principes poſ-ſint, & an pro lubito.* 13.F
Probationis vulgaris oblatio illicita iudici. 49.H
Promiſſio celandi ſub ſecreto ſigilli quid operetur. 130 & 131.D
Promiſſio impunitatis qua licita iudici. 50.II
Proteſtatio quod nolo tolli per maleficium, quan-do neceſſaria. 156 & 157.H
Purgatio Canonica, quid, quando, & quo facien-da modo. 55.NN

Q.

QVercetenſes energumenæ. 211.AA

R.

RAmirus Hiſpaniæ rex. 82.YY
Ratbodi viſio. 213.BB
Ratiſponenſis præſulis factum. 68.HH
Receptatores & occultatores maleficorum. 29.R
Reginaldus. 191.R
Relapſorum abiuratio qualis. 54.MM
Reliquiæ Sanctorum. 48.HH
Reliquiarum vis. 146 & 147.B
Remedia contra maleficia quotuplicia, & de ſu-perſtitioſis ſeu dæmoniacis. à fol. 140.A
Remedia malefica quomodo dignoſcenda. 61.SS
Remedia quæ vtiliſſima maleficiorum. 143
Remedia naturalia contra maleficia 172. *cũ ſeq.*
Remedia naturalia & moralia quam bona. 246
Remedia Eccleſiaſtica ſeu ſupernaturalia. 184. *cum ſeqq.* O
Remedia ſuperſtitioſa omni iure prohibita. 152.E
Remedia ſuperſtitioſa contra indolentiam & ta-citurnitatem. 46.GG.49.HH
Remedij magici noxa. 215.CC.217.DD
Remediis naturalibus an curentur maleficia. 175. N
Repræſentat innoxium monachum Diabolus. 210. AA. *& an innocentes poſſit repræſentare in conuentibus aut alibi.* 65. & *ſeqq.* TT
Reſtitutio ad quam Principes & Iudices, nimis le-nes contra maleficos, tenentur. 85.AAA
Reſtitutio ad quam malefica adſtringantur, & quid hac in re illis imperandum. 135 & 136.F
Reſtituere damna iudex propter negligentiam tenetur. 16.K
Retrorſum ſalire ex pelui magicum. 34 & 35.X
Reuelare peccatũ in confeſſione acceptum quan-do liceat, ſi licentiam dederit pœnitens. 132.C. *item an ſi aliunde quoque cognouit ſusè. ibid. & quando credendum Sacerdoti hoc dicenti. ibid. &* 133.C
Reuelarene liceat crimen auditum in confeſſione & poſtea acceptum extra conf. 129.C. *cum ſeq.*
Rigenſis domus infeſtatio & liberatio. 217. & *ſeqq.* DD
Roſarii vis, & defenſio. 205. *cum ſeqq.* Z
Rotuacum celebre reliquiis S. Helmetis. 215.BB

S.

SAcerdotis Rhetici mira deceptio & transfue-ctio. 195.S
Sacramenta an liceat petere à fornicario Sacer-dote. 154.G
Sacramentorum vis quanta. 229.B
Sacrarum rerum abuſus ſapit hæreſim. 59.PP
Sacrilegi ritus maleficorum. 136. *cum ſeq.* G
Sacrilega remedia. 149.C.D
Sacrilegia ſortiariorum. 78.XX
Seculari brachio quando & quomodo ab inquiſi-toribus tradendi ſint ſortiarii tam laici, quam clerici & monachi. 79.XX
Salis profani aſperſio. 146.B
Salis exorciſatio defenſa. 226.B
Salisberienſis narratio de ſe ipſo. 209.AA
Salmanticenſis Scholaris cum ſpectro dimicatio. 147.B
Salmatorum ſeu Saluatorum ars diſcuſſa. 245 & 246.L
Salutatio Angelica contra dæmones. 205.Z
Sancti ſoliti remedia ſacra humilitatis cauſſa ve-lare. 214 & 215.BB
Sanctorum honores ſuperſtitioſi qui. 151.D
Sanctorum virorum contra dæmones vis. 197.X
Sanctarum reliquiarum vis. 215. *cum ſeq.* CC
Sanguis humanus. 173.N
Sanguis hyenæ vel canis atri. 145.B
Sardii vis. 175.N
Scientia ex confeſſione parta an liceat vti ad ma-la ſaltem auertenda citra ſigilli violationem, fuse diſputatum. à fol. 131.D
Scientiæ infuſæ cauenda cupiditas & conatus. 245.L
Sciendi cupiditas quomodo coërcenda. 244
Scoparum in oſtio poſitio; & alia detectoria ma-leficij. 148.C
Scotica mulier incubo liberata. 189. R. 204.Z
Sententiam damnationis quis maleficis denun-ciare

Digitized by Google

ciare debeat. 133 & 134.E
Sepultura arcens iudex quando peccet. 107.AA
Sepeliendi an & quando ſortiarij. 106.AAA
Serui non defendentes Dominum, an teneantur ad reſtitutionem. 27.R
Sigillum ſeruandum etiam in hereſi. & poſt penitentis mortem. & de delicto tam commiſſo, quam committendo, diuerſimodè tamen. fusè à fol. 129 C. D. & error Canoniſtarum. 130 & 131.D
Signum amouens non habet pactum cum demone. 168.AA
Signum maleficij deſtruere an liceat, fuſiſſ. diſputatum. 157. cum ſeqq. I. ſigna maleficij quæ. 158
Signum tenetur amouere, qui nouit; alioqui non eſt abſoluendus. 170.M
Signum amouens à quo ſanitatem exſpectet. 169. M
Signi ablati exempla nonnulla. à fol. 162.L
Signi amotio non eſt ſignum. 170.M
Signi magici quæ vis. 160.K. 170.L
Signi amotione non honoratur demon. 166.L
Signa ſunt moralia inſtrumenta Diaboli. 167.L
Signis demon quomodo alligatus. 171.N
Silentij maleficium. 33.V
Singularitas in oſtentanda deuotione an indicium. 34.X
Sixti V. bulla contra aſtrologos. 61.SS
Sixti V. bulla de aborſu reuocata. 137.H
Sodalitas B. Mariæ in Iaponia. 208.Z
Sodomia ſortiariorum 79.XX
Sodomita degradandus. 80.YY
Sortilegium quod plectendum degradatione 83. YY
Sortilegii quod non ſapit hæreſim pœna. 60.QQ
Sortilegia quæ hæreſim ſapiant. 58.PP
Sortilegi qui ab Epiſcopo tradendi ſunt brachio ſæculari, & qui non poſſint. 62.TT
Spectra varia 147.B
Specularia diuinatio à Deo punita. 209. & ſeqq. AA
Spina alba. 172.N
Spiritus ſpiritui alterius non dominantur. 58.PP
Spirituum vnio magica & hæretica. ibid.
Stigma magicum, 78.XX
Stigmatis indicium, & quale ſtigma. 34.X
Strigum immanitas. 173. N. ſecta quando cœperit. 110 & ſeqq.
Strigarum conuentus, ritus, tripudia, idololatriæ 113. cum ſeqq. multis.
Stupri ſacrilegi tentati punitio diuina 147. & 418.B
Sublimes an tollendæ maleficæ dum capiuntur. 40 & 41.DD
Sues cuſtoditi à diabolo. 145.B
Suffitus contra maleficia. 175.N
Superſtitio odioſa Sanctis, probatum exemplo. 215 & 216.CC
Superſtitioſi ritus dæmonis inuentū, idololatriæ ſuſpecti. 240.L
Superſtitioſæ artes ſunt tacita idololatria. 240. & iis vti quā noxiū & execrandū. ib. & 241.L
Superſtitioſarū curationum multa exēpla. 151.D
Surdi & muti an damnandi, vt ex ſignis confeſſi. & an torquendi. 53.LL
Suſpectum quæ faciant maleficii. 54.MM
Suſpicionum ſpecies ſeu gradus qui. 53.MM
Symboli Apoſtolici vis. 205.Z

T.

TAciturnitatis medicamentū ſeu maleficium. 41.DD. 45.GG. 162.L
Tactus maleficæ an Iudici cauendus. 41.DD
Terraconenſis Hiſpania vexata vermib. & inſectis aliis. 249.L
Tempeſtas à demone excitata. 190.R
Tempeſtates cient malefici. 62 & 63.VV
Tentedii Phentini liberatio. 218.DD. (221.FF
Tentari nos vltra quam par eſt nō patitur Deus.
Teſte variante, cui ſtandū poſteriori an priori teſtimonio. 37.Z
Teſtes eſſe qui cogantur, & quomodo. 35.T
Teſtes infames & inhabiles alias hic admitti. ibid.
Teſtes quales ſufficiant ad minas probandas. 27.Q
Teſtium nomina an ſubmiſſe recitanda. 49.HH
Teſtium publicatio an cum nominibus facienda. 35.T (ibid.
Teſtium receptio à quibus & quo modo facienda.
Teſtimonium complicum an ſufficiat ad condemnandum. 36.T. quod non licet ad torturam. ibid.
Teſtimonia quæ requiſita vt valeant pro indiciis. 15.R
Thapſia. 172.N
Theodorus Magus reſipiſcens. 156.H
B. Theodori praxis in pœnitentia Magi. ibid.
Theodoreti & Ibæ abiuratio. 54.MM
Theodori tribuni domus. 218.DD
Thephilim quid. 140.A
Tiber. de Airola. 196.S
Timor ſeu trepidatio an indicium. 31.S
Timendus Deus quo pacto, & quo pacto creatura. 169.M
Toletana ſpecus ſchola Necromantiæ. 210.AA
Torqueri quando poſſit quis propter neglig. aut omiſſionem. 27.R
Tortura tolerata quando liberet reū conuictum. 44.DD
Tortura qualis eſſe debeat, quando decernenda aut iteranda & quoties, latè à. 42.DD
Torturæ quæ indicia ſufficiant. 15.K
Torturæ continuatio non diſtinguenda ab iteratione contra Sprengerum. 44.DD
Torturæ ſufficiens nominatio ſocii quæ. 17.M
Totaphoth, quid. 140.A
Traiectenſium vpilionum ſuperſtitio. 145.B
Tranſuectio ſagarum localis. 78.XX
Tranſlatio corporalis ſagarum. 219 & 220.EE
Tranſlatio maleficii in alios. 149.D
Tranſlationis de loco ſagarū exempla duo. 19.M
Trepidatio captarum. 21.M

Digitized by Google

Treuirenſis iuuenis à dæmonis dominio liberatus. 219.EE
Treuirenſe iudicium & cenſura de ſortiariis. 117 & 118. & ſeq.
Treuirenſium duorum puerorum qui ſagis adiuncti hiſtoria. 219.EE
Triboniani facinus & impietas. 152.E
S. Trinitatis nominatio. 204.Z
Triſcalinus. 13.F

V.

VAcillatio nominantis. 17.L
Vagatio, domicilij mutatio, indicium. 34.X
Vanderburcht Decanus Mechlinienſis. 19.M
Vanitas quid, & vanorum operum exempla. 242
Variatio rei quid operetur. 30.S
Vaſa operiri cur Moſes iuſſerit. 151.D
Vaudoiſie. 115. & 116
Veneni nomine deuotationes & defixiones magicæ continentur. 81. & 82.TT
Verbaſcus. 172.N
Verberibus an cogi malefici à priuatis poſſint vt ſignum tollant. 156.H
Verberibus, minisue an liceat cogere ad tollẽdum maleficium. 148.C
Verborum vis qualis ſit accuratè propoſitum. 242.L
Viciniæ indicium. 32.T
Vicinorum depoſitio. 17.L
Vindelica matrona. 192.R
Vitæ innocentis vis. 185.O
Vlaet Doctor Treuir. maleficus. 28.R
Vnctio extrema defenſa. 230.F
Vnxia Iuno, & eius feſta. 173.N
Vociferationis indicium. 32.R
Vſurarium an liceat inducere ad mutuandum ſub vſuris. 154.G
Vtres ambulantes & lacte pleni. 165.L
Vulpes dicitur dæmon. 143.A
Vultuariorum maleficium. 148.D

VV.

VVAldenſium hæreſis. 116
VVeſtraſienſis Comes maleficiatus & quomodo liber. 163.R
VViero de cauſa ſcribendi. 28.R
S. VVinvvalocus. 197.V
S. VValfranni hiſtoria. 213.BB

INDEX LOCORVM, QVIBVS LVCIS NONNIHIL IN HOC Tomo III.

Sacræ Scripturæ.

GEneſis 3.v.15.p.283.L
Exodi 6.v.9.140.A.20.v.5.238.L.22.v.18.77. XX.81.T
Leuit.20.v.vlt.75.XX.81.TT
Deuter.20.v.vlt.247.L.22.151.D.
Iob 41.v.15.238.L.
Pſal.105.v.28.245.L.Pſ.39.v.5.242.L.
Prouerb.5.v.25.244.L.
Eccleſ.3.v.22.244.L
Eccleſiaſtic.19.v.21.245.L.38.in princ.246.L.
Ezech.3.11.93.VV
Matth.17.22.171.L.
Ioan.8.v.44.238.L
Rom.3.v.8.152.E
1.Corinth.10.v.21.238.L
1.Corinth.11.v.2.91.VV
1.Tim.4.v.1.245.L
Tit.3.89.VV
Apocal.1.& 4.93.VV

Patrum & Theologorum.

Acta Martyrij S. Luciæ. 144.A
Auguſtini liber falsò putatus de anima & ſpiritu à fol. 85. & ſeqq.
Caſſiani 184 & 185.O
Caſſiodori 84.AAA
Chryſoſtomi 35.T
Clementis Rom. 231.H
Burckardi locus à fol. 85. & ſeqq. VV
Damaſi acta à fol. 85. & ſeqq. VV
Dionyſij Areopag. 232 & 233.K
Gerſonis 85.AAA
Gregorij Magni 84.AAA
Hilarionis 171.L
Ionæ Senonenſ. 213.BB
Iuonis 222.FF
Leonis 170.L
Maruli 49.II
Nicephori 185.P
Nicol. Cuſani 58.PP.151.D
Philaſtrij 141.A
Prudentii 189.P
Pſelli 140.A
Sozomeni 231.H

Canonum.

Cap. cum non ab homine de iudic. 80.82. & 83.TT
c. Nouimus de verb. ſignific. 83.TT
c. tua de pœn. ibid.
c. abolendam. §. in preſenti vero de Hæret. 60. QQ
c. penul. de Hæreticis 83.TT
c. vt inquiſitionis. de hæret. in 6.239.L
c. accuſatus. in prin. de hæret. in 6.27.R.
c. cum contumacia. de hæret. in 6.239.L
c. quiſquis. 2.q.8.60. QQ
c. quorundam. d.39.60. QQ
c. vlt.15.q.3 82.TT
c. vnicum.26.q.1.83.TT

c. Epiſco-

Digitized by Google

LIBRI TERTII.

c.Epiſcopi 26.q.5.37. R. & fuſiſſime integro Commen. à fol.85.& ſeqq.VV
c.quicunque 26.q.5.60.RR.
c.ſi quis Epiſcopus 26.q.5.83. TT
c.admoneant. 26.q.7.60. Q Q.83. TT
c.vlt.26.q.7.176.N
c.de benedicto. 32.q.1.60. Q Q
c.ſi per ſortiarias 33.q.1.171. L
Nomocanon 154.G

Legum.

l.Repeti, §.1. D.de quaeſt.108.
l.nemo.C.de Epiſ.audiend.48.HH
l.Prouinciarum. C.de feriis.48.HH
l.vlt.C.de accuſat.108.
l.vni.C.de his qui parent.113.
l.eorum.C.de malef.& mathe.155.G
l.Nullus.C.de malef.& mathe.111 & 112
l.multi. C.de malefic. & math. 112 & 113
Capitulare Caroli Magni. 222.EE
Carol. V. conſtitutio de malef. à fol. 78

Praphanorum ſcriptorum.

Euripidis 149.C
Marbodei 114.N
Marſilij Empirici 145.B
Marſilij Ficini ibid.
Meieri 116 & 117 N
Plinij 145. B
Sammonici 146.B
Suetonij 108.N
Varronis 145.B
Vegetij ibid.
Virgilij 146.B
Vlpiani 113.N

FINIS.

OREMVS.

De quaeſumus Domine populo tuo diabolica vitare contagia, & te ſolum DEVM pura mente ſectari. Per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, &c. Amen.

MOGVNTIAE,
APVD IOANNEM ALBINVM.
Anno M. D. CIII.

Digitized by Google